

תשובה א לידידי הרב רבי גמליאל אבדק"ק שאגלאגא.

על שאלת מעכ"ת נ"י בדבר שאירע ביריד פפד"א בבהכ"נ ביום התענית בה"ב שאחר
החג, שהיו במנחה י' מתענים, ועוד פהו ולוי שלא התענו, וטעו וקראו לכהו, ואחר
שבירד לאחריה נזפרו שעשו שלא כהוגן, ונסתפקו אם יקראו אחריו הלוי, או שיקרא
הפהו פעמים: אין פאן מקום ספק לקראות הפהו שנית, דממנ"פ אם יקראוהו שנית אף
שאינו מתענה וכסדר תקנת חז"ל, ממילא טוב יותר לקראות ללוי שאינו מתענה, אולם
מה שיש לספק אם יקרא הלוי אחריו, או שיקראו ישראל, וכן אם לא היה לוי בבה"כ
אם יקראו שנית להפהו, או מיד ישראל אחריו: מקום הספק, די"ל דהדין דיקרא הפהו
או הלוי, ואף דהדין היה דיעלה הישראל לראשון, כיון דהפהו והלוי לא התענו, י"ל
דדוקא לענו לקראו להפהו תחילה, דהטעם משום כבוד הטהונה, ובזה מנהג הציבור
עדיף מכבוד הטהונה, וכמו דמדמה מהרי"ק (שורש ט') לזה דכבוד ת"ח עדיף מטהונה,
וגם כיון שאין עושין פן להקל בכבוד הטהונה, רק מחמת מנהג הציבור וכדומה מאיזה
סבה אין עוברים על העשה דוקדשותו, וכמ"ש הב"י (סי' קל"ה) משא"כ לקראות ישראל
אחר פהו דיש חשש שיחזיקו ישראל ללוי, בזה לא מהני מה דעושים פן לאיזה סבה:
עוד נ"ל אחר דתקנו חז"ל שלא לקראות ישראל אחר הפהו מחששא שיחזיקו אותו ללוי,
וממילא מקום שאין לוי אם קורא לישראל במקומו איכא ג"כ חששא פגמא דטהונה
שקרא, דיאמרו מדלא קרא הפהו פעמים, ע"כ דפגום הוא, והיכא דאיכא חששא פגמא לא
מהני כבוד הציבור, והא דקוראים לישראל המתענה לראשון, היינו דבזה ליכא פגמא,
דידוע שאין הכל מתענים, וכמ"ש הב"י (סי' קל"ד) משא"כ היכי דכבר קרא הפהו,
יאמרו דנדאי מתענה ומדלא קראו שנית יאמרו דפגום הוא: ונראה ראיה לזה דהא
המהרי"ק מדמהו לכבוד התורה, והרי לא מצינו בכהו שהוא ראשון וכו' לבהכ"נ, רב
דקרא בכהנא, שלא יקרא הפהו פעמים, וחידוש פנה לא הווי שתקי הפוסקים להשמיענו,
ע"כ דהו חששא שיחזיקו ישראל ללוי, או שאמרו שכהו ה' פגום עדיף, ולא יתלו
בכבוד הת"ח רק כשקורא ראשון, אבל כל שהתחילו לעשות כתקנת חז"ל לקרות לכהו
ראשון, יאמרו דבנדאי עשו כתקנת חז"ל ויחזיקו ישראל ללוי, או שיקראו פגם על הפהו,
ומהכא גופא מוכח פן, דאם יתלו שאין הלוי מתענה ולא יחזיקו ישראל ללוי, א"כ אף
בכהו המתענה שקרא ראשון, ואין לוי בבה"כ, נימא דיקראו ישראל אחריו, ולא יקראו
פעמים לכהו דיתלו הדבר שאין הלוי מתענה, ומסתימת הפוסקים לא משמע פן, ע"כ
דכל שקרא הפהו ראשון, יאמרו שעושים כסדר תקנת חז"ל, ושייך ביה חששות הנ"ל,
א"כ מה לי פהו המתענה או אינו מתענה: אולם כל זה לדעת הב"ח (סי' תקס"ג) והמג"א
שם דאין איסור לעלות מי שאינו מתענה, אבל לדעת הט"ז שם דאסור לעלות וברכתו
ברכה לבטלה, ומש"ה קוראים לישראל המתענה לראשון ולא חיישינו לפגמא דכהו,
ה"נ י"ל דבמקום איסור לא חיישינו דייחזיקו הישראל ללוי: אמנם דברי הט"ז תמוהים
לי, דא"כ איך למד המהרי"ק לענון שאלתו דבמקום שקונים התחלת קריאת התורה
בדמים יקרים, משום כבוד התורה דרשאי הישראל לעלות, ומדמי להיכא דכהו אינו
מתענה, והאיך מדמי להדדי, דהא בתענית אפילו איסורא איכא, גם אם נחוש לדברי
הט"ז היה הדין בקראו לכהו שאינו מתענה דלא יעלה למנון הקוראים כיון דברכתו
לבטלה קריאתו כמאן דליתא, וראוי שיעלו אחריו ג' ישראלים, וזה לא שמענו, וגם אין

לומר דהא דאין קוראים אחריו ג' ישראלים, היינו דחיישינן לדעת הב"ח והמג"א הנ"ל לחומרא, דשמא זה שאינו מתענה עולה למנין הקוראים, ואסור להוסיף על מנין שלשה, אבל מ"מ להתזיר חיישינן להט"ו, ובנ"ד לא יקרא הפהו פעמים, זה אינו, דאם ניהוש לדעת הט"ו דקריאתו אינו פלוס, וכיון שאין קוראים אחריו ג' ישראלים קרוב הדבר אצלי דגם ברכתם לבטלה, דכיון דאין מקיימים תיקון חז"ל לקרוא ג' לא עשו ולא פלוס, והיה טוב יותר לקראות אחריו ג' ישראלים, ואם הוא דרף הוספה מ"מ לא הוי ברכתו לבטלה, גם אם נזפרו אחרי שקראו לכהן קודם ברכתו אחרונה נזפרו שאינו מתענה נימא דלא יברך, דשמא כהט"ו וברכתו לבטלה, אע"כ דהעיקר כהב"ח ומג"א, ולזה נראה לענ"ד דיקראו להפקו פעמים, ובאם יש בבה"כ גם לוי שאינו מתענה יקראו אותו במקומו המיוחד לו לקראות ללוי אחר הפהו, כן נראה לענ"ד.

ידידו עקיבא תשובה ב ועל שאלת רומפכ"ת במים הנקראים, ובצמקם יוד טפחים אם יש היתר לילף על גבם חוץ לתחום למעלה מעשרה: לדעת הט"ו א"ח (סי' שפ"ג) דקרוש מבטל למחיצות פארעא סמיקתא דמי, וכ"כ המג"א שם (סי' קל"א) א"כ י"ל לענין תחומין דעודדים מגב הקרישה, אף האעו"ז שם הביא ראיה ממתני' דאהלות דדין קרוש דדין מים, ולראיה זו פיון ג"כ בתשובת שב יעקב (סי' י"ז) א"כ יש מקום להקל לענין תחומין, אף דבעמוד גבוה יוד טפחים ורחב ד' יש תחומין פדאייתא בעירובין (דף מ"ג) היינו ה"תם דוקא דהעמוד חולק רשות לעצמו, פיון דרחב ד' וניחא תשמיתא להלן עליו הוי פמו הקרקע גבוה, משא"כ בקרח, אפשר שהרבה מתפחדים לילף ע"ג ולא ניחא תשמיתא, לזה נ"ל למסקנת הגאונים הנ"ל יש להקל ג"כ לענין תחומין כנלענ"ד: תשובה ג לכבוד ידידי הרב ר' דוב יואל נ"י אבדק"ק לאבשין.

הגיעני מכתבו, אשר כל הקורא יתפקו עצמותיו על גודל הסכה אבידת ב' נפשות פתאום ובמאורע פזה, וע"ד ענין התשובה, לדעתי חמור הענין מאד, וצריך האיש לתשובה גדולה, אף דלענין חיוב גלות אין לנו לדון בזה, דנראה דמעיקר הדין החיוב גלות רק בזמן שיש ערי מקלט שייגלה וישב בערי המקלט, וכמו שנראה פן מלשון הרמב"ם רפ"ה מהל' רוצח, וכנראה דמשום זה לא נזכר בש"ע דיני גלות בכלל ובפרט, גם מלבד זה, גם בזמן שהיה נוהג דין גלות לא היה גולה בנ"ד, דאף דמה שכתב מעכ"ת לדמות להוציא ראשו דממעטין מןמצא פרט למציא עצמו, זהו לא נ"ל פלל, דהתם בשעת זריקת האבן לא היה שם באותו מקום, ואח"כ הוציא ראשו לשם, אבל בנ"ד הא הי' פנו ומשרתו במקום שהוא יושבים על העץ הקשור בעגלה, אלא דאם היו נעורים היה באפשרות להמלט ולעמוד על נפשם לרוץ משם זהו לא מקרי מציא עצמו במה שנמנע מלהמלט, מ"מ לענ"ד מטעם אחר פטור מגלות ב"ד, פי אולי הרוח בבלתם, או שפרפסו וקרבו עצמם את מיתתם, פדאייתא בגיטין (דף ע') ובהרמב"ם (פ"ה ה"ב) מהל' רוצח, ואולם עכ"ז צריך פפרה, ונהלא המהרי"ו פכת השליח שנהרג צריך המשלח פפרה, והמג"א הביא פן בסוף הל' ר"ה בשם באר שבע, והצ"צ (סי' ד') אף שגמגם על ראית מהרי"ו מ"מ סינים שם דלמעשה אינו חולק על המהרי"ו, ומ"מ פראה דבעובדא דמהרי"ו סגי בתשובה קלה, פיון דלא היה פלל בגרמא דהמשלח, לא כן בנ"ד דהאיש ההוא גורם גדול, ואפשר דלענין גלות היה פטור ג"כ מדין שהוא קרוב למיזיד להריץ הסוסים טעונים במשא ובלילה, ואדם מועד לעולם, בדבר שקרוב לפשיעה, דהיינו פעין אבידה,

כמ"שתוס' ב"ב (דף צ"ג ד"ה חייב) ואם היו משואות של אחרים, וע"י נפילת העגלה היו נפסדים, אף אם היה שומר חנם, קרוב הדבר בעיני שהיה חייב לשלם מדין מזיק דהוי קרוב לאבידה דנדאי צריף ליזהר ולחוש שמא תפול העגלה ע"י שומירץ הסוסים בלילה, ופוק חזי מה שהחמיר המהר"ם לויבלין בתשובה (סי' מ"ג ומ"ד) בענינים שלא לדונו לגרמא.

כמו בענין שלפנינו, לזה לדעת הקלושה, ראשית התשובה יהיה אחרי שנהרגו בנו ומשירתו הנער ולא עשו פירות בעולם, הוא יקים זרע להם, דהיינו שעבור בנו הנהרג יחשוב באם היה זוכה להכניסו לחנופה כמה היה מוציא עליו נדן ומלבושים ושאר ההוצאות, ויפריש כפי הסף שהוא שיהיה לקרן קנימת לעולמי עולמים, ומהרנוחים יחזק בן עני לגדלו וללמדו תורה וגמרא עד שיהיה בן ט"ו שנים שיוכל לשלחו ללמוד בישיבה ואח"כ יחזק מהרנוחים תלמיד אחר, וכן לעולם, והתלמידים ההם יקראו על שם בן הנהרג שהוא מחזיקם, ואם ישאו להם נשים וילידו בנים, הבן הבכור יקרא בשם הנהרג, ועבור הנער המשרת יקבל האיש על עצמו ליתן כל ימי חייו מידי שנה בשנה כ"ה ר"ט ליתן מזה שכר לימוד לבני עניים בשנה הראשונה ישלם לעשרה מלמדים עניים שילמדו יום יום שיעור לתועלת נשמת ההרוגים, ויאמרו נוסח התפלה וקדיש דרבנן גם יפרוש סוף מה שמהרווחים ישולם לאיזה לומדים בכל יום היא"צ שיעור משניות, ולהתפלל עליהם ולומר קדיש דרבנן, כל ימי חיי האיש שהוא, ישלח ביום היא"צ שלהם עשרה אנשים על קברם לבקש עבורו מהם מחילה: ובענין סגופים, אחרי שכתב מעכ"ת נ"י שהאיש ההוא סמוך לימי זקנה, לזה ראוי להקל עליו ולזה במש"ג' שנים יתענה ב' וה' וער"ח ועשי"ת ולהשלים התעניות האלו, ואחרי ג' שנים יתענה אלו הנ"ל עד אחר חצי היום, ואם הוא בדרך ורואה שקשה עליו התענית יפדה התענית בעד ער"ג פעמים ח"י גדולים שימתן לעניים, וכל ימיו לא ילך לסעודת נשואין, [זולת בסעודת צאצאיו או שהוא שושבין] וכל לילה קודם שהולך לישן יתודה בלב נשבר ובכבדות גדולות ולבקש מחילה וכפרה מהשם יתברך, יקבל ד' תפלותיו וצדקותיו ותעניתיו ברחמים וכפר לו כפרה גמורה, ונפשות ההרוגים יתפייסו, ויליצו טוב בעדו.

כן נראה לענ"ד, ידידו דו"ש. הק' עקיבא גינז מא"ש.

תשובה ד לחתן בני ידי הרב רבי הירש נ"י בק"ק ווילנה. ע"ד שאלתו, באחד יתום שאומר קדיש על אביו ואמו מבעלי החברא בבהמ"ד, ואחד יתום מאב ואומר קדיש על אביו, ואביו היה מבעלי החברא, וגם הוא עצמו מבעלי החברא, איך יעשו בענין הקדישים: בפשוטו נראה דתלי רק אם חסי האומר קדיש הוא מבעלי החברא, אבל לא תליא בנפטר שאומר עליו הקדיש כמ"ש מהר"ם מינץ בשו"ת (סי' פ') לענין אורח ותושב דתלי רק בהחסי שאומר קדיש דחייבא דקדיש ותפילה חובת חסידים הוא, והביא ראיה מדנהיגי דג' אחים בני אב אחד ויש עוד יתום אחד שאומר קדיש דהג' אחים אומרים ג' קדישים, והאחד אומר קדיש אחד, ואלו היה תלוי בנפטר הי' מהראוי שהג' אחים יחשבו רק כאיש אחד עכ"ד.

ובש"ף יו"ד (סי' שע"ו סי"ב) כתב בשם המנהגים דאין נקראים תושבים בשביל אביהם שנקבר שם, ומסתימת הדברים משמע דלא זו בלבד דלא הוי תושב לגבי תושבים

אחרים, אלא אפ' לגבי אורחים גמורים לא מקרי תושב, א"כ ה"נ אם רק הנפטר מבעלי חב'רא לכאורה אין זכות לבנו וקדימה אם אינו מבעלי החב'רא: אף מסתמא הנהוג שם בפשיטות דהנפטר מבעלי החב'רא יש לו זכות נגד חוץ לחב'רא, ואפשר שמפניו פן בתוך תקנות התניסדות החב'רא, וי"ל דטעמיהו דבאמת דברי הרא"ם מינן הנ"ל אינם מוספמים דברי המהרי"ל בהלכות תפילה נתן טעם אחר להא דג' אחים אומרים ג' קדישים משום דזכות אביהם גרמה לו שזכה לג' בנים ע"ש, אם פן משמע דתלי בנפטר, ואי דא"כ הנה מהראוי בהיפוך דאם הנפטר אינו מבעלי החב'רא, רק החי הוא מבעלי החב'רא שלא יהי לו קדימה נגד חוץ לחב'רא, י"ל פיון דהוי ספיקא אם כהר"ם מינן או כמהרי"ל העדיפו פח לבעלי החב'רא לזכותם משני הצדדים, א"כ י"ל דכ"ז לגבי חוץ לחב'רא, דבכל מה שאפשר להעמיד פח בעלי חב'רא העדיפו לצאת לכל הדיעות, אבל אם שניהם באים בזכות החב'רא, אלא דהאחד מפח הנפטר שהיה מבעלי החב'רא וא' פא מפח עצמו שהוא מבעלי החב'רא, י"ל דקם אדינא דנהיגים באורח ותושב דתלי בתי, ה"נ תליא בתי, וא"כ מכ"ש היכי דיש להסי בעל החב'רא ג"כ זכות הנפטר שהיה ג"כ מבעלי החב'רא, ואף אם מפניו בתקנתם דאם א' שבא לומר הקדיש הי' הנפטר מבני החב'רא וא' הוא החי שהוא מבעלי החב'רא שיהיו שניהם שוים מ"מ י"ל דטעמיהו פיון דהוי ספק אם תלוי בתי פדעת המהר"ם מינן אם תלוי בנפטר פדעת המהרי"ל ראוי לזכות שניהם בשוה, והיינו דכל אחד הוי כמו ספק, משא"כ בנ"ד דהא' זוכה בשביל עצמו ובשביל הנפטר ושניהם הם מבעלי החב'רא א"כ לזה בנדאי יש זכות בקדיש עכ"פ כמו להשני, ולהשני הוי ספק דשמא אזלינו בתר החי ואין לו זכות בקדישים, א"כ דמי לספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא דאמרינו אין ספק מוציא מידי נדאי, [אאב"ה שמעתי מאאמו"ר הגאון נ"י דעמד לתמוה בזה דפסקינו בש"ע חוה"מ (סי' ר"פ ס"ז) מי שמת והניח בן וטומטום, הבן יורש הכל, שהטומטום ספק, והיינו דהבן יורש נדאי וטומטום ספק, וכמ"ש בהג"ה עלה וכן כל נדאי וספק אין ספק מוציא מידי נדאי, ואלו בסערי' ב' פסקינו דבנות וטומטום יורשים בשוה, ולדעת הטור שם הטומטום נוטל ג' חלקים והבת א', ואמאי לא נימא דהטומטום יירש הכל דהוא נדאי יורש והבת ספק דשמא הטומטום זכר ואינה יורשת כלל, והניח בצ"ע.

[ובתוס' ריש בב"מ חילקו דבטלית אין חציו זה מועיל לחצי השני, והיינו דחצי שהוא מודה לו הוא ענין בפ"ע, ועל חציו השני דדנין עליו שניהם שוים אבל בספק ויבם זה בנדאי שם היורש על הנכסים וזה ספק יורש ע"ש.

א"כ ה"נ בנ"ד דזה בנדאי יש לו זכות חב'רא וזה ספק, ומכ"ש להריטב"א דמחלק שם דבטלית ושניהם מוחזקים, הוי כמו אנו סהדי א"כ ה"נ דומה ממש לספק ויבם: אמנם עכ"ז נ"ל יותר דזה נוטל ב' שלישים בקדישים וזה שלישי א' ודמי למ"ש הב"י בשם מהר"י [והובא בב"י סוף הלכות אבילות] דתושב מצד עצמו ומצד הנפטר, והא' תושב רק מצד עצמו זה נוטל ב' שלישים, וזה שלישי א', ואף דנראה לענ"ד דאין הלכה פן, דנראה דדעת המהר"י דמצד נפטר לחוד יש לו ג"כ דין תושב פדעת מהרי"ל הנ"ל, אלא במה דמשמע מהרי"ל דתליא רק בנפטר זהו לא ס"ל למהר"י אלא דכל אחד הוי מעליותא דהן תושב מצד עצמו והן תושב מצד הנפטר עדיף מאורח גמור [ובאם אחד תושב מצד עצמו לבד, ואחד מצד הנפטר לבד י"ל דשוין הן] מש"ה ס"ל דזה פא משתי

פחות, אבל למה דפסקינן ונהיגים דתושב מצד נפטור אין לו קדימה נגד אורח גמור א"כ לא מקרי פלל ב' פחות דכח הנפטור לא מקרי פח פלל, מ"מ זכינו לדין דדעת מהרר"י דתלי בתי ובנפטור, א"כ למה שכתבנו דתקנת בעלי החברא הי' מצד ספק אם פמהר"ם אם פמהר"ל והוא בכלל אין ספק מוציא מידי נדאי, זהו לא ברירא לי כ"כ דהתינוח אלו לא מצינו רק דעת מהר"ם וממהר"ל הנ"ל אבל אחר שמצינו דעת מהרר"י דתלי בשניהם [דליכא למימר דגם מהרר"י מסתפק אם תלי רק בתי או רק בנפטור, א"כ הנה ראוי שזה התושב מב' צדדים יטיל הפל דהוא נדאי.

והב' שהוא תושברק מצד עצמו הוא ספק, ואין ספק מוציא מידי נדאי] א"כ י"ל דדעת מתקני החברא למנטק להעיקר כמהרר"י ודמי ממש לנגידון דמהר"י דזה נוטל ב' שלישים וזה שלישי א' פן נראה לענ"ד: תשובה ה להרבני בק"ק ליפנא.

מ"ש מעכ"ת נ"י נידון תפירת ס"ת סביב לעמודים בקלף. אעתיק לו מה שכתבתי בגליון הש"ע יו"ד (סי' רע"ח ס"ב) ויתפרנו בגידים, פתבתי וז"ל, ממ"ש הרמב"ם (פ"ט הי"ג) וכשיתפרים היריעות אין תופרין אלא בגידים וכו' ודבר זה הלכה למשה מסיני, לפיכך אם תפרן שלא בגידים פסול, ובהלכה י"ד גבי מ"ש ותופר העור על העמודים בגידים לא כתב דאם תפרן שלא בגידים פסול, וכן בפ' יו"ד פשמנה דברים הפסולים בס"ת חשב תפר היריעות בלא גידים פסול, מדדייק היריעות משמע דוקא יריעות זה עם זה פסול שלא בגידים, אבל בתפירה שעל העמודים ראוי לכתחילה בגידים אבל לא דפסול, ובאמת ממ"ש הרמ"א ובשעת הדחק וכו' משמע דס"ל דגם בזה תפירת גידים מעכב, אבל באמת במקור הדין בתה"ד מייירי מתפירות יריעות זה לזה במשי, ובכה"ג עמד בזה להקשות דאמאי לא הביא דברי התה"ד אלו גם בפסק א' לענין תפירות יריעות ולפי הנ"ל קשה ביותר די"ל דדברי התה"ד הם רק ביריעות זה לזה ולא בעמודים דאינו מעכב פלל, ואפילו לא תפרן פלל שמונחים בלא תפירה פשר ע"כ לשוני.

לזה מדינא מהיות טוב וכו' וראוי לסלק התפירתן ולתפור בגידים, אבל בדיעבד ישעת הדחק אינו פסול: וע"ד הס"ת שהעמודים ביריעות עצמן שונים איזה יריעות נכנסים למטה או למעלה נגד שארי היריעות שיטה אחת או הרבה, בזה העלה הגאון שב יעקב (סי' נ"ז) דיש לסמוך במקום הדחק, בצירוף הסברא דמקום שאין משורטט אין עולה מהמנין וכמאן דליתנהו, אף דהגאב"ד טריר יפה השיב שם, ודחה לסברה זו דהיכן מצינו במקום החלק שבין פרשה לפרשה צריך להיות משורטט, בכה"ג שהיריעות עודפות על יריעות אחרות, יש לסמוך על זה, ובשגם שהגאון פנים מאירות (סי' קע"ט) השיב ג"כ להגאון טריר שיש להכשיר בלי פקפוק דלא מחזי כפתוחה וסתומה, פנין דהעמודים ביריעות עצמן שונים, ולזה היכי דא"א בתיקון, יש לסמוך על הגאונים הנ"ל, אולם אם עמוד אחד שפירעה נכנסת שיטה אחת למטה או למעלה משארי העמודים שפירעה בזו רבו האוסרים, הגאון שב יעקב והגאון פנים מאירות, וכן בתשובת שמש צדקה (חיו"ד סי' נ"ג) ובתשובת משאת משה (סי' כ"ב) ובתשובת מים רבים להגאון מוהר"ר רפאל מדילדולה (סי' נ"ה) פולם העלו לפסול וכן הוא מעיקר הדין: וע"ד תפילין של יד נכתב והנה אם שמוע בראש השיטה, והיינו פולם פתוחות, ושל ראש כדעת הט"ז בסוף שיטה של שמוע פחות מט' אותיות חלק, ובראש פרשה והנה אם שמוע חלק בתחילת שיטה

פחות מט' אותיות אין בזה משום תרתי דסתרי, דהא הרמ"א פתב לסמוך דכולם פתוחות ג"כ פשר, וכן הספמת האחרונים, ולדידהו בין פתוחות בין סתומות פשר וא"כ ממילא אם של יד פתוחה, ושל ראש סתומה, ג"כ פשר, פינן דבין פתוחות ובין סתומות פשר, בפרט שיש לסייע דעת הסמ"ק בשל ראש פינן דהפרשיות בד' קלפים אין קפידא בפרשיות בפתוחות וסתומות, ונהיא דמג"א (סי' ל"ב ס"ק מ"ט) שפתב וכתב הב"י שגדול אקד פסל וכו', היינו שהיה נכתב פי יביאך פהרא"ש שהניחו חלק החצי שיטה שבתחילתו דבפרשה זו, בעי דוקא פתוחה, מש"ה אם קורא בס"ת שבמקום סתומה נכתב בזה הוי תרתי דסתרי: תשובה ו לכבוד ידידי הרב רבי זנוויל נ"י אב"ד בק"ק וואלשטיין.

ע"ד מנהג הסופרים לקדר אנפרות וסמכו על מס' סופרים, ומעכ"ת נ"י פתב דהא במס' סופרים איתא מחטיב השני וע"כ הטעם דהסופר בנדאי בתזקתו, וכתב שם הראשון בקדושתו והטעות בשני, וא"כ אפשר דלא פתב השני בקדושתו מש"ה מחטיב אכל היכא דידעי' בנדאי דכתב בקדושתו י"ל דמודה המ"ס דאסור לקדור עכ"ד: לענ"ד הא מבואר שם במס' סופרים דר"י פליג, וס"ל דאם השם הראשון כתוב סוף העמוד, והשני תחילת העמוד, דמחטיב הראשון ומקיים השני, והיינו מטעם דגנאי יותר נקב בראשו מבסופו הרי עכ"פ מוכח דאפילו בראשון ליכא אסור קדירה ומות"ק אין ראיה בהיפוך דהא ס"ל לת"ק שם דאפילו בב' תיבות חול מקיים הראשון ומוחק השני, ע"כ הטעם דטוב יותר לקיים מה שנקתב כדינו וראוי להיות, אכל ביסוד היתר הקדירה לא מציינו דפליגי על ר"י: מ"ש מעכ"ת נ"י עוד די"ל דהמ"ס מייירי דנקא בס"ת שלם דגנאי לסלק היריעה שהיה עליה קדושת ס"ת, אכל ביריעות שעוד לא נתחברו י"ל דטוב לסלק היריעה ולא לקדר, ובזה מיושב דברי תשובת הרא"ש דלא יקשה עליה מההיא דמ"ס הנ"ל, לענ"ד נהי במה דהשיב הרא"ש וח"ו לקדור אנפרות וכו' יש לדחוק אף דסתם פינן דהשואל נקט בלשונו אם מותר לקדור אנפרות ביריעות, משמע דהשאלה הי' ביריעות שלא נתחברו מש"ה השיב הרא"ש בסתם אכל מ"מ במה דשאל בסופר דטעה בפתוחות וסתומות, אם יש לזה תיקון והשיב הרא"ש דמה תיקון יש לו אם ימחוק ויגמור דלמא יפגע בשם בזה לא היה להרא"ש לסתום דאין לו תקנה דאולי שאלת הסופר הי' בס"ת, דבזה יש תקנה לקדור השמות אע"כ דס"ל אף בס"ת אסור לקדור: מ"ש עוד רומפכ"ת נ"י לחלק דוקא באנפרה א' דתיכף בשעת הקדירה מתוקן ומתכשר הס"ת, משא"כ בב' אנפרות, וכעין דאמרינן בדחיית עשה לל"ת דבעי' בעידנא ושפזה מיושב קושיות הב"י כבד"ה מההיא דגיטין, לענ"ד הא הב"י שם הביא לשון הרשב"ץ ס"ת שיש אנפרות וכו' וע"ז שפיר הקשה מההיא דגיטין ואפשר שגם הקושיא מגיטין הכל מסיום דברי הרשב"ץ ואין בנו כח לחלוק מדעתנו על דברי הראשונים ולומר באמת דזהו טעמא דהרא"ש דאסור לקדור, פינן דצריך לקדור איזה אנפרות ובעידן קדירה אחת עדיין לא מתכשר הס"ת, הא פתב הב"י בשם הר"ר יהודא בנו של הרא"ש בב' אנפרות האחת יתירה שמוטב לסלק היריעה ולא לקדור, וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל וכו' הרי דהרא"ש אוסר אפילו בכה"ג, וע"כ צריך לישב אחר מההיא דמ"ס א"כ ממילא לא מציינו ביסוד זה חולק על הרשב"ץ: גם הא בערכין (נף ז') היה השם כתוב על ידות הפלים יגוד הרי אף דאין הקדירה לתיקון מצוה מותר לגוד, ועיין ברש"י שם דאין חילוק בין נכתב במקומו או

לא, ולפירוש האחר מקומו חמור יותר דמקדיש כל יד הפלים, אבל לענין הקדירה אין חילוק ואף אם נימא דמיירי ביריעה שלא נתחברה וא"כ בשעת הקדירה לא נתקן עדיין הס"ת מ"מ יש תקון דיתבר היריעה ויגמור הס"ת, ואח"כ יקדור האזפרה, ע"כ דס"ל להרא"ש דבכל ענין אסור, והעיקר כמ"ש השב יעקב בתשו' (חיו"ד סי' נ"ד) דמדקדוק לשון הרא"ש במ"ש מוטב לסלק וכו' ולכתוב אחרת, דמשמע היכי דאפשר שאני והיא דמס' סופרים מיירי באין לו קלף דבשעת הדחק מותר לקדור: והנה הנחלת שבועה פתב לנישב ההיא דתשו' הרא"ש דוקא היכי דהשם נכתב שלא במקומו הראוי לו, בזה מתיר המ"ס לקדור, אבל הרא"ש דמיירי שרוצה לקדור בשביל פתוחות וסתומות פיון דהשם במקומו נכתב בסדר קריאת הפסוק אסור לקדור, ואף השב יעקב סתר היטב מההיא דר' יהודאבנו של הרא"ש הג"ל וא"כ י"ל דע"מ קם דינא בסברת הפחלת שבועה דהשם במקומו לכ"ע אסור לקדור, ובספר כנפי יונה להגאון מעיל צדקה פתב פן אסברא דנפשיה ע"ש, ואף מ"מ הא דברי השב יעקב בדקדוק לשון הרא"ש דכתב מוטב לסלק וכו' משמע דמדברך חומרא הוא אבל אדינא מותר הקדירה, ובשעת הדחק באמת מותר הרי דאף בנידון דהקדירה בשביל תקון אחר אין בו איסור מדינא וכן גם להרא"ש ליפא איסור מדינא, והרשב"ץ היתיר לגמרי, שפיר יכולים הסופרים להחזיק במנהגם ולקדור עם עוד אינה תיבות כמו שהעיד בתשובת מעיל צדקה בשם מורו שנהג פן, פן נראה לענ"ד: תשובה ז לדידי הרב רבי משה נ"י בק"ק שובין.

ע"ד שאלתו שפכר חדר מיוחד עם החמץ שבו לנכרי ואמר לו שפך חמצו שיש לו במקום אחר הכל יהיה קנוי לו אג"ק, ואחר פסח וצא שעורים כתושים בחדר אחר, והורה לו המורה להשליכם למים, דלא קנאם הפכרי, כדאמרין פ"ק דמציעא (דף ט"ז) גבי מה שאירש מאבא, התם לא סמכה דעתיה ה"נ לא סמך דעתיה, דשמא לא יהיה לו חמץ יותר, ומעלתו פקפק בזה, דא"כ היאך מהני מכירת פתובה נימא דלא סמכה דעתיה דשמא תמות קודם, אע"כ פיון דקונה בטובת הנאה על ספק זו קנאה, ובאמת גם במה שאירש מאבא אם קכה בטובת הנאה קנאה, וא"כ ה"נ בחמץ דקונה בדבר מועט דהיינו בטובת הנאה קנה עכ"ד: ובדברים שכתב מעלתו שגג למאוד דהדבר פשוט דכל מוכר מה שאירש מאבא, היינו בטובת הנאה, דהרי כאומר אם אירש יהא מכור ואם לא אירש לא יהא מכור וכי ניקום ונחלק דהדמים מודיעים אם קכה ביוקר או בזול, גם הרי פשוט דנה שאירש מאבא נתון לה ג"כ לא מהני: ובאמת אם היה קושיותו קושיות ממכירת פתובה היה מקום אתי לנישב דהרי מפירש"י בב"מ דלא סמכה דעת דשמא ימכור האב הנכסים ולא יירש, מדלא פירש שמא ימות הבן בחיי האב, משמע דמשום חשש מיתה לא מקרי לא סמכה דעתיה, וא"כ במכירת פתובה דליפא רק הספק דמיתה בזה סמכה דעתיה: אמנם זהו נסתר אמ"ש הר"ן פ"ד דכתובות (דף ע"ט ע"ב) בשם הירושלמי דבמוכר הבעל נכסים ומתה בחייו דלא מהני דהוי פנוי בן שמכר בנכסי אביו ומת האב עיי"ש, והרי התם ליפא למיצר לא סמכה דעתיה דשמא תמכור דהא מכירתה בטילה (ותקנת אושא, אע"כ דלא סמך דעתיה משום שמא ימות הוא קודם ומה דבאמת לא פירש"י במה שאירש ונאבא החשש דשמא ימות כדמוכח מהירושלמי הכ"ל, י"ל דדוקא באשה דמצוי ג"כ שימות הבעל קודם לאשתו, אבל זה לא שכיח שימות הבן בחיי האב וכמ"ש תוס' בב"ב (דף קנ"ח ד"ה ובה"א) וא"כ סמך דעתיה דלוקח בזה עשה"ה הוצרך רש"י לפירש

דשׂתא זמכור: ועיין בתוס' יבמות (נ"ד ל"ו ע"ב ד"ה ורי"א וכו') דהוי כמו אה שאירש וכו' וכן הקשה הרמב"ן בחידושו ב"ב, ולפי ה"ל דהא במה שאירש מאבא עיקר הטעם דלא סמך דעתיה דחושש שיוכור האב וזהו ל"ש הכא, דא"א להאב למכור פדקתני בוותני מכר האב מכורים עד שימות האב, וא"כ בטוח הלוקח שיגיע הגוף להבן דזה ל"ש שימות הבן קודם, מש"ה קנה לוקח וק"ל.

וא"כ ליתא לתירוצו ה"ל, דגם במקירת פתובה נימא דלא סמך דעתיה פניו דהוכחנו מירושלמי ה"ל דחושש שימות הבעל מקודם מכ"ש דחושש שתמות היא קודם דשכיח יותר כמ"ש תוס' פתובות (נ"ד נ"ב ע"א ד"ה רצה ובדף פ"ג ע"ב ד"ה מיתה שכיח): אבל באות מעיקרא דדינא לא קשה אמדי דנוקא בדבר דא"א לחול הקנן עתה, דהיינו שלא בא לעולם או שאינו עדיין ברשות המקנה בזה אונורינו לא סמך דעתיה דשמא לא יבא לידו מעולם אבל וכירת פתובה דהקנן חל עתה על השטר שזה יש לה למכור וכן במוכרת החוב פתובה במעמד ג', דהחוב הוא שלא ומוכרת את שלא, והקנן חל מיד בזה ל"ש לא סמך דעתיה וקנה ופשוט: ובעיקר הדין בנ"ד הדבר פשוט דקנה החמץ דבאומר סתם כל חמצי שיש לי בעולם מכור לה קנה, כמו באומר כל נכסי מכור לה, כדאיתא בש"ע חוה"מ (ס"י רי"ח) [ובאמת איני יודע ההפך, דמ"ש באומר כל מה שיש בביתי מכור לה דלא מהני להרמב"ם והש"ע (ר"ס"י ר"ט) וגם באומר כל וזה שיש לי בעולם כמ"ש הרמ"א שם, וה"ה לב' שהחליפו כל אשר להם, ואיני יודע ההפך בין כל נכסי ובין כל מה שיש לי בעולם וצע"ג] וא"כ למה יגרע במה שאומר כל חמצי שבתוך זה וגם כל חמצי שהוא במקום אחר והכא עדיף יותר דכל חמצי הוי מין מסויים דגם להרמב"ם אהני, [ומלשון הרמב"ם נראה דחמצי לא מקרי מין ידוע, דכתב דצריך שיאמר ערימה חטים שק תאנים, אבל לא ערימה תבואה שק פירות] לזה הדבר פשוט דהמכירה ה' פדינו: ידידו עקיבא.

תשובה ח לדידי הרב ר' זעליג נ"י בק"ק לייפניק על שאלתו במצא תפילין שהיה של ראש מסודר פשינות ר"ת, אם יש היתר לסדר הפרשיות כסדר רש"י ולצאת בהם י"ח, או פניו דלרש"י התפילין ההמה פסולים והניין פקמיע בעלמא וכןכתב שלא לשמה דמי: לענ"ד לא מסתבר למימר לדונו ל'שלא לשמה, דיותר נראה פניו דאין מהצורך שיכונן במפורש פנונת הפתיכה לשם קדושת תפילין דרש"י או דר"ת, אלא סגי בסתם במקוון לכתוב לשם קדושת תפילין והרי נכתבו לשם תפילין, וראיה לזה ממ"ש המרדכי והסמ"ג ראיה לשיטת רש"י מדשלחו מתם שנפלה הבימה שעל קבר יחזקאל ומצאו שם תפילין שנינים מסודרים פרש"י והדרישה (סי' ל"ד) פתב ושמעתי בשם אורי שאין לסתור חוזה שיטת ר"ת, דאדרבא לר"ת מצינו למימר דזהו ה' פסולן שנכתבו שלא כסדר הדין ולכך פקברו בדרך גניזה בקבר יחזקאל פדין ספרים פסולים דנקברים בקברי צדיקים וזהו גניזתו, והב"ח פתב ויש דוחים דלפי דפסולים היו גנזום, ולא פהירא דלא הנה צריך גניזה אלא להחליף הנחתו מבית זה לבית זה הרי מבואר בב"ח דאם הלכה כר"ת תפילין שנסדרו פשיטת רש"י יש תקנה להחליפן א"כ ה"נ בהיפוך מר"ת לרש"י: ואף דלכאורה יש לדייק בהיפוך מדלא חש הדרישה לסתירת הב"ח שהוא פשוט מאד, לכאורה מוכח דס"ל להדרישה דא"א בחליפין דמקרי פתיכה שלא לשמה, ובזה פליגי הדרישה והב"ח אי מקרי שלא לשמה או לא.

נלענ"ד דאין מנה הכרע לעשות פלוגתא חדשה די"ל בכוננת הדרישה פיון דלרש"י
פרשת וקה אם שמוע מסיימין על הארץ בסוף שיטה כמ"ש הלבוש. ופרשה שוע בין
לר"ת בין לרש"י מתחיל מתחילת השינוי דכיון שהיא פתוחה ווניחין בסוף הפרשה
שלפניה חלק ט' אותיות ומתחילין שמוע בתחילת שיטה דבזה הוי פתוחה לכ"ע, א"כ
אם נחליף לעשות לסדר כר"ת, דהיינו תחילה וקה אם שמוע ואח"כ שמוע וממילא לא
יהיה הפסק פרשה כלל דהא כפי שעשה הסופר פרש"י לא הניח בסוף והי' אם שמוע
כלל חלק ואין פאן הפסק פרשה כלל ואף דהמג"א (סי' קמ"ח) כתב וז"ל, כתב סמ"ק
דבתפילין של ראש שהם ד' קלפים אין להקפיד בפתוחות וסתומות, אף נהגו להקפיד
עכ"ל, ווומילא משמע דגם בליכא חלק כלל אין קפידא פיון דכל קלף הוא בפ"ע ואין לו
חבור עם האחרות א"א אין לסתור וכח זה דינא דר"ת דדלמא ר"ת ס"ל דלא פהסמ"ק,
וס"ל דגם בד' קלפים ראוי להקפיד על הפתוחות וסתומות, ולזה מדוקדק לשון הדרישה
במ"ש ואין לסתור מנה דעת ר"תוכו ולא כתב לדחות לגמרי ראית הסמ"ג ופרדכי,
אלא די"ל דהם ס"ל פהסמ"ק, דבשל ראש אין קפידא בפתוחות וסתומות, וראיתם עולה
יפה דהי' תקנה להחליפם, ולזה כתב רק דאין לסתור בכף שיטת ר"ת, די"ל דר"ת ס"ל
דלא פהסמ"ק, והב"ח כתב מה"ט על היש דוחים דלא נהירא, דמ"מ לפי מה דקיי"ל
פהסמ"ק, ממילא נסתר דחי' זו: גם י"ל ביותר, דלכאורה קשה על סתירת הב"ח, להיש
דוחים הלא י"ל דמצאו רק תפילין של יד דאין שייכות להחליפם, פיון דכתובים על קלף
אחד, וצ"ל דמ"מ הא אפשר לחתוך הפרשיות זה מנה ולהניחם בבית א' דכשר, כדאיתא
בש"ע (סי' מ"ז) וא"כ י"ל דהדרישה דכתב דאין לסתור סידור דר"ת, די"ל דמש"ה גנוז,
פיון דנכתבים פסידור רש"י, הו"ל די"ל דר"ת ס"ל כמ"ש הב"י בשם האגור ונהרוקס,
דצריך לתפרם, או עכ"פ לזבקים, ממילא נשאר סברא הנ"ל, פיון דהסופר סיים והי' אם
שמוע בסוף השיטה, ופרשת שמוע בתחילת השיטה אם נחליפם לא יהי' הפסק פרשה
אחת כלל, פיון דהויין בקלף אחד, צריך שיהיו הפרשיות מופסקים כדינם, באופן דיש
לדון דסברת הב"ח שריא וקניא דמותר להחליפן: אמנם מטעם אחר יש לגמגם דא"א
להחליפם ולסדר פסידור רש"י אחרי דאנן מסופקים בהלכה פרש"י או כר"ת ודלמא
שיטת ר"ת היא העיקרית, ואם מסודרים פרש"י, הוי פקמיע בעלמא, וא"כ במה
דמחליפם וסדרם פרש"י הוי הורדה מקדושת תפילין, ומ"מ י"ל פיון דאנן נוהגים פרש"י
ואין מניחין תפילין דר"ת, ואין חוששין לספק דאורייתא ע"כ ס"ל לעיקר דהלכה
פרש"י, ואין פאן הורדה, עי' ש"ע (ססי' ל"ד) דלא ניח ב' זוגות בכיס אחד, דהא בנדאי
אחד מהם חול, אבל להניח של רש"י בכיס המיוחד לתפילין דר"ת י"ל דשרי, זולת
להמחמירים להניח ג"כ תפילין דר"ת חוששין ג"כ להניח של רש"י בכיס של תפילין
דר"ת, דלדידהו הוי חשש הורדה, אבל אחרים דאינם מניחין תפילין דר"ת דס"ל לעיקר
פרש"י, ולא משוינו זה לספק, ובאמת מותרים להניח של רש"י בכיס המיוחד לתפילין
דר"ת, פן נראה לענ"ד: תשובה ט וע"ד שאלתו בסופר שהי' לו לכתוב אליהם וכתב
אליהם, ויצא מעכ"ת לדון אף די"ל דמותר לקלוף אותיות, כם, פיון דמדינא מותר
לקלוף פל השם אלא דגזרינו שפא יקרע, א"כ בנטפלים, דהאיסור המחיקה רק דרבנו,
י"ל דלא גזרינו שפא יקרע, מ"מ י"ל דדוקא לקלוף פל השם מותר, דכל היכי דאיכא
קדושת השם עליו, אבל לקלוף, כם, דמפרידו מהשם ואינו נטפל אותו פקע קדושתו

מינייה, והגוי זה עצומו מעשה מחיקה, עכ"ד: יפה פתב, וכבר פתבתי פן בשו"ת במקום אחר, וכעת מצאתי שכ"כ הגאון נודע ביהודא על העובדא פנידון מעכ"ת ממש, והנה מעכ"ת נ"י וגם הגאון הנ"ל לא פתבו פלל דרף תיקון, והנה בפשוטו נראה דיש תיקון פה, לעשות מהפך מ"ם סתומה, ועי"ז אין להמ"ם אחרונה שום שינויות צירוף לקרותו ופקע הקדושה מינייה ומותר לגרו, ואח"כ אפשר לתלות הה' למעלה ויהי' נקרא אלמיהם, כמו דהספיקו האחרונים דהנטיפלים מותר לתלות: אף יש לפקפק דאולי זהו עצמו במה דעושה מהפך מ"ם דעי"ז פקע הקדושה מהמ"ם האחרונה, הנה פמחיקה, אף דאינו עושה מעשה בגוף האות, והנה כבר פתבתי בשו"ת הנ"ל דזהו מחלוקת רבנואמא גאוני בתראי דעת העבה"ג להתיר, דלא מקרי מחיקה, ובמעיל צדקה (סי' נ"ה) חולק והביא ראיה מהרשב"ץ, הובא בב"י בבד"ה (סי' רע"ו) גבי פס זה מדלא מצא תיקון בפשוטו לדחוק פס אצל זה, ע"כ דזהו עצמו פיון דמשתנה הקריאה לכסיה, דפקע הקדושה מן זה הגוי פמוחק, ולזה הוצרך לתיקון לתלות פס, דעדיין אפשר לקרותו בב' תיבות, פס זה, ואני הבאתי בתשובה הנ"ל עוד ראיה מההיא דש"ע (סי' רע"ו) דהי' צריך לכתוב יהודא, ולא נתן בו ד' יתלה הד' למעלה, וכתב הלבוש שהרי לא הי' פנונתו לכתוב השם, עכ"ל, משמע דאלו פיון לכתוב השם הי' אסור לתלות הד', פיון דעי"ז משתנה הקריאה ליהודא דפקע קדושת השם מינייה הגוי פמחיקה, אף דאינו עושה מעשה בגוף האות: וכעת נראה לענ"ד דאין מפל אלו סתירה לדעת עבודת הגרשוני, די"ל דכיון דאינו עושה מעשה גוף האות לא הגוי מחיקה גמורה רק לחומרא בעלמא הגוי מחיקה, או דהוי פעין ספק אם הגוי מחיקה ומש"ה בההיא דהרשב"ץ והלבוש דמייירי בשם עצמו דהמחיקה דאורייתא מחמירין דמקרי מחיקה, אבל בההיא דעבה"ג דמייירי בנטפלים, דהמחיקה דידהו רק מדרבנו, י"ל דלא מחמירין פולי האי היכא דאינו עושה מעשה בגוף האות, א"כ בנ"ד י"ל שפיר לעשות מהפך מ"ם וכנ"ל, אף דכשנעשה מן הכ' מ"ם ונקרא אלמיהם חלה על המ"ם קדושת עיקר השם, וכשתולה אח"כ הה' ונקרא אלמיהם נעשה מן המ' נטפל והוי פמוחק, דלגבי קדושת השם עצמו פתבנו דיש להחמיר דהוי פמוחק, מ"מ י"ל דיש תקנה לתלות תחילה הה' ואח"כ לעשות מן הה' מ"ם, דתיכף כשנעשה מ"ם נקרא אלמיהם: ואין לפקפק בשעת תלית הה' דעתה התיבה פתיבה אלמיהם, דאין לו משמעות קריאה הגוי פמוחק אותיות אלמיהם, דזה אינו, דא"כ יקשה בש"ע יו"ד (סי' רע"ו) הי' לו השם וכתב יהודה עושה מהד' ה' ומוחק ה' האחרונה וכימא דכשעושה והד' ה' ונמצא פתובה השם בשני ההין בסוף, אין לו משמעות קריאה, והוי פמוחק אותיות דכבר נתקדש תחילה, ואי פיון דכבר נכתב יהודא יפקיע הקדושה מתיבת זה דנקרא יהודה, א"כ יקשה בהיפוף פיון דפקע הקדושה מהם, א"כ כשעושה מהד' ה' מהא מ"א אותיות יהו דפקע הקדושה מהם הגוי עתה פאלו לא נכתבו בקדושה ולא קדש השם, אף די"ל דנדאי האותיות שפתיקדשו פעם אחת לעולם עומדים בקדושתם אף דלא ניתן לקרות, אבל ו"ו במה שעושה מהד' הה' דעי"ז התיבה לא ניתן לקרות ולא וקרי מחיקה, פיון דגם מועיקרא לא ניתן לקרות בשם השם, דהא פקרא יהודה, והאותיות יהו עוודם פמעיקרא, מ"מ יקשה כשעושה מהד' ה' דתיכף לא ניתן לקרותו לא יחול עליו הקדושה, וכשמוחק אח"כ ה' האחרונה בונה יחול הקדושה ע"י אות ה' ואף דמ"מ י"ל כשעושה והד' ה' ע"ד לגרו ה' האחרונה חלה הקדושה עלה כמו בכל פתיבת השם, דכשפותר

האות הראשון אף דעדיין לא ניתן לקרות ומותר למחוק, מ"מ נתקדש האות לענין דכשגומר השם נכתב פלו בקדושה, והנ"ל לענין הה' הנ"ל, א"כ עדיין הפקפוק עומד בנ"ד, די"ל פיון דמעיקרא נקרא בשם אלמיקם פשתולה הד' ואין לו משמעות הקריאה, אף דהאותיות עדיין נשארו בקדושתן, מ"א הוי פמוחק במה דלא ניתן השם הקודש לקרות: אמנם זהו נסתר ומדברי עבה"ג הנ"ל, דבנידון דידי' שהי' לכתוב אלמיקם וכתב אלמיקם דיש תקכה לעשות מהפך מ"ם סתומה, דזהו אינו פמוחק, דאדרבה מעלה בקדושה ונטפל לעיקר השם, ונהרי מ"מ לפי שעה פשעושה מהפך מ"ם, קודם שונחוק מ"ם האחרונה פתיבת השם אלמיקם ונהי פמוחק, א"כ אף אם פאמור דלא פדברינו הנ"ל, אלא דהעבה"ג סובר שאף לגבי עיקר השם היכי דאינו עושה מעשה בגוף האות לא הוי מחיקה, יקשה על המעשה שעושה בגוף האות כ' לעשות ממונו א"ם, דהא נקרא מחיקה, פיון דהפך לא ניתן לקרותו עוד, אע"כ דלא מקרי לא ניתן לקרות, דע"מ נקרא התיבה אלמיקם, דנראה לעין דהמ"ם האחרונה יתירה וקריאת אלמיקם במקומו עומד, א"כ ה"נ אף פשתיבה אלמיקם פראה דיש יתר באותיות אחרונות וא"א נקרא אלמיקם, וביותר י"ל פיון דהה' תלוי למעלה אם אין נקרא התיבה עי"ז מניחים התלוי ותולים לענין אחר וקוראים התיבה אלמיקם, דאין מצרפים התלייה לתיבה, אלא היכא דאפשר לצרפו אבל היכא דע"י הצירוף אין שייכות קריאה להתיבה, אין מצרפין התלייה, א"כ בפשע תליית הה' עדיין נקרא אלמיקם וליכא מחיקה, ואח"כ פשעושים מפך מ"ם נקרא תיכף ע"י צירוף התלייה בשם אלמיקם, והמ"ם האחרונה דנים לאות יתיר, כדצ"ל בההיא דעבה"ג הנ"ל: עוד הי' נראה דיוכל לעשות תחילה מהכ' מ"ם, ומ"מ לא נתקדש המ"ם בקדושת עיקר השם, פיון דמקצת מהאות דהיינו הפ"ף מהמ"ם נכתב רק לשם נטפל לא נתקדש פל האות מ"ם, ולא חלה עליו קדושת עיקר השם, אף לפ"ז יקשה על תיקון עבה"ג הנ"ל בנידון דידי' מה מהני לעשות מהפך מ"ם, הא לא נתקדש האות בקדושת עיקר השם, ע"כ פיון דנגמר האות בכוננת קדושת השם מהני לכל האות, [ועדיין פרט זה צ"ע לדינא] א"כ אפשר בנ"ד פשעושה פך מ"ם לא יכוין לקדושת עיקר השם, רק לנטפל, וא"כ מעולם לא נתקדש בקדושת עיקר השם, באופן דב' דרכים מתקנים אם לתלות תחילה הה' או לעשות תחילה מהפך מ"ם בכונה שלא לשם קדושת עיקר השם, ולגרור מ"ם האחרונה ולתלות אח"כ הה': גם נראה לענ"ד לקיים דברי עבה"ג ולסלק סתירות הנ"ל, די"ל בההיא דהרשב"ץ דלא תיקון לדחוק פס אצל יה, אין הטעם דהוי פמחיקה, אלא משום דיש חשש מכשול, דהרואה פתוב פסיה תיבה אחת, יספור דהסופר פתב בתחילה פו, והי' סובר לעיקר דכסיה הוי תיבה אחת, ויבא למחקו לעת הצורך וימחוק באיסור, דכאמת נתקדש תיבת יה, ולעולם האותיות בקדושתן, ולזה עשה התיקון לתלות פס, דבזה הרואה לא יוכל לשלוח יד למחוק פיון דהוי ספיקא לדינא אם פס יה תיבה אחת, פודאי הנה ספק שפא הסופר נתפנין בתלייה לשתי תיבות פס יה, גם בההיא דהלבוש הנ"ל י"ל הכי, דאלו נתפנין לכתוב השם אסור לתלות הד' לא משום דהוי פמחיקה, אלא דהרואה יספור דמסתמא ידע הסופר שצריך לכתוב יהודא אלא דנשפח ממנו הד' ויבא למחוק לעת הצורך, משא"כ בההיא דעבה"ג ובנ"ד דלא שייך חשש זה, י"ל דמותר בתיקון הנ"ל, אף דמ"מ ממ"ש הלבוש סי' הנ"ל גבי הי' לו לכתוב השם וקדשו וכתב יהודה דעושה מהד' ה' ומחוק ה' אחרונה ונ"ל שיהי' לא קידש אותה הה' אלא הד' אותיות

הראשונות, והיגיו ע"כ דאלו הה' האחרונה היא קדוש היא אסור לעשות מהד' ה', דע"ז אין לו מקום לקריאת ה' האחרונה והגוי פמוחק, גם מנה אין ראיה, דהרי ע"כ ס"ל להלבוש אף שהתקנה נקראת יהודא, מ"מ אלו נתפנון לקדש הה' היא חלה הקדושה עליו, אף דאין לו צירוף עם אותיות יהו, פינן דהד' מפסיק, מ"מ חלה הקדושה עליו, [ונשאני ביהיא דעבה"ג במ"ם האחרונה דהגוי רק נטפל, וכינן דאין לו צירוף לא שנייה נטפל, ומ"מ סברת הלבוש צ"ע, דנהי דבכתב השם פדינו ואח"כ נכתב ד' באמצע ונקרא יהודה לא פקע הקדושה מהאותיות הקדושות, מ"מ הכא דבשעת פתיבת הה' האחרונה פבר נקרא תיבת יהודה איה שנייה לחול על הה' קדושת השם, פינן דמעולם לא נקרא הה' בקריאת שם הקדוש, וצ"ע] א"כ היא ראוי לאסור לגרוך הה', אף אחר שפשה מהד' ה', אף דאין לו עתה משמעות קריאה לה' אחרונה, מ"מ פינן דנתקדש אסור למוחקו, אבל שפיר י"ל דעשית ה' מהד' לא מקרי מחיקה לה' האחרונה, לזה ביהא נחתי וביהא סלקי לסמוך על ההיתר תיקון הג"ל, כן נראה לענ"ד: תשובה תשובה י לכבוד הרב רבי יעקב נ"י.

מ"ש מעכ"ת להוכיח דבהוציא העונף ידו ונמצאת האם טריפה דמהני שחיטת עצמו גם להתיר היד, ממ"ש רש"י חולין (דף ס"ט) וליכא לאוקמי בשוחט שלמים בירושלים והוציא העונף ידו, דא"כ גם הבהמה אסורה משום שחוט חוץ, הא מ"מ נ"מ אם מהני שחיטת עצמו להתיר ידו, אע"כ פנ"ל וכדעת הפר"ח (סימן י"ד): לענ"ד פוננת רש"י כף הוא, דהא האבועא רק אם נימא פינן דמהני מחיצות ירושלים לגבי האם, ממילא הני גם העונף גם היד הכל תוף המחיצה, וזהו שנייה בהכניס בעזרה ושחונה דמהני מחיצת ירושלים לגבי האם לאכלה שם, אבל בשחטה בירושלים דנאסרה משום שחוט חוץ ולא הועיל המחיצה לגבי בהמה זו ליכא למבעיא פלל אף דהני מחיצה לגבי שאר קדשים קלים, מ"ע לגבי בהמה זו לא הועיל פלום, וראיה לזה דא"כ גם בהמת חולין מצי למבעי בשחטה בירושלים אם הני מחיצה לגבי העונף, פינן דהני מחיצה לבהמת קדשים, אע"כ דדנין רק על אותה הבהמה, א"כ מנה לי שהבהמה חולין או שהיא שלמים, ונאסרה משום שחוט חוץ: ואף אם נימא דמ"מ דנין על שעה שהוציא ידו, פינן דבאותו פעם היו מחיצות ירושלים ומחיצה לגבי האם לענין דבידו להכניסה לעזרה ולשחטה ולאכלה בירושלים א"כ אף דאח"כ שחטה בירושלים ונאסרה, מ"מ פבר נעשה מחיצה לגבי האם, מ"מ י"ל דשחיות דברי רש"י כף הוא, דבתחילה פתב דמייירי בהכניסה לעזרה, היינו דמה"ת לן לדחוקי דמייירי בשחונה בירושלים, ולענין שחיטת עצמו, בודאי יותר טוב לפרש כפשוטה, בהכניסה בעזרה ושחטה, אלא דבזה פתב רש"י דאיבעיא רק למ"ד יש ליזה לאברים, עי' מהרש"א, וע"ז פתב רש"י וליכא לאוקמי בשוחט שלמים בירושלים והוציא ידו, דבזה לא פתב רש"י והתזירה רק הוציא ידו, והיגו דבא לומר דמנ"ל דהאיבעיא רק למ"ד יש ליזה לאברים, דלמא מייירי בשחטה בירושלים והאיבעיא בלא התזירה, ונרויח דהאיבעיא לכ"ע אף למ"ד אין ליזה לאברים, ע"ז כ' רש"י דלא פרויח מידי, דגם אם מייירי בשחטה בירושלים, ע"כ איירי בהתזירה, דאל"כ הא נאסר האם בשחוט חוץ, ירצה דאף בשעה שהוציא ידו, היא ירושלים מחיצה להאם וכנ"ל, הא מ"מ פינן דגם בשעת שחינוה דאז נסתלק המחיצה מהאם, ועדיין היד ובחוזן מקרי עתה הוציא ידו לחוץ, והיגו דבתחילת השחטה דליכא תקכה עוד להכניסה לעזרה ולגמור

השחיטה דמ"מ נאסר למפרע משום שחוטאי חוץ, כדאימתא חולין (דף כ"ט ע"ב) היכא דשחט סי' אַחַד בחוץ וכו', ואף לפירש"י שם דמייירי רק בעוף, הא מ"מ למ"ד ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף דאמרינן שם דאפילו שחנו מיעוט סי' בחוץ דאסור ממילא גם בבהמה אסורה, וכיון דמרא דשמעתא בסוגיא (דף ס"ט) הוא אב"י, ואב"י לשיתתיה דס"ל זבחים (דף ל') דישנו לשחינה מתחילה ועד סוף, ממילא כששחט מעט, ותו לית ליה תקנה לשחינה בעזרה, נסתלק מחיצת ירושלים לגבי האם והיך דעודהו מבחוץ הוי פהוציא ידו עתה קודם גמר השחיטה, א"כ נצטרף לפרש דהאיבעי' בהחזירה, דבזה שייך שפיר לומר דבאותו פעם כשהי' היך מבחוץ קודם החזרה הי' ירושלים מחיצה להאם וכנ"ל, א"כ עדיין לא מרויחים מידי דמוכרחים לומר דהאיבעי' רק למ"ד יש ליה לאב"י, וקונוב דברי רש"י סובבים להוכיח דהאיבעי' רק למ"ד יש ליה לאב"י: מ"ש מעכ"ת נ"י על דברי צ"ח פסחים שכתב דלר"י דס"ל פבוש אינו כמבוש, אנו הוי פרותח דמליחה, מש"ה הוי בב"ח חידוש, דאי תרי וכו', דזה לא יתכן לשיתת רש"י ריש סנהדרין דבצלי ליכא בב"ח, זהו טעות, דמ"ט הך גופא הוי חידוש דבצלי שרי, ומ"ש מעכ"ת דבשולמא אי אמרינן פבוש כמבוש ממש שפיר שייך חידוש, דבבישול אסרה תורה ובכבוש מותר, אכל אי לא הוי פבוש רק כצלי ליכא חידוש כלל, דלא אסרה תורה היתר בהיתר בצלי כ"א בבישול עכ"ל אין בזה טעמא וממשא כלל, דאף אם פבוש כמבוש לא הו ענין בישול ממש, אלא דבלוע בכולו כמו בישול, וא"כ נימאנמי דכה אסרה תורה רק בבישול, אע"כ דעיקר החידוש דמה לנו בבישול, וזה החידוש דהבליעה בלא בישול אינו אסור, וה"נ בצלי, ופשוט: מ"ש מעכ"ת להקשות בב"מ (דף מ"ט) ומודה ר"י במתנה מועטת, דלמאן מודה, הא רב ס"ל דבכל ענין מותר לחזור, אישתמיט אורומ"פ הרשב"א בגיטין (דפ"ג) כמה דאמרינן שם מודה ר"א במגרש וכו' הביא ראיה מהך דבב"מ דמצינו לשון מודה אף דאינו מודה לבר פלוגתא אלא דקאמר דמוציא מדברי עצמו ומחלק עיי"ש: נאדאתן לההיא סוגיא אנפיר מה דתמוה לי דברי הר"ש סוף שביעית במתני' דקתני כל המקנים דבריו רוח חכמים נוחה הימנו, פתב הר"ש הא כל שאינו מקנים דבריו אין רוח חכמים נוחה הימנו, ולא משום דאיכא איסור דאמרינן פרק הנהב דברים אין בהם מחוסר אמנה, מבואר דהר"ש רוצה לתרץ דלא תקשי לרב ממתני' זו, ולזה תירץ דאיסור ליכא, א"כ משמע דלרב אף דאין בהם משום מחוסרי אמנה, מ"מ אין רוח חכמים נוחה הימנו, אכל תמוה לי, דהא בסוגיא דבב"מ פרכינן עלה דרב מברייתא דרשב"ג דקתני אין ר"ח נוחה הימנו, הרי דלרב ליכא משום אין רוח חכמים נוחה הימנו, וצ"ע: ובזה מנושבים דברי רש"י ד"ה שלא ידבר א' בפה וכו' דנקט דלרב דלא הוי מחוסר, היינו בב' תרעי, ומה דפרכינן מרשב"ג מוכח לומר דדומיא דרישא במי שפרע דמייירי אפילו בב' תרעי, ה"נ בסיפא דאר"ח מייירי פן, ומ"מ קשה מנ"ל לרש"י פן ולא כפשוטו, דלרב אפילו בחד תרעי פי הי' פיו ולבו שונים רק עתה חוזר מדעתו, ולפי הנ"ל ניחא, דהי' קשה לרש"י אמאי לא פרכינן יותר ממתני' סוף שביעית, אע"כ דרב בב' תרעי, וא"כ י"ל דמתני' בחד תרעא, לזה פרכינן רק מדרשב"ג מכח דומיא דרישא: ויענין ברש"י פתובות (דף פ"ו ע"א ד"ה פריעת ב"ח וכו') דכתיב הין צדק, וקשה לי, הא בשמעתין מסקינן דהפתוב מייירי רק שלא יאמר אחד בפה ואחד בלב, א"כ בבע"ח בשעת מעשה הי' בלבו לפרוע, ואם חזר בו אח"כ אינו בכלל זה, ואולי דדוקא

לרב משגינן הכי אבל לר"י דס"ל דיש בדברים מחוסר אמונה לא משגינן הכי, ועי' בקרי"ף שפתי תורה אוקימתא דשלא ידבר, ועי' בקרי"ן דגם לר"י מוכרחים לקח דאמר רק דיש בדברים מחוסר אמונה, אבל לא דעובר בעשה דהיו צדק, וצ"ע: תשובה יא לדידי הרב ר' חיים בק"ק זלאטווי.

ע"ד שאלת רומפכ"ת בנמצא בשפת בקריאת ס"ת שענה דבוק על איזה אותיות, ולא פיפרו האותיות מתוכו, אם מוציאים אחרת, או לסלק השענה מהאותיות: המג"א (סי' ל"ב סכ"ג) כתב ואם נטף שענה וסלקה מותר עי' סי' ש"מ עכ"ל משמע דפשיטא ליה דבעוד השענה עליו מבטל להפתב, אלא דבא לומר דהסילוק מהני דלא נימא דהוי כמו חק תוכות, פיון דאינו עושה עכשיו מעשה הפתיכה רק מסלק השענה, וממילא מתקנים האות, ואף דהמג"א לא כתב ראיה להסיר, מ"מ נראה דהדין עמו, דדמי למ"ש הב"י ונקבע פו להלקה סי' הנ"ל, בנרק עפרות זקב על האותיות אף דהנ"י כתב דמבטל לכתב התחתון, מ"מ מותר לגרור הזקב משאר כתב התחתון וכשר, אף דבספר גט פשוט להלכות גיטין (סי' קכ"ד) חזק דסילוק שענה ועפרות זקב לא מהני דהוי חק תוכות, מ"מ אנו בטר פסקא דש"ע גרירין.

וכ"כ הש"ך יו"ד (סי' רע"ו סק"ו) דבנרק זקב יש תקנה בגריה, א"כ ה"נ בשענה. גם בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ד') כתב דהשענה מבטל הפתב, ומנהי תקינן סילוק שענה, אולם מ"מ בשפת אסור סילוק שענה, כמ"ש המג"א (שם סק"ד) ודעתו נראה דמטעם מוחק אסור, אמום היטב דיבר בזה בתשו' שבות יעקב שם דשענה על הפנקס הוא ענין אחר.

אבל בשענה על הספר אין בו משום ממחק, ולזה העלה שם אם נתבש השענה כ"כ עד שיכול להסירו בלאחר יד להפיל הגויל של הס"ת ועי"כ יפול השענה דשרי לעשות פו: ולי נראה דאסור מטעם אחר, פיון דע"י השענה לא היה ראוי הס"ת לצאת בקריאה מתוכו, ומכשירו ע"י הסילוק הוי מתקן מנא, וכמ"ש הר"ן פ"ג דסנפך דלמ"ד לילב צריף אגד אסור לאגדו ביו"ט דהוי מתקן מנא.

וכ"כ במג"א (סי' שי"ז) דאסור לתלות ציצית בכריכה בבגד דהוי מתקן מנא. וראיתי בשו"ת מעיל צדקה (סי' כ"ה) דעתו נוטה להקל בשענה דהס"ת פשר, אלא דבמקום שהשענה מכסה א"א לקרות דהנה פקורא בע"פ עיי"ש.

ובתשו' פרח שושן (פל"ב ב' סי' ב') כתב דכל זמן שהשענה עליו פסול לקרות בו: תשובה יב וע"ד שאלתו שישנו בעירו ב' חבורות, אשפנזים, ופולין, דרפם של קהל פולין שבעלי תפילות מאכשיהם היו מוחזקים פל אחד בג' תפילות, פי לא מצאו ביניהם מתי מספר פמספר התפילות, ובזה הוחזקו שנים הרבה, וכעת נתחברו חבורות הנ"ל, והיו לאחדים בכל ענינים, ובנו להם בהכ"נ מחדש, ובתוך התנאים שהתנו ביניהם התנו האשפנזים שיהיה גם להם זכות לבחור מתפללים מאנשיהם, וכה עשו טובי העיר.

וכעת קם אחד מהמוחזקים אנשי פולין והתעורר להחזיק באיזה תפילות שהורגל עד עתה, וטענתו דלא פל פמינייהו של הקהל לבטל חזקתו: הנה מצינו כמה פעמים דמי

שְׁהַחֲזִיק בַּמַּצָּנָה זְכָתָהּ לוֹ, וְאִינוּ יָכוֹל לְסַלְקוֹ, כַּמְפֹרָשׁ בַּש"ע (סוף סי' קנ"ג) לְעֵנֶן גְּלִילָה.

וְכֹן הָאֲרִיף בְּהַרִיב"ש (סי' רע"ב) בְּעֵנֶן הַתְּנַהֲגוֹת רַבְנוֹת, וְהֵבִיא דְבָרֵי הַיְרוּשָׁלוּמִי הוֹרִיֹּת דְּבֵי הוֹשִׁיעִי וְדְבֵי פִזִי הוּוּ עָלֶיךָ וְשָׁאֲלִין בְּשִׁלְמָא דְנָשִׂיא כָּל יוֹמָא, וְהָא אֵילָן דְּבֵי הוֹשִׁיעִי עָאֲלִין קְדָמָא, וְנִפְקִי קְדָמָא, אֲזִלִי אִינוּן דְּבֵי פִזִי וְאִיִּתְחַתְּנִין בְּנָשִׂיאָהּ, בְּעֵינֵן מִיַּעַל קְדָמוּהִי, אֲתִין וְשָׁאֲלִין לַר' אָמִי, אָמַר לְהוֹן וְהִקְיָמוֹת אֶת הַמְשָׁפָן כַּמְשָׁפְטוֹ, וְכִי יֵשׁ מְשָׁפְט לְעֵצִים, אֲלָא קָרַשׁ שְׁזָכָה לְהַנְתֵּן בְּצַפּוֹן יָנְתֵן בְּצַפּוֹן, בְּדָרוּם יָנְתֵן בְּדָרוּם עֵי"ש, מְבֹאָר דְּכָל מִקְלֵי הֵן בַּמַּצָּנָה, הֵן דְּכָבוֹד אֵין לְשָׁנוֹת מִמֵּי שְׁהַחֲזִיק בָּהּ, וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה אָמְרִינוּ גִּיטִין (ספ"ה) דְּמַעְרָבִין בְּבֵית יֶשׁוּן מְשׁוּם חֲשָׁדָא, וְכַתְּבַת הַמַּהֲרִי"ק בְּשׁו"ת (סי' ל"ג) דְּבִנְדָאֵי בְּלֵא"ה מַה"ת לְשָׁנוֹת וּל"צ לְטַעְמָא, אַע"כ דְּבָא לֹמַר אֲפִילוּ הִכִּי דְאִיכָא טַעַם לְשָׁנוֹת, אֵין מְשַׁנִּין מְשׁוּם חֲשָׁדָא, וּמַזָּה פְּסֻק שָׁם בְּמִי שְׁהַחֲזִיק לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵיתוֹ דְּאֵין יְכוֹלִים לְשָׁנוֹתוֹ, דְּשִׁיף בִּי ג"כ טַעְמָא דְּחֲשָׁדָא, שְׁלֵא יְדוּנוּ עָלֵינוּ שְׂיֵשׁ אֲצִלוּ אֲנָשִׁים שְׂאִינָם מְהֻנְגָּנִים, וְגַם יְכוֹל לֹמַר שְׂאִינוּ רוּצָה לְטָרוּחַ לִילָף לְמַקּוֹם אַחַר עֵי"ש, וְכָל זֶה מְבֹאָר בְּפוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים.

אָף מ"ש מַעֲכ"ת לְדַמּוֹתוֹ לַמ"ש הַמַּג"א (סי' קנ"ג סמ"א) בְּמִי שְׁהַחֲזִיק בֵּיתוֹ לְבַה"כ, דַּמ"מ רְשָׁאִים קִצָּת לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵית אַחַר פִּינּוֹן דְּגַם בְּבֵיתוֹ מִתְּפַלְלִין, ה"נ בַּנ"ד שְׁהַנִּיחוּ לְכָל מוֹחֲזֵק תְּפִילָה אַחַת, תּוּ אֵין כָּאֵן חֲשָׁדָא, אֵין הַנִּיחוּן דּוּמָה לְרֵאָאָה, דְּהֵתָם תְּמִיד מִתְּפַלְלִים בְּבֵיתוֹ ג"כ, אֲבָל בַּנ"ד דְּמַזָּה הַתְּפִילָה שְׁמַסְלָקִים אוֹתוֹ בְּזֵה נוֹטְלִין זְכוּתוֹ לְגַמְרֵי מְמַנּוּ, וְבִנְדָאֵי גַם בְּבַה"כ אֵין רְשָׁאִים לְכַטֵּל הַתְּפִילָה, א' כְּמוֹ שְׁחַרִּית אוּ מְנַחָה וּלְקַבְעוּ בְּבֵית אַחַר, וְאָף דְּבַבַה"כ לְטַעְמָא דְּחֲשָׁדָא י"ל פִּינּוֹן דְּמִתְּפַלְלִים לְפָרְקִים בְּבֵיתוֹ תּוּ לִיכָא חֲשָׁדָא, מ"מ לֹא יִדַּח טַעְמָא דְּמַהֲרִי"ק דְּיְכוֹל לֹמַר אֵין רְצוּנִי לִילָף וּלְטָרוּחַ לְמַרְחוֹק, וְזֵהוּ שְׂיֵיף גַם הָכָא, הַגַּע עֲצָמָה בְּחֻזְקָת גְּלִילָה, הִכִּי נֶאֱמַר דִּיכּוֹלִים הַקְּהֵל לְסַלְקוֹ וּלְיָתֵן לוֹ גְּלִילָה אַחַת בְּחֻזְדָּשׁ, ה"נ לְעֵנֶן תְּפִילָה דּוּמָה לְגְּלִילָה, וְיְכוֹל לֹמַר אֵין רְצוּנִי לְנוֹתֵר מְצַוּוֹתֵי, לְעַמּוּד לְשֶׁרֶת ד' מְגֻרָנִי, וּנ"ל דְּגַם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת יְכוֹל לְטַעוֹן מַה"ט דְּאֵין רְצוּנוֹ לְכַפֵּל זְכוּתוֹ שְׂיֵהֵה קִיבוּץ הַקְּהֵל לְקַדַּשׁ הַשֵּׁם בְּבֵיתוֹ אָף פַּעַם אַחַת.

וּמַה"ט תְּמִינְהִי עַל הַמַּהֲרִי"ק דְּחַתֵּר לְמַצּוֹא טַעְנָה שְׁלֵא לְשָׁנוֹת מְקוֹם הַתְּפִילָה מְחַמַּת חֲשָׁדָא, אוּ שְׂיֵאמַר שְׂאֵין רְצוּנִי לְטָרוּחַ לִילָף לְמַקּוֹם אַחַר, וְלֹא נִקַּט טַעַם מְרוּנֹחַ דְּכָבֵר זְכָה בַּמַּצָּנָה זֹו שְׂיֵהֵה זְכוּת הַתְּפִילָה בְּבֵיתוֹ דְּוָקָא וְכַהֲיָא דְּגְלִילָה, וְצ"ע: וּבְעִיקָר הַדִּין בְּזְכוּת מַצָּנָה, נִרְאָה דְּלֹא מְלַתָּא דְּפָסִיקָא דִּישׁ לוֹ חֲזָקָה, עֵי הַגָּהֵת ש"ע יו"ד (סי' רמ"ה סכ"ב) רַב הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר וְלוֹמֵד לְרַבִּים יְכוֹל חֲכָם אַחַר לְבֹא וּלְלַמְּדוֹ ג"כ שָׁם, אֲפִילוּ מְקַפֵּחַ קִצָּת פְּרָנְסַת הָא' וְכו' אִם הוּא גְּדוֹל וְרֵאֵוִי לְכָף, מְקוּרוֹ מִמַּהֲרָא"י, וְז"ל הַתְּשׁוּבָה, וְלֹא דְמִי לְהַמְחֲזִיק בַּמַּצָּנָה כְּמָה שְׁנִים דְּמְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן הַר"מ שְׁבַמְרָדְכִי דִישׁ לוֹ חֲזָקָה שְׁלֵא יוֹכֵל אַחַר לְדַחּוֹתוֹ בְּכּוֹלוֹ מְמַנּוּ, דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּרֵגִילִין לְקַנּוֹת חֲזָקָה כַּה"ג מְהַצִּיבוּר וְלַהֲבֹת לְצַדִּיקָה וְהַקְּדוּשׁוֹת ע"ז לְהַנִּיחַ לָהֶם וּלְיִוְרְשֵׁיהֶם חֲזָקָה, אֲבָל כְּתֵר תּוֹרָה וּשְׁרָרָה דִּינָה מוֹנַחַת כְּהַפְקָר לְכָל מִי שְׂיֵרְצָה לְזְכוּת בָּהּ, עכ"ל.

וּבִנְיָאָר דְּבָרֵי בְּשׁו"ת הַרְאֵנ"ח (ח"ב סי' ע') דַּס"ל לְמַהֲרָא"י דְּאֲפִילוּ מִתְּבַטֵּל חֲזָקָה הָא' לְגַמְרֵי ע"י הַב' אִינוּ יְכוֹל לְעַכְב, מְדַהֲוֹקְשָׁה לוֹ לְמַהֲרָא"י מְהֵהִיא דְּמַהֲרָ"ם בְּגְלִילָה, וְאִינוּ

מחלק, דהתם מוציאו מחזקתו לגמרי והכא אין מסלקו לגמרי, אלא ב' משתמשים בכחך א' אע"כ דגם בכה"ג פנין דהא' מתעסק בכל עניני רבנות, ועכשיו ימנע ממנו איזה חלק, ונהרי מוציא מחזקתו מדברים הים, ואעפ"כ פסק מהרא"י דאינו יכול לעכב עליו, והינינו דס"ל דאין חזקה בשום מצוה מהמצות זולת בדבר הרשות בכבוד בעלמא, פה היא דירושלמי הוריות ה"ל ונהיא דמוהר"ם בגלילה, היינו משום דרגילות לקנות מהציבור, ואם מכירת הציבור נתנוהו שפך אפך מסלק זכותו ע"י ההנאה שפגיע להקדש, עיי"ש.

מבואר דעת הראנ"ח בבבאור דברי מהרא"י דאין חזקה במצוה זולת ע"י מכירה. אולם המהרי"ק ה"ל דס"ל בפשיטות דאין יכולים לשנות התפלה מביתו, הרי דס"ל דהוי חזקה במצוה, דהא נדאי אין לומר דהתם משום חשדא עדיפא טפי, דמנ"ל למהרי"ק לדמות זה להיא דמערבין בבית ישן, דדלמא טעמא דחשדא לא מהני רק בדבר רשות דיש בזה חזקה, מש"ה מהני טענתו דחשדא, אבל במצוה דליכא חזקה י"ל דלא מספיק טעמא דחשדא, שלא יוכלו לשנות התפלה מביתו, פנין דלא אחזיק בה, אע"כ ברור דס"ל למהרי"ק דגם במצוה יש חזקה, וכ"כ להדיא בשו"ת הראנ"ח שם בסופו דמהרי"ק חולק על מהרא"י ה"ל: אולם לפ"ז יקשה עלינו סתירה בפסקי הש"ע דבא"ח (סי' קנ"ג) פסק המחבר בפשיטות כמהרי"ק ה"ל ונהרמ"א לא הגיה פלום, וביו"ד (סי' רמ"ה) פסק כמהרא"י.

והדברים סותרים לדעת הראנ"ח: לזה נראה לי פנונה אחרת בדברי מהרא"י, והיינו דכל מידי דמצוה שהוא הפקר לכל מי שירצה ליטול את השם, כגון ללמוד לרבים, ולסדר גיטין, הרשות בידו וכדומה, בזה לא שייך חזקה, אף דהציבור קבלו לזה לרב, היינו שקצבו לו שכירות כדי שישעבד עצמו ויחייב לעשות המוטל עליו, אבל כגוף התעסקות הלימוד וכדומה זהו לא התחייבו לנגדו לזכות לו בהם, וע"ז פתב המהרא"י הא דבגלילה הוי חזקה, היינו שדרף הציבור למכרם, הפנונה משום דתינפול הנאה להקדש, הספימו שלא יהיה רשות לכל אחד לחטוף המצוה, אלא קונים מהקהל, והוי מלתא דציבורא, מש"ה הוי ענין חזקה אף בלא מכרו לו, דהוי פנתנו לו במתנה, שיהא הוא זוכה באלו פנין דצריף להם הספמת הציבור ולעשות ענינים אלו ברשות הציבור, וא"כ א"ש דברי המהרי"ק דבה"כ דהוא מלתא דציבורא לקבוע מקום אסיפתם, בזה הוה חזקה ודומה לגלילה: נמצא בנ"ד בחזקת התפילה, פנין דאין מסור לכל דהא צריף שיהיה מרוצה לקהל, והציבור מכבדים, הוי מלתא דציבורא, ויש לו חזקה: והנה אף בסברתנו ה"ל עדיין אינו מיושב פסקי הרמ"א דביו"ד (סי' רמ"ה) פסק כמהרא"י, ובאותו הגה"ה פסק פהריב"ש, דמי שהחזיק לרב בעיר אפי' החזיק בעצמו באיזה שררה אין להורידו מגדולתו.

ולכאורה פסקי דסתי אהדדי, דבפשטא דברי הריב"ש מתנגדים למהרא"י, וכמ"ש פן בשו"ת הראנ"ח בסי' ה"ל, ובבבאור דהרמ"א ס"ל דמהרא"י אינו חולק על הריב"ש ה"ל, דמהרא"י מייירי רק להשתמש ביחד דאינו מבטל לגמרי חזקתו של הא', משא"כ להורידו מגדולתו, וצ"ע: מ"ש מעכ"ת לצד דבנ"ד דומה להיא דחווה"מ (סי' קמ"ט בהגה"ה) דלא הוי חזקה, פנין שלא יהיה להם ס"ת אחרת, ה"נ בנ"ד דעשו פן מתמת שלא הי' להם מתפללים.

אינו דומה, דבס"ת לא נתקיימה התזקה, דלא הוה אפשר להם לשנות, פיון שלא הוה להם ס"ת אחרת. אבל בנ"ד נתקיימה התזקה במה שלא הוסיפו להמתפללים האחרים גם אחת מהתפילות שלו, שיתפלל האחר ד' תפילות, וכן אם התפלל ביום א', לא היו יכולים לשנות להתלפיו ליום ב', א"כ כבר נתקיימה תזקתו: ודברינו אלו רק להתלמד בגידון דכונותיה, אבל בנ"ד לית ביה ספיקא דלא הוה תזקה, פיון דבני אשפנו מקפידים לכבד גם אנשיהם, ולגבי דידהו לא הוה תזקה, ואינם מחוייבים הקהל לקבל אותו לבעל תפילה, וכיון דצריף שיהיה מרנצה לעם א"א לזכותו אלא למי שספיקו שניהם, פן נראה לענ"ד: תשובה יג לידידי הרב ר' יצחק איצק אב"ד בק"ק מעזיחאד.

ע"ד שאלתו במי שהדליק נר חנוכה בליל ח' ושכח לברך על הדלקתה ורק קודם שהדליק פולן, נזכר דעדיין לא בירך אם יש לו לברך או לא: נ"ל דברכת על הנסים ושהחיינו אם אירע פו בליל א' אף דמיד שהדליק הנר אמר מצות הדלקתו, מ"מ מברך אותם, דלא גרע מרואה דמברך נ"ח, דפשיטא אף לא בירך מיד בתחילת ראיתם, מ"מ מברך בעוד שרואם, ה"נ פו.

ואף לשיטת החולקים על הב"ח וס"ל במדלקת אשתו עליו בביתו אינו מברך על הראיה, היינו פיון שיוצא בהדלקה, א"כ הדלקה וברכתה פאלו הדליק הוא בביתו משא"כ היכא דהדליק ולא בירך, מה"ת נימא דיגרע פחו במה שהדליק מאלו לא הדליק והיה מחוייב בברכת נר חנוכה מצד רואה, וכי בשביל שהדליק ג"כ פקע ממנו חיוב זה, ואף דבהגהת ש"ע (סי' תקע"ו) פתב בשם מהרי"ל דמברך פל הברכות קודם שיתחיל להדליק, היינו לכתחילה, אבל דיעבד נראה דמברך גם וזמן, ואדרבא משם קצת ראיה, מדהוצרך הרמ"א לכתוב זה הדין פאן, דהא פשיטא דהוא בכלל פל הברכות, דמברך עובר לעשייתו, אלא נדאי דלעגן גם וזמן לא שייך כ"כ עובר לעשייתו, לזה השמיענו דמ"מ לכתחילה יברכם תחילה, ויש לדחות, ומ"מ הסברא נראה כמ"ש.

אף לעגן ברפת להדליק, לכאורה כבר אמר מצותה מיד פשהדליק נר אחד, דמה שמוסיף הנרות רק מחת הידור מצוה דלא שייך לברך עליו, ואין להביא ראיה דשייך לברך על ההידור דאנו מברכין פל ב"ב, אף דמדינא נר איש וביתו ואינך בכלל המהדרים, זה אינו, דשאני התם פיון דרצונו להיות מהמהדרים פנונתו שלא לצאת בפל זה המדליק, וממילא מחוייב מדינא.

וכמ"ש המג"א (סי' תרע"ז סק"ט) ומה"ט קשה לי במ"ש הרמ"א (סי' תרע"ד) ונהגו בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, ובמג"א שם דבנר א' סגי לכל בני בית, והא מ"מ פיון דאין רצונו לצאת בהדלקתו של זה המה מחוייבים מדינא בהדלקה והוי נר חנוכה מפש וצע"ג.

אבל לעגן מספר הנרות, מיד שהדליק נר אחד יצא ידי המצוה, וההוספה רק מפלל מהדרין י"ל דלא שייך לברך עליו: ועיין בפר"ח (סי' תרע"ב) פתב נשאלת, הי' עומד ליל ז פסבור שהוא ליל ו' והדליק ו', ואח"כ נודע לו שהוא ז' ושצריף להדליק עוד אחד, אם יברך.

השבת, פינון דמפנות חנוכה נר איש וביתו ואינה הני משום הידור לא פעי לברוכי, ועוד דהרי כתב בב"י בשם א"ח וכו' עיי"ש: ובאמת פפי הראיה ב' מהב"י, ראיה לסתור סברתו הראשונה, דממה דנקט הטעם דדעתו הנה בשעת הברכה על כל הנרות שצריך להדליק, משמע דבלא"ה הנה צריך לברך משום הידור, והאל"ה רבה (ס"י הנ"ל) כתב לד"ק מהב"י אם אין דעתו לכה דסבר שלא יהיה לו יותר ואח"כ נדמן לו צריך לברך עיי"ש: מ"מ חזקו דהפר"ח נקטו לסברא פשוטה משום הידור לא שיהיה לברך, א"ב הדבר במחלוקת שנויה, דדעת הפר"ח דאין לברך, ודעת הא"ר דבעי פרוכי, ומ"מ לדינא נ"ל בנ"ד יש לסמוך ולברך, דיש לצדד עוד, דאף בנזכר אחר גמר הדלקתו, דיברך, פינון דצריך שיעור להדלקה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מהשוק, ועי' ש"ע (סי' תרע"ה) אם נתן ביה שמן פחות משיעור לא יצא אפילו דייעבד, א"כ כל אשה הדלקתו עדיין מצנתו קיימת ונמשך, ועיין הרא"ש פ"ק דפסחים (סי' ג') כתב הטעם דמברך להתעטף בציצית להניח תפילין, לישב בסוכה, ולהדליק נר חנוכה דיש בהם שיהוי מצוה, ולשון מורה ע"ז להיות עטוף בציצית ולישב בסוכה וכו' ולהדליק נ"ח שיהוי במוצותה, פדאמרין משתשקע וכו', שתכלה רגל מן השוק עיי"ש, הרי דמדה כ"ח לציצית ותפילין דיש שיהוי במצותם, א"כ י"ל פינון בציצית ותפילין מברך גם אחר הנחתם דעדיין עוסק בעצותם הוי כמו קודם עשייתו, ה"נ י"ל בנ"ח, ואף דאינו דומה לגמרי דשם עוסק במצותם במה דלבוש, וכן מזוזה בפתחו ולא ברך בשעת קביעתו אף דאינו עושה מעשה, מ"מ כל רגע הוי תחלת מצוה דאלו נטלו המזוזה לא יהיה לו המצוה מכאן ולהבא, וכן בלולב דכתבו תוס' דנענוע הוא מהמצוה ומקרי עובר לעשייתו, היינו ג"כ דעכ"פ אלו לא היה מונע היה מחוסר מצוה כעכוע, ומוטל עליו לכונוע, משא"כ בנר חנוכה דכל שבשעת הדלקה היה בו שמן פשיעור, אף אם רגע אח"כ פכתה הפר אין מוטל עליו להדליקו, ואין שום גרעון במצוה מה שאינו דולק יותר, וא"כ י"ל דווקרי עברה מצוותה, מ"מ פינון דכ"ה הרא"ש בח"ד, לקרותם שיהוי מצוה, י"ל דמקרי עובר לעשייתו.

גם דעת פ"ה פוסקים דבכל ברכות אם לא בירך עובר לעשייתם מברך אח"כ. עיין ש"ך יו"ד (סי' י"ט ס"ג) א"כ בנ"ד בצירוף הני סברות, א', דעת הא"ר דמברך על ההידור, ב', פינון דמקרי שיהוי מצוה משך הדלקתם י"ל דווקרי עובר לעשייתו, ג') דעת הפוסקים אם לא בירך עובר לעשייתו מברך אח"כ, מפל זה נראה לסמוך בנ"ד דיברך: אולם אם קודם דהדליק נרות הנוספות פבו הראשונות דבזה ליכא סניף הנ"ל דמפח שיהוי וצוה מקרי עובר לעשייתו, פינון דכבתה ואנדא מצוותה לגמרי, הדרינו לפסקא דרבנוטא הנ"ל הא"ר והפר"ח אם מברכים על ההידור, וספק ברכות להקל, כן נראה לענ"ד: תשובה יד לידדי הרב רבי עזרא נ"י בק"ק וואלטש.

ע"ד שאלתו בשם הקודש שפיקב הקלף סמוך להאות ממש, אם יש הימור לקדור השם: מקור הדין בשו"ת הרא"ש (פלל סי' ז') ונ"ל ולקדור האזכרות מנוב שיסלק היריעה ולכתוב אחרת בקומה עכ"ל: וכן דעת בנו הר"ר הובא בש"ע (סי' רע"ו) וכן סתם להלכה בהגהות ש"ע (סי' ער"ה) ועיין ט"ז (סי' רע"ו סק"ו) דגם דעתו להחמיר היכי דאפשר ביריעה אחרת, ולענ"ד אין להקל נגד פסקי הרו"א ולא ונצינו חולק מפורש לסתיר זולת הרשב"ץ שהביא הב"י בבד"ה (ס"י רע"ו), וכן ראיתי שכתב בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' פ"ח) ונ"ל, וכן שטעתי מכמה גדולים רבנים מובהקים שיש לסלק

היריעה, וכן נתפשט הוראת מ"ח הגאון, והביא שקצתם הורו דיש לקדור השם עם אינה תיבות אחרות דלא הוי בזיון כ"כ, ונדחה זה בב' ידים עיי"ש, וראיתי בתשובת מעיל צדקה (סי' כ"ט) שכתב וז"ל שמות המינוחים נהגו במקומות אלו עפ"י פסק מורי הגאון לקדור אותן עם עוד אינה תיבות מהפסוק עונו הסמוך וכראה עמו, ומכשירין היריעה הנשארת, ונהרא נהרא ופשטיה, עכ"ל, ומ"מ במקום שאין מנהג ידוע לא מלאתי נפשי להורות להקל נגד הלכה ערוכה ברמ"א: ולפום רהיטא הי' מקום לדון להקל, די"ל ע"כ לא אסר הרא"ש בקדירה אלא כעין שאלתו שרוצה לקדור כדי לתקן הטעות שבמקום אחר מש"ה כיון שהשם פתוח פתיקונו אסור לקדורו, אבל בני"ד דאינו מוקף גויל, דנפסל השם מקדושתו כמו בכוונת פירעא דה' שהשם בגגו, דמבואר בהגהת ש"ע (סי' רע"ו סי"א) דמותר למתקן ולתקנו, ובש"ך שם פתח הטעם דהפל רואים שהוא ח' וליכא שם, עיי"ש, משמע בלא טעמא דהוי כמוחק ע"ו לתקנו מותר, כיון דנפסל אות מהשם, ועי' ב"י שם בלשון הר"י אלפסנדר, ואין לזה תבא בצידה מהגהת ש"ע שם שכתב, אבל אם נוגע רק מעט יש לספק בדבר, והטעם דאין פסולו ניקר ונראה כוונת השם, א"כ אפ"ש דכ"ד דומה לזה, א"א י"ל דזהו דוקא לגרור דהוא חששא דאורייתא, אבל בקדירה בכה"ג י"ל דמותר, ומה גם דבגריה גופא פתח הרמ"א רק בדרה ספק, א"כ בקדירה דהרשב"ץ מתיר להדיא, י"ל בכה"ג יש להתיר: אך כל זה יש לדון היכא דכרעא דה' נוגע בגגו, אף באינו ניקר להדיא, וכן בנכתב השם שלא לשונה, י"ל דלכ"ע מותר לקדור, (עי' ט"ז סי' רע"ו סי"ב ובש"ך סי"א): אמנם בני"ד נ"ל דאינו ענין לזה, דאף אם אינו מוקף גויל אין זה פסול בגופו, דו"ו האותיות פתיקונו, אלא דבס"ת ותפילין ומזוזות בעינו ונוקף גויל, כדדרשו רז"ל (מנחות דף ל"ד) אבל מ"מ האותיות בעצמותן פתיקונו בלאו הקפת גויל, דהרי בגט עפ"י הדין לא בעינו מוקף גויל, כע"ש תוס' גיטין (דף כ"ד) וכן מוכח וממה דקיי"ל בש"ע א"ח (סי' ל"ב סי"ח) נדבקה אות לאות אף שפגוורה מהני גרידה, ולא אקרי חק תוכות, וכן לא וקרי שלא פסדו, ע"כ ושום דלא תליא בגוף הפתיכה, א"כ השם בכ"ד בקדושתו קאי ועומד באיסור הקדירה, ומתה קשה לי על הטור (סי' רפ"ו סי"א) דמתיר לגרור הדבק באותיות ד' הנדבקים דהוי ע"מ לתקנו, עיי"ש, ועי' במרדכי דמביא ראיה וזכ"ל דיו במסכת סופרים, וקשה לי, מנ"ל זה, דהא אף בלא הגרידה האותיות פתיקונו כנ"ל, א"כ מנ"ל דמקרי ע"מ לתקנו, כיון דהאותיות שהשם גופו לא בעי תיקון, וצ"ל דע"מ כיון דלא הוי דרוך השחתה רק פדור תיקון שיהי' אותיות השם פתיקונו להכשיר הס"ת מקרי דרוך תיקון, אבל לענין לקדור השם דאינו דרוך תיקון בגוף האות אסור, כיון דאותיות השם אין בהם פסול בגופו, וליכא היתר בני"ד לקדור: ולזה הי' נראה בני"ד דלכאורה יש היתר בדביוק מטלית במקום הנקב, ויהי' זה להקפת גויל, אף דדעת הב"ח ביו"ד (סי' רפ"ו) דבעי' האות והקפתו הפל במקום אי, או הפל על היריעה או על הטלאי, בכדי שאם ינטל המטלית יעמוד בהכשרו עיי"ש, מו' כפר דחה הט"ז שם ראיתו על פסונו, דאינו ראיה אמה שחלק אות ע"י קריעה דלא ונהי' לדבק טלאי מאחוריו לחבר האות, דשאני התם דבשעת פתיבתו פסול הי' בזה לא ונהי' הטלאי שאח"כ, אבל בכותב לכתחילה חצי האות על היריעה וחצי על המטלית מהני, מכ"ש אם כל האות על היריעה והקפת גויל על המטלית עיי"ש, ואף דהמענין בט"ז, דעתו דהפל תליא בשעת הפתיכה דגם לענין מוקף גויל לא ונהי' הדביקות במטלית

שלאחר הפתיחה ו"ו לענ"ד אינו מוכרח פלל, דכל שפאנו לומר בהדביק תחילה מהני, ה"נ בהדביק אט"פ, דדוקא לענן פקיע האות יש לחלק פנין דהאות נפסל, בזה לא מהני הטלת המטלית דכלל הוא דא"א להתפשר להאות ע"י דבר זולת פתיכה, דכמו דדרשינו וכתב ולא וחקק, ה"כ אונרין וכתב ולא ידבק מטלית, אבל לענן הקפת גויל, דכבר פירנו דאין פסולו בגופו, ומנהיגירית הדיבוק שבין אות לאות אט"פ, וכן בנמשך אות עד סוף היריעה דעת המג"א דמהני גרירה, א"כ מה לי דמשני גויל אחר הפתיכה ע"י גרירה או דמשני גויל ע"י המטלית, וע"כ לא אמר הב"ח אלא דס"ל אף בהדביק ואט"פ כתב דלא מהני, דבעי שיקנים הכשרו אף אם תנטל המטלית, אבל להט"ז דמכשיר י"ל דכשר אף בהדביק מטלית אט"פ, ודברי הט"ז צ"ע לדינא: ואף דהש"ך בנקודת הפסוק כתב על הט"ז דאין דבריו מוכרחים, משמע דהסכים להב"ח, י"ל דגם בהך סברא דלא מהני הכשרו דאות במקצת ע"י יריעה ומקצת במטלית, גם זה דוקא בגוף האות, אבל בהקפת גויל דאינו בגוף האות י"ל דמהני, פ"ה הי' נראה, אבל וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה נגד הט"ז והב"ח, גם הש"ך העתיק דבריו (בסי' ר"פ) ומדשמתק אודווי אודי, ואיך יעלה בלב אנוש אנוש פמוני להרים ראש נגד האריות האלו: אף בנ"ד יש עוד מקום להקל מאיזה סניפים עפ"י דעת הב"י בא"ח (סי' ל"ב פט"ז) אם הי' מוקף גויל בשעת הפתיכה תו לא מפסל אף בניקב בצידו, ועי' שם ט"ז (ס"ק י"ד) ולדבריו פשר בלא"ה בניקב א"כ בנ"ד דבתחילת הפתיכה הי' מוקף גויל ואט"פ ניקב לכ"ע פשר, גם למה דקיי"ל בנדבק אות לאות פנין שראוי לגררו אף אם לא גירר פשר, פנין דראוי לביקה, וכנותיה פסק ג"כ באבן עזר שם, א"כ בנ"ד דהדבר ברור דמותר לגרור כדי לתקן, ופשוט דדינו ממש כגרירת דבק (בש"ע סי' ר"פ סי"א) וא"כ אף שכתב מעכ"ת דבנ"ד קשה לעשות פן, דא"כ ידבקו יחד היו"ד של הא' עם הניו של הא', מ"מ אם יהי' אומן גדול אפשר לגרור הדק היטב פחות השערה, וממילא אף בלא גירור הני ראווי לביקה, גם אם אפשר להוסיף דיו ביו"ד הא' לצד פנים וכן במ"ם לצד פנים, בודאי מהני תיקון זה, ואט"פ אפשר לגרור מלמעלה, מפל הלין הי' נראה להקל ע"י דיבוק מטלית במקום הנקב, ואף דבשו"ת מעיל צדקה כתב דמקצת השם על היריעה ומקצת על המטלית לכ"ע פסול עיי"ש, משמע דעתו אף להט"ז הנ"ל פסול, מ"מ י"ל דזהו דוקא בגוף האותיות השם, אבל בהקפת גויל דאינו נוגע לגופו, י"ל דכשר וכנ"ל, וכיון דיש פנים לומר דאף בנשאך נקב דכשר וכנ"ל, יש לסמוך על המטלית: אחר זה ראיתי בשו"ת נודע ביהודא (סי' ע"ה) פמו נ"ד י' של אלתיכם דניקב בגגו, והעלה דכשר עפ"י דברי הב"י הנ"ל לב' התירוצים, או דניקב אינו מזיק פלל, או דאחר הפתיכה אינו מזיק הקפת גויל עיי"ש, עכ"פ בנ"ד אם יש עוד סניף דיש מקום לגרור קו דק דהני ראווי לביקה נראה דכשר בלי פקפוק, דהני ממש פמו אפסיק הני"ו דויהרוג בנוקבא, בסוגיא דמנחות, דמפח הקושץ דלא הני מוקף גויל, צ"ל או לא' מפל התירוצים דהב"י, או כמ"ש אבן העזר הנ"ל דהתם הנה ראווי לגרור מעט והני ראווי לביקה, א"כ בנ"ד פולי למעליותא הדבר ברור להכשיר, ואף אם א"א לגררו, מ"מ נ"ל לסמוך על דיבוק מטלית, אחר דפשטא דהש"ע (סי' ל"ב) להכשיר בנפסק אחר הפתיכה, וע"ז סמך הנב"י הנ"ל להלכה ולמעשה, ע"כ יש לסמוך על הקפת גויל של המטלית: אמנם מה דנראה דעת הנב"י שם דהיכא דהני ספיקא דדינא אם צריך גרירה, אסור לגרור בשם הקדוש מספק, א"כ לפ"ז

אסתלק סניף שלנו דהוי ראוי לביולה, דהא לפי דברי הב"י א"צ לגרירה, וממילא אסור לגרור, ואין לדון בזה בדרך ממנ"פ, דאם פדברי הב"י פשר בלא גרירה, ואם פדברי האה"ע דהקיתר רק משום דראוי לביולה, א"כ מותר לגרור ע"מ לתקן, דהא עיין בסוגיא דב"ב (דף פ"א ע"ב) יראה פיון דעכ"פ אנחנו מספיקא א"א לעשות מעשה מקרי אינו ראוי לביולה, ולא הוי ממנ"פ, אמנם נראה דאינם נוחים דברי הנב"י בזה, דאף דעושה פן מספיקא מקרי ע"מ לתקן לצאת בזה מספיקא, וראיה לזה דהא בסי' (רע"ו) נדבקה אות לחברתה באותיות השם יש לו לגררה, משמע אף בנדבק אח"כ, אף דלפי הש"ע (סי' ל"ב) משמע דס"ל לעיקר להך תירוץא דאחר הפתיכה אינו מזיק חסרון היקף גויל, ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא מפח ב' תירוץים דהב"י, אע"כ דמ"מ מקרי ע"מ לתקן, פן נראה לענ"ד: ועל שאלת רומעכ"ת שיריעה אחת קוצר הפתב ב' שיטין בסוף העמוד מיריעות אחרות, הנה בשו"ת דבר שמואל (סי' ר"פ) פתב באם אינרע פן בעמוד א' לפסול, דהוי כמו צורת פרשה או פתוחה להרמב"ם, או סתומה להרא"ש, אף בנ"ד דבאותו היריעה עצמה העמודים שנים, ואין בהפרש רק מיריעה ליריעה, ובזה פתב בשו"ת ש"ב יעקב (סי' נ"ג) להכשיר, דלא מחזי כפתיחה, פיון דגם העמודים דבצידי נכתב בזה עיי"ש, וכ"כ בשו"ת פמ"א (ח"ב סי' קע"ט), ולא הביאו ראיה לזה, ע"כ היכי דאפשר לתקנו דאין נזכר בשיטה אחרונה שם הקדוש יש לתקנו, ואף אם יזדמן שם בשיטה אחרונה, נ"ל דיש לתקנו להאריך הרגל של הכ' פשוטה ונון פשוטה וצדיק פשוט עד למטה, ומנהי בזה לבטלו מצורת פרשה, פן נראה לענ"ד: ידידו עקיבא במ"ו הרב רבי משה זצלה"ה: תשובה טו לכבוד ידידי הרב רבי מיכל נ"י אב"ד בק"ק ליפנא: מכתב קדשו הגיעני היום, ולעוצם טרדוטי השתרגו עלו על צנארי הכשילו פחי בעו"ה, וא"א למלאות רצון אהביי להשיב לכל אחד מיד כמבוקשו, ולאשר המוכ"ד נחוץ לזרכו, ומבוקשו להשיב על ידו לרומעכ"ת נ"י, הנני להשיבו בקיצור נמרץ: ע"ד אשר הערה רומפכ"ת בתיקון סידור הפלוי והאומן ישראל הפא לתקנו מוכרח לו להניח הנזיר ולדבקו עם פאפ על מקום היפה, ופוגע בשמות שאינם נמחקים אם יש בזה משום איסור מחיקה, ויצא רומ"פ לדון ממה שראה בספר רוקח על משניות הביא בשם בית הלל בהלכות ס"ת שהקשה להסוברים, דכתבו על האבנים כל התורה, איך סדהו בסיד, הא הו"ל מחיקות השמות, נשמע מזה דמקרי מחיקה, וע"ז פתב מעלתו לחלק דסיד שאני דזרכו בהמשך הזמן אוכל מה שתחתיו, אף שלדברי ר"ש דשלחו נוטירין שלקחם וקלפו הסיד, תיכף הי' ולא במשך זמן, מ"מ לר"י דלא קלפו פלל הסיד, בודאי בהמשך הזמן אוכל הסיד האותיות, מש"ה הוי מחיקה עכ"ל, בודאי ט"ס במכתב רומעכ"ת, דהא ר"י הוא דהשיב לר"ש דשלחו נוטירין וקלפו, אלא דצ"ל דקושניית ב"ה לר"ש דס"ל דלא קלפו, ועכ"ז א"י הא לר"ש פתבו על הסיד ואין פאן מחיקה: ואולי פנונתו דמר דקושניית ב"ה סובב על מה דהקשה ר"ש לדבריה איך למדו אומות העולם התורה ולא הי' ס"ל דקלפו, הי' לו להקשות לר"י ליתסר משום מחיקה, אוכלם לענ"ד אדניקום להוכיח דהוי מחיקה שיהי' קושניית ב"ה קושניא, גיזל בתר איפכא ליישב הסוגיא דלא יקשה קושניית הב"ה ונידוק מזה דלא הוי מחיקה, ועי' בס' לנית חן על התורה פ' כי תבא, שחקר בנטף שצנה על אותיות בס"ת אם הס"ת פסולה, דהאותיות המה פמחוקים, ודן דע"כ לא הוי מחיקה מדסדהו להאבנים בסיד, וכתב לדחות למ"ש המהרש"א בח"א עלה דההיא דבא

גבריאל ולמד ליוסף ע' לשון, דע' לשונות הם מלבד לה"ק, א"כ פתבו על האבנים ע' לשונות ולא לה"ק, וכינן דהשמות בלע"ז למחקם כמ"ש הש"ף יו"ד (סי' קע"ט) עכ"ל: והנה ביסוד הדין בשענה נראה מדברי המג"א (סי' ל"ב סכ"ג) שכתב ואם נטרף שענה וסילקה מותר, משמע דפשיטא דבלא סילקה התפילין פסולים, וכ"כ ג"כ בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ד') ובשו"ת פרח שושן (פל"ב סי' ב') זולת בשו"ת מעיל לדקה (סי' כ"ה) כתב להכשיר, א"כ ממה דפסלו המג"א וסייעתו הנ"ל מוכח לכאורה דהוי מחיקה: אמנם נראה דאדרבא מוכח בהיפוך, דאלו פן מה מהני סילק השענה, הא זהו לא מקרי פתיכה והוי פחק תוכות ובגט פשוט להלכות גיטין (ס"ס' קכ"ד) פקפק בזרק עפרות זקב על האותיות דלא מהני גרידה, אבל באמת הא מבוואר להדי' בש"ע א"ח (סי' ל"ב ס"ג) וביו"ד (סי' רע"ו) דמהני גרידה, א"כ מכ"ש בשענה, ומדמהני גרידה מוכח דלא הוי מחיקה לגמרי, אלא פנין דדבר מה מנדבק על האותיות ואינו ראוי הס"ת פסולה, א"כ י"ל דלענין איסור מחיקה לא הוי מחיקה פנין דיכול לגרור השענה, ויחזרו האותיות כמקדמ, אולם בדיבור הנזיר בפאפ דנראה דא"א לקלפו שיהיו האותיות קיימים, י"ל דהוי מחיקה, וכן משמע בדברי פנים מאירות, (ח"א סי' מ"ה) דהביא ג"כ הקושא ביה דסדהו בסיד דהוי מחיקה, והוכיח דסיד לא הוי מחיקה, ונקט הטעם דלאחר שקולפין ניפר הפתב והיו טוחים בסיד עב שיקול לקלפו בלי גרידת השם ולא דמי לזורק על השם זקב, משום דא"א לגרור עד שיגרור הפתב שתחתיו והוי פמוחק השם, [נקשה לי, דאם הוי מחיקה אמאי פשר בגרר הזקב] אבל סיד מתפרר ונופל וכתב קיים, ולכך סדו בסיד ולא הוי פלל מחיקת השם, ולפ"ז פשהשם נכתב על הפותל בבה"כ שפכר סדו בסיד, ואם יסודו על פתב זה א"א להעביר הסיד האחרון עד שיקפיל כל הסיד הוי פמוחק השם, עכ"ל, ותשובה זו איתא במעיל צדקה (סי' ס"ג) בקיצור, ושם פתב דהתיר לסוד בסיד פותלי בה"כ שנקתבו מישן שמות שא"נ והשיב להתיר בראיה זו מההיא דסדהו בסיד ע"כ משום דסד בסיד לא הוי מחיקה, פנין דלאחר שגרר הסיד רשומו ניפר והנראה דהפוא חזר בו אח"פ לענין היתר פותלי בה"כ, דכינן דכותבים על הסיד אין סיד האחרון מתקפל בלא הסיד הראשון] והגאון מ"צ השיג דשאני ההיא דסוטה דלא היל פתב בדיו על האבנים, אלא דהיל פתב חקק, ולא היל הסיד כ"א מחסה ומסתור הפתב דבקל יוכל להסיר הסיד וישאר הפתב שתחתיו שלם כמו שהשיב ר"י שקלפו הסיד, והרי הוא פמדבק אותם שענה, אבל פתיבת דיו בנדאי סיד לא מוחקו ומאבדו ממש, ועוד הסוף שפסיד מכלה הדיו שתחתיו פטבע הסיד, ועוד שא"א לקלפו וישאר הפתב תחתיו שלם, עכ"ל, הרי דדעת הגאונים הפמ"א והמעיל צדקה דאם א"א לקלפו בענין שישאר הפתב שלם מקרי מחיקה, גם במה דבדפוס לא נתפוננו לקדוש השם והש"ף כתב (סי' רע"ו) וכן שם קודש שנקתב שלא בקדושה מותר למחקו לצורה תיקון, מצינו רבים חולקים בתשו' פמ"א הנ"ל, ובתשובת חות יאיר (סי' ט"ז) ועי' משבצות זקב א"ח (סי' ל"ב) דמפקפק ג"כ על הש"ף: ולזה לענ"ד אם א"א ע"י נכרי, יעשה פה, להניח על פל שם ושם נזיר בלי דבק או לדבק מעט בשענה דלא הוי מחיקה וכנ"ל, ואח"פ לדבק הנזיר בפאפ דיהי' הנזיר הב' מדבק על נזיר הראשון שפניח על השם ולא הוי מחיקה, דאם יקלפו הנזיר השני יהיו אותיות השם קיימים, פנין דהדבק פאפ לא היל על השם, ומצאתי אח"פ עצה זו בפנים מאירות (ח"א סי' מ"ה) לענין ציור בכותלים בבה"כ: חידוש בעיני

שמעכ"ת פתב דברוקח הביא קושיא בשם ספר בית הלל דאיה סדהו בסיד הא הו"ל מוחק, וכן בשו"ת פנים מאירות הג"ל הביא פן בשם בית הלל, ואנכי ראיתי בבית הלל הל' ס"ת (סי' רע"ו) הקשה באופן אחר, אהא דפסקינן בא"ח (סי' ל"ב) דבזרק עפרות זקב על אפרות אין לו תקנה, דאסור להעביר הזקב, דהו"ל מוחק, והא קלפיהו להסיד אף דהי' שם פתוב שמות עכ"ל: ואינו מבין קושיא זו, דבעפרות זקב מכונן על הדיו, וככתב אותיות בזקב, מש"ה הו"ל מוחק, אבל הסיד הי' טוח על שטח פני הפתל ולא על האותיות בתמונתן, ולא הי' בסיד תמונת אותיות, ואין על הסיד שם פתב ולא מחיקת פתב: תשובה טז לידידי הרב רבי גדלי' נ"י הגאב"ד דק"ק חאדוניאיש.

ע"ד שאלתו בשוחט מושפר לג' שנים, וחצי שנה קודם פלות הזמן השפירו אותו עוד לשנה רביעית, ונתן להם ת"כ, אח"כ נשבע בס"ת שלא להיות עוד שוחט אצלם אם חלה השבועה, וכתב ידידי מעלתו לדון דלא חלה השבועה, אף דפועל יכול לחזור, מ"מ ת"כ על דעתם הוי כמו שבועה על דעתם, כמ"ש הט"ז (סי' רכ"ח ס"ק ל') בפועל שפיר שא"י לחזור, ובפרט שהוא ג"כ מלמד אצלם דהוי כדבר האבד, ומבואר (בסי' רל"ד) דנדד א"י להפקיע השעבוד, כ"ש שבועה דא"י להפקיע שעבודו, עכ"ל: לענ"ד אף אם הוא דבר האבד לא נשמעבד להם בלא קנין, כיון דלא התחיל במלאכתם דעבודתו בעת שהוא הי' מחמת חיובו להם בשנה העברה, ולא מקרי התחיל במלאכתו לענין שכירות של שנה האחרת, ומפח הת"כ לא נשמעבד, דשבועה לא הוי קנין (כמ"ש הרמ"א חוה"מ סי' ר"ט) ולא זו בלבד בדבר שלא בא לעולם, דלא הוי קנין, אלא אפילו בעלמא בנשבע ליתן חפץ זו לפלוני לא הוי קנין אלא דמוןהר ועומד לקיים שבועתו, כמ"ש הש"ך חוה"מ (סי' פ"ז ס"ק פ"א) והט"ז הג"ל לא פתב רק דחיוב שבועה עליו, וא"י להתיר בלא דעתם, דמקרי עשה לו טובה, אבל שעבוד ליפא, ואף מה שיש לי לדון דלא חלה השבועה אם הת"כ הי' דרך שבועה שאמר אני נותן ת"כ, כמ"ש בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' קנ"ב) ממילא השבועה שניה הוי שבועת שוא, כיון דמושבע מקודם להיות אצלם, ולא חלה השניה לבטל הראשונה, ואף דמ"מ יהי' חיוב עליו להתיר לו שבועתו הראשונה ויחול למפרע השניה בכדי להציל עצמו מאיסור שבועת שוא, אאב"ה עי' יו"ד סי' רל"ח סי"ז ובש"ך [שם] בנ"ד ל"ש פו, דא"י להתיר שבועתו הראשונה בלא דעתם, כמ"ש הט"ז הג"ל: אמנם עדיין יש לי לדון דחלה שבועה שניה למה דפסקינן בש"ע (סי' רל"ט ס"ד) דשבועה חלה לבטל את המצוה בכולל, ה"נ י"ל דבנ"ד הוי פולל במגו דחל על זמן שלאחר שנה הבאה, ודבר זה תלוי במחלוקות הרמב"ם והראב"ד (פ"ד ה"י מה' שבועות) דלהראב"ד שם דהוי פולל במגו דחל למחר חל ג"כ היום, ה"נ י"ל לענין לבטל את המצוה חל בכולל כה"ג, והכי מוכח מדברי הרמ"א (סי' רל"ח ס"ו) כיון דחל השבועה השניה שלא לקדשה אחר פסח חל ג"כ שלא לגרשה מקודם לבטל שבועה הא', והא דבנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח לא חל השבועה ולא אמרינן מגו דחל על פזית השניה חל ג"כ על פזית הא', נ"ל לחלק, דהתם א"א לחול השבועה ע"י שעובר תחילה על השבועה לאכול פזית הראשון, אבל בנ"ד שנה שניה הוא בפ"ע תליא בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד הג"ל, והנה אם היינו דנין דבנ"ד הוי שעבוד, דמסתפק אני בזה ע"פ מה שכתב בד"מ (סי' של"ג אות ה') בשם המרדכי, דרבים ששכרו מלמד דא"י לחזור, דרבים א"צ קנין, ה"נ י"ל דגם הוא אינו יכול לחזור הי' מקום לומר דאף אם מקרי פולל,

הא פתב הט"ז (סי' רל"ט ס"ק נ"ט) דבכולל א"י להפקיע שעבודו, ואף דהש"ף בנקה"כ חולק עליו, מ"מ ממנ"פ אם נדון דמפח חלות שלאח"ז מקרי ג"כ כולל, ממילא נסתר דעת הש"ף מההיא דקונם שאני עושה לפיה דפיר שמא תעדיף או שמא יגרשנה, ונימא דחל מיד ככולל במגו דחל לאח"ז פשיגרישנה או שתעשה העדפה, אע"כ או דבכזה לא מקרי כולל, או דגם ככולל א"י להפקיע שעבודו, ומ"מ יש לחלק קצת, דזמן דממילא קאתי מקרי כולל, משא"כ עשיית העיקר שיהיה העשה דלאח"כ בכלל העדפה או מעשה הגירושין פינו דתליא במעשה לא מקרי כולל, ומה"ט י"ל ג"כ במצה דלא אמרינן מגו דחלה על פזית השני דמחוסר עדיין אכילת פזית הראשון שיהי' יכולת החלות על הזית השני: ולזה נראה לענ"ד דהוי ספיקא דדינא וצריף שיתיר לו שבועתו, דאף בנשבע מ"מ הספמת הפוסקים דבשעת דחק מתירים, וה"נ בנ"ד כמ"ש מעכ"ת דהוי שעת דחק, וההתרה יהי' מאנשים שאינם מבני העיר, דלא הוי נוגעים, [אאב"ה פדאימא בש"ע סי' רכ"ח]: אולם נ"ל ע"י ההתרה זו אינו רשאי להיות אצלם רק שנה אחת הבאה, ולא יותר, דבזה יש לחוש בהיפוף לשיטת הרמב"ם דנ"ד לא מקרי כולל, ומ"מ חל השבועה על השנה שלאחר שנה הבאה, דזה לא מקרי הותר מקצתו, דלא הותר אלא שלא חלה על שנה הבאה, אבל מ"מ חל על שעה שלאח"כ, וכ"כ במפורש בתשו' רדב"ז (ח"א סי' רע"ח) בנשבע ליתן הקרו ורונחים דחל על קרו ולא על הרונחים, א"כ בנ"ד חל על השנה השניה, דלא מהני ההתרה של עכשיו, דאין מתירין עד שיחול הגדר, ואפילו דעבד לא מהני, פדאימא (סי' רכ"ח סי"ז) ועיין שו"ת קול אלי' (סי' ל"ט) ובדברינו נסתלק השגתו שם על הפר"ח, פן נראה לענ"ד: ידדו עקיבא.

תשובה יז לכבוד הרבנים המופלגים בד"צ יצ"ו דק"ק ראגזני. ע"ד המאורע שקברו בלא תכריכים אם יפתחו הקבר וילבישו אותו תכריכים: ביסוד הדין בשכחו לקבור בלא תכריכים פתבו האחרונים שהגאונים הורו להניח התכריכים על הארון ולא לפתוח הקבר, והי' מקום אתי לומר למ"ש הב"י (סי' שס"ג) בשם הפל בו, דהטעם דאין מפנין המת ממקום למקום, לפי שהבלבול קשה למתים, מפני שמתיראים מהדין א"כ י"ל דמה"ט אין פותחין הקבר להלבישו תכריכים ומפני חרדת הדין, אבל בנ"ד בקטן דלאו בר דינא הוא, י"ל דל"ש פו, והי' מיושב בזה מה דלכאורה קשה על הפל בו הנ"ל מסוגיא דב"ב (דף קנ"ד) אי אתם רשאים לנולו, ולא נקט טעמא דחרדת הדין, דבהיפוף לא קשיא אמאי לא נקט הפל בו טעמא דניווול, די"ל דוקא לבדקו על שערות זהו ניוול, אבל טלטול ממקום למקום ליכא ניוול, אבל זהו קשה דלא נקטו בסוגיא חרדת הדין, ולדברינו הנ"ל ניקא, די"ל פיון דהי' ספק גדול ספק קטן וליכא נדאי חרדת הדין לא חיישינן לה, ולפ"ז מ"ש לחם הפנים ראיה מדאימא באבל רבתי שוב מעשה בתינוק וכו' אין מזינים ממקומו, אין ראיה, דהתם דצריכים לבדוק על שערות איכא ניוול, משא"כ לפתחו ולהלבישו י"ל דשרי, באופן די"ל דוקא בגדול הורו פו, אבל לא בקטן, אף לפי הראיה של לחם הפנים הנ"ל משמע דגם בקטן פו מלבד דכבר כתבנו לדחות הראיה, גם הא בההיא דאבל רבתי לא מירי בתינוק ממש, דא"כ ל"צ בדיקה, אלא דהי' נראה באיבריו פמו תינוק, א"כ מ"מ הי' ספק גדול, וא"כ אין ראיה לתינוק נדאי דליכא חרדת הדין, אלא דבספק גדול, דאם הוא גדול איכא חרדת הדין בזה חיישינן לה, ומה שכתבתי לעיל בסוגיא דב"ב (דף קנ"ד) דבספק גדול פיון דליכא נדאי חרדת הדין לא חיישינן ליכא

ראיה משם, דבלא"ה בקל ליישב קושיותינו, דלמה לא נקט טעמא דחרדת הדין, די"ל דבאו לערער קודם שנקבר המת ורצו לבדקו, דל"ש בזה טעמא דחרדת הדין, אולם פל זה אלו נזכרו מיד בזה הי' ספק עצום אם לפתוח הקבר ולהלבישו, ועיין תבואות שור בחידושי לסנהדרין (נ"ז מ"ז) אבל בנ"ד דאשפתי ב' שבועות דאפשר דשלטה בו רמה, וגם קרוב להסריח, י"ל דזהו גיוול גדול, וקם הדין שלא לפתחו, ולאפשר בנ"ד אין ידוע מקום קבורה של המת, לא ידעתי מה התועלת בהנחת התכריכים בשכונת המת, אבל לדעתי פפי הנראה מדבריכם שעכ"פ ידוע שמקום הקבורה בין מת פלוני למת פלוני, בזה נ"ל אם אינו מקום רחב הרבה, אף שא"י בצמצום מקום קבורת המת, דיש לחפור בשטח רחב הקרקע אינה אמות אולי ימצאו מקום קבורתו, ובאם לא ימצא שוא"ת עדיף, ואפשר דמ"מ טוב להניחם תוך ד"א לקבורת המת, וזכר לדבר דמת תופס ד"א לק"ש ולתפילה, וכן לענין שלא לומר בפני המת אלא דברים של המת, דכתב רבינו האי דהיינו תוך ד"א, דמשמע דכל ד"א הוי מקומו של המת, וכעין דמצינו בחי דד' אמות הם רשותו של אדם, בזה י"ל דיש תועלת למת במה דהתכריכים מונחים בתוך תפיסה שלו, ולזה אחר התפירה בשטח מקום האנמד לקבורתו ניחו התכריכים תוך ד' אמות ממקום: שמשוער קבורתו, וטוב שילכו עשרה אנשים גדולים מבני החברה לבקש מחילה מהמת, וד' שארית חמות יחגור, ובלע וכו': דידכם עקיבא תשובה יח לכבוד ידידי הרב רבי יוסף אליעזר נ"י בק"ק גלוגא.

ע"ד הענין שיצא מעכ"ת נ"י לדון דיש איסור לפהגים להיות בבה"כ בשעה שהמת בבית שמוציאים ממנו לקבורו דרך החצר, ושער החצר ומשם להרחוב, דאף דהטומאה אינה יכולה להתפשט מהבית לבה"כ, פינון דכותלים המפסיקים בין הבית להחצר ושער החצר אין להם גג ובליטת טפח, מ"מ פינון דסוף הטומאה לצאת דרך שער החצר דנין פאלו המת בשער החצר: ומשם הטומאה הולך ומתפשט לבהכנ"ס ע"י הגג הבולט טפח מבית השער לרחוב והולך על פתח בהכנ"ס שהולכים בו מרחוב העיר, והחולקים עליו באים בטענה דטומאת פהגים בזה"ז דרבנן, פינון דכולם טמאי מתים, ע"כ דבריו: לא ידענא איך נקטו פן בפשיטות, הא להרמב"ם (פרק ה' הט"ז מהל' נזירות ופ"ג ה"ו מהל' אבל) הוי דאורי' ולוקים עליו, וכן דעת רוב הפוסקים, והראב"ד בהשגות שם נראה דאפילו איסור דרבנן ליכא, והכי משמע מדברי הראב"ד בהל' נזירות, במ"ש והפהגים בזה"ז אין עליהם חיוב טומאה וכו', והמחייב אותם עליו להביא ראיה, ובנדאי ל"ש בזה"ז ענין חיוב מלקות, אלא דהפנונה דליכא חיובא דאיסור שלא לטמאות, והמחייב אותם היינו שמצריכים אותו שמחוייבים לפרוש מלהטמא עליו להביא ראיה, דבפשוטו הלכה פרבה לגבי דר"י, וכן מבואר מדברי המ"ל (פ"ג ה"א מהל' אבל) שכ' ואיכא לאתמוהי בדברי הראב"ד הללו, הא מצינו בכמה מקומות דבאמוראים היו מציינים הקברות וכו', ובזמן האמוראי היו פולס טמאי מתים, ואין עליהם שום חיוב טומאה, הרי דלמד בדעת הראב"ד דליכא פלל איסור טומאה בזה"ז, ול"צ לציין הקברות: ועכ"ז יפה סתר ידידי מעכ"ת לדבריהם, שפבר כ' המ"ל על הראב"ד, דאין זה ספק שקול, פינון דכל חכמי ישראל חולקים עליו ואולם בעיקר הדין דסוף טומאה לצאת דרך שער העיר אשר הביא מההרא"י דעת מוהר"ם לאסור, ושיש אמרים להתיר, בפרו לנכון הגאונים בתשו' חכ"צ (סי' ק"ג) ובשו"ת פרי הארץ להרב מה"ו ישראל צבי מזרחי (סי' י"ט) ושני

הנביאים מתנבאים בסגנון אחד להביא ראיה מפורשת להתיר ממתני' (פי"א) דאהללות, גבי בית שנסדק דמבואר ביש אור מועט מפסיק לא אמרינן סוף טומאה לצאת, וזהו ראיה שאין עליה תשובה, זולת לפירושו דהראב"ד במתני' הנ"ל, ויפה כ' מעכ"ת נ"י דמ"מ פיון דהרא"ש והר"ש פירושו פהרמב"ם (פט"ז דאהלות) ראוי לפסוק פן, כמ"ש הכ"מ, ונאני מוסיף, אף דילפי' הראב"ד אין סתירה לדין זה, מ"מ הא להראב"ד יש היתר מצד אחר, ממה דס"ל דאין טומאת פהנים בזה"ז, וכעין זה כ' הד"מ (יו"ד סי' נ"ד ס"א) גם פיון דלהרמב"ם ונהרא"ש והר"ש מוכרח דבאור מפסיק לא אמרינן סוף טומאה לצאת, וכן דעת הי"א בפסקי מהרא"י, וכן המהרי"ל (בסי' קס"א) פתב על דברי המהר"ם האוסרדשארי רבותיו לא ס"ל פן, וגם הרמ"א (בסי' שע"א) פתב ב' הדעות, וכתב דהמיקל לא הפסיד, א"כ הני עכ"פ פלוגתא דרבנאותא, ויש לדון בס"ס, ספק פהנהו פוסקים המקילים, ספק פהראב"ד דאין דין טומאת פהנים בזה"ז, דע"כ לא פתב המ"ל שלא לדון מדין הראב"ד הנ"ל בס"ס אלא לענין טומאת מגע במת נכרי, פיון דבכל צד רבו האוסרים דס"ל דכהן מונהר על טומאת מגע דנכרי וגם רבו האוסרים דס"ל דאיפא איסור דטומאת פהנים בזמן הזה עיי"ש שכ"כ להקדא, אבל בנ"ד דרבו המתירים בסוף טומאה לצאת דרף שער העיר, יש לצרף דעת הראב"ד דליפא טומאת פהנים בזה"ז, ודברי חכ"צ ברורים, אלא דמעכ"ת נ"י פתב ויצא לדון דדוקא באור מפסיק ביניהם, אבל בנ"ד דהפתלים מחברים אמרינן סוף טומאה לצאת, ולענ"ד אינו פן, דלא תליא באור מפסיק, אלא דהעיקר כף הוא, דמפח סוף טומאה לצאת לא הוי פאלו הטומאה מונחת באותו מקום שמתצא דרף שם, אלא היכי דהכל באהל אחד אלא שסתמת הפתח חוצצת ביניהם אמרינן פיון דסופו לצאת דרף הפתח ההוא, הוי פאלו הפתח פתוחה, וממילא הטומאה מתפשט לשם, וזהו דינא דהמת בבית ולו פתחים הרבה, וא"כ בנ"ד דאין סוף הטומאה לצאת דרף הפתח, ונתקיימה סתימת הפתח וחוצץ, ואין דנין פאלו המת במקום שער החצר, וכן מבואר במהרי"ל (סי' קס"א) שכתב אהיה דמהר"ם ושאר רבותי לא ס"ל פן, והיו מחלקים דהתם בבית שיש לו פתחים הרבה עבדי' פאלו הדלת פתוחה והוי חד אהל, אבל כשאור מפסיק אין לחוש עכ"ל, וכ"כ בפשיטות המהרי"ט בתשובה (ח"א סי' צ"ו) אלא דהם לא הביאו ראיה, והחכ"צ הביא ראיה ממתני' דבית שנסדק ומוכח חילוק הזה, אלא דמהרי"ט פתב שם דהאמת אלו ידעין דהמנהג שחששו לדין סוף טומאה לצאת דרף שער העיר הוי דין טעות ומתירים להם, אבל אולי פהנים נהגו סלסול בעצמן שלא לעמוד מפתח חלל השער שעתידי המת לצאת דרף שם, דאולי פי יביאוהו המת בפתע בלא ראות ויאהיל עליהם ואם מטעם זה נהגו פן, אין לבטל מנהגם עיי"ש, ואף דהחכ"צ פתב עלה, אנהנו יודעים שמחמת הנמצא בפסקים הנ"ל נהגו פן נמצא מחינן בהו עיי"ש, ולענ"ד התייבא אם הנה הפסקי מהרא"י ממציא האיסור, מטעם דסוף טומאה לצאת, היינו אומרים דהמנהג פן דכמשכו אחריו בדין זה, אבל באמת הלא מבואר בפסקי מהרא"י דמעיד שפכר נהגו פן ארבעים שנה ונתניסד עפ"י גאוני הדור, והוא בא ליתן טעם על המנהג דהוא משום סוף טומאה לצאת, ואם הטעם הזה טעות י"ל באמת אולי נהגו פן משום סלסול מחשש שיביאו המת פתאום לשם, א"כ לא הוי מנהג בטעות, פיון דתחילת המנהג לא הנה מצד טעות הדין, וכעין זה ממש פתב המהרי"ק בשורש ס"ד לענין דם טוהר עיי"ש: אמנם נראה לענ"ד להמציא תקנה על

להבא עכ"צ שלא תבא, והיגנו דמבןאך בתשובת מהרי"ט שם דטעם סלסול הנ"ל ל"ש בשבת, ומזה למד בתשובת פרי הארץ להתיר בלילה, פנין דאין דרוך המת להוציא בלילה ליכא חשש שביאוי המת פתאום לשם, לזה אף אני אומר שיתקנו שם לתקנה קבועה ויוחק בספר חב"ת הגבאים שלא יהא הוצאות המת עד חצי שעה אחר גמר התפילה בבהכנ"ס, ואזי בטל החשש הנ"ל, ומותר לפנהנים להיות בבהכנ"ס, פן נראה לענ"ד: תשובה יט לדידי הרב רבי משה נ"י בק"ק ראזענבערג.

מה דשאל מעכ"ת נ"י באשה שמלחה תרנגולת שמקנה טרפה בסל עם אונז שנגע בצידה, ובצד האונז נמלחו עוד חתיכות אחרות, דין מעכ"ת לאסור האונזא ולהתיר החתיכות אחרות, פנין דיש פוסקים דס"ל דבשמן במליחה אינו אוסר יותר מכ"ק, וגם יש פוסקים דשמן אינו בולע מחתיכה לחתיכה במליחה ע"כ: איני מספיק לזה כלל וכלל, דהא הדין מפנין א"א (סי' ק"ה ס"ט) וי"א וכו', הרי דהביא דעת זו דשמן אינו אוסר במליחה רק כ"ק, וסמך עלה לענין זה דאם יש בכל החתיכות ס' דגם החתיכה שנגע בו החלב אם אינו דבוק מותרת, ולא חיישינו שמה אין שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין שארי החתיכות מסייעים לבטל, פנין דיש סניף שיטת הרמב"ן דשמן במליחה אינו אוסר רק כ"ק, אבל במ"מ בליכא ס' הפל אסור ואפילו לענין דבוק מחמיר דצריף ס' בחתיכות נגד פל החתיכה שהחלב דבוק בה, והחתיכה עצמה אסורה, אלא דבזה לענין דבוק ונ"י יש להקל בהפ"מ ע"י ש"ף (סי' צ"ב ס"ז) אבל מ"מ באין בכלל ס' נגד החלב אסור הפל ואיף ניקום אנו להורות מדעתנו נגד דין ערוכה ברמ"א והספמת אחרונים: ובהיא עניינא קשה לי דברי הש"ף (סי' קס"ה ס"ק ל') אבל המחבר דס"ל דלא אמרינו חתיכה נעשה גבילה בשאר איסורים קשה וצ"ע, ולענ"ד אדרבא על המחבר ליכא קושץ די"ל דחיישינו דאחר שגפלט החלב לחתיכה אחת ואסרתו חזר ונפלט החלב לחתיכה היא להחלב, ומ"מ החתיכה היתר אסורה, פנין דנשאר בו מעט קיימא באיסורא כמ"ש לעיל בשם הב"י (סי' ק"ו) וחוזר אח"כ החלב ואוסר להאחרת, והיגנו די"ל דאחר שבלע היתר חלב חזר החלב ונפלט ממנו, די"ל דאמרינו דשמן מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, אלא דמ"מ אין הפל מצטרף לבטלו, דדלמא לא נתפשט בשנה, וכמ"ש בנקה"כ, אבל על המהר"ם ישאר הקושץ דהא ס"ל דאפילו לקולא אמרינו דאין בלוע שמן יוצא מחתיכה לחתיכה, א"כ ליתא לדברי הש"ף, דהחלב בלוע מהחתיכה דהיתר דנעשה גבילה, דהא מ"מ הבלוע דהיתר שגבלע בחלב אינו יוצא ממנו, ואינו אוסר להאחרות, וגם ליתא להחשש שכתבנו דהחלב שגבלע בחתיכה דהיתר חוזר ונפלט ונבלע בחלב, דהא אינו יוצא כלל מהחתיכה דהיתר, דהא אין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה, וצ"ע: תשובה כ' לדידי הרב האב"ד דק"ק רינושעוואל.

מה שכתב רומפכ"ת בנידון שפא לפניו בהמה שהיה מפה במקום שקוראים טשיף, ובדק מעכ"ת נ"י בצה"ג והיו טובים ובריאים פראוי, אבל שכח מלבדוק אם יש שבר במקום שהוא דין מעכ"ת אם יש למהדר עובדא, אחרי שהש"ף (ססי' נ"ו) פתב דאף בבהמה דאנו בקיאים בבדיקת צוה"ג דוקא בליכא ריעותא דיבורר לפנינו, עכ"ד: אי משום הא לא ארי', דמלישנא דאו"ה שיש ריעותא מבוררת לפנינו משמע דוקא שהריעותא מבוררת דנדאי נשבר, אבל בספק נשבר לא מחמירינו, ואולם תמהתי למה העלים מעכ"ת נ"י עינו במה שיש לדון בזה טובא, דלכאורה דברי הש"ף צריכים ביאור, דכתב

דבנשבר במקום צוה"ג לא סמכינן אבדיקת צה"נ, הא בלא"ה טריפה מטעם שבירת הרגל אף אם צה"ג קנימים, וצ"ל דמייירי בעור ובשר חופים פולו דקיי"ל דבמקום הפ"מ פשר, בזה כתב הש"ך דמ"מ במקום צה"ג טריפה אף בהפ"מ מצד חשש פסיקת הצה"ג, דלא סמכינן אבדיקתינו במקום ריעותא, אף עדיין קשה, הא פיון דאיכא מפה לא הוי עור ובשר יפה, ותיישינו דהוא שיעור שיקרופא גורדו וכו' אף בהפ"מ אסור, כמ"ש הש"ך (סי' נ"ה) ולזה צ"ל דשטחיות דברי הש"ך פה הם דדוקא במפה דעלמא סמכינן על צה"ג, אבל בריעותא דנשבר אף היכי דכשר, דהיינו דליכא מפה ועור ובשר חופים פולו וליכא ריעותא בעו"ב, דמצד שבירת הרגל פשר, מ"מ טריפה מצד צה"ג דאין אנו בקיאים בבדיקה, וכיון שפן בנ"ד דהיה מפה ואיכא ריעותא, בעו"ב, ממילא החשש שפא נשבר וטריפה מטעם שבירת הרגל, ומ"מ אפשר לדון דבטשיף דהרבה פוסקים מכשירים בנחתה לפנינו, אבל נשבר תיישינו לפסיקת הגידין, מ"מ מצד שבירת הרגל, י"ל דהוי ס"ס, ספק לא נשבר, וספק דנשבר אינו מזיק שם, ומצד צה"ג פיון דאין הריעותא דנשבר מבוררת לפנינו סמכינן על בדיקתנו, בפרט בנ"ד שכתב מעכ"ת דא' העיד שלא ראה שנשבר, והיינו ודאי דמשמש שם ולא ראה דנשבר, יש עכ"פ ראה דנקשר השבר, דאלו עוד השבר קיים, בודאי היה מרגיש במשמוש שמנדנד, ובנקשר אף אם אין שבר אל שבר יחדיו ידבקו, מ"מ הרבה פוסקים מכשירים, וא"כ בטשיף הוי ס"ס, ספק דמקרי מן ארכובא דלמטה, ספק דנקשר מהני, אלא דמ"מ טריפה משום צה"ג.

והדרינו לדברינו, דכיון דאין הריעותא מבוררת לפנינו סמכינן על בדיקת צה"ג, ומצד שבירת הרגל פשר מטעם ספק ספיקא, פן נראה לענ"ד: ובההיא עניינא תמוה לי בסוגיא דחולין (דף ע"א ע"א) אלא לדידך מאי וכו' שניטל, והיינו דהסיפא ודאי לא מיתרא, דמייירי בניטלו צה"ג והרגל קודם, אלא דרישא דנחתה היינו סיפא, דניטלו צה"ג, הא למה דכתב הרא"ש דבין השוק לארכובא טריפה, אף דשם ליכא קרטיון, וא"כ רישא לאו היינו סיפא, אח"כ ראייתי דעמד בספר פליתי (רס"י נ"ה) אבל מה שתיירץ שם ויותר נראה וכו' אינו מספיק למ"ש הרא"ש דדיוקים אינו סותרים זא"ז, דארכובא היינו ראש העצם ולמעלה, היינו מראש העצם ולמעלה, דזהו בערקום, וכו' ישאר התמיה דמאי פרכינו הא שם ליכא צה"ג, וצ"ע: תשובה כא להרב הפופלא מ"ץ מהר"ל נ"י בק"ק סלאפא: מ"ש רומ"פ דאף דקצת אחרונים כתבו להקל בהפ"מ בטריפות דסרכה, הקלבל שניחלב בתוך ג"י דלא פהש"ך, דמ"מ בסרכה שלא פסדרן דמדינא טריפה אין להקל: הדבר פשוט שפן הוא, ונהרי מפניך בש"ך (סי' פ"א) בשיטת המחבר דקודם ג"י מותר מטעם ס"ס, דמ"מ שלא פסדרן אסור, וה"נ לדידן תוף ג"י, ומ"ש רומ"פ לדון להקל בזה עפ"י מה דנסתפק הפרי מגדים בפתיחה לסי' ל"ט, דלרש"י י"ל דכל סרכה הוי רק ספק טריפה, דשפא ניקב רק עור עליון, וא"כ הוי ס"ס, ספק פתוס' וי"ל השפא הוא דנסרכה לפמ"ש הכו"פ דלתוס' דאין הסרכה מחמת הנקב אינו דומה להגליד, ואת"ל פירש"י דלמא לא ניקב רק עור עליון, ומעכ"ת נ"י הו"מ למנקט ג"כ מפח הספק הראשון שנסתפק הפרמ"ג שם דלרש"י י"ל דסרכה הוא רק מחמת ספק נקב, אבל מלבד שזהו נגד דברי הש"ך הנ"ל פתב ונהנה הש"ך (סי' פ"א) הרי דלא מלאו לבו לחלוק על הש"ך ולדונו בס"ס, ובאמת הי' מקום לומר דאין ראה מהש"ך, די"ל דוקא לשיטת המחבר לענין קודם ג"י, בזה בסרכה שלא פסדרן אסור דלא הוי ס"ס, דלפי הצד דנסרה קודם

ג"י הוי ס"ס להחמיר, ספק פתוס' ונשלא פסדרן אסור ודאי, ואת"ל פ"רש"י שפ"א הסרקה מחמת הנקב ונקבו ב' הקרומים, וכה"ג לא מקרי ס"ס כמ"ש תוס' פתובות בסוגיא דפ"פ ד"ה אי למיתב, אבל לדין דבכל טריפות אמרי' השתא הוא דנטרפה, ולתוס' גם בסרקה פ"כ כמ"ש הכו"פ הנ"ל, אלא דהספק שפ"א פ"רש"י ב"ה י"ל דהוי ס"ס דאף לרש"י הוי רק ספק וכנ"ל: אולם אעפ"כ לא נ"ל פ"ו, דספקותיו של הפרמ"ג אין להם קיום, דמה דנסתפק תחילה אם אמרינו דלרש"י סרקה ודאי מחמת נקב או מספק נקב, הא מפורש בהר"ן חולין (דף רס"ח ע"א) במ"ש דלרש"י טעמא דר"נ בריאה הסמיכה לדופן ולא העלתה צמחים פ"ש דס"ל דסרקה אסורה רק מס' נקב והוי ס"ס, ספק מדופן ואת"ל מריאה שלא מחמת נקב באבימי דפליג ואוסר, ס"ל דסרקה ודאי מחמת נקב ולא הוי ס"ס.

ומסיק הר"ן שם דקיי"ל להלכה באבימי, הרי דלהלכה סרקה ודאי נקב הוא, ומזה נסתר גם אידיך ספיקא דהפרמ"ג די"ל דאולי לא ניקב רק עור א', דא"כ אמאי אסור לאבימי, הא הוי ס"ס, ספק דופן, את"ל מריאה דלמא לא ניקבו ב' קרומים, ואפילו לר"נ אלו הנה סובר דסרקה ודאי מנקב הי' אוסר, ולא הנה ומשוי זה לס"כ, דשפ"א ניקב רק עור א', הרי דפשיטא ליה להר"ן דסרקה ודאי מנקב ב' הקרומים: והנה מטעם אחר יש לצדד להקל, עפ"מ הר"ן (דף רס"ג ע"ב) להקשות לרש"י בניקב בחיתוף האונות ליתכשר דהא אפ"ש דהדרא בריא, דיסתרה פסדרו, ותירץ דאין פל הנקבים שונים, ויש נקבים שאין סופן בטבען להעלות סרקה, ושפ"א הך נקב מהו שלא יעלו סרקה, ואלו היינו בקיאים שנקב זה ראוי להסתרה הי' באמת פ"ש אלא דאין אנו בקיאים, ואוסרים פל סרקה מספק, עיי"ש.

[ולענ"ד תמוה, ולא זכיתי להבין אמאי העמיד הר"ן הקושיא דוקא לרש"י הא גם לתוס' יקשה כ"ה בההיא דריאה שניקבה לדופן, והדופן סתמו דכ"ש באם סביף לדופן, דגם בלא סביף ואפילו לא סריף לתכשר, פ"ו דאפ"ש להעלות ארוכה דיסתרה בדופן, וצע"ג.

] ולשיטת הר"ן צ"ל הא דסרקה שלא פסדרן מגב לחיתוף אסור אף דחזינו דדרף נקב זה להעלות סרקה, וא"כ נהי דסרקה זו אינו עומד להתקיים, מ"מ הדרא בריא, דאחר הפירוק יסתבף פסדרו, וצ"ל דלמא נקב זו אינו עומד להסתרה בפסדרו, או דע"י הפירוק תרחב הנקב ולא יהיה עומד עוד להעלות סרקה, או שפ"א הנקב מגב ומשם בא הסרקה, וא"א להעלות ארוכה, דהא לעולם לא יסתרה פסדרו עכ"פ בשלא פסדרו הוי רק ספק טריפה, וא"כ הוי ס"ס בנ"ד, ועל זה ליכא סתירה מההיא דאבימי הנ"ל, דהתם פל הסרקה במגב לדופן, ואין מקום רפואה למכתה: ובזה מיושב היטב קושיות תוס' (דף מ"ח ע"א) דהקשו דאם אמרינו רבינא מפרש לדר"נ דבעי סביף, מאי פ"רכי' ומי אמר ר"נ הכי, הא התם בלא סביף עיי"ש, ולפי דברי הר"ן בשיטת רש"י הנ"ל מיושב, דפרכת הש"ס הכי הוא, דנהי דבהעלות צמחים הוי ודאי מריאה מ"מ כי הכי דמכשר בלא העלתה צמחים ומטעם דסרקה הוי רק ספק נקב והוי ס"ס, וה"נ בהעלת צמחים אף דהוא ודאי מריאה מ"מ הוי ס"ס ספק שאינו מחמת נקב, ואת"ל מחמת נקב, דלמא נקב עומד להסתבה פ"ו דעכ"פ בסביף פ"ש ממילא בלא סביף וניקב הוי רק ספק שפ"א אינו עומד להסתבה, וא"כ בסמיכה והעלתה צמחים דהוי רק ספק נקב, ואת"ל מנקב דלמא עומד

להסתבף וְהוּי ס"ס מְעַלְיָא: וְהָיָה בְּפִשּׁוּטוֹ יִקְשֶׁה עַל זֶה, דְּלִמָּא בְּאַמְתַּ ס"ל לר"נ דְּסַרְכָּה הוּי וְדַאי נֶקֶב, וּמָה דְּהִיקְל בְּלֹא הַעֲלֵתָה צְמַחִים, הֵינּוּ מִשּׁוּם הָד ס"ס, סְפֵק דּוֹפְן, וְאֵת"ל מְרִיזָה דְּלִמָּא הוּא מְנַקְבִים שְׁעוּמָדִים לְהַסְתַּבְּף, וּבְהַעֲלֵת צְמַחִים דְּוְדַאי לִיפֵא ס"ס, אָמְנָם ג"ז יֵשׁ לִינִישׁב, דִּי"ל דְּהַמְקַשֵּׁן ס"ל דר"כ מִיְיָרִי בְּסֵתָם בֵּין בְּמָקוֹם רְבוּתָא בֵּין שְׁלֹא בְּמָקוֹם רְבוּתָא, וְלָזָה מְדַמְכָּשִׁיר בְּלֹא הַעֲלֵתָה צְמַחִים אַף שְׁלֹא בְּמָקוֹם רְבוּתָא, ע"כ דַּהֲס"ס הוּא מִשּׁוּם דְּשָׂמָא אֵין הַסְרָכָה מִחֲמַת נֶקֶב, וְלָזָה פְּרִיָּה בְּהַעֲלֵתָה צְמַחִים נֶגְד רְבִיתָא לְתַכְּשֵׁר, דְּהוּי ג"כ ס"ס, סְפֵק מִחֲמַת נֶקֶב וְסְפֵק דְּסוֹפּוֹ לְהַסְתַּבְּף.

וְהַסְרָצֵן דְּמוּקִי לְדַר"נ רַק שְׁלֹא בְּמָקוֹם רְבִיתָא לִיפֵא קוֹשְׁיָא פִּינּוֹן דְּמוּקִי דַּר"נ לֹא מִיְיָרִי בְּכָל גְּוּוּנֵי לּוֹקְמֵי בְּהִיפּוּף, דְּמִיְיָרִי דּוֹקָא בְּמָקוֹם רְבִיתָא, דְּזֵהוּ רַק בְּלֹא הַעֲלֵתָה צְמַחִים פְּשֵׁר, וְס"ל דְּאֵין סַרְכָּה בְּלֹא נֶקֶב, הָא וְדַאי אֵלֹא דְּמָקוֹם רְבִיתָא הוּי ס"ס סְפֵק דּוֹפְן, וְסְפֵק דְּעוּמָד לְהַסְתַּבְּף, וּבְהַעֲלֵתָה צְמַחִים דְּוְדַאי מְרִיזָה טְרִיפָּה, בְּזָה י"ל דַּא"כ הָא דְּאֹסֵר אַבִּימִי יִצְטַרֵּף לּוֹמֵר דְּחֹלְק עַל הַדִּין דְּסַבִּיָּה בְּבִשְׂרָא, דַּס"ל דְּלֹא מְהַנִּי, לָזָה נִיחָא לְהַש"ס לּוֹמֵר יוֹתֵר דְּאֵין בְּזָה פְּלוּגָתָא, וְאַבִּימִי דְּאֹסֵר הֵינּוּ רַק שְׁלֹא בְּמָקוֹם רְבִיתָא, וּפְלִיגֵי אִם סַרְכָּה הוּא וְדַאי נֶקֶב אוֹ לֹא.

וּלפ"ז עָלָה לָנוּ לְדִינָא אַף דְּקִי"ל כְּאַבִּינֵי וְקִי"ל כְּרַבִּינָא דְּבְעֵי דּוֹקָא סְבִיָּה, מ"מ בְּלֹא הַעֲלֵתָה צְמַחִים אַף בְּלֹא סְבִיָּה פְּשִׁירָה, דְּזֵהוּ ס"ס, סְפֵק דּוֹפְן וְסְפֵק דְּסוֹפּוֹ לְהַסְתַּבְּף: אַף כֹּל זֶה לְנוֹחַ דְּעֵתוֹ עַל הוֹרָאָתוֹ לְשַׁעֲבֵר, אֲבָל לְהַבָּא תְּלִילָה לְהַקְל בְּזָה, וּבְשִׁגְמֵם דְּהִיסוּד שְׁפַתְבָּנוּ דְּלַרְש"י שְׁלֹא כְּסֻדְרוֹ הוּי רַק סְפֵק, הָא יִקְשֶׁה לַר"נ דַּס"ל דְּכָל סַרְכָּה הוּי רַק סְפֵק נֶקֶב, א"כ סַרְכָּה שְׁלֹא כְּסֻדְרוֹ יִתְפַּשֵּׁר מִטַּעַם ס"ס, סְפֵק אֵינוֹ מִחֲמַת נֶקֶב, וְסְפֵק אַחַר הַפִּירוּק יִהְיֶה סוֹפּוֹ לְהַסְתַּבְּף, אַע"כ דְּלֹא מִשּׁוּינּוֹן זֶה לַס"ס, וְהַטַּעַם אֲפֹשֵׁר דְּכָל שְׂאֵתָה אוֹמֵר דְּחַסְרָכָה זֹו בָּאָה מִחֲמַת נֶקֶב הוּי ס"ס לְהַחְמִיר, סְפֵק דְּהַסְרָכָה בָּאָה מִגִּבּוֹ וְאֵין לוֹ רְפוּאָה, וְאֵת"ל מְחִיתוּף, דְּלִמָּא אַחַר הַפִּירוּק לֹא יִהְיֶה עוּמָד לְהַסְתַּבְּף בְּכְסֻדְרוֹ, א"כ ה"נ לְעַנְיֵן הַחֲלָב תוּף ג"י לֹא הוּי ס"ס, דְּלִפִּי הַצַּד שְׂאֵתָה אוֹמֵר פְּרִש"י הוּי ס"ס לְהַחְמִיר וְכַנ"ל, זוּלַת שְׁנִדְחוּק דַּר"נ בְּאַמְתַּ כֹּל סַרְכָּה שְׁלֹא כְּסֻדְרוֹ הוּי דּוֹקָא בְּמַגְבֵּ לִגְב, אֲבָל מְחִיתוּף לְבַד פְּשֵׁר, מִפְּחַ ס"ס, וְהָא דְּכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים דְּלַרְש"י מְחִיתוּף לִגְב טְרִיפָּה, הֵינּוּ לְמָה דְּפִסְקִינּוּ כְּאַבִּימִי דְּהַסְרָכָה הָיָה וְדַאי נֶקֶב, עכ"פ בְּמַגְבֵּ לִגְב אֵין צַד קוֹלָא לְהַתִּיר הַחֲלָב, וְאַף מְחִיתוּף לִגְב אִם יָבֵא מַעֲשֶׂה לִידּוֹ, לֹא יוֹרֵה לְהַקְל אַף בַּהֲפ"מ, כֹּן נִרְאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה כַּב לִידִידֵי הָרַב רַבִּי מִשָּׁה נ"י הַגַּאב"ד דַּק"ק סַאכְטָשׁוּב.

מָה שְׂאֵיִרַע בְּקַהֲלָתוֹ בְּאַחַד שְׁנוֹלָד לוֹ כֹּן בְּכוֹר יוֹם ה' שְׁעָה ב' אַחַר חֲצֵי הַיּוֹם, וּבְשַׁבַּת הַרְבִּיעִית מֵת הַבֵּן בְּשְׁעָה י"ב, וּפְסֵק מַעַכ"ת נ"י שְׁמַחְוִיב בְּפִדְיוֹן בְּנוֹ, שְׁיּוֹם הַשַּׁבָּת הוּא יוֹם ל"א, וּקְצַתָּם נִחְלְקוּ עֲלָיו, דְּבְעֵי שְׁיַעֲבְרוּ שְׁלִשִׁים יוֹם מְלֵאִים מַעַת לְעַת, וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן הַפִּדְיוֹן, רַק כְּשִׁחֵי הַבֵּן בְּשַׁבַּת הַהוּא, עַד אַחַר שְׁעָה ב' אַחַר חֲצֵי הַיּוֹם: יָפָה הוֹרָה רומעכ"ת נ"י דַּהֲל' דְּפִדְיוֹן אֵין מְחַשְׁבִּין לְשַׁעוֹת, וְאִם נוֹלָד שְׁעָה קוֹדֵם סוּף הַיּוֹם נִחְשָׁב לַיּוֹם א', וְלֹא אַחַר שְׁיַעֲבְרוּ עֲלָיו עוֹד כ"ט יוֹם הַלֵּילָה שְׁלֹא ח"כ הוּא לֵיל ל"א כְּלוֹ כַּטִּי"ב, לָזָה רְאוּי לְהַמְתִּין י"ב שְׁעוֹת וְאַח"כ חֲלָה זְמַן הַפִּדְיוֹן לַכ"ע, וְאַף דְּמָה שְׁכַתַּב מַעַכ"ת נ"י דְּלֹא מְצִינוּ מַעַל"ע רַק בְּקַדְשִׁים וּבְכַתִּי ע"ח, זֶה אֵינוֹ מְסַפִּיק כ"כ, דְּנִהֵי דַּכ"כ תּוֹס' נִדְּהָ (דַּר מ"ז ע"ב) מ"מ בְּעַרְכִּין (דַּר ל"א) כְּתַבוּ תּוֹס' ב' שְׁיִטוֹת בְּזָה, וְאַף דַּהֲב"ח וְט"ז וּמַג"א

(סי' נ"ג) כתבו דיכול להתפלל ערבית דנעשה גדול בתחילת הלילה, י"ל בדרבנן סמכינו על הפוסקים דלא בעי מעל"ע, ואולי באמת להוציא אחרים בקידוש וכן בבהמ"ז אם האחרים אכלו כדי שביעה, י"ל דאף דבדקו אותו והביא ב"ש, מ"מ חיישינו דעדיין לא פלו לו יג"ש דבעי מעל"ע, ואף דמסתימת דבריהם לא משמע פן, מ"מ י"ל דכיון דרוב הפוסקים שסתמו דבריהם, משמע דס"ל דלא בעי מעל"ע סמכינו עליהו אף בדאורייתא.

אבל מ"מ בפדיון דהוא אפוקי ממונא לא מפקינן, פיון דאיפא דסברי דבעי מעל"ע, עי' ש"ף יו"ד (ססי' קע"ז) ועי' בתשובת מהר"י לבית לוי פלל ג' סי' נ"ג) בארןפה, ובתשובת תורת חיים למהרש"ש (ח"ג סי' אולם מדברי הסמ"ע ונהש"ף חוה"מ (רס"י ל"ה) מבואר דאפ"י לאפוקי ממון דגין פן דלא בעי מעל"ע, דהא ס"ל דבעדים פאלו מפקינן ממונא אפומייהו, ואף דבאמת יש לפקפק על הסמ"ע ונהש"ף דאמאי מפקינן ממון, הא לקצת פוסקים בעי מעל"ע, י"ל דס"ל דאף לאידך שיטה בתוס' עירוכין הנ"ל הא כתבו הטעם דילפינן שנה שנה מבע"ח, א"כ י"ל דוקא בהנה דכתיב בהו שנים בקרא כמו שנה אנהו ובערכין, אבל שנים דגדלות, הא לא נזכר בקרא רק הל"מ י"ל דס"ל דלא בעי מעל"ע, ומוכח שפן דעת הש"ף, דהא ס"ל להש"ף בחוה"מ דכן דעת הרמב"ם, ונהרי בהרמב"ם ריש הלכות ערכין מפורש דבעינו מעל"ע, [ונדרכו בקודש דהרמב"ם נעלמה ממני דלא כתב זה בשום מקום דבעינו מעל"ע רק בערכין, וביותר דבפרק י"ב מהלכות שמטה ויובל גבי בע"ח לא הזכיר זה, וצ"ע] אע"כ דיש חילוק פנ"ל, ואף להמ"ל (פ"ג מה"א) דהוכיח דלהך שיטה גם לענין י"ב וי"ג שנים דבן וכת בעינו מעל"ע, מ"מ י"ל דוקא מלתא דתליא בשנים אבל לא דתליא בימים, ואף דבערכין ילפינן חודש משנה דיום ל' פלמטה ואם היינו דגם לענין זה ילפינן חדשים משנים דבעינו מעל"ע ממילא הי' מוכח דגם לענין ל' דפדיון הכי הוא, וסוגיא דבכורות (דף מ"ט ע"א) מדאצטריף למכתב ומעלה גבי ערכין, מ"מ בערכין גופא נ"ל דילפינן רק חדשים משנים לענין ומעלה, אבל לענין מעל"ע לא ילפינן, והכי דייקא לישינא דהרמב"ם ריש ערכין, דבהלכה ג' כתב ובמה הוא ערה אם הי' הנערה בין ל' וכו', ובהלכה ד' פל השנים האלו מעל"ע מיום הלידה, מדלא כתב סתם פל אלו, ודקדק בלשון פל השנים משמע להדיא דדוקא השנים בעינו מעל"ע כסתמת פל הפוסקים, ומעולם לא שמענו שחוקרים ודורשים על שעה דלידה, ואף דכתבתי דראוי להמתין י"ב שעות, וא"כ הי' ראוי לחקור על שעה דלידה, היינו פיון דהמנהג שלא לפדות בלידה, ממילא ביום ל"א אחר תפילת שחרית, מסתמא פל הכטי"ב: אח"ז ראיתי בשו"ת נודע ביהודא מהדורא תנינא (סי' קפ"ז) דכתב ליתן טעם להמנהג שהזכיר הש"ף דאין פודין בלידה, משום דלפעמים לא יהיו פלים הכטי"ב, פגון שנולד שעה אחת קודם הלידה, דבתחילת ליל ל"א לא פלו כטי"ב, הרי דפשיטא לי' דל' יום אין מחשבין לשעות, וכן עיקר: ידו עקיבא.

תשובה כג לידידי הרב רבי עזרא נ"י בק"ק יאסנוראווע: ע"ד המאורע במקומו, א' שנפטר בנו ליל אור יום ה' כ"א טבת, ונודע לו ולבניו עש"ק כ"א שבט, ושלח מעכ"ת את השמש להודיעם שמחוניבים לנהוג שבעה ושלשים, שהוא שמועה קרובה, והם לא חשו לזה, פי אהד הורה להם שא"צ לנהוג אכילות, וקצתם חושבים שהדין עמהם: הדבר פשוט כמ"ש מעכ"ת, אחרי שיום כ"א שבט הוא היום ל' מקבורת המת, ולגבי שמועה

רחוקה לא אמרינו מקצת היום ככולו, כמבואר בפשיטות בטור וש"ע (רס"י ת"ב) והאיש
ההוא שמורה להקל לא ידע בין ימינו לשמאלו והכשיל אותם, גם הם הרעו לסמוך על
משענת קנה הרצוץ מי שאינו מנסמך כלל להוראה, וכן לא יעשה עוד: והנה אם עתה
רוצים לעשות כדון, יש לי לדון, כיון דעדיין הוא תוף ל' מיום השמועה דצריכים לנהוג
אבילות, כדאיתא (רס"י שצ"ו) דמי שלא נהג אבילות כל שבועה, בין בשוגג בין במזיד
משלים כל ל', ובפשוטו משמע כל הל' מיום שהי' מוטל עליו לנהוג אבילות, ובשמועה
קרובה מחשבינו הל' מיום השמועה, ובהיא דתשובת מהר"ם מינ"ץ הובא בט"ז (סס"י
שצ"ו) בנדון מי ששמע שמת לו מת ולא ידע אם הוא תוף ל' להפסקים דא"צ לנהוג
אבילות ואחר הל' נודע לו שאז ששמע הי' תוף ל' נסתפק מהר"ם מינ"ץ אם נימא
כיון דלא נודע לו בירור דבר שהיא קרובה עד אחר הל' יש לו דין שמועה רחוקה או
כיון דבאמת השמועה ראשונה הי' תוף ל' מקרי שמועה קרובה עיי"ש, ובנ"ד דנודע לו
כיום הל' שהוא יום הל' אלא דטעה בדין דחשב דזה הוי שמועה רחוקה הוי כלא נהג
אבילות בשוגג דצריף להשלים כל ל' מיום השמועה, כף הי' נראה בפשיטות: אבל העומד
לנגדי דברי הט"ז (סס"י שצ"ו) שכתב על דברי מהר"ם מ' הנ"ל ונראה לענ"ד דאין
פאן אבילות, כיון דעכ"פ השתא עברו ל' יום ממיתת המת, כמ"ש פאן צ"ל סי' שצ"ו
בס"א, דמי ששגג או הזיד משלים כל ל', משמע דאחר ל' אינו משלים, עכ"ל, מבואר
דס"ל בפשיטות דאף אם נדון אותה לש"ק, מ"מ אם הוא אחר ל' למיתת המת אינו
משלים, וכן נראה מהש"ף שם שכתב ג"כ על דברי מהר"ם מינ"ץ, ולפי ענ"ד דא"צ
להתאבל, [כן הוא כפי הגהת הש"ף עצמו בנקה"כ] ועיי"ש רס"י שצ"ו עכ"ל, דנדאי אין
פוננת הש"ף להכריע דמקרי שמועה רחוקה, דא"כ מה זה דרמז לסי' שצ"ו, דאין זה
מקומו רק בסי' ת"ב, א"ו דכוננתו כהט"ז דאף אם נדון לקרובה מ"מ אינו משלים, אחר
הל' ממיתת המת, הרי דפשיטא להו להט"ז והש"ף דבשמועה קרובה, ולא נהג אבילות
כל ז' דאינו משלים אחר ל' ממיתת המת אף שהוא תוף ל' מיום השמועה: ועכ"ז בער
אנכי ולא אדע מהיכן יצאו לאריות האלו זה בפשיטות כ"כ, ובאות בלא"ה דברייהם
תמוהים לי, דאף אי יתיבנא להו זה, מ"מ פשיטא זה לדין השלמה, דאם לא נהג אבילות
בו' אחר שמיעתו דאח"כ דכלו זה, החיוב רק מדין השלמה, בזה י"ל דאחר ל' ממיתת
המת אין דין השלמה, אף שהוא תוף ל' מיום השמועה, אבל פשוט דדין אבילות ל'
בתפורת וכדומה צריף לנהוג עד תשלום הל' מיום השמועה, דהחיוב חלה בעצמותן
שאסור בתפורת כל שלשים, וכי בשביל שלא נהג אבילות פקע אבילות דשלשים,
וא"כ הוצרך מהר"ם מינ"ץ לדון אם הוי קרובה ונהג דין ל' עד יום הנ"ל, מיום
שמועתו הראשונה, או דהוי רחוקה כיון דלא נודע לו שהוא קרובה עד אחר ל': גם אף
לענין אבילות שבועה נ"מ אם זה ששמע שמת הי' כיום כ"ט למיתת המת, ולא הי' ידוע
לו אימת מת ולא נהג אבילות, וכיום ל"א למיתת המת, נודע לו שיום שמועתו הי' כיום
הכ"ט, דבזה פשוט דאם דנין זה לקרובה ונחלה עליו מיום שמועתו כל ז' דין אבילות
שבועה, וזה שלא נהג עד לדעתו השנית שהוא יום ל"א עדיין נשאר עליו לנהוג אבילות
דשבועה ה' ימים עד פלות השבועה ימים מיום שמועתו הראשונה דכבר חל החיוב עליהו
בעצמותו ולא מדין השלמה, אלא דאפשר דא"צ לנהוג יותר מה' ימים דאח"כ דכלו זה
מיום שמועתו, ויהי' החיוב רק להשלים ב' ימים שלא נהג, וכיון דהוא אחר ל' ממיתת

המת אין השלמה נוהג בקו, וא"כ הנצרך המהרמ"מ לדון בספיקתו באופנים אלו: אח"כ
ראיתי בתפארת למשה (רס"י שצ"ו) שנסתפק בזה בשמועה קרובה ולא נהג אבילות ז'
אם צריך להשלים אחר ל' ממיתת המת, וס"י דמסתברא, פ"ן דהוא תוף ל' לשמיעתו
דצריך להשלים, והיגו פדעתו הג"ל, ואף מ"ש התפל"מ (סס"י שצ"ו) על הט"ז הג"ל,
ונ"ל י"ל דנסתפק אם הוי כשמע שמועה קרובה וצריך להשלים מאותו יום עד ל' אי הוי
כאלו לא שמע עד אחר ל', וא"צ להשלים כלל, עכ"ל, והיגו ג"כ פהסכמתו הג"ל דתוף
ל' לשמועתו צריך להשלים, אבל מ"מ לא ידעתי מה הוסיף בפירוש זה בכוננת ספיקתו
דמקרי"ם מינ"ץ, הא בפשיטות הוא מבואר פ"ן להקדיא בהר"ם מינ"ץ, דהספק אם מקרי
קרובה או רחוקה, וגם הט"ז ידע פירוש זה מדלא השיג דהא הוי שמועה רחוקה, וא"צ
לראיה מסי' שצ"ו, אלא דדעת הט"ז לו יאה דמקרי קרובה, מ"מ אחר ל' ממיתת המת
א"צ להשלים, והו"ל להתפל"מ רק להשיג שצריך להשלים דחשבינו גם בזה הל' מן
הקבורה, וביותר מ"ש עוד על הש"ף סס"י שצ"ד שכתב דצריך להתאבל [ולא הי' לפניו
ספר נקה"כ שהגיה א"צ להתאבל] צ"ע למה, הא' א"צ להשלים אחר ל', כמ"ש רס"י
שצ"ו עכ"ל, מזה מבואר דעתו בפשיטות אף דמקרי קרובה, מ"מ א"צ להשלים פ"ן
דהוא אחר ל' ממיתת המת ודרכיו בקודש נעלמו ממני: והנה בנ"ד א"צ לכל זה, דבנדאי
לפי טעותם בדין דהוי רחוקה, נהגו עכ"פ אבילות שעה אחת, והוי פההיא דסי' שצ"ו
ס"ב, דבנהג במקצת הימים ובאחרים זלזלו דא"צ להשלים, אבל בנ"ד עכ"פ מחוייבים
לנהוג דין ל' עד פלות ל' מיום שמועתם, אבל אח"כ נראה דא"צ להשלים את ימי
השלישים, פ"ן דהם אחר ל' מהשמועה, ומ"מ כתבתי פ"ל הג"ל להתלמד במקום אחר,
ויה"ר שלא יצטרף זה למעשה ויהי' בלע מנות לנצח: ידידו דו"ש עקיבא גינז מא"ש.

תשובה כד ודרף גררא אודיעהו למה שנודע לי שמעכ"ת כתב לשוחט בעיר קטנה
בזה"ל, צייגע איהם, דאס בספר החיים ד"א שטעהו דיא דינים אויף דייטש דאס יעדער
לעזין קאנן (דף כ"א סי' ל"ד) שטעהנו אויס דריקליף, דאס מען קיין תתקבל זאגט בבית
האבל עכ"ל, עס זאלל זיין בלע המנות לנצח, מאן פסקת זא אין וואלטש וויא אויף בבל
קהלות עכ"ל, ואנשי העיר ההיא קבלו אלי על השוחט שלהם שאינו' שומע למעכ"ת נ"י
בזה חידוש בעיני על מעכ"ת שיחזיק שבוש כזה, ומה"ת עלה על הדעת לדלג תתקבל,
וכי תפילת י"ח של האבל לא יתקבל, ושאלתי לי ספר החיים וראיתי.

שבאמת כ"כ, אבל עכ"ז אינו נכון, ואינו דומה לט"ב דהתה הטעם שלא יתדמה דתתקבל
קאי על הקינות, ונהרי בט"ב עצמו הנהוג כפי כל הפוסקים דנהגו לומר בלילה תתקבל
אחר תפילת י"ח, וראיתי בספר הג"ל בהקדמה כתב ומ"ש שפדלגים בבית האבל, פ"ן
הוא בספר מעבר יבוק ובספר תניא בהלכות אבילות, אף בטור או"ח (סי' תקנ"ט) כתב
באבל יש לאמרו ואני זאת בריתי, דהאבל בטל הנחמות אין בטלים עכ"ל, האמת שבטור
כתב ב' דעות אם יש לומר ואני זאת בריתי, ובטור הכריע לאמרו, דבט"ב יש טעם דכונן
בטלים אבל באבל מנחמים אין בטלים (וא"כ אם פל העשרה אבלים אין לאמרו) אבל
מדין תתקבל לא נזכר שם פלום, ונהרי כתב שם דבט"ב אומרים אחר התפילה תתקבל
אבל לא אחרי הקינות, גם בתניא לא נזכר פלום בהל' אבילות, חלא דכתב דיש
אומרים דאין לומר השירה, אחרי דאמרי' דאמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים וכו' אבל
מן תתקבל לא הנפירו בהל' ט"ב כתב לומר תתקבל בט"ב אחר תפילת י"ח, ואף אם באיזה

מקומות נהיגי שלא לומר תתקבל בט"ב אחר תפילת י"ח, מ"מ אין לדמות אבל לזה, לזה
לשפתקע הדבר, והוא הוראה בטעות: תשובה כה לידידי הרב רבי בק"ק שווערין.

ע"ד שאלת רומ"פ בענדא שפא לפניו, ענוניתא דנרדא שנתלק לב' עד שרשה, דהינו
הפיס הי' מחלק אונה והי' מקצתה בכיס, ושפה הגיד הי' מחלק להנרדא לאמצע, והחלק
הב' לא הי' בפיס, ובהצטרף יחד ב' החלקים הי' לו תנאר נרד שלם, וכל הב' חלקים היו
מכוננים בין אונה לאוניה פראוי, וכשהי' מניחים ב' החלקים בתוך הפיס, ע"י הנפיקה
יצא חלק הב' מהפיס: הנה דעת הש"ך (סי' ל"ה סק"ח) בשם מחזיק בדיק, דאם אין להם
שורש אחד פענבי אצבע פשר, היכא דליפא תנאר נרד כ"א ע"י צירוף לא מקרי ב'
ונרדות, והתב"ש (אות נ"ג) חלק ע"ז וראיתו אינה מוכרחת, דנבנה על דקדוק קלוש,
עיי"ש, אף גם לדעת הש"ך יש לדון אם דוקא פשני החלקים בתוך הפיס, אבל בנ"ד
דה"ב אין לו פיס הוי כמו חסר הפיס לטעמא דחסר הפיס טריפה, דמשום דמחמת דחיפת
הריאה תנקב הענוניתא, א"כ זהו שייך ג"כ בכה"ג דנ"ד, דאותו חלק דאינה בכיס סופה
שנתקב, ולאידך טעמא דקים להו דהנרדא סופה ליטול, אפשר פיון דשרשו בפיס המגין
עליו מהני, ואף לטעם א' הנ"ל יש לצדד להקל, פיון דיש הגנה לשרשו אין סופו לנקוב
כמו ביתיר ונרדא ואין להיתר פיס, עיין פרמ"ג אות י"ב, וכיון דבחסר הפיס ג"כ הרבה
מקילים, ב"ח ורש"ל ופר"ח [ובבית לחם יהודא העתיק בשם הש"ך דמיקל בהפ"מ
בחסר הפיס, אינו מוכרע פן בדעת הש"ך, דבכפשטא דמלתא דדברי הש"ך להקל בהפ"מ
רק בב' פיסין, וכן מצאתי שכ"כ הפרמ"ג] לזה בנ"ד דעכ"פ יש לה שורש בכיס יש לדון
להקל, גם מלשון הש"ך ס"ק י"ח בקבלתו מרבו בחסר מקצת ונרדא ונמצא פה באוניה
או באוניה דכשר, משמע דאף דאין באותו מקצת פיס, ולזה נראה להקל בהפ"מ: תשובה
כו עוד לו מה דשאל רומפכ"ת בבודק קבוע שהכניס ידו לתוך הבדקה לבדוק הריאה
בבדיקת פנים, והוציא ידו ואמר פשר ואין ביה פקפוק והכניס הבודק השני את ידו וצעק
ואמר הלא הריאה סרוכה בסרקה עבה ונחזקה לשון הגרגרת מאוניה העליונה ונחזר
הבודק הראשון והכניס ידו ואמר פשר, והוציא הריאה לחוץ ולא נמצא ביה פלום, ולא
שום רושם סרקה, והלך הבודק לב"ד ואמר שפך איבע לו שהוא מצא סרקה נחבירו
מכחישו: אם נידון זה למכחישים זא"ז, הי' נראה דבהמה מותרת, דאוקי חז לגבי חז
ואוקי בהמה בחזקת היתר, ודומה לדינא דהש"ע (סי' ל"ט סט"ז) ואף דהבודק האוסר
בא תחילה להב"ד, מ"מ לא נתקבל עדותו לאיסור לשון פבי תרי, פיון דמיד אמר
שחבירו מכחישו, אף דיש לו מגו דלא הנה אומר דחבירו מכחישו, יש לומר דגם במגו
אינו נאמן, היכא דבאו בב"א כמ"ש הפרמ"ג, גם י"ל פיון דאין דרך לבא לב"ד להודיע
שמצא סרקה, אם לא שיש בזה שאלת חכם, הנצרך להודיע השאלה שחבירו מכחישו,
א"כ לית ליה מגו: אכן יש לדמות נ"ד לההיא דסעיף י"ד, בודק שהוציא ידו ואמר טריפה,
אח"כ הכניס הקצב ידו או בודק אחר ואמר שלא מצא טריפות הראשון נאמן, ומקורו
משו"ת הרא"ש פ"ל כ', וז"ל, ועל הטבח שפדק ואמר שהיא טריפה, אח"כ הכניס בודק
אחר ידו ואמר שלא מצא ביה טריפות, יראה דסמכינו על הבודק הא' שהחזיקה באיסור,
ואמרין שהבודק הב' הכניס ידו בחונק ועבר הסרקה, או הבודק הא' אחר שפדק מצא
הסרקה לא נזהר ביה והעבירה בהוצאות ידו, דע"א נאמן לאסור בדבר עכ"ל, א"כ י"ל
בנ"ד ג"כ דיש להשוות דבריהם שהא' לא הרגיש וא' הרגיש, ולא ראינו אינו ראיה לדון

כמכחיש, אף דבנ"ד לא שיניף לתלות שהעבירה, דהא הבודק הא' אמר שהיא פשיטה, ואח"כ מצא הבודק הב' הסרקה, מ"מ י"ל ששם לא הרגיש, ומה דנקט הרא"ש ששם העביר ולא נקט שלא הרגיש, היינו פיון דהוציאו הרגאה ולא נמצא צריף לתלות שהעבירה, ה"נ בנ"ד, דמה שאח"כ שהוציאו הרגאה לא נמצא דבר רשום תלינו שהבודק העבירה בהוצאות ידו, או בהכנסת יד הבודק הא' בפעם השנית, והא דאמר תחילה פשר, י"ל דלא הרגיש אף דאפשר לחלק, דנקה בהעבירה תלינו דקודם שהגיע ידו להסרקה פשהגביה האונה ניתק הסרקה, אבל לתלות שלא הרגיש י"ל דרחוק דמנמחה לא הרגיש, מ"מ וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה דשם גם בזה תליא במציאות רחוק כדי להשוותם ולא לעשותן מוכחשים זה מזה: אמנם יש לצדד להקל, דאפשר בנ"ד ל"ש לתלות שהעביר הבודק הסרקה, והיינו פשנדייק לשון הרא"ש שפכתב או שהא' אחר שפכתב מצא הסרקה לא נזהר והעבירה בהוצאת ידו, משמע שא"צ ליזהר בה עוד, מש"ה העבירה שלא בהשגחה, וע"כ הא דכתב הרא"ש תחילה שהבודק ב' הכניס ידו בחנוק, היינו ג"כ מחמת דלא נזהר בה פיון דשמע דאמר הראשון טריפה, עמדה בהמה אצלו בחזקת טריפה, והכנסת ידו רק לרווחא דמלתא כמתעסק בעלמא, באופן דלא חיישינו להעבירה אא"כ היכי דא"צ ליזהר בה, א"כ לדין דמכשירינו במיעוץ, א"כ אף במצא סרקה צריף ליזהר שלא יעבירנה, י"ל דלא תלינו שהעבירה, ואף דבש"ע הובא דינא דהרא"ש, והרמ"א לא הגיה פלוג, משמע דאף לדין איתא לההיא דינא דהרא"ש, י"ל למ"ש הת"ש להקשות איהו תלינו דהבודק שאמר טריפה מצא סרקה שלא פסדו, הא עדיין אינה טריפה ודאית, דאית לה תקנה במיעוץ, ותיגרז דמיינרי דהבודק אוזיל לעלמא וחישינו שידע שהעבירה, מש"ה אמר טריפה עיי"ש, א"כ י"ל דמש"ה שיניף דין זה גם לדין דשם הרגיש שהעבירה, אבל פשהשוחט לפנינו ואמר שלא הרגיש שהעבירה, ואנו נתלי דהעבירה ולא הרגיש, י"ל דזהו ל"ח אלא כשא"צ ליזהר בה, ואינו משגיח על הדבר, אבל לדין דצריף ליזהר מחמת המיעוץ לא חיישינו לזה, ויש לצרף עוד לומר דמיד שאמר הא' פשר אתחזק בהיתירא, וכשאמר הב' טריפה א"נ, דע"א אינו נאמן לאסור, היכא דאתחזק בהיתירא, כדקיי"ל (סי' קכ"ז) ומה"ט י"ל דניחא בזה דינא דהש"ע (סי' ל"ט ס"ז) הבודק שלא פסדו ואחד מכחישו ואומר פסדו היתה מעמידים בהמה בחזקת היתר, ועיינו ש"ה שם ס"ק מ"א דנקה בבאו בב"א, דאלו בזה אחר זה הוי ליה האומר טריפה פשנים פיון דכבר נתקבל עדותו בב"ד, וכי אתא אחרניא ומכחיש ליה הו"ל חד ואין דבריו של אחד במקום פשנים, ובש"ה שם רמז לסי' קכ"ז ס"ק י"ח [וצ"ל ס"ק י"ד] דהיינו דהריטב"א ס"ל דלא אמרינו דהוא פשנים רק בדבר שבפירוה דנאמנתו רק דהוי כתרי, דאין דבר שבפירוה פחות מפשנים, אבל באיסורא הוא רק כע"א עיי"ש, ומה"ט חלקו המהרש"ל והב"ח על המהרי"ק בשוחט ששחט ואמר ששחט פהוגן, ואחד אמר על השוחט שלא שחט פהוגן דהשחיטה אסורה, דאין השוחט פשנים, ולפי ה"ל י"ל דכיון דהבודק אמר תחילה להב"ד טריפה הוי אתחזק באיסורא, ושוב אין ע"א הבא אחריו נאמן להתיר, כדקיי"ל דבחזקת איסור אין ע"א נאמן להתיר, וכן בההיא דמהרי"ק פיון דהשוחט אמר דשחט פהוגן נתחזק בהיתירא, ושוב אין ע"א נאמן לאסור, ועיינו: ובאמת קשה לי בש"ע (סי' ל"ט ס"ז) הקונה רגאה ואמר שמצא בה סרקה וכו', אמאי מהימן הקונה בזה, אף במקום שאין אחר מכחישו, הא סתם בהמות בחזקת פשירות

הן, ובשו"ת הרא"ש כ'לל פתב וברבינו ירוחם הובא בב"י (סי' ל"ט) פתב על הטבח
ש'בדק בהמה ואמר שהיא טריפה וכו' דע"א נאמן בדבר המסור בידו עכ"ל, וזהו ש'יך
בטבח שמסרו בידו לבדוק ולראות אם היא פשירה והוא כבועלים על זה, אבל בקונה
דלא ש'יך פו מאיזה טעם יהיה נאמן להטריף בהמה ובפרט פיון דהשוטט מכר בחזקת
פשוות אתחזק בהיתירא וצ"ע שוב ראיתי בספר בל"י דכתב אם הבודק הא' אמר פשר
והב' אמר טריפה, דמותר שו"ת הרשד"ם, עכ"ל, ולא ביאר טעמו בזה, וצ"ע לדינא:
תשובה כז לדידי הרב ר' דוב יואל, אב"ד בק"ק לאבשין.

ע"ד שאלתו בס"ת שאותיות נכנסו בחלל פה פשוטה, פזה ה, נראה לענ"ד לדון להקל,
אף דבנכנס לתוך חלל ה' נראה ל לענ"ד עיקר פדעת האחרונים הב"ח והט"ז והל"ח
לפסול בדיעבד, ודלא פנראה פדעת המג"א (סי' ל"ב סק"מ) דרק לכתחילה יש ליזהר
אבל דיעבד פשר אא"כ דנכנס לחלל הד' דנשתנה לאות אחר דנראה כמו ה'.

דמה דמדמה המג"א לפסקא דהרמ"א (סי' קכ"ה ססי') נ"ל די"ל דוקא בגט, אף דמה
דכתב הר"ן בשם אחרים דנכנס לתוך חלל הח' קרוב לפסול יותר מנגיעת אות פאות,
ומפרישי להיא דמפרי בנגיעת אות לאות, א"כ י"ל דבנכנס לחלל הח' גם בגט פסול,
מ"מ מלישנא דהרמב"ן הובא בתשובת הריב"ש לא משמע פו, דכתב ונ"ל, ויש סבורים
דדבוקת פסול בגט כמו בס"ת, ולזה פירשו דמירי פגון דנכנס הל' בפאור ה' או ח'.

והרמב"ן ז"ל השיב עליהם שאם דבוקה היתה פוסלת בגט כמו בס"ת זה היה קרוב
לפסול, א"ו אין דבוקה פוסל בגט ופירוש דמירי כפשוטו ואפילו בנגיעה עכ"ל. מלשון
זה משמע דוקא אם היה הדין דנגיעה פוסל בגט היה הדין ג"כ לפסול בנכנס לתוך חלל
הח'.

אבל לקושטא דמלתא דאין נגיעה פוסל בגט גם בנכנס לתוך חלל הח' אינו פוסל. וכדדייק
לישנא דהרמב"ן ופירוש דמירי כפשוטו אפי' בנגיעה, מדנקט אפילו משמע דמירי בין
בנגיעה בין בנכנס לחלל הח'.

והכי משמע גם פו ממה דכתב הריב"ש עלה דהרמב"ן, ונ"ל ומפלל דבריו אתה
רואה דב"ס"ת דבוקה פוסל פו גם בנכנס הל' תוך חלל ה' או ח' אפילו בלא נגיעה פסול,
אע"ג דלא תתחלף פאות אחר, אלא דמפסיד צורת האות עכ"ל.

משמע להדיא דרק בס"ת פוסל, אבל בגט פשר, ודין נגיעת אות פאות ודין נכנס לתוך
חלל הח' פהדי, ובס"ת שניהם פסולים ובגט שניהם פשרים, א"כ י"ל דמ"ה סמך
הרמ"א להקל בגט, אבל בס"ת י"ל דגם דיעבד פסול, ובפרט דלא מצינו מפורש בדברי
תוס' להקל בס"ת, אף דמה שכתב מהרי"ט בשו"ת דתוס' לא מכשרי רק בנכנס פל שהו
לחלל הח'.

אבל אם נכנס לתוך חללה בענין ש'פסיד צורת האות פסול, לא נראה פו לכאורה
מלישנא דהר"ן שכתב עלה דתוס' ה"ל ופסול או מרים שזה קרוב לפסול יותר בגט
מפני שמבטל צורת האות, וכן מלשון הריב"ש ה"ל דלמד מדברי הרמב"ן, דמה דהשיב
על דברי תוס' לפסול בס"ת בנכנס לחלל הח' דמפסיד צורת האות, משמע דתוס'
מכשרים אף בנכנס צורת האות, מ"מ י"ל דתוס' לא מכשרי רק בגט, וס"ל דזה קיל

יותר מנגיעת אות באות, ובאו רק לדון דאין ראיה להקל בגט אפילו בנגיעה, אבל בס"ת י"ל דפסלי אף בנכנס לחלל הח'.

וכמ"ש להדיא הב"ח, די"ל דתוס' וקרא"ש מודו בס"ת דפסול, א"כ כ"כ פ"ן דמפנרש בדעת הרמב"ן וקאחרים לפסול, ואין לנו מי שמתיר במפנרש אין מקום להקל בדיעבד: גם סוף דברי המג"א במ"ש וכ' הכנה"ג דיש מכשירים לגמרי, והיינו גם בנכנס לחלל ד' דנראה כמו ה'.

הוא תמוה, דאדרבא דבכה"ג פתב שם בהיפוף, דהעתיק דברי רבו מהרי"ט די"ל דתוס' ס"ל רק בנכנס כ"ש, אבל בנכנס לחלל דנפסד צורת האות פסול, גם אם מכשירי אפילו בכה"ג, מ"מ בנכנס לחלל ה' דנראה כק' מודו דפסול עיי"ש: אמנם אעפ"כ בנ"ד נראה להקל, דמלשון האחרים ומלישנא דהריב"ש הנ"ל בדעת הרמב"ן משמע דפסלי רק בנפסד צורת האות, וזהו בנכנס לחלל הח'.

אבל בנכנס קצת לחלל כף פשוטה דנראה לעין דלא נפסד צורת האות דכשר, ה"נ בנכנס לחלל הך' פשוטה אף בנכנס חלק גדול מן ל' תוך החלל, מ"מ היא נראה לעין דלא נפסד צורת האות א"כ יש להקל, ומה דחזק הרמב"ן הראיה דנגיעה בגט פשר ולא מוקמי בנכנס רק כ"ש לחלל הך' פשוטה היא זהו בלא"ה קשה דאטו ליפא במציאות פלל דלא נפסל צורת האות היא בנכנס רק כ"ש לחלל הח' בודאי לא מקרי נפסד צורת האות, וכמבואר בדברי המהרי"ט הנ"ל, א"כ אמאי לא מוקי כה"ג.

גם היא לא מוקמי דנמשך אות ל' למעלה בין תיבה לתיבה, וכדקשה מעכ"ת נ"י, ומה דניחא ליה לתרץ דבכה"ג דלא נכנס לחלל אות המוקף מרוחותיו לא מקרי עיי"ז ספר אחד, לענ"ד אינו, דהא בלא מערי פלל היכי דלא שנייר לעצמו בין שיטה לשיטה פשר, פ"ן דהפל על קלף אחד מקרי ספר א'.

א"כ פ"ן דנמשך האות למעלה בין התיבות ממילא אף אם יחתכו מה דשנייר בין שיטה לשיטה מ"מ יהא נשאר כתיבת הגט על קלף אחד, וממילא נקרא ספר אחד, אבל הנראה לענ"ד דהא צריכים להבין פ"ן שנראה מתוס' דגם הריב"ם ס"ל דנכנס לתוך חלל הה' פשר, א"כ איך עלה על דעת הריב"ם להוכיח דנגיעה פשר, ע"כ דס"ל דלישנא דמערי לא משמע דהקלף מחובר כא' אלא דהאותיות מעורים ממש, ומשמע דהיינו דבוקים לגמרי, א"כ י"ל דהרי"י דחה, דג"ז נכלל בלישנא דערי בנכנס לחלל האות המוקף מרוחותיה, דנראה כמחברים ומעורים יחד, אבל בנכנס לחלל שבין התיבות לא מקרי בלשון מערי פ"ן דהאותיות אינם שייכים להדדי, א"כ י"ל דה"נ בנכנס רק כ"ש לחלל הח', או בנכנס לחלל הך' פשוטה, פ"ן דאינו מוקף מרוחותיה לא נראה כמועורבים יחד, ואינו נכלל בלישנא דמערי, ובפרט בס"ת זו דיש הרבה אותיות פאלו ויקשה לתקן הפל, ואפשר שישמא פנה בשמות הקדושים, בשם אלקים שיפנס הלמ"ד בחלל הך' פשוטה וא"א בתקונו, לזה יש לסמוך להקל, כן נראה לענ"ד: תשובה כח לידידי הרב ר' אברהם אב"ד דק"ק מעזריז.

מ"ש מעכ"ת להסתפק בביאור ש"ע יו"ד (רס"י נ"ה) על איזה מקום פונו לקרותו שוק, אצלי הי' פשוט תמיד דכל העצם המחובר לפרק שפסדו מחובר בו בכלל ארופה

הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו הניכר לנו לפרק הג' הוא השוק, וכמבואר בב"י דבעוף הרגל שבו הקשקשים הוא נגד ארפובה התחתונה בבהמה, וכמ"ש גם מעכ"ת לראיה זו, וכן מבואר באו"ה הובא בט"ז סק"א וז"ל ולמעלה ממנו עצם קטן שעומד בין הפרקים המספר את עצם התחתון לעצם האמצעי והוא פנגד המקום שקורים קני"א, הרי דהמקום שקורים קני"א הוא בין עצם התחתון לאמצעי, וכן נראה ג"כ מדמאריכים בחולין ובבכורות ליתן סי' לארפובה העליונה וכןגדו בגמל ניכר, ואם נפרש דמקום הקני"א ולמעלה מתחיל הקוליא, זהו ניכר לעין בכל הבהמות, א"ו דמשם מתחיל השוק ולמעלה ממנו יש ארפובה המספר השוק והקוליא וזה באמת אין ניכר לנו להדיא, והוצרכו למיתב ביה סימנא: גם הרי אנו רואים דהטבחים מוכרים כל הרגל עד הקני"א עם הראש, ומה דדחה מעכ"ת דאולי בזמן התלמוד לא היה הנהוג פו, כעין זה פתב היש"ש (בסי' י"א) לענין טשיה.

אבל אדרבא משם ראיה לענ"ד, דהרי דעת המהרש"ל דטשיה הוא בכלל ארפובה התחתונה, וכתב על זה אף דהאידינא אין כמפרת עם הראש שמה בימיהם לא היה פו, ואם נימא דהעצם שלמעלה מהפרסות הוא שוק, וא"כ אותו טשיה הוא בין העקב להעצם שלמעלה ממנו, איה פתב המהרש"ל דהאידינא מוכרים גם שלמעלה מהטשיה עד מקום הקני"א עם הראש, ויצטרף לומר דכמה פעמים נשתנה הפנהג דבזמן הגמרא מכרו עם הראש גם הטשיה, ובזמן המהרש"ל לא מכרו כ"כ עם הראש.

ועתה מוכרים ביותר מבזמן התלמוד עם הראש, ואפשר אם נעיין היטב לא ימצא כלל עצם שקורין שיה עד מקום הקני"א. ומ"ש ידידי נ"י דממתני' פ"ק דאהלות מבואר דאינו פו, דהא חשיב באדם מרגלים עד הגוף רגל שוק ירף קטלית, איני מבין ראיתו, דהא קטלית הוא הראש הירף, ומה הפרש בין שאנו דנין שהשוק הוא עצם שלמעלה מהפרסות, ולמעלה ממנו שוק, ועוד למעלה ממנו ארפובה הנקרא קני"א המספר השוק לירף, ובראש הירף הוא קטלית או דאנו דנין דהקני"א משם ולמעלה מתחיל השוק, ולמעלה ממנו יש ארפובה המספר לקוליא שהוא הירף, ואדרבא משם לכאורה ראיה להיפוף ממ"ש הרע"ב דקרוסול הוא פרעיים מקום המספר רגל לשוק, ופשיטא דכרעיים הוא מקום קני"א דעל שם זה נקרא פרעיים דשם פורעים, ומקום עצם התחתון שהפרסה מחובר בו בנדאי אינו נקרא פרעיים, וכן מ"ש בתיו"ט בשם הרד"ק דהביא בשם תרגום יונתן בפסוק ולא מעדו קרוסולי רכובת דהינו ברפיים, היינו ג"כ מקום הקני"א, דמקום ברה דשם פורעים, וכדכתיב תכרע כל ברה, וכרע וברה הפל חז, ובת"י פ' שמיני אשר לו פרעים פי' קרוסול.

ובשמואל ב' בשירת דוד ולא מועדו קרוסולי, פי' רכובת, הרי דהפל אחד הוא, וכיון דכתבו דקרוסול הוא המספר רגל לשוק וכדמשמע באמת בסדר החשבון במתני' דאהלות, א"כ נראה דהשוק הוא למעלה מהקני"א, וזולת למה דפירש"י קרוסולי הוא עקב, הנה באמת משמע בהיפוף דלמעלה מעקב הוא שוק, ומה"ט אין ראיה מדברי רש"י חגיגה שהביא מעכ"ת, די"ל דרש"י לשיטתיה אגיל דקרוסול הוא עקב, א"כ משמע במתני' דאהלות דשוק הוא למעלה מעקב, אבל לאידך פירושא דקרוסול היינו פרע משמע בהיפוף וכנ"ל: מ"ש מעכ"ת נ"י ראיה להיפוף במתני' דחולין (נ"ד קל"ד) פיון דקתני

ובנגדו פּרָגל שׁוֹק, מִשְׁמַע דְּהוּא מְקוּם הַזְרוּעַ בִּיד שְׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַקְּנָה אֵינִי רוֹאֶה בְּזוֹ הַכְּרַע, כִּי רומ"פ פתב דארפּוֹבָה הַנְּמַכְרַת עִם הָרֹאשׁ הַמְּוֹנָפֵר בְּחֻלְיִן הוּא הַקְּנָה הַמְּוֹנָפֵר בְּאֵהֳלוֹת, וְאֵינּוּ מְוֹכְרַת, כִּי אִף דְּבַמְתַּנְיָ דְּחֻלְיִן קְאָמֵר דְּהַדִּין דְּהַזְרוּעַ הַנְּיָתָן לְכַהֵן הוּא מְפָרַק הָאֲרַפּוֹבָה שְׁל אֲרַפּוֹבָה הַנְּמַכְרַת עִם הָרֹאשׁ, דְּהַיְיָנוּ אֲפִשָׁר מְתַפְּסִית יָד עַד הַקְּנָה, וְהַקְּנָה עַד כִּפּוּר שְׁל יָד מְקַרִי בְּכָלֵל זְרוּעַ, דְּהַרִי פִּיּוּצָא בְּזוֹ אֲמַרִינּוּ לְעַנְיָן שׁוֹק דְּבִאֵהֳלוֹת קוֹרָא שׁוֹק עַד מְקוּם הַיָּרֵךְ, וּבַמְתַּנְיָ דְּחֻלְיִן גַּם קוֹלִיא בְּכָלֵל שׁוֹק הָאֲסוּר בְּשָׁלְמִים, וְאוּלָּם בְּאַמַּת מְצִינּוּ חִילּוּק לְשׁוֹנוֹת בְּעַנְיָן שׁוֹק, דְּבַשׁ"ע (ס' נ"ה) מִשְׁמַע בְּבִירוּר דְּשׁוֹק הַיְיָנוּ לְמַעְלָה מְמַקּוּם קנ"א פְּדִבְיָאֲרָנוּ הַיֵּטֵב, וְאֵלּוּ בַשׁ"ע אַה"ע (ס' קס"ט סכ"ח) וְצָרִיף שְׁיָהָא הַקְּשָׁר עַל בְּשָׁר הַשׁוֹק וְהַרִי בְּנֻדָּאֵי אֵין קוֹשְׁרִים לְמַעְלָה מֵהַקְּנִי"א, וְכֹאֲשֶׁר אָנוּ עוֹשִׂים מַעֲשֵׂה בְּכָל יוֹם.

וְלִזְנָה בְּאַמַּת יוֹתֵר דִּישׁ חִילּוּק בֵּין בְּהֵמָה לְאָדָם וּמָה דְּחָשַׁב מַעַכ"ת נ"י זֶה לְדוּחַק בְּאַמַּת כ"כ תוּס' לְהַדְיָא מְנַחֵת (דָּף ל"ז ד"ה קְבוּרַת) בֵּין שׁוֹק שְׁבַפְרָק הַזְרוּעַ וּבֵין שׁוֹק דְּמַסְכַּת אֵהֳלוֹת, עכ"פ לְדִינָא בְּרוּר דְּאֲרַפּוֹבָה הַתַּחְתּוּנָה הוּא עַד הַקְּנִי"א, כִּן נִרְאֶה לְעַנְיָן דְּ: תְּשׁוּבָה כֹּט לְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב ר' מִיכָל נ"י אב"ד בק"ק לִפְכָּא ע"ד הַסּוֹפֵר שְׁפַתֵּב ב' שְׁמוֹת ד' אֲלָקִים בְּתִיבָה אַחַת בְּלִי הַפֶּסֶק חוּט הַשְּׁעָרָה, וְנִיכָפֵר מִמֶּשׁ לְתִיבָה אַחַת, וְהַסּוֹפֵר רוֹצֵה לְתַמְנָן ע"י גְּרִירַת קֶצֶת מְרָגֵל הַא' נִרְאֶה דִּישׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל דְּהַנָּה יֵשׁ לְסַפֵּק בְּאִיסוּר מְחִיקָה בְּגוֹרֵר מְקַצֵּת הָאוֹת בְּעַנְיָן דְּלֹא נִפְסַד צוּרַת הָאוֹת, וְעַדִּינּוּ שְׁמוֹ עֲלֵיו אֵי מְקַרִי מְחִיקָה אוֹ לֹא, וְלֹא מְצִאתִי מִזֶּה מְפֹרֵשׁ, וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְדִינָק לְהַקֵּל מְדַבְּרֵי הַב"י (ס' רע"ו) דְּכַתֵּב בְּשֵׁם הַר"י אֶלְפֶסֶנְדֵּרִי בְּרַם אֶכְתִּי אֵיכָא לְמַבְעֵי' וְכו') לְמַדְנּוּ שְׁהַמּוּחַק מְקַצֵּת אוֹת עַד שְׁהוֹצִיא מֵאֲתַמוּנְתָה הָרֵאשׁוּנָה וְעֲשָׂאָה אוֹת אַחַר, כְּאֵלּוּ מְחַק כָּל הָאוֹת, וְהַ"ה לְמוּחַק רָגֵל הַה' עַד שְׁשֻׁבָה לְהִיּוֹת ד' וְכו' וְלֹא דְמִי לְטִיפַת דִּין שְׁנַפְלָה עַל הַשֵּׁם וְכו', אֲבָל הַכָּא כָּל הָעוֹלָם קוֹרְאִים אוֹתָהּ ה' וְכו' מְבִנְיָר דְּבַנְדְּבָקָה מִמֶּשׁ וְנִיכָפֵר לְכָל שְׁהוּא ח' מוֹתֵר לְגִרְוֹר הַרְגֵל דְּהוּי כְּמוֹ נַפֵּל טִיפַת דִּין, אֲבָל בְּנֻדְבָק מְעַט אֵין לוֹ תַקְנָה, דְּגִרְרָה מְעַט לֹא מְהַנִּי דְּהוּי חַק תּוֹכוֹת דְּבִאֵמַת הוּא נְגִיעָה וְנִפְסָלָה הַה' וְצָרִיף לְגִרְוֹר הַרְגֵל דְּהוּי כְּמוּחַק, וְכִיּוֹן דְּלֹא נִיכָפֵר לְכָל שְׁהוּא ח' מְחִזִּי כְּמוּחַק הַשֵּׁם, וּמִשְׁמַע דְּאֵלּוּ הִי מְהַנִּי גְּרִירָה מְעַט, וְכִן אֲפִילוּ בְּגוֹרֵר כָּל הַרְגֵל אִם לֹא הִי מוֹצִיא הָאוֹת מִתְּמוּנְתָה עַד שְׁנַעֲשֵׂה אוֹת אַחֲרַת לֹא מְקַרִי מוּחַק, וְדוּחַק לֹא מְרַם פִּיּוֹן דְּבִאֵמַת נִפְסָלָה הָאוֹת וּמְדִינָא שְׁרִי לְמַחְנוּק אֲלֵא מְשׁוּם דְּמְחִזִּי כְּמוּחַק, בְּזוֹ לֹא חִיּוּשִׁינּוּ אֲלֵא בְּמוּחַק גְּמוּר דְּמוֹצִיא הָאוֹת מִתְּמוּנְתָה, דְּסוּף כָּל סוּף אִם גַּם מְחִיקָה בְּמַקְצֵת מְקַרִי מְחִיקָה, יֵשׁ לְאַסּוֹר ג"כ מְשׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמוּחַק, וְהַכִּי מִשְׁמַע לְכַאוּרָה מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש (כָּלֵל ז' ס"א) דְּדוֹן דְּבַשֵּׁם מוֹתֵר הַגְּרִירוֹת דְּבִיקוּת, וְא"צ לְהַעֲבִיר הַקּוֹלְמוֹס לְקַדְשׁוֹ, מְבִנְיָר דְּעִיָּקֵר חִידוּשׁוֹ דְּבָא לְדוֹן דְּמַהַנִּי הַגְּרִירָה, וְלֹא פַתֵּב לְדוֹן בְּטַעֲמָא דְּהִיתֵר דְּמְחִיקַת הַשֵּׁם דְּהוּא דְּרָף תִּיקוֹן וְלִלְמַדּוֹ מִנְּפִלָה דִּין, וְהִיא דְּהַמְרָדְכִי פֶּרַק הַקּוּמִץ שְׁפַתֵּב דְּאוֹר"י דָּאִם הַדְּבִיק אוֹת הַשֵּׁם דִּיכּוֹל לְמַחְנוּק דְּדְרָף תִּיקוֹן הוּא, י"ל דְּמִיָּרִי בְּהַדְּבִיק אוֹת הַשֵּׁם רָגֵל הַה' לְגַגּוֹ דְּצָרִיף לְמַחְנוּק כָּל הַרְגֵל וְצָא הָאוֹת מִתְּמוּנְתּוֹ, אוֹ דס"ל כְּפֻדַּת הַסֵּמ"ק דְּבַנְגִיעָה אוֹת לְאוֹת בְּתַחֲזִילַת הַכְּתִיבָה אֵין לוֹ תַקְנָה בְּגִרְרָה דְּמְקַרִי ח' וְצָרִיף לְמַחְנוּק כָּל הָאוֹת, וְכִן מ"ש הַמְרָדְכִי בְּסוּף הַהֲלָכוֹת הוּבָא בַב"י שָׁם, דְּבַשֵּׁם אִם דְּיָבֵק הָאוֹתִיּוֹת מְסַלֵּק אוֹתָהּ יְרִיעָה וְכו' וְדִלָּא כְּהַר"י שְׁמַתִּיר וְכו' צ"ל ג"כ דס"ל כְּפִהַסֵּמ"ק הַנִּל, אוּלָּם לִפ"ז יְקַשָּׁה עַל מָה שְׁפַתֵּב הַב"י אַחֲרֵי דְּבַרִי הָרֹא"ש בְּתְּשׁוּבָה הַנִּל וְדְבַרִי

המְרַדְכֵי הַנְּל, דְכַדְאֵי הֵם הַר"י וְהָרָא"ש לְסִמְנָה עֲלֵינָהּ, הָא לְפִי פְסָקֵי דְהַב"י בַּא"ח (ס'י
ל"ב) דְלֹא פְהַסְמִ"ק דְבִנְגִיעַת אוֹת לְאוֹת מְהַנִּי גְרִירַת הַדִּיבּוּק לְחוּד מְמִילָא אִין פְּאֵן מְחִיקָה
וּבְנֻדְאֵי שְׁרֵי וְאֵי דְבָא לֹמַר אַף לְהַסּוּבְרִים פְּהַסְמִ"ק יְכוּל לְסִמְנָה עַל זֶה תִּקְשֵׁי בְּהִיפּוּף
דְּאִין פְּאֵן סִינְעֵתָא מְהָרָא"ש, דְּהָא הָרָא"ש ס"ל בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה דְסָגִי בְּגְרִירָה הַדִּיבּוּק,
א"כ י"ל מִש"ה הִיָּקֵל דְּאִין פְּאֵן מְחִיקָה, אֲבָל לְהַסְמִ"ק דְּצָרִיף לְגִרְוֹר פֶּל הָאוֹת י"ל דְּאָסוּר
וְאִין פְּאֵן סִינְעֵתָא מְהָרָא"ש, וְלִזְה נ"ל דְּהַב"י אֲזִיל כְּפִי פְסָקוּ דְמְהַנִּי גְרִירַת הַדִּיבּוּק, וְאִף
דְּהִי מְקוּם לְחֹוֶשׁ לְאָסוּר, וְהִינּוּ דְאֵף דְּמַדְבְּרֵי הַר"י אֲלֶפְסִנְדְּרֵי הַנְּל מְבֹאֵר דְּבִמְחִיקַת
קֶצֶת בְּעֵנִן דְּנִשְׂאָר צוּרַת הָאוֹת לֹא מְקַרֵי מְחִיקָה, אוּלַי מְלִשׁוֹן הַמְרַדְכֵי דְלֹא כְהַר"י
שְׁמַתִיר כְּמוֹ כֵן לְהַפְרִיד אוֹתִיּוֹת וְכו', מְלִשׁוֹן זֶה שְׁפַתְב לְהַפְרִיד וְלֹא פַתְב לְמַחֲוֹק מִשְׁמַע
דַּס"ל לְהַר"י דְסָגִי בְּהַפְרִידָה בְּעֵלְמָא, וְאֵעֵפ"כ הַנּוֹצֵרָה הַר"י לְהִיתְרָא מְדִין תִּיקוּן, וְהַמְרַדְכֵי
חוֹלֵק עֲלֵיו בְּזֶה דְבִאֲמַת אָסוּר מְשׁוּם מְחִיקָה, לְזֶה פַתְב הַב"י, דַּמ"מ פְּדֵאֵי הֵם הָרָא"ש
וְהַר"י לְסִמְנָה עֲלֵינָהּ, וְיִהְיֶה טַעַם הָרָא"ש מְאִיזָה טַעַם שְׂיִהְיֶה, אֵי מְשׁוּם דְּהִנּוּ דְרָף תִּיקוּן,
וְאֵי מְטַעַם דְּגְרִירָה בְּמִקְצַת לֹא שְׁמִיָּה מְחִיקָה, עַכ"פ יֵשׁ לָנוּ דַעַת הָרָא"ש לְהַתִיר לְגִרְוֹר
דְּבִיקַת הָאוֹתִיּוֹת, א"כ בַּנ"ד אַף דְלָדוֹן דְּהוּא דְרָף תִּיקוּן אִינוּ בְּרוּר לְהַתִיר, דִּי"ל דְּנוֹקָא
הִכִי דְגוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת צָרִיכִים תִּיקוּן, אֲבָל בַּנ"ד דְּהָאוֹתִיּוֹת בְּעֵצָמָם פְּתִיקוּנָם, רַק דְּמִחְזִי
פְּתִיבָה אַחַת וְהַס"ת פְּסוּל, י"ל דְלֹא מְקַרֵי דְרָף תִּיקוּן, וְהִכִי יֵשׁ לְזַיִיק מְדַבְּרֵי פְסָקֵי
מְהָרָא"י (ס'י ע"ב) דְּהִבִיא הַב"י שְׁם דְּכַתְב לְדוֹן בְּנִדְבֵק רְגֵל הַה' לְגַוּו, דִּי"ל דְּאָסוּר
לְתַקְנֵוּ, דְלֹא דְמִי לְטִיפַת דִּיּוּ דְנִטְשָׁטְשׁ פֶּל הָאוֹת, מִשָּׂא"כ הִכָּא דְאִינוּ מְחֻנְסָר רַק דְּקִדּוּק
אַחַד, אוּ דְנִימָא אֵיפְכָא דְעַדִּיף דַּא"צ לְמְחִיקָה רַק הַרְגֵל שְׁנִכְתַּב בְּטַעוֹת וּבְגוּף הָאוֹת
שְׁנִכְתַּב פְּדִין א"צ לִיגַע וְסַמָּה בְּזֶה לְהִקֵּל עֵי"ש, מְמִילָא בַּנ"ד דְּתַרְנוּיָהּ לִיתְנָהּ דְלֹא
נִטְשָׁטְשׁ הָאוֹת וְהוּא גּוֹרֵר מְגוּף הָאוֹת שְׁנִכְתַּב פְּדִין, י"ל דְּאָסוּר, מ"מ פִּינוּן דְּדַבְּרֵי הַר"י
אֲלֶפְסִנְדְּרֵי מְבֹאֵרִים דְּגְרִירָה בְּמִקְצַת לֹא שְׁמִיָּה מְחִיקָה, וְדַבְּרֵי הָרָא"ש בְּשׁו"ת מוֹרִים
ג"כ הִכִי כַּנ"ל וְלֹא מְצִינוּ חוֹלֵק בְּמִפְנֵי רַק מְדַקְדּוּק לִישְׁנָא דְהַמְרַדְכֵי בְּשֵׁם הַר"י דְּמִתְרַ
לְהַפְרִיד וְכו', וְכִינוּן דַּמ"מ גַּם בַּנ"ד הִנּוּ דְרָף תִּיקוּן יֵשׁ לְסִמְנָה לְכַאוּרָה לְהִקֵּל ע"ז וְלְגִרְוֹר
מְקַצַת הָאוֹת, פְּנִיכְרָאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה ל לְכַבּוּד הַרְב רַבִּי הִירְשׁ נ"י בַּק"ק וּוּאֵלְטֵשׁ.

ע"ד שְׁאֵלְתוֹ בְּסַרְכָה שְׁלֹא פְסִדְרוּן, וּמְכָה בְדוּפֵן פְּנִגְדוּ אִם מְהַנִּי מִיעוּף, אוּ דְהִנּוּ ב'
לְרִיעוּתָא: לְכַאוּרָה אִין לְדַמּוֹת זֶה לְסַרְכָה תְּלוּיָה נֶגֶד מְכָה שְׁבִדוּפֵן דְקִי"ל לְאָסוּר, דִּי"ל
דְּהֵתָם הַטַעַם דְּאֶמְרִינוּ דְמַרְאִים הַדְּבָרִים דְנִיתְקָה מְהַדוּפֵן כַּמ"ש הַשְׁ"ף, וְא"כ י"ל דְּדוּקָא
בְּסַרְכָה תְּלוּיָה פִינוּן דְלֹא נִדְבֵק בְּמִקּוּם אַחַר אֶמְרִינוּ דְהַמְכָה רְגֵלִים לְדַבֵּר דְלִשְׁם הִיתָה
נְסַרְכַת וְנִיתְקָה מְשֵׁם, אֲבָל בְּסַרְכָה דְבוּקָה י"ל דְּאִין לְזֶה שְׂיִיכּוֹת עִם הַרִיעוּתָא דְמְכָה,
וְאִף דְאֵיפָא לְמִיחַש דְמִקְנֵם הִיתָה דְבוּקָה לְדוּפֵן וְנִיתְקָה מְשֵׁם, וְחֻזְרָה וְנִיתְקָה לְמִקּוּם
אַחַר, מ"מ דְּדוּקָא בְּתִלוּיָה בְּלֹא מִיעוּף, דְעִיקָר הַהִיתָר דְמִפְּחַס דְלֹא נִדְבֵקָה לְמִקּוּם אַחַר
פְּדִרָף הַסְרְכּוֹת ע"כ דְרִיר בְּעֵלְמָא הוּא, וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ דְבִאֲמַת הִיתָה סְרוּכָה לְמַק"א וְנִיתְקָה
פִינוּן דְלֹא חִזִינוּ לְשׁוּם רִיעוּתָא בְּמִקּוּם אַחַר, מִש"ה בְּמִכָּה שְׁבִדוּפֵן פְּנִגְדָּה אֶמְרִינוּ דְרְגֵלִים
לְדַבֵּר דְהִיתָה סְרוּכָה לְשֵׁם וְנִיתְקָה וְאִין פְּאֵן סַרְכָה תְּלוּיָה, וְאִזְדָּא הַהוּכְחָה לְשׁוּיָה לְרִיר
בְּעֵלְמָא, אֲבָל בְּסַרְכָה דְבוּקָה וְעוּבְרַת בְּמִיעוּף דְהַמִיעוּף הִנּוּ הוּכְחָה דְהִנּוּ רִיר בְּעֵלְמָא,
א"כ אִינוּ מְזִיק בְּמָה דִישׁ פְּנִגְדוּ מְכָה, דְאִף אֵלוּ יִדְעֵנוּ דְהִיתָה כְּרוּכָה לְדוּפֵן וְנִיתְקָה מ"מ
מוֹעִיל הַמִיעוּף, אֲמָנָם בְּשׁו"ת ב"ח (ס'י ק"ל) פַּתְב הַטַעַם דַּס"ת וּמְכָה בְדוּפֵן פְּנִגְדוּ דְאָסוּר

דְּהוּי ב' לריעותא דהמפה מרעה לה לריאה מש"ה אסורה, א"כ ממילא גם בנ"ד הכי הוא, דסרכה דבוקה במיעוה, הוי ריעותא גדולה, דמיעוה הוא קולא יתירא, וגם המפה מרעה לריאה מש"ה אסור, ואינו דומה לסרוכה לדופן להמפה דמהני מיעוה, ולא הוי ב' לריעותא, דהתם אמרינו מפת המיעוה דהמפה גרם לסרכה פיון דסרוכה לשם ואין הסרכה מפת הריאה, וליכא ריעותא דסרכה רק המפה, אבל הכא דהסרכה דבוקה בריאה הוי ב' לריעותא: אולם מ"מ יש לקיים טעם הש"ה הג"ל, דאנו חיישינו לדברי הסוברים יש סרכה בלא נקב, ולדידהו צ"ל הא דנסרכה למפה בדופן בעי בדיקה היינו כמ"ש הר"ן והרשב"א פיון דיש באפשרות שתתפרק מהריאה חיישינו שפא מפת נענועה נפרקה קצת מהריאה, א"כ י"ל מה"ט ג"כ בתלוייה ומפה בדופן נגדה דאסורה, דהמפה מורה דהיתה סרוכה, לשם ונתפרקה, וחיישינו שפא מפת הנענוע נפרקה קצת ג"כ מהריאה ובעי בדיקה ואין אנו בקיאים בבדיקה, א"כ אין אנו אחראין להמציא דהמפה מרעה להריאה, וממילא בנ"ד ליכא רק ריעותא דסרכה ומהני מיעוה, באופן דנ"ד תליא במחלוקת הב"ח והש"ה, וראוי להחמיר: אולם בס"ת ומפה פנגדה בדופן ואזלא במיעוה יש לדון להקל, דלשיטת הב"ח הג"ל דמדין ב' לריעותא הוא י"ל דסרכה תלוייה במיעוה ליכא ריעותא פלל כמו שכתב התב"ש לענין סרכה תלוייה יוצאה מבועה ועברה ע"י מיעוה, וכ"כ בנודע ביהודא, ולהש"ה הג"ל דליכא הוכחה דהוי ריר מפת התלוייה דאמרינו דהיתה סרוכה לדופן וניתקה ממילא מהני מיעוה כמו בסרוכה לפנינו למפה שדדופן, ואף דהתב"ש דעתו להחמיר בסרוכה לדופן למפה דלא מהני מיעוה דהמפה מחלוקת מש"ה עברה במיעוה, מ"מ הוי חומרה בעלמא, כמ"ש התב"ש דהרבה מקילים, א"כ עכ"פ בכה"ג בתלוייה ומפה פנגדה בדופן י"ל דמהני מיעוה, כן נראה לענ"ד: תשובה לא לכבוד הרב רבי שכנא נ"י בק"ק ארכסוואלד.

ע"ד נקב דק הנמצא בגולגולת, יפה כתב מעכ"ת דהדבר פשוט דאין חילוק בין אונזא לבר אונזא, דכולהו עופות המים הם, כדאיתא בש"ע (סי' ל' ס"ב) אבל בנמצא בתרנגולת אם הנקב קטן כ"כ שאינו כפי ערוה שיעור סלע בבמהה הדבר פשוט להקל, אף דקיי"ל דגם בעוף היבשה בכ"ש, דאין אנו בקיאים בבדיקת הקרום, והיינו ניקב דרוה ההפאה כמו הפתה חולדה וכדומה, אבל אלו הנקבים הנמצאים באותם שיש להם חטוטרת בראשם ניקב כי הנקבים הם בתולדה א"צ בבדיקת קרום: ואף בנדון שפא לפני מעכ"ת בגולגולת תרנגולת שנמצא בה איזה נקבים שע"י צירופם הם פסלע בבמהה יפה עשה מעכ"ת להטריף וזה חמור יותר מנקב כ"ש בעוף המים, דשם יש צד גדול להקל, פיון דקתני גשבר עצם י"ל דאין חסר בתולדה בפלל, וכמ"ש התה"ד (סי' קע"ז) לענין גשבתרו רוב צלעותיו ונעקרה חוליה, דלהרמב"ם פי היכי דבניטל אין חסר בכלל, ה"נ בנשבתרו ונעקרה, ולהט"ז (סי' נ"ד ס"ד) משמע דדעתו דלכ"ע אין חסר בכלל נעקרה, ולהש"ה שם דאזיל בשיטת התה"ד דתליא במחלוקת הרמב"ם והרא"ש אם חסר בכלל ניטל אם לא, ומיקל רק בהפ"מ כדקיי"ל בסי' נ' לסמוך על הרמב"ם בהפ"מ דחסר אינו בכלל ניטל, א"כ ה"נ בגשבר עצם י"ל להקל בהפ"מ דאין חסר בכלל, והפליתי (ססי' ל') כתב מסברא דבניקב העצם בתולדה להקל, ולא ידעתי אמאי לא הביא לסיוע מתה"ד הג"ל, גם מ"ש להוכיח מדמשמוע בדברי מהרא"י בשערים דלדידן אין חילוק בין עוף המים לעוף היבשה, מוכח דגם בעוף המים מהני יב"ח, דהטריפות רק דאולי אח"כ קרה

נִקְבָּה קִטְוֹן לְהַקְרוּם הַרְבֵּי, תְּמוּדָה לַעֲנִיד דְּרֵאִיָּה מְהֵי יב"ח, הָא יֵשׁ לְחֹוֶשׁ אוֹלֵי זֶה מְקָרוֹב
קָרָה נִקְבָּה לְהַקְרוּם, וּכְמוֹ בְּנִשְׁפָּר הַגּוֹף דְּכַתְּבוּ דְלֵא מְהֵי יב"ח, דְּשָׂמָא אַח"כּ נִיקְבָּה הַרְיָאָה,
וְיוֹתֵר הִי לִיה לְמִנְקֻט הַהוֹכְחָה לְדִינָא דְבַחְסָר בְּתוֹלְדָה פְּשָׁר, דְּכְמוֹ בְּעוֹף הַיַּבְשָׁה פְּשָׁר
בְּזָה דְהָא לִיפָא חֲשֵׁשׁ נְקִיבַת הַקְרוּם, ה"נ י"ל בְּעוֹף הַמַּיִם מְדָלָא מְפִלִיג, אָבֵל מ"מ בְּאַמַּת
אִין זֶה מְסַפִּיק, דמ"מ יֵשׁ חִילּוּק, דְּבְעוֹף הַיַּבְשָׁה אִף שְׂאִין הַנִּקְבָּה בְּתוֹלְדָה כָּל שְׂאִינוּ בְּהַפָּאָה
רַק ע"י חוֹלֵי פְּשָׁר, פִּינוֹן דְּלִיפָא חֲשֵׁשׁ נְקִיבַת הַקְרוּם, וּבְעוֹף הַמַּיִם עכ"פּ בְּכַה"ג אָסוּר,
פִּינוֹן דְּאִינוּ בְּתוֹלְדָה, וּכ"ז בְּנִיקְבָּה כ"ש בְּעוֹף הַמַּיִם, אָבֵל בְּנִיקְבָּה פְּשִׁיעוּר עֲרָף סְלַע בְּבַהֲמָה
אִין לְבוּ רְאִיָּה לְהַקְל בְּנִיקְבָּה בְּתוֹלְדָה, דְּלֵא מְצִינוּ בִּי לְשׁוֹן שְׁבִירָה וְעַקִּירָה, וְאֲדַרְבָּא
בְּמַתְנֵי קְתָנֵי כְּמָה חֲסָרוֹן בְּגוֹלְגוֹלְתָה, אִף דְּמָזָה ג"כ אִין רְאִיָּה דְהָא גַם בְּשִׁדְרָה קְתָנֵי כְּמָה
חֲסָרוֹן בְּשִׁדְרָה, וְאֵעֵפ"כּ פְּתַב הַתְּה"ד הַנְּ"ל לְהַקְל בְּחֲסָר, וְכַתְּב דְּזָהוּ לֹא נְפִיק מְפִלְלָא
דְּהֶרְמָב"ם דְּהִיכִי דְקְתָנֵי חֲסָר גַם בְּתַחֲזִילַת בְּרִיָּיתוֹ טְרִיפָה, דְּהֶרְמָב"ם לֹא קָאִי אֲלֵא בְּמָה
שְׁנַאָמַר בּוּ חֲסָר אוּ נִיטְל לַעֲנִין טְרִיפָה גּוֹפָא עֵי"ש, אָבֵל מ"מ רְאִיָּה לְהַתִּיר בְּטְרִיפָה
לִיפָא רַק בְּחוֹלֵי דְקְתָנֵי נְעַקֵר הַחוֹלִיא, אָבֵל בְּגוֹלְגוֹלְתָה לֹא מְצִינוּ דְקְדוּק הַלְשׁוֹן לְהַתִּיר,
אֲלֵא דְהֶרְמָב"ם פ"י מַה"ל שְׁחִיטָה מְנָה ג"כ גּוֹלְגוֹלְתָה בְּכֻלָּל שְׁבִירָה וְכַתְּב בְּלְשׁוֹן שְׁנַיִטְל
בְּהֵם כְּסֻלַּע, מִשְׁמַע ג"כ דְּבְתוֹלְדָה פְּשָׁר, וְאֲפָשָׁר דס"ל דְּהַמְשָׁמְעוֹת דְּחֲסָרוֹן בְּשִׁדְרָה
וְחֲסָרוֹן גּוֹלְגוֹלְתָה חַד דִּינָא אִית לְהוּ, וְעכ"פּ בְּסַפֵּק אִם הַנִּקְבָּים בְּצִירוּפָם פְּשִׁיעוּר עֲרָף
סְלַע בְּבַהֲמָה יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקְל בַּהֲפ"מ, פִּינוֹן דְּנִרְאָה דְלְהֶרְמָב"ם דְּמָנָה בְּכֻלָּל שְׁבוּרָה דְחֲסָר
בְּתוֹלְדָה פְּשָׁר, וְעִי' ט"ז (רְסִי' מ"ג) א"כ יֵשׁ לְדוֹן בַּס"ס סַפֵּק דְחֲסָר בְּתוֹלְדָה פְּשָׁר, וְסַפֵּק
אִין בּוּ שְׁיַעוּר הַמְטָרִיף, וְאִף דְּהוּי סַפֵּק חֲסָרוֹן יְדִיעָה, הָא פְּתַב הֶרְמָ"א (סִי' ק"י) לְהַקְל
בַּהֲפ"מ בְּנִשְׁפָּר הַגָּף בַּס"ס אֲלֵא דְמָזָה אִין רְאִיָּה, דִּי"ל דְּהֶתֵם הַטַּעַם דַּבַּס"ס אִין צְרִיף
בְּדִיקָה וּלְכַרֵר בְּבִדִיקַת הַרְיָאָה א"צ מַש"ה אִינוּ מְזִיק חֲסָרוֹן יְדִיעָה דְאַפִּילוּ בְּלֵא בְּדִיקָה
פְּשָׁר בַּהֲפ"מ, אָבֵל הָכָא דְהַנִּקְבָּים לְפָנֵינוּ, וְאוֹלֵי אִם הֵיִינוּ בְּקִיאִים הֵיִינוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ
דְּהוּי שְׁיַעוּר י"ל דְּגֵרַע, וְעִי' ש"ף (סִי' נ"ג סט"ו) דְּמַסּוֹף דְּבָרֵינוּ שְׁכַתְּב דְּגַם זֶה חֲסָרוֹן
יְדִיעָה, דְּחַכְּם יְכוֹל לְהַבְחִין אִם נַעֲשֶׂה קוֹנָם שְׁחִיטָה, א"כ מְדַהֲיָקֵל הֶרְמָ"א בַּהֲפ"מ בְּנִשְׁמַט
מוֹכַח דְּגַם בְּכַה"ג בְּאִיתָא לְפָנֵינוּ, וְאִם הֵיִינוּ בְּקִיאִים הֵיִינוּ מְפִירִים, וּלְבַקֵר הַסַּפֵּק בְּפָנֵינוּ
מ"מ מְקִילִים בַּהֲפ"מ, וּפְרָט זֶה צ"ע לְדִינָא, וּמ"מ בְּשָׂהָה יב"ח דְּבַלֵּא"ה הַרְש"ל מִיָּקֵל
בְּנִפְחָתָה, דְּרַק עַל הָרוֹב דְּבָרוּ דְסוֹף הַקְרוּם לִפְסָק, אָבֵל פִּינוֹן דְּחִזִּינוּ דְחִי אִיתְּפָרַר
דְּמַמוּיעוֹן הֵם, אִף דִּיפָה גְּמָגַם ע"ז הַפּמ"ג (סִי' ל') מ"מ עכ"פּ בְּסַפֵּק אִם יֵשׁ שְׁיַעוּר
הַמְטָרִיף יֵשׁ לְסַמּוֹךְ בְּשָׂהָה יב"ח בְּהַפְסָד מְרוּבָה, כֵּן נִרְאָה לַעֲנִיד: תְּשׁוּבָה לֵב לְהַרְב רַבִּי
נְטַע אב"ד בק"ק זַאנְדְּמִישֶׁל.

ע"ד שְׂאֵלָה רוֹמַעֲכ"ת בְּדִין אִיסוּר סְחוּרָה בְּדָבָרִים אָסוּרִים, אִם הוּא דְאוּרִיָּתָא אוּ לֹא,
רַבּוּ בְּזָה גְדוּלֵי רַבְּנוֹאֲתָא, מְלִישְׁנָא דְהֶרָא"ש בַּב"ק (סִי' י"ב) מְדַכְּתַב דְּאֵלוּ לְמַכְרוּ לְנִכְרֵי
אִף מְדְאוּרִיָּתָא אָסוּר, וּבְפָרֵק כ"ש דְרִישׁ לָה מְקָרָא וְכו', מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְהוּי דְאוּרִיָּתָא
מְמַשׁ, וְלָזָה נוּטָה לִישְׁנָא דְתוֹס' פְּסָחִים, וְכֵן דַּעַת רַש"ל בִּיש"ש ב"ק (פ"ז סִי' ל"ו) וְכֵן
דַּעַת הַתּוֹ"ט פ"ז דְּשְׁבִיעִית, וְדַעַת הַר"מ דִּי בּוֹטִין בְּתְשׁוּבָה (סִי' ה') וְדַעַת הַתְּה"ד (סִי'
ר') וְשׁוֹ"ת מְנַחֵם עֲזַרְיָ' (סִי' כ"ט) דְּהוּי אִסְמִכְתָּא, וְהַגְּהַה הַפּר"ח וְכֵן הַמ"ל הוֹכִיחַ מְדַעַת
הֶרְמָב"ם דְּהוּי דְאוּרִיָּתָא, מְדַכְּתַב חוּץ מִן הַחֻלָּב שְׁנַאָמַר בּוּ יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֵאכָה, אוֹלָם
כְּפִי מַה שְׁכַתְּב הַט"ז בְּכַוְנוֹת תּוֹס' סוּפָה: דְּבְדָבָר הַמְפּוֹרָשׁ בְּקָרָא לְהַתִּיר אִין פַּח בְּיַד חוּז"ל

להחמיר, אנדא הראיה הנ"ל, די"ל דכוננת הרמב"ם פ"ן דבחלב מפנרש בקרא להתיר לא נאסר מתקנת חז"ל, ובשו"ת חוות יאיר (סי' קמ"ב) השיג על הט"ז, דגדולה מזו מצינו דאפילו מה שהיא קצת מצוה מה"ת מצינו שאסרו חז"ל, דהיינו רבית נכרי, בפשוטו יש לחלק, דבעלמא יש פח פ"ד חז"ל לאסור, אבל היכא דאסמכו לאיסורם על הקרא א"א לכלול בזה דבר המפנרש בקרא שהתיר, דאיך אפשר להסמיך האיסור על הקרא, פ"ן דבקרא מפנרש להתיר, וא"כ ה"א דאסאכ"י אקרא דיה"ל ממילא חלב מותר, דעל חלב א"א להסמיך האיסור מקרא פ"ן דמפנרש להתיר, ואדרבא נראה לענ"ד ראה מוכרחת דס"ל להרמב"ם דהוא רק מדרבנן, דאל"כ למה למד הרמב"ם מן יעשה לכל מלאכה דחלב הותר מפללו שהתירו לסחור יקשה מסוגיא דפסחים בפלוגתא דריה"ג ות"ק איצטריך קרא לאיסור והיתר דתליא אם אמרינו פשה הותר גבילה היא ונחלבה הותרה, ה"א מ"מ איצטריך קרא להתיר בסחורה, אע"כ דהוי דרבנן, לפ"ז יהי מוכרח דס"ל להרמב"ם דבכילהו אף בשרצים ובהמות טמאות הוי דרבנן, והלימוד מקרא דיה"ל הוא דרך אסמכתא, דאל"כ דשרצים ובהמה הוא דאורייתא מקרא דיה"ל אלא דבגבילות וטריפות הוי דרבנן, א"כ לא מצינו דאסמכוהו אקרא לאסור גבילות וכדומה, ושוב ליכא ראה מקרא דבחלב לא גזרו רבנן, דהרי בעלמא יש פח פ"ד חז"ל לאסור דבר המפנרש שהתיר כמ"ש החוות יאיר הנ"ל, אע"כ דהפל רק דרבנן, ולכאורה נראה דדברי הט"ז הנ"ל פראי מוצקים מתוך הסוגיא, דלכאורה קשה מאד במה דפרכינן א"ה לכתחילה נמי, דלמא הוי רק מדרבנן, דהרי במתני' ג"כ דאין עושין סחורה דהוא נדאי רק דרבנן כמ"ש להדיא, ודלמא גם בגבילות וטריפות הוא דרבנן, ותו קשה לי לישנא דאי הכי, ה"א גם לפי דס"ל בפתחילה דהיתר הנאה משום דלא יאכל אינו במשמע איסור הנאה יקשה ג"כ אפילו לכתחילה נמי, אח"כ מצאתי דעמד בזה בשו"ת מהר"ם די בוטין והניח בקושיא, ולדבר הט"ז מחנורין שמעתי, דבל"ז באמת י"ל דהאיסור מדרבנן, אבל למה דמשני דהיתר מקרא דלכם, ונפיר פרכי' אפילו לכתחילה נמי, דאין פח פ"ד חכם להחמיר בדבר המפנרש להתיר, ונכון: אף לפ"ז אנדא חילוק הנ"ל ביישוב קו' החוות יאיר, דזה ה"ל מספיק ביישוב דברי הרמב"ם, אחר דחזינו בסוגיא דחז"ל אסמכוהו האיסור אקרא דיה"ל, וזה א"א בחלב דמפנרש בקרא להתיר, אבל עדיין יקשה, דכ"ן דס"ל להמקשן בל"ז דהאיסור מדרבנן בלא סמך על הקרא עדיין ליכא קושיא, דאפילו לכתחילה נמי, דאף דהיתר מפנרש בקרא י"ל דאסרו חז"ל, דה"א לא אסמכו איסורי' אקרא, אף באמת א"צ לחילוק הנ"ל, ודברי החו"י מעיקרא תמוהים דמביא ראה מריבית נכרי, ה"א באמת פרכינן בסוגיא איתב' רבא לר"נ לנכרי תשיב, והיינו דלא הו"ל לרבנן לאסור פ"ן דמפנרש היתר בקרא ומשנינו לא תשיב ואינו מפנרש בקרא שהתיר, ואף דמ"מ ליכא ראה מזה להט"ז, די"ל דהיכי דהוי היתר דרך מצוה בה"א לא הו"ל לחז"ל להחמיר, וכ"ש תוס' שם, מ"מ גם סתירה על הט"ז ליכא, אלא משמעות לישנא דתוס' דנקטו דהוי מצוה משמע קצת דבלא"ה מצי חז"ל לאסרו, ובזה י"ל דלרונחא דמלתא כתב פה, וליכא סתירה פלל להט"ז: ולפ"ז מה דהוכחנו לעיל מדעת הרמב"ם דהוי רק דרבנן, י"ל דבשרצים ובהמות טמאות הוי דאורייתא מקרא דיה"ל ודלא פהירושלמי דטמאים יהיו הוי דרשה גמורה, והיינו דהתם דמעולם לא היתה שעת הפנרש, ורק בגבילות וטריפות הוי דרבנן, וכמ"ש החו"י, ומה דאמרינו דבחלב לאסור

והיתר ל"ל קרא דכשנתר נבילה, י"ל דגם חלב א"א איסור סחורה משרצים ובהמות טמאות, ומ"ש הפ"י דבגידול חזרים ליכא איסור מה"ת, פ"נ דיש בו בלא"ה איסור אמ"ה, דבפירוש התירה התורה בהנאה.

דברים תמוהים הם, דהא קי"ל ב"חולין (דף ק"א) דאמ"ה אינו נוהג בטמאים, וא"כ אין בחזרים איסור אמ"ה פ"ל, וב"עיקר הדין בענין ההיתר בהערמה להלוות מעות לנכרי הלכה יקנה בהם חזרים, ויגדלם בחצר ישראל המלכה וירבה עליו בשכר החצר עד שישאר מעות רנוח להלכה הנכרי, בזה לא אומר לא איסור ולא היתר, דחושש אנכי שהערמה גדולה וגלוי למאד עד כמעט שהוא לחוכא ואטלולא פי תמיד עיני הישראל בזה בלקיחת החזרים ובטיפולן, ובהיפוף ג"כ להחמיר חושש אני שעי"ז יעברו בשאט נפש על האיסור, ואולי הוא בכלל מוטב שיאכלו וכו' והדבר הזה מסור להמורה בעירו לראות איזה דרך ישפון אור יותר: תשובה לג לידידי הרב ר' משה.

ע"ד שאלת ר"ם בבהמה שנגחו אותה בקרן נגד המעיים, ונראה במקום הנגיחה בליטה גדולה, תמוך מעלתו יסודו בדברי המחבר פרי תבואה שהחמיר: לפענ"ד יש להקל בהפ"מ, אחרי שהפ"ח וכנה"ג דנו רק על קריעת בשר החיצונה, אבל לא על חשש נקיבת המעיים, גם בשו"ת בית יעקב אשר בנה הפרי תבואה יסודו עליו כתב להקל בבדיקת איברים הפנימיים, ומ"ש הפרי תבואה דאם שיה זמן רב יש לחוש לנתרפא, זה אינו, דרק בנושט מחמירנו, אבל לא בעלמא, דהרי בבה"כ מקילין בנקב מצד אחד, ואף דהש"ף (סי' מ"ח) כתב הטעם, דכ"ן דל"ש אכלה בי' ופע"י בי' א"כ מי החזירו למחט עיי"ש.

מ"מ אין זה עיקר הטעם, דהרי הדבר פשוט דמקילין אף בלא נמצא המחט, ומפירין שהיה ע"י מחט, אע"כ דרק בנושט דרגיל לנקוב פולו, גם פ"נ שהוא אדום אם נתרפא אין רושם ניכר בו, אבל בעלמא הי' ניכר רושם, לזה נ"ל להקל בהפ"מ על ידי בדיקת איברים הפנימיים, פ"נ נראה לענ"ד: תשובה לד לכבוד ידידי הרב ר' שלום כ"י מ"ץ בבוג: ע"ד שאלתו באשה שמוצאת תמיד בבדיקה דם, ובכל פעם במקום א' ושלא בשעת ונסתה, ובבילה בשניה מתחככת בסדין באותו מקום, ולמחרתו מוצאת בסדין כמה טיפי דמים, וא"י לטהר לבעלה: בעניי איני רואה מקום להקל, מקור הדין בפסקי מהרא"י (סי' מ"ז) וז"ל, אשר כתבת שיש לה הוכחה שיש לה טהרה (היינו מפה) אף שא"י אם מוציאה דם, ודאי חזר עד לחוד לא מהני, דלהדיא כתב המרדכי דבעינן שידעת דמפתה מוציאה דם אז תולית במפתה, אמנם בנ"ד מצאנו ב' צדדים להתיר, א' כמו שכתבת שכ"ז שבודקת בחורין וסדקין אינה מוצאת הפתמים, נראה דר"ל דבמקום אחד מוציאה לעולם, א"כ אם אותו מקום קצת סבא לטהר דמוכח דמצדדים בא מפה וכ"ש במרגשת בבדיקה שפנוגעת שם דכואב לה קצת, ובשאר חזרים וסדקים אינה מרגשת כאב פ"ל, עוד כתב במרדכי אברייתא אם יש לה נוסת תולה ב"חולין, פ"י דיכולה לומר הדם שרואית טהור שעדיין לא הגיע ונסתה ותולה במפתה, אע"ג דרש"י פ"י ב"חולין אחר, נוכל לצרף דעת המרדכי ג"כ לשאר צדדים, לכן נראה אם איתנהו לכל הגי' צדדים תוכל לסמוך להחזיקה לטהרה עכ"ל המהרא"י, והוא בקוצר בש"ע (סי' קפ"ז): והנה דעת

הט"ז דב'עי' דוקא פל הצדדים דיש לה מפה, ויש לה נוסת ושללא בשעת ונסתה, ובכל פעם מוצאת רק במקום א'.

נדעת הש"ך בנקה"כ דחד צד מהני אי שללא בשעת ונסתה הקבוע, אי שאינה מוצאת תמיד רק על אותו צד, ונראה דאזלי לשיטתיהו, דהט"ז לשיטתו בסק"ק דהמרדכי דמיקל שללא בשעת ונסתה, היינו רק ביש לה מפה, א"כ ע"כ מה דמסיים המהרא"י דאע"ג דרש"י פ"א בענין אחר נוכל וכו' לכן אי איתנהו להנהו הצדדים, היינו במה שהוא שללא בשעת ונסתה, וגם אינה מוצאת רק במקום א', דאל"כ אלא דמיקל בחד צד, א"כ הוא ממש פהמרדכי, וברי המהרא"י לא סמך על המרדכי לחוד, רק בצירוף שאר צדדים, והש"ך שם דס"ל דהמרדכי מיקל שללא בשעת ונסתה אף בלא מפה, מש"ה י"ל דמהרא"י צירף דעת המרדכי להיכי דיש לה מפה ושללא בשעת ונסתה, או ע"י דמוצאת תמיד בצד אחד, ואף כ"ז אף להש"ך, מ"מ בעינו בירור שיש לה מפה, אלא אף דא"י אם המפה מוצאת דם, בזה מהני חד צד מהצדדים הנ"ל, אבל בנ"ד דלית לה מפה לא מהני ב' הצדדים דשללא בשעת ונסתה ומוצאת דם תמיד במקום אחד, והפאב לחוד לא מקרי מפה, והמהרא"י נקט לה דרף כ"ש שאם גם מרגשת פאב, אבל הפל בנוי על שיש לה הוכחה שיש לה מפה, וגם הט"ז דכתב דכאב במפה, היינו ביש לה מפה ומוצאת תמיד ע"י פאב מורה הפאב דהדם מהמפה, אבל פאב לחוד אינו במפה: ולדעתי יש מזור ותעלה, שפליגה תאסור ידיה שללא תמשמש מתוך שינה, והספירת ז"נ ההפסק טהרה יהי בדיקה פראוי.

וכן עוד פעם א' ביום הא', ופעם אחת ביום ז' ותבדוק בפשתן דק בכל מקום במתינות ולא תדחוק, כי זה לא מצינו שהחייב בדיקה יהי ע"י דחיקת העד, ובשאר הימים שבין יום הא' ליום ז' של ספירת ז"נ תבדוק בכל יום ע"י הכנסת עד בשפת הרחם, דזהו מקרי בדיקה להראב"ד, ותלבוש בגדי צבעונים וכן הסדינים ומכסה הפרים יהיה הפל בבגדי צבעונים שאין מקבלין פתמים, פן נראה לענ"ד: ידדו עקיבא גינז מא"ש.

תשובה לה לידידי הרב ר' בנימין נ"י אב"ד דק"ק גרידן. ע"ד שאלת רומעכ"ת, שני מוכרי חלב הי' להם עסק משפט, ונתפשו עפ"י ב"ד ובמכתב כתב פשרה, פל אחד קיבל על עצמו באם יעבור על החרם אוסר עצמו למפור החלב שלו בחזקת פשרות והיא טריפה, ואחד עבר על החרם, ואומר התנצלות, מה דין חלב שלו: מקור הדין בתשו' הרא"ש פ"ל ז' בצירוף שהטילו חרם שלא ישחוט שום אדם זולת שוחט דמתא, והלך אחד ועבר, יראה דאסור לאכול משחיתו, שהרי הקהל פסלו שחיתת הפל, [היינו דמירי שהקהל אמרו במפורש וקראו שם האיסור לאכול הבשר, וכ"כ הפרי תואר] בשביל שלא יקפץ אדם שאינו מומחה וישחוט, והכח ביד הקהל לאסור הפותר משום מגדר מלתא, וכ"ש זה שעבר על החרם ושחט דראוי לדמותו למשנמד לאותו דבר, פיון שעבר על החרם כדי לשחוט, ואעפ"י דאינו חשוד לאכול דבר איסור, מ"מ מכוער הדבר וראוי לקנסו עכ"ל.

ודברי הרא"ש צריכים ביאור דפתח באיסור וסיים בדרף חומרא וקנס: והפר"ח כתב שאתה למד שכל דברי הרב אינו מעיקר הדין אלא מקנסא, וזה אינו, פיון דנקט בתחילה יראה דאסור משמע דהוי איסור גמור, ובתשו' נודע ביהודא (סי' א') מפרש דהרא"ש פתתי קאמר דלאותה העיר אסור מדינא, ולעיר אחרת מחמת חומרא וקנס, וגם זה דחוק

למאד, דאיה שייך לישנא דהרא"ש וכ"ש, הא הדין שמקודם אסור מדינא והב' מדרף חומרא, גם היא גופא קשיא, אמאי ליכא איסור לעיר אחרת מדינא, נהי דמצד שעבר על החרם לא מקרי חשוד לאותו דבר, מ"מ פינו דלאותה העיר הבשר אסור מדינא א"כ במה דהוציא הבשר להטבח בתזקת פשרות למפנר לאנשי העיר נעשה חשוד לאותו דבר למפנר בשר איסור בתזקת פשר גם לעיר אחרת אם הוא מטעם קנס, היינו אם יעמדו ב"ד ויקפסו לאסור הבשר, אבל קודם שעשו פן אין דררא דאיסור על אנשי עיר אחרת, וא"כ לית בי' הוראה מהרא"ש פלל על עיר אחרת, רק שראוי להב"ד לעשות קנס: והנראה לענ"ד בכוננת הרא"ש דהפלל קאי על היסוד במה שאסרו הקהל במפנרש הבשר, דיש פח להקהל בזה, דבתחילה כתב משום דהוי מגדר מלתא מחשש שיקפין אינו מןמחה וישחוט, וזהו גם בלא הטלת חרם ומחשש רחוק שימצא מי שאינו מןמחה וימלא ידו לשחוט, והוסיף הרא"ש וכ"ש וכו'.

יראה דיש טעם נכון להקהל לאסור הבשר, פינו דבלא"ה אחרי שעבר על החרם מןעור הדבר לאכול משחיטתו וראוי לקנסו, בזה בודאי מעשה הקהל קיימא לאסור הראוי לאסור, להרחיק מן הפיעור, ולפ"ז י"ל דבאמת גם לעיר אחרת אסור מדינא, פינו דלאותה העיר חשוד לאותו דבר, למפנר בשר אסור בתזקת פשר, ומ"ש הרא"ש דלא הוי חשוד לאותו דבר, היינו דדן הרא"ש דשפיר עשו הקהל פינו דראוי לאסור משום שעבר על החרם.

ובזה שפיר כתב אף דלא מקרי חשוד לאותו דבר, היינו בלא איסור הקהל, אבל אחרי שהקהל עשו האיסור לנכון הן מצד מגדר מלתא שלא ישחוט אינו מןמחה, הן מצד להרחיק מהפיעור לאכול ממי שעבר על החרם, ממילא נעשה חשוד לאותו דבר, ואסור גם לעיר אחרת.

והנה הגאון נב"י הג"ל דן דגם לאותו העיר תקנה להכשיר הבשר ע"י שיספימו להתיר, ואף דחרמי ציבור אין ניתרים אלא מפאן ולהבא, מ"מ ע"י פתח וחרטה ניתרים למפרע. הנה מ"ש דע"י ההתרה מפאן ולהבא לא הותר הבשר שהוא לא ידעתי, הא מ"מ מפאן ולהבא הותר הבשר של שוחט זה לאכול, ומה בכך שפיר שחט השוחט, הא אף אם הציבור אסרו בלשון משחיטתו יפסול, הא מ"מ לא נעשה מומר שיהא משחיטתו בכלל נחירה, אלא שהם אסרו עליהם הבשר א"כ הם מתירים אותו הבשר לאכול, והנ"מ רק על הבשר שנאכל קודם ההתרה לא פקע מידי איסור, והש"ך כתב דהנ"מ לענין הותר מקצתו, אבל לענין הבשר בזה אין נ"מ, דסוף סוף הותר עתה לאכול, אבל לפי הג"ל אפילו ע"י פתח וחרטה לא מהני, דמה בכך דנעקר למפרע, מ"מ נעשה חשוד להאכיל בשר איסור ואסור גם להבא לשחוט, ולא מהני ליה התרת הציבור.

עוד יש לדון בגוף דינו דהרא"ש דמשמע דבלא אסרו בפירוש מותר הבשר, ולהנודע ביהודא הג"ל גם באסרו בפירוש הבשר מותר לעיר אחרת, ואמאי לא התעוררו דהבשר הוי בכלל לא תעבד אי עביד לא מהני, [וראיתי אח"ז דהפ"ח בק"א עמד בזה] למאי דפסקינן בש"ע סי' ר"ל בהג"ה פהמרדכי דהנשבע שלא למפנר ועבר ומכר דאינו מכירה, והרא"ש לשיטתו דנראה שחולק ע"ז כמ"ש הש"ך, אבל לדינא לכאורה הבשר אסור, והיה דהשוחט בשבת משחיטתו פשיטה התם אין העבירה על השחיטה רק על גטילת

נְשָׂמָה, וְגַם בְּנִיחּוּר הַיּוֹי חַיִּיב בְּזֶה וּלְגַבִּי זֶה לֹא שָׁיִף לֹמַר אִי עֶבֶד וְכוּ' דְהָא מִתָּה לְפָנֶיךָ, וְכֵן פָּתַח בְּשׁו"ת מֵהַר"י ט, או כמ"ש הָאֲתָרוּנִים פִּינּוֹן דְּהַיּוֹם גָּרַם אֵינּוּ בְּכָלֵל זֶה, וְכַתְּבֵנוּ מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲבָל הֵכָא דִּישׁ חָרַם שְׁלֵא לְשַׁחֲטֵי דְוַדַּאי אִם נִיחָר אֵינּוּ בְּכָלֵל זֶה, א"כ נִימָא דְלֹא מְהַיְי דְּהַיּוֹי כְּנִחְיָה, וּלְגַבִּי זֶה מְהַיְי הַתְּרַת חָרַם ע"י פְּתַח וְחִרְטָה, דְּמַעֲיָקְרָא שְׁנַעֲקֵר הַחָרַם לְמַפְרַע וְאֵינּוּ לְמַפְרַע בְּכָלֵל לֹא תַעֲבִיד, אֲלֵא דְלַעֲנֵן הַתְּרָה דְּפְתַח הָא מְקָרִי עַד"ר לְדַעַת פְּמָה פּוֹסְקִים, גַּם לַעֲנֵן דְּנַעֲשֵׂה חֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר לְמַפְרַע בְּשׂוֹר אִיסוּר בְּזֶה אֵין תְּקֵנָה בְּהַתְּרָה עַל יְדֵי פְּתַח וְחִרְטָה, וְהִנֵּה בַּנ"ד דְּנִתְקַשְׁרוּ יַחַד מִמְזִיק הוֹרָאנְדָא שׁוּוֹיִיגְעֵרַס שְׁנִתְקַשְׁרוּ בְּשׁוּבָעָה שְׁלֵא יִסְיָ אַחַד אֶת גְּבוּל רַעְהוּ, וּבְאֵם יַעֲבֹר ע"ז הֶחֱלַב אִיסוּר עָלָיו וְעַל אַנְשֵׁי הָעִיר, דְּאֵינּוּ דוֹמָה לְדִינָא דְּהָרָא"ש דְּשָׁנִי וְשָׁנִי, דִּישׁ פֶּח לְהַקְהֵל לְאַסוּר הַמְּוֹתָר, אֲבָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵין בְּמַעֲשָׂיו כְּלוּם, דְּהָא מְפֹרָשׁ בְּתַשׁוּ' הָרָא"ש כְּלָל וְהוּבָא בְּטוֹר וּב"י ס' ר"ה] דְּבָאוּמַר יִינִי יִין נָסֶף אִם אַעֲבֹר דְּבָר פְּלוּנִי, לֹא נֶאֱסַר, וְכַדִּי שְׁלֵא יִסְתְּרוּ דְּבָרֵי הָרָא"ש אַהֲדָדִי.

בְּהַכְרַח לְחַלֵּק בֵּין מַעֲשֵׂה הַקְהֵל דְּאֵלִים לְמַעֲשֵׂה דִינְיָה, וְכֵן פְּתוּב לְהַדְיָא בְּשׁו"ת הַרְשֵׁב"א, הוּבָא בַּב"י שָׁם, אַף דְּהַש"ף ס"ז בְּתִירוּצוֹ הַב' עַל קְוִשְׁיַת הַב"ח בְּמָה דְּאוּמַר בְּלִשׁוֹן אִיסוּר א"צ לְהַתְּפִיס בְּדָבָר הַנְּדוּר, דְּהָרָא"ש מִיִּירֵי בְּיָדוּעַ אוּ דְּפִירֵשׁ דְּיִינּוּ יֶאֱסַר כִּי"נ, א"כ בַּנ"ד דְּאֵמַר סְתָם דְּהַחֲלַב אִיסוּר, יְהִי הַדִּין דְּאִיסוּר, אוּלַם נִרְאָה דְּקוֹשְׁיַת הַב"ח סוֹכֵב רַק בַּמ"ש הָרָא"ש דַּא"י לְאַסוּר אִם לֹא שְׁאֲסָרוּ בְּקוֹנָם אוּ בְּדָבָר הַנְּדוּר דְּהִינּוּ ע"כ לַעֲנֵן הֵינּוּ שְׁבַרְשׁוֹתוֹ, דְּאֵלוּ לִינּוּ שְׁיָבֵא אַח"כ לְרִשׁוֹתוֹ אֵינּוּ יְכוּל לְאַסוּר בְּקוֹנָם, דְּאֵין אוּסַר דְּבָר שְׁלַב"ל עַל חֲבִירוֹ, וְכַדְאֲמַרִּינּוּ כְּתוּבוֹת (נ"ח) וְכ"כ הַש"ף (סס"י ר"ד) וּבְזֶה שְׁפִיר הַקְשָׁה הַב"ח דְּהָא בְּמַתְּפִיס בְּלִשׁוֹן אִיסוּר א"צ לְהַתְּפִיס בְּנְדוּר, א"כ מָה שְׁהִיָּה אִיסוּר ע"י קוֹנָם אוּ בְּדָבָר הַנְּדוּר דְּהִינּוּ לִינּוּ שְׁבַרְשׁוֹתוֹ יֶאֱסַר ג"כ בְּלִשׁוֹן אִיסוּר, וְהַנְּצָרָה הַש"ף לְתִירוּצוֹ, וּבַנ"ד לַעֲנֵן הַחֲלַב שְׁלַח"כ אֵינּוּ יְכוּל לְאַסוּר כְּלָל, וּמַטְעַם הַב' דְּהָרָא"ש דְּהוּ פְּחֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר, דְּהַיּוֹי מְכוּנָעַר וּלְקַנְסוּ מְלַבַּד דִּי"ל דַּנ"ד אֵינּוּ כְּלָל אֲפִילוּ כְּמוֹ חֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר, דְּשָׁאנִי בְּהִיא דְּהָרָא"ש, דַּמ"מ הַחָרַם הִיָּה עַל מַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה, א"כ דוֹמָה לְחֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר, וּמְכוּנָעַר הַדְּבָר, אֲבָל בַּנ"ד דְּהַחָרַם הַיּוֹי הַשְּׂגַת גְּבוּל, אֵינּוּ נוֹגַע לְמַעֲשֵׂה הַחֲלִיבָה, וְאֲפִילוּ מְכוּנָעַר לִיכָא, גַּם אַף אִם נְדַמְהוּ, הָא כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּמָה בְּכַד דְּרָאוּי לְקַנְסוּ הָא מ"מ כָּל פְּמָה דְּלֹא קַנְסוּ אֵין פְּאֵן אִיסוּר, וְדְּבָרֵי הָרָא"ש לְהַחֲזִיק מַעֲשֵׂה הַקְהֵל שְׁבַכְחָם לְאַסוּר מָה דְּרָאוּי לַעֲשׂוֹת לְהַרְחִיק מֵהַכְּיָעוֹר.

וְהִנֵּה רומעכ"ת נ"י חֲשַׁשׁ לְשִׁיטַת הַרִיב"ש (וְזֶה דַעַת יֵשׁ אוּסְרִים דַּבְש"ע ס' ר"ה) דְּבָאוּמַר יִינִי י"נ אִם אַעֲשֵׂה דְּבָר פְּלוּנִי נֶאֱסַר יִינּוּ, וְאַף דְּהָרָא"ש וְהַרְשֵׁב"א חוֹלְקִים, וְהַרְמ"א נִרְאָה דַּס"ל דְּהַלְכָה כֵּן, מ"מ הָא הַרְמ"א חֲשַׁשׁ לְהַרִיב"ש בְּעַם הָאָרֶץ דְּצָרִיף הַתְּרָה, הָאָמַת דַּה"ט"ז ס"ל כֵּן בְּכּוֹנֶנֶת הַרְמ"א, אֲבָל לַעֲנֵן דְּמִסְתַּבֵּר יוֹתֵר כְּהַש"ף דְּדְּבָרֵי הַרְמ"א הֵם מִתְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א, וּבְמִקּוֹר הַדְּבָרִים בְּהַרְשֵׁב"א בַּמ"ש וְלֹא מְצִאתִי בְּשׁוֹרַת הַדִּין שְׁיָהָא נֶאֱסַר בְּדַבְרוֹ אַא"כ הַתְּפִיִּיסוּ בְּדָבָר הַנְּדוּר, אוּ אֲפִילוּ בְּדָבָר הָאִיסוּר לַע"ה, נִרְאָה דְּהַפְּנוּנָה מִכַּח שִׁיטַת הַרְמ"ב"ם וְסִיפֵיָתוּ דְּכִמוּ בְּאוּמַר לְאַשְׁתּוֹ הָרִי אֶת עָלִי כְּאִימָא דַּע"ה צָרִיף שְׁאֵלָה, ה"נ בְּכָל עַנְיָנִים דְּמַתְּפִיס בְּדָבָר הָאִיסוּר, וּבְאָמַת רַק לִינּוּ שְׁבַרְשׁוֹתוֹ דְּמִמִּילָא בְּהִכִּי מִיִּירֵי מִמָּה דְּבַהַתְּפִיסוּ בְּדָבָר הַנְּדוּר דְּאִיסוּר אֲפִילוּ בַּת"ח, וְזֶה מְהַיְי רַק לִינּוּ שְׁבַרְשׁוֹתוֹ, עָלָה קְאָמַר אוּ בַּע"ה, דַּבְע"ה הַתְּפִיסוּ בְּדָבָר הָאִיסוּר הַיּוֹי כְּמוֹ הַתְּפִיסוּ

בְּדָבָר הַפְּדוּר, וְלֹא נִזְכָּר בְּרִשְׁבָּ"א שׁוּם רְמֵז דְּבַע"ה רְאוּי לְקַנְסוֹ לְחוּשׁ פְּסֻכַת הַרִיב"ש, אֲלֵא דְמִיָּרִי בְּגוֹף הַדִּין, וְע"ה לֹא חֲמִיר רַק דְּהִתְפַּסֵּת בְּדָבָר הָאָסוּר הֵי פְּמֹ בְּדָבָר הַגְּדוּר, כִּן נִרְאֶה פְּשׁוּט בְּכּוֹנֵנַת הַרִשְׁבָּ"א, וְהוּ הֵן ג"כ דְּבָרֵי הַרְמ"א, דְּלֹא מְצִינוּ בְּד"מ זָכָר דְּבַע"ה חִיּוֹשִׁינֵן לְשִׁישׁת הַרִיב"ש, וְכִינֹן דְּהָרֵא"ש וְהַרִשְׁבָּ"א פְּלִיגֵי עִם הַרִיב"ש, וְנִדְעַת הַרְמ"א נִרְאֶה דַס"ל לְעֵיקָר הֵכִי לְהִלְכָה, יֵשׁ לְסִמּוֹן ע"ז, וּבִיּוֹתֵר דְּבָעֲנִי אֲנִי מִתְּפִלֵּא עַל מַה דְּנִקְט יֵשׁ אוֹסְרִים, דְּהִינֵנו דְּעַת הַרִיב"ש, וְלֹא רְאִיתִי כִּן בְּרִיב"ש, דְּהַמְעִינֵן בְּלִשׁוֹנוֹ (ס' תל"ב) וְנ"ל מִמֶּשׁ, הַחֲרָם וְהַגְּדוּי שְׁקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ אִם יַעֲבֹר שְׁבוּעָתוֹ חָל עָלָיו פְּמֹ שְׁקִיבֵל, שְׁהָרִי פֶל אָדָם יְכוּל לְקַבֵּל גְּדוּי עַל עֲצָמוֹ דְּאִפִּילוּ הַדְּיוּט מוֹדָה לְעֲצָמוֹ, וְלָכֵן בְּגִידוֹן זֶה אִם נוֹדַע לְכֶם שְׁעָבַר עַל שְׁבוּעָתוֹ בְּמִזִּיד חִיּוּבִים אַתֶּם לְנִהוּג בּוֹ פְּדִין מְגֻנָּה שְׁלֵא לִישַׁב בְּד' אֲמוּתָיו וְכו', וּמִלְכָּד אֵלּוֹ יֵשׁ לְכֶם לְנִהוּג עִמּוֹ בְּאוֹתָן הַחֲנוּמְרוֹת שְׁקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ, כְּגוֹן פִּתּוֹ פֶּת פוֹתֵי וַיִּינוּ יי"ג, וְאֵעֲפ"י שְׁאִין אֵלּוֹ הַהֲרַחֲקוֹת מִן הַדִּין לְכָל מְגֻנָּה וּמְחָרָם, מ"מ יְכוּל לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַב"ד יְכוּלִים לְקַנְסוֹ וְלִהְחָמִיר עַל הַמְּגֻנָּה לְפַעְמִים יוֹתֵר מִדִּינוֹ, כִּי הוּא עַל עֲצָמוֹ פְּמֹ ב"ד, וְיְכוּל לְקַבֵּל עָלָיו כִּל אוֹתָן הַחֲנוּמְרוֹת עַכ"ל, מִדְּקָדוּק הַלְשׁוֹן דְּבִתְחִילָה פֶּתַח חִיּוּבִים אַתֶּם לְנִהוּג וְכו', וְאַח"כּ לְעֵנִן שְׁאָר הַחֲנוּמְרוֹת פֶּתַח יֵשׁ לְכֶם לְנִהוּג עִמּוֹ, וְאֵמַאי לֹא כֶּתַב דְּאָסוּרִים לְאָכּוֹל מִפִּתּוֹ וַיִּינוּ, לְזֶה הִי נִרְאֶה אִף דְּהוּא יְכוּל לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ עוֹנְשִׁים יִתְרִים, מ"מ בְּמַה נֶאֱסָר הַדְּבָר עַל אַחֲרִים, כִּינֹן דְּלֹא הִתְפַּסֵּס בְּדָבָר הַגְּדוּר, וְאִף בְּהִתְפַּסֵּס בִּינֵן שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ דְּאִין בְּכַחוֹ לְאָסוּר עָלֵיהֶם מַה בְּכִי דְּהוּא מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ הַעוֹנֵשׁ בְּזֶה, אֲלֵא דְכּוֹנֵנַת הַרִיב"ש בְּמ"ש שְׁמַהֲרָאוּי לְכֶם לְנִהוּג עִמּוֹ בְּזֶה בְּעוֹנֵשׁ שְׁקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ וְלֹא מְקַרֵי הַפְּסֵד מְמוֹן חֲבִירוֹ לְדוֹן דַּא"י לְנִהוּג אִיסוּר בְּפִתּוֹ וַיִּינוּ, בְּזֶה אֲמַרִינוּ כִּינֹן דְּקִיבֵל עָלָיו הַעוֹנֵשׁ בְּכִי מַגִּיעַ לוֹ הַעוֹנֵשׁ פְּמֹ ב"ד שְׁמַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ, וּמִמִּילָא רִשְׁאִין לְנִהוּג עִמּוֹ בְּזֶה, וּמַהֲרָאוּי לְנִהוּג עִמּוֹ בְּכִי, אֲבָל מְדִינָא אִין אִיסוּר, וּפִתּוֹ וַיִּינוּ לֹא נֶאֱסָר אֲלֵא דְרָאוּי לְנִהוּג עִמּוֹ כְּפִי שְׁעוֹנֵשׁ עֲצָמוֹ, אֲבָל אִין חִיּוּב בְּכִי, עַכ"פּ כִּינֹן דְּהָרֵא"ש וְהַרִשְׁבָּ"א מִתִּירִים לְהִדְיָא יֵשׁ לְסִמּוֹן עַל זֶה: וְאוּלָּם כ"ז לְעֵנִן אִיסוּר הַחֲלָב עַל אַחֲרִים, אֲבָל לְכַאוּרָה הַחֲלָב אָסוּר לוֹ לְשִׁתּוֹת, אֲבָל לְמִפְּנֵי לְאַחֲרִים שְׁרִי אִף דְּבִסְתָם אִיסוּר י"ל דְּגַם הַנָּאֶה בְּכָלֵל, כְּמוֹ בְּכַפֵּר זֶה עָלֵי, דְּכָל הַנָּאוֹת בְּכָלֵל בְּעִירוּבִין (דָּף ל' ע"א) מ"מ הֵכָא נִרְאֶה דְּהַפְּוֹנָה רַק לְשִׁתְיָה כְּמוֹ שְׁנִזְכָּר בְּמִכְתָּב, וְחִיּוּב עַל הַב"ד לְפָרְסָם בְּרַבִּים לְבַנֵי הַקְּהֵלָה שְׁהַחֲלָב מִן הַעוֹבֵר אָסוּר לְשִׁתּוֹת, וְאִין זֶה נוֹגַע כָּלֵל לְעֵנִן הַתֵּיב מְקַצָּתוֹ הַתֵּיב כְּלוֹל, דְּזֶהוּ שְׁיִיף עַל הַתֵּיב חֲכָם, אֲבָל בְּזֶה שְׁלֵא הַתֵּיב אֲלֵא שְׁלֵא חָל, הֵרִי זֶה כְּמוֹ שְׁלֵא אוֹכֵל נְבִילוֹת וּשְׁחוּטוֹת לְמֵאן דְּלֹא ס"ל כּוֹלֵל, וְגַם לְדִידֵן בְּנִשְׁבַּע שְׁיֵאכֵל נְבִילוֹת וּשְׁחוּטוֹת דְּאִינוּ חָל עַל נְבִילוֹת, וּמ"מ עַל הַשְּׁחוּטָה חָל, וְזֶה פְּשׁוּט וַא"צ לְאַמְרוּ: וּבְזֶה אִף דִּיתְבָּרַר שְׁשִׁתָּה מְחָלָב שְׁלוֹ אִין לְדוֹנוֹ דְּחִשׁוּד לְאָכּוֹל חָלָב אִיסוּר, וּמִמִּילָא חִשׁוּד לְמִפְּנֵי לְאַחֲרִים חָלָב אָסוּר, דְּהָא הוּא בָּא בְּטַעֲנָה דְּכִינֹן שְׁפָנְגָדוֹ עֶבֶר מְבַלֵי הַשְּׁתִּדְלוֹת לוֹ לְחַזְרָה הַפְּפֵר פְּלוּנֵי תוֹף ל' יוֹם הַתֵּיב שְׁבוּעָתוֹ, א"כ לֹא נַעֲשֶׂה חִשׁוּד עַד אַחֲרֵי שְׁיִזְדַּע הַב"ד דְּאָסוּר לוֹ לְשִׁתּוֹת הַחֲלָב שְׁלוֹ וְיִתְבָּרַר דְּשִׁתָּה, וְאוּלָּם יֵשׁ לְדוֹן לְהִתִּיר גַּם לְדִידְיָה כִּינֹן דְּהוּא לֹא פֶּתַח בְּעֲצָמוֹ הַפֶּתַח רַק שְׁפָא עַה"ח, גַּם הַב"ד לֹא אֲמָרוּ לְהֶם שְׁאָסוּרִים בְּתוֹרַת אִיסוּר הַחֲלָב, דְּהוּי כְּמִקְבָּלִים עָלֵיהֶם אִיסוּר, אֲלֵא דְהַב"ד עֲסָקוּ בְּפִשְׁרֵי שְׁיֵהֵל עַל דְּרָף זֶה שְׁיֵאָסוּר כִּל אֶחָד עֲצָמוֹ שְׁבָאִם יַעֲבֹר יֵהִי הַחֲלָב אָסוּר, וְהִינֵנו שְׁיַעֲשׂוּ כֵן, וְהֵם לֹא עָשׂוּ, וְלֹא הוֹצִיאוּ מִפִּיהֶם כְּלוּם, וְהִתְתִּימָה לֹא עֲנִין שְׁבוּעָה הוּא אִף לְהַפּוֹסְקִים שְׁבוּעָה בְּכַתָּב הֵי שְׁבוּעָה,

היינו בכותב אני אוסר, אבל לא בכתב סופר והוא חתם שמו, ובצירוף דקרוב הדבר
דטענת העופר טובה, וכיון שהב"ד עשו הפשר על הפל ביחד שזה ישפדל חזרת הפפר
תוף ל' יום, ויתן לו ג"כ חמשים ר"ט, ויתקשרו עצמם בשבועה פד נכה, הפל חד הוא,
וכיון דזה עבר על הפשר והתקשרות יחד, בטל הפשר והתקשרות מפלו, והשבועה
הי הפל ע"ד הפשר בכללו, עכ"פ יש לסמוך על היתרים הנ"ל, ולרונחא דמלתא לענו
הקלב על עצמו ראוי להתרה, ואחר ההתרה עכ"פ בדיעבד מותר בנודר ע"ד חבירו,
וראוי להב"ד להודיע לשפגדו דאחר דהיא עבר תחילה על קיום הפשר לזה מדינא אין
פאן איסור, ולרונחא דמלתא יתיר נדרו בשלשה פן נראה לענ"ד: ידידו עקיבא גינו
מא"ש.

תשובה לו לכבוד ידידי הרב רבי טעבלי דיין ומורה הוראה בק"ק ליסא על שאלתו וזה
לשונו: נשאלתי בס"ת נדבק רגל הה' בה' משם בן ד' פמה שנים אחר שנכתבו בשם בן
ד' ונעשה פעין ח' ע"י גפילת טיפת דיו, והשואל מחק הדיבוק שנוסף על ידי גפילת דיו,
ונשאר רגל הה' במקדש, ועתה הספק אי יש חשש חק תוכות וצריף לכתוב מחדש
כמבואר (סי' רע"ו סי"א בהרמ"א) ולמחוק כל הרגל הנשאר, ואפשר כל הה' ולכתוב
מחדש, או דאסור למחוק השם, דמה דמבואר התם דמותר ליקח רגל הח' ולעשות ה',
הינו אם נוטל הרגל בפעם אחת, אבל השתא שניטל כבר ההוספה ונעשה ה' ואיפא
משום מוחק השם, ונ"ל לומר דמותר למחוק כל מותר הרגל ולתקן שלא יהי חק תוכות
ע"י כתיבת רגל הה', ואף אם אינו מתקן כל הה' רק רגל הה', תו לא הוי חק תוכות פן
משמע מהרמ"א הנ"ל, ובאה"ע (סי' קכ"ה ברמ"א סעי' ד' בשם תה"ד) ואין בזה שמוחק
שאר רגל הנשאר משום איסור מוחק השם, דמתחילה כשנעשה ח' נתבטלה ממנו קדושת
השם ומותר למחוק, אף השתא לאחר שנעשה ה' דעדיין לא נתקדש השם מחדש, דהא
צריף לקדש השם בפיו בשעה שכותב, והרי כשחק ההוספה זה לא פתוב הוא, דהרי
חק תוכות, א"כ עדיין לא נתקדש השם מחדש ומותר למחוק, וכ"ש כשלא הוציא
בשפתיו שמקדשו מחדש להעביר הקולמוס לקדשו, פי כבר נכתב פהלקתו בקדושת
השם אלא שהאותיות לא נכתבו פהלקתו עכ"ל, נראה מזה דוקא התם א"צ לקדש,
דאותיות השם היו גמורים, אלא שלא היו פהלקתו (פ"ז ה"א) ודקא עדיפא מהתם,
דעיקר התיקון דאל תשפן וכו' עדיין לא תיקון, דמ"מ עבר ע"ז דהוא פסול מדרבנן, אף
דאפשר לדחוק בזה דהרשב"א ס"ל דעיקר התיקון שיוכל ללמוד בו, וכמ"ש הפמ"ג (סי'
ל"ב) רק דהי קשה לי, דהא ס"ת פסולה אסור להשהות אפילו ללמוד, דשמא יקרא בו,
ולזה ניחא לי דד"ת לא הוי ח"ת רק מדרבנן פסול, ועל פסול דרבנן לא גזרו, ומותר
להשהות כדי ללמוד בו, אף כל זה דחוק להעמיס פן בכוננת הרשב"א, והאמת יורה דרכו
דהרשב"א חזר בו, ויש לפסוק בדבריו בשו"ת שהם להלקתא ועיקרים נגד דבריו
בחידושי, אח"כ מצאתי בשו"ת פנים מאירות (ח"ג סי' ד') שפן דעת השואל שם
דהרשב"א בשו"ת חזר בו, והביא ראי' ממ"ש הב"י בשו"ת הרשב"א ברגל ה' והקוף
דלא מהני מפרידו בספין עיי"ש, והוא ז"ל בתשובתו דמה אותו ורצה לדחוק דאינו
מבואר פן להדיא בהרשב"א עיי"ש, ולא הרגיש דמוכח שחזר בו, מההיא דשו"ת
הרשב"א בדבוק אות לחברתה ובמם פתוחה שנסתמה הנ"ל, א"ו ברור דהרשב"א חזר
בו, ומ"ש עוד הפנים מאירות שם דאפשר היכי דדבריו בשו"ת סותרים לדבריו

בְּחִידוּשָׁיו דְּאֲזַלְיִנוּ בְּתַר דְּבָרָיו שְׂבַחֲדוּשָׁיו, וּמְדַמָּה לַמַּ"שׁ הַבִּי חוּה"מ (סִי ע"ב) הִיכִי
דְּפִסְקֵי הָרָא"שׁ סוֹתְרִים לְדְבָרָיו בְּשׁו"ת נְקֻטִינָן פְּדָבְרֵי הָרָא"שׁ בְּפִסְקֵי עֵי"שׁ, וְאִינוּ
דוּמָה, דְּהָרָא"שׁ בְּפִסְקֵי הֵם ג"כ לְהִלְכָה וּלְמַעֲשָׂה, אֲבָל דְּבָרֵי הַחִידוּשִׁים לֹא הָיוּ לְהִלְכָתָא,
וְעֵינָן פְּרִי מְגִדִים יו"ד בְּפִתְיָה לְהִלְכָת תַּעְרוּבוֹת, פֶּתַב ג"כ דְּהַרְשֵׁב"א חִיבֵר שׁו"ת אַחַר
הַחִידוּשִׁים, וְכַתֵּב דְּכֵן מְשַׁמַּע בְּשׁו"ת רִשְׁבֵּ"א (סִי תְקִי"ח) וּבִיּוֹתֵר י"ל בְּנ"ד דְּהָרוּב הֵם
חוֹלְקִים אֶהְרֵשֶׁב"א בְּנֻדָּאֵי נִיחָא לָן לּוֹמַר דְּחִזֵּר וְהוֹדָה לְהַחֲלֻקִים, וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה פִתְבוּ תוֹס'
חֻלְיִן (דָּף ע"ט ע"א ד"ה בְּלִשׁוֹן יַחֲיד) וְא"ת וְכו' דְּמִסְתַּמָּא הָדַר בִּי לְגַבְיָ חִבְרָנִי עֵי"שׁ,
[וְקָשָׁה לִי מְזֵה סוּגְיָא דַּב"ב דָּף קל"ז ע"א, מִמָּאֵי דְמַהֲאֵי הָדַר בִּי וְכו' הָא רָאוּי לּוֹמַר
דְּהָדַר לְגַבְיָ חִבְרָנִי לְרַבָּא] מְזֵה נ"ל דְּהִנְכוּן עִם מַעַכ"ת דְּאִין לְחוּשׁ פְּלִל לְהַחְמִיר לְדַעַת
הַרְשֵׁב"א: וְבַעֲיָקֵר רְאִיָּת הַרְשֵׁב"א פְּבַר פִּתְבוּ הָר"ן וְהַמְרָדְכִי דְבִשְׁבַת מְלֹאכֶת מַחְשַׁבְתָּ
אֶסְרָה תוֹרָה וְלֹא בְּעֵי פְתִיבָה מְמַשׁ, וְלְרַבָּא צ"ל דְּהָיוּ תִּיקוּן דְּלִיפָא עוֹלָה לְלַמּוּד בְּתוֹכוֹ,
אוּ דְמִיָּרִי בְּשַׁאֲרֵי סְפָרִים וְכַמ"שׁ מַעַכ"ת נ"י, וְלְכַאוּרָה נ"ל דְּאֶדְרַבָּא לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים
דְּחוֹלְקִים אֶהְרֵשֶׁב"א יוֹתֵר מְרַנּוּחַ שְׁמַעְתָּתָא, וְהוּא, דְּלְכַאוּרָה הַסּוּגְיָא תְּמוּזָה דְּהַמְקָשׁוֹן
דְּפָרִיף הַשְׁתַּא פֶּתַב אוֹת אַחַת פְּטוּר הַגִּיָּה מְבַעֲי, הָרִי דַס"ל פֶּתַב עֲדִיף מִהַגִּיָּה, וְרַבָּא דְמִשְׁנֵי
פְּגוֹן שְׁנַטְלוּ לְתַגִּי דַּד' וְעֵשְׂאוּ ר' וְהִיָּנוּ כַמ"שׁ רַש"י דְּעֲדִיף מְכּוֹתֵב דְּתִיקוּן הַסְּפָר, וְעִיקָר
חִסְרָא מִן הַסְּפָר, לְרַבָּא לּוֹמַר הַגִּיָּה שְׁאֵנִי דְמִתְקַן הַסְּפָר, וּמָה לָּנוּ בְּאִיָּזָה אֲנֹפֵן הַגִּיָּה, וְלִזְה
נִרְאָה דִּי"ל דְּהָא דְאָסוּר לְשִׁהוֹת סְפָר שְׁאִינוּ מְנַגְּהַ בְּתוֹף בֵּיתוֹ, הִיָּנוּ הִיכִי דִישׁ חֲשַׁשׁ
תְּקִלָּה שְׁיִקְרָא תְּתִיבָה שְׁלֵא פְהוּגָן, וּיְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ זָר אוּ קְלֻקוּל אַחַר, זְהוּ עוֹלָה, אֲבָל הִיכִי
דְּלִיפָא חֲשַׁשׁ קְלֻקוּל, כְּגוֹן נְפִסַל הָאוֹת מְצוּרָתוֹ, מָה עוֹלָה יֵשׁ בּוֹ, וְלִיפָא חֲשַׁשׁ רַק בַּס"ת
הַעֲשׂוּי לְקִרוֹת בְּצִיבּוֹר, יֵשׁ חֲשַׁשׁ שְׁיִקְרָא בִּירִיעָה אַחֲרָת וְלֹא יִדַע שְׁנַפְסְלָה, א"כ י"ל
דְּהַמְקָשׁוֹן סְבַר דְּהַגִּיָּה הִיָּנוּ שְׁנַפְל טִיפַת דִּיּוּ וְנְפִסַל הָאוֹת, וְלִזְה פְּרִיף בַּמִּמְנ"פ אִם הוּא
בְּשַׁאֲרֵי סְפָרִים שְׁהוּא רַק לְלַמּוּד לִיפָא תִיקוּן פְּלִל, דְּמָה קְלֻקוּל יֵשׁ, וּבַס"ת דְּאִיפָא קְלֻקוּל
שְׁיִקְרָא בַּמִּק"א בְּצִיבּוֹר לֹא תִיקוּן בְּמָה שְׁמַחְקוּ, דְּהָא הָיוּ חִק תּוֹכוֹת, לִזְה מְשַׁנֵּי רַבָּא
שְׁנַטְלוּ לְתַגִּי דַּד' וְעֵשְׂאוּ ר' הִיָּנוּ דְנִשְׁתַּנְּהָ לְאוֹת אַחַר, וְהָיוּ קְלֻקוּל שְׁיִקְרָא טְעוּת, וּמִיָּרִי
בְּשַׁאֲרֵי סְפָרִים וְהָיוּ תִיקוּן מְעַלְיָא, כֵּן נִרְאָה לַעֲנ"ד: אֲמַנְם מ"ש רומעכ"ת בְּשֵׁם אַדְמ"ו
הַגַּאב"ד דְּקַהֲלִתִּינוּ נ"י, דִישׁ לְחוּשׁ לְדַעַת הַסְּמ"ק אִם הָאוֹת נְגַמֵר בְּהַכְּשֵׁר וְאַח"כ נְפִל דִּיּוּ
לֹא הָיוּ חִק תּוֹכוֹת, יְהוּ לְכַאוּרָה חֲשַׁשׁ נְכוּן, וְהִיָּתִי בַר מְזוּלוּ בְּזֵה, וּמ"ש יְדִידֵי מַעַכ"ת
דְּהַסְּמ"ק הוּא יַחֲיִדָּה נְפִלְאִתִי, הֵלֵא כְפִי הַנִּרְאָה דְּהַרְשֵׁב"א בְּשׁו"ת, וְכֵן בְּשׁו"ת הַמִּיּוֹחֶסֶת
לְהַרְמְב"ן דְּפִסְקוּ פְּהֵיָא דְנִדְבָקָה בְּתַחֲלִיתוֹ פְּסוּל וּבְסוּפּוֹ פֶּשֶׁר, וְכַמוֹ שְׁהוּבָא בַב"י א"ח,
ס"ל ג"כ פְּהַסְּמ"ק הַנְּ"ל, גַּם בַּב"י אַה"ע (סִי קכ"ה) הִבִּיא דַעַת הַפִּל בּוֹ שְׁהוּא ג"כ
פְּהַסְּמ"ק, גַּם מ"ש מַעַכ"ת דְּהַסְּמ"ק מְכַשִּׁיר בְּנְפִסַל וְאִינוּ אוֹת פְּלִל, אֲבָל הִיכָא דְנִשְׁתַּנְּהָ
לְאוֹת אַחֲרָת לֹא עַכ"ד, לֹא יִדְעָנָא מְנ"ל חִילּוּק זֵה, כִּיּוֹן דְּהַסְּמ"ק סְתַמָּא מְכַשִּׁיר וְאֶדְרַבָּא
נ"ל קֶצֶת רִאִי לְכַאוּרָה דַּבְכ"ע מְכַשִּׁיר, וְהוּא בַמ"ש בְּטוּר א"ח פֶּתַב בְּסְמ"ק אִם נְפִלָה
טִיפַת דִּיּוּ וְכו', וְא"א הָרָא"שׁ פֶּסֶל גַּם בְּזֵה, וְכ"כ הַתְּרוּמוֹת וְכַתֵּב עוֹד אִם עֵשָׂה ר' כְּמִין
ד' שְׁאִינוּ יְכוּל לְגָרוֹר וְכו', וְלְכַאוּרָה תְּמוּזָה, אִיף פֶּתַב וְכַתֵּב עוֹד מְשַׁמַּע שְׁזָהוּ תְּלִי בְּדִין
הָרָאשׁוֹן הָא בְּאַמַּת הוּא כ"ש וְאִף הַסְּמ"ק מוֹדָה, דְּהָא לֹא הִי הָאוֹת בְּהַכְּשֵׁר מְעוֹלָם, [וְכֵן
קָשָׁה ג"כ עַל לִשׁוֹן הַש"ע שֵׁם סִי"ז וְאִם נְפִלָה וְכו' וְה"ה אִם] וְלִזְה לִיָּלִי דְמִסְתַּפִּינָא הִי
נִרְאָה לְהַגִּיָּה שַׁצ"ל בְּטוּר שְׁאִם נְעֵשָׂה ר' כְּמִין ד', כִּי כֵן מְצַאֲתִי בְּסְמ"ג שְׁהוּא לִשׁוֹן סְפָר

התְרוּמוֹת וְאִתָּא שָׁם בְּהִלְכַת תְּפִילִין וְנ"ל, אִם נִפְלָה טִיפַת דְּיוֹ בְּחִלְלֵי הַב' וְעִפְתָּה אֵין שָׁם
הֶרְאִשׁוֹן עָלָיו וְכו' אוֹ אוֹת ר' נֶעֱשִׂית ד' וְכו' לֹא יוֹעִיל תִּיקוֹן לְמַחֲנֵק הַטִּיפָה וְכו' עֵיי"ש,
א"כ קָרוֹב הַדְּבָר שְׁגָם בְּטוֹר צ"ל פֶּן, וּמִש"ה שְׁפִיר פָּתַב וְכַתְּב עוֹד, דְּלֵהֲסַמ"ק פֶּשֶׁר, פִּינּוֹן
דְּכָבֵר נֶעֱשָׂה בְּהַכְשֵׁר, הָרִי גַם אִם נִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר מְכַשִּׁיר: אַף בְּזָה י"ל אַף אִם נִימָא
דְּדַעַת הַסְּמ"ק לְהַכְשִׁיר בְּכ"ע, מ"מ י"ל דְּהַרְשָׁב"א וְהַרְמַב"ן לֹא מְכַשְׁרֵי בְּנִשְׁתַּנָּה לְאוֹת
אַחַר, דֹּאל"כ תִּקְשִׁי אִיךָ פָּתַב הַב"י (ס' ל"ב) בְּשֵׁם שׁו"ת הַרְשָׁב"א וְתִשׁוּבַת הַמִּינְחָסֶת
לְהַרְמַב"ן דְּמ"ם פְּתוּחָה שְׁנִסְתַּמָּה צָרִיךְ לְגַרְוֹר פֶּל הַחֲרָטוּם, הָא הַרְשָׁב"א וְהַרְמַב"ן
דְּפֶסְקוּ פְּהִירוּשְׁלָמִי נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּפֶסְקוּ פְּהֶסְמ"ק, דָּאִם הִי אוֹת בְּהַכְשֵׁר תוּ לֹא הָיִי חֵק
תּוֹכוֹת, אַע"כ דְּפֶסְלֵי בְּנִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר פְּסָבֶרַת מַעַכ"ת נִי וְסִיּוּעַ לְחִילּוֹק זֶה בְּלְבוּשׁ
אִה"ע שְׁפָתַב וְנ"ל דָּאִין לְפֶסוּל אֲלֵא בְּנִפְלָה טִיפַת דְּיוֹ וְכו' לֹא מְבַעֵי נִפְלָה טִיפָה תוֹךְ ב'
וְנֶעֱשָׂה פ' דְּפֶסוּל, אֲלֵא אֲפִילוּ לֹא נֶעֱשָׂה אוֹת אַחַר דְּיוֹתֵר פֶּסוּל מְכַפְסֵל לְגַמְרִי, וְא"כ י"ל
דְּהַרְשָׁב"א וְהַרְמַב"ן פְּסָלֵי בְּזָה, וְאִם נִימָא זֶה לְהוֹכְחָה בְּרוּרָה יוֹתֵר יֵשׁ לָנוּ לומר דְּגַם
הַסְּמ"ק ס"ל זֶה שְׁלֵא לְאִפּוּשֵׁי פְּלוּגָתָא, וְאִין לְהַשׁוּוֹת פְּלוּגָתָא מַחְמַת דְּקָדוּק קְלוּשׁ מִהַטּוֹר
הַנְּ"ל, וּמִרְנוּחָנָא עוֹד טוֹבָא שְׁלֵא יִקְשָׁה עָלֵינוּ מ"ש הַב"י בִּאֵה"ע בְּשֵׁם סְמ"ק אִם עֲשָׂה ה'
בְּמָקוֹם ד' א"י לְגַרְוֹר הַרְגֵל וְלַעֲשׂוֹת ד' דְּהָיִי חֵק תּוֹכוֹת, וְקִשָּׂה הָא הַסְּמ"ק בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר
אִם כְּבָר נֶעֱשָׂה בְּהַכְשֵׁר תוּ לֹא הָיִי חֵק תּוֹכוֹת, אֲלֵא ע"כ דְּמוּדָה בְּנִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר, א"כ
בְּנ"ד לְכ"ע הִי מוֹתֵר לְמַחֲנֵק פֶּל רְגֵל הֵה' וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לִי לומר בְּסִתִּירַת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א
הַנְּ"ל דְּפֶסַק הֵה"י דְּהִירוּשְׁלָמִי, וְאֵעִפ"כ פֶּסַק דְּמ"ם פְּתוּחָה שְׁנִסְתַּמָּה א"י לְגַרְוֹר הַחֲרָטוּם,
נ"ל לומר דְּבִאֲמַת פְּלִיגֵי אֵהֶסְמ"ק, וְס"ל דְּנִפְלָה טִיפַת דְּיוֹ הָיִי חֵק תּוֹכוֹת אַף אִם כְּבָר
נֶעֱשׂוּ בְּהַכְשֵׁר, וּפֶסְקוּ לְהָא דְּהִירוּשְׁלָמִי רַק לְעַנְיָן נִדְּבַק אוֹת לְאוֹת וְהָאוֹת פְּתִיקוּנָה רַק
דָּאִינוּ מוֹקְרָף גּוּיִל בְּהָא מְהִנֵי הַחֲקִיקָה דְּמִתְקַן רַק הַגּוּיִל כְּמוֹ דְּס"ל לְרוֹב פּוֹסְקִים, וּכְנוּתִיָּהּ
קִי"ל דְּמַה"ט אֲפִילוּ נִדְּבַק בְּתַחֲזִילַת הָאוֹת מְהִנֵי הַחֲקִיקָה, וְכֵן ס"ל לְהַרְשָׁב"א בְּנִדְּבַק
בְּסוֹף, רַק בְּנִדְּבַק מִתְחַזְקָה ס"ל פִּינּוֹן דְּסוֹף הָאוֹת נֶעֱשָׂה בְּפֶסוּל שְׁכָבֵר הִי דְּבוּק לֹא מְקַרִי
פְּלָל פְּתִיבַת אוֹת וְהַפְּתִיבָה בְּפֶסוּל, דְּכָל שְׁעִדִּין לֹא נִגְמַר הָאוֹת הַדְּבוּק מְגַרַע לֵה שְׁלֵא חָל
עָלָיו שָׁם הָאוֹת שְׁאִינָה פְּתוּבָה פְּתִיקוּנָה וּבְסוֹף מְכַשִּׁיר פְּהַנְ"ל, אֲבָל בְּפֶסוּל בְּגוֹף הָאוֹת
ס"ל בְּאֲמַת דְּלֹא מְהִנֵי חֲקִיקָה, וְהֶרְאָנִי לְזָה מְסַמ"ג בַּה"ל תְּפִילִין שְׁכ' וְאִם נִפְלָה וְכו' וְלֹא
יוֹעִיל תִּיקוֹן לְמַחֲנֵק הַטִּיפָה וְכַתְּב אַח"כ וְכָל אוֹת וְאוֹת צָרִיךְ שְׁתַּהֲא מוֹקְפַת גּוּיִל וְאִם
נִגְעָה אוֹת בְּחֲבַרְתָּהּ יוֹעִיל תִּיקוֹן וְלֹא מְקַרִי חֵק תּוֹכוֹת, אֲבָל בְּהִירוּשְׁלָמִי מְכַשִּׁיר בְּנִגְיַעַת
אוֹת לְאוֹת לְמַטָּה וּפּוֹסֵל נִגְיַעַת מְלַמְעָלָה, וּמְסוֹפֵק אִם נּוֹגַעַת בְּאֲמַצַּע עַכ"ל, הָרִי שְׁהִבִּיא
הִירוּשְׁלָמִי רַק בְּהִי' נִדְּבַקָה אוֹת בְּחֲבַרְתָּהּ, וְלֹא הִבִּיא דְּהִירוּשְׁלָמִי לְעִיל בְּנִפְלָה טִיפַת
דְּיוֹ, דְּהִירוּשְׁלָמִי מְכַשִּׁיר וְלֹא הָיִי ח"ת, דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דְּהִיָּא דִּינָא הוּא מְלַתָּא דְּבִרְיָא
וְאִין הִירוּשְׁלָמִי חוֹלֵק בְּהָ, אַע"כ דְּס"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי מְכַשִּׁיר רַק לְעַנְיָן מוֹקְרָף גּוּיִל אֲבָל
בְּפֶסוּל מְמַשׁ הָיִי ח"ת, וְא"כ י"ל דְּהַרְשָׁב"א וְהַרְמַב"ן ס"ל לְאֲמַת פֶּן.

[וְכֵן צ"ל לְדַעַת אָבֵן הַעוֹזֵר דְּהַחֲלִיט דְּהַסְּמ"ג וְהֶרְא"ש וְסַה"ת בְּנִלְמָם פֶּסְקוּ הֵה"י
דִירוּשְׁלָמִי דְּבְדְבוּק לְמַעְלָה לֹא מְהִנֵי חֲקִיקָה וּלְמַטָּה מְהִנֵי עֵיי"ש, הָרִי אַף דְּפֶסְקוּ
פְּהִירוּשְׁלָמִי מ"מ יְכוּלִים לְסַבּוֹר בְּנִפְלָה טִיפַת דְּיוֹ לֹא מְהִנֵי חֲקִיקָה, וְזֶה כַּמ"ש] אַח"ז
רְאִיתִי בְּסִפְרָא גִט פְּשוּט (ס' קכ"ה) דְּהֶרְגִישׁ בְּסִתִּירַת הַרְשָׁב"א הַנְּ"ל וְרַמְזוּ לְתַרְזַן בְּדְבָרֵי

דאם פֿכר סילק ידו נאח"כ נסתם המ"ם מהני בגרירת הדבֿק, וְהַרְשָׁב־א מִיָּרֵי שְׁעֵדִינן
לא סילק ידו עיי"ש.

אַבֿל נ"ל דאין זֶה מִסְפִּיק דֶּהָא הַרְשָׁב־א הֵבִיא הֵיִיא דִירוּשְׁלָמִי אַרְצָה תִּפְאַרְתָּהּ צָרִיכִים
הֵינּוּ שְׂהוּא סָפֵק פִּינּוּן שְׁנֵדִבֵּק בְּאַמְצַע אִם הוּא פִּתְחִילָה אוֹ לֹא, הָרִי אַף דְּלֹא סִילֵק יָדוּ
מְכָשִׁיר אִם הוּא בְּסוּף עֵי"ש.

הַעוּלָה מְדַבְּרִינוּ דְּלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַקֵּל בִּנ"ד דֶּהֵינּוּ, אוֹ דִנְאֵמֵר דֶּה־רְשָׁב־א וְהַרְמַב"ן לֹא
סָבְרִי כִּהְסַמ"ק וְכֵל בּוּ בְּנִפְלָה טִיפֵת דִּי וְלֹא מְכָשִׁיר רַק בְּמִנְקָף גּוּיֵל פִּנ"ל וַא"כ הִסַּמ"ק
וְהַפֵּל בּוּ יַחֲדָאָה הֵם נֶגְדַּ רֹב הַפּוֹסְקִים, אוֹ דְנִימָא דַּעכ"פ פְּסָלִי הַרְשָׁב־א וְהַרְמַב"ן
בְּנִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר.

וְאַפְשָׁר דְּגַם הִסַּמ"ק ס"ל כֵּן שְׁלֹא יִסְתְּרוּ דְבָרָיו מְדַבְּרֵי הִסַּמ"ק בְּב"י אה"ע הַנ"ל. וְעֵינּוּ
גַט פְּשוּט (סי' קל"ב) נִדְחַק לִינִישָׁב דְבָרֵי הִסַּמ"ק, כ"ז נ"ל לְהַלְכָה וְלֹא לְמַעֲשֵׂה אַחֲרֵי
דֶּה־גַט פְּשוּט ס"ל דֶּה־רְשָׁב־א וְהַרְמַב"ן סָבְרִי כִּהְסַמ"ק.

וְגַם ס"ל אַף בְּשִׁתְּנָה לְאוֹת אַחַר, וְלִהְדַּי' פִּסְק שְׁם בְּגַט כַּה"ג אִם נִתְגַּרְשָׂה הִיא מְגֻרְשָׁת
לְחוּמְרָא לְחוּשׁ לְדַעַת הִסַּמ"ק וְסִינְעָתוֹ. א"כ מִמִּילָא בִּנ"ד אָסוּר לְמַחֲנֹק דֶּהֵי מוֹחֵק הַשֵּׁם.

גַּם הַפִּמ"א בְּשׁו"ת דַּעַתוֹ נוֹטָה יוֹתֵר לְדַעַת הִסַּמ"ק עֵי"ש: גַּם מ"ש מַעַכ"ת בְּשֵׁם אַדְמ"ו
הַגַּאב"ד נ"י דִּישׁ לְהַכְשִׁיר הַס"ת בְּלִי חֶקֶק מַס"ס, סָפֵק דֶּה־רְשָׁב־א שְׁבַת דָּף ק"ג, סָפֵק
כִּהְסַמ"ק. וְלִמ"ש אֵין לָנוּ לְצַרְף דַּעַת הַרְשָׁב־א לְסָפֵק, דֶּה־רְשָׁב־א בְּשׁו"ת חֲזוֹר בּוּ, כֵּן
נִרְאֶה לַעֲנ"ד: וְאַגַּב אֲנִפִּיר מַה דְּתַמּוּהָ לִי בְּדַבְּרֵי הַב"ש בְּהוּא עֲנִינָא (סי' קכ"ה ס"ג)
הַעֲתִיק בְּשֵׁם הִסַּמ"ק וּמְרַדְכִי דְטַעֲמָא דֶּהֵיִיא דְשְׁבַת (דָּף ק"ג) דְחִיבֵי חֲטָאת אַף דֶּהֵי חֵק
תּוֹכוֹת, דְּלֹא גִרַע מְרוּשֵׁם עֵי"ש.

וְתַמּוּהָ דֶּהָא לֹא קִי"ל כַּר"י וְרוּשֵׁם פְּעוֹר [זוּלַת דַּעַת הַרְמַב"ם דְּרוּשֵׁם הָנִי תּוֹלְדָה עֵי"ש]
וְעֵינִינְתִי בְּמְרַדְכִי פ' הַקּוֹמֵץ דְּכַתֵּב ג"כ פְּתִירוֹץ הַר"ן דְּבִשְׁבַת חִיבֵי מַחֲמַת מְלֵאכַת מַחֲשַׁבְתָּ
הֵינּוּ דַּעוּשָׂה ב' אוֹתִיּוֹת אַף ע"י חֶקֶק וּבִסְמ"ג ה'ל' גִּירוּשִׁין פְּתַב ג"כ וְז"ל ת"ר וְכַתֵּב וְלֹא
וְחֶקֶק וְכו' אַעפ"י דְּלַעֲנֵן שְׁבַת נִקְרֵאת פְּתִיבָה כְּמוֹ שְׁהַזְכִּיר לְמַעֲלָה נְטִלוּ לְגַגּוּ שְׁל ח'
וְעֲשָׂאוּ ב' זֵינִין גְּבִי שְׁבַת הוּא דוֹקָא דְבָר זֶה מְפָנִי שְׁעַל קַרְשֵׁי הַמְשָׁכָן שְׁהִיו כּוֹתְבִין לְסִימָן
לֹא הִיו חוֹשְׁשִׁים בְּאִיזָה עֲנִין הִיו הָאוֹתִיּוֹת עֲשׂוּיּוֹת.

אַבֿל בְּמָקוֹם שְׁנַאֲמֵר וְכַתֵּב וְכו' הֵינּוּ ג"כ פְּתִירוֹץ הַר"ן הַנ"ל דְּבִשְׁבַת בַּעֲי' רַק ב' אוֹתִיּוֹת
עֲשׂוּיּוֹת ע"י פְּתִיבָה אוֹ ע"י חֶקֶקָה. סוּף סוּף עֲשָׂה ב' אוֹתִיּוֹת פְּתִיקוֹנָם רַק בְּמָקוֹם דְּכַתִּיב
וְכַתֵּב לֹא מְקַרִי פְּתִיבָה, אַבֿל פְּשִׁיטָא דְלֹא מְחִיבֵי מְטַעַם רוּשֵׁם, וְתַדַּע, דֶּה־סְמ"ג בְּאוֹתוֹ
עֲנִין פְּתַב מְקוֹדֵם לְהוֹכִיחַ דִּינִין אוֹתִיּוֹת דְשַׁעֲטַנ"ז ג"ץ לֹא מְעַכֵּב מֵהֵיִיא דְנְטִלוּ לְגַגּוּ דח'
וְעֲשָׂאוּ לִב' זֵינִין אַף שְׂאִינוּ מְתַנְיֵג עֵי"ש, וּמֵאִי רֵאִי' דְלֵמָא חִיבֵי מְטַעַם רוּשֵׁם, אַע"כ
דְּגַם בְּשְׁבַת בַּעֲי' אוֹתִיּוֹת פְּתִיקוֹנָם, רַק דִּאִין קְפִידָא אִם הֵם ע"י פְּתִיבָה אוֹ ע"י חֶקֶקָה.

וְצ"ע דְּבָרֵי הַב"ש. תְּשׁוּבָה לִז לְהַרְב רַבִּי אֵלִי' נ"י אַב"ד בַּק"ק פְּלַעֲשָׂא.

מ"ש מעכ"ת דהגוי מלתא דלא רמיא על אבי הבן. ולא ידע ולא הביט היטב אם נבלע בו דמיו או לא לענ"ד אף אם בנדאי לא השגיח מנין לנו להקל לתלות דשמא לא הי' נבלע בו דמיו.

אף דמדברי תוס' חולין (דף ד' ע"ב ד"ה שמתו אחיו) נראה להדיא דתלינן בזה. מ"מ לא זכיתי לעמוד בסוד דבריהם הקדושים בראייתם לזה מסוגל דשבת (דף קל"ד) בעובדא דר"נ, דהתם שאני דעתה רואים לפנינו היגד שהוא אדום ולא נבלע בו דמיו, מש"ה תלינן דגם בשארי פעמים הי' בן.

ובמהרש"א חולין (דף מ"ז ע"ב) משמע דס"ל דמייירי דוקא ביצוע שבפעמים אחרים הי' ג"כ אדומים. אבל אם עתה בזמנו רואים אותו שנבלע בו דמיו וכשאר תינוק מנ"ל להקל לתלות דשארי פעמים הי' אדום ולא נבלע בו דמיו.

וביותר דבש"ע לא הועתק העובדא שמתו תחילה ב' מחמת מילה. ואלו הי' נשמע מזה חידוש הנ"ל, הו"ל לפרושי אף דמ"מ קשה דהו"ל למנקט בן להוציא מזה דאם רואים עתה אדום דתלינן דגם בפעמים אחרים הי' אדום.

[ואם נימא דלא כמהרש"א] מ"מ אם נימא כדברי תוס' הנ"ל הי' הדבר תמוה יותר על השמטות חידוש דין גדול בזה. ועיין פליתי (ס"ס ל"ח) ובנ"ד אף דיפה כתב מעכ"ת דאין ידוע מקור לדין זה דמהני להמתין עד שיגדיל, ובפשטא דמלתא מדאמרינן שלישי לא תמול, משמע דלעולם לא תמול, מ"מ כבר עמד על זה הגאון בשו"ת נודע ביהודא (סי' ס"ד) ואעפ"כ הסכים דאין לזוז מפסקי הרמב"ם והטור ש"ע, לזה בנ"ד ראוי להמתין ערף שנה שיגדל ויתחזק כח היגד ויהי' פניו צהובים, ובלי שום חולשת פח.

כן נראה לענ"ד: תשובה לח לידידי הרב רבי יוסף שמואל נ"י אב"ד דק"ק קעמפנא. על הנדון שיצא קול על פנויה שמעוברת, ואח"כ נשפצע ולא הי' בירור והיא מודית ואומרת שפכשר נבעלה והי' רוב פשרים, אם מותרת להנשא לכהן: נראה לענ"ד להתירה, והיגו דאם היתה מכחשת להקול ואומרת להד"ם יש להתירה אף אם הוי קלא דלא פסיק דחיישינן לקלא דמקמי נשואין.

מ"מ הא לר' יהושע באלמנת עיסה אלים ליה ס"ס להתירה אף בלא ברי. ולר"ג אלים ליה ברי.

וא"כ בברי וס"ס לכ"ע שרי, ובנ"ד הוי ס"ס, דכל קול הוי רק ספק, וכדמשמע הלשון חיישינן לקלא, וגם מדקיי"ל דקלא בטר נשואין ל"ח, הרי דאפילו דרף ספק גמור לא הוי, וא"כ הוי ס"ס, ספק דהקול אינו אמת, ואת"ל שהוא אמת דלמא לכשר נבעלה, וכיון דהיא אומרת לא נבעלתי הוי ברי וס"ס, ומצאתי פעין זה בתשובת שיטה מקובצת סי' ד', שכתב וז"ל איברא ודאי דכל ס"ס לקולא אפילו בשל תורה, וכ"כ הריטב"א פ"ק המגרש, וז"ל אי נפיק עליה קלא דנתקדשה קדושי ספק, כגון שזרק לה ספק קרוב לו, אע"ג דאי הוי סהדי בהכי הוי אסרינן אותה, השתא דלא אמתחוק מלתא רק בקול, דתרי ספיקא נינהו, דלמא קלא ולא קושטא ודלמא קרוב לו, עכ"ל, הרי דנקט קלא שם ספק לצרפו לספק אחר לס"ס, גם נראה למ"ש הר"ן במתני' פ"ק הזורק דספק קרוב לו היגו שפ"ד הקול דקדשה ספק קרוב לו מותרת דהוי קול ושוברו עמו, דיאמרו דקמו רבנן

במלתא דהי' קרוב לו עיי"ש, ואף דהתם בעי' שיהי' הקול במפנרש דקרוב לו היינו משום דסתם קדשה הוי פאומרים קרוב לה.

אבל בנ"ד בקול דנתעברה פשיטא דבכלל זה דהוא ספק ממ' נתעברה אם לכשר אם לפסול והוי קול ושוברו עמו דיאמרו קמו רבנו למלתא דהי' לכשר, ודומה להא דאמרין בגיטין שם בההוא גברא דקדיש באיצפא דתוחלא עיי"ש.

אף דלא הי' הקול במפנרש דהוא ספק אם הוא שנה פרוטה מ"מ פיון דתוחלא שיהא דבר גרוע וידוע מעצמו דהוי ספק אם הוא שנה פרוטה, הוי כפירשו בקול הספק, ה"נ הכא בקלא דנתעברה הוי ממילא ספק למי מפל הליו נראה דאלו מכחשת להקול היתה מותרת, וא"כ אף בנ"ד דהיא מודית אלא דאומרת לכשר נבעלתי נאמנת במגו דלהד"ם, ואף דהרא"ש (פלל ס"ו סי' ח') פתב דלא אמרי' מגו דהי' מכחיש לעדות קרובים, והביא ראיה מסוגיא דב"ב (דף ל"ב ע"א) לקוחה בנדי לא מצית אמרת דנפיק קלא, והיינו דאינו רוצה לטעון נגד הקול עיי"ש, והובא בפ"ד (סי' נ"ח ס"ק י"א) אף מ"מ פכר פתב בתשובה למהריב"ל (סי' סע"ט) דלהר"ם והרשב"א אין הכרח לדיון זה, ובכה"ג חוה"מ (סי' פ"ב) בכלל מגו אות ס"ז כ' והרשד"ם סי' נ"א פתב דהרמב"ם ושאר פוסקים ס"ל דמגו במקום עדים פסולים אמרינו, ואף דמהר"א ששון בתשובה (סי' כ"א) פתב דלא מצינו חולק על הרא"ש בזה, מ"מ הא פתבנו דדעת מהריב"ל וכנה"ג פתבו דשאר פוסקים חולקים על הרא"ש, וה"נ משמע מדחחליטו דין חדש דאינו נאמן לקוח נגד הקול, משמע דס"ל דזהו פירוש הסוגיא הנ"ל לקוחה לא מצי אמרת דנפיק עליה קלא, היינו דאלו הי' נאמן הי' נאמן ג"כ במגו דלקוח, ולא אמרינו דלא הוי מגו דלא רצה להכחיש הקול, גם מדברי הרשב"א בתשובה סי' אלף קע"ט משמע דנאמנת במגו להד"ם אף דהיתה צריכה להכחיש הקול, וא"כ בנ"ד דבחד רוב דכשרים לרוב הפוסקים הדין דמותרת בכרי וחד רוב, וא"צ למגו, ולהרמב"ם דס"ל דלכתחילה בעי תרי רוב.

הא ס"ל דאמרין מגו דהי' מכחיש הקול, וכיון דלהרמב"ם ג"כ מותרת בנ"ד מפח המגו, מה"ת לנו להחמיר, ואף דאינו דין זה דמגו תולה בדין זה דחד רוב. מ"מ פיון דעכ"פ לאינך שיטות מותרת מטעם חד רוב ולהרמב"ם מותרת משום מגו שפיר סמכינו להקל, וכעין זה פתב הד"מ יו"ד סי' נ"ד, מה שרוצה מעלתו לצרף דעת הב"ח סי' ד' דבפנויה לא חיישינו לקלא, דאף דרואים ענין פריצות בעלמא אומרים עליה שם זנות, אין ענין להקא דהקול שיהא מעופרת, מ"ש עוד דאף אם נידון בנ"ד דא"נ להכחיש הקול מ"מ מקרי מגו כדאשפחן גבי משארסתני נאנסתי במגו דמכ"ע דכשירה לכהונה, אף דבטענה מוכ"ע ג"כ א"נ לענין הפתובה.

מ"מ הוי קצת מגו דהיתה טוענת טענה מעולה ומגו גרוע כזו מהני לצרף לכרי ונזקה מלבד דיש לדון הא לר"י לא מהני גם זהו, והוי בכלל לכתחילה לא תעביד עובדא, גם מאן יימר דמקרי הכא טענה מעולה, פיון דהיו צריכים להכחיש הקול, אף להסוברים דהוי מגו היינו דהי' נאמן להכחיש הקול.

אבל אם א"כ לדונו בשם טענה מעולה י"ל דמקרי טענה גרוע דאינו רוצה להכחיש הקול. אבל העיקר נ"ל כמ"ש דבנ"ד נאמנת להכחיש הקול וכנ"ל: תשובה לט לידידו הרב רבי הירש קרא נ"י בק"ק לעסלא.

על שאלתו באלמנה שראו בידה תכשיטים עולים אלף ר"ט, והיא ואביה אומרים שניתנו לה מאביה להביאם עמה לבית בעלה להתקשט בהם, ואביה אומר ג"כ שהוא חייב להעזובו חתנו סף אלף ר"ט, אם האב יכול להחזיק בתכשיטים ע"י פח והרשאה מבתו, והוא נאמן שהתכשיטין הם של בתו במגו דהי' אומר שפרע חובו של אלף ר"ט הנ"ל עכ"ד: בענין המגו שיש לאביה, וע"י הרשאה לאביה תליא במחלוקות הפוסקים הש"ך והתומים סי' ע"ה, ואף יש תקנה שתמפור או תתן התפצים לאביה וכמ"ש התומים דיכול למפור השט"ח והלוקח ישבע עיי"ש.

ואף דיפה כתב בקצות החושן דהיכי דמסופק כמה הלנה על המשכון אינו יכול למפור המשכון למי שיודע כמה הלנה ויהי' נאמן במגו דהוי פשיעה כמה דנתן הספץ לאחר, כדאיתא בסי' נ"ח, וא"כ לכאורה ה"נ במוסרת התפצים לאביה.

נראה דאינו דומה להתם דהמגו דהלוקח יהי' רק נגד הלנה, אבל לא לגבי המלנה, דהא אלו טען באמת להד"ם או לקוח הי' צריך המלנה לשלם להלנה הפסד הספץ שהפסידו, מש"ה בטוען על דמיו צריך המלנה לשלם ללנה הפסידו.

אבל הכא דהמגו דהאב דהתפצים שלו במגו דהי' טוען פרוע הוי מגו מעליא גם לגבי דידה לפטרה, דכינן דאלו הי' טוען פרוע היו היתומים נפסדים והיא לא היתה חייבת לשלם להיתומים.

ה"נ בטענתו שהתפצים שלו והיא לא הפסידתה להיתומים, דאלו מסרתם לאביה ג"כ יכול לטעון חובו פרוע. גם התם דהמשכון ודאי חפץ דהלנה, אלא דטוען דמים עליו וגם בעל המשכון אינו טוען ברי שאחר נוטל דמיו כדינו, אבל הכא דהיא טוענת מסרתי לאבי התפצים שלו, ואני יודע האמת שאבי מחזיק בהתפצים כדין, ואנחנו הב"ד מאמינים לו במגו לא הוי כמזיק.

ואף אם משפכר הודה בב"ד בסף האלף ר"ט לא הוי מגו למפרע, פיון דבשעת מעשה כשהודה בחוב אמר התפצים אלו נתתי לבתי ואני חייב להעזובו אלף ר"ט דאז הי' לו מגו ומוכח דאמר אמת, אלא דהמגו לא הי' מהני לה דהיא אינה יכולה להחזיק בתפצים ע"י מגו שלו.

ואחר שהיא מקנה התפצים לו והוא הבע"ד מאמינים לו התפצים האלו נתונים ממנו כאשר טען אז כשהי' לו מגו, עכ"פ בצירוף דאף אם בעלה נתנם לה יש לה זכות בהם מפח שטר כתובתה שנקתב חוץ וכו' השניכים לגופה.

אף דפקפקנו על זה במכתבי הראשון מ"מ פשטא דדברי הב"ש מורים דגם לענין זה אמרינו דדין כפי מנהג העיר, וא"כ בצירוף זה יש לסמוך בהקנאתה לאביה ומדין מגו: וע"ד השבועה שכתב ומעכ"ת נ"י לדמותו לדברי הב"ש (ססי' צ"ז) דאם צוה בעלה שיתנו לה הפתובה ל"ח לתפסה, פיון דהוא לא חש לזה, אין זה דמיון, דבמצנה שיתנו חזינו שרוצה שיפרעו לה כתובתה בלי טענה עליה, אבל בנ"ד דהעיקר המכונן שהאפעיטיקע ינתן לה בדוקא על כתובה ולא לאחר.

י"ל דהיינו הכל אם יגיע לה הפתובה ע"י השבועה ישולם לה ע"י האפעטעקע. אף זה אמת דהוי פהודא שא לא התפיסה צררי, דאלו התפיסה הי' הוא יודע שאין מגיע לה פתובה, ונשאר לנו החשש שמא תפסה בעצמה דעל זה ליכא הודא.

והכרעת הנ"ל סי' צ"ז, דבחנונית אין היורשים משביעין אותה בלי גלגול בצירוף שיטת הרי"ף דאין היורשים משביעין על האפטורפסת של אביהם, לענ"ד תמוה, דהא סברת הרי"ף מדלא השביעה אביהם והיינו לשיטת הרי"ף דפוסק כת"ק דיכול להשביעה אף באינה תובעת, א"כ לדין דקיי"ל עכ"פ מספיקא דרבנא אתא דבאינה תובעת אינו יכול להשביעה ממילא אנדא סברת הרי"ף, דהרי"ף כ"כ לדינא דהגמרא וכפי דעתו שהב"ד מורים כן, אבל אחרי שעפ"י פסק הש"ע שלפנינו בתי דינא דידן פוסקים דבאינה תובעת א"י להשביעה, לו יהא דהדין באמת להשביעה, דההלכה כת"ק והב"ד מורים בזה שלא כהלכה, מ"מ סוף סוף פינו דאנו פסקינו בכל בתי דינים דאין משביעין אותה ממילא היורשים יכולים להשביע אותה בתובעת, כסגנון הזה אמרתי בחדושי לגיטין (דף י"ט ע"א) פדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק.

הנה בפשוטו במקדמ גמור, היינו שבכתיבה הקדימו הזמן דאפילו לר"ש פסול, אין שום סמיכה להכשיר בשעת הדחק, ואמרתי אולי יש לדון דהא טעמא דמקדמ ממש פסול לת"ק הוא רק משום שמא חפה, דאלו משום טריפות פירות שלא פדיו, דכיון דעדי מסירה שזמן מקדמ מפקי קול דלא נמסר ביום שנכתב יאמרו אייתי ראי' ופסול רק משום חיפוי דשמא ימסור בצנעא, ולר"ש דלא חייש לחיפוי פסול משום פירות דתטרוןף שלא פדיו, דכיון דאין לבעל פירות משעה שנתן עיניו לגרשה לא יוכלו הלקוחות לומר אייתי ראי' דהא אף דנמסר אח"כ הפירות שלה משעת הכתיבה ותטרוןף מזמן כתיבה זהו תמצית היסוד בסוגי' שם כמבואר להמעין, וכיון דאנו סמכין בשעת הדחק על ר"ש דלא חיישינו לחיפוי, א"כ יש לומר דאף במקדמ גמור נהי דלר"ש פסול משום טריפות פירות שלא פדיו היינו דלר"ש פוסקים הבתי דינים משעה שנתן עיניו לגרשה ותטרוןף משעת הכתיבה, אבל אחר.

שאנו תופסים דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, נהי דלר"ש פוסקים הב"ד בזה שלא פדיו, מ"מ אחרי שהב"ד פוסקים פן לא תוכל לטרוןף פירות דיאמרו אייתי ראי' אימת מטא גיטוד לידה, ממילא ליכא חשש פירות, ואם הי' גונא לר"ש דנדע בבירור שלא תטרוןף הפירות הנה פשר, ולדין דידוע לנו דלא תטרוןף הפירות, ממילא הגט פשר, דלפי פסקא דבתי דינים שלנו בדין פירות יתנה הדין לר"ש דמקדמ פשר, דהא לא חייש לחיפוי, אלא דלכאורה נסתר זה ממ"ש הרשב"א לפרש בהא דאמרינו לא אכשיר אלא לאלתר, אבל מכאן ועד יו"ד ימים לא, דחיישינו שמא פייס, היינו אף דמשעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות מ"מ חיישינו שמא פייס ובטלו בין כתיבה לחתימה, וכיון שכן אף שחזר והחתימו לו, מ"מ הפירות אינו מפסיד, פינו דביטל הגתינת עין לגרשה ותטרוןף פירות שלא פדיו עיי"ש, ולפי הסברא הנ"ל יקשה דא"כ מאי פרכינו אהא דכדאי ר"ש לסמוך בשעת הדחק, והא ר"ל לא הכשיר אלא לאלתר וכו', הא מ"מ פינו דהחשש רק שמא פייס ותטרוןף פירות שלא פדיו, והא לדין לא יגבו לה הב"ד הפירות, דהא קיי"ל עד שעת נתינה ויאמרו אייתי ראיה, ובחדושי הארכתי: [וראיתי אח"כ בתשובת

בְּעֵי חַיִּי לְהַכְנִיחַ חַחֵה"מ ס"י פ"ד בְּאַחַד שְׁאַמְרַנְךָ נִכְסֵי אֵין מְסַפִּיקִין לְחַצֵי כְּתוּבָתָהּ, הַיּוֹ
כְּמוֹדָה וְתַלְנִי בְּפִלְגֵי הַפּוֹסְקִים אִם שְׁבוּעָה דְשָׂמָא תְּפָסָה מֵעֲצָמָה הַיּוֹ עֵיקַר שְׁבוּעָה אוֹ
רַק גְּלָגוּל שְׁבוּעָה, וְאִם הִיא מְוַחֲזָקֶת יְכוּלָה לֹאמַר קִים לִי כְּהִנֵּה פּוֹסְקִים דְּהַיּוֹ רַק גְּלָגוּל
שְׁבוּעָה וְלֹא צְרִיכָה לִישְׁבַע עֵי"ש, אֲלֵא דְהוּא לֹא מֵיַרְבֵּי בְּחִנּוּנֵינִי, אִךְ בְּאַמְתָּ גַם בְּחִנּוּנֵינִי
הַיּוֹ סְפִיקָא דְרַבְּנָא אִם הוּא רַק דְּרַךְ גְּלָגוּל, [וְאַף דְּהַיּוֹ ס"ס, סְפִיקָא דְהִלְכָה כַּת"ק
דְּחִנּוּנֵינִי לְחַדָּא צְרִיכָה שְׁבוּעָה, סְפִיקָא דְלִר"ש מְשַׁבְּעִין עֲלֵה בְּתוּבַעַת בְּלֹא גְּלָגוּל, מ"מ
רַבָּא דְרַבְּנָא ס"ל דְּמַהֲנֵי תְּפִיסָה אֲפִילוּ נֶגְדַּ ס"ס.

[וְגַם י"ל דְּבְּמִוְחָזְקֶת יְכוּלָה לֹאמַר קִי"ל כְּהַפּוֹסְקִים דְּבְּכָל אֲפִטְרוּפְסָתָּ בְּעֵי הַוְדָּאָה
בְּמִקְצַת וְכַמ"ש הַכְּנִיחַ חַחֵה"מ ס"י צ"ג בְּהַגְּהוּתֵי לְהַב"י עֵי"ש. וְעֵינֵין בְּתוּמִים שְׁם דְּדַעַת
הַרמ"ה דְּבְּעֵינֵין דְּוִקָא שְׁיִוְדָה בְּפִרוּטָה שְׁכַדִּין חֲשָׁדוֹ, א"כ יְכוּלָה לֹאמַר ק"ל כְּהַרמ"ה
וְכְּהַפּוֹסְקִים דְּחִנּוּנֵינִי בְּלֹא גְּלָגוּל לִיכָא שְׁבוּעָה, וְבַנ"ד לִיכָא גְּלָגוּל כִּינּוּ דְּהַיּוֹ כְּהוּדָה שְׁלֹא
הַתְּפִיסָה: אוּלַם כ"ז אִם הָיָה הַצְּנוּאָה בְּתוּקָפוֹ, אֲבָל כִּינּוּ דְּנִמְצָא עַל יְרִיכּוֹ אִף אִם נִימָא
כְּהַפּוֹסְקִים דְּבְּקִנְיָן לֹא חֵיִשְׁבִּין דְּכַתְּבַת עַל דַּעַת אִם יִרְצָה לְמַסְוֹר לֹא הַשְׁטֵר, וְה"נ בְּפִטְוִרִים
וְהוּדָאָה דְּלֹא בְּעֵי מְטָא לִידְנִי, מ"מ י"ל דְּשָׂמָא אַח"כ הַתְּפִיסָה לְהַ צְרַרִי, דְּהָא מְזַמֵּן הַצְּנוּאָה
ע"ד מִיתָתוֹ הִי זְמַן מַה וְנִמְלֵךְ בְּאַמְתָּ שְׁלֹא לְמַסְוֹר הַצְּנוּאָה, וְלִזְהָ קִשְׁיָה עַלִּי לְפִטְוֹר אוֹתָהּ
מְשַׁבְּעָה, וְלִדְעַתִּי טוֹב מְצוּאָה פֶּשֶׁר דְּבָר שְׁהִיא תְּתַחֲסִיב עֲצָמָה לְזוּן בְּנוֹתֶיהָ זְמַן יְדוּעַ בְּעַד
הַרְנוּחִים שְׁלֵם מְעוֹתֶיהֶם וְלַעֲשׂוֹת בְּזָה מַעֲבָד שְׁרָאוּ שְׁזָהוּ לְטוֹבַת הַיְתוּמִים שְׁלֹא יְכָלוּ
קַרְנָם וּפְטוּרוֹ אוֹתָהּ בְּכַף מְהַשְׁבְּעָה, כֵּן נִרְאָה לַעֲנִי: מַה שְׁבִיקָשׁ מִמֶּנִּי יְדִידִי נִי לְכַתְּבוּב
לֹא אֲשֶׁר שְׁמַע בְּסוּגֵיָא דְשָׂמָא יַחֲפָה בִּישׁוּב קַוְשִׁינִי בְּסוּגֵיָא הִיא דְּמַנ"ל לִר"י דַּת"ק וְר"ש
פְּלִיגִי בְּתַרְתִּי בְּחִיפּוֹי וּבְזַמֵּן פִּירוּת דְּר"ש סְבַר מְשַׁנְתָּן עֵינּוֹ, וְת"ק סְבַר מְשַׁעַת נְתִיבָה,
דְּלָמָא פְּלִיגִי רַק בְּחִיפּוֹי.

אֲבָל לַעֲנֵין פִּירוּת מוֹדָה ת"ק דְּמְשַׁעַת כְּתִיבָה, וְנִהִי דְּבְּבְּהִיפּוּף לֹא קִשְׁיָה דְּלָמָא פְּלִיגִי רַק
בְּפִירוּת, דִּי"ל דְּר"י ס"ל דְּפִירוּת תְּלִיָא רַק אִי בְּנִתְיַנְתָּ עֵין לְגַרְשָׁה, אוֹ בְּנִתְיַנְתָּ הַגֵּט לִידָה,
אֲבָל לְתַלּוֹת בְּשַׁעַת חֲתִימָה אֵין סְבָרָא, וְלִזְהָ כִּינּוּ דַּת"ק פּוֹסֵל בְּנִכְתָּב בְּיוֹם, אִם אִיתָא דְּלֹא
ס"ל לְחִיפּוֹי וּפּוֹסֵל מְשׁוּם פִּירוּת מוּכַח דְּלֹא ס"ל מְשַׁעַת שְׁנַתָּן עֵינּוֹ לְגַרְשָׁה, וּמִמִּילָא יְהִי
הַדִּין עַד שְׁעַת נְתִיבָה וְשׁוּב לִיכָא חֲשֵׁשׁ טְרִיפָה, דְּהָא עֵינִי מְסִירָה מְפָקִי לְקַלָּא דְּלֹא נְמַסַּר
בְּזַמְנֹו, וְגַם כִּינּוּ דַּס"ל עַד שְׁעַת נְתִיבָה לְמַה תְּקַנּוּ זְמַן בְּגִיטִין, אַע"כ דַּס"ל לְת"ק חִיפּוֹי,
אֲבָל בְּהִיפּוּף תְּמוּהָ, דְּדְּלָמָא פְּלִיגִי רַק בְּחִיפּוֹי אֲבָל בְּפִירוּת ס"ל לְת"ק ג"כ כַּר"ש דְּמְשַׁנְתָּן
עֵינּוֹ לְגַרְשָׁה וְכו', זְכוּרֵנִי שְׁעַלְתָּה בְּיַדֵּינוּ יְשׁוּב הַגּוֹן, בְּהַקְדָּם מַה דְּהַקְשׁוּ תוֹס' שְׁם אֲמַאי
כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ בְּלֹא אֲשַׁתּוֹ דְּלָמָא לֹא יְמַסְוֹר לְהָ עַד תְּשַׁרִי, וְתַטְרוּף פִּירוּת שְׁלֹא כְּדִין,
וְתִרְצוּ דְּבּוֹדָי יְמַסְוֹר לְהָ בְּעַדִּים וְיִהְיִ קַלָּא דְּלֹא נְמַסַּר בְּזַמְנֹו, וְרַק בְּחִיפּוֹי חֵיִשְׁבִּין שְׂמָא
יְמַסְוֹר בְּצַנְעָא, וְתוּ הַקְשׁוּ דַּמ"מ אֲמַאי כּוֹתְבִים גֵּט לְאִישׁ דְּלָמָא יְמַסְוֹר בְּתַשַׁרִי וַיַּחֲפָה עַל
זְנוּת, וְתִרְצוּ דְּלֹא יְקַדִּים פְּוֹרְעָנוֹת לְנַפְשִׁי.

בְּיֵאוּר הַדְּבָרִים הָא דְּלֹא תִירְצוּ מִיָּד דְּלֹא מְקַדִּים, הֵינּוּ דְּנִימָא דְּגַמַּר דַּעַתּוֹ לְגַרְשָׁה בְּתַשַׁרִי
וְיְקַדִּים וְכוֹתְבִין הַגֵּט בְּנִיטָן לְגַרְשָׁה בּוֹ בְּתַשַׁרִי כְּדִי שְׁתַּטְרוּף הַפִּירוּת מִנִּיטָן, וּבְזָה לֹא שְׁיִיךְ
טַעְנָה דְּאֵין אָדָם מְקַדִּים פְּוֹרְעָנוֹת דְּעוֹשָׂה כֵּן בְּשִׁבִיל קְנוּיָא עַל הַפִּירוּת, וְלִזְהָ תִירְצוּ דְּהָא
יְמַסְוֹר לְהָ בְּעַדִּים וְלֹא תַטְרוּף הַפִּירוּת וְלַחוּשׁ לְחִיפּוֹי הָא לֹא יְקַדִּים לְכַתְּבוּב לְחוּשׁ שְׂמָא

תזנה ויחפה, ומצד עצמו בלי טעם בנדאי לא מקדים לכתוב דאין אדם מקדים פורענות, כף הוא ביאור תוס'.

ולפ"ז ניקא דכיון דסבר ת"ק חיפוי, ממילא מוכח דס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה, דאל"כ יקשה איך כותבים גט לאיש בלא אשתו דלמא גמר בלבו לגרשה בתשרי וכותב הגט בגיטון, בכדי שתטרוף הפירות מגיטון, דאף אם ימסור לה בעדים הא לא יאמרו אייתי ראי' כיון דמשעה שנתן עיניו לגרשה הפירות שלה, ונהי דאם יעשה פן תטרוף כדיון, מ"מ אולי במשך העיכוב שבין כתיבה לנתינה תזנה ויחפה עליה, אע"כ דס"ל לת"ק דיש לבעל פירות עד שעת נתינה.

וכיון דבדעתו למסור לה בעדים ויודע שלא יועיל ערמתו בפירות דהא יאמרו אייתי ראי', ממילא לא יקדים פורענות לנפשי', דהא בנדאי אינו חושש עתה לשמא תזנה, וא"כ הא בהא תליא, דלר"ש כותבים גט לאיש אף אם מקדים משום הפירות, הא תטרוף כדיון, ולחיפוי הא לא חיפש, ולת"ק דחיפש לחיפוי, ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ולא יועיל בהקדמתו כלום לענגן פירות וממילא לא מקדים, ודוק היטב: תשובה מ ליד ידי הגאב"ד דק"ק סאדונייטש הרב רבי גדלי' נ"י: מה דפשוט לרומ"פ ע"ד הגט לאשתו להיות בעצמו אצל כתיבת וחתמת הגט, וכשיעשה שליח להולכה בהאציפלאץ יאמר מעכ"ת בפני נכתב ובפני נחתם: לדידי מספקא טובא ואף בדיעבד, דהרי באמת דהבעל שלחו תו ליכא חשש, דהבעל אינו חשוד לזניף, דמה"ט בשנים שהביאו גט כיון דמהני לומר דהבעל שלחם ליכא, חשש פלל, כמ"ש תוס' ריש גיטין, ומה דהנארכו לומר השליח בפ"נ ובפ"נ והאמיניהו בכף ולא האמיניהו לומר שליח אני מהבעל וממילא ליכא חשש, צ"ל כמ"ש המהר"ם שי"ף ריש גיטין, דבאומר בפני מידק דייק יותר, וא"כ כל עיקרו דבפ"נ ובפ"נ רק מהחשש שהבעל יאמר לא שלחתי והוא זניפו, א"כ מה מהני שהבעל אומר בפ"נ.

הא מ"מ החשש במקומו שהבעל מכחישו ולומר לא שלחתי, ואם נימא כיון דהשליח יאמר שליח ב"ד אני דהאויניהו רבנן בכף כמו בשליח עושה שליח, ואנו דנין בנדאי הב"ד ההוא ידעו דהגט אינו מזוניף אם שהובא ע"י שליח שאמר בפניהם בפ"נ, אם ע"י הבעל שאמר בפ"נ, א"כ גם בלא שיאמר הבעל בפ"נ, יהא מהני פשהבעל מוסרו להשליח בפני ב"ד והשליח יאמר שליח ב"ד אני, דמכח זה ידעונו אי דשליח מוסר בפניהם לזה שליח ואמר בפ"נ, אי דהבעל מסר לשליח זה בפניהם דליכא חשש זיוף, וזהו בנדאי אינו במשמע מסתימת הש"ס והפוסקים, דהא עפ"י רוב מגרש בב"ד, ועי' בש"ע (ססי' קכ"ג) דפסיקא דמגרש נדאי בב"ד, אכל מ"מ עפ"י רוב מגרש בב"ד, הא די שיאמר שליח ב"ד אני, וחיודוש כזה הו"ל להפוסקים להשמיענו דאם הבעל מגרש בב"ד א"צ שיאמר השליח בפ"נ ולא צריך לשום דבר, ודי שיאמר שליח ב"ד אני, אלא נדאי משמע דלא מהני, וא"כ מה מועיל יותרבאמירת הבעל בפ"נ, הא לגבי דידי' אין נ"מ בין שיאמר בפ"נ או לא, ולומר דבאמת מדינא לא צריך פלל לאמירתו, אלא משום דלא תחלוך, דהא בעל עצמו שהביא גטו א"צ לומר בפ"נ, זולת דנימא לחלק דהיכא שאין בגט תפיסת יד שליח פלל, בזה לא אמרינו לא תחלוך בשליחות, אכל כל שיש בגט תפיסת יד שליח

אָמרו דָּלָא תַחֲלוּק, וְצָרִיף שְׁהַבְעֵל יֹאמֵר בַּפ"נ וְדוּחַק, אֲלָא וְדַאי דְתַקְנַת חו"ל כָּף הִי דְבָכְל גִּיטִין צָרִיף שְׁהַשְׁלִיחַ הָרֵאוּן יֹאמֵר בַּפ"נ בְּכַדִּי שְׂאָם הַבְעֵל יַעֲרַעַר, יְהֵא הַשְׁלִיחַ הָרֵאוּן גְּאָמֵן נִגְדוּ, וַא"א לְהַבְעֵל לְהַכְחִישׁוּ בְּשׁוּם פְּנִים, אֲבָל אֲמִירַת הַבְעֵל בַּפ"נ אִינוּ מַעֲלָה וּמוֹרִיד: וּמָה שְׁלֵמָד מַעַכ"ת נ"י פֵּן מְדִינָא דְהַרְמ"א (ס' קמ"ב ס"ד) אִינוּ מְהַדוּמָה, דְהַתָּם מְדִינָא א"צ לֹמֵר בַּפ"נ, דְהֵא בַעַל שְׁהַבִּיא גִיטוּ א"צ שְׂיֹאמֵר בַּפ"נ, אֲלָא פִינּוּ דְעַכְשָׁיו אִינוּ בְּנֵי תוֹרָה לֹא יָדְעוּ לְחַלְקַל לְפִיכָף אָמְרוּ דְגַם הַבְעֵל יֹאמֵר בַּפ"נ, אַף דְבַעֲצָמוֹתוֹ אִין דִּיבּוּרוֹ דְהַבְעֵל בַּפ"נ לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד אֲבָל בְּשׁוּלַח הַבְעֵל גִּיטוּ ע"י שְׁלִיחַ דְּמְדִינָא צָרִיף לְאֲמִירַת בַּפ"נ לֹא מְהַנִּי אֲמִירַת הַבְעֵל לְהַשְׁלִיחַ בַּפ"נ.

וּבְדַרְכָּהּ הַיּוֹתֵר טוֹב אִם אֲפֹשֶׁר לְמַצּוֹא לוֹ בְּמִקּוּמוֹ אִישׁ אֶחָד שְׂיִלְךָ עִם מַעַכ"ת לְהַאֲצִיפְלֹאֲךָ וְהוּא יְהִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָהּ, וְיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ בְּהַאֲצִיפְלֹאֲךָ בְּפִנֵּי הַב"ד וְיֹאמֵר בַּפ"נ פֵּן נִרְאָה לַעַנ"ד: תְּשׁוּבָה מֵא לִידִידֵי הָרַב רַבִּי לִיבוֹשׁ אַב"ד בַּק"ק מְעֻזְרִיטֵשׁ.

ע"ד שְׂאֵלְתוֹ בְּאִשָּׁה אַחַת שְׂיִצָּא עָלֶיהָ לַעֲזוֹ זְנוּת עִם אִיזָה פְּלוּנִי, וְאַחַר שְׂגִירְשָׁה בַעֲלָהּ בָּא זֶה לְנִשְׂאָה: לַעַנ"ד יֵשׁ לְדוּן טוֹבָא לְהַקְלַל, כִּי בִיסוּד מ"ש הַב"ש (ס' י"א סק"י) דְאַפִּילוּ בַלְעֲזוּ בַעֲלָמָא לֹא יִכְנֹס, וְרַמְזוּ לַעֲיָ תְשׁוּ' הַרְשָׁב"א ס' תַקצ"ו, וּל"נ דְשָׁם מִשְׁמַע בְּהִפּוּף, דְשְׂאֵלַת הַשׁוֹאֵל הִי בְּנִחְשָׁד מֵא"א וְהָעַם מְרַנְּנִים אַחֲרָיו וְנִפְטָר בַעַל הָאִשָּׁה וּבִיקָשׁ זֶה לִישָׂא אוֹתָהּ אִם מִתִּירִים אוֹתָהּ לוֹ, וְהַשִּׁיב אִם אוֹתוֹ קוֹל רִינּוֹן קָלָא דְלֹא פְּסִיק, כְּגוֹן שְׁעָמַד אוֹתוֹ הַקּוֹל בְּפִי הַבְּרִיּוֹת וּמְרַנְּנִים אַחֲרֵיהֶם פִּיּוֹם תְּמִים וְחֻצֵי יוֹם אִם לֹא כְּנֹס לֹא יִכְנֹס, אַע"פ שְׂאִין שָׁם לֹא עִידֵי טוֹנְמָאָה וְלֹא עִידֵי כִיעוּר.

עָמַד וְכֹנֵס הָרִי חִיזַק אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר נִשְׁמַע עָלָיו, וְכַמוֹ שְׂאָמְרוּ בִּיבְמוֹת פֶּרֶק פִּיצַד, וְיֵשׁ מִהַגְדוּלִים שְׂאָמְרוּ וּבְכָל כִּינְצָא בְּזָה דְאָם כְּנֹס יוֹצִיא, לְפִי שְׂזָה חִיזוּק הַקּוֹל כְּשִׁנְשָׂאָה, וְאִין לָהּ דְבָר מְכוּוֹעַר יוֹתֵר מְזָה שְׁעָמַד וְכִנְסָה אַחֲרֵי שְׁשִׁמְעַת שְׁהַבְּרִיּוֹת מְרַנְּנִין אַחֲרָיו וְכו'.

אֲבָל מ"מ לְדַבְרֵי הַמִּיקָל לֹא תִנְשָׂא לְכַתְחִילָה שְׂאִין לָהּ לְזוּת שְׁפִתִים יוֹתֵר מְזָה, וְשְׂנִינוּ פֶּרֶק פִּיצַד הַנְּטָעֵן מִן הַשְּׁפָחָה וְכו' עַכ"ל, מְדַהֲשִׁיב אִם אוֹתוֹ הַקּוֹל וְכו', מְבֹאֵר דְדוּקָא בְּקָלָא מִמַּשׁ דְּלֹא פֶּסֶק יוֹם וְחֻצֵי יוֹם, וְכַהֲיָא דִּיבְמוֹת, אֲבָל בַלְעֲזוּ בַעֲלָמָא לֹא אֶסְרִינּוּ לִי.

וּבִיּוֹתֵר בַּנ"ד דְּאוּיָבִים דְּאַפְקוּהָ לְקָלָא דְבְּזָה כְּתַב הַב"י בְּשֵׁם הַנ"י בְּהַחֲלִט לְהַתִּיר, וְגַם אִם אִינוּ בְּרוּר דְּאוּיָבִים אֲפָקוּהוּ לְקָלָא מְעִיקְרָא יֵשׁ לְדוּן לְהַקְלַל בְּאִם יְדוּעַ שְׂיֵשׁ לָהּ אוֹ לוֹ אוּיָבִים בְּעִיר, כִּי אַף מְלִישְׁנָא דַּהַש"ע וְהוּא שְׂלֹא הִי לוֹ אוּיָבִים שְׁמַעְבִּירִים הַקּוֹל, דְּמִשְׁמַע דְּבַעֲיָנָן יְדוּעַ שְׂיִצָּא הַקּוֹל מְאוּיָבִיו, זֶהוּ לְגַרְסַת הָרִי"ף, וְהַנ"מ דְּלִיכָא אוּיָבִים דְּמִפְקִי לְקָלָא.

אֲבָל לְגַרְסַת דִּינּוּן וְהַנ"מ דְּלִיכָא אוּיָבִים, מִשְׁמַע דְּאִם יֵשׁ אוּיָבִים תְּלִינּוּ דְּאוּיָבִים אֲפָקוּהָ לְקָלָא, וְכֹן רֵאִיתִי שְׁכַתְבַת בְּתִשׁוּבַת מְהַר"י פֵּן לֵב ח"א פְּלָל, ב' ס' ב' וְנ"ל וְגַדוּלָה מְזוֹ כְּתַב הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּבַת שְׂאֵלָה דְּלֹא גְרַסִּינוּ דְּאַפְקִי לְקָלָא, וְנ"מ לְפִי גְרַסָא זוֹ אֲפִילוּ שְׂלֹא הָיוּ אוּיָבִים הַמוֹצִיאִים אֶת הַקּוֹל אֲלָא שְׂיֵשׁ לוֹ אוּיָבִים בְּעִיר נִיחוּשׁ שְׂמָא מְאוּיָבִים יִצָּא הַקּוֹל עַכ"ל, וְכֹן פְּתַב וְנ"ל, דְּכָל הִיכִי דְּאִיכָא בְּעִיר אוּיָבִים לְנִטְעָן אוֹ לְנִטְעָנָת לָאוּ קָלָא, וְאַפְשָׁר דְּשָׂרִינּוּ לִי לְכַתְחִילָה, מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּסָגִי בְּזָה דְּאִיכָא אוּיָבִים בְּעִיר, וְל"צ שְׁנַדְעַת שְׂהֵם אֲפָקוּהָ לְקָלָא, וְהַב"ש קִיְצַר בְּהַעֲתָקְתוֹ, לְזָה בַּנ"ד דְּאִיכָא ג"כ שְׁעַת הַדְּחַק וּמִיחוּשׁ

גדול כפי מכתבו של מעכ"ת יש לסמוך להתייר: תשובה מב לכבוד הרב מהר"י נ"י אב"ד בק"ק קראנקי.

חזקו עלי אנחות ויללות האשה הנעצבת הנצבת פה עמדי מרת פלונית מקהלתכם שצועקת במר נפש על בפתה הרפה בשנים וזקוקה לחליצה לאחי בעלה שנפטר והניח אותה מעופרת וילדה ומת הנלד תוך ל' יום, והאחים מקשים ערפם בלי לחלוץ עד שתרצה אותם ברצי פסוף, והיא אלמנה עניי' ונשארה ערטילאי מבעלה, ולא גבתה פתובתה פאשר הראתה לי מכתב פתוחי חותם מכבודו הרמה: הנה גילוי הדין פשוט שאף בלי שטר חליצה הדין נותן שכופין לחלוץ בנ"ד פיון דא"י היכם לומר רצוני לייבם, דהא מדינא אסור לייבם דשמא הנלד בן קיימא ופוגע באיסור ערוה, וכיון דא"א לייבם כופים אותו לחלוץ בבאה מחמת טענה בעינא חוטרא לידי, כדאימא בהגהת ש"ע (סי' קס"ה ס"א) וגם אין לו תביעות ממון מדין תקנת הקהלות, כמבואר בב"ש סי' קס"ה בשם תשובת מהר"א ששון סי' כ"ט, דבמת ואסורה לייבם מחמת ספק דנותנים לה פל הפתובה עיי"ש, ואחרי שהדין דכופים לחלוץ, נראה דכופים לגדול האחים ודי בזה כי מחמת חיזור על כל האחים להחמיר כהרשד"ם בתשובה, לדעתו יש לסמוך על תשובת הראנ"ח ח"א סי' נ"ב, ותשובת מהרח"ש ססי' ל"ב ונ"ח, ותשובת חכם צבי סי' ק"ח ובית מאיר בצלעות הבית סי' א' דהספימו פולם דבאינו יכול לייבם מחמת ספק א"צ חיזור, וכיון דכל דינא דחיזור הוא דרבנן, והרבה פוסקים לא ס"ל פלל לדינא דחיזור, עי' תה"ד סי' רכ"א ובתשובת בית יוסף סי' ו' ובתשובת מהר"י אדריבי סי' קס"ג, נראה לענ"ד דכדאי הגאונים הנ"ל לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק, ואף אם הגדול נשוי דכתב הב"ש סי' קס"א דחליצת קטן הפנוי עדיף, מ"מ נראה לענ"ד פיון דבלא"ה דברי הב"ש מרפסין איגרי דמה"ת נידון דמשום חרם דרגמ"ה יהי נקרא אינו עלה ליבום, הא בודאי אם עבר ונשא קיים מצות יבום ולא פגע באיסור ערוה אלא דעבר חרם, א"כ דני ממש לנודרת הונאה בחיי הבעל מיבמה, ובאמת הב"ש סי' קס"ה מחלק קצת בין נדר לחרם דרגמ"ה דנדר אפשר בהתרת חכם, אבל לא ידעתי מי מכריחנו לזה, דבפשוטו הטעם בנודרת משום איסור שבועה לא מקרי אינו עולה ליבום, פיון דבעצמותו היבום פהוגן אלא דארז' דאיסור שבועה רמי עלה, ומה"ט נראה דנדה יכולה לחלוץ, ולא מצינו שיתמיר דנדה צריכה לטהר עצמה קודם חליצה כדי שתהא עולה ליבום, והיינו ג"כ מה"ט דמקרי עולה ליבום פיון דאם בעלה קנאה, א"כ ה"נ בנודרת ובחרם דרגמ"ה, ובהדיא כתב הפסקי מהרא"י סי' רס"ג לחלק לענין חלוקת הפתיכה בין אינו עולה ליבום משום חרם דרגמ"ה דאין פיסול ביבום עצמו, בין פיסול משום דינא דאבא שאול דהוי פסול בגוף היבום, הרי להדיא דאין נדנוד פסול ביבום מחמת חרם דרגמ"ה א"כ מקרי עולה ליבום.

גם ראיה לזה ממ"ש בש"ע סי' קנ"ט ס"ה בהגה"ה, דאם היתה לו משודכת כבר שמוטר לכוונסה במקום יבמתו. ואם כהב"ש הי' ראוי להחמיר שלא לכוונסה שלא יגרם שיהי' אח"כ חליצה גרועה, דאף דבשעה שנפלה לפניו היתה עולה ליבום, מ"מ ג"כ בשעת החליצה תלי' בזה כמו בשומרת יבם שקינדש אחיו את אחותה, וכן בעשה בה מאמר או נתן גט, לזה הי' נראה דגם הב"ש כתב רק דיש מעליותא בחליצת הקטן, דאין בזה פקפוק פלל, היינו היכי דשניהם רוצים בותרים הב"ד יותר בקטן הפנוי.

אבל אם שניהם אינם רוצים לחלוץ דהדין נותן לכפיה ומדינא החליצה בגדול, אפשר דאם כופין להקטן הוי חשש חליצה מעושית [ואני מסופק בזה לדינא בב' יבמין ששניהם אין רוצים לחלוץ דהדין דכופין לגדול, אם כפו לקטן אם מקרי חליצה מעושית, דאולי כל שאין לפנינו מי שרוצה לייבם או לחלוץ לא מקרי מעושית פינו דזקוקה לכולם, דהרי חזינו בתלה הקטן בגדול עד שיבא ממדה"י דאין שומעין לו, דשיהוי מצנה לא משחינו, משמע דהדין נותן גם לכפיית הקטן אלא דיותר הוי בותרים לכפיית גדול אם הי' אפשר, משום מצנה מן המובחר, מש"ה היכי דאין הגדול פאן במקום שיהוי מצנה לא חיישינו למצנה מן המובחר, וצ"ע לדינא.

ובפרט דלכמה פוסקים במקום יבום לא הי' חרם דרגמ"ה לקצת פוסקים לא תיקו רגמ"ה רק עד סוף אלף התמישי, לזה נראין דברי הב"ש רק לענין לכתחילה בשניהם רוצים, דבותרים יותר בקטן.

אבל בשניהם אין רוצים כופים לגדול, בפרט בנ"ד דאין שייכות יבום גם לקטן מחמת ספק ערוה, כן נראה לענ"ד: תשובה מג לכבוד הרב רבי לאזיל נ"י אב"ד בק"ק גרידן. ע"ד היבם שהיא איטר הרגל, ויש אח קטן ממנו: הנה הב"י בפירושו לסדר חליצה אות ט' פתב דבכה"ג צריף לחלוץ ב' רגליו פאחד, דאם תחלוץ זה אחר זה, דלמא קיי"ל כמ"ד דאינה חולצת רק ברגל האחד ונהוי חליצה פסולה וצריף חזזור מה דהקשה מעכ"ת נ"י הא בלא"ה אף אם קיי"ל חולץ בשניהם הוא רק מספק איזה מקרי ימין, ראיתי בש"ע שלי פתוב ממני בגליון בזה"ל וט"ס הוא, וצ"ל ברגל האחר.

והיינו דשמא הדין דחליצה דוקא ברגל האחר ונהוי חליצה פסולה, ולישנא דלמא קיי"ל היינו דלמא הדין, וגם אפשר דרצה רבינו לשלול דלא נימא דמה דקיי"ל לחלוץ בשתייהן היינו דמעיקר הדין החליצה בימין כל אדם, פדעת הסמ"ג וסמ"ק, אלא לחוש לאינף פוסקים עבדינו לחומרא בעלמא לחלוץ ג"כ בשמאל ובזה א"צ חזזור, פינו דמעיקר הדין סגי בחליצת הימין, וכמ"ש המהרש"ל ביש"ש סי' כ"א, לזה פתב רבינו דאינו כן, דמה דקיי"ל דחולץ בשתייהן דהיינו על חליצת רגל א' חיישינו דלמא קיי"ל דהחליצה דוקא ברגל האחר דאם חולצת בימין שמא ההלכה כהי"א דחליצה דמי לתפילין, ואם חולצת בשמאל שמא ההלכה כהסמ"ג והסמ"ק, ובכלל הזה ג"כ אם מטעם האיבעי' גבי גיד הנשה ג"כ הכי הוא דבקליצת הרגל א' חיישינו דלמא הדין פאינף צד איבעי' דהחליצה ברגל האחר, [ואולם הב"ח פתב לחלוץ בזא"ז ויאמרו שניהם דמתפוננים לחליצת ימין מה דהוי ימין עפ"י הדין, ובאמת היא תקנה מעליא, דהא דעת רוב הפוסקים דחליצה בלא פנונה ל"ש חליצה כלל אפילו למפסלה על האחים ומותרת ביבום.

ונהו דעת רש"י יבמות (דף ק"ג ע"ב) דהא דאמרין שם אבל לאחים מפסלה היינו דחיישינו שמא פונונו, וכן הוא ברי"ף וברמב"ם שמא פונונה היא, וכ"כ הנ"י, הרי מבואר דעכ"פ בלא פונונו שניהן לא מפסלה ומסתימת הדברים משמע דאפילו חלצה בב"ד הכי הוא, והכי מפורש יותר בחידושי הריטב"א שכתב בההיא דיבמות הנ"ל בהא דפרכינו הא חזינו חיישינו והתניא בין שנתפנון.

והקשה הריטב"א דמה קוש'י' הא הברייתא קתני חליצה פסולה עד שיכוננו שניהם, וחליצה פסולה משמע דמפסלה על האחים, כדאמרי' רפ"ג דגיטין, וכדמוכח לתמן

דאָמרינגן ליי' חלוןץ ליה ובכף אַתָּה פּוֹנְסָה דִּמְפָסְלָה ליי' אַף דְּלֵא נְתַפְנוֹן לַחֲלוּץ לַפּוֹטְרָה נִפְסָלָה עָלָיו, וַיֵּשׁ שְׁתִּירְצוּ דְהֶתֶם הוּא דְאִיכָא פּוֹנוֹת אַחַת מֵהֶם פְּסָלָה עָלָיו מְדַרְבְּנָן.

אַבְל בְּלֵא נְתַפְנוֹן אַחַד מֵהֶם אָפִילוּ פְּסוּלָא דְרַבְּנָן לִיכָא, הָרִי מְפוֹרָשׁ דְּבִהֵיא דְחֲלוּץ לְהַ וּבְכָף אַתָּה פּוֹנְסָה הוּא רַק מְשׁוּם דְּנִתְפְּוֹנָה הִיא. אַבְל בְּלֵא"ה לֵא מְפָסְלָה אַף דְהֶתֶם מִיָּרִי בְּב"ד, אֶלָּא דְאַח"כּ פֶּתַח הָרִיטְב"א וְאַחֲרֵים תִּירְצוּ דְהֶתֶם הוּא בְּב"ד וּמְפָנִי מְרֵאִית עֵין שְׁלֵא יֵאמְרוּ לְהִתִּיר חֲלוּצָה לְאַחִים, אַבְל שְׁלֵא בְּבֵית דִּין לֵא הִנֵּה מְרֵאִית עֵין וּמְדִינָא לֵא מְפָסְלָא בְּלֵא פּוֹנוֹת שְׁנֵיהֶם, הֵינֵנוּ דְהֵךְ שְׁיטָה לֵא ס"ל לְחֻלְק בֵּין לֵא פּוֹנוֹ שְׁנֵיהֶן וּבֵין לֵא פּוֹנוֹן אַחַד מֵהֶם דְּמ"ש וּמְחֻלְקִים דְּב"ד גְּרַע, אַבְל לְפִי תִירוּץ הָא' דְּמְחֻלְקִים בֵּין פּוֹנוֹן אַחַד מֵהֶם לְבֵין לֵא פּוֹנוֹ שְׁנֵיהֶם, גַּם בְּב"ד הָכִי הוּא, וְא"כּ ה"נ וְדֵאִי דַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַנ"י לְפִי דְבִרְיָהֶם דְּכַנּוֹן א' מֵהֶם גְּרַע דְּמְפָסְלָא מִמִּילָא אַמְרִינּוּ דְמַה"ט בְּחֲלוּץ לְהַ וּבְכָף אַתָּה פּוֹנְסָה מְפָסְלָא, וְמַה"ת לֵן לְהַמְצִיא חֲלוּץ דְּב"ד אַף דְּשְׁנֵיהֶם לֵא פּוֹנוֹ מְפָסְלָא, וְאַף לְהָרֵא"ש דְּכַתְּבַם הַטְעַם דְּרַקְקָה לֵא פְּסָלָה מְשׁוּם דְּלִיכָא פּוֹנוֹת שְׁנֵיהֶם, מ"מ הָא פֶּתַח כֵּן בְּטַעְמָא דְּדַחְקוּ הָאֲמוּרָאִים לְהַטְעוֹת וְלֵא אַמְרִינּוּ לְהַ לְרוּךְ בְּפָנָיו, דְּמ"מ לֵא מְפָסְלָה פִּינוֹן דְּהוּא לֵא פּוֹנוֹן וּמְדַמִּי לְהַ לְחֲלוּצָה עֵי"ש.

א"כּ מוּכַח דְּאַפִּילוּ בְּב"ד לֵא מְפָסְלָא בְּלֵא פּוֹנוֹת שְׁנֵיהֶן, וְכִינוּן דְּמְדַמִּין לְחֲלוּצָה מְשׁוּם דְּאַף בְּחֲלוּצָה הָכִי, וְהֵיא דְּחֲלוּץ, לְהַ וּבְכָף אַתָּה פּוֹנְסָה צ"ל כְּמ"ש הַב"ש דְּחֲלוּצָה גְּמוּרָה שְׁאֵנִי וְהֵינֵנוּ דְּנַעֲשֶׂה כָּל סֹדֵר הַחֲלוּצָה עִם הָרַקְקָה וְהַקְרִיאָה, דְּמַה הָנִי מְרֵאִית הָעֵין דְּנִרְאִית פְּחֲלוּצָה גְּמוּרָה, אַבְל הַחֲלוּצָה לְחַדָּא לֵא, וְה"נ בְּנ"ד דְּתַחֲלוּלָה חוּלְצָת בְּשִׁתִּיָּהּ וְאַח"כּ רוּקְקָת לֵא מְפָסְלָא עַל הָאֲחִים בְּחֲלוּצָת רַגְלֵי שְׁאֵינֵנוּ יָמִין פִּינוֹן דְּלֵא פּוֹנוֹ, וְעַדִּין לֵא נַעֲשֶׂה כָּל סֹדֵר הַחֲלוּצָה, וְאַף לְפִי מַה דְּדַחֲי הַב"ש דִּי"ל דְּהָרֵא"ש מְדַמִּי רַקִּיקָה בְּב"ד לְחֲלוּצָה שְׁלֵא בְּב"ד, אַבְל חֲלוּצָה בְּב"ד גְּרַע, וְגַם לְפִי דַעַת הָאֲחֵרִים שְׁפָרִיטְב"א הַנ"ל מְשׁוּם בְּפִשׁוּטוֹ דְּמַעֲשֶׂה חֲלוּצָה לְחוּד בְּב"ד גְּרַע, מ"מ פִּינוֹן דַּע"כּ הַטְעַם דְּב"ד גְּרַע מְשׁוּם מְרֵאִית הָעֵין, י"ל דְּלֵא צָרִיף חִזְזוּר לְמ"ש תוּס' יְבָמוֹת (דָּף י"א ע"ב ד"ה הִיא, וּבְדָף כ"ו ע"ב ד"ה חֲלוּצָה פְּסוּלָה) דְּדוּקָא הִיכִי דְקֻלְשָׁה זִיקָה צָרִיף חִזְזוּר, וּמִמִּילָא בְּנ"ד דְּלֵא קֻלְשָׁה זִיקָה דְּהָא מְדִינָא מוֹתֵרַת לְהַתְּיָבֵם אֶלָּא דְּמְשׁוּם מְרֵאִית עֵין א"י לִיבֵם בְּזָה א"צ חִזְזוּר, וְלוֹמַר דְּמ"מ בְּחֲלוּצָה בְּשִׁמְאֵל אַף בְּלֵא פּוֹנוֹת, פִּינוֹן דְּחֲלוּצָה בְּב"ד אִיכָא מְרֵאִית עֵין, דִּיאמְרוּ חֲלוּצָת שְׁמֵאֵל א"צ חִזְזוּר, מְלַבֵּד דְּאִין לְדַמּוֹת עֲנִין מְרֵאִית עֵין זָה לְזָה, דִּי"ל דְּוָקָא לְהַתְּיָבֵם הָנִי חֲשַׁשׁ שְׁיָבֵאוּ לְהַתִּיר חֲלוּצָה לִיבֵם דְּהָנִי אִיסוּר דְּאוֹרְזִינָא, אַבְל לְמִיחַשׁ דִּיאמְרוּ חֲלוּצָת שְׁמֵאֵל א"צ חִזְזוּר, פִּינוֹן דְּכָל עֲנִין חִזְזוּר דְּרַבְּנָן י"ל דְּלֵא חִזְזוּר לְכָף, גַּם פִּינוֹן דְּבְּחֲלוּצָת יָמִין בְּלֵא פּוֹנוֹת בְּב"ד א"צ חִזְזוּר, בְּוָדָאִי ל"ש לוֹמַר דְּחֲלוּצָת שְׁמֵאֵל גְּרַע, דִּיצִיבָא בְּאַרְעָא: מ"ש מַעֲכ"ת דְּטַעְמָא דְּהַב"י דְּלֵא בְּחַר בְּתִיקוֹן הַב"ח הַנ"ל דְּאַזְיֵל לְטַעְמִי דְּכַתְּבַם בְּב"י בְּב"ד הַכֹּהֵן תִּירוּץ דְּאַף בְּלֵי פּוֹנוֹת כָּלֵל נִפְסָלָה עַל הָאֲחִים, לְפִי עַנ"ד הָא חֲזִינוּ דְּבְּשִׁלְחָנוּ הַטְהוֹר לֵא חֲשׁ לְזָה, דְּהָא בְּסַעֲרֵי מ"ד פֶּתַח דְּמְפָסְלָה דְּחִזְזוּר שְׁמֵאֵל פּוֹנוֹ, גַּם לוֹ יְהֵא דְּכֵן דַּעַת הַב"י, מ"מ פִּינוֹן דְּבְּרִיטְב"א וְשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים מְפוֹרָשׁ בְּלֵא פּוֹנוֹ כָּלֵל לֵא מְפָסְלָה מַה"ת לְחוּשׁ לְזָה, גַּם אַף אִם יִנְקוּט כְּהַב"י בְּזָה, מ"מ הָא בְּפִשׁוּטוֹ כְּמ"ש הַנ"י דְּבְּכוּוֹן א' מֵהֶם מְפָסִיל מְשׁוּם מְרֵאִית עֵין, ה"נ לְהַב"י בְּלֵא פּוֹנוֹ שְׁנֵיהֶן, וְכִינוּן דְּמְשׁוּם מְרֵאִית הָעֵין לֵא קֻלְשָׁה זִיקָה וְלֵא צָרִיף חִזְזוּר פְּנ"ל, וְלְזָה לְעַנ"ד אִם עוֹשִׂים כְּהַב"ח אִין כָּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ לְחִזְזוּר דְּרַבְּנָן, וּבְפִרְט דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים לֵא פְּסָקוּ כָּלֵל דִּין חִזְזוּר, עֵינֵן

תה"ד סי' רכ"א ובתש"ו ב"י סי' ו' ובתש"ו מהר"י אדריבי סי' קס"ג וכינן שכן עדיף יותר חליצת ב' רגלים זה אחר זה מחליצת שתיהן בב"א כמ"ש בתש"ו שבות יעקב ח"א סי' קכ"ט, דאם חולצת לשתייהן בב"א אינו חולץ כמצינתה דצריכה לחלוץ בשמאל דידה, וגם כינן דצריף למדחק רגליו וכשחולצת שתיהן בב"א, בקל יוכל ליפול, ועפ"י הרוב אי אפשר בעמידה כאשר הוא עפ"י הדין לכתחילה דחליצה מעומד יעיי"ש: אף מה דקשה ביותר, כינן דרמב"ן ס"ל דאיטר אין לו תקנה בחליצה, וקושב"א הניח הדין בספק, וק"ו והנ"י הביאו למה לא נחוש לאלו רבנאמא כינן דיש תקנה בחליצת הקטן ולומר דבאמת דברי הב"י ושאר האחרונים דדנו אם לחלוץ בב"א או בזא"ז מייירי הפל באין האח פאן, או שגם האח הקטן איטר, דהו"ל לפרושי דאם אח אחר הוא חולץ ואם אינפאן וכו', וכן ראיתי בכה"ג וז"ל אם היבם איטר ויש לו אח אחר שאין איטר לא יחלוץ ויחלוץ האחר, ואם אין לו אחר י"א שלא יחלוץ כלל, וי"א שיחלוץ בשתייהן במנעול ימין בימין ובמנעול שמאל בשמאל, אבל ראיתי למהר"י קארו בס' החליצה כתב באם לו אח אחר וחולץ בשתייהן צריכה לחלוץ שתי רגליו בב"א, משמע דאפי' לו אח אחר חולץ האיטר, ודוחק לומר שהרב מדבר פשהאחר ג"כ איטר, עכ"ל.

עכ"ז באמת קשה על הב"י אמאי לא נחוש לרבנאמא הנ"ל הרמב"ן וסייעתו, ובפרט שהב"י לא הביא ראיות וסתירות לדחות דברי הרמב"ן אלא שכתב שמעתי שנוהגים לחלוץ בשתייהן, דלא כהרמב"ן וקושב"א, ומסידור דברי הרמב"ן שכתב אח"כ ונ"ל דאם לו אח אחר וכו', משמע דכתחילה לא מייירי מאח אחר, ולא נזכר ששמע מפורש המנהג אף ביש לו אח אחר, וא"כ מאי ראיה מהמנהג, נהי דלא חייש לרמב"ן וקושב"א דלמא בדוקא באין לו אח אחר דבמקום דחק סמכינן אאינף פוסקים, אבל ביש לו אח אחר מאן לימא דלא חייש להרמב"ן וקושב"א, והא ליכא למימר דהמחבר ס"ל דמצנת יבום קודם, מש"ה אם איתא דחיישינן להרמב"ן שלא במקום עיגון, הא אפשר ביבום, ז"א דהא חזינן בסומא דכתב המחבר סי' קס"ט וי"א דאם אין אח אלא הוא חולץ לכתחילה משום עיגון, הרי דשלא במקום אח מתירים לחלוץ, ובמקום אח הוי פלכתחילה כינן דאפשר באחר, ולומר דהך י"א אתי' כדעת הי"א שזכר המחבר סי' קס"ה דמצנת חליצה קודם, הא הנך י"א בסומא הוא דעת הראב"ד בהשגות, ועל דברי הרמב"ם ריש הלכות יבום דמצנת יבום קודם לא השיגו, ומדשתק אודיני אודי לי' ואף עפ"י כן מחלק בסומא בין יש לו אח לאין לו, וע"כ משום היכי דאפשר ביבום ממילא מייבם אם מצנת יבום קודם, ובמקום שיש טעם שלא לייבם מקרי עיגון, יהיה איהו שיהי' כמו דמצינו חילוק בסומא בין יש אח דמקרי לכתחילה לבין אין לו אח דמקרי מקום דחק דלמא לפי המנהג באיטר ג"כ הכי, ואף דהוי מצנה דאורייתא בגדול ליבם, הא מ"מ דהעיקר הדין בסומא דלא יחלוץ לכתחילה הוא דרבנן כמ"ש הב"ש, ואעפ"כ דחינן עשה דאורייתא ה"נ י"ל מהחשש דלמא הדין עם הרמב"ן וקושב"א דאפילו דיעבד לא מהני דהדין דיחלוץ הקטן, וביותר אף אם חיישינן שלא לדחות מצנה דאורייתא דבגדול לחלוץ, מ"מ נחוש להרמב"ן וקושב"א ויחלוץ האיטר תחילה בב' רגליו ואם"כ יחלוץ גם הקטן, ונראה פן לדינא, וביותר שיש סברא גדולה שלא יחלוץ ע"י הקטן לחוד פי ראיתי להרב גדול שבדורינו הגאון מ' זלמן עמרין זצ"ל מפראג בחבורו שש זרעוני גינה שכתב מלתא דמסתבר בגוף פירוש דאיטר שפירש"י בבכורות, וז"ל פשההך עוקר רגל שמאל

תחילה מה שאין דרך בני אדם שהלשון משמע קצת כפי שמפרשים העולם שפשהוא עומד או יושב ורוצה לילה עוקר השמאל תחילה וזה מקרי איטר, אבל באמת אינו נראה כן, דהרי בפסוק איטר יד ימין כתב רש"י גמודי יד ימיני שלא היה שולטין בה פאלו היתה אטומה, וזה קשה לומר דבשביל זה שעוקר רגל שמאל תחילה יהי מקרי אטום ברגל ימין, וגם לשון רש"י הנ"ל כשמלה עוקר, הו"ל לומר כשעומד ורוצה לילה עוקר שמאל תחילה.

גם מ"ש רש"י שאין דרך בני אדם וכפי החוש הראות לא ימצא אפילו מיעוט חשוב שעוקרין תמיד רק ימין תחילה רק עפ"י רוב, ולזה כתב לולי דמסתפינא ה"ה נראה דלא מקרי איטר כשהולך בדרך בנ"א שמתחילה רגל אחת על חצי אמה והרגל אחת לאחוריו ואח"כ מגביה הרגל האחר ופוסע חצי אמה לפני רגל הראשון ואח"כ להפוך וכן תמיד זהו לא מקרי איטר, אלא כשעקר תחילה רגל שמאל ופוסע חצי אמה, ואח"כ מגביה רגל ימין ואינו פוסע אותו לפניו אלא שגורר אותו ומגביהו ומעמידו בשוה, דזה נראה דאין לו פח ברגל ימין לפסעו לפניו, אלא לגרר בטר האחר וזהו אין דרך בנ"א, וזהו פוננת רש"י כשמלה, ר"ל בשעת הלוכו על כל פסיעה עוקר רגל שמאל תחילה והולך.

ע"כ דבריו הנחמדים, ומפח זה פיון דאפשר האיטר שלנו גם להרמב"ן בר חליצה אין לבטל כ"כ העשה דמצוה בגדול, וראוי שיחלוץ תחילה גדול האיטר ואח"כ יחלוץ הקטן וכנ"ל: מ"ש מעכ"ת נ"י להשיג על הנודע ביהודא בדמיונו לנקטע יד העדים, בנדאי הפשוט עם מעכ"ת, ודברי הגאון בזה אין להם שחר: וביסוד הנ"ל שלמדנו דברי רש"י דבחליצה ושניהן לא פונונו לא הוי חליצה פסולה ומותרת להתניבם, ורק בכיוון אחד מהם הוי חליצה פסולה והטעם משום מראית העין, נלענ"ד דיש להבין בזה דברי רש"י יבמות (דף ק"ד) במתני' החרש שגחלץ חליצתו פסולה שכתב רש"י לפוטרה במקום אח פשר, דבפשוטו משמע דבליכא אח אחר ליכא נ"מ דאינה זקוקה, וזהו תימא הא מתני' ערוכה פרק חרש דזקוקה לחרש ליבם אותה, וכן הקשה בתוי"ט, גם לשון רש"י שם בהיהא דחרשת דחלצה חליצתה פסולה, ו"ל היא עצמה אינה נפטרת בחליצה כדאמר לקמן בפרק ב"ש (דף ק"ו) עכ"ל.

משמע דבא לומר דחרשת שחלצה אין דוקא לפטור צרתה אלא דהנ"מ על היא עצמה דאינה נפטרת בחליצה, וטעמא בעי דאמאי לענגן חרש פ'ו רק במקום אחר, ומ"ש בחרשת דנ"מ בהיא עצמה, גם במה דרמז רש"י כדאמר לקמן וכו' תמוה דמה נזכר שם יותר מהכא דחליצת חרשת פסולה: והנראה לענ"ד דרש"י ס"ל דלשון חליצה פסולה ולא קתני אין חליצתה חליצה, משמע דבא לומר דשם חליצה עלה למפסל, ולזה ס"ל לרש"י דבחרש לא מבעי לס"ד דהטעם דלאו בני דעה אלא אפילו למסקנא דאינו בואמר ואמרה, והיינו דאי מטעם לאו בני דעה הי' מהני ע"י שהב"ד עומדים ע"ג ומורים לו לעשות חליצה דמקרי פנונה, אבל מ"מ מפח דאינו בואמר ואמרה מסתמא לא היו הב"ד מורים לו לחלוץ וממילא הוי חליצה בלא פנונה, דהא חרש בלא עומד ע"ג ומלמד אותו לאו כן דעה ולא מקרי חליצה כלל, אלא פיון דכנונה היא הוי שם חליצה עליה לחומרא מדרבנן משום מראית העין.

ולזה ס"ל דאם ליפא אחר לענין מאי לימא דמקרי שם חליצה למפסלה, ויהיה רק למפסלה לחרש לניבם דדמי לחליצה ולמיקם עלה בלא יבנה ס"ל לרש"י פיון דמדאורייתא זקוקה לה לניבם ולא מפסלה עלה מדאורייתא, דהא בלא פנונת שניהן לא מקרי חליצה, לא העמידו חז"ל דבריהם לעקור מצות ייבום דאורייתא היכן דלא מצינו פן מפורש, לזה נקט רש"י דנ"מ במה דשם חליצה פסולה עלה ביש אח אחר דפוסלת בחליצה זו מלניבם דאפשר בתקנה דאורייתא לחלוץ להאח אחר, אבל בחרשת פתב רש"י די"ל בפשוטו דשם חליצה פסולה עליה למפסלה עליו לניבם דלא עברו בזה מצוה דאורייתא די"ל דמייירי בחרשת מעיקרא ולא היתה מקודשת לאחיו מדאורייתא ולא רמי' לניבם מדאורייתא, בזה העמידו חז"ל דבריהם לדונה בלא יבנה, וכדי שלא נימא דע"כ מייירי בפסקת ואח"כ נתחרשה, דאלו בחרשת מעיקרא כמו דכנסה אחיו ברמיזה פה הוא מוציא בחליצה ברמיזה, לזה פתב רש"י פדאמר לקמן פ' ב"ש, והיינו דמסקינן שם תיובתא דרבה דלא אמרינן בזה פשם שפנס ברמיזה ובחרשת מעיקרא ג"כ לאו בת חליצה, ושפיר י"ל דמתני' בחרשת מעיקרא והוי חליצה פסולה לגבי עצמה ואין לה תקנה עוד, פן נראה לענ"ד: תשובה מד לכבוד הרבנים המנפלים ב"ד צדק בק"ק קאונכע.

ע"ד הענין בנשתטית אם רשאי לישא אשה על אשתו: פבר הורה לנו ראש המורים הרשב"א הובא במהרי"ק סוף שורש ק"א, דנשא אל מאיש אחד שפגע מדה"ד באשתו שיצאת מדעתה והשיב ונ"ל והדעת נוטה דלא גזר רגמ"ה בכל הנשים ובכל המגרשים שלא עשה אלא לגזור בפניה פרוצים וכו'.

אבל לא ע"ד שנתפשטה התקנה אפילו באותן וכו' שלא עשה הצדיק תקנתו אלא מפני הפרוצים, אבל באלו שאמרו שהוא מן הדין או מן החיוב לגרשה ולישא אחרת בזה לא גזר הרב אפילו היתה תקנה עולמית, כ"ש ששמענו שלא גזר אלא לזמן סוף אלף החמישי וכו' עיי"ש.

ואף דהרשב"א בתשובה סי' תת"ס גבי מורדת פתב וכ"ש לדברי הראב"ן דניחא טפי שיהתיר את הבעל לישא אחרת וכו' משמע דלא פסיקא ליה פן להחליט פהראב"ן, פבר פתב לנכון בשו"ת פני משה ח"ג סי' נ"ה, לחלק דבמורדת דינדה פשוטה לקבל גט ולא יצטרף להיות עיגון בזה ספוקי מספקא ליה להרשב"א, אבל בנשתטית דלאו בת גירושין היא ויצטרף להיות יושב גלמוד, פסיקא ליה להרשב"א דבזה לא גזר רגמ"ה, ואף דבמ"ש הרשב"א ששמע שלא גזר רגמ"ה רק לזמן קצוב, פתב עלה המהרש"ל בשו"ת סי' י' הא מלתא לית לן עיקר גפן והיא נדחית, גם בתשובת הראנ"ח ח"ב סי' פ"ב פתב ונ"ל בענין חרם דרגמ"ה וכו', ומו"ה יהודא מיכל החמיר וכו', וגם נראה מקלל דבריו דלא הנה זמן לגזירתו דלא פהרשב"א עכ"ל, מ"מ די בהכרעת הרשב"א דרגמ"ה לא תיקון בענין בזה, והכי הכריע הרמ"א סי' א' סעיף יו"ד ומדברי הרשב"א הנ"ל ומסתימת דברי הרמ"א משמע דהותרה לגמרי דאין בזה פלל חרם דרגמ"ה, אלא דהב"ח פתב דקבלה היא שלא להתיר בלי ק' רבנים וישלש הפתובה ויתן גט בידי שליח להולכה ליתן לה הגט פשתשפסה ואחריו יאיר פתיב החלקת מחוקק והב"ש וגדולי הגאונים פתבו בתשובותיהם דכבר נתפשט המנהג להתיר בק' רבנים.

והנה בני"ד דהבעל הוא עני גדול נחזי אנו, הא פתב הרא"ש גבי נכפית כה"ג לא תיקון רגמ"ה פיון דהוא מום גדול ויכול לגרשה בע"כ, והכתובה חוב עליו אם אין לו לשלם, הרי עכ"פ אם אינו מגרש מרצונו רק מום גדול שראוי לגרשה אין העיפוב בגירושין מתמת הכתובה ובה אפשר דלא פליג הרשב"א בשו"ת סי' אלף רנ"ד, ועיין בב"ש סי' קנ"ט סט"ז, א"כ ה"נ י"ל דטעמא דהשלשת כתובה כמ"ש הח"מ ס"ק י"ט סי"ד פיון דמשום חוקר רגמ"ה צריף למסור הגט ליד שליח, ומש"ה צריף שיהיה גם דמי הכתובה מוכנת עיי"ש.

והיינו דהוי פועל גירושין, וזהו ביש לו נכסים לשלם, אבל באין לו ה' אם היה לה יד לקבל עתה הגירושין ה' יכול לגרשה בע"כ אף דאינו משלם לה מיז הכתובה פיון דהוא מום גדול, ובלאו דברי הח"מ ה' מקום לומר פן דמפח דנושא אחרת דנין אותו קצת פאלו מגרשה לזו, וצריף להשליש הכתובה פאלו מגרשה באמת, וכ"ז ביש לו לשלם, ואף לטעם שכתב הצ"צ בתשובה בטעם דהשלשת הכתובה פיון דאלו לא היינו מתירים לו לישא אחרת והיתה מתרפאת היתה נשארת אצלו ועכשיו שאנו מתירים לו לישא אחרת צריף לגרשה והיא ניקום ונפקי זכותה שתצא ממנו וכתובה יהי' חוב עליו עיי"ש, עדיין י"ל פיון דע"י דנושא אחרת יצטרף לגרש לזו לכשתתרא דנין ונותנין לה עתה פל זכות כמו גרושה ועתה לפי שעה ע"י המום גדול ה' יכול לגרשה והכתובה נשאר חוב עליו אם ה' יד לקבל הגט ואין לו לשלם, וזו שאין לה יד מוכרחים להתיר לו לישא אחרת ולדונה ע"ז פאלו יכול לגרשה ומגרשה ולא ביותר מזה, גם מה דפשיטא ליה להצ"צ דאם תשתפה ב"ד כופים אותה לגרשה, אני בעניי לא ברירא לי דמנ"ל זה, דהא הראשונה היא מקודם אשתו והשניה נשארה בהיתר י"ל דיכול לקיים שתייהו, ורגמ"ה לא גזר רק שלא ישא ב' נשים, וכמו במקום יבום להסוכרים שלא תיקון רגמ"ה ויכול ליבם, ופשיטא דלאחר היבום א"צ לגרש אחת מהן, ומטעם פיון דנשאן בהיתר, ועיין כנה"ג שהביא שיטת הסוכרים דאם עבר על חרם דרגמ"ה ונשא אשה על אשתו דאין כופין אותו להוציאה, עכ"פ בנשא בהיתר מניין לנו, ומה שכתב המהרי"ק בשו"ת אבל הקא דלא מצי לקונסה וכו', מ"מ צ"ע מניין למהרי"ק זה בפשיטות, ואולי גם המהרי"ק ס"ל פן רק שלא לישא ארוסתו, דהוי נשואים בתחילה, אבל בנשואה והותר לו לישא אחרת מניין לנו שחייב לגרשה, וצ"ע לדינא: ומ"ש הצ"צ בתחילת דבריו דלמא הב"ח ה' מקבל דתחילה נעשה החרם על אופן זה שלא להתיר אפילו פשיטא טעם מבותר להתיר אם לא שישליש כתובה ותוספת, לא ידעתי מניין לנו להמציא חוקרות פאלו, פיון דהרב"א מפשט פשיטא ליה דלא גזר הרגמ"ה בנשפטיית ומשמע דאין פאן חרם דרגמ"ה פלל, מה"ת לומר דדעת הפל בו כ"כ שהחרם ה' שישליש דוקא הכתובה, ואם אין לו לשלם לא יהי' לו תקנה, די לנו שנאמר דזה מהראוי שלא יתירו הק' רבנים פלי השלשת כתובה מטעם החלקת מחוקק הנ"ל, או מאידך טעם הנ"ל, דזהו דוקא ביש לו לשלם, גם אף אם באמת שהי' הקבלה שרגמ"ה החרים שישליש דוקא הכתובה מ"מ זהו רק ביש לו דדנים אותו פאלו מגרשה באמת, אבל באין לו מניין לנו, לזה לדעתי הקלושה נוטה להסכים לדעתכם ולדעת המורה הראשון להתיר, ובאופן שימתן הבעל ונעקסיל ובתוקף שבאם בהמשך הזמן ישיג ידו לשלם ויתבעו לו קרובי האשה או הב"ד צריף אז לסלק ליד השליש כפי אשר תשיג ידו פולו או קצתו וכן לעולם, והפירות

ממעוות ההם הם שלו לחשבם לו לצורך נתינות מזונות, וגם ת"כ על סף גדול שלא יחול זמן פרעון עד שעה שתשתפה ותתבע לו לכתוב גט לגרשה והוא יסרב, ועל הגט המושלש, צריך השליש אז לבא לב"ד להורות לו אם יוליה לה הגט להתגרש בו.

כן נראה לענ"ד: תשובה מה לכבוד הרב רבי יואל נ"י אב"ד בק"ק שאנלאנק. על שאלת רומעכ"ת וזה לשונו, אינני בקהילתינו שיהיו יחד בחורים ובתולות, ויצא הקול שקידש בחור אהד את בתולה אחת בפני ע"א פשר, והנדקקנו יחד ב"ד הח"מ לדרוש ולחקור המעשה כתי"ק, והנה בא העד לפנינו ואיננו עליו, ואמר בתורת עדות בפני המקדש בזה הלשון, ונייר זענין צו זאממען געוועזינן בחורים ובתולות, האט המקדש אן געפאכגען צו רעדן פאן איינען דער האט חתונה געהאט, ער האט ניכט קאנען דאס גלאז צו ברעכין נאך הערא פאנגט ער אן פאן איינען וואס האט קערצליך חתונה געמאכט ער האט ניכט קאנען לי זאגען, ער פראגטע נאך הערא ווער האט איין רינג, ער זיהט דיא בתולה האט איין רינג, זאגט ער גיב עס מיר, ער ציהט אייז אונס דאס רינג, אונד אויף דען אנדערען פינגער אנגעטוהן, אונד זאגט הר"א מקודשת לי, שאלנו להעד אם אמר המקדש קודם שעושה פן להיתול, דאס ער נור שפאסטן ווילל, השיב, איך דענק ניכט אויב ער דיזעס זאגטע אדער ניכט, דער עד זאגט וויא ער פראגטע נאך איין רינג, האט דיא בתולה דיא האנד געלאנגט, גם זאגט העד דער מקדש האט ניכט געזאגט צו מיר דאס איך זאל איין עדות זיין: השיב המקדש, איך דענק ניכט וויא מייע געדאנקען וואהרען, ערינצט אדער גשפעט, וויא איך פראגטע נאך איין רינג וואלטע איך דען עד דאס רינג אן ציהן, בעווייל דער עד זיך פארהערא פער איינע פלה פאר שטעלט האט, אונד זיך געמאכט וויינען, וויא איך עס נאפהערא דיא בתולה דאס רינג אן ציהע, ווייסע איך ניכט וואס פער מחשבה איך האבע געהאט, ערינצט אדער נור שפאסט, ב' וואס דער עד זאגט זיא האט מיר דיא האנד געלאנגט דאס איז שקר: והנה ב' ימים אח"כ בא המקדש לפנינו ואמר שהתיישב דעתו ונתן לבו לזכרון היטב, ומה שאמרתי לכבודכם ששכחתי מה הי' בדעתי, נזכרתי עתה יעצטא ונייס איך געוויס דאס איך האבע קיין מחשבה געהאט ערינצט מקדש צו זיין ווייל איך וואלטע פארהערא דען עד מקדש זיין אבער קיינע געדאנקען געהאט ערינצט להבתולה מקדש צו זיין: אח"כ חקרנו לשמוע דברי הבתולה, ואמרה בזה"ל אחר האיום פדת, דער מקדש האט מיר דיא האנד אנגעכאממען אונד פאן מיין פינגער אב געצאגען דאס רינג, אונד ווינדרע אויף געזעצט, איך ווייס ניכט וואס ער געזאגט האט, איך וואוסטע ניכט וואס ער האט גיזאגלט דאמיט, זיא זאגט דאס זיא קאנן שוועהרין דאס זיא קיין דעה געהאט האט לאסען מקדש זיין, כ"ד בד"צ יצ"ו יואל חבק"ק הנ"ל יאקיל בר"מ פ"ץ, משה מאיר במה' אלי' ז"ל ע"כ לשון השאלה: נלענ"ד לדון להתיר, ויסודו בקדושין (דף ס"ה) אר"י המקדש בע"א אין חוששין לקדושין, ודעת רוב הפוסקים דהכי קיי"ל ואפילו שניהם מודים, זולת דעת הסמ"ג וקצת פוסקים חששו להחמיר דחוששין לקדושין, וכנותייהו פסק הרמ"א בש"ע אה"ע (סי' מ"ב) לחוש להחמיר שלא במקום עיגון, ונדקא בשניהם מודים, אבל בהכחשה אפילו הכחשת בע"ד סגי כמ"ש התה"ד, והב"ח הוסיף פי היכי דהכחשה מהני ה"ה אם מודה להעד אלא שאומר לצחוק בעלמא נתפנון ולא לקדושין גמורים הוי כמו הכחשה, והבינו הח"מ והב"ש בדעת הב"ח דכוננתו דנאמן להשטות נתפנונתי במגז דלהד"ם, ואם הוא טוען

להשטות נתפוננתי גם היא מותרת, אלא דהם גמגמו לחלוק על הב"ח מתרי טעמי, החלקת מחוקק מפקפק דמה בקב דיש לו מגו ונאמן להשטות נתפוננתי, מ"מ לו יהא דהאמת אתו הא הוי דברים שבלב.

וב"ש מפקפק דלא הוי מגו, דהי צריף להכחיש להעד, פדאמרין ביהיה דנספא דר"א, זהו תנרף דבריהם: והנה פקפוק הב"ש בקל יש לדחות, דבנספא הטעם רק משום דינא דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע, כמ"ש תוס' בשבועות דל"א מגו דהי נשבע להכחיש להעד, או כמ"ש תוס' ב"ב דכל כמה דלא נשבע להכחיש להעד, הוי העד כמו שנים, וזהו דוקא היכי דצריף שבועה, אבל בעלמא שפיר אמרינן מגו דהי מכחיש להעד, ונהרי בקרקע אמרינן מגו דהי מכחיש להעד, וה"נ לענין איסור פו, וזהו פשוט מאד, וכן מצאתי בתשובת חכ"צ סי' קי"א, ובספר בית מאיר, אולם טענת הח"מ לכאורה גדולה וחדקה, ומ"ש החכ"צ ליישב וז"ל, דודאי אלו ידענו בבירור בלא שום ספק דנתפוננו לחוקא ואיטלולא אף דקדשה סתם לא הוי קידושין דדוקא על האומדנא לא סמכינן משום חומרא דא"א כמ"ש זה בתשובה הראשונה דמהר"ם סוף סדר נשים, ממילא שמעינן היכי דל"צ לאומדנא, כגון דאיכא מגו, שפיר נאמן לחוקא נתפוננתי עכ"ל.

ולענ"ד במחכ"ת זה אינו, דדוקא אומדנא מהראוי דמהני מדינא, פיון דמיד בשעת הקידושין דנין באומדנא דרוצה לשחק. א"כ ניכר פוננתו ע"י האומדנא מש"ה לא מקרי דברים שבלב, פיון דכוננתו גלוי וידוע לפנינו, וכמו בשטר מברחת וכדומה, מש"ה הוצרה המהר"ם לומר משום חומרא דא"א לא סמכינן על האומדנא אבל היכי דבשעת דיבורו בפיו לא הי' אומדנא למה שבלבו אלא פשוטו לחוקא נתפוננתי ידעינן דהאמת אתו מפת המגו, בזה פיון דבשעת הקידושין בעידן דיבורו מפיו לא הי' ניכר מחשבתו, פכר נתקיימו הקדושין ע"י דבריו שפפיו שלא נתבטלו ע"י מחשבתו דהויין דברים שבלב, וכעין זה כתבו תוס' גיטין (דף ל"ב ע"א ד"ה מהו דתימא) דההוכחה דלאח"כ לא מהני, [ואנכי נתקשייתי מזה בסוגיא דחולין (דף ל"ט ע"ב) שחטה ואח"כ חישוב וכו', ומשמע ודאי אף דאינו שחט סתם ולא דיבר פלום.

וגדולה מזו כתבו האחרונים להחמיר אף בפירוש ואמר השוחט לשם מצות שחיטה, ונהרי דעת תוס' ס"פ המפקיד דפיגול לא הוי במחשבה כ"א בדיבור, וממילא לכאורה ה"ה בשחיטת ע"ז לא הוי במחשבה, וכדמוכח ממתני' דחולין (דף ל"ח ע"ב) אר"י ק"ו, ולא פרכינן דע"ז חמיר דפוסל במחשבה בלא דיבור, ע"כ דגם בע"ז אינו פוסל במחשבה, א"כ מה מהני הוכיח סופו על תחילתו, לו? הא דאומר עתה מפני ששחטו לע"ז, הא מ"מ בשעת שחיטתו לא הי' רק מחשבה לחודא דאינו פוסל, ובהיה דחולין (דף מ' ע"א תוס' ד"ה לפני ע"ז) מסתמא לשם ע"ז נתפונן התם ניחא פיון דאנו דנין פו מסתמא הוי גלוי לפנינו מה שבלבו וכו"ל.

אבל ביהיה דשחטה ואח"כ חישוב קשה פנ"ל, וכה"ג קשה לי בנדרים (דף ע"ט ע"א בר"ן שם ד"ה קיים בלבו וכו') ומינה דכל שקיים וכו'. וקשה לי, הא חזינו בכל מילי דברים שבלב לא מהני.

אבל מה דמוכח וגלוי פוננתו הוי דברים כמו במברחת, א"כ בשלמא בעבר היום דדנין דגלי דעת' דרוצה בקיומו, א"כ דיודוע לנו פוננתו מש"ה הוי קיום ולא מקרי דברים

שבלב, אבל אין ראיה מזה דקיום בלב קודם שעבר היום דמהני, די"ל פיון דאינו גלוי לנו דעתו הוי דברים שבלב, וצע"ג: [אולם מטעם אחר יש לדחות קושיות הח"מ עפ"י מ"ש הרשב"א בהטמין עדים אחרים הגדר בשעת הקדושין והיא לא ראיה העדים יכולה לומר יודע אני דאין קדושין בלא עדים, וכוננתי לצחוק בעלמא, וכן פסק הגהת ש"ע שם ס"ג.

וע"כ צ"ל הא דלא הוי דברים שבלב, היינו דגלוי לכל דלצחוק נתפוננה, דאלו לקדושין מעליא נתפוננה היתה מתקדשת בעדים, פיון דידוע קדושין בלא עדים לא מהני. א"כ ה"נ י"ל במקדש בע"א פיון דכל הרוצה לקדש קדושין מעליא מסתמא מקדש בב' עדים שיהיו הקדושין גמורים מש"ה פיון דקידוש בע"א נזכר מחשבתו דלצחוק נתפונן לא מקרי דברים שבלב, ונראה דהח"מ אג"ל לשיטתיה, דהחליט בסק"ח בהטמין עדים אחרים גדר אף במודית דלקדושין נתפוננה מ"מ לא מהני, פיון דהעדים היו סבורים להשטות נתפוננה לא מקרי עדות קדושין, והוי במקדש בלא עדים עיי"ש, א"כ ע"כ מוכח דמקדש בע"א לא מקרי גלוי לכל להשטות נתפונן, דא"כ אף בשניהם מודים לא להוי קדושין, פיון דלפי דעת העד דלהשנות נתפוננו לא מקרי עד קדושין מש"ה יפה הקשה הח"מ דאף דטוענת להשטות לא להני דהוי דברים שבלב.

אבל לסברת מהר"ם פאדווי וכפסק הגהת ש"ע דבהטמין עדים אם מודים דלקדושין נתפוננו הוי קדושין מעליא. ואעפ"כ אם לא נתפוננו לקדושין לא הוי קדושין מעליא, א"כ ה"נ י"ל במקדש בע"א דכל דלא מקדש בקדושין גמורים פראוי רגלים לדבר דלהשטות נתפוננו ונאמנים בכך: והנה לא נעלם ממני מה דמתנגד לדברינו לישנא דמהר"ם פאדווי בתשובה סי' ל"ב שכתב וז"ל פי גיזל בטר טעמא דמלתא שמפריש הרשב"א עצמו הטעם פיון דידועים דמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושין רגלים לדבר דרצתה לשחוק בו, והכא לא שייך מידע ידע דהמקדש בע"א א"ח לקדושין פדעת רוב הגאונים ושחקה בו שחרי לא אמרה הכי, אף אמרה להד"ם וכו' עיי"ש, ולשון זה משמע להדיא דדוקא להגאונים דס"ל המקדש בע"א א"ח לקדושין בזה שייך לומר לשחוק נתפוננה.

אבל להפוסקים מקדש בע"א חוששין לקדושין ל"ש לומר לשחוק נתפוננו פיון דידענו שיהיו הקדושים חלין לחומרא, לא הו"ל לעשות פן לשחוק בעלמא, אף מ"מ אין תפיסה על הפ"ח, פיון דיש יסוד לדינו מדברי תשובת תשב"ץ ח"א סי' ע' דכתב להדיא מקדש בע"א לכ"ע לטעון להשטות נתפוננתי שפיר י"ל דהטעם כדברינו הנ"ל, פיון דלא קדשה פראוי בב' עדים רגלים לדבר דלהשטות נתפוננו, אחר זמן רב מצאתי בתומים סי' פ"א שכתב פנה: והנה עוד בה שלישייה מה דהקשה החכ"צ בתשובה הנ"ל, דכיון דכל עיקר הנאמנות דלהשטות נתפונן הוא רק במגו דלהד"ם, איך יהיה עדיף מטענת להד"ם וכיון דטענת להד"ם לא מהני רק למי שמכחיש להעד ואומר להד"ם.

אבל לגבי איך דמודה להעד הוי קדושין ה"נ בטענת השנואה, ולזה העלה באמת דכוננת הב"ח רק דמי שטוען לצחוקנתפוננתי הוא מותר במגו דלהד"ם עיי"ש. והנה אם באנו לדמות מקדש בע"א להטמין עדים אחרים הגדר וכנ"ל, י"ל דאין פוננת הב"ח מדין מגו אלא דמדינא נאמנת מפח רגלים לדבר, כמו בהטמין עדים דנאמנת להשטות נתפוננה,

אף דליכא מגו דלקהד"ם, א"כ י"ל דאם רק הוא טוען להשטות נתכונן גם היא מותרת וכן בהיפוך, וכדעת הח"מ בכוננת הב"ח ולאו מטעמי: ומעתה בנ"ד דהיא טוענת דלא שמעה כלל שדיבר לה מענין קדושין בזה נראה אף להח"מ מותרת פניו דבאם האמת אתה בודאי אינה מקודשת דזה לא מקרי דברים שבלב, פניו דאמרת דלא שמעה כלל ענין קדושין, א"כ נאמנת ממילא במגו דלקהד"ם.

ואף דיש לפקפק בזה דהתינח אם לא הי' שם בשעת הקדושין רק הע"א שפיר הוי מגו דלקהד"ם, אף דבלקהד"ם הי' מכחיש להקול ולכא מגו, פההיא דאמרינו ברבא בר שרשום, היינו באם כפי הקול בודאי פה הוא, משא"כ בנ"ד דהקול הי' דקידשה בע"א, והיינו רק שהעד אומר פו בזה בטוען להד"ם לא מכחיש להקול, אלא שהעד אומר שגר.

ובזה אינו נגד הקול, אבל אם במקום שהוא הוי גם נשים ובתולות, י"ל דליכא מגו דלקהד"ם, דאף דנשים לא מהימני, מ"מ לא הוי מגו, דאין רצונה להכחיש אותם, ודומה למ"ש הרא"ש בתשובה כלל ס"ו ס"ח דל"א מגו דהי' מכחיש לעדים קרובים, והביא ראי' מסוגיא דב"ב (דף ל"ג ע"א) לקוחה בידי לא מצית אמרת דהא איכא קלא דארעא דיתמי הוא עיי"ש.

והובא בש"ך (סי' נ"ח סי"א) אף מ"מ הא כבד פתב המהריב"ל בתשובה ספר ג' סי' ע"ט, דלדברי רבינו האי והרשב"ם ז"ל אין הרכח לדין זה וסוגיא דב"ב הנ"ל, ובככה"ג חוה"מ סי' פ"ב בכללי מגו אות ס"ז פתב והרשד"ם חח"מ סי' נ"א פתב דהרשב"ם ושאר פוסקים ס"ל דמגו במקום עדים פסולים אמרינו, ואף דמהר"א ששון בתשובה סי' כ"א פתב דלא מצינו חולק על הרא"ש בזה מ"מ הא פתבנו דעת מוהריב"ל והכנה"ג דשאר פוסקים חולקים על הרא"ש.

וה"נ משמע מדהחליטו דין חדש דאינו נאמן לומר לקוח נגד הקול משמע דס"ל דליכא פירוש אחר בפסוגיא הנ"ל דלקוח לא מצית אמרת, פניו דאיכא קלא היינו דלא הי' נאמן בטענת לקוח, דאלו הי' מהימן הי' מגו מעליא, ולא אמרינו דליכא מגו דלא רצה להכחיש הקול, א"כ ממילא אין יסוד לדברי תשובת הרא"ש הנ"ל, וגם מדברי הרשב"א בתשובה סי' אלה קע"ט משמע דנאמנת במגו דלקהד"ם אף במקום קול.

וא"כ בנ"ד מותרת מטעם ס"ס, ספק פהפוסקים מקדש בע"א א"ח לקדושין, וביותר אף להסוברים דחוששין הוי רק ספיקא כדמשמע לישנא דחוששין הוי רק חומרא, ספק פהפוסקים דמגו להכחיש עדים פסולים אמרינו, ונאמנת דלא שמעה דיבורו במגו דלקהד"ם.

אף דרבים מאחרונים ס"ל דס"ס דרבנואתא לא מהני דהוי שם אוניס חד הוא כמ"ש בתשובת מהריב"ל ח"ג סי' מ"א, מ"מ נראה הסכמת האחרונים דהוי ס"ס, כמ"ש מהרי"ט בתשובה ח"א סי' קט"ז, ועיין בגט פשוט לה' גיטין סי' קכ"ט, וז"ל אמנם נראה להתיר בס"ס בפלוגתא דרבנואתא, ואף באיסור א"א עכ"ל, פוק חזי מאן גברא רבא קמסהיד עלה, וגם בדברי מהריב"ל עצמו הנ"ל נראה רק פמסתפק בדבר אם ס"ס דרבנואתא הוי ס"ס.

ומצאתי למהריב"ל עצמו ח"ב סי' י"ג וי"ד בעד אחד ביבם משנמד שמעיד שנשבע דהוי ס"ס, ספק שיטת הפוסקים דאין זקוקה למומר ספק פהפוסקים ע"א ביבמה לא בעי קברתיו עי"ש, בפרט בנ"ד דרוב הפוסקים ס"ל מקדש בעד אחד א"ח לקדושין ועליוהו סמכינן במקום עיגון, הרי דכן הוא עיקר לדינא, א"כ אף שלא במקום עיגון דמתמירינו, מ"מ י"ל דאם יש עוד צד ספק להקל סומכין להקל: וכבוד עמיתי הגאון בעהמ"ח בית מאיר כתב לי ונ"ל, ונ"ל אלו הי' מוחלט לדון בספק קדושין שלא במקום עיגון ע"פ ס"ס הי' יותר קרוב לי לספק אם טבעת מעסינג ישן שנה פרוטה ודאי אפילו במדי וקוי בפשוטו תרי ספיקא.

אמנם כבר עוררתי בספרי סי' ד' סכ"ו לכתוב אמנם במרדכי וכו'. ועכ"פ נשמע מינה אף להש"ך ופר"ח שהקלל במקומו עומד להתיר ס"ס מפני מעלת יחוס ישראל מחמירים וכו' עיי"ש.

וכן כתבתי בספרי סי' קע"ב: והשבתי לו לדעתי אם באנו ללמוד משתוקי ולכניל בכלל רבא לדמות לזה פל דיני גיטין וקדושין, א"כ נלמוד דאף במקום עיגון לא מהני ס"ס, דהא בשתוקי אף בנשא יוציא ועיקר פסולו לבא בקהל הוי פדיעבד כמ"ש הר"ן פ"ק דכתובות גבי ההיא ארוס וארוסתו.

והרי אף בבת עיסה דליכא חזקת פשרות נחלקו הפוסקים אם תצא, וזה בפסולי קהונה אבל בפסולי קהל הוכיח הב"ש סי' ב' סט"ז דאף הב"י גופי' דהוליד המשמעות מהרמב"ם דבת עיסה תצא, מ"מ מודה דבפסולי קהל ל"ת (ויקצת קשה הא פיון דאסרת לבת עיסה לבא בקהל הוי פדיעבד כסברת הר"ן הנ"ל, ונ"ל דהיכי דלענין יחוס קהונה אף דיעבד תצא בזה בעי' לפסול קהל דיעבד ממש.

אבל האיסור לכתחילה לבא בקהל לא מקרי כ"כ דיעבד. וכדדייק לישנא דהש"ס ודאי גמי פדיעבד דמי] ורומפכ"ת נ"י כתב בספרו הנ"ל סי' ד' פן.

ולחנ"ל מוכרח דאפי' נשאת תצא כבהג"ה שם. ובאמת מוכח לדעתו דאף בפסולי קהל תצא והשיג על הב"ש דס"ל דבפסולי קהל אף לכתחילה מותר בס"ס, ולענ"ד אין זה השגה, דהא ע"כ מוכח דאף לר"ג אלים לי' ס"ס מרוב, דהא קיי"ל דבחד רובא באינה טוענת ברי דתצא, ואלו באלמנת עיסה קיי"ל דל"ת.

וא"כ י"ל דס"ס מקולים בפסולי קהל, אף בליכא חזקת פשרות, ורק ברוב מחמירים פדאמרינן אבל פירש אחד מצופורי ובעל הנלד שתוקי, דלדעת רוב הפוסקים קאי גם לר"ג ובליכא ברי.

וא"כ תו לק"מ משתוקי דהוי ס"ס, דהרי אף בנדאי אגיל איהו לגבה מחמירין, וא"כ ליכא ס"ס, גם נראה לענ"ד דנ"ד עדיף פיון דאומרת לא שמעתי, הוי ברי וס"ס, אף דקיי"ל דברי וחד רובא לא תנשא היינו בפסולי קהונה, וגם הלא ס"ס עדיף מרוב, א"כ י"ל דברי וס"ס מהני, וביותר דהא מה דמתמירינו בברי וחד רוב, היינו לחוש לדברי ר' יהושע אבל בס"ס גם לר"י מהני אפילו בלא רוב, ולר"ג אלים ליה ברי.

א"כ בברי וס"ס דלכ"ע שרי בזה לא מחמירינו, ומזה הטעם מה דהביא דידי מעכ"ת נ"י ראיה לדעתו מדברי תשו' מהר"ם פאדווי סי' ל"ב שכתב, ומי יכניס ראשו וכו' אף דהוי

ס"ס, דְּהֵתָם אַף דְּטוֹעָנָת בְּרִי מ"מ לְגַבֵּי הַנוֹשָׂא אוֹתָהּ לֹא מְקַרֵּי בְּרִי כִּינּוּן דְּהַעֲד מְכַחֲשֵׁה הַגּוֹי בְּרִי וּבְרִי.

אַבְל בְּנ"ד אֵין מִי שְׂיִכְחִישׁ אוֹתָהּ אִם שְׂמַעְהָ הַגּוֹי בְּרִי וּס"ס: חֲזַר הַגָּאוֹן הַג"ל וְהַשִּׁיב לִי וְנ"ל, וְהִנֵּה רֵאשִׁית הַדְּבָרִים כְּתַב מֵר עַל דְּבָרֵי דָאָם בְּאֵנוּ לְלַמּוֹד מִשְׁתוּקֵי וְכו' לְדַמּוֹת פֶּל דִּינֵי גִיטִין וְכו', יַעֲיִין מֵר בְּסִפְרֵי ס' קע"ב וְיִרְאֶה שְׁלֹא הַזְּפָרְתִּי אֶלָּא גִט וּמִיתַת הַבְּעַל דְּהֵם בְּחֻזְקַת אִסּוּר מִשָּׂא"כ בְּקִדּוּשֵׁין דְּהִיא בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר וְאֵין דּוּמָה לְשְׁתוּקֵי דְאֵין לוֹ שׁוּם חֻזְקָה, וְגַם שָׁם לֹא הִחְלַטְתִּי, מְפָנִי שְׁבַל"ז יִדְעָתִי שְׁאֵין דְּבָרֵי הַמְרָדְכִי וְהַרִיטְב"א מְוֹכְרָחִים לְכּוֹנְנַת שְׁתוּקֵי בְּשֵׁם ס"ס, וְתַדַּע שְׁהָרִי פֶל חֲכָמֵי סְפָרַד דְּנִין תְּמִיד לְהַתִּיר ע"י ס"ס אַף בְּמִיתַת הַבְּעַל, וְלֹא בְּאִתִּי בְּסִי' ד' רַק לְעוֹרֵר שְׁאֵין דְּבָרֵי הַב"ש מְוֹכְרָחִים וְלִהְיֵיהַ הַטּוֹר, אוֹלָם עֵיקַר טַעְמָא בְּזֵה שְׁאֵין דְּעָתִי נוֹטָה לְדוּן בְּסִפְק קִידּוּשֵׁין שְׁלֹא בְּמִקּוּם עֵיגוֹן ע"י ס"ס הוּא מְמַה שְׁאֵנִי רוֹאֶה כְּמָה הַחֲמִירוּ הָרֵאשׁוֹנִים לְכַתְּחִילָה בְּסִפְק אַחֻת חְלוּצָה, שְׁהוּא הַמְרָדְכִי פ' הַחֻלְץ וְלֹא רְצוּ לְמַיְעַבַד עֲוֹבְדָא לְהַתִּיר לְכַתְּחִילָה סְפַק דְּרַבְּנָן בְּעַנְיֵינִי אִסּוּרֵי בִיאָה, וְהַש"ע אַה"ע אַף יִתֵּר מְזַה מְעַתִּיק פְּסַק הַר"מ וְהַטּוֹר ס' קע"ג ס"ג לְהוֹצִיא סְפַק אַרוּסְתּוֹ שְׁהִיא סְפַק אַחֻת חְלוּצָה, וְע"כ כְּדַדְחַקְתִּי בְּסִפְרֵי צְלַעוֹת הַבַּיִת ס' ב' בְּהַגָּה, מְפָנִי שְׁאֵינָה אֶלָּא סְפַק מְקוֹדְשַׁת עֵי"ש.

עכ"ז מְדַבְּרֵי כּוֹלָם נְלַמַּד דְּלֹא לְמַיְעַבַד עֲוֹבְדָא עַפ"י סְפַק דְּרַבְּנָן לְכַתְּחִילָה לְכָל הַפְּחוֹת בְּעַנְיֵינִי אִסּוּרֵי בִיאָה שְׁהוּא אִסּוּר עוֹלָם, וְכַדִּינָא דְהַר"מ אַף כִּי נִפְסְלָה מִכְּהוֹנָה וּמְדַמְבִּיא שָׁם בְּמְרָדְכִי רֵא"מ ס"ס, ש"מ דְּשׁוּיָם הֵם ס"ס בְּדִאוּרְיִיתָא וְסְפַק אַחַד בְּדַרְבָּנּוּ, וְכּוּן נִקְטוּ כָּל הַפּוֹסְקִים בְּמַשְׁקַל אַחַד.

מְזַה דְּעָתִי נוֹטָה שְׁלֹא לִידּוֹן שְׁלֹא בְּמִקּוּם עֵיגוֹן עַפ"י ס"ס בְּס"ק, וְאֵי מִשׁוּם דְּנִפְסְלָה מִכְּהוֹנָה מִש"ה לֹא חָשִׁיב דִּיעַבַד כְּנ"ל, וְדוּקָא הָרֵאשׁוֹנִים שְׁסַמְכוּ עַל דְּעַתָּם בְּרוּר שְׁהַהֲלָכָה אֵין חוֹשְׁשִׁין כְּתַבוּ שְׁלֹא לְהַחֲמִיר מְפָנִי שְׁנִפְסְלָה לְכַהוֹנָה, אַבְל אֵנוּ דְּבַעֲנֵינִי וְיִתְיָנוּ צְרִיכָה גִט מְסַפְק, כָּל דְּאֶפְשָׁר בְּגִט חָשׁוּב לְכַתְּחִילָה וְרֵאשׁוֹי דְּלֹא לְמַיְעַבַד עֲוֹבְדָא לְפּוֹטְרָה בְּלֹא גִט, אַף ע"י ס"ס, כְּנִרְאֶה גַם מִן הַמְּהָר"ם פְּאֵדוּוֹי וְהַב"ח הַג"ל, וּמָה שְׁטַעַן מֵר הַגָּאוֹן נ"י מְצַד בְּרִי וְשָׂמָא, יַעֲיִין מֵר בְּסִפְרֵי ס' מ"ה, גַּם מ"ש מֵר שְׁהִיא דְּמְהָר"ם פְּאֵדוּוֹי אֵינוּ אֶלָּא בְּבָרִי וּבְרִי, אֵין מְוֹכְרָח כ"כ, כִּי דוּעַ לוֹ, וּמ"ש מֵר בְּטוֹב טַעַם לְסַלֵּק הַשְּׁגָתִי מֵהַב"ש מְפֶל וְכָל, וְכַתַּב דְּהָא ע"כ מוֹכַח דְּאֶף לַר"ג אֵלִים ס"ס מְרוּב דְּהָא קִי"ל בְּחַד בְּרִי וְאֵינָה טוֹעָנַת בְּרִי דְתַצָּא, [וּמְזַה סְתִירָה נְמִי לְדַבְּרֵי הַב"ש ס' ב' ס"ד דְּכַתַּב וְשָׁם קִי"ל דְּל"ת, וְנִהוּ לִיתָא בְּאֵינָה טוֹעָנַת, וּבְטוֹעָנַת אֶפִּילוּ בְּרוּב פְּסוּלִים לֹא תַצָּא וְאֵלוּ בְּאֶלְמַנַת עֵיפְסָה קִי"ל דְּלֹא תַצָּא, יְפָה כְּתַב וְלֹא עָלִי הַתְּלוּנָה כ"א עַל הַמְרָדְכִי, וְעָלִי לִיכָא תְלוּנָה כ"כ דִּי"ל מָה דְקִי"ל בְּחַד רַוְבָא דְתַצָּא וְאֶפִּילוּ פִּירְשׁ אַחַד וְכו' הֵינּוּ אַף מִשׁוּם מַעְלַת יוֹחֲסִין רַק מִשׁוּם גְּזִירָה, וְלִהְכִי מְחַלְקִינּוּ בֵּין ב' רַוְבָא לְחַד, מִשָּׂא"כ בְּס"ס דְּאֶלְמַנַת עֵיפְסָה דְלִיכָא לְמַגְזַר בְּמִדֵּי, אַבְל לַר' יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּהַסוּגֵיָא לַר"ג, אַבְל לַר"י אֶפִּילוּ בְּב' רַוְבָא וְאֶפִּילוּ יְדוּעַ דְּאֵזְלוּ אֵינָהוּ לְגַבֵּה פְּסוּל, הֵינּוּ מִשׁוּם דְּלִדְיָדִי מְצַד עֲצָמוֹתוֹ וְשׁוּב לֹא אֵזְזִיל בְּתַר רַוְבָא וּס"ס, אֵלִים לִיהַ שְׁפִיר כְּתַבְתִּי דְּמִינָיָה לֹא קָשָׁה עַל הַרִיטְב"א עכ"ד: הַשְּׁבָתִי בְּזֵה"ל, מ"ש חֲבִיבִי נ"י לְחֻזַק דְּבָרֵיו לְהַחֲמִיר בְּס"ס בְּקִדּוּשֵׁין שְׁלֹא בְּמִקּוּם עֵיגוֹן, מְדִקִּי"ל בְּהַגָּהַת ש"ע אַה"ע ס' קס"ב דְּאִסּוּר בְּקִרוּבוֹת סְפַק חְלוּצָתוֹ, אַף דְּרַק מְדַבְּרֵיהֶם

והגוי ספק דרבנן, וע"כ הטעם פנין דגיש לוי ביה רק ספק קדושין לא מקרי כ"כ דיעבד ומוכח מזה אף דמצריכינן גיטא ופוסלים אותה לפקונה מקרי לכתחילה להחמיר בספק דרבנן באיסורי ביאה, וה"נ בס"ס עכ"ד.

לענ"ד הרי מציינו בהרשב"א בתשובה אלה רי"ו דכתב בנתקדשה ואין ידוע אם הגיעה לכלל שנותיה ונבדקה ולא נמצאו לה סימנים די"ל דהוי ס"ס, ספק לא הגיעה לשנותיה, ספק לא הביאה סימנים אלא שסימנים נאפ"ה איני רואה בזה להקל ויש עוד להתנייב בדבר, הובא בב"ש סי' קנ"ה סכ"ב, ורמז לעיין בתשובת הרב וה' בצלאל אשכנזי, ועינתי שם, ראיתי שכתב על דברי רשב"א אלו איברא ודאי דכל ס"ס לקולא אפילו בשל תורה וא"צ ישוב, וכ"כ הריטב"א פ"ק המגרש דאי נפק עלה קלא דאתקדשה בספק קרוב לה וכו' לא אסרינן לה, דהוי ס"ס, ספק קלא לאו קושטא הוא, ואם קושטא ספק קרוב לו, הא קמן דאע"ג דהס"ס אינו מתהפך אפ"ה שריא אתתא לעלמא וכו' ויש והאחרונים שחולקים בזה, מ"מ לדברי פוליהו ס"ל דס"ס המתהפך אזלינן לקולא אפילו בד"ת, אבל אפשר דהרב הנ"ל כתב שצריך להתנייב משום דהוי רק כמו חדא ספיקא ספק גדולה וספק קטנה, ולא הוי ס"ס מעלמא, ע"כ לשון הרב מוה' בצלאל ז"ל, והביא עוד שם מקודם תשובת רבני פרויניצא וקוטלונני' דמקילים בדינא דהרשב"א הנ"ל מדין ס"ס, וכתבו וז"ל, וכל ב' ספיקי אפילו בדאורייתא לקולא כמו דנתבאר פ"ק דכתובות גבי פ"פ מצאתי, ובהד"ל נתבאר ג"כ בההיא דיצאה מליאה דפליגי ר"ג ור"י, תרונני'הו מודו דאי הוי ב' ספיקא אזלינן לקולא אפילו בדאורייתא, כמבואר בירושלמי שם ביאור רחב, אע"ג דבאלמכת עיסה הוי להו ב' ספיקי פסקו לכתחילה לא תנשא, התם מעלה עשו ביוחסין עכ"ל [מבואר דס"ל דמ"מ באלמנת עיסה הוא רק מפני יחוס פקונה ולא ביוחסין ישאל פדעת הב"ש סי' ב' סט"ו] ומסתימת דבריהם משמע להדיא אפילו בלא עיגון ואפשר בגט מקילין בס"ס, ובפרט בדברי חכמי פרויניצא דמחלקים בין אלמנת עיסה מפורש להדיא אפילו לכתחילה מקילין בס"ס דקדושין וכפי פירוש הרב מוה' בצלאל הנ"ל בכוננת הרשב"א, כתב ג"כ המהרי"ט בתשובה ח"א סי' מ"א וכתב עוד שם טעמים אחרים, וכן הסכים הפר"ח סי' ק"י אות ועיין בתשו' המהרי"ט ח"א סי' נ"א דחכם אחד השיב על דבריו שפסימן מ"א הנ"ל, ונזכר שהחכם ההוא רצה לומר דהטעם דהרשב"א דצריך להתנייב משום דבערוה מחמירין בס"ס, והוא השיב דמסוגיא דאלמנת עיסה מוכח דבין לר"ג בין לר"י מקילים בס"ס ליוחסין, וכן מוכח פ"ק דכתובות בסוגיא דפ"פ, ומדברי תוס' שם דהקשו דבא"כ גמי הוי ס"ס והלא דברים ק"ו אם במקום שהיגל בדבר ערוה לענין חזקה וכו' ומסוגיא דקדושין קידש באבני פוחלא י"ג להדיא דאי חילוק בין שבויה לא"א, וא"כ אם בא"כ מקילין מס"ס, ה"ה א"א, ומה ראה הרשב"א להחמיר עיי"ש, ולכאורה במה דמדמי א"א לא"כ הוא ראי' לסתור, דהא בא"כ מחמירין באלמנת עיסה בס"ס, ומה תמה בזה על הרשב"א, דלמא הרשב"א מיירי שלא במקום עיגון ודחק, אע"כ דס"ל למהרי"ט דלאסרה לעלמא בלא גט, פנין דאין בדינו לכופו לגרש לא מקרי לכתחילה, גם כפי הראיה של מהרי"ט לדון בק"ו ס"ס מדין חזקה מבואר דס"ל אפילו לכתחילה מקילין ס"ס, ועתה מצאתי ביותר בתשובת מהרי"ט סי' קל"ח דכתב להקל להדיא בס"ס בקדושין, והביא שם דברי תשובת מהרי"ב ל"ח סי' ז' דנטה להחמיר עפ"י דברי המרדכי בהחולץ, ואף על פי כן העלה שם להקל, ובאמת

בְּעִיָּקָר דְּבָרֵי הַמַּהְרֵי"ט שֶׁם שִׁפְתָב לְהַקְל בְּחֻזְקָה לְחֻדְי' בְּעֶרְוָה וְהִבִּיא רְאִיָּה מֵהֵיא דִּיבְמֹות, דְּאִמְרִינָן אִזְקֵי תְרֵי בְּהֵדֵי תְרֵי וְאוּקֵי אִתְמַתָּא בְּחֻזְקָתָהּ מִיַּדֵי דְהֵוִי נְכֹסֵי דְבַר שְׁטֵיא אֶלְמָא יִלְפִינָן עֶרְוָה מִמָּמוֹן, וְדִנְקָא בְב' כִּימֵי עֵדִים אִמְרִינָן הֵתָם מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ דְמַחְמִירִין בְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה בְּתֵרֵי וְתֵרֵי עֵי"ש, וְתַמְהֵנִי הָא לְמַסְקָנָא בִּיבְמֹות בְּכָל סִפְקֵי קִידוּשִׁין אוֹ גִירוּשִׁין חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיִבְמַת וְהִכֵּי פְסָקִינָן בִּש"ע ס' קע"ג, וְכ"כ הִפ"י בְּסוּגְיָא דִּפ"פ, דְּמַסְנְגִיא דִּיבְמֹות מוֹכַח דְּמְדַרְבְּנָן מַחְמִירִין שְׁלֹא לִיזוּל בְּתַר חֻזְקָתָהּ הֵיטֵר עֵי"ש.

וְרְאִיּוֹת הַנַּהְרֵי"ט דְּמַדְמִי לָהּ לְבַר שְׁטֵיא, רְאִיָּה זֹו חֲלוּשָׁה, דְּהָא הֵתָם בְּעִי' לְלַמּוּד רַק דְּמַדְאוּרֵינִיָּתָא פְטוּרָה מִיבּוּם וְל"ש לְגִזְזוּר אִם אִתְּהָ אֹמֵר חוֹלְצָת תְּתַיִבְבּ, גַּם רְאִיּוֹתוֹ לְדוּן בִּס"ס לְהַקְל מֵהֵיא דְּאֶלְמַנְתָּ עֵיפָה וּמַסְנְגִיא דִּפ"פ, יֵשׁ לְדוּן דְּלִמָּא הֵתָם מְשׁוּם דְּאִיפָא ג"כ חֻזְקָה לְהִיתִירָא, וְנָה יֵשׁ לִיִּישׁב, וְהֵרָאשׁוּנָה צ"ע.

[הָרֵי מְבֹנָר דְּדַעַת גְּדוּלֵי הַמּוֹרִים אֵלּוּ כְּוָלָם ס"ל לְהַקְל בִּס"ס בְּקִדּוּשִׁין, וּבְכַרְט דְּהַגְּאוּן מוּה' בְּצִלְאֵל אֶשְׁכְּנִי אֲשֶׁר לְפָנָיו גְּלוּיִים כָּל דְּבָרֵי הָרָאשׁוּנִים אִף מָה שְׁלֹא בָּאוּ בְּדַפּוּס, וּכְדַרְכּוֹ בְּסִפְרוֹ שִׁטָּה מְקַנְבָּצָת לְאַסְרָה וְלִקְבִּץ כָּל דְּבָרֵי הָרָאשׁוּנִים, כֵּן דַּרְכּוֹ הַטּוֹב שֶׁם בְּתַשׁוּבוֹתָיו, וְלֹא אֶשְׁתַּמֵּיט לְהִבִּיא דַעַת הַמַּחְמִירִים בִּס"ס, וְרְאִיּוֹת מַעַכ"ת מִסִּי' קס"ב, י"ל דְּהֵיא מְטַעַם דְּהַנ"י דְּקַרְוֹבַת סִפְקֵי חֲלוּצָתוֹ דְּמִי לְקַרְוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ, הִתְחַמִּירוּ בְּהָ טוֹבָא, וְאִף דְּמַקּוֹר הַדִּין בְּמַרְדְּכֵי לֹא נִקַּט לָהּ מְטַעַם זֶה מ"מ י"ל דְּאִנּוּן קִי"ל כֵּן מַה"ט, אוֹ מְטַעַם שִׁפְתָב הַה"מ כִּינּוּן דְּנַעֲשִׂית הַחֲלִיצָה בְּכַרְסוּם הִתְחַמִּירוּ טְפִי, גַּם הִרְאָה מִסִּי' קע"ג, י"ל ג"כ דְּהוּא מְטַעַם הַנ"ל דְּהִנְיַעוּקֵי יוֹסֵף, גַּם י"ל בְּהֵיא דִּקְס"ב הֵוִי לְכַתְחִילָהּ מְמַשׁ, וְגַם בִּסִּי' קע"ג, כִּינּוּן דְּלִצְדָה הַקִּילָא אִיסוּרָה לְעֶלְמָא בְּלֹא גִט וּבְמָה שְׁאֵנוּ בְּאֵנוּ לְהִתְחַמִּיר הוּא רַק לְגַבֵּי הָאָרוּס, גַּם לְהַפְהִינִים אִם יָמוּת הָאָרוּס בְּלֹא גִט, מַש"ה לֹא מַקְרִי כ"כ דִּיעֵבַד, כִּינּוּן דַּרְק בְּסִפְקֵי קִדּוּשִׁין הֵיא לּוֹ, אֲבָל בְּעֶלְמָא בִּס"ס בְּקִדּוּשִׁין לְאַסְרָה לְעֶלְמָא בְּלֹא גִט וּלְפַסְלָהּ לְכַהֲנָה מִיָּד ע"י הַגִּט הֵוִי כְּדִיעֵבַד, גַּם י"ל דְּבַהֵיא דִּסִּי' קע"ג מְסִייעַ חֻזְקָתָהּ פְּנוּיָה לְאִיסוּר, וְאִף דְּחֻזְקָתָהּ פְּנוּיָה לֹא הֵוִי חֻזְקָה גְּמוּרָה מ"מ מַחְמִירִין בְּזֵה, וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק בְּפָנִים אַחֲרוֹת, עַכ"פ בְּקִדּוּשִׁין בְּע"א דְּרַבּוּ דַעַת הַפּוֹסְקִים לְהַקְל דְּאִין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין וְעַלִּיָּהּ סְמִיכִין בְּמַקּוּם עֵיגוּן וְדַחֵק, מְשַׁמַּע דְּכֵן הוּא עֵינְקָר לְהַלְכָה בְּנֹדָאֵי י"ל דְּאִם אִיפָא עוֹד סִפְקֵי לְהַקְל דְּמַקְלִין, וְלִסְמוּךְ עֶלְפָל הֵנִי רַבְּנוֹתָא דְּמַקְלִין בְּכ"מ בִּס"ס, א"כ בְּנ"ד יֵשׁ לְסַמּוּךְ עַל ס"ס הַנ"ל סִפְקֵי בְּעִיָּקָר הַקִּדּוּשִׁין בְּע"א, וְסִפְקֵי דְּאִמְרִינָן מְגוֹ לְהַכְחִישׁ עֵדִים פְּסוּלִים, וְנֶאֱמַנְתָּ דְּלֹא שְׁמַעָה מָה הוּא אֹמֵר בְּמַגּוֹ דְּלֵהֲדַן"ם, וְאִף אִם הָעֵד יֹאמֵר שֶׁהִי בְּמַקּוּם הַשְּׁקֵט וְלֹא הִי קוֹל הַמְּוֹלָה, וּבְעֵנִין שְׁרָאוּי לְשִׁמּוּעַ, וְהֵוִי מְגוֹ בְּמַקּוּם אֲנָן סְהֵדִי, כְּדַמְשַׁמַּע לְהִתְדָּא מְלִשׁוֹן הַרְשָׁב"א סִי' אֶלְף קע"ט, מ"מ הָכָא י"ל בְּמַמְנ"פ, אִם הָעֵד יֹאמֵר כֵּן, זֶהוּ גּוֹפָא שְׁהִיא אֹמֵרֶת דְּלֹא שְׁמַעָה הֵוִי הַכְּחָשָׁה לְע"א שְׁלֹא הִי בְּמַקּוּם הַשְּׁקֵט כ"כ, שְׁיִהֵי וְנָדָא שְׁצָרִיכָה לְשִׁמּוּעַ, וְאִם אֹמֵר הָעֵד שֶׁהִי בְּמַקּוּם הַמְּוֹלָה דְּאֶפְשָׁר שְׁלֹא נִשְׁמַעוּ דְּבָרֵיו, בְּזֵה לֹא הֵוִי דְּבָרִים בְּדַרְךָ הַכְּחָשָׁה לְהָעֵד, דְּעַל מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין לֹא הִנְכַחַשׁ, דְּמָה דְּאִמְרֶתָּ שְׁלֹא שְׁמַעָה אִינּוּ עֵנִין הַכְּחָשָׁה, דְּגַם לְדְּבָרֵיו אֶפְשָׁר דְּלֹא שְׁמַעָה, וְהוּא בְּעֵדוּתוֹ הֵוִי כְּשֵׁנִי עֵדִים מְעִידִים עַל הַמַּעֲשֵׂה אֶלָּא דְּלֹא יָדְעוּ אִם שְׁמַעָה, שׁוּב נֶאֱמַנְתָּ בְּמַגּוֹ דְּלֵהֲדַן"ם וְכַנ"ל: מ"ש עוֹד יְדִידֵי הַגְּאוּן נ"י לְפַקְפַק דְּאוּלֵי מָה דְּאִמְרָה, אִיף נוֹיִיס נִיכַט נוֹאס עַר זֹאגְטע' אִין כְּוֹנְנָתָה דְּלֹא שְׁמַעָה דְּבָרֵיו, אֶלָּא כְּוֹנְנָתָה שְׁלֹא הִבִּינָה לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ דְּבָזָה לְדַעַת הַב"י וְהַח"מ דְּאִינָה נֶאֱמַנְתָּ, וְאֶפְשָׁר דְּאֶפִּילוּ מְגוֹ לֹא הֵוִי, דְּאִנּוּן סְהֵדִי עַכ"ל.

לא מסתבר לי לחוש לזה דפשוטות דבריה מורים יותר דלא שמעה לאונן מה הוא אומר, ואף לחוש לדברי רומעכ"ת נ"י צויתי לשמוע שנית דבריה ואמרה בפירושו שלא שמעה חיתוף הדברים שהוא אומר, ובזה נ"ל דנאמנת ולא הוי מגו למפרע, ולא מפעיל לדעת הש"ף סי' קמ"ו סט"ו דגם תוס' ס"ל דאם מפרש דבריו דמתחילה פנון לזה ובאותו פעם הי' לו מגו דנאמון, ותוס' מייירי דבתחילה אמר דא"ל דזבנה ממה, א"כ במפרשת דבריה לא שמעתי דנאמנת אלא אף להסמ"ע שם סקל"ד דס"ל דתוס' והרא"ש מחולקים בזה, דתוס' ס"ל אף באמר מפלגיא ובינתיה דזבנה ממה לא מהימן, וכדבריו נ"ל עיקר דלדברי הש"ף ל"צ תוס' לטעמא דמגו למפרע, דבלא"ה פינון שפכר הודה דאין ידוע רק מפיו של מוכר הוי בכלל טוען וחוזר וטוען, והראיה שהרא"ש לא הזכיר כלל מטעמא מגו למפרע, ואעפ"כ כתב בפשיטות דבאמר תחילה דא"ל דזבנה מינה לא מהימן, מ"מ נראה לענ"ד דבנ"ד מהני המגו, דהרי צריכים להבין לדעת הסמ"ע אליבא דתוס' מ"ש מהא של אבותי דנאמון לפרש דבריו שלקחיה מאבותיה, ולזה נ"ל דנאמנת היכי דיכולים לומר דהדיבור הראשון אמת ועכשיו בא להוסיף בזה לא הוי מגו, דמתחלה באמת לא רצה לשקר ועכשיו טוען שקר בפירושו דבריו, ועתה אין לו מגו, משא"כ בהיהא של אבותי דהי' לו מגו דממה זביכתיה והוי הוכחה שאומר אמת, אלא דמ"מ א"א להאמינו נגד העדים בזה אם מפרש שלקחיה מאבותיה ולכך פנון מתחלה נאמן כדי לקיים ההוכחה שיש לו מפת המגו שדבריו הראשונים לא היו בשקר, וא"כ ה"נ בנ"ד נאמנת לפרש שפנונתה הי' שלא שמעה חיתוף דבריו להתקיים דברי הראשונים שהי' אמת מפת המגו שהי' לה אז שלא רצתה אז לשקר, ובזה אפשר אף אם א"א לחקור אותה, מ"מ אנו מפרשינו דבריה דלא שמעה כלל, פינון דבאמת כל המגו הוי ענין הוכחה שדבריו אמת, אלא דמק"ע ואנו סהדי חזינו דמשקר, אבל במקום שיש ספק בכוננת דבריה אם הוא נגד אנו סהדי כמו בנ"ד, דנין מפת המגו דדברי אמת, ומוכח דכוננתה לאופן זה שאפשר שהוא פו, והיינו דכוננתה הי' שלא שמעה כלל חיתוף דבריו, אף דתוס' נסתפקו שם ביצא מב"ד אם נאמן לפרש דבריו שלקחיה מאבותיה, ודברי הש"ע סי' קמ"ו סכ"ד מורים דא"נ דכנייל ליה בחדא עם טענת סמיה ליה פדאבהתי, ואף מלישנא דהרשב"ם נראה דס"ל דנאמון, מ"מ עכ"פ צריף הוא לפרש דבריו, אבל אנו לא טענינו ליה שלקחיה מאבותיה, מ"מ נ"ד דאין פאן דוחק לפרש כלל שלא שמעה כלל דבריו, ואדרבא פשוטות דברי מורים יותר על זה שפיר י"ל דאנו טענינו ומפרשינו דבריה בהכי כדי להחזיק ההוכחה של המגו דדברי באמת: אמנם זהו מספיק רק להיתירא דידה, אבל מ"מ המקדש אסור בקרובותיה, פינון דהנאמנות שלה רק מפת מגו דלהד"ם, לא עדיף מאל טענה להד"ם דהי' הדין דאסור בקרובותיה, כמו שכתב החכ"צ הנ"ל, ואף למה דצדדנו דבטענת השטאה מהני טענת הא' לגבי אידה, היינו מטעם הנ"ל דלא בעי' מגו דמפת רגלים לדבר נאמנת דלהשטות נתפוננה וכנ"ל, אבל בנ"ד בטענתה דלא שמעה דברי המקדש וזה אין להאמינה אלא במגו דלהד"ם דלא מהני לגבי דידה, ובאמת אם נחליט דבטענת השטאה מהני גם לגבי דידה הי' אפשר לומר בנ"ד דנאמנית דלא שמעה דברי המקדש וזה אין להאמינה אלא קשה עלי' להקל נגד החכ"צ הנ"ל, ורק בנ"ד יש לומר דהחכ"צ מודה וכנ"ל, והיינו רק במגו דלהד"ם דלא מהני לגבי דידה, ונראה דאף להב"ח דס"ל דטענת השטאה מהני, אם נפרש פאשר הבינו הח"מ והב"ש שהוא במגו דלהד"ם, ממילא נ"ד אין היתר

להמקדש בקרובותיה במה דטוען לצחוק נתפוננתי, פיון דמתחילה טען דמסופק למאי נתפונן, א"כ עכשיו פשחור וטען דנזפר דלצחוק נתפונן, הוי מגו למפרע דלא אמרינו ואף להרא"ש בסוגיא דב"ב (דף ל') ס"ל דאמרי' מגו למפרע, הא פתב הש"ף סי' קמ"ו ס"י דוקא במפרש דבריו דנתפונן לזה מתחילה, אבל לא פשמוסיף על דבריו, מכ"ש דסותר דבריו מאינו יודע ליודע, ובלא"ה נראה דמראה בפני המקדש וראוי לגעור בו: באופן דבנ"ד היא מותרת לעלמא אף לדעת הח"מ, אבל הוא אסור בקרובותיה אף לדעת הב"ח פפי דפירש החכ"צ בדעתו דהמגו לא מהני אלא להטוען השטאה, לא לגבי אידה, זולת לדעת הב"ח פפי שפי' הח"מ בדעתו דאף האידה מותר מפח טענת השטאה של זה, ועל זה לבד לא נסמך: גם יש לעיין אם המקדש מותר לישא אשה אחרת דיש עליו חרם דרגמ"ה, אף דהחכ"צ בתשו' שם במסקנתו דאף דהח"מ מודה בטוען השטאה מ"מ פולי האי לא מחמירינו לחוש בו משום חרם דרגמ"ה, נ"ל דהיינו רק אם הוא טוען השטאה דנאמן, בזה סמך על הב"ח לענין חרם דרגמ"ה, אבל בנ"ד עיקר ההיתר משום טענתה דבזה נראה דאף להב"ח לא מהני רק לגבי דידה פדעת החכ"צ הנ"ל, א"כ אין צד קולא, זולת דנסמך על דעת הח"מ דכוננת הב"ח דהיכי דהיא טוענת ויש לה מגו מהני גם לדידי' ונסמך על זה עכ"פ לענין חרם דרגמ"ה, וצ"ע לדינא.

מ"מ נראה פיון דהרבה פוסקים ס"ל דבארוסה לא תיקן רגמ"ה, וביותר דבנ"ד הוא מוכן לישא אותה, אלא דהיא מפקעת עצמה ממנו ונאמנת מדינא ואינה אגידה ביה, פשיטא דכה"ג ליכא חשש חרם דרגמ"ה: ההיתר הב' היותר פשוט ומספיק ג"כ להתיר המקדש בקרובותיה דמי ממש לההיא דקדושין (דף י"ג ע"א) בתטרף סלע מידה וקדשה בו דאינה מקודשת אא"כ שדיף תחילה או שאמרה הו, אבל בשתקה לא דיכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי, וכן באמר לה כנסי סלע זה שאני חייב לך וחרור ואמר התקדשי לי בו עיי"ש, ועיין בהר"ן שם דאף דלא טענה אין שקלי ודידי שקלי מ"מ אינה מקודשת, וכן פסקינו בש"ע סי' כ"ח ס"ב, א"כ ה"ה בנ"ד אף אם אמת דהיא מסרה לו הטבעת, מ"מ לא עדיף מאלו שאלה לו להדיא הטבעת דיכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי, ואף למ"ש הר"ן פ"א דקדושין דאם הי' חייב לה ונתן לה סלע בסתמא ואמר התקדשי לי בו דמקודשת היינו פיון דסלע זו אינו שלה דמלנה להוצאה ניתנה, אבל אם הנה לה פקדון אצלו ואמר לה התקדשי לי בו נראה ברור דדמי לגזילה דיכולה לומר דידי שקלי, ודאי אם אמר לה תן לי טבעת שלך ואקדש אני לך בכה"ג מקודשת דאמרינו דנתנה לו במתנה שיקדש אותה בו, וכן באמר תן לי טבעת לקדש בו אשה, יש מקום לומר פיון דנתנה לו במתנה לקדש בו אשה הוי כשלו, והיא גם כן מתקדשת בו, אבל בנ"ד פפי המוכא בשאלה שאמר המקדש סתם למי יש טבעת, ולא אמר לאיזה דבר צריף הטבעת, פשיטא דנותנת לו הטבעת דרוף שאלה בעלמא, כמו שהעלה הגאון מוה' מאיר זצ"ל בספר גבורת אנשים (דף ק"ח ע"א) דהאומר לתבירו תן לי זה ונתן לו סתם דלא קנאו המקבל עד שיאמר במפורש לו לשם מתנה, וכ"כ בפשיטות המ"ל פ"ג מהל' אישות והשיג שם על המהרי"ט עיי"ש.

[ואולם בהר"ן קדושין דף ר"ח ע"ב פתב וז"ל דאי מעיקרו יהיב לה סתם הוא שלה מדין מתנה כדמוכח פרוק שבועות העדות וכו' עכ"ל והיינו ממש פדברי המהרי"ט וצ"ע, ואף דיש לפקפק עדיין קצת פיון דיצא קול דנתקדשה.

אף דנתברר לנו דאין ממש בקדושין דיכולה לומר דידי שקלי, מ"מ לא מבטלי קלא, כמ"ש בהגהת ש"ע אה"ע סי' מ"ו ס"ד דזמה"ז לא מבטלינן קלא, מ"מ נ"ל פיון דלהפוסקים דמקדש בע"א א"ח לקדושין בנדאי אין להקמיר בנ"ד משום הקול, פיון דהקול יצא דנתקדשה בע"א והוי קול ושוברו עמו, א"כ עכ"פ אף דאנן מחמירינן לכתחלה לחוש לדעת הסמ"ג דמקדש בע"א חוששין, נוכל לצרף שיטת הפוסקים דמבטלינן קלא, וכמ"ש האחרונים דמדינא קיי"ל דמבטלינן קלא, א"כ בנדאי ראוי לסמוך ע"ז במקדש בע"א: וידידי הגאון בעה"מ בית מאיר כתב על זה, דאפתי איפא לספוקי, דלמא במתנה ע"מ להחזיר יתבה ליה פדאימתא בתשובת הרשב"א שבב"י סי' כ"ח, בעובדא אלמנה שתבעה לאיש שיקדש אותה, והוא השיב אין לי טבעת, ואמרה לו בת האלמנה הרי לה טבעת וקבלו וקדשה בו, והשיב להתירה איני רואה, דשמא טבעת זו במתנה נתנה לו הבת, וע"מ להחזירה נתנה לו, ונראה שאף הרשב"א לא חייש שמא במתנה חלוטה נתנה לו, וכדעת המ"ל הג"ל, אלא חייש מ"מ דלמא במתנה ע"מ להחזיר יתבה ליה, וה"ה נמי חייש לספק בזה בהאשה עצמה פדיהבה ליה סתם, וא"כ היא מתקדשת בו פדאימתא בתשובת רבינו אביגדור שבתשובת הרא"ש פ"ל ל"ה שכתב על דר"ד זה מצינו שהאשה מתקדשת לפעמים בפרה דידה: ובנ"ד שזכר בשאלה דאמר לה "גיב מיר עס' דהיינו בלשון הקודש תן לי זה, פל זה אינו אלא לדעת חב"י הגאון הג"ל ששטה מעכ"ת הרב נ"י בצמא את דבריו, ומביא לו סייעתא, אכן לפי השיאני לחלוק עליו להדיא, והברור בעיני שכל מה שנותן לחבירו סתם עפ"י שאלת המבקש תן לי, אינו אלא מתנה גמורה וא"י לחזור בו, ומה דמביא מעכ"ת נ"י סייעתא מהמ"ל פ"ג מהל' אישות ה"ח הי"א, זהו ראיה לסתור דעד כאן לא נחלקו שם אלא בנותן מעצמו סתם בלא שאלת המקבל, אבל פשהמקבל התחיל ואמר תן לי, ועפ"י אמירה זו נתן סתם נ"ל ברור וכ"ע מודו דכיון דלשון תן לי אין סובל אלא תן לי במתנה מה שנתן לו סתם, היינו נדאי מתנה ולא פקדון או שאלה, ומכ"ש לדעת הר"ן פדמביא נמי מעכ"ת נ"י, ויפה פנון מעלתו שזה ראיה ברורה נגד המ"ל ועל ראית המ"ל מהזן את חבירו מוכרח לחלק, דשם י"ל פיון דכונן לטובתו של חבירו בתורת הלואה, וכן ביורד לתוך שדה חבירו דמכונן לטובת חבירו בתורת הלואה, משא"כ בנותן סתם דבר לחבירו במה שא"י אם צריך לאותו דבר, וק"ל לחלק, וכן משמע מלשון תוס' קדושין (דף ט' ד"ה הך וכו') וי"ל דש"ה דמעיקרא היתה שואלת שלא בתורת קדושין, ויותר הנה להם לומר, דמעיקרא לא שאלה אלא בתורת הלואה או שאלה או פקדון א"ו מה דאמרה הב לי אינו אלא לשון מתנה, ומכיון שעפ"י דבור זה נתן לו סתם, פשיטא שתיקה זו הודאה היא, וראיית הגאון מוהר"ם ז"ל הג"ל מסוגיא פ"ק דבב"מ (דף ט') ה"י רוכב על החמור, ודייק בן מלישנא דרש"י שם עיי"ש.

וכל ה"רואה יראה שדבריו תמוהים פי במ"ש א"ו הוא הדבר אשר דברתי וכו', א"י דמה משני בזה מה דהקשה והברור שהיא ראיה לסתור פדכתב בעצמו, ואע"ג דרש"י כתב במתני' וכו', ועיקר פירש"י הוא לענ"ד דבמתני' פירוש להמסקנא דר"י דנתנה לו אינו פאומר זכה לי בהגבהה, אלא הך הגבהה תעשה לצורכי כדי שמתנה לי ואני אזכה בה שפיר קאמר רש"י אי קנה קמא דלא מתכונן להקנות לחבירו [פלומר אלא לעצמו כמו שטוען] הא יתבה נהיליה במתנה, דהרי ע"פ דיבורו ששאל ממנו תן לי שהוא מוכלל

מב' אופנים, או שתגביה פדי שתקנהו אתה ואח"כ תתנו לי במתנה, או שלא תכוון כלל לקנותה אלא שתהא הפקר עד שתבא לידי נאני אִזְכָּה בַּה מִן הַהִפְקָר לְכֵן פִּירֵשׁ"י בממנ"פ וליפא לספוקי פלל דאם קנאו לעצמו כמו דטוען, ואח"כ נתנו לו לפקדון, דהרי עפ"י שאלתו דאמר תנה לי אינו סובל אלא לשון מתנה נתנה לו, וכדעתי ממש, משא"כ השקלא וטריא שאזלו בהעחשבה דתנה לי אין פירושו אלא זכה לי מוכרח לפרש בד"ה אלא לאו ואשמעינן סיפא משנתנה לו טען אותה טענה אני הגבהתי תחילה לצרכי, לא אמר פלום, דגלי דעתך וכו' אבל א"י לומר א"כ שהרי במתנה נתנה לו, דהי' במשמע אף כי נאמינהו דמתחילה חזר משליחותו ועבר והגביה לעצמו נתנו לו במתנה, וזה נדאי אינו פיון דעבד שליחותו, דהרי הוא אומר זכה לי והוא הגביה לצורך עצמו שוב נתינתו כנתינת סתם בלא אמירת המקבל כלל תנה לי, ולא מפעיל לדעת המ"ל הנ"ל נדאי לשם פקדון נתנו לו, אלא אפילו לשיטת הר"ן, בזה מודה פיון דחזינו דעבד שליחותך וזכה לעצמו מה"ת דבמעט רגע נשתנה דעתו, ואלו מתחילה הי' חפץ ליתנו במתנה לא הי' משנה בשליחותי, או אף לפקדון נתנו להכי מוכרח לפרש דבאמת אינו נאמן דגלי דעתך, וכן בד"ה סיפא דלא אפשר מוכרח לפרש וא"כ דגלי דעתך וא"י לפרש משום דבמתנה נתנו לו, היינו נמי מטעם הנ"ל פיון דסברי דתנה לי היינו זכה לי, לא נאמינו שהגביה לעצמו הרי עכ"פ לא עביד כדבעי סבריה מיניה, ומה"ת לומר דביתר הכי יהיב ליה במתנה, ולהכי פירש דמש"ה לא"כ גלי דעתך כשנתנו לו דאדעתא דידך אגבהה, ונהי דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, איהו עכ"פ סבר למיעבד שליחותי ומשקר במה דאמר אני זכיתי תחילה, וכיון דמשקר בזה נשאר בהפקר עד דאחי ליד המקבל וזכה המקבל מהפקר, ובזה נ"ל ברור דלא ובעי' אם המבקש תן לי מה דבידך במתנה, אלא אפילו דאמר לו רק תן לי מה שבידך וזה נתן לו סתם הוי מתנה, ולהכי אין היתר בנ"ד, ואי משום דהמקדש מכחיש להעד ואומר דאס זיא האט מיר ניקט דיא האנד געלאנגט אין בוך פלום, כי לא מצינו בגמרא שיהא מקרי גזילה אלא בחטף מידה, אבל מה שמניחה מרצונה וליטלו מידה עפ"י שאלתו ג"כ עס מיר אין זה אונס אלא רצון, ועיין תשובת הריב"ש סי' ק"ע עכ"ל: השבתי להגאון נ"י שדעתי מסכים בזה לדעתו לדחות דעת הגאון מוהר"ם בעל גבורת אנשים, והדין אמת דבאומר תן ונתן לו סתם דהוי מתנה, אף בנ"ד בגביית העדות שנית לא נזכר בעדות העד שאמר המקדש תן לי רק שאמר ווער האנו איין ריכג' לא הוי מתנה ויכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי, ואף דבראשונה העיד העד שאמר גיב מיר עס' מ"מ לגבי דידה יכול לחזור מעדותו, פיון דנתקבל עדותו שלא בפניה דלרוב הפוסקים אפילו דיעבד פסול ויכול לחזור מעדותו, וזהו מספיק רק לגבי דידה להתיירא בלא גט, אבל לגבי דידך להתירו בקרובותיה אין העד יכול לחזור ולהגיד, פיון דהעיד מתחילה בפניו, והגאון נ"י הסכים עמי דאף להר"ן דאפילו בלא שאלת המבקש אמרינו סתמה למתנה, היינו פיון דא"י שחבירו צריך לאותו דבר מה"ת תן לו דבר בשאלה, אבל כל שחבירו צריך לו אמרינו דבהלואה נתן לו דמה"ט בון לחבירו, וכן בירד לתוך שדה לא אמרינו דבמתנה נתן לו, וה"נ פיון דאמר 'ויוער האט איין רינג' גילה דעתו דצריך אותו עתה לאיזה ענין שפיר אמרינו דבשאלה נתן לו, ומצד חזרת העד פיון דנתקבל שלא בפניו יכול לחזור וכו"ל: אולם אף שידדי הגאון נ"י מסכים עמי בזה, דעתי מפקפקמאד, כי בתשובת מהרח"ש חלק אה"ע סי' י"ט כתב וז"ל,

ראיתי עתה בדברי ראב"ח ו"ל בתשובותיו סי' ס"ח ונ"ל, המקובל אצלנו מפי ספרים וסופרים והר"י אדריבי כתבו בשם הרדב"ז ושארי גדולי הדור דבעניני איסור אישות ל"ש קבלת עדות שלא בפני בע"ד, שהב"ד בעצמם הם הבע"ד, ובין להקל ובין להחמיר אתמרא ע"כ, ומקר"י אדריבי בתשובה סי' ד' הביא דברי הרדב"ז ונ"ל אני סובר דמקבלים עדים שלא בפני בע"ד בקדושין דכ"ע בע"ד גינהו לאפרושי מאיסורא, ונ"ל המאירי מקבלין עדות שלא בפני בע"ד לאפרושי מאיסורא פגון שישי עדים שנתקדשה, וכן נראה בתשו' הריב"ש בקדושי מורינה, והכי משמע בתשובת הרשב"א הפתובה בקונטרסים, ואני מעיד שפן הי' דעת מקר"י ביר"ב, וכמהו' שמואל מדינא סי' ד' ונ"ל אלא שהם הפריזו על המדה לקבל עדות שלא בפני בע"ד לאסור אשה על בעלה, ואני וחבירי חלקנו עליהם בזה, אבל בעדות קדושין לא חלק אדם מעולם, חתמתי שמי הרדב"ז, ע"כ לשון מהרח"ש, והסכים שם עמם, וחשש ג"כ לדעת הפוסקים דגם בד"מ מהני בדיעבד קבלת עדות שלא בפני בע"ד עיי"ש, וכן ראיתי בתשובת מקר"ם אלשיך סי' ק"ד שכתב ונ"ל, והו' אמת דאלו עיקר הענין הי' על הקדושין החרשתי פי הנה המהריב"ל בתשובה ח"ב סי' ח' הביא תשו' הרשב"א דנראה ממנה דא"צ קבלת עדות בפניו, אלא במקומא אע"ג דאיהו מסיק דהוי ספק מקודשת, וכן הרב מזרחי סבר בקדושין דבעי בפניו, אבל פיון דליכא אלא ספיקא וכו' ע"ש, הרי שהרבה גדולי חקרי לב ס"ל דבקדושין מהני קבלת עדות שלא בפניו, וממילא אינו יכול לחזור מעדותו, זולת דנצטרף לזה דעת הרא"ם ומקריב"ל ולדון בס"ס, פן נראה לענ"ד: תשובה מו לכבוד הרב ר' אלי' נ"י אב"ד בק"ק פלעשי.

ע"ד שאלתו בנושא מינקת חבירו: הנה בדין שוגג פתב מהרי"ו בשם הא"ז דבנינקת חבירו בשוגג מהני וסגי הפרשה, והתה"ד פתב לחלק דוקא שוגג גמור דלא ידע כלל שהיא מניקה, או בע"ה דלא ידע דין מינקת חבירו, אבל לא ביודע הדין, אלא סמוך על אינה סברא להתיר, והמ"ל פתב דמוכח דהר"י אורלייניש חולק על זה ממה דהביא הרא"ש בשמו להוכיח מההיא דפרק אעפ"י, והא התם הני שוגג גמור בהוראת ר' יוסף עיי"ש, ובאמת החלקת מחוקק נקט סי' י"ג דאפי' הוראת ת"ח שהורה לו פה לא מקרי שוגג גמור, ואנדא לה ראית המ"ל, ורא' ברורה לזה, דהרי התה"ד בסוף התשובה פתב הגהה אפי' באשת פהו צריך לדקדק היטב בתשובת מיימוני שהשיב מקר"ם למ' יעקב אי סמכינן אהד מד' עיי"ש, היינו דבתחלה פתב דאפי' באשת ישראל יש לסמוך בדיעבד על הגהת מיימוני דבשנה מעוברת ג"כ סגי בכ"ד חדשים, דאף דתלמודא מסיק דוקא באשת פהו סמכינן אהד מד' היינו משום דלאו הלכה פסוקה היא דעת מקר"ם בחודש העיבור עיי"ש, מזה נשמע דבאשת פהו סמכינן על חד מד' אף דהלכה פסוקה דלא פנוניתה, ועל זה פתב דצריך לדקדק בתשו' מיימוני אי סמכינן אהד מד', והפנונה על תשו' מיימוני השייכים לסדר נשים סי' כ"ד, דשם פתב דדוקא בההיא דמת תוף ל' יום דמן הדין הנה לומר דהלכה כרבנן אלא חומרא בעלמא הוא עיי"ש, ולכאורה תמוה, אמאי לא הביא דמתשובה זו מוכח ג"כ דלא כהא"ז לענין שוגג, דהא שם מבאר דעפ"י הר"ר יעקב עשו פן, וביותר דהמ"ל דייק מדברי התה"ד דס"ל דליכא חולק על הא"ז, דבשוגג לא יוציא, ולזה יפלא אחר דעסיק בה התה"ד בדברי תשו' מיימוני הרי מפני חולק על הא"ז, ע"כ דעפ"י הוראת חכם לא מקרי שוגג מעליא, ואנדא לראית המ"ל: מ"ש

מעכ"ת דמ"מ הוי ראיה, דאם הי' סבךא לחלק בין שוגג למזיד מנ"ל להר"י אורלייניש להביא ראיה, דלמא ההיפוך רק היכי דלא הוי מזיד גמור, ע"כ דאין שום סבךא לחלק, לק"מ, די"ל דפסיקא להר"י אורלייניש דאין לחלק בין שוגג עפ"י הוראה לבין מזיד גמור, ואם קידש פנשא הוי לגמרי פנשא, דהא פסונגיא לא מצינו הדין רק פנשא, אלא דבאנו ללמוד קידש מנשא, וכיון דמצינו עכ"פ דקיל יותר קידש מנשא לענן שוגג קצת, מה"ת לן להמציא דקידש יוצא: מ"ש מעכ"ת ראיה מתוס' דהקשו ביהיה דלא תתארס ולא תנשא, הא י"ל דנקט לא תנשא לענן אירסה בשוגג זהו ליתא, דהא הך פרייטא ר"מ קתני ור"מ לשיטתן דקניס בדברבנו שוגג אטו מזיד, פדאיטא בגיטין (דף נ"ד ע"ב) והי' הדין דגם בשוגג לא יוציא, אבל לדין דקיי"ל דבדברבנו לא קניסנו שוגג אטו מזיד י"ל דבשוגג לא יוציא, ומה"ט יש להקשות על המהרש"א דכתב דקולא בקדשה פיון דבלא"ה אסורה לו אינו לר"מ, דהא ס"ל בסוטה דצריף להוציאה בגט ולא יחזירנה, אף דהתם בלא"ה אסורה לו מדאורייתא עיי"ש, א"כ יקשה על ראייתם מהיה דלא תתארס, הא עדיין ישאר הקושל' דהא התם ר"מ הוא ולדידן' גם קידש יוציא, ובעיקר קושיות מהרש"א נראה לענ"ד לחלק דדוקא בקידשה דמיד פשחלה איסור מינקת אסורה לו ממקום אחר, אבל ביהיה דסוטה פשנשא מעופרת חבירו לא היתה אסורה לו ממק"א ונחלה הדין דיוציא אותה לא מהני מה שאח"כ נאסרה עליו משום סוטה.

ונאבאר עוד דלא יקשה עלי דא"כ היאך מחלקין תוס' דבסוטה סגי בהפרשה דבלא"ה אסורה משום סוטה, הא מ"מ פכר נשאה באיסור קודם שהיתה סוטה, והיינו דלרבנו דר"מ דמאותו שעה דפקע איסורא דמעופרת חבירו כגון בהמתין אח"כ אין הדין דיוציא, ה"נ מאותו שעה דנעשית סוטה ונאסרה עליו ממקום אחר הדין דלא יוציא, דאם דנין הפל על אותו שעה שפאנו לדון דיוציא, אבל לר"מ דלעולם יוציא מכח דנשאה באיסור, א"כ אנו דנין על אותה שעה שנשאה דאם הוא באיסור זהו הגורם להוציא, מש"ה אף דעתה נעשית סוטה, מ"מ תיכף פשנשאה באיסור נגמר הדין דיוציא אף שגייע שעה דאין לחוש לזה, ונלא עדיף נעשית סוטה ועברו עליה כ"ד חודש דיוציא: מ"ש להוכיח עוד מדהקשו הראשונים מהיה דהתם יכול להפרישה משמע דהפרשה בעלמא סגי, ולא תירצו דמייירי בשוגג, לענ"ד י"ל דאמאי נקט תקנה דליכא בכל גוונא הו"ל למנקט יותר יכול להוציא דזהו תקנה פוללת לכל גוונא, אלא דלדעתנו יש לדחות דהך תקנה יכול להוציאה ליתא באשת פהו, והי' הדין דאינה שותה, וכמ"ש תוס' בסוטה, מש"ה נקט יכול להפרישה דזהו אף באשת פהו, ומייירי באמת בשוגג עכ"פ יהי' איה שיהי' הא חזינו דהרמ"א סמך על הא"ז בסי' יו"ד והב"ש פתב ס"ק ל"ד דה"נ לענן מינקת חבירו, ומעכ"ת פקפק מכח ראיותיו דהרבה פוסקים חולקים על הא"ז.

מזה ראוי לומר דהרמ"א היקל רק בהבחנה דקיל יותר כמ"ש תוס' בסוטה, [וזהו דעת הרמב"ם דבהבחנה אין כופין לגרש.] לענ"ד הא לפי ראית מעכ"ת מהרא"ש מהרא"י דלא תנשא, הא הרא"ש בודאי ס"ל דאין קולא בהבחנה, דהא ס"ל בתשובה דבהבחנה יוציא ונאפילו בכהו, והרי לא מצאנו זה רק במינקת חבירו, א"כ יהא מוכח דאף בהבחנה ס"ל להרא"ש דבשוגג יוציא, גם בממנ"פ אם בהבחנה מחלקין נהי דליכא ראיה מהבחנה למינקת, מ"מ דלמא גם במינקת מקילין בשוגג פיון דעכ"פ חזינו לחלק בין שוגג למזיד

ומנ"ל להביא ראיה דקידוש לא יוציא, גם הא"ז ותה"ד דברו הכלל ממינקת חבירו ומשמע דהרמ"א פסק פנותיהו.

גם הא הרמ"א סי"ב פתב ועי' לעיל פיצד נוהגים, והיגו לענין הנזכר שם קולא דכהן וקולא דשוגג, אבל מה שיש לי לדון נגד הב"ש אלו הייתי פדאי, דנראה מדברי הד"מ דסמ"ק בכהן במזיד ובישראל בשוגג בהבטחה בסניף שיטת הרמב"ם דבהבטחה לא יוציא בזה סמכי' על הא"ז בישראל שוגג וכן מקילין בכהן, וה"נ סמכי' במינקת חבירו בקידוש דיש סניף שיטת הרמב"ם דדוקא נשא אבל קידוש לא יוציא, בזה סמכינן בשוגג על הא"ז, וכן בכהן, וא"כ כ"ז בקידוש מינקת חבירו, אבל בנשא דליפא צד סיוע להקל, לא סמכינן להקל על הא"ז לחוד, והכי משמע דרמז הרמ"א על סעי' י' דהיגו להקל בכהן וכן בשוגג בישראל, והרי קולא דכהן בודאי רק בקידוש, דהא בנשא מפנרש בש"ס דארף בכהן יוציא, ה"נ קולא דבשוגג רק בקידוש, דבחדא מחתא מחתינהו, מש"ה הקדים הרמ"א וכתב וי"א דאין חילק בין קידוש לנשא, ועלה פתב ועינין לעיל סי' ז' ס"י, והיגו דבהו מלתא דקידוש דינו כמו דלעיל ס"י, וא"כ בנ"ד בנשא אין קולא דשוגג מהני גם מ"ש מעכ"ת פיון דהתרה אותה ונדעה ועברה היא מזינה, זהו נכון, ובתשובת מהרי"ו מפנרש דבעינן דוקא שניהם שוגגין: מ"ש מעכ"ת לדון מצד דפרסה נדה אף דהר"ם פתב לאסור משום דמחלק דבסוטה מאוסה בעיניו ה"נ מתגנה בעיניו, שהוא הקפיד שתהי' בתולה, אינו מהדומה, דבתשובת מהר"ם העתיקו המהרי"ק שןרש קל"ה איתא דדוקא בהיה דסוטה דהיה שונאתו והוא שונאה, משמע פיון דשניהם שונאים זה לזה לא יפוייסו, אבל בנ"ד היא אינה שונאתו, גם וכי בכחניו לדמות ענין מאוסים עליו, די"ל דוקא בבגדה בו לזנות תחתיו מאוסה עליו דמעלה בו מעל.

גם עברה איסור א"א החמורה, אבל לא בזינתה מקודם אף דהטעתו. גם בסוטה אנו דינין דטואס בה ולא יבא עליה עוד, והא דמפרישה עד אחר זמן כד"ח וילנשא אה"כ, היגו דישקה אותה ואם תמצאת טהורה יחזיקנה לאשה.

אבל מקודם לזה הבירור דטהורה היא מאוסה לו. אבל הכא פיון דמפריש לנשא אה"כ כ"ד חודש, הרי חזינו דלא מאוסה בעיניו ורצונו להחזיקה, שפיר החפש במקומו שיבא עליה.

ובאמת האריכות למותר, דהדבר פשוט דמ"מ החפש שיבא עליה אחר שתטהר מנדתה, ובהיה דמהר"ם רק באיפלה ג' חדשים דהבטחה קודם שתטהר, ובענין שקידוש אותה אינה ימים קודם פלות ג' חדשים דהבטחה, ופשוט מאד, אף מ"מ בשעת הדחק והחפש דעניות מעבור על דעת קונה יש לדון להקל קולא דהרמ"א בזונה מופקרת, דבמזנה לחוד בלא מופקרת ג"כ ישנו הרבה מקילים, אי מטעם דאין מי שיכוף אותה, אי מטעם דהוי לא שכיח ולא גזרו בה רבנן, ובנ"ד דהיה גם פן מופקרת דכתב הרמ"א להקל: ומ"ש מעכ"ת להקשות דא"כ בהיה דסוטה דקינא לה ונסתרה אין לה מופקרת יותר מזה אין הכרח פלל, דמ"מ לא עברה רק פ"א, וגם זה אינו נדאי אלא דהתורה עצמה פדאי, ומשום פעם אחת לא מקרי פרוצה, ומה בכך דקינא אותה ועברה על דעתו, מ"מ משום זה לא הוי פרוצה.

גם י"ל דהתם לא נשכיח כ"כ דיהי' בעלה משמרה, דהא מנאפת תחת בעלה, ואין בזה תיקון כ"כ אם לא יפרישו אותה מבעלה. אבל בזונה דעלמא י"ל דכולי האי לעבור על מיתת ב"ד לזנות תחת בעלה לא תעשה, וכיון דהרמ"א פתב להקל במופקרת לזנות אין לנו להחמיר בדיעבד.

ומ"ש מעכ"ת א"כ בנ"ד ק"ו דאין סברא שתבזה עצמה עוד הפעם דהא חזי' דבושה, זה אינו, ואין דעתי נוחה בסברות פאלו בדויים מלב, דהבושה פיון ושהיא תחת בעלה עכשיו גנאי להנשים לומר עליהם כן.

אבל פשתהיה פנויה תחזור לסורה, ומ"ש מעכ"ת פיון דהב"ש סי' ס"ח פתב דנמצאת בעולה צריף לקדשה. א"כ הוי כלכתחילה, באמת מלשון הרמב"ם וש"ע משמע דא"צ לקדשה וכ"כ הב"מ, וביותר די"ל דגם תוס' מודים לזה, די"ל גם בנמצאת בעולה הוי כמו כל מומים, דאמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ה"נ י"ל דחייש שמא תהי' בעולה וגמר ובעל לשם קדושין, ונדברי תוס' הם לשמואל דהוא מרא דהא שמעתא, דלא ס"ל להיהא דאין אדם עושה בב"ז, וזהו דוחק דמשמע דהלכה כשמואל, אף מ"מ פיון דמדברי הרמב"ם והש"ע משמע דא"צ לקדשה יש לסמוך על זה במופקרת לזנות, ועתה נ"ל להוסיף דמה שכתבתי לסלק קולא דשוגג משום דבנשא לא מקילין, מ"מ בנ"ד בזונה דיש לנו סניף דבזונה ליפא דין מינקת חבירו, בזה סמכינן על הא"ז בשוגג כמו שהיקל הרמ"א בהבזנה, וכן בקידוש מעונבת ומינקת חבירו מפת סניף שיטת הרמב"ם וכנ"ל, ואף בנ"ד פיון דהתרה בה ליפא קולא דשוגג, ויש להוסיף עוד אם אפשר ליתן הנולד למינקת ותשבע שלא תחזור בה, דהוי רק משום גזירה נשבעה אטו לא נשבעה, בזה י"ל בזנות דלא שכיחא לא גזרינן, כן נראה לענ"ד: בש"ע אכן העזר סי' ק"כ ס"ט ואפילו חתמו השאר וכו', תמוה לי, פיון דאמר פולקם כתבו ותנו, [דבפשטא דמלתא ע"כ בהכי מייירי, דאלו בלא תנו, פיון דהבעל עצמו נתן לה הגט אף למ"ד פולקם משום עדים, הא חזינו דנתרצה ליתן בחתימת ב' עדים, וכמ"ש תוס' בפשיטות בסוגיא שמא יחפה] וכיון דכולקם הוי תנאי, והוי כאומר אם יחתמו פולקם יתנו, ודאי לאומר כתבו ותנו אם לא באתי תוף יב"ח ספ"ז דגיטין, דאם כתבו תוף י"ב חודש לא הוי גט, דעשאן שלוחים לכתובה לאחר קיום התנאי ואפילו לר' יוסי דפליג שם דיכולים לכתוב מיד מ"מ מודה דהנתינה צריף להיות אחר יב"ח, וא"כ לכ"ע במוסר גט לשליח ואומר תן אם לא באתי וכו' א"י ליתן עד אחר קיום התנאי, וא"כ מה לי תנאי אם לא באתי ומה לי תנאי דאם יחתמו פולקם, והרי אדרבא התם יש קצת הוכחה בהיפוף מדלא אמר אם לא באתי תנו, דע"כ תנו מיד קאמר, מכ"ש הכא דאמירת תנו הוא מאוקח לאמירת פולקם והוי קצת כאומר התנאי קודם שאמר תנו, ודוחק לומר דהתם קצת הוכחה מדלא אמר תנו בתנאי אם לא באתי, וע"כ דהתנאי הי' על גוף הנתינה, אבל הכא דלא הזכיר במפורש התנאי רק שרמז במילת פולקם לא שייך לומר כן, וצ"ע: ובעיקר הדין במ"ש הח"מ לנכון דאינה מתגרשת עד אחר חתימת פולקם, ואם חתמו אחר שנשאת תצא, פיון דנשאת קודם חלות הגירושין הוי בזינתה ואסורה לו, ומ"ש הר"ן אחר דנשאת היינו דהגט הוי גט מעליא אבל מ"מ תצא תמוה לי מדברי הר"ן סוף פרק הזורק בסוגיא דגט קרח דאמרינן התם פנסה בגט קרח תצא מזה ומזה גזירה משום פולקם, והקשה הר"ן דהא ע"כ בתנאי קאמר, והא עדיין אפשר לקיים התנאי כדאמרינן ואינך מפאן ועד יוד ימים

ונדחק בזה, פיון דהתנאי בגופו של הגט אין דעתו שתתגרש, אלא לאחר שיהי' הגט נשלם, וההיא דמפאן ועד יו"ד ימים היינו קודם נתינה עיי"ש, ומה הוצרף לזה, הא בכל תנאי דעלמא מתגרשת בשעת חלות התנאי, וממילא אם קיום התנאי אחר הנשואים הי' פזיזתה קודם הגירושין ותצא מזה ומזה, מש"ה בגט קרס תצא מזה ומזה, וההיא דמפאן ועד י' ימים היינו קודם הנשואין או גם אחר הנשואין לענגן גוף הגט, ולא מיירי מדין היתר לבצל הזה שנישאת לו, ואין מהצורף לחלק פלל בין פולקם לתנאי דעלמא, וצ"ע: תשובה מז לכבוד הרב רבי סענדר ליב נ"י אב"ד בק"ק גומבין.

ע"ד שאלתו בנטבע במים שאל"ס והעד מעיד ששקה זמן מה פחצי שעה ולא יצא הנטבע: הנה בענגן הכשר העד המעיד, גם דעתי מסכים דאין לפוסלו, פי מחמת תחילת המעשה שפסר כתב הפקודה לסאלטין פשוט דאין לדונו פרוזרף, ואף כי לא טוב עשה בעמיו שלא גילה רז זה תחילה להאיש ההוא בכדי שימציא לו מנוס ופליטה לנפשו, אעפ"כ אין עליו שם רוזרף, ולעיני ההמון לא נחשב זה לאשמה, וכמו כן תחילת הרדיפה הוא ור' סיני עם הסאלטים, יש לדונו לכף זכות שעשה פמערים לעשות עצמו פרוזרף בכדי שיבטח עליו הסאלטים כי השגתשיג אותו ויניח הסאלטים ידו מלרדוף אותו בעצמו, ויהי' בקל להנרדף להציל עצמו, אף סוף המעשה שרדף אחריו וירד לחייו כי ראה שבאו מים עד נפש ונקנס במים עד צונארו ובנפשו הוא.

ואעפ"כ לא השיב ידו מבלע, זהו בנדאי מעשה רשע ופשע למאד, אוילם כפי הנראה מהגביות עדות לא הי' ע"ז ב' עדים דמעידים עליו שעשה כן, אלא שהוא בעצמו אמר כן בעדותו, והוי כמו הרגתו דפליגין דיבורו, ואף דיצא קלא פסיק שהוא הי' ברדיפתו עד שנתעלם מן העין, מ"מ בשביל קול אין לפסלו, וגם אפשר דיצא הקול ע"י תחילת מעשה הרדיפה דדנו ונחשבו למשפט דמסתמא גם ידו הי' במעל הזה עד סופו: ולכאורה הי' נראה עוד סניף למ"ש הנ"י פ"ג דסנהדרין (דף רס"ב ע"א) ולאביי לא הוי טעמא וכו' אבל בעלמא בשאר עדיות דלא בעי עדות גמור ואפילו עד אחד ואשה פשרים ליכא למפסליה עכ"ל, מזה משמע דלעדויות נשים לא מפסיל רק רשע דחמס, וכן ראיתי בקצות החשן סי' מ"ו סק"מ, בדעת הנ"י, אמנם לפ"ז יקשה מההיא דהרגתו דפרכינן הא לאחר שתנשא והכתיב אל תשת, והא הרגתו לא הוי רשע דחמס וכשר לעדות אשה: וראיתי להנ"י ספ"ב דיבמות אהיה דהרגתו כתב וז"ל, ואפילו לרבא דרשע דחמס בעינו, בהא מודה דהא קריי' רחמנא לרוצח רשע, דכתיב אשר הוא רשע למות, וא"כ הא קרינן ביה אל תשת ידף עם רשע עכ"ל, ולא זכיתי להדין, דאטו שאר עבירות דחייבי לאויזן לאו רשע מקרי, הא מקרא מלא והי' אם בין הכות הרשע, אלא דטעמו דרבא מדכתיב להיות עד חמס ולא פסלה התורה רק רשע דחמס, א"כ גם רוצח לתכשר, וגם בעיקר קוששית הנ"י לא ידעתי, הא מבואר בפסוקי דסנהדרין דף כ"ז ב"מ דאמרין ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא עד זומם דמזון, דרע לשמים ורע לבריות, א"כ ברוצח דרע לשמים ולבריות גם רבא מודה דפסול לכל עדות שבעולם, ואף לר' יוסי דס"ל דעד זומם דמזון פשר לעדות נפשות דחמירא, מ"מ רוצח דחשוד לנפשות פסול לכל עדות שבעולם, ומה"ט ניקח דלק"מ על הנ"י סנהדרין ה"ל, די"ל דמה דכשר רשע דאינו חמס לעדות נשים גם לאביי, היינו משום דכינן דאינו רע לבריות לא חשיד להעיד בשקר ולהיות רע לבריות

להפקיע אשה מבעלה, ואם יבא הבעל אסורה לו אלא דהתורה פסליה לעדות דעלמא מגזה"כ כמו קרוב, מש"ה פשר לעדות נשים.

אבל רוצח דג"כ רע לבריות פסול לעדות נשים דחשדינן ליה למשקר. ודברי הנ"י יבמות צלע"ג [אאב"ה שמעתי מאמ"ו הגאון נ"י לתמוה בסוגיא דשבועות (דף מ"ח ע"א) אמר רבא הוא ואחר מצטרפים לעדות אחרת של ר"ח, הא רבא דס"ל דרשע דחמס בעינו, דרע לשמים אינו רע לבריות ועיין סנהדרין (דף ט' ע"ב בתוס' דפלוני רבעני דהוא להנאתו מקרי רשע דחמס, א"כ הא בעדות החודש דאינו נוגע רק לשמים יהי פשר לעדות ממון ולא צריף לרבא לפרש דהוא ואחר מצטרפים וכו', ודחוק לומר דמקרי רע לבריות, דאם אחד נתחייב לחבירו לשלם בר"ח פלוני וע"י עדותן של עדות דיקדשו ב"ד את החודש יתחייב זה לשלם בו ביום, ואמ"ו נ"י נסתפק בזה אם בעדות זו חייבים העדים מלקות משום לא תענה, כיון דלא תענה בריעה פתיב, י"ל דוקא בריעה, אבל לא בעדות פזה דהוא רק רע לשמים] יהי איה שיהי מבואר דרוצח פסול לעדות נשים, ואף בנ"ד מדין פלגינן דיבורי יש להכשיר העד וכו"ל: גם אם מקרי בנ"ד מים שיש להם סוף, בזה אם המים שסביב לגומא לא הי' עמוק וצלול כ"כ שגראה החול עד שא"א שיהי שט וצף במים ולא יהי נראה להעומד שם וצופה ומביט במים מקרי מים שיש להם סוף: ואולם עיקר העומד לנגדינו פחומה בצורה, דהא גם במים שיל"ס בעי' שיהי שם העד כשיעור שת"נ, כמ"ש רש"י יבמות (דף קכ"א ד"ה מארבע רוחות וכו').

והרואה שנפל שוקה שם בכדי שא"י להיות חי בתוך המים, וכ"כ הרמב"ם פי"ג מה' גירושין הט"ז ושוקה כדי שתצא נפשו, וכן מוסכם מכל הפוסקים דעכ"פ לכתחילה לא תנשא במים שיל"ס עד שעמד ושוקה כדי שת"נ, ואף לענין דייעבד הן במשאל"ס או במים שיל"ס, אם לא שוקה עד שת"כ בזה מצינו דנחלקו גדולי רבותינו ז"ל, דבתשובת שיטה מקובצת סי' כ"א הוציא מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות פ"ג דגיטין דהא דבספינה שאבדה נותנין עליה חומרי חיים וחומרי מתים, היינו שנשפרו הכלים והעצים שלה, והספינה נשארה ע"פ המים, דמשמע דוקא כה"ג דנשא גוף הספינה שלם הוא דנותנים עליו חומרי חיים, דאפשר דהמים או הרוח יוליכוה ליבשה, אבל נשברה או שטבעה בחזקת מתים הם מה"ת ואם נשאת לא תצא, עיי"ש, וכן דעת חכם א' בתשובת הר"ם אלשקר סי' כ"ו וכ"כ הפ"י גיטין שם בכוננת הרמב"ם הנ"ל, ולפ"ז צ"ל מ"ש הרמב"ם פי"ג ושוקה כדי שת"נ, היינו דבלא"ה לכתחילה לא תנשא, דכמו במים שאל"ס חששו חז"ל למיעוטא דלא תנשא, ה"נ במים שיל"ס ולא שוקה, דאף דרוכס נטבעים למיתה, מ"מ מיעוט ניצולים ולא תנשא, ונהו שלא פדעת הה"מ בבאיור דברי הרמב"ם שם הלכה י"ט, דהא דבלא קברתיו או נשאת לא תצא, היינו לפחות ע"י ושוקה כדי שת"נ, ואולם מדברי הרשב"א בתשובת תולדות אדם המיוחסת להרמב"ן סי' קכ"ח פתב וז"ל ודע כי במעיד שטבע ממש ושוקה עליו אעפ"י שלכתחילה לא תנשא, אם נשאת לא תצא עכ"ל, משמע דבלא שוקה אפילו נשאת תצא, ומ"מ אינו מבואר דהוא מדאורי', די"ל למ"ש תוס' בכורות (דף כ"ה) דקיי"ל סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא, והא דבמים שאל"ס נשאת לא תצא משום דהוי מיעוטא דמיעוטא עיי"ש, א"כ י"ל דבלא שוקה איפא ג"כ רוב, דרוב נטבעים למיתה, ומה"ת מותרת, אלא דהוי מיעוטא מעלמא ומדרבנן אסורה משום סמוך מיעוטא לחזקה, מש"ה אם נשאת תצא, וא"כ אם מה"ט הוא הוי רק

דַּרְבָּנוּ, אוּלַם מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת הַרִיב"שׁ סִי שׁע"ט נִרְאֶה דָּאָף מַה"ת הִיא סִפְק א"א פֶּל
שְׁלֵא שְׁקָה עַד שׁת"נ מ"מ"ש שְׁם וְנ"ל, וְאִם הִי פֶּאן מִי שְׁמַעִיד בְּטְבִיעָה בְּמִים שֶׁאֵל"ס
פֶּרְאוּי אֲזֵי לֹא הִיָּתָה אֲסוּרָה אֶלֶּא מְדַרְבָּנוּ וְכוּ' אֲבָל בְּכָאן וְכוּ' וְשֶׁהוּא רָאָה בְּטְבִיעָתוֹ וְשְׁקָה
פְּדֵי שׁת"נ וְכוּ' מִשְׁמַע לְהַדְיָא דכ"ז שְׁלֵא שְׁקָה לֹא יִצְאָתָה מִיָּדֵי אִיסוּר דְּאוּרִיָּתָא, וְהִכִּי
מְבִנְיָר ג"כ מ"מ"ש הַרִיב"שׁ סִי שׁע"ז וְסִי ש"פ וְנ"ל, וְאֵעִפ"י שְׁיִישׁ לְחֻלְק וְלוֹמַר דְּלֹא
נִצְמַר זֶה אֶלֶּא בְּמִי שְׁשְׁקָה בְּמִים אַחֲרֵי מוֹתוֹ יוֹתֵר מִג' יָמִים וְכוּ' אֲבָל מִי שְׁלֵא עֲמַד וְכוּ'
דְּהִינְנוּ מִשְׁעָה ג' שְׁטַבְעָה וְכוּ' עכ"ל, הִרִי אֶפְיָלוֹ לְהַקְל דְּנִין אוֹתוֹ פְּחֵי עַד שְׁעָה ג'.

וְהִינְנוּ דְּנִדְאֵי דֵּא"א לְדוֹנוּ דְּהוּי רֹב לְחִינִים צ"ל דְּאִין בְּשִׁיטַת הַמְּקִילִים בְּסִפְק שְׁקָה ג'
יָמִים, עכ"פ מוֹכַח דְּמִקְרֵי סִפְק, וְלֹא דְּהוּי רֹב נְטַבְעִים לְמִיתָה מִיָּד, וְא"כ דְּלִיפֵּא רִנְבֵּא
מִמִּילָא אֲסוּרָה מְדִאוּרִיָּתָא, עכ"פ לכ"ע לְהַנְשֵׂא לְכַתְחִילָה בְּעִי שְׁשְׁקָה פְּדֵי שׁת"נ: וְהִנֵּה
שְׁיַעוּר דְּשְׁקָה פְּדֵי שׁת"נ, לֹא נִזְכָּר בְּמִפְנֵי בְּרֵאשׁוֹנִים זוּלַת בְּרִיב"שׁ פְּתַב בְּג' מְקוֹמוֹת
סִי שׁע"ז, ש"פ, תט"ז, שְׁהוּא ג' שְׁעוֹת, וְלָזֶה הִסְפִּימוּ גְּדוּלֵי אַחֲרוֹנִים, ה"ה תְּשׁוּבַת
מוֹהַר"א שְׁשׁוֹן סִי א', וְתִשׁוּי פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ סִי ז', וְהִרְבַּ מַּהוּ דְּוֹד בֶּן נָח מֵא"שׁ בְּתְּשׁוּבַת
מְקוֹר בְּרוּךְ סִי י' וְכַתְּב וְנ"ל דְּלִפִּי הָאֱמַת לְכ"ע מוֹדוּ דְּצָרִיף שְׁשִׁיָּשְׁקָה עַד שׁת"נ, דֵּאל"כ
אִין פֶּאן עֲדוֹת כָּלֵל, דְּעִינְנוּ רִוּאוֹת מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁנוֹפְלִים לְתוֹף הַמִּים וְשׁוֹהִים הַרְבֵּה
בְּתוֹכָהּ וְאִתְּכ עוֹלִים בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִפְלוּ אוּ בְּקִרְוֹב לוֹ וְנִמְלָטוּ, וְאִם הָעַד לֹא רָאָה רַק
שְׁנִפְל לְמִים, וְלֹא רָאָה אִם עָלָה אִם לֹא, מִי יִימַר שְׁלֵא עָלָה תִּיכְרָף אוּ אַחַר שְׁעָה, דְּבִשְׁלָמָא
אִם עֲמַד ג' שְׁעוֹת שְׁהוּא הַזְּמַן שְׁשִׁיָּעֲרוּ חו"ל שְׁיִכּוֹל לְחִיּוֹת תוֹף הַמִּים וְרָאָה בְּכָל הַסְּבִיבָה
שְׁלֵא עָלָה, אֲזֵי נִדְאֵי דְּאִין לְחוּשׁ שְׁנִזְדַּמְּנוּ לוֹ דָּף אוּ עֵץ שְׁם וְנִמְלָט, וְכִינּוּ דְּרֹב אִין נִמְלָטִים
אִם נִשְׂאָת ל"ת, אֲבָל כְּשֶׁלֵּא עֲמַד עָלָיו הַדְּשִׁיעוּר וְכ"ש אִם לֹא עֲמַד כָּלֵל, פְּשִׁיטָא דְּאִם
נִשְׂאָת תִּצָּא, וְשִׁיעוּר ג"ש שְׁכַתְּבֵתִי לֹא מְצָאֵתִי מְפֹנְרֵשׁ רַק בְּרִיב"שׁ, וְלֹא פְּתַב מֵאִין יִצָּא
לוֹ זֶה הַשִּׁיעוּר, וְשְׁמַעֲתִי דְּאִיפֵּא לְמִילָף מַהִּיָּא דְּנַחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין וְכוּ' כְּלָלָא דְּמִלְתָּא
שְׁנִרְאָה לְעַנְד בְּרוּר בְּשִׁאָר הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא כְּתַבוּ דְּבַר זֶה בְּפִירוּשׁ לְהִיּוֹתוֹ מְבִנְיָר מַעֲצָמוּ
עכ"ל, גַּם הַמַּהֲרַח"שׁ סִי י"ז הִבִּיא לְדַבְּרֵי הַרִיב"שׁ בְּלִי חוֹלְק, אֶלֶּא דְּמִסְתַּפֵּק שְׁם בְּכּוֹנְנַת
הַרִיב"שׁ אִם עַד תְּחִילַת שְׁעָה ג' אוּ בְּסוּף שְׁעָה ג', וְהִרְאִישׁוֹן נִרְאָה קִצַּת יוֹתֵר בְּדַבְּרֵי
הַרִיב"שׁ עִי"ש, וְאָף דְּמִצִּינוּ גְּדוּלֵי הָאַחֲרוֹנִים ה"ה הַמַּהֲרִי"ט בְּתְּשׁוּבָה חֻלְק אַה"ע סִי
כ"ו וּבְתְּשׁוּבַת ב"ח סִי ע"ט דְּמִקְלִים דְּמַהֲנֵי שְׁעָה קֶלָה וְדַחוּ לְהִרְאִי דְּנַחוּנְיָא חוֹפֵר
שִׁיחִין, מ"מ אַחֲרֵי שְׁלֵא הִבִּיאוּ דְּבַרֵי הַרִיב"שׁ, י"ל דְּאֵלוּ רָאוּ לֹא מְלֵאוּ לְבָם לְחֻלְקוֹ, וְכֵן
רִאִיתִי בְּתְּשׁוּבַת בְּעִי חֲזִי לְכַנֵּה"ג סִי י"א שְׁהַקְשָׁה כֵּן עַל רַבּוֹ הַמַּהֲרִי"ט דְּאִיף הִסְפִּים
לְהִיפּוּף דְּבַרֵי הַרִיב"שׁ וְכַתְּב וְאוּלֵי הוּא ז"ל אִינוּ מְדַבֵּר שְׁם הַלְכָה לְמַעֲשָׂה רַק שְׁכַתְּב
לְדַחוֹת הַרְאָלְ אֲבָל לְעַנְנֵן מַעֲשָׂה לֹא יְפוּל מְדַבְּרֵי הַרִיב"שׁ אַרְצָה, עכ"ל, וְאִנִּי לֹא יִדְעָתָּ
מַה מְצָא מְקוֹם לְתַמְנוּה אַחֲרֵי דְּבַעֲלִיל נִרְאָה דְּלֹא רָאָה הַמַּהֲרִי"ט לְדַבְּרֵי הַרִיב"שׁ אֵלוּ,
מְדָלָא הִבִּיאוּ כָּלֵל, גַּם בְּסִדֵּר אֵלִי רַבָּה סִי י"ב הִבִּיא לְדַבְּרֵי מַהֲרִי"ט הִלְלוּ וְכַתְּב וְנ"ל,
הֵן אֱמַת הוֹרְאָה זוֹ לְכֹאוּרָה תְּמוּהָ אִיף נִתְסַר אִשָּׁה נִגְדַּת דְּעַת הַרִיב"שׁ ז"ל, וּבְפִרְט כִּי
הַרְבֵּנִים הֵן"ל אֲשֶׁר בָּאוּ לְסִמּוּף עַל דְּבַרְיָהֶם לֹא רָאוּ דְּבַרֵי הַרִיב"שׁ וְאֵלוּ רָאוּ וְדוֹחִים
דְּבַרְיוֹ הַחֲרָשְׁתִּי, אֲבָל עָתָה שְׁלֵא רָאוּ וְלֹא עֲמָדוּ בְּסוּדוֹ, אִיף אֲנַחְנוּ נְסִמּוּף לְדַבְּרֵיָהֶם
וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה כִּינּוּ שְׁהוּא תַּחַת הָאֶפְשָׁרוֹת שְׁהַרְבֵּנִים הֵן"ל אִם הִיוּ רִוּאִים דְּבַרֵי הַרִיב"שׁ
לֹא הִיוּ עוֹמְדִין עַל שְׁמוּעָתוֹ, לְכֵן אֲשֶׁר אֲנִי אוֹמֵר, דְּלַעֲנֵנֵן נ"ד שְׁעֲמַד עָלָיו הוֹרְאָה ב' שְׁעוֹת

יש להתיר גם לפי דברי הריב"ש ש'פ נראים דבריו דשיעור שת"נ
הוי ב' שעות, ואם אמת דבסי' תט"ז פתב הריב"ש ג"ש, י"ל שהוא ט"ס, והאמת הוא ב'
שעות עכ"ל, הרי דהעלה לדינא דבועי עכ"פ ב"ש.

ובאמת גם ע"ז יש לדון, מלבד פיון דמדברי הריב"ש סי' שע"ז וסי' ש"פ אינו מבואר
להקדיא דסגי בב"ש אלא דמשמע קצת פו. וכדכ' המהרח"ש הנ"ל מ"מ בשביל זה מה"ת
לן לעשות ט"ס בדברי הריב"ש סי' תט"ז, והי' יותר טוב לדחות משום זה המשמעות,
ולומר דגם בסי' שע"ז וש"פ דעת הריב"ש דבועי ג"ש, גם יש לקיים ברחבה את שתיקה,
המשמעות דבסי' שע"ז וש"פ, והגרסא שלפנינו ש'פסי' תט"ז, והיינו די"ל דהריב"ש
בעצמו ספוקי מספקא ליה בהיא עובדא דנחוכיא חופר שיחין, אם אמר בתחילת שעה
ג' דעלתה או בסוף שעה ג', מש"ה בסי' שע"ז וש"פ דבא לדון פיון דלא שקה במים נ"י
אחרי מותו דהיינו מן ג"ש אחר שנטבע דמעידים עליו, בזה רצה להחמיר דאולי בתחילת
שעה ג' הוי כמת ומאותו שעה חושבים הג"י שלא להעיד עליו אח"פ, ובסי' תט"ז השיעור
להעיד עליו שמת בזה מחמירין דאין מעידים שמת אלא בשקה ג"ש.

גם מדברי רש"י יבמות (נ"ד ק"כ ע"ב) ד"ה מן הארכובא וכו' ועלה ברחוק פרסה וכו'
משמע דשיעור פרסה יכול לחיות תוף המים, וזה יותר משעה, [זולת אפשר דהילוף
פרסה במים הוי זמן מועט]: מ"ש מעכ"ת מדברי תשובת מבי"ט, שבתשובת ב"י דחשיב
שיעור שקה מה שהי' שקה אחורי הספינה ערף חצי שעה, לא מצאתי פן שם, אלא
שכתב והיו שטים סביבות הספינה עד שיעל על דפנותיה שקה פעווגה הפוכה, והי' שם
עליה כחצי שעה והספינה היתה נטבעת מעט מעט.

אבל היהודים שהיו בתוף החדר אמרו וכו' ולא ראו שום איש שיצא וכו' נראה דמהדעות
השקה לא הי' ע"י מה ששקה בדונפני הספינה חצי שעה, דזהו הי' קודם דנטבעה הספינה,
אלא דנטבע מעט מעט א"ו דמ"ש ולא ראו וכו' היינו דשקה אח"פ בעת ששטו לספינה
קטנה, וגם אחר שבאו להספינה וזה אפשר שיעור ארוך, והב"י שם טען עלה, פיון דהי'
טרוז ונחפז לשוט לספינה קטנה.

וגם אחר שבא לספינה קטנה הי' הים סוער והולך, א"א לו להעיד ששקה כדי שת"נ
עכ"ל, מבואר דהשקה הי' פעת ששט לספינה קטנה וגם אח"פ, א"כ חצי שעה מאן דכר
שמיה. ולזה אף דאם הי' פאן רק איסור דרבנן הי' באפשרות לנו להקל ולסמוך על
המהרי"ט והב"ח, ופרח מטה אהרן בתשובה סי' כ' אתי עלה מטעם זה וכתב פיון שהוא
מדרבנן ראוי להקל, ודבריו תמוהים, דכבר פתבנו דמדברי תשובת הריב"ש סי' שע"ט
מבואר דבלא שקה הוי דאורייתא ואף בשקה קצת, ולא פשיעור עכ"פ ב' שעות נראה
דהוי דאורייתא, ואין דנים דזה דרובן למיתה פדהוכחנו מהריב"ש סי' ש"פ וסי' שע"ז
דדן בזה להקל לחשוב הג"י משעה ג' אחר שנטובע: מה שכתב מעכ"ת נ"י פיון דהריב"ש
לא פתב זה במקור הדין דשקה כדי שת"נ רק דרף גררא סי' שע"ז וסי' ש"פ, לזה י"ל
דכוונתו דנדאי בשקה' מועטת נחלש פחו וסופו למות, אלא לחשוב הג"י דחשיבין משעת
מיתה ממש שזהו מג"ש ואילך, ומעכ"ת פתב דגם בתשו' מטה יוסף כ"כ, במחכ"ת נעלם
ממנו דברי הריב"ש סי' תט"ז המפורשים לענין שקה דעד שת"נ הוא ג"ש, ולזה קשה
עלי לפתוח פתח להתיר בדבר אשר להריב"ש הוא ספק א"א מדאורייתא היכי דלא

מְצִינּוּ מְפֹרָשׁ בְּרֵאשׁוֹנִים שְׁחֻלְקוּ בְּזֶה אֶף דְּסִתְמוּ דְּבִרְיָהֶם, הֲלֵא גַם עֵינֵי הַבְּדוּלַח הָרִיב"ש
רָאָה דְּסִתְמוּ דְּבִרְיָהֶם, וְלֹא דָן עַל זֶה לְהוֹצִיא מִדְּעֻתָם דְּלֹא בְעֵי שְׂעוּר שְׁהִי כ"כ, וּבִפְרֻט
דְּכַמָּה גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים הוֹלְכִים אַחַר הַתִּייר הַגְּדוֹל בְּזֶה הַמַּהר"א שְׁשׁוֹן, פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ,
מַהרַח"ש, מַהר"ד בֶּן נֶחֱמָאשׁ, סֵדֶר אֱלִי רַבָּה כְּנַה"ג, וְגַם אֶף לְמַהרֵי"ט לֹא מְצִינּוּ דְמִיקָל
רַק בְּשַׁעַה קָלָה אֲבָל לֹא בְחֻצֵי שַׁעַה, וְלִמְסוֹר הַדְּבָר לְהַעֲד לְשִׁפּוּט בְּדַעְתּוֹ שְׁלֹא הִי יָכוֹל
לְחִיּוֹת עוֹד, לֹא נ"ל, וְהֵלֵא בְּלֹא"ה פֶּתַח רַבִּינוּ יְרוּחָם נַכ"ג ח"ג, וְנ"ל, מִיָּם שִׁיל"ס
פְּמִלְחָמָה דְּמֵי, וְדִינוּ כְּמוֹ שְׁפִתְבַּתִּי בְּמִלְחָמָה.

וּכ"כ הַרמ"ה דְּמִשִּׁיל"ס פְּמִלְחָמָה דִּינוּ. וַיֵּשׁ מִהַפּוֹסְקִים דְּמֵימֵי שִׁיל"ס כִּינּוּ דְּעוֹמֵד וְרוֹאֶה
כָּל סְבִיבוֹת הַמַּיִם וְשִׁשְׁהָה פְּדֵי שֵׁת"נ וְדַאי מֵת עַכ"ל, וְהוּוּ הִנֵּה דְּבִרְיָה הָרֵא"ש פְּרַק הָאֲשָׁה
שְׁלוֹם גְּבִי אֵיבְעֵי ע"א בְּמִלְחָמָה שְׁפִתַּב דְּהָרֵאָב"ד פֶּתַח ע"א בְּמִלְחָמָה לֹא בְּעֵי קַבְרֵתִיו,
וְדִיִּיק לֵה מְעוֹבָדָא דְּחֻסָּא דְּאֲנִסְכָּה אֲתַתָּא וְלֹא אֲפָקָה הִגָּם הִי מֵיָם שִׁיל"ס, אֲלֵמָא בְּמֵימֵי
שִׁיל"ס אֲפִילוּ לְכַתְחִילָה תַּנְשָׂא אֶף דְּלֹא אָמַר קַבְרֵתִיו וְכַתְּבַת עֲלֵה הָרֵא"ש וְאִין נְרָאִים לִי
רְאִיוֹתִיו דְּמִשִּׁיל"ס לֹא דְּמֵי לְמִלְחָמָה, דְּל"ש לְמֵימַר בְּדַדְּמֵי, כִּינּוּ דְּעוֹמֵד וְרוֹאֶה כָּל
סְבִיבוֹתִיו וְשִׁשְׁהָה עַד שֵׁת"נ וְדַאי מֵת עַכ"ל, וְהוּבְאֵו דְּבִרְיָם אֱלוּ ג"כ בְּסֵדֶר אֱלִי רַבָּה סִי
י"ב, א"כ אֶף דְּאֲנִן פְּסֻקִינוּ דְּלֹא הָוֵי פְּמִלְחָמָה, הִינֵנוּ בְּאוֹמַר שְׁשִׁשְׁהָה כְּפֹךְ וְכָף, וְאֲנִן רוֹאִים
דְּבִשְׂעוּר זֶה וְדַאי מֵת הוּא כְּמוֹ בְּשִׁשְׁהָה ג"ש לְהָרִיב"ש וְלֹא חִיִּישִׁינוּ דְּלֹא שְׁהָה כ"כ וְאָמַר
בְּדַדְּמֵי, וְכֹן לְהַפּוֹסְקִים הַמְּקִילִים בְּאוֹמַר סִתְּם שְׁנֻטְבַּע וּמֵת, הִינֵנוּ ג"כ דְּמִסְתַּמָּא חוֹשֵׁשׁ
הוּא ג"כ אוֹלֵי עֲלָה, וְלֹא אֲמַרִינוּ דְּמִחְמַת אֲנִמֵּד דַּעְתּוֹ בְּדַדְּמֵי אוֹמַר שְׁמַת, דְּמִסְתַּמָּא הוּא
חוֹשֵׁשׁ ג"כ לְשַׁמָּא עֲלָה וְאִינוּ אוֹמַר שְׁמַת אֲא"כ שְׁשִׁשְׁהָה זְמַן רַב עַד דְּוִדַאי מֵת, אֲבָל בַּ"ד
דְּאָמַר שְׁשִׁשְׁהָה עֲרַף חֻצֵי שַׁעַה, אֲלֵא שְׁאוֹמַר שְׁלַדְעַתּוֹ א"י לְחִיּוֹת עוֹד, וְא"כ אָמַר בְּמִפּוֹרָשׁ
בְּדַדְּמֵי, בְּזֶה אִין לְנוּ לְסֻמּוֹךְ עַל דְּמִיוֹנוּ, וְלֹא מְצַאֲתִי הִיִּתֵר וּתְרוּפָה לְאֲשָׁה הַזֹּאת.

כֹּן נְרָאָה לַעֲב"ד: תְּשׁוּבָה מַה לְכַבוֹד הַרְבַּנִי הַמְּוִפְלָג מַהוּר"ר וְשִׁלְמָה נ"י בַּק"ק קְרֵאנְקִי:
ע"ד שְׁאֵלְתוֹ אִם יֵשׁ הִיִּתֵר לִישָׂא אֲשֶׁת אַחֵי אִם אָבִיו בְּמִקּוּם דְּחֻק: דַּעְתִּי הַעֲנִיָּה נוֹטָה
לְהִתִּיר, כִּי מְעַיְקֵר הַדִּין נְרָאָה לְהַקְלֵל גַּם בְּאֲשֶׁת אַחֵי אָבִי אָבִיו, אֶף דְּהַר"י וְהָרֵא"ש
אוֹסְרִים, מ"מ לְעוֹמֵת זֶה רַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ גְּדוּלִים הַמְּתִירִים.

הִנֵּה הַנ"י פֶּתַח עֲלָה דְּאֲמִימַר מְכַשִּׁיר בְּאֲשֶׁת אַחֵי אִם אָבִיו, וְכַתְּבַת הַרְשָׁב"א אוֹנְהִלְכָה כְּנוֹתָיָה,
וְכֹן פְּסֻק ר"ח, וְכֹן נְרָאָה דַּעַת הָרִי"ף שְׁלֹא פֶתַח לְאֲסוֹר עַכ"ל, וּמִמִּילָא ה"נ דַּעַת הַרְמַב"ם
שְׁלֹא מְנָה זֶה לְאִסוּר, וּבְפֻסְקֵי מַהרֵא"י סִי קַפ"ב פֶּתַח דַּעַת הַסְּמ"ג דְּהִלְכָה פְּאֲמִימַר
מְדָלָא חֻשִׁיב בְּתוֹךְ סִפְרֵי הַשְּׁנִיּוֹת, וּכ"כ הַב"י וְהַרְש"ל בִּיש"ש פ"ב דִּיבְמוֹת סִי ו' שְׁהָרִי"ף
וְהַרְמַב"ם פּוֹסְקִים פְּאֲמִימַר וְהַרְש"ל שְׁמֵ פֶתַח שְׁפֵן דַּעַת בַּה"ג, וְרַבִּינוּ יְרוּחָם פֶּתַח דְּהִלְכָה
פְּאֲמִימַר וְכֹן הַסְּפִימוּ רֹב הַפּוֹסְקִים, וּכ"כ הַרמ"ה עַכ"ל, הָרִי לְנוּ דַּעַת ר"ח וְהַשְּׁאֵלְתוֹת
וּבַה"ג וְהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַסְּמ"ג וְהַרמ"ה וְהַנ"י וְהָרִיטְב"א וְרַבִּינוּ יְרוּחָם שְׁמִסְפִּימִים
לְהִתִּיר, וְרֵאוּי לְסֻמּוֹךְ עֲלֵיהֶם, א"כ עַכ"פ בַּ"ד בְּאֲשֶׁת אַחֵי אִם אָבִיו דִּי"ל דְּהַאוֹסְרִים
מוֹדִים בְּזֶה לְהִתִּיר כִּינּוּ דִישׁ בּוּ צַד אִם, וּכְמ"ש כְּעִין זֶה בִיש"ש שְׁמֵ דְאֶף לְהַאוֹסְרִים, י"ל
דְּמוֹדוּ בְּאֲשֶׁת אַחֵי אָבִי אִמוּ, דְּמִלְבִּינוּ אִין לְאֲסוֹר וּלְהוֹסִיף, אֶף שְׁפִתְבַּת שְׁמֵ הַטַּעַם כִּינּוּ
דְּלַמְטָה דִּינְדָה לִיכָא עֲרֹנָה דְּאוֹרֵיִתָא, וְא"כ י"ל דְּוִדְקָא בְּאֲשֶׁת אַחֵי אָבִי אִמוּ דְּלַמְטָה דִּינְדָה
הִינֵנוּ אֲשֶׁת אַחֵי אִמוּ לִיכָא עֲרֹנָה דְּאוֹרֵיִתָא, אֲבָל אֲשֶׁת אַחֵי אִם אָבִיו י"ל דְּחִמִּיר דְּלַמְטָה

דידה, היינו אשת אחי אביו הוי ערוה דאורייתא, מ"מ י"ל דקיל יותר מאשת אחי אביו, ואין לנו ראיה דהאוסרים אוסרים גם בזה, אח"כ מצאתי בתשובת הר"ם אלשיך סי' צ"ה, דנשאל באשת אחי אביו אמו, והשיב דאף באשת אחי אביו יש להתיר, והביא למגן המתיירים הג"ל, חוץ מבה"ג וסמ"ג שלא הביא] והוסיף שם דעת הרמב"ן וראב"י וההגהות, וכתב, היעלה על הדעת שאין אחד עשר פוסקים פאלו פדאי לסמוך עליהם נגד הר"י והרא"ש, ואח"כ כתב דבאשת אחי אביו אמו גם להאוסרים מותר, דהכי משמע מדברי תוס' שכתב ונ"ל אשת אחי אביו האב ואחות אחי אביו האב מה הו"מ למבעי' אחות אם האב והיא בכלל אחות אחי אביו האב, דלמטה דידה ערוה עכ"ל, ואם איתא דאשת אחי אביו אמו נמי מבעי לו לרב משרשי' כי היכי דקאמרי דבבבא דאחות אחי אביו הו"מ למבעי' באחות אם האב, בבבא דאשת אחי אביו האב נמי נימא הכי, דהו"מ למבעי' באשת אחי אביו אמו, או דס"ל לתוס' דבבא קמיינתא דוקא עכ"ל הר"ם אלשיך, וא"כ מה"ט יש לדייק ג"כ דס"ל לתוס' דבאשת אחי אביו לא מבעי לי' לרב משרשי', מדלא כתב ה"ה דהו"מ למבעי' באשת אחי אביו, ואף דיש לדחות קצת, מפל מקום הרי הר"ם אלשיך דבאשת אחי אביו פדאי הפוסקים המתיירים לסמוך עליהם, א"כ עכ"פ באשת אחי אביו דלא מצינו מפניש דהאוסרים אוסרים גם בזה, יש לסמוך להקל, כן נראה לענ"ד: תשובה מט לכבוד ידידי הרב רבי אברהם נ"י אב"ד בק"ק עמדין.

ע"ד הגנוסח בגט וכל שום, דכתב מעלת כ"ת בפשיטות, דאם כתב במפניש ב' השמות שיש לו, או שכתב שם אחד ואין לו שם אחר, דאינו מגרע במה שכתב גם כן וכל שום: לא כן אנכי עמדי, דהרי ר"ת בא בטענה זו דא"א לומר דתקנת ר"ג הי' לכתוב לישינא דוכל שום, הא זימנין אתי לידי תקלה כשאין לו אלא שם הפתוב בגט, וע"י שפותבים וכל שום נראה שהמגרש יש לו עוד שם אחר ואין זה בעלה של זו, הרי בפירוש דמגרע גרע, והרמ"א דחשש לדר"ת ובכה"ג מגרע גרע, ואני חושש עוד, דאף להרמב"ם דכותבין בכל גיטין וכל שום היינו דיש ליישב קושיות ר"ת הג"ל, פיון דתקנת ר"ג הוא לכתוב כן הגנוסח ידוע לכל שזה נוסח הגיטין וליכא חשש לעז.

אבל בכתב ב' שמות במפניש בזה י"ל דגרע, פיון דחזינו דלא רצה לכתוב רק שם אחד ולכלול שם השני בכול שום, והיינו כר"ת, א"כ ניקר שמה שכתב ג"כ וכל שום, משום שיש לו עוד שם שאין ידוע לנו, עכ"פ לר"ת דהלך הרמ"א בשיטתו מגרע גרע, ולזה הי' מהראוי למעכ"ת שלא לסמוך על סתם מנהג אשכנז, ואם א"י במקומו שום מנהג יש לחקור בסביבה הנהוג בקהילות גדולות ומנין לנו שכל ערי אשכנז נוהגים פהמחבר, ובנ"ד באם במקומו המנהג כן ובמקום הנתינה אין המנהג כן, זהו ממש דינא דהב"ש סק"ב בשם הנ"ש לפסול, והב"ש חוכך ג"כ בזה, והיקל רק במקום עיגון, וזהו הפל בנכתב רק שם אחד ונכתב ג"כ וכל שום אבל בכתב שני שמות במפניש, י"ל דוכל שום מגרע אם אין לו עוד שם אחר יותר משני השמות וכן"ל: מ"ש מעכ"ת נ"י שלא רצה לכתוב המכונה איצק נגד הב"ש והנ"ש, לזה כתב יצחק איצק, במח"כ שגג בזה, דאם כתב המכונה איצק הוי רק שפת יתר ואין בזה חשש פלל, אבל לכתוב יצחק איצק מגרע, דמשמע דקוראים אותו יצחק איצק בשני השמות יחד, וכעין דינא דהש"ע סעיף י"ד ראובן שמעון דיש מי שאומר דפסול וי"ל ה"ה בכ"מ דהדין לכתוב המכונה או דמתקרי אם כתב ב' השמות בלא דמתקרי והמכונה, פסול: וע"ד הדין של החזן, בודאי פשוט

דהמרא דאתרא פשר לדון בענינים שיש להיחיד עם הקהל בעניני מסים, אם אין לו נגיעת ממון, וכן המנהג פשוט, ואולם מצד יחיד שדן, דכתב מועכ"ת פיון דצירף עמו ב' פרנסים הוי ב"ד של ג', י"ל דזהו רק במקרב שלא לעמוד כלל לדין תורה, אבל לא באומר רוצה אני לעמוד לדין בב"ד אחר, זולת היכי דיש דיינים קבועים, א"י לומר פו, אבל הפרנסים אינם דיינים קבועים, ומעכ"ת פתב דנקרא לחדר הקהל וכולם פאחד הוי מבקשים מאתו לדון ד"ת בזה סתם מעכ"ת דבריו, אם הסתן הי' בכלל פולם כא' בזה פשוט דדינו דין פיון דקבלו עליהם.

אבל אם פלם פאחד היינו כל הקהל מה מהני זה שנבחר מצד אחד, אם הסתן אינו מסרב בפה מלא איני רוצה לעמוד כלל לד"ת, ומ"ש ידידי נ"י דבמכתב מיוני הרבנות שלו שידון דין תורה הוי פקבלו עליהם, יש לפקפק בזה דאם הגוסס פפי נוסח מכתב הרבנות הגהוג לכתוב שקיבל עליו להורות ולדון, הם ענייני התסויבות של הרב שלא ישמט עצמו מזה אבל אין בכלל הזה שקבלו עליהם לדונם ביחיד, ואף שבעירו אין בה דיינים, מ"מ אם הבע"ד אומר ארצה בב"ד של ג' ע"י זבל"א לקרוא לכאן ב' דיינים מעיר אחרת, הדין עמו: מ"ש מעכ"ת נ"י דהקהל לא מקרי נוגעים, פיון דלא הוקל עליהם עולם בשביל זה, גם הא פבר נפסקה ההלכה דעכשוו נהגו לקבל עדות מהקהל עכ"ד, יש לדון בזה, דדלמא המנהג רק לקבל עדות דמחזיקים אותם שלא ישקרו.

אבל לדון דהחשש שיהי' לבם נוטה יותר לזכות עצמם פיון דהם נוגעים י"ל דלא נהגו פו, גם י"ל דלענין עדות הוא דנהגו פו משום דזימנין לא יהיו עדים אחרים יודעים להעיד, אבל לדון דאפשר בב"ד אחר לא, וכעין שחילקו תוס' גיטין (דף ג' ע"א ד"ה האי קולא חומרא היא עיי"ש) [ומידי דברי אפיר מה שעמדתי בתוס' גיטין הנ"ל, דבפשוטו יש חילוק דבמת בעלי דאנו סמכינן על סברת דייקא דנדאי מת ואין אנו חוששים לאיסור א"א, ממילא ל"ש דהקולא חומרא דאם יבא בעלה, דהא אנו דנין דמת ולא יסתעף לעולם החומרא, וכיון דעל הדין דאיסור א"א סמכינן ע"ז דמת מכ"ש לסמוך שלא לחוש שיבא ויהי' לה חומרא, אבל לענין בפני נכתב שפיר פרכינן דאף דאנו דנין דהשליח אומר אמת, והיא גרושה בנדאי מ"מ דלמא אתי בעל ומערער בשקר, ויהי' לה חומר דפסיל לגיטא, ותמיה על רבותינו בעלי תוס' דלא נחתו לזה,] והיכי דהם נוהגים יש להסתפק אם באמת קבלו למעכ"ת לדון יחיד דאפשר במה שצירף עמו הפרנסים מגרע גרע, דהוי פנמצא א מהם קא"פ, וקבלת הדיין ביחיד נחשב לג' ואם צירף ב' פסולים הוי פמו ה' דיינים וג' מהם פשרים וב' פסולים, דגם בדיינין הדין דנמצא א' קא"פ דכל הדין בטל, כמ"ש הכנה"ג בטור סי' אות ל"ג, ובטור סי' ל"ו אותו, ועיין תומים סי' מ"ו ס"ק כ"ח, ובתשובת הר"ם אלשיך סי' ט"ו: תשובה נ לכבוד ידידי הרב רבי שמואל נ"י דייין מצויין בק"ק פרידלאנד.

ע"ד פתיבת שם מתת' בגיטין: אף דהנ"ש והב"ש פתבו בשם רש"ל לכתוב ב' גיטין, מ"מ המעיין במהרש"ל ביש"ש פ"ד דגיטין בסדר שמות, יראה דבתחילה כ"כ בשם מהרז"ד. אבל בפסוק פתב ע"כ נראה דמן הסתם לכתוב מתתיה, מאחר שנקרא פו בשם מתתיה, ואף אם עולה לס"ת בשם מתתיהו אין ראי' כ"כ לבנות יסוד עלי' דשמא הסתן לא דקדק כ"כ, עכ"ל, הרי הכרעת הרש"ל לכתוב רק מתת', אולם מה דהוסיף רש"ל

דאף אם קוראים אותו לס"ת מתתיהו אין חוששין לכה, זהו תמוה, דמה הפסד יש אם כותבים מתתיהו דמתקרי מתתיהו דלו יהא דהחזנים עשו פן מעצמן ומדעתן עכ"פ אינו שיקר דמתקרי פה, ובענין איזה לכתוב ראשון ועל השני דמתקרי מתתיהו דאף אם הוא בהיפוך דעיקר שמו מתתיהו כמו דקוראים אותו לס"ת, והקריאה מתתיהו הוא נופל, מ"מ בדיעבד אם כתב תחילה הטפל ועל העיקר דמתקרי ג"כ פשר, ולזה דעתי דאם נקרא לס"ת מתתיהו ראוי לכתוב מתתיהו דמתקרי מתתיהו, ואם גם לס"ת קוראים אותו מתתיהו, כיון דכן קריאתו בפני העולם וכן לס"ת, וכן הוא חתימתו סגי לכתוב בגט מתתיהו: ועל שם פרייזדקה נראה מתקנת האחרונים שבמדינות אלו יש לכתוב בפ' כמו דמסקינן בשם פייבוש דהולכים אחר לשון בני"א שבמדינה, וכן דעת הט"ז והב"ש לכתוב הפל בפ', ומה דכתב ידידי מעכ"ת נ"י פרייזדקה בה' לבסוף, הא בשם לעז סתמא באלף בסוף כמ"ש הרמ"א: ועל דבר יצחק שסתפק מעכ"ת הרב נ"י אם יש לכתוב יצחק המכונה איצק המכונה זעליג, או לכתוב רק יצחק המכונה זעליג, כי איצק הוא קיצור שם יצחק: לענ"ד כפי הנראה ממכתב מעכ"ת נ"י שקוראים אותו בשוק איצק זעליג, דאלו קוראים אותו זעליג לחוד, מה עלה על דעת מעכ"ת לכתוב המכונה איצק, וכיון שכן שקוראים אותו איצק זעליג ההכרח לכתוב יצחק המכונה איצק זעליג, דאם נכתוב המכונה זעליג משמע דקוראים אותו בשם זעליג לחוד, ומכ"ש דאין לכתוב המכונה איצק המכונה זעליג, דמשמע מקצתם מכניס אותו איצק לחוד, ומקצתם זעליג לחוד, ואינו פן דהא קוראים אותו בשניהם יחד, לזה ברור לכתוב יצחק המכונה איצק זעליג, ושם זעליג הספמת אחרונים דבמדינות אלו כותבים זעליג בג': וע"ד שם שמואל שקוראים אותו פה בשוק, וכן בעלותו לתורה, וכן חתימתו, אלא פשקראו לו שם בעריסה היו קוראים לו עוד אלעזר, אבל במעט זמן אח"כ נשתקע לגמרי שם אלעזר: הנה בש"ע סי' קכ"ט סח"י מי שנשתנה שמו וכו' אבל אם אין קוראים אותו בשם שני כלל, אינו כותב אלא שם הראשון בלבד, ונראה דלא בדוקא נשתקע שם השני דהדרא לקמיינתא, אלא ה"ה בנשתקע שם הראשון, אין כותבין אלא שם שני בלבד, כדאיתא בב"י בשם תשובה אשפנזית בגט שנכתב מרים עיי"ש.

אולם בש"ע הנ"ל מביא נ"י מי שמצריף ב' גיטין, והב"ש כתב דנראה עיקר אם נשתקע שם הני א"צ שני גיטין, וכותב רק שם הראשון. [ונהנה אף מדכתב הב"ש תחילה ואין חילוק בין אם נקרא בשם הראשון או בשם השני ועלה כתב ומיהו נראה אם נשתקע שם השני מדדייק שם השני, משמע דרק בזה מקריע שאין צריף גט א' דהדרא לקמיינתא של שם הראשון, אבל בנשתקע שם הראשון צריכה ב' גיטין, מ"מ לאו בדוקא נקט פן, דהא הב"ש סיים גם יש לחוש שיאמרו דאין זה המגרש, דהא א"י אותו שם, וזהו שייך גם בנשתקע שם הראשון, ואפשר דגם הב"ש נקט לרבותא נשתקע שם השני, דאף דהשם השני מחמת חולי הוא עיקר, דהרי במקצתם קוראים אותו בשם החולי כותבים שם החולי לעיקר, ועל שם הראשון אף שרוב קוראים אותו פה, כותבים דמתקרי, דמ"מ בנשתקע לגמרי אין כותבין אותו, ואולם דעת גדולי גאונים בתשובתם לחוש בליכא דחק ועיגון לכתוב ב' שמות, ומה דנקטו לכתוב באחד שם זה ובאחד שם זה, נראה לענ"ד דשלא בדקדוק נקטו פן, דאם הדין דצריכים לכתוב שתי השמות מה מהני הנה ב' גיטין, סוף סוף לא נכתב בגט רק שם אחד, וכי שייך לצרף השני גיטין להתגרש בהם

כּינּוּ דלְכָל אֶחָד פְּסוּל, אֲלֵא וּדְאֵי נִרְאָה דְכּוּנְנָתָם לְכַתּוּב גִּט א' עַל שְׁם שְׁקוּרָאִים אוֹתָהּ, וּגִט א' לְכַתּוּב שְׁנֵי שְׁמוֹת שְׁם שְׁקוּרָאִים אוֹתוֹ לְעִקָּר וְעַל שְׁם שְׁנַשְׁתַּקַּע דְּמַתְקָרִי: וְלִזְה יֵשׁ לְכַתּוּב בִּנ"ד גִּט א' בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וּגִט א' שְׁמוּאֵל דְּמַתְקָרִי שְׁמוּאֵל אֶלְעָזָר, כְּדִנְרָאָה מְלִשׁוֹן מַעַכ"ת, דְּבַעֲרִיסָה קָרְאוּ אוֹתוֹ עוֹד אֶלְעָזָר, דְּמִשְׁמַע שְׁקָרְאוּ שְׁמוּאֵל אֶלְעָזָר, וְאַף דְּאַפְשָׁר דְּאִין לְסַמְנֵה בְּשֵׁם אֶלְעָזָר בְּמָה שְׁנֹכְתָב מְמַדִּינָה, דְּשֵׁם שְׁבַעֲרִיסָה קָרְאוּ אוֹתוֹ עוֹד אֶלְעָזָר וְלֹא דִיִּיקִי, אֶפְשָׁר בֵּין אֶלְיָעָזָר לְאֶלְעָזָר, מ"מ בִּנ"ד כֵּינּוּ דְּמַעֲיָקָר הַדִּין סְגִי בְּגִט א' בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל לְחוּד, יֵשׁ לְסַמְנֵה בְּגִט הַשְּׁנֵי אֶלְעָזָר, וּמָה דְּכַתְּבִי לְכַתּוּב דְּהוּי מַתְקָרִי וְלֹא דְּמַתְקָרִי הֵינּוּ כֵּינּוּ דְּבִאָמַת אִינוּ מַתְקָרִי עֲתָה פֶּן יוֹתֵר יֵשׁ לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן דְּמִשְׁתַּמַּע לְעַבְר דְּהוּי מַתְקָרִי, וְעִי' בְּגִט פְּשׁוּט דְּעֵתוֹ בְּנַשְׁתַּקַּע שְׁם א' סְגִי בְּגִט א' וְלְכַתּוּב עַל דְּמִנְשַׁתַּקַּע דְּהוּי מַתְקָרִי, וְהַעִיד שְׁרָאָה כְּמָה גִיטִין שְׁנֹכְתָבִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּנוֹסַח זָה, מ"מ בִּנ"ד דְּאֵם נִכְתָּב חַד גִּט שְׁמוּאֵל דְּהוּי מַתְקָרִי שְׁמוּאֵל אֶלְעָזָר בְּאִינוּ לְסַפֵּק אִם לְכַתּוּב אֶלְעָזָר אוֹ אֶלְיָעָזָר, לִזְה נִרְאָה אִם נ"ד אִין דְּחַק וְעִיגוֹן, לְכַתּוּב ב' גִיטִין, וּבְגִט הַשְּׁנֵי לְכַתּוּב דְּהוּי מַתְקָרִי בְּלִשׁוֹן עֵבֵר שְׁמוּאֵל אֶלְעָזָר, כֹּן נִרְאָת לַעֲנ"ד: תְּשׁוּבָה נָא לְהַרְבּ הַמְּוִפְלֵג ר' נִפְתָּלִי נ"י בַּק"ק שְׁטָרִים.

אֶשֶׁר דִּן מַעַכ"ת נ"י דִּי"ל דְּנִשְׁוֹאָה שְׁלֵא נִבְעֵלָה כְּתוּבָתָהּ מְאֵתִים, לְדַעַת הַב"ש סִי ס"ז בְּכּוּנְנַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם: אִינוּ כֹּן, דְּכָל דְּבָרֵי הַב"ש רַק לְעַנְיָן דִּיכּוּל לְטַעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין דְּהוּא מְקַח טַעוֹת, אֲבָל מ"מ כְּתוּבָתָהּ רַק ק', דְּהָא א"א לְחַלּוֹק עַל הַבְּרִיִּיתָא מְפּוֹרָשָׁת דְּקַתְּנֵי אַעֲפ"י שְׁיֵשׁ עֵדִים וְכו' כֹּל כְּמָה דְּלֹא מְצִינּוּ תַנָּא דְּפִלִּיג, דְּדוֹקָא לְעַנְיָן דִּישׁ לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִין בְּזָה לְמֵאן דְּמַתְּנֵי לָהּ אַמְתְּנִי'.

אֲבָל אַבְרַיִיתָא לֹא דִי"ל דְּטַעֲמָא דְּהַבְּרִיִּיתָא דְּאִין לָהּ ט"ב, דַּס"ל דְּכּוּנְסָה בְּחֻזְקַת בְּתוּלָהּ וְנִמְצָאת בְּעוּלָה כְּתוּבָתָהּ מְנָה, וּבְזָה קִי"ל כְּסַתְמָא דְּמַתְּנִי דוּהִי' מְקַחוּ מְקַחוּ טַעוֹת לְגַמְרֵי מִשְׁמַע, אֲבָל לְעַנְיָן הַדִּ דִּינָא דְּהַבְּרִיִּיתָא דְּכַתּוּבָתָהּ מְנָה לֹא מְצִינּוּ חוּלְקָא, וְאַף דְּאִינוּ מְפּוֹרָשׁ בְּבְרִיִּיתָא דְּכַתּוּבָתָהּ מְנָה, מ"מ הָא מְמִילָא מוּכַח כֹּן, מְדַקְתְּנֵי דְּאִין לוֹ ט"ב וּמִטַּעַם דְּנִמְצָאת בְּעוּלָה וְיֵשׁ לָהּ מְנָה, וְאִם אִיתָא דְּכַתּוּבָתָהּ ר' הָא יֵשׁ לָהּ ט"ב לְהַפְסִידוֹן מְנָה, וְלוֹמַר דְּבִאָמַת הָכִי קְאָמַר דַּא"ל ט"ב לְהַפְסִידוֹן לְגַמְרֵי, זְהוּ בְּוִרְכָא, דְּמֵאִי אַר"י דְּהָא נְשִׁים הָא בְּכָל נְשִׁים הַדִּין כֹּן דְּנִמְצָאת בְּעוּלָה יֵשׁ לָהּ מְנָה, וְגַם מָה זָה טַעַם דְּהַרִי כְּנִסָּה הָרֵאשׁוֹן, אֲלֵא ע"כ דְּכַתּוּבָתָהּ מְנָה, וְנָתַן טַעַם דְּאִין לָהּ ט"ב, שְׁכַבְר כְּנִסָּה רֵאשׁוֹן, דְּבִלֵּא"ה אִין לָהּ רַק מְנָה, וְכַמ"ש תוֹס', וַא"כ הַדִּין מְפּוֹרָשׁ בְּבְרִיִּיתָא דְּכַתּוּבָתָהּ רַק מְנָה וּמְמִילָא קִי"ל כֹּן, וְכַמ"ש מַעַכ"ת עֲלָה דְּהַב"ש וּמְמִילָא מוּכַח מְזָה דְּאֵם יֵשׁ עֵדִים דְּכַתּוּבָתָהּ ר' לְפִירוּשׁ תוֹס' שְׁם שְׁפַתְבוּ דְּהַטַּעַם דְּהַבְּעַל אִינוּ סוּמְדָּה עַל הַעֲדִים, וְסוּבְר דְּלִשְׁבָּחֵן אוּמְרִים כֹּן וַא"כ לְהַב"ש וְכו' עַכ"ל, אִין בְּזָה טַעַם, דְּתוֹס' ג"כ כְּתָבוּ כֹּן רַק לִיחַס טַעַם דְּלֹא הוּי מְקַח טַעוֹת, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּנִשְׁוֹאָה בְּחֻזְקַת בְּעוּלָה, דְּסַבְר דְּלִשְׁבָּחָה אוּמְרִים כֹּן, אֲבָל מ"מ הָא יְדוּע לָן בְּעֵדִים דְּהִיא בְּתוּלָה, וְלִמְהֵאִין לָהּ מְאֵתִים, א"ו דְּבְזָה טַעֲמָא אַחְרֵינָא, דְּכָל נִשְׁוֹאָה כֵּינּוּ דְּהִיא בְּחֻזְקַת שְׁתַּבְּעַל וּבְדַרְדָּה לֹא פְּלוּג אֶמְרוּ חַז"ל דְּנִשְׁוֹאָה אַף דְּהִיא נִשְׁוֹאָה בְּתוּלָה כְּתוּבָתָהּ מְנָה, וְכַמ"ש הַרְמַב"ם פִּי"א הַט"ז, וַא"כ ה"נ לְהַב"ש, וְאַדְרָבָּא דְּאֵם פְּסָקִינוּ דְּבִישׁ עֵדִים ג"כ אִין לָהּ ט"ב, וְהֵינּוּ כְּמֵאן דְּמַתְּנִי אַבְרַיִיתָא הִי' מְקוּם לוֹמַר דְּדִינָא דְּהַבְּרִיִּיתָא רַק לְעַנְיָן דְּאִין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים דְּלֹא מְקָרִי מְקַח טַעוֹת, אֲבָל כְּתוּבָתָהּ מְאֵתִים דְּמִינֵי' לֹא מִיִּירֵי הַבְּרִיִּיתָא, וְי"ל כֵּינּוּ דִּידוּע לָנוּ בְּבִירוּר כְּתוּבָתָהּ ר', אֲבָל לְהַב"ש

בכוננת הרמב"ם דיש להם ט"ב, וע"כ משום דהברייתא ס"ל דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש להם מנה, א"כ מוכח דס"ל להברייתא דכתובתה ק' וכנ"ל: מ"ש מעכ"ת לדייק פן מלישנא דהרמב"ם דכל שפתיבתה מנה אין להם ט"ב, הדקדוק נכון, ומה"ט פקפקתי על ראית הב"ש שלא פתב הרמב"ם אעפ"י שיש לה עדים, די"ל דהרמב"ם סמך עצמו על מה דכ"ל דכל שפתיבתה ק' דנכלל בזה אעפ"י שיש עדים דגם בזה פתובתן מנה כמ"ש הרמב"ם שם הלכה ב', ומעכ"ת בעצמו ע"כ ס"ל פן, מדלא פתב בפשיטות כמו דדייק הב"ש לענין דאין להם ט"ב, מדלא פתב הרמב"ם אעפ"י שיש להן עדים, ה"נ יש לדייק פן דכתובתה ר', מדלא פתב אעפ"י שיש להם עדים, אלא נדאי דכוננת מעכ"ת דזהו י"ל דהשמיענו הרמב"ם בלשונו הזהב בהלכה ב' בין נבעלה בין לא נבעלה] ולזה אם נדייק לשון הרמב"ם דכל שפתיבתו מנה יש לדייק דלא כהב"ש אלא דגם יש להן עדים אין להם ט"ב, אבל לדייק בהיפוך דבייש עדים פתובתן ר' זהו אין לו קיום, פיון דמוכח מהברייתא דכתובתו מנה, ולכאורה נסתר מזה דעת הכנה"ג הובא בבאר היטב, דבנשאת אחר שפרסה נדה ומת קודם שתטהר דיש לו ט"ב, דלא מחזיקים ליה לרשע שבעלה, דהא מ"מ פתיבתה מנה, דהיא נשואה בתולה והדרן לכללא דהרמב"ם דכל שפתיבתו מנה אין להם ט"ב, אפ"י י"ל דהרמב"ם לשטימיה דחופה היינו יחוד, ובזה פיון דעבר ונתייחד אתרע חזקתו וחושש שפא בעלה ג"כ וכנסה בחזקת בעולה, והכנה"ג כ"כ לדין בחופה בלא יחוד ולא אתרע חזקתו: ומינשב בזה מה דקשה לי לכאורה במ"ש הרמב"ם פ"י ה"ב בחופת נדה ונתייחד עמה היא פארוסה עדדין, וא"כ לכאורה פתיבתה מאחר ר', דהוא בכלל מה שפתב הרמב"ם בפ"א הנשוא בתולה מן האירוסין, והא באמת הוא איבע"ל דל"א בחופת נדה, וא"כ היא ספק נשואה, ויהי' לה רק פתיבה מנה, וביותר תמוה לי, דהה"מ פתב על פסקא דהרמב"ם פ"י ה"ב דשם איבע"ל דלא אפשטא וס"ל לרבינו דה"ה ליורשה ולטמא לה, הא מ"מ אם דנין אותה לארוסה ממילא אחיה פהן מטמא לה, פדין אחותו ארוסה ואמאי הא פיון דאיבע"ל דלא איפשטא גיזל הקא לחומרא והקא לחומרא, דהבעל אינו מטמא לה וכן אחיה אינו מטמא לה, ולא הו"ל להרמב"ם לכתוב דהיא פארוסה, ולפי הנ"ל פיון דחופה הוי יחוד אינה בכלל הנשוא בתולה מאירוסין, דמאן ימר לן דהיא בתולה, דשפא עבר ובא עליה, ממילא ג"כ אינו מטמא לה דשפא היא בעולה: ומ"ש מעכ"ת עוד פיון דבנ"ד לא הי' יחוד אינה נשואה להרמב"ם, דמ"ש הח"מ דלכ"ע לא הוי יחוד חופה כמו שהוכיח הר"ן מהברייתא אעפ"י שיש עדים, דיש לדחות שראו עדים מבחוץ שלא נבעלה, שגג בזה, דהא בב"י פתיבתה קתני אעפ"י שיש עדים שלא נסתרה, ובנדאי זהו צע"ג על הרמב"ם, וחשבתי לומר, דאף דהר"ן נקט בפשיטות דקתני לקמן בב"י פתיבתה דאין לה אלא מנה, אעפ"י שיש עדים שלא נסתרה, הא באמת בב"י פתיבתה לא קתני פלוס, משיעור דמי פתיבה, וכבר פתבנו דלמאן דמתני אפרייתא דטעמא דאין להם טענת בתולים דלא הוי מקח טעות, דסובר דלהשפיקה אומרים פן, י"ל דבאמת פתיבתה ר', אלא דלרבא דאמר זאת אומרת דכנסה וכו', וכן ללישנא דמתני אמתני' גם ר"א ס"ל דטעמא דהברייתא דאין להם ט"ב משום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה ק', ואזי מוכח דהברייתא ס"ל דכתובתה ק', בזה י"ל דבאמת דהברייתא ס"ל כר"ל דס"ל בכתיבות דמסרה האב לשלוחי הבעל פתיבתה מאחר ק', ה"נ בהביאה לבית בעלה אף שלא נתייחדה עמו, מ"מ פתיבתה מאחר

מנה, דלא גרע ממסרה לשלוחי הבעל להביאה לבית בעלה, דג"כ עדיין לא נתייחדה עמו, אבל לדינא דמסקינן שם דוקא לירוששתה מהני מסירה פמו חופה אבל לא לר"א, ה"נ חופה בלא יחוד פתובתה מאחר מאתים, ובריימתא קתני רק דאין לה ט"ב, ומטעם דלשפחה אומרת פו, וכלישנא דמתני לה אבריימתא [וזהו דלא כב"ש בכוננת הרמב"ם] ואולם עדיין קשה לי, הא במתני קתני בתולה מן הנשואין פתובתה ק', הא נשואה ליפא בלא יחוד, וביחוד בלא"ה אינה פתובת בתולה עמו ולשם נשואין וכנ"ל, [וגם לפ"ז קשה בהיפוף אפלקא דהרמב"ם כל שיש לה ר' יש לה ט"ב, הא משפחת דכנסה ויש עדים שלא נסתרה דכתובתה ר' ואין לה ט"ב], והנה הב"ח פתב בכוננת הרמב"ם דלא בעי יחוד, ממ"ש רק שנקנסה עמו במקום צנוע ועם השושבינים, ואולם לפ"ז ישאר קושיותינו הנ"ל, היאך פתב הרמב"ם פתובת נדה היא פארוסה וממילא יש לה פתובת מאחר ר', וכו אחיה מטמא לה והא היא ספק נשואה, ובזה אנדא תירוצינו הנ"ל, דמ' נו היא בפחשש בעולה, דהא משפחת ביחוד שושבינים: מ"ש מעכ"ת דבנ"ד י"ל דהוי פדינא דהרמ"א בחולנית למות, מלבד דגדולי אחרונים תמהו על פסקא דהרמ"א, גם מאן מפיס דבנ"ד לא הי ראוי לבעול פלל, גם במה דמחלקים האחרונים בין חופת נדה לפסקא דהרמ"א הנ"ל, דבנדה עושה חופה לבא עליה לכשתטהר, אבל בזה שאין דעתו לכו ועושה החופה רק לירש, א"כ י"ל דוקא בכה"ג, וכמו שדקדק הרמ"א בלשונו פדי שירישנה, וזהו בחלתה היא וניקר שעושה פו, אבל בנ"ד בחלה הוא ובנדאי הי פוונתו בחופה שחשב שיתרפא ויבא עליה, גם אם הרמ"א כ"כ לענין ירושה דבאמת להוציאה מחזקת אין ראיה לפסוק פו להוציא מזה פתובת ר', ולזה נראה לענ"ד בנ"ד דכתובתה רק ק': ומ"ש מעכ"ת שיהי' ההכרח להודיע אותו שמתזיקים אותה לבעולה ולא יהי' לה ט"ב ויהי' עי"ז מחלוקת, לא ידעתי למאי צריכים להודיעו שלא יהי' לו ט"ב ושמתזיקים אותה לבעולה מה שפאמת אינו פו, דאנן אין מחזיקים אותה לבעולה אלא דכו תקנו, דכל נשואה אף בתולה פתובתה ק', וגם מה שלא יהי' לו ט"ב לא מטעם שאנן דנין אותה לבעולה אלא דהבעל דן אותה בכך, ומיניה לא דנין עכשיו ומה צורך ההודעה אותו מזה.

ומ"ש מעכ"ת דבלא הודעה יש חשש דהוי כמק"ט, זה אינו דהא באמת אין אנו מחזיקים אותה לבעולה, ואדרבא בהיפוף, אנו אומרים דהוא פנסה פתובת בעולה, אבל לא אנן, ומה מקח טעות בזה: והנראה לענ"ד למה דמבואר במ"ל בה' אישות פ"ה ה"ד ד"ה ואם חסר דכל דינא לריכים ג"כ בתנאי על העבר עיי"ש, ויעניין בכתובות (דף ע"ג ע"א) מפדי פל תנאי בני גד מהיכי ילפינן וכו' אפשר לקיומי ע"י שליח לא הוו תנאי, ועניין תוס' שם ובכתובות (דף נ"ו ע"א) דהא דבעי בתנאי דומי' דב"ג וב"ר משום דמדינא לא אתי דיבור ומבטל מעשה, אלא דילפינן מבנ"ג ובנ"ר, מש"ה בעי דומיא דהתם עיי"ש, לפ"ז מה דהבין דגם בתנאי דלעבר בעי דיני תנאי, מוכח דמסברא לא הי מהני גם תנאי דלעבר וצריכים ללמוד מב"ג וב"ר, הרי דמתנה ואמר ע"מ שאין עליך נדרים או מומין דחזינו דקפיד שלא ליקח אשה שיש בה מומין ונדרים, מ"מ מסברא לא מהני רק אם מתנה בכל דיני תנאי, וא"כ ממילא מוכח דכל מק"ט דעלמא היינו דאף בלא התנה אנן סהדי דקפיד והוי פהתנה ומהני מדין תנאי, אבל לולי דלמדנו מב"ג וב"ר דמהני תנאי לא הי שייכות דינא דמק"ט דלא צדיף ממתנה במפורש, ולפ"ז ניחא דהיכי דלא הוי טעותבקדושין רק בחופה דהיינו דזינתה באירוסין לא הוי מקח טעות דכיון דחופה א"א

לקיימו ע"י שליח לא מהני ביה תנאי, ה"נ טעות לא מהני, ולא בטלה קנין החנופה: ולפ"ז מיושב קושיות תוס' שם ד"ה אמר רבא וכו', ולפ"ז הוא דתנאי לעיל צריך לדחוק וכו', ולפי ה"ל ניחא, די"ל דהברייתא פולה במש"ר והא דקתני סרחה ולבסוף בגרה בתוק, היינו דהה תנאי דיבמות (דף נ"ג ע"א) דיש תנאי בתליצה, דלא בעי אפשר לקיומו ע"י שליח א"כ מהני תנאי בחנופה, וא"כ ליכא מש"ר חידוש, דהרי לא אישתני דינא, דהא עדיין היא ארוסה דהוי מקח טעות לגבי החנופה, דהוי כהתנה ע"מ שאינה בעולה, א"כ גם במש"ר בעינו דלא אישתני גופה, ומיירי הברייתא בין במש"ר בין בזינתה בעלמא בלא מש"ר, דהא דקתני ברישא דבאו לה עדים בבית חמיו, היינו משום דלא אישתני דינא, דעדיין היא ארוסה, משום דלגבי נשואי דחנופה הוי מקח טעות, אלא דלענון פתח בית אביה בעי לפרסם שהגידו ליה בבית אביה, וכן הא דקתני בסיפא סרחה ולבסוף בגרה מיירי אף במש"ר דליכא חידוש וכנ"ל, ואידך ברייתא ס"ל פאיך דיבמות דאין תנאי בתליצה ולא מהני תנאי בחנופה, ולא שייך מקח טעות והוי מש"ר חידוש, אלא דרבא לא ניחא ליה לומר דפליגי באישתני גופה ולעשות פלוגתא חדשה באישתני, אבל לענון זה דפליגי ביש תנאי בתליצה פליגי בפלוגתא דתנאי ביבמות ה"ל: ומזה נ"ל להביא ראיה לשיטת רש"י בכתובות (דף מ"ח ד"ה ולירושטה) דמסר לשלוחי הבעל לא הוי נשואין לשום דבר רק לענון ירושתה, וכ"כ הטור יו"ד סי' רל"ד מסר האב יצאה מרשות האב ואין הבעל יכול להפר לה עד שתפנס, וע' במגיני שלמה שכתב בדעת רש"י והטור דבאמת מה"ת הוי בחנופה, אלא דא"י להפר מחשש סמפון, ולענ"ד א"א לומר כן, דמדכתב הטור יצאה מרשות האב, היינו ע"כ דאף דבארוסין יכול האב להפר בשותפות הארוס, אבל במסר יצאה מרשות האב דאין בכחו להפר, וגם הבעל אינו יכול להפר, פינו דלא נכנסה לחנופה, ואם איתא דהמסירה הוי חנופה ממש אלא דחיישינו לסמפון אמאי אין הבעל והאב מפירים בשותפות, הא בממנ"פ אם לא יהי' סמפון הוא בעל ממש והפרתו הפרה מעליא, ואם ימצא סמפון הרי נתבטלו הקדושין למפרע, ומנהי הפרתו דאב, ודוחק לומר בכוננת הטור דיצאה מרשות האב, היינו לענון הנדרים שפדריה קודם המסירה א"י הבעל והאב להפר אחר המסירה, משום דמדינא הוי פחופה ופקע רשות אב, ושוב א"י הבעל להפר מה שפדריה מקודם דאין הבעל מיפר בקודמין, ומ"ש אח"כ ואין הבעל יכול להפר עד שתפנס לחנופה, היינו ע"כ בפדריה שפדריה אח"כ, דבחנופה יכול להפר ובמסירה א"י להפר, זהו מיירי בלא שותפות האב ומחשש סמפון, גם לפ"ז הא מ"מ יכול להפר אחר שמסרה, ונהי דהיא לא הותרה לעשות עתה מחשש סמפון, מ"מ יועיל ההפדה לענון אם יכניסנה אח"כ ויבנר דאין לה סמפון, דאגלאי דלא הי' מקח טעות מותרת אז מפח ההפדה היא, ולזה נראה עיקר כמ"ש הב"י דס"ל לרש"י והטור דנהי דמסירה מוציאה מרשות אב, ולא מקרי לזנות בית אביה לענון סקילה וכן לא מקרי בנעוריה בית אביה לענון ההפדה, אבל מ"מ לא נכנסה לרשות הבעל, מש"ה גם הבעל א"י להפר, וממילא גם בשותפות דהאב א"י להפר, דיצאה מרשות האב לגמרי ולא נכנסה לרשות הבעל, ומה דקתני בברייתא דתנא בי' ר' יהודא ונדר אלמנה וכו' אלא הרי שפסר, באמת גם קודם שנתאלמנה אין תקנה להפר נדרה, אלא דקרא אשמעינו דאפילו נתאלמנה אינה חוזרת לבית אביה, וכ"כ להדיא ה"א"ה בשיטת רש"י, אבל דעת

תוס' וסניעתי' דמסירה הוי חופה ממש לכל מילי חוץ מתרומה עיי"ש, ולפי דברינו הג'ל יש ראי' לרש"י, ויעניין בכתובות (דף ע"ג) והא ביאה דלא אפשר לקוימי עיי' שלים.

ומשנינו איתקש הנייות להדדי, עי' פירש"י דאיתקש קדושי ביאה לקדושי שטר וכסף, וקשה לי, פנין דמצינו מפת הקיקש דבביאה יכול להתנות גילף מזה דבעלמא פגון בחליצה דאף דא"י לקנים עיי' שלים תנאי קנים, ולולי פירש"י הי' נ"ל לפרש דהכי אמרינו איתקש הנייות להדדי דכל עני' הגני' אחת הוא, ונהי דמעשה הביאה א"א לקנים עיי' שלים, מ"מ פנין דהקדושין אפשר עיי' שלים ע"י דבר אחר, פגון בכסף ושטר מקרי יכול לקנים עיי' שלים: לפ"ז אם נידון כשיטת תוס' הג'ל דמסירה הוי כחופה א"נ אפשר נשואי עיי' שלים דהיינו שלוחי הבעל שלוקחים אותה לרשותם, וממילא אף בחופה ממש מהני תנאי פנין דשם חופה יכול עיי' שלים פגון במסירה, והדרא קושניתינו לדוכתיה דמש"ר ליפא חידוש דהא הוי חופה בטעות ועדיין היא ארוסה, אע"כ דמסירה לא הוי כחופה, להיות ברשות הבעל, ומקרי א"א לקנים עיי' שלים ולא מהני ביה תנאי, מש"ה לית ביה דין מקח טעות וכנ"ל, ודוק היטב: תשובה נב להרב רבי ישראל נ"י אב"ד בק"מ בארג.

ע"ד העסק ביש בבתולה שהלכה מבית אביה בהתבא עם נכרי א' לבית הכומר ושהתה שמה ערוך ז' ימים, ואח"כ שבה לאלקיה ולבית אביה ובנפית ומודית בתשובה שלימה ונשתדכה לכהן באמרה לא נבעלתי, והפך שואל אם רשאי לקחת אותה לו לאשה: הגה בפשוטו נידון זה ממש פנידון דהמהרי"ק שןרש"ק"ס, והמהרי"ק יצא לדון על ב' ענינים, הא' מצד חשש דמומר לע"ז הוי מומר לכה"ת, ויש לחוש שזינתה ברצון, הב' מצד היחוד עם הנכרי, והגה על הא' האריף המהרי"ק, ותוכן דבריו הקדושים דנהי דיש פוסקים כרבינא, דאלף ואעבד חייב, מ"מ הא תוס' פ"א דחולין (דף י"ד) פתבו דכפעם אחת לא נעשה מומר, ואף דהמרדכי פתב בהא דחולין דמומר לע"ז או לחלל שבת פנין דלא הפקיר עצמו לכפור ולעשות פן בפרהסיא בפ"א לא נעשה מומר, הרי דבפרהסיא אפילו כפעם א' הוי מועל, ונדבר שגלוי ומפורסם הוי פרהסיא היינו דהמרדכי חושש לדעת תוס' משאנ"ץ דלא הביא קושניית תוס' מהא דר"מ ס"ל דמומר לדבר אחד הוי מומר לכה"ת, ורק פתב לב' התירוצים הא' דמייירי בצנעא, הב' דכפעם אחת לא נעשה מומר, והביא ראיות דתוס' דבע"ז פ"א לא נעשה מומר, וכתב לדחותם מש"ה חשש להחמיר פתירוי הא', דבפרהסיא אפילו כפע"א הוי מומר, אבל העיקר פתוס' מטון, דמכח קושני' מדר"מ הג'ל הוכרחו לתירוצם הב' דכפ"א לא נעשה מומר, ומש"ה התחזיקו בראיותיהם ליסוד זה, פנין דס"ל הכי לעיקר, גם י"ל דאף דהמרדכי לא חשש להחמיר לתירוי הא' רק לענין שחיטה דהוי חזקת איסור, אבל לא לאסור על בעלה דהוי חזקת היתר [לענ"ד הי' מקום לחלק עוד, דרק בשחיטה דאם הוא מומר, השחיטה בעצמותה אסורה, אבל לאסרה על בעלה דאף אם נידון כמומרת, הוי רק ספק שמה זינתה לא חיישינו כ"כ להחמיר] ע"כ תורף דבריו, ואני בעניי, עפר אני תחת פפות רגלי המהרי"ק, וכאן לא זכיתי לעמוד על יסודו, דאיה אפשר דהמרדכי חשש על תירוי הראשון, א"כ במומר לע"ז אפילו בצנעא ובפ"א ליתסר, דמה שתירצו פתירוי הא' דמייירי בצנעא, היינו לענין שבת, דדוקא מחלל בפרהסיא הוי מומר ולא יחלל בצנעא, וכדאיתא בברייתא דחולין (דף ה') חוץ מן המומר לנסף ולחלל שבתות בפרהסיא וכן הוא בעירובין (דף ס"ט)

ומבואר שם דאפילו בהרבה פעמים לא הוי מומר, אבל בע"ז דאפילו בצנעא הוי מומר י"ל דאפילו בפ"א הוי מומר, ומנ"ל פלל לתירוץ הא' לחלק בין פ"א להרבה פעמים, ומוכח ג"כ מדכתבו התוס' משאגין לדחות ראיותם על היסוד דפ"א לא הוי מומר, א"כ דלמא הא דשוחט לזרוק דמה לע"ז, וכן ההיא דפרק ב' דחולין דמוקי בישראל מומר, היינו בצנעא, א"ו ברור דבע"ז אפילו בצנעא ובפעם א' הוי מומר לתירוץ הא', והוא ברור, אע"כ דהמרדכי אגיל לתירוץ הב' דבפ"א לא נעשה מומר, אלא דס"ל מסברא דבפרהסיא פיון דפקר נפשיה פולי האי לעשות פן בפרהסיא תו לא הדר, והוי מומר גמור, ודברי המהרי"ק בזה צע"ג: גם בעיקר היסוד שכתב המהרי"ק להקל פתוס' מטוב דהא נעשה מומר, הא מצינו גדולי ראשונים דרשב"א וסייעתו דס"ל דאף בפ"א נעשה מומר, והש"ך סי' ב' ס"ק י"ז כתב דכן עיקר, אלא דהיקל שם דבאותו שחיטה לא הוי מומר, והינו דלא מקרי שחיטת מומר דבהדדי אתי' אבל לעגן זנות לא שנייך פן, תו כתב המהרי"ק לדון י"ל אף אם בפעם אחת לא נעשה מומר, מ"מ דלמא חשוד הוי וחישינו לזינתה וסתר זה, דא"כ מה הקשו תוס' מדר"מ, הא ר"מ לא קאמר רק בחשוד לד"א הוי חשוד לכה"ת, אבל לא דהוי מומר, אע"כ דס"ל דע"כ מתני' מיירי באין אחרים רואים אותו, דאל"כ פשיטא דשחיטתו פשיטה, וא"כ מוכח דלפי תירוץ דבפ"א לא נעשה מומר, היינו דאפילו באין אחרים רואים אותו פשר עיי"ש, גם בזה לא זכיתי להבין, דאיך שנייך דליכא חידוש בדינא דשחיטתו פשיטה, אלא דוקא באחרים רואים אותו, א"כ למסקנא דמוקמינו מתני' כר"י ובשוגג בזה יקשה דבשוגג פשיטא דכשר אפילו באין אחרים רואים אותו, אע"כ דיש איזה חידוש אחר דלא נימא בזה אי עביד לא מהני, או דאשמעי' לאפוקי מדר"י הסנדלר, וא"כ ישאר הקושיא על תוס' דמאי הקשו מדר"מ דלמא חשוד הוא דהוי אבל לא מומר, ומתני' באחרים רואים אותו, והוא תמיה גדולה על תוס' וצריכים לדחוק דקושיותם דמאי פרכינן ונוקי מתני' כר"מ, דלמא ס"ל לרב דמתני' סתמא קתני אפילו באין אחרים רואים אותו וא"א לאוקמי כר"מ במזיד, ובאמת לא הוי קושיא חזקה כ"כ, ומה"ט י"ל דס' רק ומיהו קשה היינו דקשה קצת, וא"כ אין הכרח דתוס' בתירוץ הב' בא לתרץ ג"כ הך קושיא מדר"מ, אלא דבאו לומר עוד תירוץ דמצי מיירי אף בפרהסיא, אלא דבפ"א לא נעשה מומר פדהוכיחו זהו בראות, והכי דייק לישנא דתוס' במ"ש ועי"ל ולא כתבו לכן צ"ל, וי"ל ג"כ דשטחיות דברייהם פך, דתחילת קושיותם הי' דאף אם בפ"א לא הוי מומר, מ"מ פיון דמומר לחלל שבת הוי פמומר לכה"ת, ממילא בפ"א להוי פחשוד לכה"ת, ועוד דמוקי במזיד, ור"מ היינו דלר"מ אף בשער עבירות הוי חשוד לכה"ת, ותירצו דהכא בצנעא דמומר לחלל שבת בצנעא הוי רק פמו מומר לעבירה אחת, ולא חשוד לכה"ת, וע"ז הקשו דמ"מ למאי דמוקי כר"מ קשה וכיון דמפח קושיא מוכרחים לומר דמתני' באחרים רואים אותו, לזה כתב דמדאמינו לזה מוקמי אף בפרהסיא אלא דבפ"א לא נעשה מומר, עכ"פ יהי' איך שיהי' אין הכרח דתוס' באו לתרץ בעוד י"ל הך קושיא מדר"מ, ודרי בתוס' שאגין לא הזכירו פלל הקושיא מדר"מ וכתב ג"כ ב' תירוצים אלו, עכ"פ קשה לסמוך על היתירא דבפ"א לא נעשה מומר, ובפרט אם הוא בפרהסיא, לפי"מ דביארנו בכוננת המרדכי, דאף לתירוץ זה דבפ"א לא נעשה מומר ומ"מ פיון דפקר פולי האי לעשות פן בפרהסיא הוי מומר: ואף במהרי"ק הוסיף עוד היתר, דאפילו אם בפ"א נעשה מומר דוקא בעביד

מעשה אכל לא בדיבור בעלמא דאלף ואעבוד, ונראה דזהו הכרעת הרמ"א להלכה, דכתב בסי' ז' סי"א ומיהו אם נדרה עצמה להמיר ותזרה מותרת לבעלה, משמע דבהמירה ממש אף בפ"א מחמירין, והיינו מטעם דקיי"ל לעיקר דבפ"א נעשה מומר, אלא דבנדרה להמיר בזה מקילין, ואף דגם על סברא זו קשה לי, דאם נימא דלכ"ע בדיבור בעלמא בפ"א לא נעשה מומר, היאך הוכיחו תוס' לימוד הדין דפ"א לא נעשה מומר מההיא דשחט לזרוק, דמה לע"ז, והתוס' משאגז פתבו לדחות הראיה, והרשב"א פתב לתרץ דמייירי ע"מ שיזרוק נכרי דמה לע"ז, [ואף דאמרין בסנהדרין דמודה ר"ל דהוא בסיף, צ"ל היינו אלו אמר פן שהוא עצמו יזרוק דמה לע"ז, ובאמת קשה לי, דא"כ בפשוטו י"ל דמייירי בשוגג, ומודה ר"ל דאלו עשה פן בנזיד הוא בסיף] ואמאי לא תירצו בפשוטו, נהי דהעובדו בסיף, מ"מ פיו דאמר רק שיזרוק דמה לע"ז ועדיין לא עביד במעשה מש"ה בדיבור פ"א לא נעשה מומר, וזה יש לדחות, פיו דהשחיטה על שם פך מקרי מעשה, אכל מ"מ קשה על ראיתם מההיא דספ"ב דחולין, הא י"ל דמה דמשגי בישראל מומר, היינו דאמר אלף ואעבוד, דבזה לא אמרינו לצעורי קמכנון, ומ"מ לא מקרי שחיטת מומר, דבפ"א בדיבור לא נעשה מומר, ואולי י"ל מדאמרין שם א"ל ר"א בריה דרבא לרב אשי התרו בו מאי, משמע דהוה תירצא בישראל מומר ס"ל פן לר"א ולר"א לשיטתיה בסנהדרין (דף ס"א ע"ב) דמשגי בישראל מומר, הרי דס"ל דאלף ואעבוד אינו חייב ולא שייך לקרותו בשם מומר, אע"כ דמייירי בעבד בפועל, והוכיחו שפיר עכ"פ פיו דמהרי"ק פתב להקל בזה וגם הרמ"א קבע פן להלכה אין להרהר עוד בזה: ובגידון הב' מצד היחוד פתוב במהרי"ק שם פיו דאינה מסורה בידם ולא שיהיה זמן רב ולא הי' הסתירה לשם זנות מותרת, משמע דבעינו כולהו לטיבותא, כי המרדכי ס"ל החילוק משתה, ותוס' והר"ן והרשב"א והה"מ פתבו החילוק דמסורה בידם לזה הוצרך המהרי"ק ב' למעליותא, וא"כ י"ל דרק בגידון דידי' דמה ששהתה בבית הפומר לא מקרי שיהיה כמ"ש שם, דנותנים אותה אצל פומרות צנועות דהמה סגור ומסוגרים מבלי יבא איש שם כ"א בדוחק גדול, ומי יודע אם גם השתא נהוגי באופן זה, והנה אף דבאמת נראה עיקר לדינא החילוק דמסורה בידם כלישנא דהרמ"א סוף סע"ף ד', וכן מוכח שפסק הרמ"א שם במ"ש ובשעת השמד שהמירו דתן מחמת אונס וחזרו בהו לאחר שעבר האונס יש להקל להתירן אפילו לבעלן פהנים, וביאר הב"ש לנכון דמייירי בהמירו מיז, הרי אף דשהתה אצל הנכרי כל משך זמן האונס, מ"מ פיו דמשעה שהמירה לא היתה מסורה בידם, וגם לרצון ליכא חשש פיו דהמירה באונס משום הכי שרי, הרי קיי"ל להלכה דאף בששהתה אם אינה מסורה בידם דמותר, מ"מ זהו ביחוד בעלמא, אכל בנדרה להמיר בזה משמע דבעי' דוקא בלא ששהתה כמשמעות לישנא דהב"ש סק"ל, והיינו דמ"ש המהרי"ק אחר שהאריך שלא לדונה פומרת, פתב וז"ל ועוד נ"ל להביא ראיה לכאורה מדברי הר"ש משאגז, דאפילו היתה עושה מעשה לו מתסרה בשעה מועטת וכו', א"כ י"ל דמהרי"ק לא סמך על היתירא דבדיבור בעלמא לא נעשה מומר, רק בצירוף הוה סברא דבמותרת ממש ג"כ יש צד להקל בזמן מועט, וא"כ י"ל נהי בנתייחדה עם נכרי באינה מסורה לא חיישינו לשהתה, היינו דל"ח פלל לאונס באינה מסורה בידם.

אָבֵל מ"מ בְּנֵדְרָה לְהַמִּיר דֵּיִשׁ מְקוֹם לְדוֹנָה כְּמוֹמֶרֶת, וְהַחֲשֵׁשׁ שְׂזוּזְנֶתָה בְּרָצוֹן בְּזָה לִיפָא מְעַלְיוֹתָא דְאִינָה מְסוּרָה בְּיָדָם וּבְעֵינָן דְּנֻקָא לֹא שְׁהֶתָה דֵּיִשׁ בְּזָה סְנִיף דַּעַת הַר"ש מִשְׁאַנְזִן דְּגַם בְּמוֹמֶרֶת יֵשׁ לְהַקְל כַּה"ג, מִש"ה סְמְכִי בְּזָה בְּנֵדְרָה לְהַמִּיר, וְא"כ צְרִיכִים לִידַע אִם בִּנ"ד הָיָה כְּעֵין עֲבֻדָא דְמַהֲרִי"ק, דְּבִשְׁעָה שְׁהִיא בְּבֵית פֶּן־מֶר הִיא מְנַפְרֶשֶׁת מֵאַנְשִׁים בְּעֵינָן דְּלִיפָא חֲשֵׁשׁ דְּזוּזְנֶתָה: וְאוּלָם כֹּל זֶה אִם הִיָּתָה נִשְׂוָאָה דְּמִזָּה מִיָּרִי הַמַּהֲרִי"ק וְהַרְמָ"א בִּש"ע דְּנֻקְט רַק מְוֹתֶרֶת לְבַעֲלָהּ וְלֹא נֻקְט לְהַשִּׂיאָה לְכַהֲנָה.

כִּי בְּפִנּוּיָה לְהַשִּׂיאָה לְכַהֵן הָא הַמַּהֲרִי"ק שָׁם פְּתַב בְּהָא דְּכַתְבֵּי הַסְּמ"ג בְּשֵׁם כַּה"ג דְּבִנְסֻתָּרָה עִם נְכָרֵי אֲסוּרָה דְּדָמִי לְשִׁבּוּיָה דֵּיִשׁ לֹמֵר דְּלֹא פְּלִיג, אָבֵל הִנֵּה פּוֹסְקִים דְּמַתִּירִים בִּפ"ב דַּע"ז בְּיַחֲוֹד בְּעַלְמָא, דְּבַה"ג מִיָּרִי לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן דְּלֹא מְפָקִינוּ מִיָּנִיָּה, אוֹ דֵּיִשׁ לְחַלֵּק בֵּין יַחֲוֹד לְנִסְתָּרָה ע"ד זְנוּת, וְאִם כֵּן לְהַלְכָה הַתִּיר הַמַּהֲרִי"ק בְּלֹא נִסְתָּרָה לְשֵׁם זְנוּת, דְּזָהוּ לְב' תְּיֻרָצִים אֵלּוּ מְוֹתֶרֶת לְבַעֲלָהּ, אָבֵל בְּפִנּוּיָה לְהַשִּׂיאָה לְכַהֵן י"ל דְּחִיָּשִׁינוּ לְתִירוּצָא הַא' הַנְּ"ל, אִף דְּדְבָרֵי הַמַּהֲרִי"ק בְּתִירוּצוֹ הַא' הַנְּ"ל תְּמוּהִים לִי, הַא', דְּהָרָא"ש בַּע"ז פְּתַב וְתִימָא הוּא אִם אֲסוּר, א"כ אִם נִתְיַחֲדָה עִם נְכָרִישְׁעָה א'.

וְכֹן כֹּל אִשָּׁה שְׂנַתְיַחֲדָה תִּיַאֲסֵר לְכַהֲנָה, נִרְאָה דְּקוֹשְׁנֵי הַשְּׂנִיָּה הִיא דְּכָל פִּנּוּיָה אוֹ אִשְׁתִּי שְׂרָאֵל דְּנִתְיַחֲדָה לְאַחַר שְׁתַּתְּאַלְמֵן תִּיַאֲסֵר לְכַהֲנָה, א"כ מִשְׁמַע דְּבִתְיֻרָצִים בְּיַחֲוֹד בְּעַלְמָא לֹא נִאָסְרָה גַם בְּפִנּוּיָה לֹא נִאָסְרָה, וְכֹן בְּאַגְוָדָה פ"ב דַּע"ז פְּתַב וְנ"ל, הִיָּינוּ הִיָּכָא דְּהַאֲשָׁה מְסוּרָה בְּיָדָם דְּוָמִיָּא דְּנִחְבְּשָׁה אָבֵל הִנֵּה שְׂנַתְיַחֲדוּ עִם הַנְּכָרֵי בְּאַקְרָאֵי בְּעַלְמָא אוֹ פִּנּוּיָה שְׂנַתְיַחֲדָה בְּאַקְרָאֵי בְּעַלְמָא לֹא מִתְסָרָה, הָרִי דְּמִיָּקֵל אֶפְּיָלוּ לְהַשִּׂיאָה לְכַהֵן, וְהָרִי הַמַּהֲרִי"ק הִבִּיא בְּחֻשְׁבּוֹן חֲבִילוֹת הַגְּאוּנִים הָאֲגוּדָה וְהָרָא"ש הַנְּ"ל, וְאִיף פְּתַב אַח"כ דְּהִנֵּה פּוֹסְקִים לֹא פְּלִיגֵי אַבָּה"ג, דִּי"ל לְכַתְּחִילָה אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְהָרִי הָרָא"ש וְהָאֲגוּדָה מַתִּירִים בְּפִירוּשׁ גַם לְכַתְּחִילָה, גַם הָא מְפָל הַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע דְּבִבְהִמָּה הוּא דְּאַסְרִינוּ כִּיּוֹן דְּמְסוּרָה בְּיָדָם, וְהָא גַבֵּי בְּהִמָּה לְהַקְרִיבָה הָיָה לְכַאֲוָרָה כְּמוֹ פִּנּוּיָה לְהַשִּׂיאָה לְכַהֲנָה, וְאִפ"ה מִשְׁמַע דְּנֻקָא מִשׁוּם דְּמְסוּרָה בְּיָדָם, וְיֵשׁ לְדַחוֹת קִצָּת, גַם הָא לְלִשׁוֹן בַּה"ג דְּדָמִי לְשִׁבּוּיָה מְמִילָא אֲסוּרָה גַם לְבַעֲלָהּ כְּמוֹ שְׁבּוּיָה, וְגַם מֵהַשְׁכָּרִית הַמַּהֲרִי"ק שָׁם דְּוָדָאֵי כ"ע מוֹכַחִים לְסַבּוֹר כַּהֲבָה"ג, דְּהָרִי רְאִיָּת בַּה"ג טוֹבָה מְדַהֲשִׁיב ר"ג לר"י רֹב נְכָרִים פְּרוּצִים בְּעֶרְיוֹת, א"כ בְּנִתְיַחֲדָה עִם נְכָרֵי שְׁפִיר דְּמִי לְשִׁבּוּיָה, נִרְאָה לַעֲנ"ד דְּתִשׁוּבַת ר"ג כֶּף הִיא, דְּהַנְּכָרֵי רַק פְּרוּצִים וְלֹא הִיא, וּבְשִׁבּוּיָה חִיָּישִׁינוּ דְּאַנְסוֹ אוֹתָהּ כִּיּוֹן דְּמְסוּרָה בְּיָדָם, אָבֵל בְּנִסְתָּרָה עִם נְכָרֵי נְהִי דְּהוּא פְּרוּצִין, מ"מ הִיא לֹא פְּרוּצָה וּמְסַתְמָא לֹא מְתַרְצִית לוֹ, וְלֹאֲוִס לִיפָא חֲשֵׁשׁ כִּיּוֹן דְּאִינָה מְסוּרָה בְּיָדוֹ, וְא"כ לְכַאֲוָרָה נִרְאָה בְּפִנּוּיָה שְׂנַתְיַחֲדָה לְהַתִּירָה לְכַהֵן כְּפִשׁוּטוֹ, דְּהָרָא"ש וְבַה"ג הַנְּ"ל, וְהָכִי מִשְׁמַע דְּבָרֵי הַטּוֹר ס' כ"ב דְּבִנְתְיַחֲדָה לְפָסוּל לָהּ אִין אוֹסְרִים וְלֹא חִילֵק, וּמִשְׁמַע דְּגַם בְּנִתְיַחֲדָה עִם הַנְּכָרֵי.

אִף מ"מ בְּנֵדְרָה לְהַמִּיר דְּבִלֵּא"ה גְּמַגְמָנוּ הַרְבֵּה עַל הִתִּירָא דְּמַהֲרִי"ק, אֵלּא דְּחִלִּילָה לְדוֹן נְגִדוֹ, וְכִיּוֹן דְּנִרְאָה דְּלְמַהֲרִי"ק ס"ל דְּנִתְיַחֲדָה עִם נְכָרֵי אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֲנָה, דְּהָא לֹא הַכְרִיעַ אִיזָה תְּיֻרָץ שְׁתּוּפָס לְעֵיקָר, דְּדִלְמָא לְעֵיקָר בְּתִירוּצוֹ הַא' דְּלְכַתְּחִילָה אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְא"כ אִין אָנוּ דְּנִין בְּזָה נְגִד הַמַּהֲרִי"ק, וּבִיּוֹתֵר דְּאוּלֵי גַם הַמַּהֲרִי"ק בְּעֵיקָר הַתְּשׁוּבָה דְּלֹא חִיָּישִׁינוּ לְדוֹנָה כְּמוֹמֶרֶת י"ל דְּלֹא סְמָךְ עַל זֶה רַק שְׁלֵא לְהוֹצִיאָה מִבְּעֻלָּהּ כְּעֻבְדָא דִּידָן בְּצִירוּף כֹּל הַסְּבָרוֹת דִּי"ל דְּבַפ"א לֹא נַעֲשֶׂה מוֹמֶר, וִי"ל דַּעפ"י דִּיבּוֹר

בְּעֵלְמָא קִיל יוֹתֵר, אֲבָל לְהַתִּירָה לְכַתְחִילָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן לֹא שְׁמַעְנוּ, וְלִישְׁנָא דְהַרְמָ"א מוֹתֵרַת לְבַעֲלָה, מִשְׁמַע הָכִי דְדוֹקָא לְבַעֲלָה אֲבָל לֹא לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְהַמְחַבֵּר בְּתַחֲחִילַת הַסְּעִיף נִקְטַע ע"י מָמוֹן מוֹתֵר לְכַהֲנוֹנָה, וְהַרְמָ"א גַּבִּי נִדְרָה לְהַמִּיר שְׂיִנָּה בְּלִשׁוֹן וְנִקְטַע מוֹתֵרַת לְבַעֲלָה וְלֹא נִקְטַע לְכַהֲנוֹנָה, וְאִף דְּגַבִּי נִחְבְּשָׁה קַתְנִי רַק מוֹתֵרַת לְבַעֲלָה וְאִפְ"ה פְּתַב הַמְחַבֵּר לְכַהֲנוֹנָה, דְּמִשְׁמַע אֲפִילוּ פְּנוּיָה הִיָּינוּ דַס"ל דְּדִינָא דְמַתְנִי אִפִּי לְהַתִּירָה לְכַהֵן, וְאֲפֹשֶׁר דְּמוֹכַח פֶּן מְרוּמֵיָא דְהַש"ס ע"ז (צ"ג כ"ג) וּמוֹכַח מְזַה דִּישׁ לְחַלְקַב בֵּין לְכַתְחִילָה לְדִיעֵבַד לְהַתִּיר גַּם בְּבַהֲמָה דִיעֵבַד, וּבַהֲמָה דְמֵיָא לְפְנוּיָה לְהַשִּׁיאָה לְכַהֵן וְכַנ"ל.

אֲבָל הַרְמָ"א דְשִׁינָה בְּלִשׁוֹנוֹ מִלִּשׁוֹן הַמְחַבֵּר נִרְאָה דַס"ל דְּאִין לְהַתִּיר רַק דְּמַצִּינוּ בַמְהַרִּי"ק דְּמֵיָרִי לְבַעֲלָה, וּבַפֶּרֶט בַּנ"ד גֵּרַע קִצַּת מְעוּבָדָא דְמַהֲרִי"ק פִּינֵן דְּהִי לָהּ קִשְׁרָה וּמְדוּבָר עִם הָעֶרְל לְהַנְשֵׂא לוֹ, א"כ י"ל דְּחֵיָשִׁינוּ טוֹבָא דְנִתְרַצִּית לוֹ, פִּינֵן דְּמַמִּילָא רְצוּנָה לְהַנְשֵׂא לוֹ אִף דְּלֹא מְקַרִי כ"כ סְתִירָה ע"ד זְנוּת, דְּהַתָּם רְגָלִים לְדָבָר דְּסְתִירָה זוֹ ע"ד זִימָה, מ"מ גֵּרַע הַרְבֵּה מְעוּבָדָא דְמַהֲרִי"ק [אִף דִּי"ל דַּנ"ד עֲדִיף בְּחַד צַד דְּלֹא הֵוִי מוֹמְרַת דְּעוֹשִׂית רַק לְאַהֲבַת הָעֶרְל, וְהֵוִי פֶמוֹ עוֹבֵד מְאֵהָבָה אוֹ מִיָּרְאָה דְקִי"ל פְּרָבָא דְפֶטוֹר, מ"מ נִרְאָה דְזָהוּ רַק בְּמִשְׁתַּחֲוִיָה לַע"ז מְאֵהָבָה אוֹ מִיָּרְאָת אָדָם דְּאִינוּ מְקַבְּלוּ לְאַלְוִקִי, אֲבָל הָכָא אִם תִּנְשֵׂא לוֹ מוֹכְרַת לְנַהוּג פְּכָל מִשְׁפָּטֵי הַגּוֹיִם, הֵוִי פְכוּפְרַת בַּכַּה"ת לְאַכּוֹל וּבִילוֹת וּלְחַלְלַת שְׂבָתוֹת וְלַעֲבֹר עַל גְּדוּת וְכַדוּמָה, א"כ מְתַרְצִית לְכַפֹּר בַּכַּה"ת] וְא"כ אִין לָנוּ רִאָיָה בְּרוּרָה לְהַתִּירָה לְכַהֵן, פִּינֵן דְּהַר"ם אוֹסֵר בְּנִתְיִיחָדָה עִם נְכָרִי אִף לְאַפּוֹקִי מִבְּעֵלָה כַּמ"ש הַמְהַרִּי"ק שָׁם, וְגַם בְּכּוֹנוֹנַת הַפּוֹסְקִים הַמְתִּירִים נִסְתַּפֵּק הַמְהַרִּי"ק דְּלִמָּא לֹא פְּלִיגִי עִם הַבַּה"ג, וְהֵם מֵיָרִי לְבַעֲלָה דוֹקָא, וְגַם מִצַּד נִדְרָה לְהַמִּיר דְּטַרַח הַמְהַרִּי"ק לְמַצּוֹא צְדָדִים לְהַתִּיר, וְאוֹלֵי לֹא סָמַד רַק לְבַעֲלָה וְלֹא לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וּבְשִׁגְמָה דְאַפִּילוּ אִם נִתְיִיחָדָה עִם יִשְׂרָאֵל פְּסוּלָה, מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַחֲלָקַת מְחוּקָק סִי' כ"ב, דְּזָהוּ רַק לְדַבְּרֵי תוֹס' קְדוּשִׁין דַס"ל דְּאִין אוֹסְרִים עַל הַיַּחּוּד מֵיָרִי דְּוּמֵיָא דְמִלְקִים עַל הַיַּחּוּד דְּהִיָּינוּ אִף בְּפְנוּיָה וְע"כ דַס"ל דְּזָהוּ בְּכָלִל שְׁיִנוּיָא דְהַש"ס דְּמַעֲלָה עֲשׂוּ בִיּוֹחֶסֶן, הִיָּינוּ דְּמַשׁוּם מַעֲלָה אֶסְרוּ בְּמוֹדִית שְׁנַבְעֲלָה דְלֹא לְהִנִּי לָהּ הַמְגוֹ, אֲבָל בְּאוֹמְרַת לֹא נִבְעֲלַתִי נְאַמְנָת, אֲבָל לְתוֹס' פְּתוּבוֹת שְׁתִּירְצוּ דַא"א מֵיָרִי בַא"א אוֹ לַעֲנִין אֲנוּסַת אֲבִיו, הַדִּין בְּאַמְת דְּנִתְיִיחָדָה עִם פְּסוּל אֶסְרוּהָ לְכַהֵן, וְהִיָּינוּ אִף דְּזָהוּ רַק מִפְּחַ מַה דְּפָרְכִינוּ שָׁם לִימָא דְלֹא כַר"י, וְעֵלָה מְשַׁנֵּי דְמַעֲלָה עֲשׂוּ בִיּוֹחֶסֶן וְע"ז פְּתַבוּ תוֹס' דְּמֵיָרִי בַא"א לְבַעֲלָה יִשְׂרָאֵל, וְא"כ לְדִינֵן דְקִי"ל כַר"ג גַּם לְתוֹס' פְּתוּבוֹת שְׁרִי' בְּפְנוּיָה, י"ל דַס"ל לְתוֹס' פִּינֵן דְּלַר"י עַכ"פּ בְּנִתְיִיחָדָה עִם פְּסוּל אִינָה נְאַמְנָת לוֹמַר לֹא נִבְעֲלַתִי וְכִינֵן דְּאֲנִי קִי"ל וְאֵת לֹא תַעֲבִיד עוֹבָדָא, גַּם זֶה בְּכָלִל דְּלְכַתְחִילָה לֹא עֲבָדִינוּ כַר"ג, וְעַכ"פּ בְּנִתְיִיחָדָה עִם נְכָרִי וּבְנִדְרָה לְהַמִּיר מְנִין לָנוּ לְהַקְל לְהַשִּׁיאָה לְכַהֵן, וְאִין דְּעַתִּי נוֹטָה לְהַקְל בְּזָה, זוֹלַת אִם יִרְבוּ עָלֵי רַבּוּתִי בְּטַעֲנוֹת בְּרוּרוֹת, פֶּן נִרְאָה לַעֲנִי"ד: תְּשׁוּבָה נַג לְכַבוֹד הַרְבַּ ר' עֲקִיבָא נ"י אב"ד בַּק"ק אֶלְטוֹנָא.

בְּעַנְיַן עֲדוּת קְדוּשִׁין, וּבְדִין שׁוֹי אֲנַפְשֵׁי' חַד"א, וְעַדִּים מְכַחִישִׁים אוֹתוֹ: הִנֵּה כְבוֹד מַעַכ"ת נ"י דְּעַתוֹ שְׁהַעֲיָקֵר מַה דִּישׁ לְפַקְפַק בַּנ"ד לְחַוֵּשׁ לְהַחֲמִיר עַפ"י יְסוּד דְּבָרֵי תְשׁוּבַת הַרְשָׁפָ"א וְקִי"ל הָכִי לְהַלְכָה בַש"ע יו"ד (סְסִי' א') בְּאוֹמַר לֹא שְׁחַטְתִּי פַהוּגֵן, וּב' מְעִידִים שְׁשַׁחַט פַּהוּגֵן לְדִידִי' אֶסוּר דְּשׁוֹנֵי' אֲנַפְשֵׁי' חַד"א, וּמְזָה לְמַד הַרְשַׁד"ם בְּתְשׁוּבָה סִי' ט' הוּבָא בְּהַגָּהַת מ"ל פ"ט מַהֲל' אִישׁוֹת בְּאוֹמַר קְדַשְׁתִּי בְּתִי לְפָלוּנִי וְהוּא פֶּן י"ג שְׁנִים, וּב' עֲדִים מְעִידִים שְׁהוּא קָטָן בְּשְׁנִים, פִּינֵן דְּרַחֲמָנָא הִיָּמְנָה לְאַב לְאַסוּר בְּתוֹ אֲמַרִינוּ שְׁוֹנֵי'

אנפשי' חד"א נגד עדים, [ונאני בעניי איני מבין, דהתינח אם היא היתה אומרת כן, אבל באמירת האב דמצד רחמנא הימני' לאסור בתו ומטעם דבידו או מגזה"כ, מ"מ פשיטא דנגד עדים אינו נאמן, ומה שייך בזה דין שוי' אנפשי' חד"א לאסור בתו]: אאב"ה שמעתי מאאמ"ו הגאון נ"י שקה' מסתפק בעד אחד מכחיש להאב, כגון שאמר קדשתי בתי לפלוני והוא אומר לא קדשתי' אם הימניה רחמנא דהוא פתרי לגבי חד, או דכל שמוכחש בב"א, י"ל דבמקום הכחשה לא הימני' רחמנא, ופשיט לה מסוגיא דקדושין (דף ס"ה ע"א) סד"א דאורייתא הימניה רחמנא לאב מדרבנן הימני' לדידה, והתם דהוא מכחיש ואומר לא קדשתי בתה, משמע דדומיא דהכי האב נאמן]: ואף דבכנה"ג יו"ד שם פתב בשם תשו' מעגלי צדק לחלוק על המהרשד"ם, ולחלק בין עידי אסורים לקדושין, מ"מ י"ל ולקיים דברי הרשד"ם, די"ל דמעיקרא טעמא דהרשב"א הג"ל דהתורה לא הימני' לעדים, רק למי שאינו יודע אם האמת בפיהם, אבל לא למי שברור לו שמשקרים, וזהו שייך ג"כ לענין קדושין, ולזה בנ"ד דהיא אמרה בזה"ל "בניא דען ונאכטיל גריף נאף דען ריכג אויף זעטצין זאגטע ער אינינגע ווארטין וועלכע מאן פאר דייטשט האט דאס הייכט, וניר זינט דורף עוויג פערבונדען, זיא מיינטע דער מאנטיל גריף גייער אןיף מיט צו דיא פערבינדונג וכו', ודברים אלו הם לשון קדושין כמו הרי את שלי, וכפי דברים שהיה פן הוי בכלל דשתיקה לאחר מתן מעות דקיי"ל דחוששין לקדושין, דאף שהעדים אומרים שלא פירשו לה, מ"מ נאמנית דשני' אנפשי' חד"א נגד העדים וכנ"ל, אלא דיש לצדד דשני' אנפשי' חד"א הוי כמו עדים, ולגבי עדים המכחישים הוי תרי ותרי, ובקדושין מדינא מותרת דאוקי בחזקת פנויה, ורק מדרבנן אסור כמו בכל תרי ותרי דהוי ספק דרבנן, ולגבי דרבנן י"ל דאין חוששין לשתיקה דלאחר מתן מעות, עד כאן תורף דברי מעכ"ת: לענ"ד זהו אמת דשני' אנפשי' חד"א גם בקדושין מהני נגד עדים, כי אף אם יהיבנא לדברי מעגלי צדק, דאין ללמוד דין קדושין מדינא דשחיטה, הא הרשב"א עצמו האיר עינינו במפורש בתשובותיו ח"ג סי' רי"א והובא בב"י אה"ע סי' מ"ח והנפתק במ"ל פ"ט ה"א מהלכות אישות בדין קדושין דשני' אנפשי' חד"א אפילו נגד עדים וא"כ לית ביה ספק לדיו: ומ"ש מעכ"ת נ"י דהוי כתרי ותרי ולדון ביה דין חזקה, במחכ"ת אין מחנורין דבריו, דמלבד דהרבה פוסקים ס"ל דתרי ותרי הוי ספק דאורייתא, עיין תשו' הראנ"ח ח"א סי' ס"ח, גם אף לאינה פוסקים זהו שייך לגבי הב"ד, ולכל מי שאינו יודע הדבר מדינא לסמוך אהזקה דשמא הנה עדים אומרים אמת, אבל לגבי נפשי' דיודע בודאי שהם משקרים לא נשאר לו מקום ספק בדבר שיודע בודאי, וכמ"ש מעכ"ת בעצמו בטעמא דהרשב"א, ולא שייך בזה ספיקא ולא ענין חזקת היתר: גם בעיקר היסוד שכתב מעכ"ת דכפי דבריה הוי שתיקה דלאחר מתן מעות, לענ"ד הוי כמו שתיקה בשעת מתן מעות, דנהי דנתן לה הטבעת מקודם מ"מ פיון דנין בשתיקה דשעת מ"מ דמדעשתה מעשה לקבלה הוי פאומרת הן, ה"נ בנ"ד דבשעת הקנ"ס אמר לה לשון קדושין ועשתה מעשה וקבלה הק"ס, הוי פאומרת הן להתרצות בטבעת ובק"ס לקדושין, ואף דהקנין סודר הוי חליפין לא מהני בקדושין, הא התוס' רי"ד פתבו דהא דממעטין חליפין לקדושין היינו בפחות משנה פרוטה, אבל ביש בו שנה פרוטה הוי פספ מעליא, אלא דרבנן אסרו שמא יקדש בפחות מש"פ, וממילא אף דחזינו דבכל פעם הדר סודרא למריה וכמאן דאתני דמיא, מ"מ בכסף ע"מ להחזיר ג"כ מקודשית מדינא,

אָלא דַחז"ל אָמרו דְדַמִי לַחֲלִיפִין עַל דַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים לַחוּמְרָא מְקוֹדְשָׁת, פִּינּוּ דְמִדְאוּרֵינְיָא הָוִי קְדוּשִׁין מְעַלְיָא, וְאַף דְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים וְכֵן הַב"שׁ הַכְרִיעוּ דְלֹא הָוִי קְדוּשִׁין, וּמְדִין כֹּל מְקַדְשׁ אַדְעָתָא דְרַבְּנָן מְקַדְשׁ, מ"מ זְהוּ לָאוּ כְּלָלָא בְּכ"מ אָלָא הִכָּא דְאַשְׁפָּחוּ אֶשְׁפָּחוּ, זוּלַת דְנִימָא פִּינּוּ דְאַמְרִינוּ בְּסוּגְיָא בְּאַשְׁה אֵינָה מְקוֹדְשָׁת מִשְׁמַע לְגַמְרִי, וְע"כ מְשׁוּם דְכָל דְמְקַדְשׁ אַדְעָתָא דְרַבְּנָן מְקַדְשׁ וְכַמ"ש תּוֹס', וְעֵינָן תּוֹס' ב"ב (דָּף מ"ח ע"ב דְכָל דְמְקַדְשׁ וְכו') שְׁיָיְדָהּ רַק אִם הִי' הַקְדוּשִׁין כְּתִיקוּנָה, וְאַח"כ נוֹלַד עֲגוּן חֲדָשׁ כְּמוֹ בִיטוּל הַגֵּט שְׁלֵא בְּפָנֵי הַשְּׁלִיחַ, אָבֵל הִיכָּא דְהַקְדוּשִׁין הָוִי שְׁלֵא כְּתִיקוּנָת חז"ל לֹא שְׁיָיְדָהּ לּוֹמַר כֹּל דְמְקַדְשׁ וְכו' דְהָרִי רָצָה לְקַדְשׁ נֶגֶד דַעַת רַבְּנָן, אָלָא דְבַתְלִינָה וְקַדְשִׁי אֲתִינּוּ עַלֵּה מִטַעַם הוּא עֲשֵׂה שְׁלֵא כְּהוֹנֵן עֵינֵי, וְזֵהוּ לֹא שְׁיָיְדָהּ כ"כ בְּמְקַדְשׁ בְּמִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר: אַאב"ה בִּיסוּד דִּינָא דְקְדוּשִׁין הַקְשָׁה אַאמ"ו הַגָּאוֹן נ"י בְּמָה דְפָרְכִינוּן שְׁם אֶפְּלוּ תְרוּמָה נְמִי לָא, הָא לְפִימ"ש תּוֹס' בְּב"מ (דָּף ו' ע"ב) דְכָכֵל מִתְנוּת כְּהוֹנָה אִם תְּפַס הַפְּהוּן אָף שְׁהַבְעֵלִים אוֹמְרִים רְצוּנוֹ לִיתָן לְכֵהֵן אַחַר א"צ לְהַחֲזִיר לְהַבְעֵלִים רַק טוֹבַת הַנְּאָה, וְכֵן נִרְאָה מְרִש"י בְּב"ק (דָּף ס"ו ע"א ד"ה עַד שְׁתַּבְּעוּ) וּמִשְׁמַע דְלָמ"ד טוֹבַת הַנְּאָה אֵינּוּ מְמוֹן א"צ לְהַחֲזִיר כְּלוּם, וְא"כ לְרַבָּא דְהוּא מְרָא דְשְׁמַעְתָּא וְאִיהוּ סָבַר בְּכ"ק דְבב"מ (דָּף י"א ע"ב) דַּט"ה אֵינּוּ אָמוֹן, אִיף שְׁיָיְדָהּ בְּתְרוּמָה ע"מ לְהַחֲזִיר, הָא אָף אִם לֹא יִקְנִים הַתְּנָאִי וְלֹא יַחֲזִיר יְכוֹל לְהַחֲזִיק בְּתְרוּמָה שְׁבִידוֹ פִּינּוּ דְתַפְס בָּהּ, וְהַנִּיחַ בְּצ"ע: [גַּם בְּלֹא"ה אֲנִי מְסוּפָק בְּמְקַדְשׁ בְּכֶסֶף וְקִנְיָן סוּדָר אִם מְהִי כְּמוֹ מְקַדְשׁ בְּמִלְנָה וּפְרוּטָה, אָף דִּישׁ סְבָרָא לְחַלְקָא, מ"מ אִין רְאִיָּה בְּהִיפּוּף לְדוֹן לְנִדְאִי דְאֵינָה מְקוֹדְשָׁת.

וְכַנ"ד לְפִי דַעְתָּה הַטַּבְעַת וְקִנְיָן סוּדָר הֵם לְקְדוּשִׁין, י"ל דְמְקוֹדְשָׁת, וְא"כ לִית כָּאֵן קוּשְׁיָא לְדַחוּת בְּזָה דִּינָא דְשׁוֹנֵי אֲנַפְשֵׁי' חַד"א: אָמְנָם יֵשׁ לְדוֹן דְנִהִי דְבַלְשׁוֹן הָרִי אֲתָ לִי הָוִי לְשׁוֹן קְדוּשִׁין מ"מ בְּאַמְרָה לֹא הִבִּינָה נְאֻמָּנָת, וְכַרִּי"ו כְּתַב דְהָוִי סְפַק קְדוּשִׁין וְא"כ אָף בְּנ"ד פִּירְשׁוּ לָהּ דְבָרִים אָף בְּלַע"ז, מ"מ לֹא הִבִּינָה הַמְכַוֵּן כְּפִי דְבָרִי שְׁאוּמְרַת "דִּינָא זֹאכַע נִיכַט אַנְדַּעַרְשֵׁט פַּעַרְשֵׁטוּאֲנַדְעֵן אֲוִנְד קִיָּין אַנְדַּעַרְע גִּידֵאֲנַקְעֵן אֲלֵז דוֹרְף צַעַרְמֵאכִיא זִיף פַּעַרְפִּלִיכְטַעַט הָאֵט אִיְהֵם עוּוִיג צו לִיבְעֵן אֲוִנְד קִיָּין אַכְדַּעַרַע צו הִיִּרְאַטְעֵן, דִּיאַ פַּעַרְמִלִיכַע צַעַרְמֵאֲנִיא וּוְעַלְכַע זִינָא צו מָאן אֲוִנְד פְּרוּיָא מֵאכַט וּוִירַד צו צִיִּיט שְׁטָאֵט פִּינְדַּעֵן וְהִיָּינוּ רַק עֲנִין הַתְּקַשְׁרוֹת שְׁדוּכִים כְּדָרְף קִישׁוֹר תְּנָאִים שְׁלֵא תַעֲשֵׂה שִׁידוּף אַחַר, וְהַקְדוּשִׁין וְהַחֲנוּפָה יִהְיֶה אַח"כ כְּפִינְהוּ, וְנֵאמְרָת בְּמַגוּ דְלֹא פִירְשׁוּ לָהּ הַדְּבָרִים דְאַמַר לָהּ בְּשַׁעַת נְתִינָת הַקִּנְיָן סוּדָר, וְגַם בְּלֹא"ה בְּלֹא הַמַּגוּ הָא פִּינּוּ דְמִנְכַחֲשָׁת בְּעַדִּים, וְאַנּוּ בְּאֲנוּ רַק מְדִין שׁוּי' אֲנַפְשָׁה חַד"א, וְכִינּוּ דְלְדְבָרִיָּה בְּהַבְנָתָה לְהַדְּבָרִים אֵינָה מְקוֹדְשָׁת, א"כ מְעוּלָם לֹא שׁוּי' אֲנַפְשָׁה חַד"א: אַאב"ה זְכוּרְנִי שְׁהַקְשָׁה אַאמ"ו הַגָּאוֹן נ"י בְּסוּגְיָא זו (דָּף ו' ע"א) בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ אִילִימָא בְּשֵׁאִינוּ מְדַבֵּר וְכו' וְאַלָּא בְּמַדְבַּר אַע"ג דְלֹא אָמַר לָהּ נְמִי יְהֵא נ"מ בְּקַדְשָׁה בְּשִׁטְר וְנִסְפַח הַשִּׁטְר קְדוּשִׁין הִי' בְּלִשׁוֹנוֹת הַלְלוּ, דָּאִם אֵינָם לְשׁוֹן קְדוּשִׁין, אָף דִּינְדַּעָה דְהַמְכַוֵּן לְקְדוּשִׁין מ"מ הַשִּׁטְר הָוִי חֲסָפָא, עוֹד הַקְשָׁה, הָא חֲזִינוּן מְדַפְרִיף בְּהַקְדָּמָה דְאַמַר שְׁמוּאֵל הַלְכָה כַר' יוֹסִי, מִשְׁמַע דְלַר' יְהוּדָא הִנֵּה נִיחָא דְמִיָּירִי בְּמַדְבַּר עֲמָה עַל עֲסָקִי קְדוּשִׁין וְאַף דְשַׁתַּק לֹא מְהִי, מ"מ מִפְּחַ זֵה דְדִיבַר עֲמָה עַל עֲסָקִי קְדוּשִׁין מְבִינָה שְׁהוּא לְשׁוֹן קְדוּשִׁין, א"כ עֲדִינּוּ מֵאִי פְּרַכִּינוּ דְלָמָּא מִיָּירִי בְּעֲסוּקִים מְעַנְיָן לְעַנְיָן בְּאוֹתוֹ עֲנִין דְשַׁתַּק לֹא מְהִי, וְמ"מ עִי"ז מְבִינָה שְׁהוּא לְשׁוֹן קְדוּשִׁין דְהָא ל"ל דְפָסִיקָא לִיָּה לְהַש"ס מְסָבְרָא דְכָל שְׁהַפְסִיק מְקְדוּשִׁין אָף שְׁדִיבַר עֲמָה מְעַנְיָן לְעַנְיָן הָוִי

כמאן דליתא, כאלו לא עסק עמה מענין קדושין, דהא חזינן דר"א בר"ש ס"ל דמענין לענין אפילו לא פירש כלל מהני, א"כ דלמא לר' יוסי עכ"פ פעל דעל ידו מבינה שנה לשון קדושין]: אף אני מסתפק דאפשר הבנת דברים פפי שאומרת הוי ענין קדושין שמקושרת לו ושללא תעשה שידוך אחר, היינו שאין בכתה לעשות שידוך אחר, וזהו ממש ענין קדושין דאסורה אכ"ע ומקודשת לו, ומה דאמרה "דיא פערמליכע צערוואניא וכו' דהיינו הנשואים וגמר האישות כפי דעת ההמון דאין נקראים איש ואשתו (דהיינו בלע"ז מאן אונד פרויא) על ידי אירוסין כ"א ע"י נשואים, ומאן נימא לן בדברים הנ"ל שלא הבינה שהם קדושין אלא שידוכים בעלמא, דלמא הבינה שזהו הקדושין רק הנשואים יהיה אח"כ כפי הצערוואניא: ועתה נדון לענין עדות העדים דמפשט פשיטא ליה למעכ"ת פיון דידוע בבירור שאינה מבינה לשון הקודש, ושאפילו לשון המורגל הרי את מקודשת אינה מבינה, ואין בזה ספק והוי פנתו לה בשתיקה דלא מהני אלא במדבר עמה בתחלה על עסקי קדושין, וזה ליכא בנ"ד, דמה שמעידים שנטלו מהם תחילה קנין "דאס זיא דיך וואללען האבען אונד ניכט פאן אנאנדער לאססען וואללען" לשון זה אינו רק התקשרות שדוכים כמו שדוכים הנהוג בכתובת תנאים בקנין לבטחון שתנשא לו, ואינו נקרא עסקי קדושין אלא בשאל לה להתקדש לו, ולדידי זהו ספק עצום, דהמ"ל פ"ג מה"א פתב לספק בכוננת הרשב"א בתשובה אם שידוך הוי כמו מדבר עמה על עסקי קדושין עיי"ש.

ובאמת הרשב"א בחידושי לקדושין בסוגיא דחוששין לסבלונות בקושיותו על רש"י נקט הקושיא דהא בעינו שידבר עמה מענין לענין ובאותו ענין משמע דזהו הי' נחא דמקרי מדבר עמה על עסקי קדושין, אלא דהקושיא דחוששין לסבלונות, משמע באין עסוקים באותו ענין כדפרכינו ממתני' דאע"ג דשלח סבלונות לאחר מיכן, ולישנא דהרא"ש סתום דנקט הקושיא דהא בעינו מדבר תחילה עמה על עסקי קדושין וכנ"ל, וכל זה שעסוקים באותו ענין אפשר דקושיותו דהא נהא ליתא בשידוך בעלמא, או דעיקר הקושיא דהא בעי עסוקים באותו ענין, והרא"ש תירץ דמכל מקום חושש קדושין איכא, משמע דס"ל דהא בעינו מדבר עלעסקי קדושין ועסוקים באותו ענין, היינו שיהא נדאי קדושין, אבל מ"מ אפילו בשדוך ואין עסוקים באותו ענין ספק קדושין מיהא הוי, ועיין קרבן נתנאל שהביא בשם מהר"י הלוי בכוננת הרא"ש דדוקא במדבר עמה ע"ע קדושין פיון דהתחיל לדבר מהקדושין הו"ל לקדש מיך, ומדפסק בענין אחר נזכר שחוזר מזה, משא"כ בשדוך גרע יותר, דאין כאן גלוי דעת שחוזר עיי"ש, א"כ בנ"ד דהוי שדוך אפילו בנתן לה בשתיקה הוי עכ"פ ספק קדושין, ונהרי הרמ"א סי' מ"ה חושש להחמיר פשיטת רש"י דבשדוך ונתן סבלונות לאחר מיכן, חיישינן דהסבלונות עצמן הן קדושין, והיינו ע"כ מטעמא דתירוץ דהרא"ש הנ"ל, או דנימא דמאי דבעינו מדבר עמה על עסקי קדושין ועסוקים באותו ענין היינו בשתיקה ולא נתרצתה לו במפורש, משא"כ בהיא דסבלונות מיירי דשדוך תחילה ונתרצית כמ"ש רש"י, בזה בנתן לה אח"כ בשתיקה הוי ספק קדושין, וכנראה מדברי הב"ש סי' כ"ז סי"ב, דס"ל פן לשיטת רש"י עיי"ש, א"כ ה"נ בנ"ד, ואף דמהרי"ט בתשובה ח"א סי' קל"ח מסתפק אם קשורי תנאים מקרי שדוך, די"ל דלא מקרי שדוך, וכיון דהגבילו זמן מתי יהי הקדושין עיי"ש, מ"מ בנ"ד שלא הגבילו זמן גרע, ואף אם נימא כמו שעלה בדעתי, וכמדומה שמצאתי אח"כ באיזה

מגדולי המפרשים לתרץ קושיות תוס' על רש"י די"ל דסבלונות שאני, שהם דברים שדרך לשלוח החתן להפלה פשהיא מקודשת לו, מש"ה בשלח בשתיקה הוי פפירש דידוע לה ומבינה שהם קדושין, מ"מ אפשר בני"ד דאף אם אפשר דדרך אוקבים אחרים ג"כ לעשות דורנות בחפץ טבעת, אבל מ"מ אין דרך לשום בידו הטבעת על אצבעה אא"כ בתורת קדושין, והוי לענגן זה כמו סבלונות, ואפשר דעדיף יותר פינון דכל סדר ענגן מעשה נתינת טבעת באצבעה אין מדרך לעשות רק בתורת קדושין, וא"כ אף אלו הי' נותן לה הטבעת בשתיקה הי' חשש קדושין, ומכ"ש באומר לה הרי את מקודשת דאף דאינה מבינה, א"מ ידעה מכח השדוכים דמעשה הקדושין היא, וכנראה ממשמעות הרמב"ם לשיטת הכ"מ, דמ"ש הרמב"ם הלכה ח' רצתה היא בנדוקא, ומ"מ בלשונות דהרי את חרופתי וכדומה לא הנפיר רק מדבר עמה על עסקי קדושין, ולא הנפיר שרצתה וגם לא על הפרט שעסוקים באותו ענגן, ומזה נראה פינון דדיבר עמה על עסקי קדושין סגי, דעי"ז מבינה שדבריו אלו הם דברי קדושין, ובסוגיין דפרכינו אי במדבר עמה על עסקי קדושין אפילו לא אמר לה נמי, צ"ל דאם ברצתה ועסוקים באותו ענגן מהני בנתן לה בשתיקה, ממילא מהראוי להיות דבאומר בשעת מתן מעות לשונות דהם לשון קדושין, ושהיא ידעה ג"כ מזה אף בלא רצתה תחילה במפנרש ואין עסוקים באותו ענגן: ואמנם בזה יפה פנון מעכ"ת נ"י פינון דהוי דין מרומה בעינו דרישה וחקירה ונהרי הנוכחשו בחקירות דזמן, דזה אמר ביום ה' אדר קודם מנחה, וזה אומר שהי' בלילה שהוא ו' אדר, ובאמת לא הוצרך מעכ"ת להקדמה זו דהוי דין מרומה, דבלא"ה אף דא"צ דוח"ק מ"מ אם הי' דרישה וחקירה והנוכחשו בחקירות עדותן בטילה, כדפסקינו להלכה בש"ע חוה"מ סי' ל' ס"ב, ומצד הודאתה שאמרה ג"כ שדיבר עמה שדוכים בתחילה, מ"מ הא אמר שנתן לה בשתיקה, ושפוננתה מתחילה ועד סוף הי' רק דרך קישור שדוכים ולא ענגן קדושין אף דליכא כ"כ מגו, דהיא לא ידעה דעדים מכחישים זה את זה, מ"מ פינון דלדין ליכא עדים ורק מדין שוי' אנפשה חד"א, ובזה פינון דלדבריה לא הבינה כלל, ולא הייתה פוננתה על ענגן קדושין רק התקשרות שדוכים שלא יתפרדו זה מזה להנשא לאחר, והחופה והקדושין יהי' אח"כ מעולם לא שוי' אנפשה חד"א: ואף יש לפקפק, דנהי דעדים מכחישים זה את זה היכי דצריכים ב' עדים אבל למה דחשש הרמ"א סי' מ"ב ס"ה להחמיר בע"א בקדושין, י"ל דבמכחישים הוי עכ"פ ע"א בקדושין וכמ"ש הב"ש סי' י"ז סכ"ה בעידי מיתה שהנוכחשו בחקירות עיי"ש, ואולי יש לצדד דזהו רק במודין לדברי העד, אבל בני"ד פינון דאומרת דלא הי' פוננתה מעולם לקדושין אף די"ל דאינו דומה לדברי החלקת מחוקק סי' מ"ב, ומה דהקשה הב"ש דדמי לנספא דר"א, כפר פתבתי במק"א בארופה דהא בנספא הטעם רק מחוייב שבועה נא"ל, אבל למאן דלא ס"ל מחוייב שבועה ואיל"מ, וכן לדין בקרקע נאמן במגו דהי' מכחיש להעד, דמ"מ בני"ד ליכא כ"כ מגו דלא ידעה שהם מוכחשים וחשבה שהם עדים גמורים ולא רצתה להכחישם, וגדולה מזו פתב הרא"ש בשו"ת הובא בש"י סי' נ"ח דלא אמרינו מגו דהי' מכחיש לעדים פסולים, מ"מ י"ל דכל שעפ"י דיבורה אינה מקודשת הוי כמו מכחשת להעד, והארכתי בזה במק"א, גם י"ל דבני"ד עדיין מכחשת להעדים במה שאמרה דנתינת טבעת הי' בשתיקה ולא דיבר לה כלום, וכינון דעדיין מכחשת להעד יש לה מגו שהיתה מכחשת אותם דלא שדיף כלל: אמנם דבר הקשה בני"ד דהשטר בחתימת העדים

ובמפונרש קדושין מממש ושהיא נתרצית לקדושין מממש, וכבר פתב המהרי"ק שונרש ע"ד דדגנין עפ"י שטר אפילו בלא קיום, דד"ת א"צ קיום, [ועי' ברש"ב"א קדושין (דף ס"ה ע"א ד"ה אמר רב כופין ומבקשין וכו')] א"נ יש לפרש בדכתב לה אלא שלא מצאו לקיימו וכו' עיי"ש, ותמוה לי, דהא מדאורייתא ל"צ קיום, ואינו נאמן לומר לא קדשתיך דכתובה מוכחת עליה כמו במקנימת] ואף דלא נעלם ממני דהרשד"ם בתשובה חאה"ע סי' א' חולק על המהרי"ק והביא שני תשובות רש"ב"א שפכת דאם נעשה שלא מדעת המתחייב אין שם שטר עליו, והוי מפי פתבם, מ"מ הרש"ב"א לשיטתו אגיל, דכ"כ בתשובה סי' א' אלה רי"א ונהו דעה ראשונה שפרמ"א סי' ל"ט ס"ב, אבל מ"מ הא הרמ"א פתב עליה ויש חולקים דאם נתקיים דגין על פיו, ממילא בשטר הקדושין דלא בעינן קיום הוי כנתקיים, ובאמת מדברי תוס' פתובות (דף כ"ג) מבואר דמסופקים מהו נקרא שטר, ולחד תירוץא כל שנתב בנסח שטר אף שלא מדעת המתחייב הוי שטר, וכן משמע מתוס' ב"ב (דף ע"ז ד"ה חוזר בשטר) מדהקשו דאמאי יכול למחות בעדים לכתוב דבר אמת עיי"ש, והא מ"מ אינו מדעת המתחייב והוי מפי פתבם ולא יועיל פתיבתם, דאין שם שטר עליו, אע"כ דמ"מ הוי שטר, ועי' בתנאים דצודד דבקדושין כ"ע מודים דלא הוי שטר באם הי' שלא מדעת המתחייב, ועדיין צ"ע בזה לדינא, וביותר בנ"ד דהיא עצמה חתמה על השטר, דהוי כמקנימת שהדברים האמורים בשטר הן אמת, ומה לי אם אמרה כן בע"פ דהוי שוי' אנפשה חד"א, ומה לי דאמרה כן בכתב, ולזה בעניי עדיין לא מצאתי היתר להמתקדשת לפוטרה בלא גט, כן נראה לענ"ד: תשובה נד לכבוד ידידי הרב רבי מנחם נ"י אב"ד בק"ק אסטראווע.

ע"ד שאלתו בדבר הנחוי עסק ביש, שזונה אחת תבעה נער אחד בערפאות שהיא הרה ממנו, וכפי הנשמע הודה בערפאות ונתפטר עמה, ועתה אחרי שילדה ומת הולד נשתדקה עם פהן ורצונה להנשא שבוע הבע"ל אם מותרת להנשא לכהן, אחרי שהודה הנער, הוי פידוע דלכשר גבעלה: הנה אם ידוע שפא עליה הכשר ואומרת שלא גבעלה לאחר, אף דהב"ש פתב דחיישי' למדאפקרה ובעי' רוב פשרים, מ"מ אנכי פקפקתי תמיד בזה, דהא הוי ס"ס, ספק לא אפקרה, ספק לכשר, ומותרת ממנ"פ לר"י מדין ס"ס, כמו באלמנת עיפה, ולר"ג מדין ברי וחקת פשרות, אח"כ מצאתי כן בספר דגול מרובה יעיי"ש, דכתב אף דליפא רוב פשרים, משמע דדעתו בפשוטות דברוב פסולים אסורה דלא מקריס"ס, דאם אפקרה, אפקרה לאחד מהרוב, ולענ"ד יש לדון גם בזה, דדלמא אזלה איהי לגביה, והו"ל קבוע, זולת למ"ש הרש"ב"א בחידושיו לקדושין (דף ע"ג בד"ה מאי אמרת) דברוב פשרים פינו דאם אגיל איהו לגבה הוי רוב, ואי אזלה איהי לגביה הוי ספק, מקרי רוב צדדים להכשיר, ה"נ י"ל בר"פ דמקרי רוב צדדים לפסול, אמנם לענ"ד בלא"ה יש לומר דעד כאן לא פליג ר"י על ר"ג דברי וחקת פשרות לא מהני אלא בבאנו לדון על הבעילה למי, פינו דודאי נעשה המעשה אתרע או מטעם הירושלמי דרוב זנות רצה אחר הפסולים, אבל לענין הספק אם נעשה מעשה, היינו בעילה אחרת, יש לומר דמהני ברי וחס"פ, וכדמוכח לכאורה מהא דאר"י הרי זו בחקת וכו' עד שתביא ראיה לדבריה מה מהני ראיה דאיש פלוני פהן, נימא מדאפקרה, אע"כ דלענין זה מהני ברי וחס"פ שלה, וההיא דיבמות במקור הדין דמדאפקרה בבא על ארוסתו, דס"ל לר"ב הולד ממזר, ולא מהני בדיקת אם, י"ל דאין הטעם דרב סבר כר"י אלא דס"ל כר"א, דמאן

דמכשיר ביה פוסל בביתה, וליפא ח"כ לבתה, ובלא"ה צ"ל פן דאם איתא דטעמא דרב דסבר כר"י, הא דפרכינן בכתובות ארב דאין אוסרים על היחוד נימא דלא כר"י אמאי לא פרכינן ביותר למרמי רב אדרב, וזה יש לדחות קצת, אבל ראיה גדולה מדברי תוס' (דף י"ד ד"ה כמאן וכו') דרב כר"ג א"כ מוכח דטעמא דרב דס"ל כר"א דחזקת אם לא מהני להנלד, אלא דבזה שפיר הדין דקיי"ל דלא פרב, פיון דר"י ס"ל דמכשיר בביתה, ורב ור"י הלכה כר"י, פן נראה לענ"ד פנונת תוס' וכיון שפן שפיר י"ל דמה"ט חושש רב לדאפקרה, ולא מהני פרי דידה, פיון דלהנלד ליפא ח"כ, אבל לגבי דידה וכו' לדידן גם לבתה מהני פרי וס"כ ששלה אף לר"י שלא נבעלה עוד, ומההיא דמדמין ביבמות להא דילדה תאכל בתרומה, אף דהתם הוא לגבי דידה, מ"מ במאי דחיישינן דאפקרה לישראל, זה אינו נגד ח"כ ששלה, דאם נבעלה לישראל פשר, לא אפסלה בביאתה, אלא דהפן אינו מאכילה בתרומה, ולזה אין לה ח"כ, ואדרבא קצת חזקת איסור: ולכאורה סתירה לזה מדברי תוס' ישנים (דף י"ד ד"ה חזקת דקמודה) וזהו לל"ק דיבמות וכו' הרי דס"ל דלר"י גם חששא דאפקרה לא מהני פרי וס"כ, גם הריטב"א בחידושו שם פתב דחזקת דקמודה, היינו שלא זזה ידו ממנה, דאי לא"ה נימא מדאפקרה, ובשיטה מקוננת פתב שם הר"י מיגש ליישב הא דאמר אב"י ואי לא מודה וכו', הא בזה שו"י אנפשה חז"א, היינו דאינו מודה שלא זזה עינו ממנה, אבל טוען שפא עליה, הרי מפני דלר"י גם לחששא מדאפקרה לא מהני פרי וס"כ ולהר"י מיגש מבואר יותר דגם לגבי זה אמרינן לא תעביד עובדא, א"כ לזה דנקא בארוסה דכולם פסולים לה, וכדדניק רש"י, וביאר בשיטה מקוננת רש"י עפ"י דברי הריטב"א והר"י מיגש הנ"ל, דהא דקרי לה בש"ס רוב פסולים היינו דלא מודה, דאינו אומר דלא זז ממנה, אבל אומר דנבעלה, וכיון דהוי רק ספק אם אפקרה מקרי כמו ר"פ, אבל היכא דאין פולם פסולים לה, פיון דאפשר דלא מפקרה לא מקרי רוב פסולים עיי"ש, א"כ י"ל דמקרי אפילו ר"כ פיון דהוי ספק אפקרה ומיעוט פשרים הוי כמו סמוך מיעוטא לפלגא והוי רוב: ויותר י"ל דמדברי תוס' ראיה להתיר, דהא פתב לל"ק דיבמות מיי"ר בלא דיימא מעלמא, הרי ס"ל דבלא דיימא ל"ח לאפקרה, גם מהריטב"א ור"י מיגש אין סתירה פלל מדלא מוקמי בדלא דיימא, דקושיותם על אב"י דאמר וכי לא מודה דמשמע דבמודה מודה אב"י, והא אב"י ס"ל ביבמות דגם בלא דיימא חיישינן לאפקרה, מש"ה הוכרחו לומר דמודה דלא זז ממנה, וכן הא דכתב הר"י מיגש דכי לא מודה, היינו מ"מ אומר דנבעלה לו, היינו ג"כ אב"י לשיטתיה דס"ל דגם בלא דיימא חיישינן, ולל"ב דיבמות צ"ל דהו עובדא מיי"ר בדיימא, וא"כ כ"ז לאב"י, אבל לדינא י"ל דס"ל להנהו רבנוא תא ג"כ דל"ח בלא דיימא דפסקינן פרבא לגבי אב"י, ולא נשאר רק דעת הרמב"ם, דמסתימת דבריו פ"ג מהלכות יבום משמע דגם בלא דיימא חיישינן, ומדברי הרמב"ם אין סתירה לדעתינו דגם לר"י נגד חששא אפקרה מהני פרי וס"כ דידה, וביותר דהא באמת תמה הה"מ על הרמב"ם מדבריו בהלכות תרומות, והב"ח סי' קנ"ו תירץ דמיי"ר בתרומה דרבנן, הרי דרבנן גם להרמב"ם לא חיישינן, א"כ ה"כ הא דלר"י לא מהני פרי וס"כ, היינו דרבנן, דהא למד פן משבויה דהוא רק דרבנן, וביותר לדידן דקיי"ל כר"ג אלא דלא תעביד, והוי פחות מאיסור דרבנן בעלמא, דגם בדיעבד איסור, י"ל בזה דלא חיישינן לדאפקרה, פיון דאפילו ידעינן דאפקרה איסורה רק מדרבנן, ודנקא בבא על ארוסתו דאלו ידעינן דאפקרה הוי

אסורה מדאורייתא, בזה הוצרך הב"ח להוסיף טעם פנין דלחודא היתירא ולחודא איסורא לא אמרינן מדאפקרה, ואף דיש לחלק, דבתרומה דרבנן שורש האיסור דרבנן, והכא איסור חללה לכהן דאורי' , אלא דהחשש הוא דרבנן, זה חמיר יותר, ומוכח פן דעת הב"ש סי' ד' סק"א דבתחילה הביא הב"ח הג"ל והוסיף דאף למהרי"ו דסבר בדעת הרמב"ם דאף בדרבנן חיישינן, מפל מקום פנין דהרא"ש וקרא"א סבירא להו דל"ח לדאפקרה עבדינן פנותיהו, אח"כ פתב דבפנויה שזינתה עם פשר סגי בחד ר"כ, ולכאורה דבריו סותרים, דלמ"ל ר"כ הא גם בר"פ מדאמרי' מותרת אף דידעינן דאפקרה מפח ברי וס"כ, אע"כ פנין דעיקר איסורו דאורייתא והחששא דרבנן חמיר יותר, אף מפל מקום לא מצינו הכרח וראיה להב"ש, וביותר אף אם נימא דלרמב"ם גם בכה"ג חיישינן, מ"מ פנין דיש לנו דעת הרא"ש וקרא"א דל"ח דלא חיישינן כלל לדאפקרה ובפרט בלא דיימא, דנראה דהרמב"ם יחידאה בזה לכל הפוסקים דס"ל בפשטא סוגיא דיבמות דאף ללישנא קמא עכ"פ בלא דיימא לא חיישינן, א"כ במלתא דרבנן אף דשורש איסור דאורי' בנדאי פדאי הנה רובא דרבנאותא לסמוך להקל, ולזה בידוע, שפא עליה, אף שאיני פדאי, מ"מ נ"ל להקל, וכ"ז בידוע, אבל אם רק עפ"י הודאתו, י"ל לאו מפיו אנו חיינן, ומההיא דארוס וארוסתו דאמרינן חודא דקמודה, דמבואר אפילו לר"י מהני הודאתו [ובאמת לא הבנתי הא דנדחקו תוס' פתובות ד"ה ועוד וכו' י"ל דהתם א"ש דאי טעמא דמודה לחודי וכו' וכ"כ בב"מ וביבמות, והא זהו דחוק קצת, פנין דלפי האמת מהני טעמא הודאה לחוד, עכ"פ שייך לומר דמהני עכ"פ לגבי לכתחילה לא תעביד עובדא, ואמאי לא ניחא להו בפשיטות, דס"ל להש"ס דהאמת דהודאה מהני אף לר"י, ול"ש לומר דתרי טעמי שייכי להדדי, פנין דבאמת טעמא דמודה לחוד ונהני] אין ראיה, דבאמת תמוה לי, מה מהני קמודה, הא במתני' פתובות (דף כ"ז ע"ב) מעשה דר"ז בן הקצב, אמרינן אין אדם נאמן על עצמו, והיינו דאף דבמה דאמרינן פתובות (דף ל"ו ע"ב) דמעיד בה לא ישאנה דכתב הריטב"א יבמות (דף כ"ה) דאיתא בתוספתא דאם פנס לא יוציא, היינו דבשעה שהעיד ה' עדות מעללא אלא דהחשש כשפא לנשאה דלמא עיניו נתן בה, זהו רק לענין לכתחילה, אבל במתני' דמעיד כשהוא בעלה אין מעיד על עצמו כלל, א"כ תקשי בארוס וארוסתו מה מהני מודה, הא אינו מעיד על עצמו, ומה בין זה לשבויה, ודוחק לחלק בין ארוסה לנשואה, ונאמר דבההיא דר"ז אם היא ארוסתו דמעיד עליה, ולזה ה' נ"ל דתרי תמוה לי במתני' הג"ל הא חזינן דבתרי ותרי בנשואת ל"א מעידיה והיא אומרת ברי לי דלא תצא, אף דהוי ספיקא דאורייתא והכא עליה באשם תלוי אעפ"כ פנין דהוא והיא אומרים מותרים אנוחנו זה לזה לא מפקינן מינייהו וכ"ש בשבויה דמדאורייתא מותרת ורבנן אמרו לדונו בספק דנטמאה דיהיה מהני ברי לשניהם, ובזה ל"ש לחלק פנ"ל דהתם העיד מקודם, דהא התם לאו מדין עדות אמינן עליה, דהא הוי תרי ותרי, ורק מדין ברי וברי אתיכו עליה ויקשה מ"ש משבויה, וזהו תימא לכאורה, ולזה בהכרח צריכים לחלק דבאמת ברי וברי דהבע"ד מהני, אלא דבשבויה חיישינן דאמר בודמי, דלדעתו ראויה להאמינה ולא לחוש לנטמאה, אלא דהב"ד חוששים לה, מש"ה משקר ואומר דברי לו, וכעין זה פתבו בתוס' גיטין (דף כ"ז ד"ה מעולם לא חתמנו) משא"כ בתרי ותרי מה טעם יש לו להאמינה נגד עדים, ואף בג' אומרים מת דמבלעדו יש ב' עדים, מ"מ מה טעם להאמינה במקום תרי ותרי ונהוי ברי

מעליא, ולפ"ז ניקח ההוא דארוס בארוסו דלאו מדין עדות אתינן עלה דאין בע"ד מעיד, וגם לא מציינו חילוק דמשמע דאף אם הוא גזלן דמהני קממודה אלא הטעם פיון דהוא פרי מעליא דל"ש בזה בדדמי, מש"ה פיון דהבע"ד אומרים מותרים אנחנו זה לזה ואין לנו ספק מהני, וכיון שפן אינו ראיה לנ"ד דהודאה דנער, די"ל דלא מהני לכהן הפא לנשואה דאין פרי להפקו עצמו, [ובאמת קשה לי דבהיה דפ"ז דיבמות דמדמינה היהא דילדה תאכל בתרומה לדינא דאפקרה, והא י"ל דבתרומה פיון דנוגע רק לעצמה והיא אומרת ידעתי שאני מותר בתרומה מהני כמו בספק דתרי ותרתי] אף מ"מ י"ל דמסברא מהני הודאת הנער דהא ר"י למד דינו משבויה והתם מהני עדות ע"א דטהורה היא, ואף דר"י אין דינו רק מפח שבויה דהא לגבי רוב פשרים ליפא ראיה, וע"כ דהקשה לר"ג דעכ"פ ברוב פסולים ליתסר מההיא דשבויה, מ"מ י"ל דלא חמיר משבויה, וגם לדין דקי"ל כר"ג ברוב פסולים, י"ל דמה דחיישינן לדר"י לכתחילה בר"פ היינו מפח הקנשיא דדמי לשבויה, דמה דס"ל לר"ג לחלק דמונה בודקת ומזנה, בהא לא סמכינן לכתחילה, ובפרט דלענין דינא קילא משבויה, דבשבויה דיעבד תצא, ובזה רק לא עבדינן עובדא, ואם נשאת לא תצא, שפיר י"ל דמהני עדות ע"א, וא"כ הודאתו דנער מהני מפח עדות: ואולם עכ"ז יש לדון, דהא די"ל דאינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע, דהא בגדולה בחזקת נדה הם פדאייתא בש"ע אה"ע רס"י כ"ו דבנדאי בושא לטבול, ואף די"ל פיון דעכ"פ אפשרות שטבלה לנדתה נאמן הפא עליה, מ"מ הוי איסורא דרבנן דפנויה, ומההיא דארוס בארוסו דהוי ג"כ איסורא דרבנן, דכלה בלא ברכה י"ל דדלמא באמת בירך חתנה, גם הא פתבנו דלא מדין עדות הוא רק מפח פרי וברי של הבע"ד, אבל באם פאנו לדון מפח עדות, י"ל דא"א משים עצמו רשע, ואפשר לומר דהא אמרינן ביבמות (דף כ"ה) דאם גזלן פשר לעדות אשה אף דלא פלגינן דיבוריה נאמן, ולכאורה קשה, הא מ"מ נימא א"א משים עצמו רשע וא"כ לומר בהגותו, בזה הנה נראה דבזה אין מסלקין עדות אלא בפלוני רבעני ס"ל לר"י דכיון דאומר על עצמו שהוא רשע פסול לעדות שרבע פלוני, ורביא אמר דא"נ לפסול עצמו לעדות עפ"י עצמו ולא נפסל, ואי בממנ"פ אם אמת הוא נפסל בזה אמרינן פלגינן דיבוריה, ובזה פרכינן ביבמות מר"י דגם בהגותו נימא דפסל עצמו לעדות וא"נ להעיד, ומשני דגזלן פשר לעדות אשה, א"נ פרכא דאינו נפסל ע"י עצמו, א"כ י"ל דבנ"ד דאף אם אמת פדברי הנער ועביד איסורא דרבנן לא נפסל לעדות, דבפסולי דרבנן בעינן הכרזה, [ובמק"א הארכתי אם גם לעדות איסור בעינן הכרזה] בזה אף דבדיבורו עושה עצמו רשע, לא מסלקינן עדותו כמו בהגותו אם גזלן פשר לעדות אשה, אף זהו אינו מספיק, דהא הנ"י [הובא בסמ"ע סי' ל"ב פתב דלאותו עדות שנפסל בו א"צ הכרזה, א"כ ה"נ בנ"ד, דאם אמת פדבריו נפסל לעדות ההוא בלא הכרזה, ולומר מהא דפלגינן דיבוריה דנבעלה לאחר, דנ"ל דזהו דוקא ברבעני, דעדותו שרבע פלוני וקיי"ל עדותו בזה שפלוני רבע, וכן בהגותו דהבא להעיד שבעלה מת בזה מאמינים אותו, וה"נ בנ"ד אם בא להעיד שפשירה לכהונה ע"י שפא עליה י"ל דפלגינן דיבוריה ועדותו שנבעלה לכשר אחר, ובאמת הא לא בא להעיד על פשוטה אלא דתבעה אותו ליתן פדרא דממונא והודה לה דזהו ל"ש פלגינן דיבורי דהא הודאתו סובב דוקא על עצמו, וגם אף אם אמרינן דפלגינן והוא לא בא עליה רק אחר, איך נכלל בעדותו שאחר פשר בא עליה, הא לא בא להעיד על פשוטה: אמנם י"ל

דבשבויה פיון דאשה פשירה גם פס"ע דרבנן פשרים לפי הפלל ספ"ק דר"ה, דעדות שאשה פשירה, גם פס"ע דרבנן פשרים, וא"כ י"ל דה"נ בנ"ד דעד פסול פשר להעיד דלקשר נבעלה, וא"כ יש לקיים עדותו הנער, דאף אם אמת פדבריו ועבר על דרבנן פשר לעדות: וכל זה אם הודה הנער בפני הב"ד, אבל בנ"ד דאינו פן יש לדון טובא, דאף דע"א פשר מעיד הנער ההוא אמר לפניו שבעל אותה אף דהוי עד מפי עד, מ"מ י"ל פיון דאשה נאמנת בעדות זו, וכה"ג עד מפ"ע נאמן, פדאמרינו בשבת (ד' קמ"ה) דאין עד מפ"ע נאמן אלא בעדות שאשה פשירה לה, דמשמע דבכ"מ דאשה פשירה גם עד מפ"ע נאמן, אף הא מצינו בשבויה בש"ע אה"ע (סי' ז' ס"ב) דיעות אם עד מפ"ע מהני, ועיין שו"ת ראנ"ח ח"א סי' כ"ב וכ"ג דעמד בזה מסוגיא דשבת הנ"ל עיי"ש.

גם לפי דברי העד אמר הבעל ג"כ שעכ"מ שחקו עמה דרף פריצות, והוי כמו דיימא מעלמא, ומה דהודה בערפאות, אף דכתב הרמ"א סי' ס"ח וי"א דשטרי הודאות פשרים, ואף לדברינו דבנ"ד רק מדין עדות ע"א אתינן עליה, וערפאות לאו בני קב"ע נינהו מ"מ י"ל פיון דע"א נאשה נאמן אף הגדתם חוץ לב"ד מהני כמו במת בעלה, ונהרי להמתירים בשבויה עד מפ"ע אף דהראשון לא אמר עדותו בב"ד אלא שהעד קיבל עדותו מהני, וכיון שלא בעי קב"ע בב"ד, י"ל דאין מאמינים לערפאות שהודה בפניהם.

אף מ"מ אין לנו ראיה דערפאות מהני בענין איסור נהיתר, די"ל דרק בממונא המנייהו חז"ל אבל לא במלתא דאיסורא, ולכאורה ראי' מדאמרי' בגיטין אף בע"מ לא מהני דהוי מזוניף מתוכו, ונהינן דלפעמים בלא ע"מ ידונו הב"ד על ידיהם, מסתמא נמסר פהלקתו, וא"כ הוי הדין עפ"י עדות נכרים ויקשה לכאורה דמה בכך, הא באמת ראוים לדון עפ"י ערפאות דהבעל כתב הגט, וממילא נמסר פהלקתו, וכדאמרינו בכל עדים חתומים, דהוי כמו דמעידים שנמסר פהלקתו, ה"נ יהי' מהני עדות לפני ערפאות, אבל באמת הא תוס' פתבו שם בגיטין דגם במתנה לא מהני ע"מ [נהטעם אינו מוכן לי כ"כ] וא"כ אין ראיה דלגבי איסורא לא מהני ערפאות ואם ערפאות מעידים דהבעל אמר בפניהם גרשתי אשה י"ל דמהני, וצ"ע לדינא: גם בעיקר היסוד שהמצאתי מסוגיא דיבמות גבי הרגתיו קשה עלי למאוד, דהא בכת"י הוא זה, אבל אנוסים היינו מחמת ממון לא מהימני אף דהתם לאו מדין עדות דמעידים שאנוסים היו אתינן עלה דאינו חוזר ומגיד, רק מדין מגו אתינן, ועיין בהר"ן דמגו דאי בעי שתקי אמרינו גם בתרי, ואעפ"כ אמרינו דא"א משים עצמו רשע דלא שמעינו כלל לדבריו שעשה מעשה רשע אף במקום מגו, ונהיא דסוגיא דיבמות צל"ע וא"א לי לדון מפח קושיא, לזה עכ"פ פיון דגם לא הנה הודאתו בב"ד אין בכחי להתיר, זולת אם הנער ההוא יבא להעיד בב"ד על פשרותה, ויותר טוב אם ינה עדותו סתם שידע שנבעלה לפשר, וזה נטיית דעתי העניה והקלה פמות שהיא: תשובה נה שאלה מהרב אבדק"ק קעמפנא.

מעשה פה קהלתינו שיצא קול שהר"ר מענדיל קנדש בתולה גיטל בת כהר"ר הירש ליב בחנפה וקידושין נרות דולקות, והי' בשענקהויז, ועתה טוען הר"ר מענדיל, שאמרו לו אנשים לצנים שיש פאן אשה ממקום אחר שרוצית להנשא לו, וראה אותה מוכנת לנשואין והתרצה לה, אף לא ראה פניה והלה לחנפה וקדשה בטבעת מתנה ע"מ להחזיר שהי' לו מהר"ר משה ששאל לו הטבעת תחת החנפה בפני הכלה, והגיד תחת החנפה

שהוא מתנה ע"מ להחזיר, והי' שם הרבה עדים ואלוהיה יודע שהוא בתולה לא היה מתרצה לזה, הבתולה טוענת שהוא היה שיפור, ורצתה להתלוץ בו וכסתה ראשה, והלכתי עמו לחופה והוליו אותו פנהוג, ולאחר החופה האבע מיט איהם געטאנצט, קידושין האבע איה ניכט גענימען, פי היה הפל לשחוק בעיני, תחת החופה לקח טבעת מר' משה הג"ל אבער ניכט מקדש געוועזין: ונתברר לפנינו שהאנשים רצו להתלוץ בו והגידו לו שיש פאן אשה שרוצה להנשא לו, ואח"כ עשו מעשה לצנות הג"ל, והוא חשב שהפל באמת ותמים, והנה מה שצנרף לגוף הדין העידו עוד עדים לפנינו ב"ד הח"מ בתורת עדות פדת.

א) העיד הר"ר ברוך בר"נ, שמעתי הנשואין מהר"ר מענדיל, הלכתי לראות, ראיתי לבוש במלבושי שבת וכרות דולקות ושלחן ערוף ושמחה רבה. ב) העיד הר"ר יוחנן, ראיתי הר"ר מענדיל לבוש בקיטל תחת החופה, ושמעתי שהגיד הרי מקודשת לי, הקדושין לא ראיתי כ"כ מרוב אנשים שהיו שמה רק ראיתי הולכים לחופה ושמעתי פנ"ל ונרות דולקות, ואחר החופה האנו מענדיל הג"ל גיטאנצט עם הפלה הג"ל, והיה שמה קול שמחה וששון, גם שמה מעכדיל י"ש קודם החופה.

ג) העיד הר"ר ליזר בר"א, מענדיל הלך לחופה בקיטל, והבתולה עמדה תחת החופה בעדעקט כפלה, והלכה ג' פעמים לסבב הסבתו פנהוג, ושמעתי שהגיד מענדיל הרי את מקודשת לי.

הקדושין ממש מידו לידה, לא ראיתי ד) העיד הר"ר אברהם לאסקער הוליו הר"ר מענדיל לחופה, וגם פרץ בעל פלי זמר האט הפלה בעזוכגען ובדעקט, ושמעתי שהגיד מענדיל הרי את מקודשת לי, ושיבר פלי זכוכית פכהוג, והיה קול שמחה וכרות דולקות, ושושבינים הוליו הזוג לחדר מיוחד, רק אותם אנשים שהוליו היו עמהם באותו חדר.

ה) העיד הר"ר ליב בר"ב, מענדיל הלך ועמד תחת החופה בקיטל, והר"ר פרץ האנו הפלה בעזוכגען אוינד בעדעקט, הר"ר משה גבריאל האט איהם פאהר געזאגט הרי את מקודשת והלנה לו נובעת תחת החופה לקדש פשהיה עומד שם עם הפלה, והפלה הושיטה האצבע, הטבעת אן טוהן לא ראיתי, והיו כרות דולקות וכו' פנ"ל.

ו) העיד הר"ר סענדר וכאשר העידו העדים הג"ל ששמע והר"ר מענדיל שאמר ה"א ונקודשת לי, אבל לא ראה הלכתי הטבעת לידה. ז) העיד פרץ הצוחק בכלי זמר איה האבע בעזוכגען הפלה והלכו לחופה הוא בקיטל והיא בעדעקנו והפל היה כמו כל חופות, שיבר פלי זכוכית והיא הושיטה ידה לקדושין, וראיתי שקדשה פדת ואמר ה"א מקודשת לי, והלביש טבעת על ידה, וקודם החופה ראה אותה והר"ר נושה גבריאל שאל הטבעת לקדש תחת החופה.

כ"ז באנו אנחנו הח"מ הב"ד עה"ח על גביות עדות הג"ל וכו': תשובה לפום רהיטא פראה לענ"ד להתיר, דיש לדון דאין וומש בכל העדים שלא ראו הנתונה ממש מידו לידה, זולת הר"ר פרץ שמעיד והוי רק עד אחד, ובנה בנדאי פשוט, פיון דהיא מכחשת שלא קבלה קדושין, הוי ע"א בהכחשת בע"ד דאין חוששין לקדושין, ומ"ש מעכ"ת דיש

פְּחוּשׁ לְדַעַת הַמְרַדְכִי דְלֹא בְּעֵינָיו רְאִינָה הַנְּתִיבָה מוּוִישׁ, רַק רְאִינָה דְבָר מוּכִיחַ וְנִרְאָה שְׂיִכּוּל לְהַעִיד, פְּאֵלָה רְאָה גּוּף הַמַּעֲשֶׂה.

לְעַנּוּ דְּפִינּוּ דְבִדְקוּוּ הִבִּיא דְבָרֵי הַמְרַדְכִי וְדְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א, וּבִשׁ"ע לֹא הִבִּיא פְּלֵל דַּעַת הַמְרַדְכִי רַק דְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א, נִרְאָה דְהֶרְמָ"א הִכְרִיעַ שְׁלֵא לְחוּשׁ לְהַמְרַדְכִי, וְכֵן מְבֹנָאָר לְהַדְקִיא דַּעַת הֶרְמָ"א בְּמ"ש בְּשׁו"ת ס' ל' וְנ"ל, וְאִין לְהַקְשׁוֹת עִמ"ש הַמְרַדְכִי וְכו') וְתוּ דְהֶרֶי הַרְשָׁבָ"א וּמְהַר"ם חוֹלְקִים וְרֵאוי לְסַמּוֹף עֲלֵיהֶם, וְרְאִינָה הַב"ש לְסַיַּע לְהַמְרַדְכִי פִינּוּ דְלַעֲנֵנּוּ דְרִישָׁה וְחִקְרִיה מְדַמֵּין קְדוּשִׁין לְמַמּוֹן, ה"נ לְעַנּוּן יְדִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה דְקִיל דְהוּי עֲדוּת בְּמַמּוֹן כְּדֹאִיתָא בִּשׁ"ע חוה"מ ס' צ' פְּכָר דְחוּ הָאֲחֻרּוֹנִים לְרְאִיָּה זוּ, וְנִבִּיא דְבָרֵיהֶם לְפִנּוּ, וְכִינּוּ דְהֶרְמָ"א פְּתַב לְהַכְרִיעַ פְּהַרְשָׁבָ"א וְדְבָרֵי הַמְרַדְכִי סְתוּמִים, דִּי"ל דְהַמְרַדְכִי מִיְיָרִי שְׂרָאוּ הַנּוֹבְעַת בְּיָדוֹ וְכַמְעַט רָגַע דְהַעֲלִימוּ עֵין מְזָה רָאוּ הַטְּבַעַת בְּיַד הָאִשָּׁה, וּבְעַנּוּן דֹּא"א לּוֹמֵר דְלֹא רְצָתָה בְּקְדוּשִׁין וְנָתַן לָהּ לְמַתְנָה, דִּידִיעָה פְּזוּ וְנִוְהִנִּי, וּבִנ"ד דְלֹא רָאוּ הַטְּבַעַת בְּיָדָהּ, י"ל דְמוֹדָה הַמְרַדְכִי, דְכָל הַהוֹכָחוֹת לֹא הִנְיָנוּ רַק הַהֲכַנָּה לְמַעֲשֶׂה הַקְדוּשִׁין אֲבָל מ"מ דְלִמָּא לֹא נִגְמַר הָעַנּוּן, פִּינּוּ דְלֹא רָאוּ הַטְּבַעַת בְּיָדָהּ אוּלַי רְצָה לִיָּסֵן וְלֹא פְתַן, וְרְאִיתִי שְׂרוּ"ו בְּמַכְתְּבוֹ הִבִּיא בְּשֵׁם הַמְקַנָּה שְׁפִירֵשׁ ג"כ דְבָרֵי הַמְרַדְכִי כְּדֹכְתִיבָא, אֲלֵא שֵׁכ' מַעַכ"ת וְנ"ל, וְרְאִיתִי בְּמְרַדְכִי עֲצָמוּ וּמִיְיָרִי בְּלֹא יָצָא הַטְּבַעַת וּמַתַּחַת יָדוֹ, וְאִנִּי אִינִי יוֹדַע הִיכֵן רְאָה מַעַכ"ת נ"י זָה, דְהָא לֹא נִזְכַּר בְּמְרַדְכִי דְרָאוּ הַטְּבַעַת בְּיָדוֹ, אֲלֵא דַכ' בְּסִתָּם דֹּא' מְהַעֲדִים לֹא רְאָה נְתִיבַת הַטְּבַעַת.

א"כ פִּי הִיכִי דְאֲמַרִינּוּ דְהַלְשׁוֹן סוּבַל דְרַק הַנְּתִיבָה לֹא רָאוּ, אֲבָל רָאוּ הַטְּבַעַת בְּיָדוֹ, ה"נ י"ל דְטְמוּעַט רַק נַעֲשֶׂה הַנְּתִיבָה לֹא רְאָה, אֲבָל רְאָה הַטְּבַעַת בְּיָדוֹ וּבְיָדָהּ, וְאִין מְקוּם לְדַחוֹת בְּזָה דְבָרֵי הַמְקַנָּה, וְא"כ אִין סְפַק בְּכּוֹנוֹת הַמְרַדְכִי מוֹצִיא מִיְיָדֵי וְדֹאִי דְהַרְשָׁבָ"א, וְאִין לְכֹאֲרָה אִין זָה מְסַפִּיק לְמ"ש בְּתוּמִים ס' צ' לְיִישָׁב דְבָרֵי הַב"ש הַנְּ"ל דְדוֹקָא בְּמַמּוֹן, דְלֹא אֲבָרִי סְהַדִּי אֲלֵא לְשַׁקְרָא, בְּזָה בִידִיעָה בְּלֹא רְאִיָּה הוּי בְּיָרוּר לְהַמַּעֲשֶׂה לְדוּן עֲלָהּ, אֲבָל בְּקְדוּשִׁין דְהַמַּעֲשֶׂה לֹא חָל רַק בְּעַדִּים, י"ל דְבְּלֹא רְאִיָּה מְמַשׁ לֹא מְקַרִי עִידֵי קְדוּשִׁין עִי"ש.

א"כ בִּנ"ד מְתַקִּינָת הַעֲדוּת שְׁל ר' פְּרָץ, וּמָה דּוֹנְכַחֲשַׁת בְּזָה הַנּוּיִין אִינָף עֲדִים בְּעֲדוּתָן בִּידִיעָה בְּרוּרָה לְהַב"ד שְׁהַמַּעֲשֶׂה הָיָה כִּף שְׁקִידָשָׁה וְהִיא מְוַכַּחֶשֶׁת מַעֲדִים, אֲלֵא דְהֵם לֹא נִקְרִי עִידֵי קְדוּשִׁין בְּלֹא רְאִיָּה א"כ מְמִילָא עֲדוּת ר' פְּרָץ בְּרְאִיָּה מְמַשׁ נְתַקִּינִים דְהַכַּחֲשַׁתָּה מְסוּלָק ע"י עֲדִים, וְהַסְבָּרָא נְכוּנָה לְכֹאֲרָה וְדַמִּי לְדְבָרֵי ווהר"ם פְּאֲדוּנֵעַ ס' ל"ב.

אוּלָם בְּזָה י"ל פִּינּוּ דְבִנ"ד הַטְּבַעַת לֹא הָיָה שְׁלֹו רַק בְּשִׂאָלָה וּר' גְּבַרְיָאֵל בְּפִנְיָהֶם, וּבְשִׂאָלָה זוּ לֹא אֲמַרִינּוּ בִּיָּה דְנָתַן בְּמַתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר בְּכַדִּי שְׂיִהִיָּה קְדוּשִׁין מְעַלְיָא, פִּינּוּ דְהַמַּשְׂאִיל עִם שְׂאָר הָאֲנָשִׁים חָשְׁבוּ הַכֹּל לְצַחֲוּק בְּעַלְמָא.

וְכַמ"ש מַעַכ"ת וְהוּי רַק שְׂאָלָה לְזַמֵּן מוּעַט לְעֲשׂוֹת בְּזָה הַצַּחֲוּק וְגַרְע אֲפִילוּ וְסָתַם שְׂאָלָה דְעַלְמָא, וּבִיּוֹתֵר דְהָא בִּשׁ"ע ס' ע"ג פְּתַב בְּמְקוּם שְׂאִין לְהֵם מְכַהֵג, סָתַם הַלְוָאָה ל' יוֹם, וְכַבֵּר הַעִיד הַמַּג"א ס' ש"ז דְבְּמִדִּינְתִּינוּ נִיָּסֵן לְתַבַּע הַלְוָאָה תוּף ל'.

א"כ יֵשׁ סְפַק שׁוּנָא בְּזַמֵּן מוּעַט דְקִישׁוּט הַהוּא אִין בּוֹ ש"פ אֲפִילוּ בְּמִדִּי. [וּמ"ש רומעכ"ת דִּישׁ גְּמַגּוּם עַל הַב"ש ס' כ"ח סמ"ח, דְהָא אִין בְּקִישׁוּט ש"פ כְּפִחוּשׁ שְׂמָא ש"פ

בְּמִדֵּי, אֵינִי רוֹאֶה סֶרֶף גַּמְגוּם, דְּהָא דְּבָרֵי הַב"שׁ בְּנוֹיִים עַל מ"שׁ בִּשְׁׁעַ שְׁׁם, דְּאֵם לֹא הוֹדִיעוּ לְהַמְשָׁאֵל דְּרוּצָה לְקַדְשׁ בּוֹ הָיָה סֶפֶק קַדוּשִׁין, וְע"ז כְּתַב הַח"ו וְהַב"שׁ דְּאַרְף בְּלֹא הוֹדִיעוּ הָיָה קַדוּשִׁין וְדָאֵי אֵם הוּא עַל אֲנֹפְנֵי ד' פְּרָטִים, וְחַד מְפָהוּן דְּהַקְיָשׁוּט יְהֵא ש"פ, וְהֵינּוּ דַל"כ לֹא הָיָה וְדָאֵי קַדוּשִׁין אֲלֵא סֶפֶק דְּשָׂמָא ש"פ בְּמִדֵּי] א"כ בַּנ"ד הָיָה ס"ס מְעַלְיָא, סֶפֶק שְׂמָא הוּוּקְדַשׁ בַּע"א אֵין חוּשְׁשִׁין לְקַדוּשִׁין, סֶפֶק דְּאֵין בְּקִישׁוּט ש"פ אִפִּי בְּמִדֵּי, וְגַדוּלֵי רַבּוּתֵינוּ בְּתַשׁוּבוֹתֵיהֶם מְשַׁתְּמָשִׁים לְהַקְל בְּמִיתַת הַבְּעַל וּבְגַרְוֵשִׁין בַּס"ס, וְאַרְף לְהַחֲלִיקִים הֵינּוּ דְּהָיָה בְּמָקוֹם חֲזָקָת אִסּוּר א"א, אֲבָל בַּס"ס בְּקַדוּשִׁין דְּהָיָה אֲפִילוּ חֲזָקָת הַיָּתֵר, בְּנֹדָאֵי מְקַלִּין בַּס"ס, וְס"ס פְּנֵה מְהַנִּי, דְּסֶפֶק אֲחַד פְּלֹגְתָא דְּרַבְּנָאן אֲתָא, סֶפֶק א' בְּמַעֲשֵׂה מְוַסְּפִים דְּהָיָה ס"ס מְעַלְיָא, בְּפֶרֶט בְּזָה בְּקַדוּשִׁין בַּע"א דְּהַרְמ"א הַכְרִיעַ דְּבְּמָקוֹם דְּחָק וְעִיגוּן יֵשׁ לְסִמּוּךְ עַל הַמְקַלִּים, הָרִי דְּאַנּוּ ס"ל לְעֵיקָר פְּהַמְקַלִּים אֲלֵא דְּבָלָא דְּחָק וְעִיגוּן חִיּוּשִׁין לְהַחְמִיר, א"כ כָּל שְׁיֵשׁ עוֹד אֵינָה סֶפֶק לֹא מְחַמְרִינוּ, וְכ"כ הַפְּרִי מְוַגְדִים כָּלֵל א' בְּדִינֵי טְרִיפּוֹת דְּהִיכִי דְּוּקְלִים בְּהַפ'וֹ אֵם יֵשׁ עוֹד אֵינָה סֶפֶק מְקַלִּין בְּלֹא הַפ"מ וְע"ז יֵשׁ לְפַקְפֶּק כְּמוֹ שְׁיִבְנָאָר לְפַכְּיָנוּ עוֹד: עוֹד יֵשׁ לְדוּן, דְּלַכְּאוּרָה מְקוֹם עֵינּוּ הָא דְּמַחְמִירִין בְּמַקְדַּשׁ בַּע"א, הָא פִּינּוּ דְּאַנּוּ וְנִסּוּפְקִים לְדִינָא אֵי חוּשְׁשִׁין לְקַדוּשִׁין אִו לֹא מְמִילָא אֵם יִתְבַּע אוֹתָהּ לְהַחְזִיר לוֹ כְּסָף קַדוּשִׁין, יְהִיָּה הַדִּין דְּקִיּוּמָא בְּחֲזָקָת וְנֹרָא קְמָא, וְתַפְיִסְתָּהּ מְסַפֵּק לֹא מְהַנִּי, כַּדִּס"ל לְרֹב הַפּוֹסְקִים דְּתַקְפוּ פְּהֵן מוֹצִיאִין, א"כ מִילָא אֵין כְּפֹאן כְּסָף קַדוּשִׁין פִּינּוּ דְּלֹא זָכְתָה וְצָרִיכָה לְהַחְזִירָם, א"כ לֹא הָיָה קַדוּשִׁין, וְכְמוֹ כֵּן יֵשׁ לְעֵינּוּ בְּכָל סְפִיקוֹת בְּקַדוּשִׁין כְּהַ"א דְּנִתְּנָן הוּא וְאַמְרָה הִיא דְּקִי"ל סְפִיקָא הָיָה וְצָרִיכָה גַט, מֵא פִּינּוּ דְּסְפִיקָא הָיָה צָרִיכָה לְהַחְזִירָה הַכ"ק וּבְנָה קָא וְלִזְהַצ"ל אוֹ דְּבִאֲמַת מוֹכַח כְּשִׁישִׁת הַפּוֹסְקִים דְּבִסְפִיקָא דְּדִינָא מְהַנִּי תַפְיִסָּה לְוַמֵּר קִים לִי כְּהַ"צ, אוֹ דְּהָיָה בְּרִשׁוֹת, וְכַמ"שׁ הָרֵא"שׁ סַפ"ק דְּבַכּוּרוֹת, א"כ י"ל דְּתַפְיִסָּה בְּרִשׁוֹת הֵינּוּ אֵם הַהַתְּפָסָה הִי עַל עַנְיָן זֶה דְּהָיָה סֶפֶק כְּהֵיא דְּכוּר בַּל', דְּבִשְׁמַתְפִּיס בְּרִשׁוֹת סָאָה סָאָה הָיָה הַהַתְּפָסָה עַל הַ"ק סֶפֶק זֶה אֵם סָאָה הָיָה קִנְיָן אוֹ לֹא, וְכֵן כְּהֵיא דְּמַת בְּיוֹם ל' דְּאֵם נִתְּנָן לֹא יִחְזִיר, דְּבַעֲיָדָן הַהַתְּפָסָה לֹא הִי עַדִּינּוּ בְּרוּר דְּהוּא בְּן קִיּוּמָא, וְה"נ בְּמַקְדַּשׁ בַּע"א דְּהִי הַהַתְּפָסָה עַל הַ"ק עַנְיָן דְּהֵינּוּ עַל קַדוּשִׁי ע"א, אֲבָל כְּמוֹ בַּנ"ד דְּהַהַתְּפָסָה הִי עַל קַדוּשִׁין בְּעַדִּים גְּמוּרִים, דְּחֻשְׁב דְּמִסְתְּמָא רוּאִים הַנְּתִיבָה, וְכִינּוּ דְּבִאֲמַת לֹא רָאוּ וְנִשְׁאַר רַק ע"א, י"ל דְּלֹא מְקַרִי תַפְיִסָּה בְּרִשׁוֹת פִּינּוּ דְּלֹא הִי הַהַתְּפָסָה עַל קַדוּשִׁין דַּע"א, וְאַרְף דִּי"ל הַתִּינַח דְּקִיּוּשׁ בְּטַבְעַת עֲצָמוּ דְּהָיָה הַטַּבְעַת בְּחֲזָקָת מַר"ק, אֲבָל בַּנ"ד דְּקַדְשָׁה בְּהִנָּאָת קִישׁוּט, בְּזָה אֵם יִתְבַּע מְמַנָּה שְׁתַּשְׁלֵם לוֹ דְּמֵי קִישׁוּט עַל זֶה הִיא מוֹחֲזָקָת בְּמָמוֹן שְׁלָהּ, וְא"צ לְשַׁלֵּם מְסַפֵּק: אֲבָל הָעוֹמֵד לְנִגְדֵי קוּשְׁיָת תּוֹס' וְהָרֵא"שׁ בְּסוּגִיָּא דְּתַקְפוּ כְּהֵן דְּהַקְשׁוּ מֵהֵיא דְּהַמְשַׁכְּרִי בִּי"ב דִּינָרִים לְשִׁנָּה דִּינָר לְחוֹדֶשׁ, דְּבִבָּא בְּאַמְצַע חוֹדֶשׁ יִחְלֹקוּ הָא הָיָה תַפְיִסָּת שְׂמָא, וְלִפִּי סַבְר' הַנְּ"ל מֵאֵי הַקְשׁוּ, הָא הֵתֵם הַסֶּפֶק עַל הַתְּשַׁלְּוּוּי כְּפָה יְשַׁלֵּם, וְלִגְבֵי הַתְּשַׁלְּוּמִין הָיָה מוֹחֲזָק גְּמוּר, וְלִיכָּא נִגְדוּ חֲזָקָת מְרָא קְמָא: וְכִינּוּ י"ל דְּכְמוֹ בַּנ"ד הָיָה כְּעֵין קַדוּשִׁי טְעוֹת דְּמַעוֹלָם לֹא רְצוּ רַק לְקַדוּשִׁי וְדָאֵי אֲבָל לֹא לְקַדוּשִׁי סֶפֶק, וְהֵיא דְּכַת אוּמְרַת קְרוּב לוֹ וְכַת אוּמְרַת קְרוּב לָהּ הֵתֵם לִפִּי כַת זוֹ נַעֲשִׂית קַדוּשִׁי וְדָאֵי, אוּלָם אֵינִי רוּצָה לְתַקְוַע עֲצָמֵי בְּזָה, פִּינּוּ דְּהוּא דְּבַר חִידוּשׁ וְאֵינוּ כְּדָאֵי לְבָנוֹת עַל זֶה דִּינִיק, גַּם בְּעַנְיָן הַהִיָּתֵר הָרֵאשׁוֹן בִּיסוּד מְלִתָּא דְּאֵינָה עֵדִים הָיָה יְדִיעָה בְּלֹא רֵאָהּ, בְּאַמְת דְּבָרֵי הַתְּנֻמִּים אֵין מוֹכְרָחִים, וְיוֹתֵר נִרְאִים דְּבָרֵי הַבֵּית מֵאִיר, דְּהַמְעֵינּוּ בְּרִשְׁב"א סִי' אֲלֵף קַצ"ג יְרָאָה דְּמַדְמָה לְהֵיא

דמנה מיניתיה דנאמן לומר במתנה, אלא דבלהד"ם הוחזק פפון וזהו רק בממון, דההודאה מהני שייך הוחזק פפון לדון פאלו הודה מנה שחייב לו, אבל בקדושין דלא מהני הודאה, ממילא לא מהני העדות, פיון דיכול לומר במתנה נתן לי, וזהו תמצית דברי הרשב"א לענ"ד, ויש לו סעד לסברא זו מסוגיא דשבועות (דף ל"ד) מי לא בעי מידע ידעי נכרית בעל וכו' ולכאורה קשה, הא משפחת דאמר לא בעלתי והוי הוחזק פפון, ולפי ה"ל ניתא, דבקנס דלא מהני הודאה, לית ביה דין הוחזק פפון, דלא עדיף מהודה במפןרש] הרי חזינו דהרשב"א מדמה נידון דידיה לההיא דמנה מיניתיה א"כ שוי' הרשב"א מעשה זו דראו בידו ובידה הטבעת לידיעה בלא ראיה, מה דלא מהני בדיני ממונות ג"כ, והיינו כמו במנה מיניתיה דיכול לומר במתנה, והוי רק כמו אומדנא דגמל האוחר בין הגמלים דלא מהני אומדנא, וההיא דחבלה בס"י צ' צ"ל דזהו הוי הוכחה יותר ברורה וקרוב לנדאי, אבל בההיא נידון דקדושין ברשב"א דמי לידיעה דגמל האוחר ומנה מיניתיה, והחילוק רק לענין להד"ם דהוחזק פפון ל"ש בקדושין פיון דהודאה לא מהני, אבל מה דמהני בד"מ פההיא דחבלה מהני ג"כ בקדושין, ובד"מ פתב אבל הרשב"א ס"י אלה קצ"ג פתב אע"ג דאיפא הרבה אומדנות המוכחות אין פאן פלוס עד שיראו עדים הנתנה ממש, ובער אנכי ולא אדע היאך מפןרש פן בהרשב"א, די"ל דאם הרבה הוכחות ישנו עד שדומה לההיא דנחבל דמהני כמו בד"מ, ואפשר לומר ג"כ בנידון דהרשב"א אלה קצ"ג, וכן בס"י תש"פ דזהו דוקא בלא ידענו דנתרצתה מקודם ונכנסו שניהם ע"ד קדושין, דשם לא נזכר רק שראו אותו נכנס לבית שהאשה שם, וראו שהאחרוג בידו ושמעו דאמר התקדשי לי באחרוג, ואח"כ ראו האחרוג בידה, דבזה דלא ידענו שהיא רצתה שיקדש אותה, י"ל דלא רצתה ונתן לה במתנה, וזה דומה רק למנה מיניתיה אבל אלו נתפוננו תחילה שניהם למעשה קדושין י"ל דמקרי הוכחה טובא וכראי' ממש פההיא דנחבל, ובשו"ת ובתשובת מיימוני מהלכות אישות ס"י א', וגדולה מזו נראה דאפילו חזו סהדי דנכנסה עמו לקדשה בכסף ולא ראו שקדשה, ולשון נכנס עמה לקדשה, ומשמע דנכנסו יחד אדעתא דהכי, אבל לעומת זה לא נזכר שם דראו הכסף בידה, אבל הכי דנכנסו יחד לקדש, וראו הטבעת בידו ואח"כ בידה, י"ל דהוי הוכחה מעולה ומהני, ובאופן אם נידון פן דבהוכחות רבות מודה הרשב"א דידיעה בלא ראיה דמהני בממון מהני נמי בקדושין, א"כ יש מקום לספק דבנ"ד מפח ריבוי ההוכחה ההכנסה לחופה וכדומה ושמעו דאמר הרי את מקודשת לי והושטת אצבע י"ל דהוי כמו ידיעה דנחבל, וא"כ נ"ד אפשר דלא תלי' בהרשב"א ובמרדכי, דיש צד לומר אפילו להמרדכי לא מהני קדושין, דכל הוכחות לא יספיקו דנגמר המעשה, דבנחבל דרואים מעשה לפנינו שהוחבל, וכן בראו הטבעת בידו ובידה מהני הוכחה דבא לידה בתורת קדושין, והוי הוכחה לגמר המעשה אשר לפנינו, אבל בלא ראינו בידה עדיין יש ספק, שמא לא נעשה נתינה פלל ומהדר קהדרי מבלי ליתן לה הטבעת, או אפשר דגם הרשב"א מודה דהוכחות טובא כמו נ"ד י"ל דהוי כמו ראי' ממש, דידיעה זו הוי פידיעה דחבלה: ומ"ש מעכ"ת דיש לחוש להפוסקים דסברי חופה קונה, זה אינו רק באומר ה"א מקודשת לי בחופה זו, אבל בלא אמר לא, ובפרט עתה דכ"ע מקדשי תחת החופה בטבעת הרי דמסתמא אין מקדשין בחופה, ומעולם לא שמענו דאם אחר פיסוי הינומא או כשעומדים בחופה אם חוזרים דיצטרכו גט, ונהרי הנהוג לברך ברפת אירוסין קודם אירוסין משום עובר

לעשייתן והו"ל לנהוג לקדש קודם ההכנסה לחופה דאם חופה הוא קנין, אין הכרח עובר לעשייתן א"ו דאין דעתם על קדושי חופה, א"כ במה שיש לדון בזה, דהא הרמ"א פסק סי' רס"ח דבנפל קונה לו ד' אמות, ולא אמרינן גלי דעתה דבנפילה ניחא ליה דליקני ולא בד"א, והנ"י פתב דאף למ"ד דאמרינן פו, היינו לגבי ד"א דהוא תקנת חז"ל הוי כמו אי אפשי בתקנת חכמים, אבל בחצר דאורי' לא דבנפל קונה לו תצירו, ולכאורה קשה מההיא דסי' רע"ה סק"א בהגהה, דגם אבנים לא קנה בהגבהה דלא פנון לזפות בהם רק בבנין, הרי דבלא פנון לא קנה, וצ"ל לחלק דבבונה בנכסי הגר דלא פנון לזפות רק אחר הבנין א"כ מקודם לזה לא פנון לקנות פלל, בזה באמת לא קנה אף בקנין דאורייתא, פינו דבאותו שעה לא נתפנון לקנותו, אבל בנפל פינו דעתה רוצה לקנות אלא דהוא רוצה לקנות בנפילה בזה פינו דסוף סוף רוצה לקנות עתה קנה בד"א או בתצירו, ובאמת קשה רץ ליפול על החפץ וקודם שנפל על החפץ מהני קדם אחר וזכה דרגע קודם הנפילה הוי כמו לא נתפנון לקנות פלל, ולפ"ז י"ל דהתינת מה שיכולים לחזור אחר פיסוי הינומא, וכן תוה החופה קודם קדושין, פינו דכוננתם לקדש בכסף, וא"כ מקודם נתינת הכסף הוי פלא נתפנונו לקנות פלל, אבל מ"מ נימא דין חדש, דאם מקדש פחת החופה בכסף פחות מש"פ והיא מתרצית נהי דמ"מ לא הוי קדושי כסף, בזה נימא דבאותו רגע דמתפנונים לקנין קדושי כסף בפחות מש"פ הוי כנפילה דאין קנין, ומ"מ קונה בחופה פינו דמתפנונים לקדושין, ממילא הוי חופה קדושין, וא"כ י"ל דהני עדות מעליא בידיעה בלא ראיה לפי טעמא דהתנאים הג"ל, ידיעה הוי עדות על שורש המעשה אבל עידי קדושין אינם בלא ראיה ממש, א"כ בזה נימא דע"י ידיעתם בהוכחות הוי בקירור דקדושה בכסף אלא דלא מהני בלא עדים ושוב נימא דבאותו רגע דקידושה בכסף נהי דלא קנה בזה דהוי בלא עדים, מ"מ נקנית בחופה ולגבי חופה הוי עידי ראיה דע"י ידיעתם מבורר שהגיע זמן שרצונם בקדושין ובאותו הרגע הוי חופה קדושין, וגם מה שכתבנו דבעדות ר' פרוץ לחוד אף דמתמירים במקדש בע"א, מ"מ הוי ס"ס, ושם א"ח לקדושין דע"א, ושם אין בקישוט ההוא ש"פ, בזה פינו דאף אם אינו ש"פ מ"מ באותו זמן חופה קונה, ואף דדינא דחופה קונה הוי ג"כ ספיקא דדינא, מ"מ במה דאמרינן את"ל דמקדש בע"א ח"ק ולאותו צד הוי שני ספיקות להחמיר, ספק דקישוט הוי ש"פ ספק דחופה קונה, לא מקרי ס"ס, רק בב' הספיקות שקולין, אבל לא בזה, דלהצד דמקדש בע"א הוי קדושין אין הספק שני שקול דהוי ס"ס להחמיר, וכמ"ש תוס' בסוגיא דפ"פ ד"ה אי למיתב לה פתובה, אולם מ"מ לפי הסברא שפכתתי דבנ"ד לא מקרי ידיעה פלל, פינו דאפשר דלצחוק נתפנונו, אף דבראיה ממש לא סמכינן על האומדנא דלצחוק משום חומרא דא"א, מ"מ עכ"פ מפח האומדנא ליפא ידיעה על הנתינה, דשם מה"ט עצמה לא רצתה למעשה קבל קדושין, וא"כ גם על החופה לא הוי ראי' דאין פנונתם לקדושין רק ברגע דקבלת כסף לקדושין, ולא נשאר רק עדות ר' פרוץ ומהני הכחשה, דאינה מוכחשת מהעדים, פינו דלא מקרי ידיעה וכנ"ל, ולדעתי אף אם ר"פ יעיד ג"כ על הנתינה מ"מ ראוי לחקור אולי יעידו עדים שפך הי' המדובר עמה לעשות צחוק לכסות בהינומא ולכנס לחופה להשטות ר' מענדיל, ובזה אם כה אמרה לפני עדים מקודם שרוצים לעשות צחוק לכסות בהינומא ולכנס לחופה פשיטא דלא מהני קדושין: מ"ש מעכ"ת דאף אם הי' בתחילה פנונתה לשחוק, מ"מ הוי פקדושה וכן סתם, זה אינו פלום, דהתם רוצה

בכניסה, ומדלא התנה דאולי ימצא אח"כ שהיא בעלת מום מוכח דמחל, אבל הכא דמעיקרא אמרה שהכניסה שעשה הפל לשחוק, ממילא אין כאן ממש בכניסה זו, גם לא שינוי דהו"ל להתנות בשעת מעשה פינו דכוננתה לשחוק ולהשטות א"א לה לגלות שהוא לשחוק, דהא זהו עיקר ההשטאה שהם דרף קדושין, וכי נימא במודיעים לכל שלמלוני ולפלונית יעשו שחוק פדרף קאמעדיע ענו קדושין מנשואים בעדים, וכי יש חשש קדושין אח"כ, מאפיסת הפנאי אסיים הכ"ד: תשובה נו שנית להרב הג"ל בענין הג"ל: מה שכתבתי לדון בס"ס, ספק מקדש בע"א אין חוששין לקדושין, ספק שאין בקישוט ש"פ, ועל זה כתב רומ"פ דהוי משם אחד, אי הוי קדושין או לא, אי בעי אמיןא דיש נ"מ דאם מצד מקדש בע"א אין חוששין לקדושין ב"ד מוציאין ממנה הכסף קדושין, ואם מצד דלא הוי ש"פ אין ב"ד נזקקים לכופה להחזיר, אבל לפי שעה א' נ"ל להכריע, אם בשביל נ"מ לממון לא מקרי שם אחד לענו איסור דדנין עלה, אבל באמת א"צ לזה, דהדבר פשוט דדוקא בס"ס דמעשה דהספיקות חלו רק על מעשה זו איך הי' ואין נ"מ דעלמא בזה, כיון דשם אחד לא מקרי ס"ס, דהוי רק חד, אם במעשה זו מותר או לא, אבל בספיקא דדינא דהוי ספק ביסוד הדיו, גם לדעלמא הוי ס"ס מעלמא כמו נ"ד ספק דכל מקדשי בע"א אי חוששין לקדושין וספק אם בעלמא חוששין לקדושין, מ"מ במעשה זו ליכא קדושין, דשמא אין בקישוט ש"פ, עי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' קט"ז שכתב להקל בס"ס דרבנאותא, וכן פשוט בספר גט פשוט להלכות גיטין סי' קכ"ט סי' י"ג, ובכנה"ג אה"ע סי' ס"ח בטור אות נ"ב, וכ"ש בספק א' דרבנאותא וספק אחד במעשה: והנה יש לי הערה בקדושין (דף מ"ח ע"א) דלפי הגרסא דרבנן מספקא להו אי כר"מ אי כר"א, א"כ אף באין בנזיר ש"פ תהי' מקודשת מס"ס, ספיקא דדינא דעידי מסירה פרת, ספק שמא ש"פ במדי, וכי היכי דס"ס מהני להתיר, ולרוב הפוסקים הוי פרוב, או אפילו עדיף מרוב, ה"נ בלהחמיר הוי ודאי איסור, וסבור הייתי לומר, במה דקשה לי בתוס' שם דלא ניחא להו לפרש דאם לאו א"מ, היינו דאינה מקודשת ודאי, הא אף בלא הגרסא דרבנן מספקא להו איך אפשר לגרוס ואם לאו א"מ, הא ספיקא הוי שמא ש"פ במדי, ואף אי ס"ל להתוס' דלקיי"ל פשמואל, מ"מ יקשה לישמואל מברייתא וחסבתי לומר דבאם אין ש"פ במקומו לא חשיבי לומר דדעתה אנזיר, וכן לס"ד דמיירי בשט"ח דידה וטעמיהו דרבנן ע"כ דאם יש בנזיר ש"פ מקודשת, היינו דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה, היינו בפרוטה במקומו, אבל משום ש"פ במדי לא חשיבי להו לומר דעתה אפרוטה, וא"כ שפיר דלא הוי ס"ס, דאף אי ש"פ במדי א"מ, דבזה לא אמרינן דעתה אנזיר, ואף זה נסתר מפסק ערוך בש"ע סי' כ"ח ס"ח דבשט"ח דידה אם אין בנזיר ש"פ הוי ס' קדושין דשמא ש"פ במדי: גם עדיין קשה, הא לישמואל ע"כ מתני' דקדשה בתמרה ואם לאו אינה מקודשת, וכן במתני' המקדש ב' נשים בפרוטה וכו' א"מ, ע"כ דאינה מקודשת ודאי, וספק מיהא הוי דשמא ש"פ במדי מנ"ל לתוס' דהכא א"א לפרש דואם לאו אינה מקודשת ודאי, ולזה הי' נ"ל לפרש דבריהם, דבאם הספק על הכסף שמא ש"פ במדי שינוי לומר ואם לאו אינה מקודשת, היינו דהיסוד דפחות מש"פ לא הוי כסף לקדושין, אלא דהוי ספק שמא ש"פ באמת, משא"כ הכא דאף אם באמת אינו ש"פ הוי ספק שמא עידי מסירה פרת, בזה ל"ש לומר אינה מקודשת, אם מ"מ הוי ספק צד אחד, ועפ"ז הדרא גושניתי לדוקתא, דאף אם אין בנזיר ש"פ הוי ס"ס, ונראה דל"ק, דהא ה"ר

בְּקִדּוּשֵׁי (דף ר"י) הַבֵּיא דְהַרְמַב"ן כְּתַב בְּשֵׁם תּוֹס' דְּאִין לֵךְ אֵלָא מְקוּמוֹ, וְאִם ש"פ בְּמַדֵּי
לֹא מְקַרֵי כְּסָף בְּמְקוּמוֹ, אֵלָא דְחַוּמָרָא דְרַבְבִּין הוּא, וְא"כ לְשׁוֹנֵי וְדַאי מְקַוְדָשֵׁת לְקוּלָא דְאִי
קְדוּשָׁה אַחַר א"צ גֵּט לִיכָא ס"ס, דְּאִף דִּישׁ ש"פ בְּמַדֵּי לֹא הָוֵי קְדוּשֵׁין מְדַאֲוֵרֵייתָא, וְלִהְר"ן
דְּהוּי כְּסָף מְעַלְיָא, בְּאַמַּת יִסְבּוּר דל"ג וְרַבְבִּין מְסַפְקָא לֵהוּ, אֵלָא דס"ל לְגַמְרֵי כר"מ דע"ח
פְּרָתִי, וּפְלִיגֵי אֵי דַעְתֵּי אֲנִייר: וְלְכַאוּרָה נִרְאָה רַאִי לִהְר"ן הַנ"ל מְסוּגֵיָא דְקְדוּשֵׁין (דף נ'
ע"ב) אָמַר רַבָּה וּמוֹתְבִינֵן אֲשַׁמְעֵתִין, וְקִשָּׁה לִי, הָא דְקַתְנֵי בְּמַתְנֵי אֵינָה מְקַוְדָשֵׁת, ע"כ
לְעַנְוֵן וְדַאי אֲבָל סָפֵק מִיָּהָא הוּי, שְׁמָא ש"פ בְּמַדֵּי, וְא"כ מֵאֵי קוּשְׁיָא נִיחָוּשׁ לְסַבְלוֹנוֹת הָא
זֶה לֹא הוּי רַק סָפֵק, כְּדַאֲמַרִּינֵן חוּשְׁשֵׁין לְסַבְלוֹנוֹת דְּהוּי רַק חֲשַׁשׁ קְדוּשֵׁין, וְאִף דְקַתְנֵי
בְּמַתְנֵי וְכֵן קִטּוֹן שְׁקִידָשׁ, מ"מ דְלֵמָא גַם בְּזָה א"מ, הֵינֵנו דַּא"מ וְדַאי, וּבִיּוֹתֵר קִשָּׁה בְּמֵאֵי
דְאֲמַרִּינֵן אַח"כ א"ד אָמַר רַבָּה מְנָא אֲמִינָא לֵה הֵכָא הוּא דְטַעָה, מ"מ יִקְשָׁה הָא אֲפִילוּ
בְּטַעָה לֹא הוּי רַק סָפֵק קְדוּשֵׁין, וְהָא מַה דְקַתְנֵי א"מ, בְּלֵא"ה מְקַוְדָשֵׁת מִס' שְׁמָא ש"פ
בְּמַדֵּי, וְאִי דְנִקְטַט טַעַם דְטַעָה מְשׁוּם קִטּוֹן שְׁקִידָשׁ, הָא מַתְנֵי נִקְטַט טַעַם זֶה קוֹדֵם בְּכַא דּוֹכֵן
קִטּוֹן שְׁקִידָשׁ, וּבְזָה יֵשׁ לְדַחּוֹת דְנִקְטַט טַעַם זֶה מְשׁוּם בְּכַא דְסִיפָא דְקִטּוֹן שְׁקִידָשׁ דְשֵׁם הַפִּי'
דַּא"מ פְּלֵל, אוֹ דש"פ לָאו דְוָקָא, בְּחַפְזֵן וְכַדוּמָה, אֵלָא דְמִיירֵי גַם בְּכְסָף בְּפַחוֹת מְפֻרוּטָה
דל"ש ש"פ בְּמַדֵּי, אֲבָל לִישְׁנָא קַמָּא קִשָּׁה מֵאֵי תִיּוּבָתָא מִמַּתְנֵי, הָא מ"מ מִיירֵי בְּקְדוּשָׁה
בְּחַפְזֵן ג"כ, וְכַדְקַתְנֵי בְּפַחוֹת מִש"פ, וּמִמִּילָא ע"כ אֵינָה מְקַוְדָשֵׁת, הֵינֵנו דְלֵא הוּי קְדוּשֵׁי
וְדַאי, וּמִמִּילָא י"ל דְמַה דְקַתְנֵי אַעֲפ"י שְׁשַׁלַּח סַבְלוֹנוֹת א"מ, הֵינֵנו דַּא"מ וְדַאי וְסָפֵק מִיָּהָא
הוּי מִכַּח הַסַּבְלוֹנוֹת אִף בְּקְדוּשָׁה בְּכְסָף מְשֵׁן בְּפַחוֹת מִש"פ, וְכֵן בְּקִטּוֹן שְׁקִידָשׁ, וְלִהְר"ן
הַנ"ל נִיחָא דְפֻרְכַּת הַש"ס דְאִם חוּשְׁשֵׁין לְסַבְלוֹנוֹת תְּהִי וְדַאי מְקַוְדָשֵׁת מִס"ס, סָפֵק דש"פ
בְּמַדֵּי, סָפֵק דְסַבְלוֹנוֹת הָיוּ לְשֵׁם קְדוּשֵׁין, וְאִף דְהוּי ס"ס בְּמַעֲשָׂה וְהוּי מִש"א יְהִי בְּאַמַּת
הַכְּרַח, דְאִם נ"מ לְמַמוֹן, לֹא מְקַרֵי שֵׁם אֶחָד וְהֵכָא נ"מ אִם הַקְדוּשֵׁין מִחַמַּת ש"פ בְּמַדֵּי אִם
יְמוֹת הַמְקַדָּשׁ אֲזִי דִיהַדֵּר וְסַבְלוֹנוֹת הַדְרִי, וְאִם הַסַּבְלוֹנוֹת הֵם קְדוּשֵׁין לֹא הַדְרִי מְדִינָא,
כַּמ"ש הַח"מ ס' נ' סק"ה וּבב"ש שָׁם, זוּלַת דְנִדְחַק דְרַבָּה לֹא ס"ל לְדַשְׁמוּאֵל: מַה שְׁפַתְבְּתִי
בְּמַכְתְּבֵי הַקְדוּם דְהוּי ס"ס וְחֻזְקַת הַיָּתֵר, וְרוּמ"פ כְּתַב דְלֵא הוּי חֻזְקָה, כִּינֵן דְנַעֲשָׂה מַעֲשָׂה
קְדוּשֵׁין אִיתְרַע כַּמ"ש תּוֹס' כְּתוּבוֹת (דף כ"ג) הָא שְׁפַת יָתֵר הוּא, דִּהֵיאִדְחֻזְקַת הַיָּתֵר,
דְעִיקָר מַה שְׁרַצִּיתִי לוֹמַר דְאִף לְהַאֲוֹסְרִים בַּא"א בַּס"ס, הֵינֵנו דְהוּי חֻזְקַת אִיסוּר, מִשַׁא"כ
בַּנ"ד, וְהַרְחַבְתִּי לוֹמַר דְהוּי אֲפִילוּ חֻזְקַת הַיָּתֵר וְאִם אִיתְרַע הָא עַל כָּל פְּנִים חֻזְקַת אִיסוּר
לִיכָא, גַם בְּפִשׁוּטוֹ דְמְדַאֲוֵרֵייתָא הוּי חֻזְקָה מְעַלְיָא, אֵלָא דְבַאִיתְרַע הַחֲמִירוֹ חו"ל עֵינֵן
כְּר"ן גְּבִי נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא דְדָן עֲלָה דְמְדַאֲוֵרֵייתָא אוֹקְמוּהָ בְּחֻזְקַת פְּנוּיָה וּמְדַרְבְּנֵן
הַחֲמִירוֹ: מַה שְׁפַתְבְּתִי דְהַמְקַדָּשׁ חֲשַׁב דְהַרְבָּה עֲדִים רוֹאִים לֹא מְקַרֵי תְּפִיסָה בְּרִשׁוֹת עַל
הַס' וְכִינֵן דְלִיכָא רַק ע"א אוֹקֵי מְמוֹן אֲחֻזְקַת מִר"ק וְלִיכָא ג"כ דִּינָה, וְכֵן י"ל דְנִחַיִת
אֲדַעֲתָא דְקְדוּשֵׁין וְדַאי וְלֹא עַל הַסָּפֵק, וְעַל זֶה כְּתַב רוּמ"פ נ"י הָא חֻזְיָנֵן דְאַתְפִּיס עַל
הַסָּפֵק, דְדִלְמָא אִין הַקִּישׁוּט ש"פ, זֶה אֵינּוּ, דְאוּלֵי הוּא חִיָּשֵׁב בְּוִדַאי דְקִישׁוּט ש"פ,
וְכַדְאֲמַרִּינֵן בְּקְדוּשֵׁין (דף נ') בֵּין פְּרוּטָה לְפַחוֹת מִש"פ, לֹא קִיָּים לֵהוּ לְאַנְשֵׁי וּבְאַמַּת
לְעַנ"ד בְּהֵיא דְכְתוּבוֹת (דף ע"ד ע"א) הַמְקַדָּשׁ בְּפַחוֹת מִש"פ וּבְעַל דְאֲמַרִּינֵן בְּהָא הוּא
דְלֵא טַעֵי, הֵינֵנו דְבַר הַיְדוּעַ לְכָל דְאִין בּוֹ ש"פ שְׁחָסַר הַרְבָּה מִש"פ, אֲבָל אִי חָסַר מְעַט
מִש"פ הָא אֲמַרִּינֵן דְטַעֵי, וְאוּלֵי הוּא בְּכָלֵל דְבְרֵי הַב"ש ס' ל"א ס"ק ל"א, וְאוּלַם יֵשׁ
לְעֵינֵן לַפ"ז מַה פְּרַכִּינֵן בְּקְדוּשֵׁין (דף י"ב) הַהוּא גְבַרָא דְאַקְדִישׁ בְּאַבְנֵי כּוֹחֵלָא וְכו' וְאָמַר

שמואל חיישינו, והא פיון דר"ח הוצרך לשער נדאי אין גלוי וניכר להדיא דאין בו ש"פ, מש"ה אם ישפכח דלא הוי ש"פ לא הוי קדושין דהוא נחית לנדאי, וניסתר מזה סברתינו לדון בטעות, אבל באמת דברי אמורים בדרה גיבוב הימרים דאם בנ"ד מבורר דיש בקישוט ש"פ, י"ל פנה דנחית לנדאי, ואם אין בקישוט ש"פ קנימא היתר הראשון דהוי ס"ס, ועיקר דעתי הנה מחמת זה, דהיתר האחר דנחית לנדאי, הוא רק הערה בעלמא ולא דנתי עלה כמ"ש במכתבי הראשון: מ"ש מעכ"ת דא"צ להחזיר הפסך קדושין, דהוי ס"ס, ספק דמקדש בע"א הוי קדושין, ספק דאין בקישוט ש"פ וא"צ להחזיר, יענין רומ"פ בסמ"ע סי' שס"ז על הבע"ד להחזיר גם מפחות מש"פ, אלא שאין הב"ד נזקקים להוציא מידו, וכיון דעליה מוטל להחזיר לא הוי כ"ק: גם ביסוד ס"ס בממון דרמ מעלתו על התוס' פתובות (דף ט' ע"ב) הא מ"מ הרא"ש פ"ק דבב"ק גבי שינוי לצרורות פתב דבתפס אינו יכול להחזיק ע"י ס"ס ובדברי תוס' הג"ל י"ל דהתם דוקא דהוי ג"כ בו"ש ובעיקר דברי תוס' זכורני שעמד בקושיא, דהא ביאור פנונתן בהוכחתן מההיא דמשארסתני נאנסתי, דהא לדין דקיי"ל מקח טעות לגמרי משמע אודו ראיתו, אלא דכוננתו פיון דעכ"פ מוכח למ"ד דמקח טעות מ"ר דמוציאין ממון בס"ס, ראוי לפסוק להלקה פו, דבזה לא מצינו חולק ופשוט, ובזה קשה לי לפי מה שכתבו תוס' ורצו תחילה במ"ש וא"ל דאפילו בס"ס מפסדת פתובתה, וכיון דאין רוצים לעשות פלוגתא חדשה יצטרך לומר דס"ס גרע מרוב דהא לרב מוציאין ממון ברוב, ולכתר הוכחתם דמוציאין ממון בס"ס יצטרך לומר דעדיף מרוב דגם לשמואל מוציאין לתוס' פו דלמא באמת ס"ס דמי לרוב ותליא בפלוגתא דרב ושמואל ומ"ד מקח טעות מאתי' סבר פרב דמוציאין ממון ברוב וה"ה במ"ט ולדין דקיי"ל פשמואל דאין מוציאין ממון בס"ס, הא קיי"ל דמקח טעות לגמרי, וא"כ לא הוי פלוגתא חדשה אלא דהיא פלוגתא דרב ושמואל: מ"ש רומפ"כ מההיא דקדשה אביה בתוך שית ונמצאת בוגרת דחיישי' לקדושין, והא הוא דנחית לקדושי נדאי, דמסתמא בתוך ו' לא יהא בוגרת ועכשיו דהוי קדושי ספק נימא דאוקי ממון בחזקת מר"ק, וגם הוי פמו מקח טעות דלא נחית לספיקא, זהו טעות, דאנא אמינא רק היכי דמיד הוי ספק קדושין ולא נתפסו פיון דצריך להחזיר הפסך קדושין, או דהוי מקח טעות, אבל בזה דחיישינו שפא עכשיו הוא דבגרה, ובזה הצד דהיתה אז נערה הי' הפסך מצוי להתקיים בינה לבדוק אותה מיד ותמצא נערה ויהיה קדושין נדאי, וכיון דאמרינו שפא השתא הוא דבגרה ומעט זמן אחר קדושי האב היתה עדיין נערה ונתפסו הקדושין וע"י שנתרשלו ולא בדקו עד שעה ושתיים ונמצאת בוגרת השתא הוא דנולד ספק, זה לא מבטלי הקדושין: אלא מ"ש רומפ"כ בתר הכי עפ"י הקדמתו דבקדשה עצמה ביום דמשלים שית דנין לנדאי בוגרת, דמסתמא בדקה עצמה אם יש פח בינה לקדש עצמה ונחתית לקדושי נדאי דלא היתה יודעת מקדושי אביה מקודם, זה הנה נכון, דבזה פיון דמקודם קדשה אביה בשעת קדושי דידה מיד הי' ספק אם חלים, ודומה לנ"ד: אבל מאן מוכח לן היסוד הזה, ומעלתו נ"י הוציא זה מפח דרצה ליישב קושית המקנה דהוי חצי דבר, ומירץ פעין תירצו דהמקנה, דעדידי קדושי דידה לבד הוי עדות דלמקנה מטעם דחזקת פנויה אלא בצירוף דהיא בוגרת לפנינו, ולמעכ"ת נ"י דמסתמא היא בדקה עצמה וידעה דבינה לקדש עצמה, והיינו פיון דהנה עדים לא הוי ח"ד מהני, אבל אינו נראה פו, דדוקא לענין עדות קדושין ועדות בעל, וכן בעדות גניבה ועידי טביחה אמרינו בב"ק

פינון דהנהו ל"צ להנהו, היינו דעידי קדושין הוי דבר שלם ונתחזקה לא"א ואח"כ עידי בעילה הוי עדות שבעל א"א, וכן בגניבה דע"י עדות גניבה ידוע שאגב הפרה ונגמר ענין זה בשלימות, ואח"כ עידי טביחה הי' לעצמת גם פו ענין בשלימות, אבל הכא עדיין יקשה, דעידי קדושין של האב לא להני כלל דהוי חצי דבר, פינון דעל פיהם לא יהיה קדושין מפת חזקת פנויה, וכן לא שייך פינון דעידי קדושין הוי דבר שלם מהני ג"כ עדות קדושי אב, הא אדרבא דאם קדושין דינדה הוי קדושין קדושי האב לא הוי קדושין: ובעיקר קושיות המקנה בזה דעדות קדושין הוי חצי דבר איני רואה בזה קושיא, דחצי דבר הוי דוקא דאם אין לעדות זה ענין פגון בעל לחוד או טבח לחוד, משא"כ בזה דעדות קדושין הוי ענין עדות, אלא דהב"ד ידונו אח"כ מפת חזקת היסר דהיתה בוגרת, וזה ענין פסק ב"ד מה היתה אבל בקדושין בעצמותה במעשה הקדושין ראו כל המעשה בשלימות, וכי נימא דאם אח"כ יבואו עדים אחרים ויעידו דהיתה אז נערה, יהיה זה בגדר חצי דבר והקדושין בטלים, וכן בעדים על חילול שבת וכדומה נימא דין חדש דעדים צריכים לידע כמה שנותיו ולא מהני בירור לזה, דמצד התראת ספק פינון דלא הוי ספק למותר לא מקרי התראת ספק כמ"ש תוס' שבועות, ועיין תוס' יבמות (דף פ' ע"א) ומ"ש יש לחלק דהתם לא הוי חצי דבר פינון דעכ"פ עדותו שלם דעשה עבירה, אלא דספק אם יענשו אותו הב"ד, אבל באחד שקידש ועדים לא ידעו שנותיו דאם הוא קטן לא מקרי קידש, ולא חלו הקדושין י"ל דמקרי חצי דבר ולא מהני בירור אח"כ דהוא גדול: וילדעתי אי אפשר לומר פיסוד רומעכ"ת, דהא ודאי פשוט אלו לאחר שגמראת בוגרת קדשה עצמה, לא נחזור לחוש על קדושי אב לומר דלא הוי חזקת פנויה פינון דעתה מקודשת, דמ"מ עד אותו היה חזקת פנויה, וה"נ בקדשה עצמה ואח"כ באו עדים שקודם קדושי עצמה היתה בוגרת אנו דנין על אותו שעה דראו עדים שהי' בוגרת ועדיין לא קדשה עצמה ונתבטל קדושי אב בשעה הזאת מפת חזקת פנויה, ונהרי בוגרת לפניה, ולא יחזרו וכיערו קדושי אב אחר קדושי עצמה אלא דוקא במציאות הבוגרת אחר קדושי שניהם, ואנו דנין על ענין הבוגרת אימת עשה וקדושי א' בודאי מהני, זהו לא מקרי חזקת פנויה.

ונראה לענ"ד דמה"ט הנצרכו התוס' למנקט דחזקת פנויה הרי בוגרת לפניה, והיינו דאם היינו מתירים משום ח"פ לחוד, א"כ מיד אחר קדושי אב נתבטלו מפת ח"פ, בזה אף דאח"כ קדשה עצמה אינו חוזר וניער חשש דקדושי אב, ולזה נקטו דבעינן צירוף דהרי בוגרת לפניה, א"כ בשעה שקידש האב לא נתבטלו משום ח"פ לחוד, ולערב פשגמאצאה בוגרת כבר נעשה קדושי עצמה והיא מקודשת לא' לא מקרי ח"פ פו נ"ל נכון וא"כ אם נדון על קדושי עצמה דודאי היתה אז בוגרת דבדקה עצמה מקודם ומצאה עצמה בוגרת, א"כ באותו רגע קודם הקדושין נתבטלו קדושי אב ע"י ח"פ, והיא בוגרת לפניה, ולא מגרע במה שקדשה עצמה אח"כ: מ"ש ליישב סוגיא דשבועות, מי לא ידע אי נכרית בעל, דבקנס לא שייך דין הוחזק פפרו פינון דלא מהני הודאה וכתב רומ"פ דהודאה בקנס מהני אף שאין עדים גמורים וכן מפורש בב"ק (דף מ"ו תוס' ד"ה ואפילו גיזק) ובמהרש"א שם, באמת מעולם לא נתחזרו לי דברי מרן המהרש"א בזה, ועפר אני תחת פפות רגליו אבל בזה אני אומר פבודו במקומו מונח, וקושיות מהרש"א מעיקרא ליתא, דלסומכוס פינון דבראית ב"ד נולד הספק מדין תורה דמשני ספק ונתחייב מיד בפלגא

מש"ה בפלגא זו לא שניף דין מודה בקנס, דהתחייבות מיז נגמר ולא מפיו אנו חיינו, וכן בההיא דשור שהי' רודף דאלו הנה הדין דלא מהימן לומר בסלע לקה, א"כ נתחייב מיז בראיית העדים הרדיפה, ולא שניף בזה ענין מודה בקנס, מש"ה נקט המתני' שורש הדין דמהימן לומר בסלע לקה וממילא אף במודה מפטר: ויש ראיה לנגד הפהרש"א מסוגיא דבב"ק (דף מ"א ע"ב) ע"פ בעליו הא' מודה בקנס הוא, והא משפחת כה"ג ברודף אחר אדם והבעלים מודים דלא מקרי מודה בקנס, ושור אינו בסקילה, ובזה המתקתי דברי התוס' (דף מ"ו ד"ה דאפי' וכו') ועוד אור"י דלא דמי פלל, ולמאי טרחו בתירוץ, הא הדבר פשוט פתירוץ דל"ש שבועה כיון דמודה מפטר, והיינו ד"ל דהודאת עדים בנזק הפרה מחייב על הנולד ממון או שבועה, דכל מודה במקצת כ"ז שלא ישבע מחייב ממון, אלא שהשבועה פטרתו, א"כ אלו מודה י"ל דחייב כיון דמודה וא"י לישבע ישלם ממון, ובזה הי' נראה דמ"ש התוס' בתירוץ הא'.

מיהו שמואל ל"ל האי סברא לא דצריף עכ"פ לישבע שאינו יודע, אלא כיון דליפא למימר פלגא דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, וא"כ חייב שבועה שבתורה אינו או שבועה או ממון, בזה אם מודה מקרי מודה בקנס, ובתרוץ הב' הוסיפו דאפילו מאן דס"ל מחוייב שבועה נא"ל משלם, מ"מ אין החייב ממון מיז אלא דהשבועה היא כדי שיודה בקנס דהודאה פוטר ליפא שבועה פלל, וזה כפי שיטתם (דף מ"א ע"ב ד"ה מודה בקנס) דשבועת ע"א הוי מודה בקנס, ולא אמרינו דעד הוי כשנים אלא דבשבועה האמינתו תורה להכחישו, וכ"ז שלא נשבע הוי כב', דמה"ט אמרינו הוי מחוייב שבועה נא"ל משלם, ויש מקום לומר דלא מקרי מודה בקנס, דכל פמה דלא נשבע הוא מחוייב ממון, עכ"ז נוקא במקום דיכול לפטור עצמו בשבועה אבל בנוולד ספק לב"ד דלסומכוס יחלקו, פשיטא דלא שניף פאן מודה בקנס, דהא עפ"י ראיית ב"ד נתחייב בפלגא ובהור[א]: מ"ש רומפ"כ דבנ"ד הוי כמו נחבל, הלא זהו נכלל במכתבי הראשון שפכתתי בנכסו ע"ד קדושין אעפ"י שלא ראו הטבעת בידה הוי כמו נחבל, ואף אנכי דנתי דאם יש אומדנא דמוכח דלצחוק בעלמא הי' מה"ט לא מקרי ידיעה, דאולי לא רצתה לקבל הטבעת כיון דאינה רוצית להתקדש, ולא מקרי נכסו ע"ד להתקדש, כיון דאפשר דנכסו ע"ד לעשות צחוק, דאף דלא סמכינן בא"א על אומדנא, היינו מטעם חומרא דא"א, מ"מ מקרי ידיעה בלא ראיה, ומעכ"ת נ"י פתב דהוי אומדנא שלא נעשית לצחוק, נהי דהלצנים שהיו באושפיזי כונונו לצחוק, אבל לעשות מעשה לילה בהינומא ושאר עניינים לא נראו לצחוק, ואנכי דנתי על מכתב רו"מ דכתב דבקדושין לא סמכינן אאומדנא דנקט גם מעכ"ת נ"י לאומדנא דלצחוק רק דלא סמכינן בזה בא"א החמורה, בזה שפיר דנתי, ועדיין אני עומד בדיעה זו בכה"ג באומדנא דמוכח לא מקרי עידי ראיה, ואנכי מבחין ומעלתו מבפנים איה נראה הענין אם האיש מבונה והפל מתלווצצים בו, והיא מסתמא לא תרצה להנשא לו אף בלי פיסוק נדון וכדומה לעשיית מעשה תיכף בלי מדובר בענייני ההתחייבות כנהוג, והנשויק אי בעי אמינא דאדרבא זהו ראיה דהוי לצחוק, דהא אם היו הנשואים היא נדה מחמת חזמוד, ובלא"ה פנויות שלנו לא טבלי לנדתן דנראה שנה גלוי לכל שלא הגבילו הנשואין ז' ימים מקודם, ולא טבלה ואיך נגעה בו אחר החופה, וזה ידוע לכל דחופת נדה אין רשאים ליגע זה בזה] והפל לפי הענין, ואם אין אומדנא דמוכח הרבה דלצחוק אין דעתי להקל פלל, ובנדאי אי ליפא דחק גדול דעתי לפטור אותה בגט.

אולם אם לא ירצה לגרשה כְּדִי שְׁתַּתְּעֶנּוּ בְּזֶה הַטְּרַחְתִּי לְמִצּוֹא הַיִּתְרִים, וְאִךָ בְּאֹפֶן זֶה
אם מְבוֹרָר בְּאֹמְדָנָא דְמוֹכַח דְהוּי לְצַחוּק: עוֹד יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקְלֵי כִּינּוּן דְהַעוֹלָם חֲשָׁבוּ לְצַחוּק,
א"כ הַעֲדִים לֹא נִתְּפוֹנוּ לְהַעֲיֵד, וְאִם הִי שֵׁם ג"כ קְרוּבִים, מְקַרֵי נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קֵא"פ
כִּינּוּן דְגַם כְּשֵׁרִים לֹא נִתְּפוֹנוּ לְהַעֲיֵד, כִּמ"ש הַש"ךְ וְאִךָ בְּלֹא בָּאוּ יַחַד לְהַעֲיֵד בְּב"ד מ"מ
בְּקִדּוּשֵׁי דְעֵדוּת מְשׁוּיָן לְקִדּוּשֵׁי תַלְמֵי בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְזֶה כְּמוֹ הַעֲיֵדוּ בְּב"ד וְע"כ נִמְצָא
אֶחָד מֵהֶם קֵא"פ לֹא נִתְּפָסוּ הַקִּדּוּשֵׁי, וְיִדְעָתִי דִּהְב"ש ס' מ"ב סק"ח כְּתִב בְּהִפּוּף, וְלֵעֲנַד
בְּהַרִיטְב"א קִדּוּשֵׁי דָף מ"ג ע"א ד"ה אֶתְמַר רַב אָמַר כְּתִב לְהַדְנָא כְּנ"ל, דְאִךָ בְּלֹא בָּאוּ
לְהַעֲיֵד בְּב"ד, מ"מ הַקִּדּוּשֵׁי בְּטִילִין, וְלֵהב"ש קָשָׁה לְכַאוֹרָה מְסוּגָיָא דְקִדּוּשֵׁי (דָף ס"ה
ע"א) אִיִּתְיָבִי רַבָּא לְרַב כְּהֵנָּה הָאוּמַר לְאִשָּׁה קִדְשָׁתִּיהָ, הָא י"ל דְמִיָּרִי שְׁבָאוּ עֲדִים כְּשֵׁרִים
וּפְסוּלִים וְהַעֲיֵדוּ בְּב"ד, וְלִגְבֵי דִידְקָה דְאוּמַר קִדְשָׁתִּיהָ אֶסוּר בְּקְרוּבוֹתֶיהָ, דְהָא הַקִּדּוּשֵׁי
נִתְּקִימוּ, אֲבָל הִיא דְאוּמַר לֹא קִדְשָׁתִּי אֵין הַב"ד יְכוּלִים לְפָסוּק עַפ"י עֲדִים אֲלֵא ע"כ
כְּהַרִיטְב"א דְהַקִּדּוּשֵׁי בְּעֲצָמָן בְּטִילִין: מ"ש רומפ"כ נ"י עַל יְסוּד דִּידֵי דְבְּאֹמְדָנָא דְמוֹכַח
דְלְצַחוּק אֵין הַהֲכָנוֹת כְּלוּן עֵיִדֵי רְאִיָּה, דְדִלְמָא מְשׁוּם דְלְצַחוּק לֹא קִבְּלָה הַקִּדּוּשֵׁי, וְהָרִי
בְּתִשׁוּ מִיָּמוֹנִי דְכְּתִב שְׁלֵא לְסַמְנָה עַל אֹמְדָנָא לֹא מִיָּרִי בְּרָאוּ בִּידָה, אֵינִי יוֹדֵעַ כְּוֹנָתוֹ
שֵׁם בְּזֶה דְהָא תִּשְׁוִי מִיָּמוֹנִי כְּתִב זֶה תְּחִילַת דְבָרֵי דְלֹא סְמַכִּינוּ אֲאֹמְדָנָא דְלְצַחוּק, וְהִינּוּ
אֵלוּ הִי הַחַיִּיב שְׁבִנְרִיקָה וְדָאִי נוֹפֵל לְאוּרִי חֲצִירָה אוֹ לְחִיקָה הַזְּרִיקָה הַגֵּי רְאִיָּת נְתִיבָה,
דְהָא בְּזִרְיקָה זֹו וְדָאִי בָּא לְחֲצִירָה שְׁהוּא כִּידָה, וְאִתְּכ"פ כְּתִב בְּאַמְתַּל לְהַתִּיר מְטַעַם זֶה, דְלֹא
הִי דָרָךְ הַכְּרַם שְׁיִפּוּל לְחֲצִירָה [ומ"ש מַעֲכ"ת דְמְשׁוּם ס"ס אֲתִי עֲלָה דְדִלְמָא לֹא נִפְל
לְחִיקָה וְדִלְמָא הָיָה עֲשׂוּי חִיקָה כְּטוֹפְרָס, זֶה אֵינוֹ, דְמָה עֲנִין זֶה לְס"ס, וְגִרְעֵי יוֹתֵר מְשׁוּם
אֶחָד דְסַפֵּק רַק אִם יְפוּל בְּמַקּוּם שְׁתּוּכַל לְהַתְּקַדֵּשׁ בְּזֶה], וְעַל זֶה אָמַר וְכ"ש בְּצִירוּף דִּין
הָאוּמְדָנָא דְלְצַחוּק הִי, וְאֵינִי אוּמַר רַק הִיכִי דְנִתְּיָנָה הָיָה בְּרוּרָה רַק נִלְקַח וְרוּצָה לִיתֵן לָהּ
וְהִיא הוֹשִׁיטָה יָדָה, בְּזֶה דְכִינּוּ דְאִיכָּא אֹמְדָנָא דְלְצַחוּק יֵשׁ מְקוּם דְלֹא רְצָתָה לְקַבֵּל, וְלֹא
הָיָה נְתִיבָה כְּלָל, וְלֹא מְקַרֵי עֵיִדֵי רְאִיָּה: מ"ש מַצֵּד חֲנוּפָה קוּנָה אֵין לְחוּשׁ, כִּינּוּן דְלֹא אָמַר
הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּחֲנוּפָה, הִינּוּ דְלֹא אָמַר הָרִי אֶת מְקוּדְשָׁתִּי לִי, וְרוּמ"פ כְּתִב עַל זֶה, דְבְּדִיבְר
עַל עֲסָקִי קִדּוּשֵׁי אֵין צָרִיךְ לוֹמַר הָרִי אֶת וְכו', תְּמִינָהִי, הֲלֹא אֲנִכִי כְּתִבְתִּי כִּינּוּן דְכּוּלָּם
הוֹלְכִים לְחֲנוּפָה לְהַתְּקַדֵּשׁ שֵׁם בְּכֶסֶף וְלֹא רְצָה בְּקִנְיָן חֲנוּפָה, וְלִנְהָ כ"ז דְלֹא אָמַר הָרִי אֶת
מְקוּדְשָׁתִּי לִי לֹא קָנָה, וְכֵן מְצָאִי אִתְּכ"פ בְּתִשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב ס' נ"ה: ומ"ש רומ"פ ב"ד
פְּשִׁיטָא דְאֵינוֹ כֵּן לְפִי שְׁשִׁמְעָתִי מַעֲדִים שְׁאֵמַר כְּדַת מְשָׁה וַיִּשְׂרָאֵל, י"ל שְׁקִידָשׁ ע"ד
חֲכָמִים, וְאִם חֲנוּפָה קוּנָה לְדַעַת חו"ל בְּחֲנוּפָה וְלֹא אֲתִי מְחַשְׁבָּה וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר וּמָה לָנוּ
לִילָךְ בְּתֵר נְהוּג וְכו', עַם כָּל אַרְיִכוֹת דְבָרֵי אֵינָם נְרָאִים, דְמָה בְּכָף שְׁאֵמַר כְּדַת מְשָׁה
וַיִּשְׂרָאֵל, הָא אָמַר ה"א מְקוּדְשָׁתִּי לִי בְּטַבְעַת זֹו, וְעֲלָה קָאִי כְּמוֹ"י הִינּוּ דְקִדּוּשֵׁי טַבְעַת
יְהִיָּה כְּדִמוֹ"י אֲבָל לֹא לְקִדּוּשֵׁי אַחֲרִים, וּפְשׁוּט: תו כְּתִב רומ"פ דְבְּחֲנוּפָה בְּלֹא דִיבְר עֲמָה
בְּעֲסָקִי קִדּוּשֵׁי וְלֹא אָמַר ה"א מְקוּדְשָׁתִּי קָנָה דְסִתְּמָא דְש"ס חֲנוּפָה קוּנָה מְשִׁמַּע בְּלֹא אֲמִירָה
כְּלָל, אֵינִי יוֹדֵעַ רְמֵז מְשִׁמַּעוֹת דְגִמְרָא קְאָמַר לִיסוּד הַקִּנְיָן דְחֲנוּפָה אִם יְדַעִינוּ דְרוּצָה לְקַבּוֹת
בְּזֶה וְכִדְקִתְּנִי מִתְּנִי' אִשָּׁה נְקִיָּת בְּכֶסֶף נִימָא ג"כ דְסִתְּמָא קִתְּנִי, ומ"ש רומ"פ רֵאִי וְהַד"מ
ס' ל"ג דְבִבְיָאָה אִךָ דְלֹא אָמַר הַאמ"ל, וְגַם רֵאִי מְגִיטִין פ"א מְרָאוּ שְׁנִתְּיָנְדָה, כ"ז אֵינוֹ
כְּלוּם, דְהִיסוּד בְּגִיטִין כִּינּוּן דְאֵין דְנִין מִכַּח חֲזָקָה דְאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּב"ז, דְדַעַתוֹ וְדָאִי
לְקִדּוּשֵׁי הַגֵּי בְּאֲמִירָה מְפֹרָשׁ כִּינּוּן דְאֵין דְנִין כֵּן עַל כְּוֹנָתוֹ וְגִלּוּי לְכָל, וְדְבָרֵי הַד"מ הִינּוּ

ג"כ להסוברים דפנוי הפא על הפנויה ג"כ אמרינן אא"ע בב"ז ובעל לשם קדושין, זה הוי אמירה, ואינה פוסקים דדוקא במקרה אשרו ולנה בפונדק, אבל בפנויה דעלמא לא אמרינן פו, וממילא צריך שיאמר האמ"ל כמו בקדושי פסר, דאין חילוק בקדושי פסר לביאה רק היכי דשינה אא"ע בב"ז דהוי פאמירה.

[ובאמת קשה לי על לשון רש"י ו"ל ריש קדושין, דאמר הרי אמ"ל בביאה, למאי שיאמר לי, דבקדושי פסר שינה שמא מקדשה בשליחות לאחר אבל בביאה לא שינה פו,] ומ"ש מעכ"ת דעידי יחוד הוי פעידי ביאה שבנדאי אמר לה בשעת ביאה הא"מ בינה לבין עצמה, זה אינו, דאלו הוי צ"ל פו, בנדאי הוי צ"ל פו עדים עכ"ס.

ובנדאי האמת פו הוא, אבל הטעם דל"ש פלל שיאמר פיון דמעצמותו אנו דנין הביאה לשם קדושין מפח חזקה דאין אדם עושה בב"ז זהו עצמו הוי פאומר: תו פתב רומ"פ דבתשובה להרמב"ב תק"ט דהוא ועיטור נאבי אסר מחמירין מי יקל נגדום, למה זה יעלה לחשבון העיטור נאבי אסר, דהם לא דברו בזה רק ביסוד הדין דקיי"ל להחמיר כר"ה דחופה קונה, וה"נ משמע להדיא מלשון תשובת נהרב"ב הג"ל: ואף לו יתא דהרמב"ב לבדו פסק פו, מי ירום ראשו להקל ובפרט נבער מדעת פמוני.

אבל באמת לפימ"ש כפר דבאותו שעה דרוצה לקנות בכסף אז קונה חופה, ולמדתי מזה מהיה דבנפילה ניחא ליה דליקני מ"מ קונה קנין חצר א"כ דברי שו"ת מהרב"ב ג"כ מה"ט, דבשעה שקידשה בקרובי' בכסף אז חופה קונה [ואף דחופה ג"כ לא קנה מפח דעדות קרובים, זהו קשה בלא"ה, וע"כ דכוננתן הפל על יחוד דמתחלה מחמת יחוד, צ"ל דדר עמה בביתה ואא"ע בב"ז והוסיף דגם מדין קנה יחוד]: אבל בנ"ד נגרר הדבר הפל אחר היסוד דלא מקרי עידי ראיה, וכיון דאינם עדים ואינם יודעין שנתן לה הכסף מפח אומדנא דלצחוק, ממילא אינם עדים לקדושין דחופה, דאם לא יתן לה גם חופה אינה קונה, ורק בנפילה דמה שרוצה נעשה, והיינו בנפילה דלא חסר פלוס מרצונו בזה חצר קונה, אבל בנ"ד דדעתו לקנות אם לא נתן הכסף עדיין לא הגיע זמן רצונם לקנות, דלא רצה לקנות בלא פסר גם חופה אינו קונה: וביותר דמי שרוצה לקנות בכסף נימא דקונה בקנין אחר הא פשיטא דאינו, דמה אינו רוצה להקנות לו בלא פסר ה"נ אשה אין רצונה להקנות עצמה בלא פסר ונכנס לחופה ע"ד שתקבל פסר ולא ניחא לה להקנות לו בחינם בלא פסר ופשוט: ובאמת אף במה שדנתי דאם מקדשה בכסף תחת החופה דאף דלא היה ש"פ דמקודשת בחופה, דהכסף דפחות מש"פ הוי כמו נפילה, וחופה הוי קנין, ויש עתה סיוע לזה מדברי מהרמב"ב הג"ל, ויש לעיין דא"כ במלנה ופרוטה דתליא אי דעתה בפרוטה, וכן בהיה דקדושין בשמין את הנזיר (דף מ"ח) דנקטו פולם הטעם דדעתה אנזיר, ולפי הסוברים דל"ג ורבנן מספקא להו, דהא פליגי ר"מ ונחמים, דר"מ ס"ל דאין דעתה אנזיר [ועיין תוס' קדושין (דף ז' ע"ב ד"ה ורי"א ומהרש"א שם) ותמצית דבריו דמ"ש תוס' שמין את הנזיר משמע אח"כ היינו דאלו שמו תחילה, הא חזינו דדעתה אנזיר ומ"ט דר"מ, הרי דס"ל ג"כ דטעמא דר"מ דלא ס"ל דעתה אנזיר ומ"ש מהרש"א להגיה דצ"ל בתוס' התקדשי לי בשטר, והיינו למסקנא דמייירי בשטר אירוסין, נראה לענ"ד דכוננתו דלא ס"ל דמייירי בשט"ח, שפיר היינו יכולין לפרש דשמין תחילה, ופלוגתיהו דר"מ ורבנן, דר"מ ס"ל מלנה ופרוטה דעתה אמלנה ולזה

הקשו רק ממסקנא דמיירי בשטר אירוסין, ומ"מ קשה לי, דלמה הוצרכו התוס' לדחוק בתירוץ דשמין הנזיר היינו מעיקרא, ופלוגתניהו על הדיוק דאם לאו א"מ לאפוקי מסברא הא בפשוטו י"ל פיון דקושיותם רק למסקנא דמיירי בשטר אירוסין, הא י"ל דאוקמי זו להלכה דקיי"ל כרבה דלא צריף שומא, ושמן היינו אח"כ לר"י דצריף שומא ושמן מקודם ס"ל באמת דבשט"ח מיירי ופליגי במלנה ופרוטה] והא בלאו דעתה אנזיר נימא בשעה שרוצים בקדושי שטר מתקדשה בפרוטה מעצמו בלא דעתה לכה, ומנה הי' נראה דלא אמרינו פו רק במציאה דל"צ דעת מקנה, בזה מעצמו קנה בחצר, אבל לא בקדושין, דבעינו דעת מקנה, וא"כ הי' מנה קושיא על מהרמב"ב הג"ל: ואולי יש לחלק דקנו כסף לא הוי ממילא כמו בשטר אירוסין דהרי מצינו ריש קדושין דאשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה ועיין בתוס' דגנאי לה בכף, ועיין במהרש"א שם דבשאר קנינים חזקה ושטר לא שייף פו, והיינו דאם מתקדשה בכסף גנאי לה שהיא אינו ש"פ, וא"כ י"ל דכמה פעמים אין רצונה לקדש אף בפרוטה, וביותר מכן דלא יתא נראה דשומא דידה בכף וכף, ומתתזלא למפור עצמה במיעוט הזה, א"כ י"ל דמש"ה אם אין דעתה אנזיר לא חזיק ממילא קדושי הנזיר, דאולי מקפדת בכף, ואינה רוצה למפור עצמה בכסף זה וניחא לה יותר בלא מחיר, וכן במלנה ופרוטה רצונה דוקא בסוף הרבה, מ"מ דמי הקדושין הוי רק בפרוטה, ואידך דמלנה הוי כמו תנאי דג"כ לה גנאי להתקדש במעט זה, וכמו שמקדש בפחות משנה פרוטה ע"מ שיסתן לה אלה פסף, אף דמקבלת הרבה ומ"מ גנאי לה שתפיסת הקדושין דהיינו המכירה יהי' במעט, וא"כ זהו הפל בכסף, אבל בחופה שפיר י"ל דעצמו מתקדשה בשעה שמקבלת הכסף: ועדיין יש לעיין במקדש במלנה ובעל למ"ד דא"צ גט דמטעי טעי ולא בעל לשם קדושין, הא מ"מ פיון דרצונם בקדושין לקני ביאה מעצמו, ומכ"ש בבעל מיד כמ"ש הרי"ף שם דלישנא ובעל משמע מיד הוי כמו עוסקים בענין קדושין ולהוי מעצמו הקדושין, ובזה הי' מקום לומר דבאותו רגע דבעל פיון דסברי דכבר מקודשת ליה, ואינו חושבים לשום קנין באותו רגע לא מהני, דדוקא ברגע דרוצה לקנות בנפילה קונה חצר, אבל ברגע שאין דעתם על קנין דחושבים שהם קנין מכבר לא מיקני ממילא, ודומה להעודר בנכסי הגר וסבר שהיא שלו: ומ"מ יש לעיין ממ"ש הנ"י פ"ג דב"ב גבי רב ענין דשקיל בינדקא בארעא, דבדעת אחרת מקנה דמהני, וכ"כ הרשב"א גיטין (דף כ"א) דגבי זקן שהיה מלנה, ומ"מ החילוק פשוט דהתם האחר מקנה, אבל בזה גם דעת אחרת שפכר קנו ושניהם לא פונו לקנין, אבל מ"מ עדיין קשה, במקדש בפחות מש"פ ובעל דלא טעי דתליא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, והא פיון דידעי דלא נקנתה מכבר נימא דהביאה בעצמה הוי קדושין (וצ"ל לולא דא"ע בב"ז ובעלה בסתם לא בכוננת הקדושין ממילא באותו רגע לא נתפוננו לשום קנין, ולא ניקני ממילא בביאה] ולפ"ז יקשה על מהרמב"ב הג"ל במ"ש דהא הי' היחוד ומה בכף, הא מ"מ עדיף ממלנה דמטעי טעי, ולא הוי ביאה מעצמו קדושין, ואף להפוסקים דמקדש במלנה ובעל צריף גט, היינו דלא אמרינו דטעי בכף, אבל בועי ממש לא הוי קנין, וכמו בסברה שהיא ש"פ לא אמרינו אין אדם עושה בב"ז כמ"ש בהגהת ש"ע סי' ל"א, ובהכרח צ"ל דעובדא דמהרמב"ב הי' דאף אחר דנגלה דהעדים היו קרובים, הנה דר עמה יחד, ואח"כ נשאלה השאלה אם צריף לקדשה שנית בזה כתב דהא הי' היחוד דלא טעי דקרובים פשנים לעדות ואמרינו אין אדם עושה בב"ז,

הרי דוכינו לדיו דדוקא דדמא דנפילה, דבשעה זו שרוצה לקנות בקנין זה אף דלא מהני, מ"ו קונה בקנין אחר, אבל לא מקנדם לזה וכולא לאחר מפאן, ובנ"ד אם לא נעשה נתינת פסוף לא קנה חנופה, דרצתה דוקא בפסוף, וא"כ פינו דלא הנה עידי ראיה להנתינה מש"ה אינם עדים על קדושי חנופה: גם מצד קנין חנופה, יש עוד צד להקל, פינו דפנויות דידן פולו נדות הן להרמב"ם חופת נדה לא הוי חנופה פלל, א"כ הוי ס"ס דרבנואתא, ספק דחנופה אינה קונה, וספק דחופת נדה לא הוי קנין, וגם אם יש אומדנא דמוכח דלצחוק הנה אף דלא סמכינן בזה משום חומרא דא"א, מ"מ בחנופה דבלא"ה הוי ספיקא אם קונה י"ל דסמכינן אאומדנא, ומכ"ש בחופת נדה, אלא דלענין זה הייתי מצריף אומדנא דמוכח טובא, אבל לענין קדושי פסוף בזה דיש אומדנא דלצחוק אף שאינו בגדר מוכח הרבה עד שלא נידון לדברים שבבלב, מ"מ מפח ספיקא דלצחוק, י"ל דלא מקרי עדים על הנתינה, דדלמא לא רצתה לקבל הקדושין דכל מעשיה הוי רק לצחוק: מ"ש מעלתו דאין סברא לחלק בין אין פנונתו פלל לקנות באותו שעה ובין אין פנונתו לקנות בדבר אחר, אצלי החילוק גדול מאד, וכן מצאתי בעזה"י אס"פ מפורש במ"ל פ"ב מהל' זכיה: תו פתב מעלתו על סברתי דחזקת מרא קמא לסייע לבטל הקדושין עפ"י יסוד דהראנ"ח דבדבר שאין הספק נולד לא מקרי חזקה, וליכא רק חד צד, דאם יתבע אותה בדין תחזיר המעות משום מ"ק, ובמה יהי הקדושין וזה אינו פאן דחזקת מר"ק לא מצי לבטל קדושין עצמה ואיכא ספק קדושין ממילא אין מעות חוזר בדין כדי שלא יאמרו קדושין תופסים באחותו עכ"ל.

למה יאמר ר"מ דברים שאין להם שחר, אני דן דמפח חזקת מר"ק מחוניבת להחזיר הפסוף ולא הנה פאן קדושין פלל, וממילא בטל הקדושין, ובאמת קדושין תופסין באחותה: בהא נחתי ובהא סלקא, דנדאי אי ליכא דחק עיגון, דעתי להצריכה גט, דאף דהרבה תשובות כתבו דבמקום דאין צריף גט, אינו ראוי להחמיר לפוסלה מכהונה, וזהו פאם ההיתר ברור, לא בנ"ד דהיתר רק עפ"י פמה יסודות משולכות יחד, גם אין ראוי לחוס עליה, דהיא עצמה גרמה לה פן במעשיה מעשי תעוועים פאלו, וכל דברי רק במקום עיגון ודחק אם יש אומדנא גדולה דלצחוק פוונה פאשר אין רחוק בעיני, פינו דלא הנה שום הכנה מקנדם ולא עניני התחייבות וכדומה, גם שלא מסרה מודעה מ"מ אפשר דיבורר שהלצים השיאו אותה לעשות הלצנות ענין קאוועדיע: ובקדושין לחו דבלא פסוף יותר ספק דאפשר דרצתה לקשור עמו לאגוד בו, אבל לעשות מיד חנופה ונשואין בלי הכנות והזמנות קרובים ממשפחה ולעשות נשואין בבית פונדק, גם גישק אותה בידיה אחר חנופה אף דפנויות אין נזהרות בנגיעה לאדם בזמן נידותו, מ"מ פולו נזפרות תיכף אחר הנשואין, בזה נשאתי ונתינת בדבר, לא להכרעה למעשה, רק אם ימצא מתירים, לא אמנע להיות סניף עמהם, פן נראה לענ"ד: תשובה נז לכבוד הרב הגאב"ד ר' בנימין זאב בק"ק סטאוויסק ובדה"צ נ"י.

ע"ד ענין הגט שנסדר אצל פבודכם, ונשלח ע"י שליח ליתן לאשה סמוך לפה, והשליח לא הלא לב"ד, רק שיש עדים שפסר לה הגט בשליחות מבעלה, וא"י אם אמר השליח בפ"נ, ואמרתם אחרי שיש עדים שם שראו שפסר הבעל גט להשליח, ואמר לו הילך גט זה ותן אותו לאשתי, בכה"ג א"צ לומר בפ"נ כמ"ש תוס' ריש גיטין ד"ה דאתינה, ואם ליחוש שפא נפל הגט מהשליח, הא נדאי לא חיישינן פדעת פל הפוסקים: נפלאתי על

פְּבוּדְכֶם אִיךָ הֶעֱלַמְתֶּם עֵינַי מִדְּבָרִים הַמְּפֹרָשִׁים בְּמִקּוֹמָן פְּלוּגָתָא דְרַבְּנָא תָּא בְּזָה בִּשׁ"ע
סִי' קמ"ב ס"א בְּהֶגֶה י"א דָּאם יֵשׁ לְשָׁלִיחַ הֶרְשָׁאָה וְכוּ' וי"ח דְּהֶרְשָׁאָה לָא מְהֵנִי קִיּוּם,
וּבד"מ שְׁבַטוֹר אוֹת ב' סִיִּים דְּאִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא אוֹתוֹ גַּט נֶאֱבַד וְזֶה מְזוּנִינָה, וְזוּ"ל הֶרִיב"ש
דְּאִפִּילוּ בְּחַד שְׁלִיחַ וְאַחַר לְצַרְף עִם הַשְּׁלִיחַ לְהַעֲיֵד עַל הַשְּׁלִיחוֹת דְּכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים דְּמֵהֵנִי
וּא"צ לֹמַר בִּפ"נ דְּהוּי פְּאֲתִיּוּהוּ בִּי תְּרִי, דְּכִינּוֹן דְּיֵשׁ עֵדִים שֶׁהוּא שְׁלִיחַ בְּגַט זֶה פְּדִי לְגִרְשָׁה
שׁוֹב אֵין הַבְּעַל יָכוֹל לְעַרְעֵר, מ"מ אֶפְשָׁר דְּדוֹנָקָא פְּשָׁהֶדּוּ הַמְּצַטְרֵף לְהַשְּׁלִיחַ הוּא עֲתָה
בְּכָאן עִם הַשְּׁלִיחַ וּמְפִיר הַגַּט בִּטב"ע אוֹ בְּסִימָן מְוָבְהַק וּמְעִיד שְׁעַל גַּט זֶה נֶעֱשָׂה שְׁלִיחַ
וְאָז הוּי בְּנִתְקַיִים הַגַּט זֶה בְּחֹתְמִיּוֹ, פִּינּוֹן דְּמִיד בַּעַל בְּא לֹ, אֲבָל בִּנ"ד אַעפ"י שְׁיֵשׁ שְׁטַר
שְׁלִיחוֹת בְּיַד הַשְּׁלִיחַ שֶׁהַבְּעַל מִינָה אוֹתוֹ לְשָׁלִיחַ וּמְסַר גַּט פְּשָׁר בְּיָדוֹ וּפ' וּפ' עֲדִיּוֹ, מ"מ
אֶפְשָׁר שְׁאוֹתוֹ הַגַּט נֶאֱבַד וְזֶה מְזוּנִינָה, וְאַעפ"י שְׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶה מ"מ אֵין גַּט זֶה מְקוּיִים
אֱלָא בְּקִיּוּם הַגַּט וְלֹא בְּתַקְנַת חז"ל עכ"ל וְכוּ' נֶרְאָה לְהַדְיָא דְּעַת הָרָא"ש מ"מ שְׁרִישׁ גִּיטִין
וְכוּ' נֶרְאָה מְסַבְּרָא וְכוּ' כִּי הִיכִי דִּיקְיִים הַשְּׁלִיחַ כְּתַב הַשְּׁלִיחוֹת יְקִיִּים חֲתִימַת הַגַּט עכ"ל,
מְבִנְיָא דְּרַפָּא בְּקִיּוּם שְׁטַר שְׁלִיחוֹת צְרִיף ג"כ קִיּוּם חֲתִימַת הַגַּט, וְהֶרִי הָרָא"ש כְּתַב מְקוּדָם
בְּהֵיחָא דְּאֲתִיּוּהַ בִּי תְּרִי כְּדְּבָרֵי תוֹס' הַנְּ"ל, א"ו דס"ל לְחַלְקָא, דְּוָקָא בְּהֵיחָא דְּאֲתִיּוּהַ שֶׁהֵם
אוֹמְרִים שְׁשַׁלְּחָם בְּגַט זֶה וְהוּי עֵדִים שְׁנִתְגַּרְשָׁה, אֲבָל עֵדִים שְׁמְסַר לֹ גַט לְגִרְשָׁה, זֶהוּ לָא
הוּי כְּעִידֵי גִירוּשִׁין, וְה"נ דְּעַת הַרמ"ה בְּטוֹר וּש"ע שְׁם סְעִיף ה' אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהַבְּעַל
מְסַר לְסוּמָא גַּט זֶה וְכוּ' מְדַנְקֵט גַּט זֶה דְּוָקָא מְשַׁמַּע דְּמְסַר לֹ גַט בְּעַלְמָא לָא מְהֵנִי, וְכַדְעַת
הֶרִיב"ש הַנְּ"ל: עוֹד הֶעֱבַרְתִּי עֵינַי פְּבוּדְכֶם בְּזֶה הַדִּין (דָּרָה ס"ה) דְּרַפָּא בְּעִידֵי שְׁלִיחוֹת מְהֵנִי
רַק אִם הֵם עִידֵי מְסִירָה, דְּבִלָּא"ה מְקַרִי חֲצִי דְּבָר, וְהֶרִיב"ש סִי' הַנְּ"ל הַשִּׁיב ג"כ טַעַם זֶה
לְפִסּוֹל הַגַּט פִּינּוֹן דְּעִידֵי הַשְּׁלִיחוֹת לָא הִיוּ עִידֵי מְסִירָה דְּפּוֹסֵל הַרמ"ה מְשׁוּם חֲצִי דְּבָר,
וּמִמָּה דְּסִיִּים הֶרִיב"ש וְזוּ"ל וְאַעפ"י שְׁפַתְבְּתִי שְׁאֶפְשָׁר שְׁאֵין הַגַּט מְתַקְיִים בְּמָה שְׁפַתְבְּ
בְּשְׁטַר שְׁלִיחוֹת שְׁמְסַר הַבְּעַל לִידוֹ גַּט פְּשָׁר דְּעִידִין אֶפְשָׁר דְּזֶה גַט אַחַר הוּא, י"ל דְּהִינּוּ
דְּוָקָא לְעַנְיָן שְׁצ"ל בִּפ"נ שֶׁהוּא קִיּוּם גַּט עֲצָמוֹ אֲבָל לְעַנְיָן מִיכּוּי שְׁלִיחַ פִּינּוֹן דְּאֵינּוּ אֱלָא
מְשׁוּם חֲשָׁשׁ אִם אָמַר הָא' בִּפ"נ אִם לָא יֵשׁ לְהַקְל מְשׁוּם עֵיגוּנָא עכ"ל.

א"כ בִּנ"ד דְּהוּי רַק סְפַק שְׁמָא לָא אָמַר בִּפ"נ מְשַׁמַּע דְּיֵשׁ לְהַקְל בְּמִקּוּם עֵיגוּן, וְעַם כָּל זֶה
עֲדִינּוֹן צְרִיף יָשׁוּב גְּדוֹל, לְזֶה תְּמַחְלוּ לְטְרוּחַ וּלְהַשְׁתַּדֵּל שְׁיִהְיוּ עוֹד ב' שְׁמַכִּירִים חֲתִימוֹת
עַד הַשְּׁנִי שֶׁל הַגַּט שְׁשַׁלְּחַתִּי לְיַדְכֶם, וּבִמְכ"ת לָא יָפָה עֲשִׂיתֶם שֶׁהַנְּחַתֶּם לְהַעֲד יְהוּדָא בְּן
מֹשֶׁה שְׁיִפִּיר חֲתִימַת עֲצָמוֹ וְחִבְרִיּוֹ, וּבְזֶה אִם תְּמַצְאוּ רַק אֶחָד שְׁמַפִּיר חֲתִימַת שְׁנִיָּהֶם לָא
מְהֵנִי, דְּהוּי מְפִיק תְּלַתָּא רִיבְעָא אֶפְנֹמָא דְּחַד סְהַדָּא, וּמְהַרְאוּי הִי' לְכֶם שְׁלָא יְעִיד הַעֲד
יְהוּדָא עַל חֲתִימַת עֲצָמוֹ כָּלֵל, רַק עַל חֲתִימַת חִבְרִיּוֹ, וְהוּא עֲצָמוֹ יַחְתּוּם בִּפְנֵי ב"ד חֲתִימַתוֹ
עַל הַחֶרֶס, וּבְזֶה מְהֵנִי אִם תְּמַצְאוּ רַק ע"א דְּמַפִּיר חֲתִימַת הָעֵדִים, וְעֵינּוֹן ש"ף סִי' מ"ו
סל"ח, כֹּן נֶרְאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה נַח לִידִידֵי הָרַב ר' יִשְׂרָאֵל נ"י בְּרַאזְעַבְעֵרָג.

טְרִידְנָא טוּבָא, וְאַף הַשְּׁעָה צְרִיכָה לְכַף לְהַתִּיר בֵּת יִשְׂרָאֵל מִכְּבָלֵי עֵיגוּן, וְשְׁלָא תְּהִינָה
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל כְּהַפְקַר מְוָכְרַחֲנֵי לְהַשִּׁיב בְּקִיצוֹר נְמָרָץ, דְּלִדְעַתִּי הַקְלוּשָׁה כְּפִי גְּבִיית עֲדוֹת
מִן מַעַכ"ת אֲנִי רוֹאֶה שֶׁהַנְּעַר אֱלִימְלָךְ לָא חֲרַף רְמִיָּה צִידוֹ, וְלֹא הוֹעִילוּ מְעַשְׂיוֹ כְּלוּם, כִּי
מָה שְׁמַעִיד ר' אֵיזַק שְׁשַׁמַּע שְׁאָמַר הַנְּעַר אֱלִימְלָךְ הֶרִי אֶת מְקוּדְשָׁת לִי בְּטַבְעַת זוֹ, פִּינּוֹן
שְׁאָמַר שְׁלָא רָאֶה הַנְּתִינָה מִידוֹ לִידָה, וּבִלְע"ז אִיךָ הָאֲבַע נִיכְט גִּיזְעָהן דָּאס עַר הָעַט אֵינְהַר
אֵינּוֹן רִינָג גִּיגַעְבִּין לִית בִּיָּה מְשַׁשָּׁא כְּמִפְּרָשׁ בְּתִשׁוּבַת הֶרְשָׁב"א דָּאם לָא רָאוּ עֵדִים

הנתינה ממש לינה אעפ"י ששמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ואח"כ יצא החפץ מת"י אינו קדושין, והובא להלכה בהגהת ש"ע ס"ב ס"ד, ואף דהב"ש ס"ק י"ב הביא המרדכי, דאע"ג דלא ראו הנתינה ממש אין לבטל הקדושין אם ראו דבר המוכח, ומדמי לה היא דהוה הוה עידי יחוד הוה עידי ביאה, מ"מ בעינן עכ"פ ראו דבר המוכח, שתיקף ומיד אח"כ ראו הטבעת בינה וגם בזה אינו מוכח דמקרי מוכח, אלא פדאיתא במקור הדין בספר החכמה שנתרצה תחילה לו להתקדש ונכנסו יחד למקום הנועד ע"ד להתקדש בזה בשמעו שאמר ה"א מקודשת להרשב"א ומקרה"ם [הובא בתשו' מימוני ס' נשים סי' א'] ולהמרדכי מהני מטעם דראו דבר המוכח, אבל בנ"ד דלא ראו שנתרצה ונכנסו ע"ד להתקדש, גם לא אמר שראו תיקף ומיד הטבעת בינה, אלא שאמר שהנער אלימלך אמר לו שנתן הטבעת בינה, פשיטא ופשיטא דלית ביה משאש בקדושין פזו, וכ"כ בשו"ת הרמ"א סי' ל', ולא נשאר רק עדות הנער וואלף שהוא מעיד על קדושין גמורים, ולדעת הסמ"ג קי"ל דהמקדש בע"א חוששין לקדושין וקרה"א סי' מ"ב ס"ב פתב להחמיר, מ"מ הא בע"א בהכחשה לכ"ע לאו פלוס, וכמ"ש הרמ"א אם אחד משניהם מכחיש העד ל"ח פלל, ובנ"ד דהיא אומרת שמעולם לא נתן לה הטבעת, נאמנת להכחיש העד ולזה היא שרוא לאנסובי לכל שתרצה, רק לא להנער וואלף הנ"ל, פו נראה לענ"ד: עקיבא גינז מא"ש.

תשובה נט להבד"צ המופלגים בק"ק שטראלזון. ע"ד שאלתכם, באשה שנפטרה תוך שנה שניה לנשואיה בלי ז"ק, והגבאים לקחו לרשותם כל הבגדים והתכשיטים שלה שהכניסה מבית אביה, עד שישמעו שורת הדין בענין ירושת הבעל, והממון שהכניסה לנדן נפסד הכל, והוא עני ואביון גברא ארטילאי, והודעתי לכם שורת הדין שהבעל יחזור החצי לירשיה שהוא אביה, ונחזרם לשאול אותי איך ינהיג בהוצאת צרכי קבורה אם החיוב על אביה או שינופה מחלק הבעל: הנה דבר זה מחלוקת אחרונים, דעת החלקת מחוקק אה"ע סס"י נ"ה דהוצאת קבורה על שניהם פיון דמחזיר החצי, ודעת הב"ש שם דהחיוב פולו על הבעל ובנחלת שבועה בהל' תנאים אחרונים סי' ט' אות ד' נראה דעתו ג"כ כהב"ש [והביא ראיה משומרת יבם סי' ק"ס, ונראה לענ"ד דלא דמי די"ל דכף היתה תקנת חז"ל, דנגד זכות שנתנו להבעל עדיפות מהאב שיהי' הוא יורשה ולא האב אף אם אינו יורש הכל, מ"מ אם פמין אחד מהנכסים זוכה בהם הבעל לבדו חלה חיוב קבורה על אותן הנכסים שזוכה בהם הבעל לבדו, מש"ה בשומרת יבם, לא מבצעי לדעת תוס' דהיבם יורש כל הנכסי צ"ב, א"כ בנכסי צ"ב הפקיעו ירושת האב מהם, מש"ה חלה חיוב קבורה על נצ"ב, אלא אף לאינך שיטות, וכדקיי"ל דבנצ"ב יחלוקו, מ"מ פיון דלגבי יבם גם המנה ומאמים הו מדיו ירושה פאלו הכניסה לו וכמ"ש תוס' פתובות (דף פ"ב ד"ה יורשי הבעל) הדרינו לסברא הנ"ל פיון דלגבי עיקר פתובה הבעל לבדו הוא שם יורש ולא יורשי האב שיקף תקנת חז"ל שהחיוב קבורה חל על אלו הנכסים דהבעל לבדו יורשה, משא"כ בתקנת שום בשנה שניה, דמצד מנה ומאמים לא מקרי יורש דלא ניתנה פתובה לגבות מחיים, ולגבי אינך נכסים פל אימת דהבעל יורש גם יורשי האב יורשים ואין בנמצא שום מין נכסים שיהי' הבעל לבדו שם יורש עליהם, וא"כ מפל הנכסים שבשבילם חיוב הקבורה, פמו כן חל החיוב ג"כ על האב, ובזה נסתר ראית הב"ש והנ"ש ממקרי"ל.

והיינו ממה שהוכיח המהרי"ל דתקנת שו"ם הי' ג"כ על נכסי מלוג ממה דהדין דבשנה הראשונה פטור מלקברה, לפי הג"ל אין מזה ראיה, דקושני'תו ג"כ פנ"ל, דאם איתא דנ"מ אינו מחזיר, א"כ על הנ"מ הבעל לבדו שם יורש עליו, מ"מ החיוב קבורה עליו מפת אלו נכסים דהיינו הנ"מ, פן נ"ל נכון בסברא: גם נראה לענ"ד לדון דדברי הב"ש המה רק אם יש להבעל ממון לעצמו, אבל בנ"ד דהבעל ארטיילאי וצריף לחסר צרכי קבורה מהנכסים שלה י"ל דהוי פחסר דמחזיר החצי מהנשאר בעין דלא נעשה בע"ח וא"צ להשלימם מחלקו, הגם דזה צריף ראיה גדולה, דבפשוטו י"ל דלא מקרי חסר רק מה שהוציא בחייה [דבכה"ג אף בבבז פטור פדמשמע בהגהת ש"ע סי' נ"ב] דהתקנה לא הי' רק במה שפא לירש בשעת מיתתה, אבל במה שמוציא לצרכי קבורה, י"ל דמיד בשעת מיתתה זכה האב בחלקו, וההיא דתשובת מיימוני סדר נשים סי' ל"ה דמנפה צרכי קבורה, היינו מטעם המבואר שם, פיון דלא ירית אין מחוייב פלל בקבורתה, א"כ י"ל דלא מקרי חסר ממילא הדין דמחלק הבעל יגנפה פל צרכי קבורה לדעת הב"ש ונ"ש הג"ל, מ"מ פיון דמ"מ יש לצדד דצרכי קבורה בכלל חסר, דזהו שנייה ג"כ לעסק דינדה, [דהרי יתר מזה כתבו האחרונים בשם המרדכי דהבעל ניזון ל' יום מהנזון אחר מיתתה] וכאן דבלא"ה קיימנו לנכון דברי הח"מ, נראה לענ"ד דעכ"פ בזה שהיא גברא ארטיילאי יש לסמוך למעשה דהדין דצרכי קבורה מאמצע: והנה לכאורה הי' נ"ל להביא ראיה לזה דצ"ק מקרי חסר, דלכאורה קשה מה דהובא בהגהת ש"ע סי' קי"ח דעת הרא"ש בשו"ת דלא תקנו תקנת שו"ם בנ"מ, ואיך סתם הרמ"א בפשיטות סי' נ"ב דצ"ק יגנפה, ואמאי אין הבעל חייב בקבורתה לשיטה זו וכקושני'ת המהרי"ל, וצ"ל דהטעם דהוי חסר, ומיירי באין להבעל ממון בפ"ע, ומשו"ת מי"ל אין ראי' בהיפוף, די"ל דבא ליתן טעם אף היכי דאית ליה ממון בפ"ע, אף נ"ל דאין זה הכרח, דלפום רהיטא הי' נראה דקושני' מהרי"ל מעיקרא ליתא, למ"ש תוס' פתובות (דף פ' ע"ב ד"ה או דלמא) וי"ל דלאו דוקא וכו', וא"כ י"ל דזהו רק לס"ד, אבל למה דפשיטה מבריי'ת' דירשיה יורשי פתובתה חייבים בקבורת' י"ל הטעם דתקני קבורתה רק תחת דוניהא, ולא תחת נ"מ, וכדמשמע להדיא פן בתוס' פתובות (דף נ"ב ע"א ד"ה רצה פודה) דכתבו דפירות ופרקוקה אין מצויים פמו פתובה וקבורה, הרי דעיקר תקנת קבורה הי' נגד דוניהא דהוא מצוי דהפוחת לא יפחות מחמשים, וא"כ ממילא מיושב קושני'ת המהרי"ל, דמשום ירושת נ"מ לא תקנו פלל: אמנם נראה דאין זה מספיק רק ליישב קושני'ת מהרי"ל על הרא"ש לשיטתיה דאזיל בשיטת תוס' דהיבם יורש פל נצ"ב, א"כ י"ל דזהו גופא הטעם דהקבורה על היבם, דלא תקנו רק משום נצ"ב, אבל מ"מ למה דפסקינו פשיטת רש"י דבנצ"ב יחלקו ע"כ הטעם דהיבם חייב פכל הקבורה, דכל שהבעל יורש מקצת רמו חיוב קבורה עליו, א"כ פיון דלס"ד דהש"ס דקאמר א"ד יורשי האב חייבים דירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה, מוכח הסברא דתקנו ג"כ משום נ"מ, מה"ת לן לומר דלמסקנא נדחה זה, פיון דבלא"ה ע"כ הטעם משום דירש מקצת רמו חיוב קבורה עליו, א"כ קושני'ת מהרי"ל במקומו, אמנם י"ל דמ"מ יש ליישב, והיינו די"ל דגם לס"ד עיקרי התקנה שחייבו לבעל לקבור ואף בליטא נכסים משום לא פלוג, היינו נגד פתובתה דהוא נצ"ב, דהוא מצוי ועפ"י הרוב יש נכסים להיורש, מש"ה אף אם לפעמים ליפא לירש חייב משום לא פלוג, ומ"מ זהו דוקא אם פח ירושתו בכולה, מש"ה ס"ל להס"ד דאפשר

היכי דמגרעים פחו מירושא בנכסים נ"מ אף דלא תקנו משום נ"מ, מ"מ לא תקנו אלא היכי דהוא יורש בכולה ולא בגרע זכותו בשום דבר, וא"כ מירושא קושיות מהרי"ל דמשום נ"מ לחוד לא אמרינו לגביל ל"פ, פינן דאינו מלתא דפסיקא, דלאו לכל הנשים יש להם נ"מ, ואפשר גם באיפא נ"מ, מ"מ לגבייהו לא חלקו חיוב קבורה, באופן דליפא ראיה להסברא דקבורה מקרי חסר, אף מ"מ נ"ל עיקר כהח"מ דהקבורה מאמצע, פן נראה לענ"ד לדינא: אח"ז מצאתי בשו"ת הרדב"ז סי' כ"ד פתב להדיא דהוצאת קבורה על שניהן וכן העלה להלכה בשו"ת ש"ב יעקב אה"ע סי' כ"ט: תשובה ס לאלופי מנהיגי העיר דק"ק בובליץ יצ"ו.

ע"ד שאלתכם בפנויה שזינתה, והניקה בנה י"ח חודש וגמלתו לפי תנמה ואחר ב' שבועות לגמלתו נשאת לאיש בהסתר, ומיד אחר הנשואין נתעורר בזה המלמד שלכם שנעשה שלא כדין להנשא תוך כ"ד חודש, והאשה הנ"ל פרסה גדה קודם חופתה ונעדין לא טבלה, ושאלתם איך משפטו אם צריף לגרשה: בפשטא דמלתא הדין פשוט בסוגיא דיבמות ר"פ החולץ דצריף שיוציאנה בגט, ולא די בהפרכשה בעלמא, אכן לאשר במדינתכם קשים הנשואים [כאשר פתבתם שמשמעם זה נעשה בהסתר] ויכול להסתעף מפח הגירושים פה קלקולים, לזה חובה עלינו למצוא היתר בכל פח האפשרי עפ"י דתה"ק: הנה בהגהת מרדכי ר"פ החולץ הביא מחלוקת הפוסקים בזונה מינקת, ומשמע מדברי המרדכי לדעת הר"ש דמתיר בגרושה בנדאי מותר ג"כ בזונה, אלא אפשר לדעת ר"ת דאוסר בגרושה, י"ל דוקא בגרושה דיש מי שיכורף אותה להניק, אבל בזונה י"ל דמותר עיי"ש, א"כ פינן דלהר"ש בנדאי מותרת, וגם לר"ת יש לצדד, הי' אפשר לנו להקל עכ"פ בדיעבד, דאם נשאת ל"ת: אמנם בני יבמות מבואר דס"ל דבזונה גם לדעת הר"ש אסורה דגרושה תתבע לבעלה למסמס בבצים וחלב, משא"כ זונה פסיפא לה למתבעי, וכמו שפיאר דבר זה היטב בשו"ת צ"צ סי' ע"ה עיי"ש שדבריו נכונים בלי פקפוק ושאינן להקל כ"א במנפקת לזנות כמ"ש בהגהת ש"ע, ובנ"ד דנתנדע לי אחר החקירה שזנאסה ולא נשמע עליה שום פריצות, אין להקל בכח היתרא זה לחוד: אמנם מה שיש לצדד להקל, למ"ש הא"ז ומהר"י הובא בד"מ להקל בשוגג דא"צ גט וסגי בהפרכשה, ועי' ד"מ שם שכתב לענין הבחנה, ונ"ל, וכתב מהרי"ו סי' ע"ג, דוקא פשעברה וקדשה במזיד, אבל בשוגג די בהפרכשה, ודוקא ששניהם שוגגים, אבל פשהיא מזידה צריכה גט וכשמפרישים אותה א"צ הרחקה כמו בברח אלא די בברח לעיר אחרת מהלך ב' וג' ימים, וגם ישבע שלא ישוב אל המקום שהיא שם עד תום כ"ד חודש, וכתב בתה"ד סי' רט"ז, הא דמחלק בין שוגג למזיד, הם דברי הא"ז, ודוקא שוגג לגמרי וכו' וכתב הבנימין זאב סי' קכ"ט דאין לסמוך ע"ז אלא בכהן שאם יגרשנה אסורה לחזור לו, אבל בישאל צריף לגרשה עכ"ל, ול"נ דבכהן יש לסמוך אהרמב"ם ונה"ן והה"מ והב"י היינו דבחדשי הבחנה א"צ לגרשה] ובישראל יש לסמוך על מהרי"ו, עכ"ל, ושוב פתב הד"מ ונ"ל וע"ל רס"י זה מ"ש לענין הלכה, עכ"ל, מבואר דקולות הנ"ל שכתב בהבחנה הוא ג"כ במינקת חבירו ולסמוך בשוגג על המהרי"ו והא"ז, ובפסקי הרמ"א בספר המפה פפי הגהת הב"ש סקי"ז שצ"ל יש לסמוך עיי"ש, ובסעי' י"ב בהגהה ובב"ש שם פתב להדיא ונ"ל ואם בשוגג פנס מבואר לעיל דיש להתיר: אמנם נ"ל דדברי הב"ש אינם מוכרחים, די"ל דעד כאן לא היקל הרמ"א בשוגג לסמוך על המהרי"ו והא"ז אלא

בצירוף קולא דעת הרמב"ם והר"ן, דהיינו דבהבנתה א"צ גט, וכמו כן במינקת חבירו בקידוש אבל בנשא מינקת חבירו דלכ"ע צריכה גט אפשר דאין לסמוך על הקולא דשוגג לחוד, והכי משמע בבבאור ההגהה דכתב תחילה וי"א דאין חילוק בין קידוש לנשא, וע"ל סי' פיצד נוהגים עכ"ל, דהיינו להקל בכהן במזיד ובישראל בשוגג, וכינן דבמזיד בכהן בודאי אין היתר רק בקידוש לחוד, לסמוך על הרמב"ם, דאלו בנשא לכ"ע צריכה גט, ה"נ הקולא בישראל בשוגג הוא רק בקידוש לחוד, א"כ מ"ש הב"ש דבכנס בשוגג דמבואר לעיל להתיר, ה"ה פאן אינו מהדומה, דהתם יש צירוף דעת הרמב"ם וסייעתו דבהבנתה א"צ גט, וה"נ פאן בקידוש לחוד, אבל בנשא מינקת חבירו בשוגג מניין לנו להקל, ועי' במ"ל הביא ראיה דהרא"ש אוסר אפילו בשוגג, גם ביש"ש חלק על הא"ז הנ"ל, ולזה בעניי לא מצאתי מקום להתיר במינקת חבירו ונשא בשוגג: אף בנ"ד מצאתי תרופה להיות מבואר בש"ע אה"ע סי' ס"ד ס"ה דבאלמנה אין חופה קונה, ועי' בב"ש דעכ"פ לכ"ע אין חופת נדה קונה באלמנה עיי"ש, משמע דהיא פארוסה לכל דבר כמו בחופת נדה דעלמא להרמב"ם, א"כ בנ"ד דהיא חופת נדה, י"ל דהוא בכלל קידוש לחוד, והדרך לפסקי דהרמ"א לסמוך בשוגג על דעת הרמב"ם בקידוש א"צ גט, בצירוף דעת הא"ז ומהרי"ו להקל בשוגג, באופן דבנ"ד ג' צדדי קולות, א', דעת הפוסקים במרדכי דמזנה י"ל דגם להר"ש לא גזרו דין מינקת חבירו, ב', דעת הא"ז ומהרי"ו להקל בשוגג, ג', דעת הרמב"ם והר"י אורלייניש והר"ן והב"י להקל בקידוש, ובנ"ד דהוי חופת נדה הוי בקידוש לחוד, לזה בשעת הדחק וחשש מכשולים יש לסמוך להקל שא"צ גט, אבל עכ"פ הפרשה צריף שפירחיק לעיר אחרת וישבע עד"ר שלא ישוב למקומה עד תום כ"ד חודש, כן נראה לענ"ד: תשובה סא לכבוד ידידי מהו' הרב רבי זנוויל נ"י אב"ד בק"ק וואלשטיין.

ע"ד אשר נשאל רומפכ"ת ביבמה שזה זמן רב ניטל ממנה עצם מהאגודל יד ימינה, ומפח זה א"י להתיר בימינה הקשרים של מנעול החליצה אם יש לעשות מנעול שהוא אדוק ברגליו מבלי קשרים ולסמוך על הי"א שבש"ע סי' קס"ט סק"ג ומקורו מתשובת הרא"ש הובא בטור שם דבכה"ג א"צ כלל לקשרים וחליצה בעצמה יכולה האשה לחלוץ בימינה: ונראה לענ"ד יותר דבנ"ד יכולה להתיר הקשרים בשמאלה כדאמרין גידמת חולצת בשנייה, הרי פיון דא"א לחלוץ ביד חולצות בשנייה, ה"נ בנ"ד דא"א לה בימין דיד שמאל לא גרע משון, אף דתוס' חולין (דף כ' ע"א) כתבו בחד תירוץא דשן עדיף מיד שמאל, מ"מ מדברי תוס' יבמות והרא"ש מבואר דס"ל לעיקר לדמות שמאל לשון, והא מה"ט למדו דחליצה מהני בדיעבד ביד שמאל מדינא דגדמת, פיון דגדמת חולצת לכתחילה בשנייה, ה"נ אם א"א לחלוץ בימין תחלוץ בשמאל, ובקוצר, פיון דקיי"ל במפורש דחליצה בשמאל פשר, במקום דלא אפשר הוי כדיעבד, ואף יש לפקפק דלא מקרי א"א בימין, דהא כתב הרא"ש דבמנעול אדוק אצ"ק, א"כ אפשר דהחליצה יהי ביד ימין ע"י מנעול אדוק, ולזה נ"ל דיש לעשות מנעול שאדוק ברגלו וגם קרסים וקשרים, והיא תתיר הקשרים בשמאל דידה, דבזה ממנ"פ אם פהרא"ש ל"צ לקשרים ולא גרע מה שהתירה אותה בשמאלה, ואי לא נימא פהרא"ש ממילא א"א לה לחלוץ הפל בימין דידה ויכולה לחלוץ בשמאלה: אולם מה דפשיטא לרומפכ"ת דחליצת המנעול תהי' בימינה, לדעתי פיון דברוב תשמישים קשים לה בלי גודל, מסתמא רוב תשמישה

בשמאל, והרגילה עצמה לעשות רוב מעשיה בשמאל, והמיעוט בימין, ואם אחרי
החקירה ימצא שכן הוא א"כ דינה פאיטרת דחולצת בשמאל דינה דהא פתב הד"מ א"ח
סכ"ז הובא במג"א שם סק"ט דבהרגיל עצמו לעשות בשמאל מקרי ג"כ איטר, וכן משמע
סתומת לשון הש"ע, דלא נזכר חילוק פאיטר לפרש דוקא פשוטלד איטר, ואף דבמג"א
שם פתב עלה מיהו במקדכי שם (דף י"ח) נראה דלא בא המג"א להחמיר פשגי שיטות
להניח תפילין בימין ושמאל, אלא דכתב פה לעגנו מ"ש מג"א א"ח פ סק"י דבעושה פל
מעשיו בימין וכותב בשמאל, דס"ל להב"ח דמניח תפילין בשמאל לסמוך בזה אם הרגיל
עצמו לכתוב בשמאל פינו דיש דעת הפוסקים דלא מקרי איטר אלא פשוטלד פה, אבל
מ"מ לעיקר הדין נראה, דגם בהרגיל עצמו מקרי איטר, ואף אם גם בעלמא נחמיר כב'
שיטות אלו, מ"מ עכ"פ ראוי שתחלוץ תחילה בשמאל דינה, פינו דמדינא גם בהרגיל
עצמו מקרי איטר, ואחר שחלצה בשמאלה ממילא ל"צ יותר, דהא קיי"ל חליצה בשמאל
פשר, משמע דא"צ לחלוץ שנית בימין, וביותר די"ל דגם לדעת י"א דבהרגיל לא מקרי
איטר, י"ל דוקא בהרגיל, דכל שעה יוכל להרגיל עצמו כמו שירצה, אבל בהוסר פח
מהימין כמו בנ"ד, י"ל דשמאל מקרי ימין, אף דמבואר בתשובת רמ"א קכ"ב דאף
להפוסקים דפאיטור רגל חולץ בשמאל, מ"מ נקטע רגל ימיני אין לו תקנה לחלוץ, דברי
הרמ"א תמוהים דמנ"ל פו, וכאשר ראיתי אח"ז שעמד בזה בספר מעיין חכמה להגאון
דעל עצי ארזים, לזה אם אחר החקירה דמחמת חסרון העצם הרגילה עצמה לעשות
מעשיה בשמאל תחלוץ בשמאל, ואם עושית מעשיה בימין, נ"ל לעשות פנ"ל שיהי'
המנעול אדוק וגם לעשות קרמים וקשרים ותתיר הקשרים בשמאלה ונחליצת המנעול
תעשה בימינה, פו נראה לענ"ד: תשובה סב לידידי הרב רבי עזרא בק"ק וואלטש.

ע"ד ראובן שמת ולו בנים מאשתו ראשונה שמתה בחייו ובנים מאשתו שניה שמתה
במותו בלא שבעת פתובה והניח אחריו ברכה בית קטן ורעוע, ובא הבע"ח של ראובן
לגבות חובו מהבית ההוא, ובני השניה טוענים פתובת אמנו קודמת בזמן להחוב שלך
וירשנו זכותה לגבות פתובתה, והבע"ח טוען פינו דלא נשבעה אבדה זכותה: פכר פתב
הב"ש אה"ע סי' צ"ו סק"ח בשם שו"ת ש"י דיכולים היורשים לומר פינו דהשבועה
נתקן לטובתינו לא ניחא לן בתקנת חז"ל ואז יורשים הפתובה עיי"ש, אולם הוא לא
דיבר רק באם אין פאן אלא יורשי האב שהם ג"כ יורשי האם על פתובתה, משא"כ נ"ד
דיורשי הראשונה המה רק יורשי האב ולא יורשי פתובה, ואם לא הי' פאן בע"ח הי'
פשוט דבני השניה א"י לגבות פתובת אפם, פדין מת לנה פחיי מלנה, וא"כ י"ל דהבע"ח
קדים לגבות מחלק ירושת בני הראשונה, אולם נראה פי מלבד סברת השב יעקב הנ"ל
יש לדון דאף אם יטרוף הבע"ח יחזרו בני השניה ויגבו ממנו, דהרי קיי"ל הבו דלא
לוסיף עלה ויכולים יורשי המלנה לגבות מלקוחות או מערב היכי דלא חוזרים לגבות
מיתמי, א"כ לכאורה הבע"ח שגבה לא עדיף פחו מלוקח גמור דגובים בני השניה
הפתובה ממנו, א"ח פ מצאתי בעזה"י סברא זו פתומים סי' ק"ח ס"ק י"ב שכ"כ בבע"ח
מוקדם ומאוקר והממוקדם מת לנה בח"מ דמוקדם קודם מה"ט דהמאוקר לא עדיף
מלוקח, אלא שהוא חזר וטען די"ל דטענינו לבע"ח מאוקר אי שתקת, וכנה עדיף פחו
מלוקח דעלמא דאין פידו לבטל מקחו רק לחזור ולמפור ליורשים, ואם יעשה פו יגבה
גם פו הבע"ח המוקדם מהם פינו דלא באו בתורת ירושה דינם פלוקח בעלמא משא"כ

בבע"ח יכול לומר אי לא שתקת מסליקנא שעבודי וישארו הנכסים להיתומים ולא תוכל לגבות מהם עיי"ש.

והנה לכאורה הנה מקום לומר דאף להרמב"ם ונהרי"ף דס"ל בלקח עדיות באחרונה דכולם גובים פדינם ולא אמרינן אי שתקת, י"ל דוקא בבא לגרוע פתם מפח מקחו בטענת אי שתקת, והא דהוצרך הרי"ף לטעמא דאין פולם גובין מהעדיות משום לא ניחא ליה בתקנת חכמים ולא בפשוטו פיון דרוצה ליתן לכל אחד פדינו קנימא סברת אי שתקת, י"ל דבא ליתן טעם אף ביותמי דליתא לטענת אי שתקת, וביותר י"ל דלולי טעמא דלא ניחא א"כ ברגע אחד קודם שלקח העדיות באחרונה כבר חל שעבודי על העדיות, א"כ במה שבא ליתן עכשיו לכל אחד פדינו בטענת אי שתקת הוי ג"כ גרעו פתם, פיון דכבר חלו שעבודם על העדיות וזה מרנוח יותר דניחא פרכת הש"ס א"ה גינזיקין, וא"כ בנ"ד דהמקדמם אין לו זכות לגבות מיתמי ובא רק לגבות מהמאןחר בזה שפיר י"ל דזכות שבא על ידו יכול להפקיעו בטענת אי שתקת ולהעמידו על זכות שהי' לו מקודם לכו, ודמי ממש לאבדה דרף שזדהו: אמנם באמת המעיין בדברי הרמב"ן במלקחמות פ"ק דבב"ק יראה דס"ל דעיקר החילוק דבאבדה דרף שזדהו מדין מה מכר ראשון לשני אתינן עלה, וכיון דלהספורים הי' לו זכות שלא ליתן לו הדרף קנו הם ג"כ זכותו, וכדברים אלו ממש מפורש בדברי הרמב"ם סוף פרק ט"ו מהל' טוען, ונ"ל שהרי אומר לו עתה אם אחזיר לכל אחד שטרו אין אתה יכול לעבור על אחד מהם, ואני קניתי מכל אחד מהן כ"ז שיש לו עכ"ל.

הרי דהרפיב אי שתקת עם מה מכר, א"כ בנ"ד אין הבע"ח מאןחר קנה זכות היתומים דלא בא מפחם רק מפח שעבודו על אביהם, ואם תדינהו ללוקח הוי פלוקח מאביהם דלא הי' לו זכות זה: ואף להרא"ש דס"ל פרק קמא דבב"ק בלקח עדיות באחרונה, דאמרינן אי שתקת, י"ל דדוקא התם ג"כ אלו הי' שזדה זבורית עכשיו ביד הבועלים הי' יכול להגבותו ולסלק מעליו שעבודו של העדיות שביד הלוקחים, מש"ה עכשיו כשהלוקח רוצה ליתן לו הזבוריות ולדחותו מעדיות פיון דבא מפח בועלים יש לו ג"כ זכותם בזה ליתן לו זבורית במקום עדיות משעבדא בצירוף טענת אי שתקת, וכעין זה ממש פתב התומים בעצמו ססי"ח קי"ח לחלק בהא דלא אמרינן ג"כ בכתב ללוקח ב' דין ודברים אין לי עמה, דיוכל הבע"ח לגבות מהלוקח הב' ול"א אי שתקת משום דהלוקח הא' לא בא בזכות הלוקח הב' רק בשעבודו על המוכר יעיי"ש.

ונראה דנתפנון לדבריהם הנ"ל, גם כפי חלוקתו הב' דשם דהיכי דלא מרויח מידי ל"א אי שתקת, ה"נ פן גבי בע"ח מאןחר, א"כ נראה לכאורה דהבע"ח מוקדם טורף מהבע"ח מאןחר דדמי ממש להיא דכתב ללוקח ב' דין ודברים אין לי עמה, וא"כ לכאורה הדין בנ"ד דחוזר חלילה, דאחר שגבו בני השגניה מהבע"ח חוזרים היתומים לגבות ממנו וכן ראיתי שכתב הגאון פפד"מ נ"י בספרו ר"פ מי שהי' נשוי, אלא שכתב דיש לדמותו להיא דסוף פרק הנ"ל גבי נכסי לה ואחריה לפלוגי דאמרינן דאוקמי פולהו בידא דלוקח משום דאית ליה פסידא, א"כ ה"נ מוקמי בידי הבע"ח עיי"ש.

ולענ"ד לא מבעי' לשיטת תוס' ב"ב ס"פ יש נוחלין דנראה דפירשו דאית ליה פסידא היינו דבמקום פסידא דאחריןא הבעל פירוש עיי"ש, פשיטא דל"ש פן בנ"ד אלא אף

לסתימת שאר הפוסקים, י"ל דוקא ה"ם דאית ליה פסידא רק ללוקח בלחוד, מש"ה אוקמי חז"ל בידו, משא"כ בנ"ד דאחרי שגבו בני השגיה מן הבע"ח דהרי לדידיה איפא ג"כ פסידא אם לא יחזרו היתומים לגבות ממנו נגיע מזה פסידא לבע"ח דהרי ע"י גביית היתומים חוזר הבע"ח לגבות מהם, וגם אפשר בפשוטו פיון דכבר חל ביה דינא דחוזר חלילה לענון טריפת הבע"ח מהיתומים והמקדם ממנו לא תקנו חז"ל להפסיק באמצע החיזור, אא"כ היכי דלקראשון שהנכסים בידו אית ליה פסידא תקנו שלא להוניה ממנו כלל, וביותר נ"ל לדון דהרי בלא"ה צריף לשום לב על השב יעקב והתומים הנ"ל כי טרחו בזכות היתומים ולא דנו בפשוטו דהרי קי"ל בסי' ק"ח סי"א דבמת לנה בחיי מלנה וקדם הבע"ח ותפס דאין מוציאין ממנו דדינינו דעבד כר"א עבד, וה"נ לטענו היתומים הלא אנו מוחזקים דיכולנא לסלוקי לה בזווי ולנה אנו תופסים בשביל פתובת אמנו, ובהכרח צ"ל דאף דמקרי מוחזקים בתורת ירושה, אבל לא מקרי תפוסים לענון לקרות קדם וגבה וצ"ע לדינא בלנה מבני ומאחר ופעבדלשניהם דאקני ואח"כ קנה נכסים ומת אם מקרי בנו קדם וגבה] וא"כ עכ"פ בנ"ד אחרי שגבה הבע"ח באים בני השגיה עפ"י הב"ד לגבות מהבע"ח, דהרי אין ביד היתומים לעכב דהא אינו טורף מהם רק מהבע"ח, ואחרי שגבה עפ"י הב"ד מקרי קדם וגבה לגבי יתומים, וממילא הדין דדינינו דעבד כר"א עבד: אולם כ"ז באם אין הנכסים יותר מפדי פתובתה בצמצום אבל כל שהנכסים פרוטה אחת יותר לכאורה הבע"ח קודם, ואין בני השגיה יכולים לטרוף ממנו, דעי"ז חוזר הוא וטורף פרוטה הנשארת, והוי כאלו גבו הם מיתמי פדאמרין גבי ערב, וכף מבואר בהרמב"ם פי"ט ה"ח מהל' אישות, ה"י נשוי ב' נשים וכו' זו שושבעה בניה יורשים פתובתה תחילה והשאר חולקים אותו בשנה, משמע אף בנשבעה השגיה פו, ולא אמרינו פיון דהשגיה לקחו בתורת גביה דינם פלוקס ויחזרו בני הראשונה לגבות מהם כמו בבא מלקוחות, אע"כ הטעם פיון דיש שם מותר מן פתובת הראשונה, ואם יגבו הראשונה יחזרו בני השגיה לגבות המותר הוי פגובים בני הראשונה מיתמי, וכף ביאר הדברים הגאון פפד"מ נ"י רפ"י דכתובות, אלא במה דכתב שם דמוכח לפ"ז מדברי הרמב"ם אף דהשגיים הם בעצמם היורשים ומדידהו גובים, מקרי גביה מנכסי יתומים, ונסתר מזה דעת המהרי"ק, והובא בהגהת ש"ע סי' ק"ח דביתומים ערבים לאביהם גובים מהם ולא אמרינו ערבא בתר יתמי אזיל, פיון דהם בעצמם היורשים עכ"ד: ולענ"ד אחרי המחילה מכבודו יש הפרש גדול דלגבי דינא דהרמב"ם אלו היה השגיה קיימת בנדאי ה"ל הדין דאין בני הראשונה קודמים לה, פיון דיש מותר נכסים ותגבה השגיה מהיורשים, א"כ אף אם מתה מ"מ טוענים בני השגיה כי אמם טורפת מהם הנכסים בקבר והם חוזרים ויורשים אותה, ומקרי הפקעת נחלת אביהם וכאלו יורשים רק אמם משא"כ גבי ערב דל"ש פו, ואף אם נידון גבי ערב דלא בא מכח ירושה רק מכח טריפה מאביו לשלם ערבותו הא מ"מ אם תדון דכבא לגבות מאביו דמי, וממילא זוכים בני המלנה דהא מהלנה גופי' יכולים לגבות, עכ"פ אין שייכות לומר גבי ערב דכבאים לגבות מנכסי יתומים דמי דהם הם הגובים והם הם היורשים משא"כ בדינא דהרמב"ם דהוי כאלו אמם בקבר גבתה מהם והם חזרו וירשו אותה, פן נראה לענ"ד ברור בעזה"י א"כ מכ"ש בנ"ד ביש שם מותר נכסים דהבע"ח קודם, זולת אם היורשים בני הראשונה מסכימים ג"כ שייגבו בני השגיה, בזה נראה לענ"ד דבכל ענון גובים, דמה בכף דיחזור הבע"ח ויגבה מהם,

הא הם רוצים בזה וליזוק בנכסיהם, ואפשר דמשום זה הוכרח בעל ש"י לסבירתו דלא ניקח לו, ולא בא בטענת התנאים הנ"ל משום דבדאיכא מותר נכסים דיגבה הבע"ח המותר נסתלק טענת התנאים, והוצרך לסבירתו, א"כ נראה בנ"ד דבגיש מותר נכסים הבע"ח גובה ואין בני השנייה יכולים לגבות ממנו, ובליכא מותר חוזרים בני השנייה וגובים ממנו ושוב אין היתומים גובים ממנו דהוי פקדום וגבה, פן נראה לענ"ד הכ"ד אסקופא הנדרסת נבער מדעת ולא בינת אדם לו עקיבא במוהר"ם גינז.

תשובה סג לידידי הרב ר' וואלף נ"י בק"ק קעניגסבערג. על שאלת רומ"פ במינקת שגמלה הנלד אחר י"ב חודש, ונשתדקה לאיש אחר ט"ו חודש להנלד והוא שעת הדחק אם אפשר להתייר להנשא: לענ"ד אין ראוי להקל, כי מעולם קהיתי על דברי הפ"י בקונטרס אחרון במ"ש היסוד דנהי דאיפסקא הלכתא דצריכה כ"ד חודש י"ל דהיינו במניקה באמת אסורה לגמלתו ולינתו למינקת תוך זמן זה, דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתו דכל אשה פן, אבל היכי דכבר נעשה מעשה דנתנתו למינקת ופסק חלבה וא"א לינק עוד, י"ל דמותרת אחר ט"ו חודש, ול"ש מה הועילו חכמים בתקנתו, דמאן יימר דמשום ריווח פורתא תעבור על דברי חכמים.

ולענ"ד התייבח אם היו חז"ל מטילים האיסור על ההגמלה והנתינת הנלד למינקת, בזה שייך לומר פיון דאסרו לעשות פן לכתחילה מסתמא לא תעבור ע"ז, ובידיעבד אם עשתה פן מותרת להנשא, אבל באמת חז"ל הטילו איסורם רק על הנשואים, וסמכו חז"ל דעי"ז דלא תהי אצה להנשא מסתמא תניק הנלד עד כד"ח, אבל ההגמלה והנתינה למינקת בעצמותו ליכא איסורא, ואם גמלתו ולא תנשא לאחר לא עבדא איסורא, א"כ שפיר שייך מה הועילו חכמים בתקנתו, דאם נימא דבנתנתו למינקת מותרת אחר ט"ו חודש להנשא כל אשה תעשה, דבשעה שנתנתו למינקת לא עבדא איסורא, ואח"ז בממילא תנשא בהיתר, ולומר דתליא במחשבתה דאם עושה פן ע"ד להנשא עבדא איסור בשעת ההגמלה והנתינה למינקת זה לא מצינו, גם מ"ש הפ"י עוד, ועוד אף אם תתן למינקת אפ"ה חששא רחוקה לומר שתחזיר, ואף אם תחזיר ליכא סכנה כ"כ לנלד אחר ט"ו חודש, הא מ"מ שורש הדין דאיסורא עד כד"ח אף בנתנתו למינקת מחששא דשמא תחזור המינקת פדאיתא בכל הפוסקים, ובש"ע סי' ט"ו דבנתנתו למינקת אסורה עד כד"ח, הרי דחשו חז"ל למיעוט דאיכא סכנה אחר ט"ו חודש, א"כ מנ"ל להקל בשעת הדחק הא ביסוד הדין דצריכה להמתין כד"ח זהו אף בשעת הדחק פדמוכח מדאמרין בפסגיא דאדרכי' תלתא פרסא בחלא, וזהו מקרי שעת הדחק, כמ"ש תוס' פ"ק דנדה (דף ו' ע"ב ד"ה בשעת הדחק).

(א"כ איך נוכל לקום ולחדש דבתרתי לטיבותא דנתנתו למינקת וגם אחר ט"ו חודש מותר בשעת הדחק אם לא מצינו פן בראיה ברורה וגם משמעות ופשטות הש"ע סי' ט"ו דכל כ"ד חודש חד דינא אית להו, ולא מצינו קולא יותר אחר ט"ו ח, לזה אחרי שדברי הפ"י הם דבר חדש, אין לה בו אלא חידוש, דהיינו רק בנתנתו למינקת, דמזה מייירי הפ"י, ועוד דאף אם תתן למינקת וכו' היינו דמיקל מפח צירוף הטעמים והיינו דבכתנתו איכא חשש רחוק דניחוש שמא תתן בשביל להנשא, וגם אם תתן הוי רק חשש שמא תחזור המינקת בזה פיון דליכא סכנה לנלד כ"כ אחר ט"ו חודש סמך להקל בשעת הדחק,

משא"כ בגמלתו דהוי רק חשש אחד דשמא תגמול בשביל להנשא, י"ל דאין מקילין פולין האי, פן נראה לענ"ד: תשובה סד לדידי הרב רבי בק"ק דאנצ'יג.

מה ששאל מעכ"ת שהוא קשה השמיעה ואינו שומע ממי שעומד ממנו בריחוק מקום ד' אמות כ"א פשצועק בקול גדול ומחזיק לו קנה השמע להמשיך הקול לאזניו, אם רשאי לו להיות מדייניי הכליפה: נ"ל פשוט דרשאי להיות דיין, דיסוד הדין דידייניי חליפה לא יהיה בהם בעל מום, אין לו יסוד בגמרא ופוסקים, ומסתימת כל הפוסקים משמע דזה בכלל שארי דינים דהיכי דמהני ב"ד של ג' רשאים להיות בע"מ.

אף בשו"ת הר"ם מינין סי' כ"ט שכתב ג"כ תחילה דבפשוטו רשאים להיות בע"מ אלא דמ"מ יש להחמיר דדלמא חליפה חמיר בזה מדייניי ממונות, ובאמת קשה לי מאד, דהא בסוגיא דיבמות (דף ק"א ע"א) אמרינן מדאיצטריך קרא למעט מומין ש"מ דאפילו הדיוטות א"צ להיות מנוקים מכל מום, וכיון דקיי"ל דבהדיוטות סגי רשאים להיות בע"מ, זולת דנדחוק דלס"ד הי' באמת מוכח דסגי בהדיוטות, וגם א"צ שיהיו מנוקים ממומין, אבל למה דדחינון שם ההיא לכדב' הוא דאחי, י"ל דאף דקיי"ל בהדיוטות מ"מ צריך שלא יהא בע"מ ודחוק עכ"פ הוי רק חומרא בעלמא כמ"ש הר"ם מינין אלא דיש להחמיר, א"כ י"ל דבחרש המדבר ואינו שומע דהוי ספק אי מקרי בע"מ, דמה דחשיב במתני' דבכורות פ"ז מ"ו והחרש, י"ל דמייירי באינו שומע ואינו מדבר פסתם חרש הנזכר בש"ס, וכאשר עמד בספק זה בתשובת נודע ביהודא ח"א חלק אה"ע סי' נ"ג, א"כ בחליפה יש להקל וזהו באינו שומע ממש, אבל בנ"ד דשומע עכ"פ בקול גדול בנדאי אינו בעל מום, וכמ"ש ג"כ בתשובת נודע ביהודא הנ"ל בפשיטות גמור, וא"כ לית דין צריך בושש דמעכ"ת נ"י פשר להיות מדייניי חליפה באין פקפוק: ובעמדי בענין זה נתקשיתי, דבמתני' דבכורות הנ"ל חשיב השוטה דפסול לעבודה הא גם לשחוט דלאו עבודה וכל הפסולים ובע"מ פשרים בזה, מ"מ שוטה לפסול דהא מתעסק בקדשים פסול וצריך פנונה, ושוטה לא בר פנונה, והרי בחולין (דף י"ג) איבעי' דלא איפשטא, קטן יש לו מחשבה ניכרת מתוך מעשיו בשחיטת קדשים, ומכ"ש שוטה דגרע מקטן, וכמ"ש תוס' חולין (דף י"ב ד"ה מאן תנא) דבשוטה אף גדול עומד על גביו לא מהני וצ"ע: תשובה סה לכבוד ידידי הרב הגאב"ד מוה' פלוני נ"י ע"ד אחד שהשיא בתו, ואין רצונו ליתן לחתנו הנדון שפסק לו ליתן, אם יוכל לגרש אשתו בע"כ, וכתב רומעכ"ת הגאון נ"י לדייק ממתני' דעד פאן לא פליג אדמון אלא במה דס"ל לחכמים דיכול לעגנה שתשב עד שתלבין האשה, בזה פליג אדמון דיכול לומר או פטור או פנוס, אבל מודה אדמון דיכול לגרשה בע"כ, אף דבזווג ראשון אסור לגרשה בלי ערות דבר, א"כ ה"נ אחר חרם דרגמ"ה, וכעין שכתב הב"ש רס"י ע"ז וע"ט: איני רואה הכרח לזה, די"ל זיל בתר אפכא, דלכ"ע גם לרבנן א"י לגרשה בע"כ, אלא היכי דהוא מוכן לגרשה והיא אינה רוצה לכ"ע אינו יכול לכופו לכנסה, אף אם נימא דבעלמא דינין אותו כמורד, מ"מ פיון דאין נותנים לו מה שפסקו לו א"י לכופו לכנסה ופלוגמיהו היכי דהוא אינו רוצה לגרשה דס"ל לרבנן דיכול לעגנה, ואדמון ס"ל דיכול לכופו לכנסה או לפטור אבל היכי דניחא לה בכף לישב גלמודה י"ל דלכ"ע א"י לגרשה בע"כ, ואף אם נידון דיכול לגרשה בע"כ, מ"מ י"ל שאין לדמות איסור חרם דרגמ"ה לאיסור דזווג ראשון, די"ל דחרם דרגמ"ה הנ"ל בכל אופן, והרי בשעה עמה עשר שנים ולא ילדה דנדאי בזווג ראשון מגרשה

בע"כ, ואעפ"כ נחלקו גדולי הפוסקים אם גם בזה חרם דרגמ"ה, ועי' בב"ש ססי' קנ"ד
שקאר"ה להוציא ממשמעות הפוסקים, דאף בזה"ז יכול לגרשה בע"כ, וקרי לזעת הב"ש
בפשיטות יש ללמוד זה מדיכול לגרשה בע"כ בזיווג ראשון, דהא ודאי אף לר"א דס"ל
סוף פ"ז דכתובות דאין כופין אותו להוציא, מ"מ בנדאי ס"ל דהוא יכול לגרשה בע"כ
בזיווג ראשון כדקתני בבב"ב יוציא ויתן כתובה דמשמע ודאי אף בע"כ דידהו ונלמד
מזה דאף חרם דרגמ"ה הכי הוא, א"ו דאין לדמות ללמוד זה מזה, אלא דהב"ש סי' ע"ז
וע"ט למד רק על ענין התחייבות בעוד שלא גירש, דכי היכי דבזיווג ראשון אם רצונו
לגרשה אף דמעכב מלגרשה ואין הב"ד מניחין אותו, מ"מ פנין דהוא מוכן לגרשה לא
מקרי מורד, וכן בלקתה אין חייב לרפאותה, ה"נ אם מעכב מלגרשה על חרם דרגמ"ה,
הא מ"מ הוא עומד וצונח שרצונו לגרשה, ומה לי דמעכב מחמת איסור בזיווג ראשון
או מחמת חרם דרגמ"ה, ומה דכתב הב"ש סי' ע"ט בלשונו וה"ה בזה"ז וכו' י"ל דיכול
לגרשה בע"כ, היינו דיכול לומר הרי גיטא דאני רוצה לגרשה ואינו חייב לרפאותה,
אבל לענין מעשה הגירושין עצמו אין ללמוד זה מזה, דהרי רבו פמו רבו ספרי שו"ת
מגדולי רבותינו בענין גירושין בע"כ אם גם בזה תיקון, ואם יכול לגרשה בע"כ, ולא
הזכירו מאיסור זיווג ראשון, דמשמע דמקום שלא נתפשט חרם דרגמ"ה הוי פשוט להו
דבאונפנים ההם יכול לגרשה בע"כ, ונסתפקו דאולי מחמת חרם דרגמ"ה איסור לגרשה
בע"כ, ואף מצאתי להדין בשו"ת מהרי"ק סי' ס"ג, ונ"ל, אמנם אודות האיש אשר
התנו עמו ארוסתו ואביה ליתן לו נדונדיא ועתה פושטים לו הרגלי הנראה בעיני
שיעמידם לפני טובי העיר ואם יסכימו שיהם מענותים אותו, אז יבקשו מאתם שיכתבו
הדברים לפני מ"צ שיהם וזה יענינו בדבר לגרשה בע"כ, או לישא אחרת, עכ"ל משמע
אף אחר חרם דרגמ"ה יכול לגרשה בע"כ, אולם גם זה יש לדחות, די"ל דמייירי דהיא
פסקה ג"כ על עצמה כדדייקת לשון שהם מענותים אותו, בזה יכול לגרשה בע"כ, אבל
בלא פשעה דלא פסקה על עצמה עדיין לא שמענו אם יכול לגרשה בע"כ: מ"ש מעכ"ת
נ"י דר"ה פלפול להוכיח דאיסור זיווג ראשון גם באירוסין והאריה בבאור הירושלמי,
הנה מ"ש להשיג על דברי תשובת פנים מאירות על אשר שלח ידו להגיה, יפה כתב,
וגם אני כתבתי כן על הגליון פנים מאירות, גם מה שהקשה על הירושלמי אף חניל
איסור דמחזיר גרושתו על איסור סוטה.

גם אני עמדת בקושיא בזה ימים רבים, והוספתי לבאר דליכא למימר דבאמת גזה"כ
דבזה איסור חל על איסור, דהא באמת אין הכרח מקרא, די"ל דקרא אצטריה היכי
דהוזמו עידי טומאה, דלמפרע ליכא איסור סוטה, אלא דירושלמי נקט תירוץ מרנוח
יותר בפשיטות, וא"כ מנ"ל הדין דהוי גזה"כ האחע"א, ומ"ש מעכ"ת נ"י לתרץ דעלה
דידה שפיר חניל איסור מחז"ג דהיא לא נאסרה לבעל משום סוטה פנין דטוענת ברי
אלא דהבעל אסור בה דאין לו ברי, וא"כ אמרינן מגו דחניל על אשה חניל ג"כ על בעל,
לא נתחנורו לי דבריו בזה, פי מלבד דהיסוד אינו, דהרי בקינוי וסתירה בלא שתיהם
אסורה לבעול ובתרומה, וכמ"ש הב"ש סי' י"א סק"ב, ובמ"ל פ"ב מהל' סוטה הלכה
י"ב, ואף להח"מ משמע רק פנין דאמרת הרני שותה ונהבעל מעכב, אבל באירוסין דא"י
לשתותו אסורה לבעול אף דטוענים ברי, אעפ"כ אסרה התורה, וא"כ איכא ג"כ עלי'
האיסור סוטה, גם אף אם יהיבנא ליה זה, הא מ"מ אם קמי שמיא גליא דזינתה פנין

דאסוּרָה מַחֲמַת סוּטָה לֹא חָל עָלֶיהָ אִיסוּר מַחֲזו"ל, דְּמָה בְּכַף דֶּהב"ד מֵאַמִּינִים אוֹתָהּ לְגַבֵּי נַפְשָׁה, הָא מ"מ פִּינּוּן דְּבִאָמַת זִינְתָהּ לֹא חָל עָלֶיהָ אִיסוּר מַחֲזו"ג, א"כ אִיךְ אֶפְשָׁר לְלַקּוֹת הַבְּעַל מִשׁוּם מַחֲזו"ג, הָא פִּינּוּן דְּלִגְבֵי דִינְדָה מַחֲזִיקִים אוֹתָהּ לְסַפֵּק זִינְתָהּ, מִמִּילָא הָוֵי הַמְּלִקוֹת בְּסַפֵּק דְּשִׁמְא בִּאָמַת זִינְתָהּ וְלֹא חָל עָלֶיהָ אִיסוּר מַחֲזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ וְלִיכָא פּוֹלֵל, וְזִכּוּרְנֵי דְרִצִּיתֵי לְיִשְׁבֵי הַקּוֹשְׁיָא ג"כ פֶּסְגָנוֹן מַעַכ"ת נ"י וּבְאִנְפּוֹן זֶה, דְּהִקְרָא מִיְיָרֵי בְּקִינּוּי וּסְתִירָה לַחּוּד, וּבְזֶה מִפְּחָ לָאו דְּמַחֲזו"ג יְכוּלִים לְהַתְרוֹת אוֹתוֹ בְּמַמנ"פ דְּמַתְרִינּוּ אוֹתוֹ אוֹ דְּעוּבְר מִשׁוּם סוּטָה הֵינּוּ אִם זִינְתָהּ אוֹ דְּעוּבְר מִשׁוּם מַחֲזו"ג, דָּאִם לֹא זִינְתָהּ אִיכָא לָאו דְּמַחֲזו"ג, וְאִם זִינְתָהּ אִיכָא לָאו דְּסוּטָה, דְּבַכָּה"ג לֹא הָוֵי הַתְרָאָת סַפֵּק, כַּמ"ש תוּס' זְבַחִים (דָּף ע"ח ע"א) אָבֵל לֹא נָחָה דְעֵתֵי בְּזֶה, דְּהַתִּינַח אִם הִי אִיסוּר דְּקִינּוּי וּסְתִירָה בְּדָרְךְ סַפֵּק לַחּוּד, אָבֵל פִּינּוּן דְּבִאָמַת עֲשָׂאוֹ הַפְּתוּב הַסַּפֵּק פּוֹדָאֵי וְכַתְּבוּ הַתוּס' בְּסוּטָה (דָּף כ"ח) דְּאֶפְיָלוֹ אִם הִיא טְהוּרָה נֶעְנַשׁ בְּב"ד שֶׁל מַעֲלָה כְּמוֹ כֹּא עַל חֵיבֵי עֲשָׂה, א"כ חֲזִינּוּ דְכַף גְּזֵרָה הַתּוּרָה דְּבַעוּד שְׁהַסַּפֵּק לָנוּ אִם זִינְתָהּ אִף אִם בִּאָמַת קָמֵי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא דְטְהוּרָה, מ"מ אִיסוּרָה בַּעֲשָׂה, א"כ אֵין פֶּאן מַמנ"פ, דִּי"ל דְּלִמָּא לֹא זִינְתָהּ וְלִיכָא לָאו דְּסוּטָה, וּמ"מ אִיסוּרָה בַּעֲשָׂה פִּינּוּן דְּלֹא נִתְבָּרַר לָנוּ הַהִיתֵר וְלֹא חָל עַל אִיסוּר מַחֲזו"ג, וּמַה"ט רִצִּיתֵי לְדוּן דָּרְךְ יִישׁוּב קִצָּת עַל קוֹשְׁיֵי תוּס' בְּסוּטָה שֶׁם דְּמֵאֵי נ"מ אִם אִיסוּרִים בְּסַפֵּק אוֹ וְדֵאֵי, פְּגוּן בְּנִשְׁבַע שְׁלֹא לְשַׁמֵּשׁ עִמָּה, דָּאִם הִי אִיסוּרָה רַק מַסַּפֵּק, הֵינּוּ יְכוּלִים לְהַתְרוֹתוֹ וְלְהַלְקוֹתוֹ מַמנ"פ אִי מִשׁוּם לָאו דְּסוּטָה אִי לָאו דְּשִׁבּוּעָה, אָבֵל מַה שְׁעֲשָׂה הַפְּתוּב פּוֹדָאֵי הֵינּוּ אִף אִם טְהוּרָה הִיא אִיסוּרָה בַּעֲשָׂה, תוּ לִיכָא מַמנ"פ וְאֵין לוֹקִינּוּ, וְגַם נ"מ אִף בְּלֹא הַתְרוּ אִם אַחַת שְׁשִׁתָּה וְנִמְצְאָת טְהוּרָה אִם אִיסוּרָה לוֹ מַחֲמַת הַשְּׁבִיבּוּעָה בְּעִנְיַן דְּחַל, פְּגוּן קוֹנָם תַּשְׁמִישָׁךְ עָלֵי, דָּאִם אִיסוּרָה רַק מַחֲמַת סַפֵּק, מִמִּילָא פִּינּוּן דְּאֶגְלֵאֵי שְׁהִיתָה טְהוּרָה חָל הַנְּדָר לְמַפְרַע, אָבֵל אִם אִיסוּרָה פּוֹדָאֵי אִף דְּנִמְצְאָת טְהוּרָה מ"מ הִיא בְּאִיסוּר עֲשָׂה עַד עֵתָה וְאֵין אִיסוּר חָל ע"א, דְּבְּזֶה לֹא מַתְלֵי תְּלֵי וְקֵאֵי, פִּינּוּן דְּבַעֲיָדוֹן שְׁיִצָּא הַשְּׁבִיבּוּעָה מִפִּי, לֹא חָלָה כַּמ"ש הַשֵּׁי"ךְ יו"ד ס' רל"ח סכ"ה.

וְאֵין פֶּאן מְקוּם לְהַאֲרִיךְ עוּד: וְהִנֵּה אִף אִם גִּידוֹן כַּמ"ש מַעַכ"ת הֶגְאֹן נִי דְּבַפְשֵׁט לוֹ הֶרְגַּל דְּיָכוֹל לְגַרְשָׁה בַּע"כ אִף אַחַר חֲרָם דְּרַגְמ"ה, מ"מ בְּנ"ד פִּינּוּן דְּנִשְׁאָת בְּזֶה פְּתַב הַרְמ"א ס' נ"ב דְּחֵיב בְּכָל דְּבָר שְׁהֵאִישׁ חֵיב לְאִשְׁתּוֹ, וְנִקְטוּ כָּל הַאֲחֵרוֹנִים הַב"ח וְהַח"מ וְהַב"ש לְפָשִׁטוֹת וְעִיקָר הַסְּבָרָא נ"ל דְּהִכֵּי הוּא, דְּבִאֲרוּסָה דְּעֵדִינּוּ לֹא נִתְחַיֵּיב בְּחִיּוּב הַבְּעַל לְאִשְׁתּוֹ אֲלֵא דְּמִקְבֵּל לְנַפְשָׁהּ לְהַשִּׁיָּא לְזִמְן מְוָבֵּל בְּזֶה דְּשִׁנְיָהֶם הַתְּחַיֵּיבוּ וְהַתְּקַשְׁרוּ זֶה לְזֶה, הָאֵב קָשֶׁר עֲצָמוֹ לְשֵׁלֶם לְזִמְן הַהוּא הַנְּדוּנָא, וְהוּא קָשֶׁר עֲצָמוֹ לְנִשְׁאָה לְזִמְן הַהוּא, הָוֵי פְּתִלָּן זֶה בְּזֶה דְּשִׁנְיָם שְׁנַתְּקַשְׁרוּ זֶה לְזֶה לְעֲשׂוֹת כְּךָ וְכָךְ אִם זֶה אֵינוֹ מְקַיֵּם הַתְּחַיֵּיבוֹת גַּם הַשְּׁנֵי א"צ לְקַיֵּם הַתְּחַיֵּיבוֹת, דְּהַתְּחַיֵּיבוֹת לְנִשְׁאָה הֵינּוּ לְזִמְן פְּלוּנֵי אַחַר סְיִלוּק הַנְּדוּן, מִשָּׂא"כ בְּנִשְׁאָה דְּכָבֵר נִתְחַיֵּיבוּ חֵיבֵי בַּעַל קוֹדֵם שְׁנַעֲשָׂה פְּנִגְדוֹ הַתְּחַיֵּיבוֹת, וּל"ש לּוֹמֵר דְּהָוֵי פְּתִלָּן זֶה בְּזֶה, וְהַתְּחַיֵּיב רַק אַחַר קִיּוּם הַתְּחַיֵּיבוֹת שֶׁל נִגְדוּ, דְּהָא נִתְחַיֵּיב בְּכָל דְּבָר בְּמַעֲכָשׁוֹ וְנִצְטָרְךְ לּוֹמֵר דְּהָוֵי דְּרָךְ תְּנָאֵי שְׁמַחֲיֵיב א"ע בְּמַעֲכָשׁוֹ עַל תְּנָאֵי שְׁמַסְלַק לוֹ הַנְּדוּן וּמֵאֵן מִפִּיִּס הָרֵי לֹא הַזְּפִירוּ עִנְיַן תְּנָאֵי, וְהָוֵי כַּב' חֵיבִים, הוּא נִתְחַיֵּיב לָהּ בְּכָל הַחֵיבִים וְאִבֵּיהּ נִתְחַיֵּיב לוֹ בְּנְדוּן וְהָוֵי כַּבַּע"ח דְּעֵלְמָא: מ"ש מַעַכ"ת נ"י בְּאַרְנֹכָה לְדוּנוּ בְּאִנְמִדְנָא, הִנֵּה אִף אִם נִחְלִיט זֶה לְאִנְמִדְנָא דְּמוֹכַח כְּמוֹ מַתְנַת שַׁכ"מ וְכַדוּמָה, זֶהוּ שְׁיִיךְ בְּאִם הִי חֵיב מְזוֹנוֹת וְכַדוּמָה לָאו מַתְקַנַּת חו"ל, אֲלֵא מִכַּח שְׁשִׁעֲבַד לָהּ אֲנָא אֶפְלַח אֶמְרִינּוּ

דאדעמא דהכי לא נתחייב, ועל אופן זה כל האומדנות דאדעמא דהכי לא נתן ונהי כמו קנין בטעות, אבל הכא מיד שנשאה מוטל עליו החיוב מזונות, או מדאורייתא או מדרבנן, א"כ אף דהי יכול להתנות ע"מ שאין לה עלי מזונות מ"מ בשביל אומדנא לא נעשה מעשה חדש ענין תנאי לפטור עצמו, והארבתי בזה במקום אחר בראיות ברורות, וזלת דנידון על שורש הנשואין דאדעמא דהכי לא נשאה ובטלה הנשואין, וזה נדאי אינו, דא"כ נימא דבטלו גם האירוסין, כיון דאירסה ע"ד שישלק לו הנדון, ותנשא לו, ונהי במתני' דפשט לו הרגל מבואר דצריף גט, ואף אם נימא דמ"מ הוי אומדנא על חיוב הממון דלא נתחייב אדעמא דהכי, מ"מ לא פקע ממנו חוב העונה, דכמו דא"י להתנות ע"מ שאין לה עלי עונה אם יהי פה וכה, וכיון דנתחייב בחיוב עונה, ממילא חל חרם דרגמ"ה בלי לגרש בע"כ, ושאיני בארוסה דעדיין אין עליו חיוב עונה, וכיון דא"צ לכונסה דהוי פתלאן זה בזה לא חל חרם דרגמ"ה, כיון דאין עליו חיוב אישות, משא"כ בנשואה, ובאמת מסבא זו הי' קשה לי במאי דאסברה לי לרב בקדשה ע"ת וכנסה סתם דאין אדם בועל וכו' אבל לענין פתובה בתנאי, והר"ן הקשה דהא מ"מ הוי ב"ז משום דכל הפוחת, ותירץ דמ"מ איהו לא משוי ב"ז, וזהו רק בממילא פביאת זנות, או דביאה אירוסין עושה ול"ש בזה כל הפוחת עיי"ש, ואמאי לא הקשו ביותר, כיון דרב ס"ל בר"פ הפוחת דבדבר שבבמון תנאו בטל, גם ס"ל דבדרבנן עשו חיזוק כשל תורה, א"כ ממילא במתקה ע"מ שאין לה עלי פתובה תנאו בטל, א"כ איך אפשר לומר דבממון התנאי קאי, הא פי היכי דאין יכול להתנות ע"מ שאין לה עלי פתובה, נימא ג"כ דא"י להתנות ע"מ שיהי לה מום תהי לי נשואין בלא פתובה, ובזה אין מספיק תירוץ הר"ן הנ"ל, דממילא הוי ב"ז, הא מ"מ התנאי בטל ויש לה פתובה, ואם נאמר כיון דהטעתו והוא מתנה ומקפיד לא הוי נגד תקנת חז"ל, ומדינא תהי נפקעת בלא פתובה והתנאי קיים, וממילא גם על קושיותם דהוי ב"ז י"ל הכי דהיכי דרצונו ליתן לה פתובה רק דהטעתו ומהראוי דנפקעת בלא פתובה ליכא ב"ז, והארבתי בזה, עכ"פ לענין חיוב עונה נלע"ד דלא פקע, וממילא חל בזה חרם דרגמ"ה, ובפרט דהרמ"א פסק דחל על הבעל כל החיובים, ומ"ש מעכ"ת דהרמ"א מייירי היכי דיש לו פרנסה ממק"א דליכא אומדנא, וזהו דוחק להעמיס פן בכוננת הרמ"א דמסתם סתם ולא חילק, ומי יבא אחרי הכרעת רבינו משה אשר כל יום אנו הולכים לאורו, ובפרט במקום דליכא חולק להדיא, לזה לדעתי קשים הגירושין, וזלת מטעם האחרון, שכתב רומעכ"ת דהוי פמורדת כיון דאינה רוצית לילך למקומו, ובפרט בהי פן תנאי במפורש כשפנסה, וכה"ג כתב ממש בשו"ת לחם רב [הוא בעהמ"ח לחם משנה] סי' נ"ה התיר שם לישא אשה על אשתו.

וא"צ לסלק הפתובה, דהיינו התוס' פתובה מסף הנדון והוספת שלישי, כיון דלא קיבל הנדון אדעמא דהכי לא נתחייב לה בתוס' פתובה, כמ"ש בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קס"ט וח"ג סי' רס"ב ממה שנתיר לו לגרשה בע"כ דהמשמעות הפוסקים דבזה לא נסתפקו אם לא גזר רגמ"ה לעולם, ועי' בתשובת ב"י: ומ"ש מעכ"ת נ"י להשיג על מ"ש בתשובת נ"ב דאף מדינא דהש"ס א"א לגרש בע"כ ע"י שליח דהוי תופס, לבע"ח במקום שחב לאחרים, גם אני בעניי דחיתי דבר זה והבאתי ג"כ ראיה מדברי הר"ן פ"ק דגיטין (דף רמ"ד) דאמרינן שווי למוליה ולמביא, דכתב הר"ן דשייף עיגון, דבפעמים ישלח לו השחרור בע"כ דעבד, הרי דיכול לשחרר בע"כ ע"י שליח וה"נ בגט אשה: ומ"ש

רומעכ"ת הגאון נ"י בפלפולו ליישב קושיות תוס' פ"ק דמציעא בההיא דכהן שאמר לכהן צא וקדש לי גרושה, בהקדים היסוד קדושין ע"י שליח הוי בכלל תפס לבע"ח, וצריכי לטעמא דמגו דזכי לנפשיה, במחכ"ת זה אינו דדוקא מציאה וכדומה, דהפקר לכל ויוכל פל' א' לזכות בלא דעת אחרת, משא"כ בקדושין דבעינו דעתה וכינון שהיא מתרצית לקדש לזה אינו בכלל תופס לבע"ח ופשוט, פן נראה לענ"ד: תשובה סו נשאלתי אהד שהשיא בתו, ונתן שטר ח"ז פנהוג ומת הבעל והניח בת יורשת, והאשה לקחה איש אחר, והי' לה ממנו בנים ומתה האשה, אח"כ מת הזקן והניח נכסים, ויש לו כמה חתנים לוקחי בנותיו, וכולן לקחו שטר ח"ז שלהם, ובאו לפני האפוטרופסים של היתומה מבעל הא' ומבקשים ליקח ג"כ שטח"ז עבודה, והבעל השני שלקח אם היתומה טען שפבר קבלה האם בעד השטר ק"ז שהי' לה, עם בעלה הראשון, פי הזקן נתן לה הסף לנדון, כדי להשיאה לאיש אחר, ע"כ התזירה השטח"ז להזקן, והשטח"ז הנ"ל לעת עתה ליד בעל השני והוא קרוע, לזה הספק לכאורה אם יכולה האם הנ"ל למחול או למפור זכות היתומה, דהא מלשון ומנסח שטח"ז נשמע ואנו למדים דהיא אינה יכולה למחול בלי ידיעת הבעל, ולאחר מיתת הבעל הבת במקום אביה עומדת, וא"כ א"י האם למפור או למחול בלא ידיעת היתומה, ע"כ יש לספק אם יכולה היא שטח"ז לאביה פדברי בעל השני, עכ"ד: נראה לענ"ד אם נודע שמחלה לאביה השטח"ז דמהני, אף בנזכר בנסח שטח"ז, גם הותנה שלא יועיל מחילה ופטורים מבתו וכו', מ"מ מהני המחילה וכדאיתא בש"ע חוה"מ סי' ס"ו סק"ג, אח"כ ראיתי דעמד בזה בספר נחלת שבועה, ומה שתיירץ דהא קיבל עליו בח"ח ושי"א וכו' אינו מספיק, דאף אם חייב מכח השבועה, פיון דעכ"פ החיוב עצמו פקע ממילא אין על היורשים שום חיוב לקיים שבועת אביהם, וכדאיתא בש"ע חוה"מ סי' ר"ט ס"ד בהג"ה ולזה נ"ל דהמכונן בנסח הפתובה שלא יועיל שום פטורים, היינו נגד זכות בעלה שיש לו זכות בחוב הזה לאכול הפירות, ומדינא לא מהני מחילתה, ואף דגם בלא כתב פן הדין הכי, מ"מ כותבין לפן לשופרא דשטרא, אבל במוחלת אחר מות בעלה, נ"ל דמהני דאף אם היא מתה אח"כ קודם לאביה, מ"מ אין יו"ח שלאחריה נוטלים דהא ע"כ הם לא זכו רק מפחה, דהא ליכא למימר דהוא התחייב לבתו, וגם בכלל ההתחייבות דאם היא תמות תחתיו דמחוייב למפרע ליוצאי חלציו, דהא א"י לחייב עצמו פלל לדבר שלב"ל, פדאיתא פ"א דגיטין בסוגיא דמעמד שלשתן אע"כ דעיקר ההתחייבות לבתו וממנה זוכים י"ח אחריה, [ובאמת לא הבנתי דאיך כתב הרמ"א חוה"מ סי' רפ"א דכינון דכותבין לי"ח ולא פותבים ליורשים, נוטלים בנים ובנות בשנה, הא מ"מ פיון דאין זוכים רק מפחה איך דבכחו להעביר הנחלה מבנים לבנות, ומצאתי אח"ז דעמד בזה גם בקצות החשן, ומה שנדחק לתרץ דהוי כאלו התנה שאם לא יתן הבן מחלקו לבת יהיה השטר למפרע בטל ומבוטל, אינו מספיק, דא"כ אם ירצה הבן לעשות קנוניא עם אחי אמו יכול לגרע זכות הבת שיאמר אני לא אתן לה, ויהיה באמת השטר בטל, ובאמת קושיא זו קשה בלא דברי הרמ"א הנ"ל אף אם נפרש י"ח היינו באמת יורשים, מ"מ יקשה היאך פותבים בשטח"ז יורשים שמבטלה פלוני, ואם יש לה בנים מבעל אחר, במה יפקע ירושתן מאמם, ובזה אינו מספיק תירוצו דקצות החושן הנ"ל פיון דאין רוצים ליתן להם פלל, יאמרו אנהנו ג"כ יורשי אמנו אנו, ואי דמפרשינו דהתנאי יהיה אם גם המה רוצים ליטול יהיה השטר בטל למפרע, יאמרו יבטל ויבטל, פי

אין מפסידים בזה כלל, ובאמת על קושיות הקצה"ח הג"ל יש ליישב, דמ"ש הרמ"א דבנים ובנות בכלל ונוטלים בשנה, י"ל דהיינו אם היורשים בותרים ליתן חצי זכר, בזה נוטלות הבנות ג"כ, דמדין קיום התנאי הוא, יכול להתנות פרונו, דאם ירצו בניו ליתן ליי"ח של בתו בשנה שיעור ח"ז פטורים מהחוב, אבל אם היורשים בותרים שלא ליתן ח"ז ולפרוע החוב, י"ל דאין הבנות נוטלות פלוס, ואף דבנוסח שח"ז נכתב גם מתחילה שאני חייב לבתי או ליי"ח, י"ל דבאמת לא מהני לעקור הירושה מבניה ורק לגבי התנאי מהני, אבל קושיותי הג"ל קמה ונצב, דאריכות לשון בנוסח שח"ז בתחילה שאני חייב לבתי או ליי"ח שיהיה לה מבעלה פלוני, איך יוכל לסלק בניה שמבעל אחר מליירש אותה, ואם היורשים אינם רוצים ליתן חצי זכר רק לפרוע החוב, ממילא זוכים גם בנים שמבעלה הב' וצ"ע, וממילא מהני מחילתה, אח"כ ראיתי בתשובת שבות יעקב סי' ק"ב שתמה ונ"ל ולא ידעתי למה צריכים לכתוב שלא תמחול בלא רשות בעלה, הא קיי"ל בסי' ס"ה דמכנסת שח"ח לבעלה א"י למחול עכ"ל, ומדלא ניחא ליה בפשוטו דכותבים כן שלא תהני מחילתה אף לגבי יו"ח אחרים, ע"כ דפשיטא ליה דבאמת בזה מהני מחילתה: אוכלם בנ"ד דאין ידוע שמחלה אם היה שח"ז קיים בלי קרוע, יש לדון בזה הרבה, אחרי דידוע לכל בני העיר שקבלה מאביה נדון פשוטא לבעלה השני, י"ל דהוי פאלו יש עדים שנתן הלנה להמלנה סף מסויים ולא נודע לנו אם בתורת פרונו אם בתורת מתנה, דמליא במחלוקת הר"י מיגש וקרא"ש בש"ע חוה"מ סי' נ"ח דדעת קרא"ש שם דאיתרע שטרא דאין דרף ליתן מתנה עד שישלם חובו, ואף דבמשנה למלך פי"ד ה"ט ממלנה כתב דאם הוא ת"ז נאמן לומר סטראי דמסייע לו חזקה דאין אדם פורע ת"ז, מ"מ י"ל דזהו רק לענין סטראי שטוען שפרע לו בשביל חוב אחר, אבל לענין מתנה, י"ל דמ"מ יותר היה לו ליתן זה דרף פרונו תוך זמנו ממה שנתן לו במתנה, אלא דנאמן לומר במתנה במגו דסטראי שיהיה על חוב אחר, אבל היכי דלא שייך כן היכי דידוע לנו שלא היה דרף פרונו חוב אחר, וכעין נ"ד י"ל דא"נ לומר במתנה ניתן לי, ומ"מ אינו ברור כ"כ, די"ל דבכל ת"ז ואינו חל עליו חיוב פרונו ל"ש בזה סברת קרא"ש הג"ל, דכל ת"ז הוי פאלו אינו חייב לו פלוס עתה ואינו חושב ועוסק כלל בענין פרונו, ודמות ראיה לנה מסוגיא דסוף פתובות דפרכינן אי דלא מטא זמני' מ"ט דאדמון ועיין מהרש"א שם, נראה דכוננתו דבפשוטו בא רש"י לתרץ דמה בכך דלא מטא זמני' מ"מ לנה מבקש שילנה לו, יותר הי' לו לבקש שיפרע לו ת"ז מש"ה כתב רש"י דזה לא היה רוצה לפרוע כ"א להלוות לו כדי שבסוף חמש יתבע מעותיו ומעות ההלואה ישאר בידו עד סוף העשר, אף על זה קשה איך פרכינן בראשון לחמש והשני לעשר מ"ט דאדמון, הא בזה לא שייך סברא הג"ל, אע"כ דלרונחא דמלתא כתב רש"י כן, ואף הא דבאמת לא אמרינן כן, דאדזיפת מינאי הי' לה לבקש לפרוע לה, לכה צ"ל דכל ת"ז אין עוסקים כלל בענין החוב שהוא ופרעון, ואולם לענ"ד הי' נ"ל ליישב קושיות מהרש"א דס"ל לרש"י דנהי דיש מקום לומר כן, מ"מ ליכא למפריה בפשיטות מ"ט דאדמון דדלמא טעמא דאדמון דיותר הי' לו לבקש להקדים פרונו, ע"כ דפרכת הש"ס דיש סגיף לומר דניחא ליה ביותר בהלואה מפרעון, דבראשון לי' והשני לה', ניחא ליה להשני להלוות מלפרוע כמ"ש רש"י, ובהיפוך הראשון לה' והשני לי' ניחא ליה לראשון ללוות להתפרע דבסוף חמש יתבע חובו, וההלואה יהיה עוד בידו עד עשר דאף במטא זמני' לא אמרינן

פן, מ"מ בת"ז פנינו דאינו זמן פּרעוון, בסברא קלה דחינו הטענה דכיצד אפה לנה ממני, והי' ההכרח לרש"י לנה פדי לנישב הבל"ז דלא פריה מקודם על מתני' אי דמטא זמני' וכו' א"ו דיש סברא לכאן ולכאן בת"ז וליכא ברנוקא לנה ולנה בהלואה יותר מפּרעוון אם אמרינו בנה פיצד אפה לנה ממני, מש"ה לר"נ י"ל דהשני הלנה קודם דמטא זמניה, וזמן התשלומין לב' שטרות שנים ועולים וכלים כא' דבנה ס"ל לאדמון פיצד אפה לנה, דיותר הי' לו לבקש להקדים לו פּרעוון, ונתכמים ס"ל דמ"מ ת"ז לא אמרינו פן, וכדס"ל להמרש"א באמת, אבל לר"ש דס"ל הפוכי מטרתא, וע"כ דמתני' בלא מטא זמן ב' תשלומי שטרות כא' בנה פּרכינו אי דלא מטא זמני' מ"ט דאדמון, פנינו דיש רנוקא לנה או לנה בהלואה יותר מפּרעוון, פן נראה לענ"ד: אולם אחרי דהמאור והרמב"ן טרחו לנישב הבל"ז ולא ניחא להו פהנ"ל מוכח דס"ל פהמהרש"א, דבכל ענין בת"ז לא אמרינו פיצד אפה לנה ממני, א"כ ה"נ בנ"ד בת"ז לא אמרינו דנדאי אין נותן לו מתנה ולא יפרע חובו, פנינו דאין מוטל עליו עכשיו לא חשש לכה, ולדינא צ"ע: גם אף אם נימא דגם בת"ז איתרע שטרא, מ"מ י"ל דזהו רק בעלמא, דאף אם הוא אוהבו ורוצה שיהיה לו זכות מתנה וזכות פּרעוון חובו לזמנו, היינו לעשות אפכא לפּרוע מיד וליתן לו אז לזמנו מתנה פּרצונו, אבל בשטח"ז י"ל דאוהב לבתו שיהיה לה זכות מתנה בפעוה הללו, וזכות שטח"ז דהיינו החוב לאחר מותו בדרה תנאי עם הפנים, ובנה לא היה לו לעשות בהפּרוע לפּרוע עמה החוב והמתנה תקבל אחר מותו במה תזכה ובמה יתחייבו היורשים ליתן לה המתנה אם לא שיעשה לה מחדש פענין שטח"ז והפוכי מטרתא למה לי טוב לו יותר ליתן לה עמה המתנה והשטח"ח כדקאי קאי, גם בלא"ה יש לחלק קצת, דוקא בחוב דעלמא שייך סברת הרא"ש דיותר יש לו לפּרוע שלא יהיה עבד לנה, אבל בחוב של שטח"ז ל"ש עבד לנה דמעולם לא יתחייב בחייו, גם אחרי מותו הוא רק דחיקה להפנים ליתן לה מעזבונו הסוד הקצוב או חק"ז, וניכר לכל שזהו רק שתהנה בתו מנכסיו וכעין נחלה, ול"ש בנה עבד לנה וי"ל דל"ש בנה סברת הרא"ש, ולא איתרע שטרא: אולם אם השטח"ז נקרע בקרע בזמן או בעדים או בתורף, או שקרוע ש"ו איתרע השטר, כדאיתא בש"ע חוה"מ סי' נ"ב, ובפּרטות דהאומד הדעת נותן דמפשואי שניה מחלה לו או קבלה הנדון בפּרעוון, דהא באם היא קיימת במות אביה אם הפנים בותרים ליתן לה חח"ז בנדאי יפּטרו משני החובות דהא בשניהם נזפר התנאי אם ירצו ליתן לה פחצי זכר, וכל שנותנים לה בנה בטל ב' החובות, דלגבי כל החוב נתקיים התנאי ובטל החוב, ואם היא מתה בחיי אביה יצטרכו הפנים ליתן ב"פ ח"ז, בדרה קיום התנאי, דהא בתנאי נזפר שיתנולה או ליו"ח שמבעלה פלוני, וכינון דלא ניתן לה לא נתקיים התנאי של שטר זה עד שנותנים ליו"ח שמבעלה זה, וכן בשטר השני, והוא נגד החוש והסברא, דאם היא בחיי גפּטרים בנתינת ח"ז פ"א ואם אינה בחיים אין גפּטרים רק בנתינת ב' פעמים, דהיינו בכלל שלם זכר, וכמו כן אם בותרים לשלם החוב יצטרכו לשלם שני פעמים, אולם נראה דבאמת גם אם היא בחיים אם נדון דב' השטרות בחזקתן תובעת ב"פ ח"ז, דהוי פּנומן ב' שדות לחבירו ובכל אחת התנה ע"מ שתתן לי ר' זוז, דאינו נפסד במה שנותן פ"א ר' זוז דלגבי כל שדה בפ"ע צריף ליתן ר' זוז, וה"ה לגבי כל חוב צריף ליתן ח"ז, ועכ"פ בשטח"ז קרוע בנדאי איתרע שטרא, פן נראה לענ"ד: תשובה סז לידידה האלופים הקצינים תושבי עיר בערוואלדי: ששאלתם פנויה היתה הרה לזנונים בעת

שְׁהִיְתָה מְשׁוּדָּכֶת אַח"כ נִתְבַטֵּל הַקִּישׁוֹר וְהִלְכָה וְהִיְתָה לְאִישׁ אַחֵר וְאִיזָה חֲדָשִׁים אַחֵר הַנְּשׂוּאִין יִלְדָה זָכָר פֶּטֶר רָחֵם, וְהַמְשׁוּדָּךְ הָא' הַתְּפָאָר עֲצָמוּ מִיָּד אַחֵר הַנְּשׂוּאִין דְּהִיא מְעַוְבֶרֶת מִמֶּנּוּ וְהוֹדִיעַ יוֹם קְבוּעַ לְמִלְאוֹת הַרְיוּנָהּ, וְנִתְאַמְתּוּ דְּבָרָיו, וְהִיא גַם הִיא אֶמְרָה לְמִיִּלְדַּת הַעֲבָרִית בְּעֵת לְדַתָּה פֶּן, וְהַמְשׁוּדָּךְ הַהוּא הוּא לֹוִי, וְנִסְתַּפְקַתֶּם אִם נֶאֱמָנִים לְפֶטוֹר הַבֵּן מִפְדְּיוֹן שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב לְפָדוֹת עֲצָמוּ כְּשִׁיגְדִיל: הִנֵּה בִש"ע יו"ד (ס"ו ש"ה סח"י) וְאִם הִיא אוֹמֶרֶת שְׁמִישְׁרָאֵל נִתְעַבְרָה וְהִישְׁרָאֵל מְכַחֶשֶׁה וְאוֹמֵר שְׁמַעְפוּ"ם נִתְעַבְרָה הַבֵּן פֶּטוֹר מִפְדְּיוֹן, א"כ ה"נ לְכַאוֹרָה מְהֵנִי בְּדִיקַת הָאֵם לְפָנוּטְרוֹ מִפְדְּיוֹן, וּמכ"ש בנ"ד דְּגַם הוּא מוֹדָה לְדְבָרֶיהָ, אֶמָּנָם מִנֵּה אֵין רְאִיָּה, דִּי"ל דְּהֵתֶם דְּמַהֲנִי בְּרִי דִינָה לְגַבִּי נִפְשָׁה לְהַכְשִׁיר לְכַהֲנֹנָה מְהֵנִי גַם לְוֹלָד מִחֻמַּת חֻזְקַת אֵם, מִשָּׂא"כ בנ"ד דְּלְגַבִּי דִינָה אֵין הַפְּרָשׁ בֵּין נִתְעַבְרָה מִישְׁרָאֵל אוֹ מְלוּי, וְאֵין חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת דִינָה נוֹגַע לְדְבָר זֶה, י"ל דְּלֹא מְהִימָנָא: אָף דְּבנ"ד גַם הוּא מוֹדָה לְדְבָרֶיהָ וְנֵה עֲדִיף יוֹתֵר כְּדֹאמְרֵינוּ פ"ק דְּכַתּוּבֹת בְּאָרוּס וְאָרוּסְתּוֹ חֻזָּא דְקַמּוֹדָה, וְעוֹד הָא קִימ"ל כר"ג, מְשַׁמַּע דְּבַמּוֹדָה גַם לר"י מְהִימָנָא, וְנָוִן בְּאַמַּת לְכַאוֹרָה טַעְמָא בְּעֵי, דְּמַה יוֹסִיף תַּת פַּחוֹ בְּמַה שְׁמוֹדָה, א"כ הִי נִרְאָה דְּהֵתֶם ג"כ עֵיקַר הַטַּעַם מִשׁוּם בְּרִי דִינָה וְחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת דְּגַם ר"י ס"ל דְּמַדִּינָא הֵנִי מְהֵנִי רַק מִשׁוּם מַעְלַת יוֹחֲסִין ס"ל דְּמַחְמִירֵינוּ בְּזֶה, וּמִש"ה בְּצִירוֹף הוֹדְעָתּוֹ מוֹדָה ר"י דְּמַהֲנִי, אֲבָל בְּלֹא חֻזְקַת אֵם י"ל אָף בְּמוֹדָה לֹא מְהֵנִי: הָאֲנִמָּנָם רְאִיתִי בְּשׁו"ת הָרֵא"ש פְּלָל פ"ב כְּתֹב בְּהִיא יִלְדָה תֹּאכֵל בְּתַרוּמָה, וְאִם הַבֵּן זָכָר שׁוֹחֵט וּמְקַרֵּיב ע"ג מִזְבֵּחַ, הִינֵנו טַעְמָא פִּינוּ דְּמוֹדָה שְׁבָא עֲלֶיהָ סִפְקָא אִם אַחֵר בָּא עֲלֶיהָ שְׁדִינָן בְּתַר דִּינָה וְכו' מְשַׁמַּע אָף בְּלִיפָא עֲדִים שְׁבָא עֲלֶיהָ בְּהוֹדְעָתּוֹ לְחוּד מִחֻזְקֵינוּ לִיהַ כְּבָנוּ, וְלַכְּהֵן נִדְּאִי לְהַקְרִיב ע"ג מִזְבֵּחַ, אָף דְּלִיפָא חֻזְקַת כְּשָׁרוֹת דָּאֵם מְסִייעַ, וּכ"כ עוֹד הָרֵא"ש מְפֹרֵשׁ יוֹתֵר בְּכִלְלֵי ב' בְּנִידוֹן פְּהֵן שְׁבָא עַל הַפְּנוּיָה וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן שְׁפֶשֶׁר לְכַהֲנֹנָה, דְּאֶפִּילוּ לר"י דְּסִבְרָא מֵאֵן דְּכָשִׁיר בְּהַ מְכָשִׁיר בְּבִתָּהּ, מ"מ מוֹדָה שְׁפֶסוּל לְכָל דִּין כַּהֲנֹנָה, דְּלֹא הֵנִי זְרַעוּ מִיְּנוּחָס הִינֵנו הִיכִי דָּאֵין הַבּוֹעֵל בְּפָנֵינוּ, אֲבָל הִיכִי דְּהֵנִי בְּפָנֵינוּ וּמוֹדָה לְדְבָרֶיהָ דְּאֶפִּילוּ לר' יְהוֹשֻׁעַ מְהִימָנָא, כ"ש לְעַנְנֵן זְרַעוּ מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו שְׂאִינוּ אֲלֵא מַעְלָה, פִּינוּ דְּשִׁנְיָהֶם מוֹדִים קָרִינוּ בִּיהַ זְרַעוּ מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו עֵי"ש, הִינֵנו דְּמַהֲמִינֵנו לְשׁוֹנֵי לְהַבֵּן לְכַהֵן מַעְלֵיא: אֲבָל לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵי הָרֵא"ש, מְהִיכֵן פְּשִׁיטָא לִיהַ פֶּן, דְּהוֹדְעָתּוֹ בְּלִי חֻזְקַת אֵם מְהֵנִי, דְּהָא פְּשִׁיטָא י"ל דְּעֵיקַר הַטַּעַם דְּמַהֲנִי הוֹדְעָתּוֹ לר"י, פִּינוּ דְּבִלֵּא"ה מַדִּינָא מְהֵנִי בְּרִי דִינָה מְטַעַם חֻזְקַת אֵם, אוֹ פִּינוּ דְּמַהֲנִי הַבְּרִי לְגַבִּי דִינָה, גַם וְוֹלָדָה כְּמוֹתָהּ, מִשָּׂא"כ לְדוּנוּ לְכַהֵן דָּאֵינוּ נוֹגַע פְּלָל לְגַבִּי נִפְשָׁה וּמַדִּינָא אִינָה נֶאֱמָנָת, י"ל דְּגַם הוֹדְעָתּוֹ לֹא מְהֵנִי: וּבְפֶרֶט דְּבִלֵּא"ה דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּכִלְלֵי ל"ב, תְּמוּהִים לִי, בְּמַה דְּדָן בְּדֶרֶךְ ק"ו, פִּינוּ דְּהוֹדְעָתּוֹ מְהֵנִי גַם לר"י לְעַנְנֵן יוֹחֲסִין, מְכ"ש לְדִידֵן לְעַנְנֵן זְרַע מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו, דְּמַבְּנֹאֵר דְּס"ל לְהָרֵא"ש אָף בְּאִינוּ לְפָנֵינוּ עַפ"י דְּבָרֶיהָ לְחוּד ג"כ הֵנִי פְּהֵן מַדִּינָא, וְרַק מְקַרֵּי אֵין זְרַעוּ מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו, וּמַה דְּמַשְׁנֵינוּ אֲבָל בְּבִתָּהּ ד"ה הַוֹּלָד שְׁתוּקִי, הִינֵנו מַדִּין זְרַעוּ מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו וְתַמְהֵנִי הָא בְּלֹא הוֹדְעָתּוֹ הִיכֵן מְצִינוּ דְּבָרֵי דִינָה מְהֵנִי לְשׁוֹנֵי לְבָנָה פְּהֵן, דְּלֹא מְצִינוּ דְּמַהֲמִינָא אֲלֵא רַק לְעַנְנֵן דְּלַכְשֵׁר נִבְעֵלָה, דְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְהִימְנוּתָא לְגַבִּי נִפְשָׁה מְסִייעַ לָהּ, אֲבָל לֹא לְעַנְנֵן דְּנִתְעַבְרָה מִכְּהֵן, וּמַה דְּאֶמְרֵינוּ אֵין אִיפָא שְׁתוּקִי וְכָשֵׁר כְּדִשְׁמוּאֵל דָּא"ש עֲשָׂרָה פְּהֵנִים וְכו' הִינֵנו דְּמִיְּתִי רְאִיָּה דְּלִישְׁנָא דְּשְׁתוּקִי שְׁיָיֵף לֹוֹמֵר שְׁתוּקִי וְכָשֵׁר, אֲבָל מ"מ הַפְּרָשׁ יֵשׁ דְּבַהֲהִיא דְּשְׁמוּאֵל מַדִּינָא הֵנִי פְּהֵן רַק שְׁפֶסוּל לְעַבּוּדָה דָּאֵין זְרַעוּ מִיְּנוּחָס אַחֲרֵיו, וּבַהֲהִיא דְּעֵדוּת אֲשֶׁה בְּבִתָּהּ מַדִּינָא בְּנָה לֹא

כהן הוא, וראיתי דכ"כ להדיא שיטה מקובצת לכתובות בשם הריב"ש וצ"ע: ואף דינש לדהוק, דמ"ש הרא"ש מכ"ש לענין זרעו מיןחס אחריו היינו לדידו, דלענין תרומה בזה"ז בודאי נאמן אביו להאכילו על פיו, (כדקיי"ל בש"ע סי' ג') אלא דהיא אפשר לומר פיון שיהא בזנות לא מקרי זרעו מיןחס אחריו, בזה דן מק"ו דמהימן לגמרי גם לענין מיןחס אחריו, אף לישנא דהרא"ש משמע דסובב והולך אהיה דעדות אשה בבתה דהולך שתוקי דמהכי ג"כ מודה, ובזה בודאי בלאו הסברא דהודאתו מהני מדינא לאו כהן הוא וצ"ע: אמנם לדינא בנ"ד נראה אף דליכא חזקת אם מסייע, מ"מ אף אלו לא נבדקו פלל הוא והיא, מ"מ אין לחייבו בפדיון מספק דשמא עלוי או מכהו נתעברה אף דרוב העיר אינם פהגים ולויים, מ"מ דלמא אולא איהי לגביה ונהי קבוע אף דמדברי הרשב"א והריטב"א פ' בתרא דקדושין בסוגיא דד"ת שתוקי פשר אף בספק אולא איהי לגביה הוי רוב פשרים דהוי כמו רוב צדדים, ספק אול איהו לגביה ונהי ודאי מרוב פשרים, ואף אם אולא איהי לגביה מ"מ דלמא מכשר עיי"ש.

מ"מ א"א לחייבו בפדיון לאפוקי ממונא למה דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב: וביותר אף בודאי אול איהו לגביה, י"ל דאין לחייבו בפדיון דתליא באשלי רב רבי, דמדברי רשב"ם ב"ב (דף צ"ג ד"ה דהיא גופא וכו') מבואר דמפקינן ממונא ברובא דאיתא קמן, אולם מדברי תוס' בכתובות (דף ט"ו ד"ה להחזיר) ובסנהדרין (דף ג' ד"ה ד"מ לכ"ש) מבואר דס"ל דבכל ענין אין הולכין בממון אחר הרוב, ונראה דקיי"ל הכי, כדמשמע מהרמ"א חוה"מ סי' רצ"ב, מכ"ש בנ"ד דספק אם אולא איהי לגביה אף אי גזון לרוב צדדים, י"ל דלא מקרי כ"כ רובא דאיתא קמן: מזה נראה דאין לחייבו בפדיון מספק, ובאמת גם בדינא דהש"ע הנ"ל באומרת מישראל נתעברה אף אם מתה ולא נבדקה האם ופלוגי העיד דמנכרי נתעברה, פיון דמדין אינו בני א"נ רק לומר לאו מיניה הוא, אכל להעיד דמנכרי לאו פל פמיניה בעדותו לחייבו בפדיון, והא דנקט הרמ"א אומרת מישראל נתעברה היינו דנקט לישנא דמקור הדין בתה"ד, ולפי דמסיק בתה"ד שם בסופו וכ"ש לענין סלעים דמוקמי מדינא בחזקתו, א"צ פלל לנאמנות דינא, דאף בלא נבדקה אין מוציאין ממון מספק ועדיין צ"ע, עכ"פ בנ"ד נראה ברור דפטור מפדיון, כן נראה לענ"ד: ידידכם עקיבא.

תשובה סח לידידי הרב רבי שמחה נתן נ"י. ע"ד הענין לישא אשת חמיו דכתבו תוס' והרא"ש לאיסור עפ"י הירושלמי, אף דבשמעתין דיבמות שרו לה, שמא אח"כ אסורה, ובשו"ת נודע ביהודא ח"א סי' כ"ו הרבה לתמוה, דמרא דדינא בירושלמי, רבי חנניא דהיא מבית דינו דרבינו הקדוש ונחבירו של ר' חניא, והא בתלמודא דידן איתא פי אתי ר"י בר שילא אמר פל שבנקה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה, ופריה עלה רבא וכללא הוא חמותו ערות אשת חמיו מותרת ומבואר בתוס' שם דהו פללא דריב"ש בדורות האחרונים גזרו בכך, והא דפריה רבא מאשת חמיו, היינו דגם בדורות האחרונים קים ליה לרבא דאשת חמיו מותרת, והא רבא הי' פמה דורות אחר רבי חנניא, עוד טען הגאון הנ"ל אחרי דברי דבירושלמי אמר עלה דאשת חמיו אם תימר תורה, מדס"ד דהוא דאורייתא, ע"כ דגזירה קדמוניות היתה כמ"ש תוס' כה"ג גבי שלקות ובתלמוד דידן אף בימי רבא עדיין אשת חמיו מותרת, והניח בתימא: לענ"ד נראה דלק"מ, דכד גדייק בלישנא דהרמב"ן והרשב"א בחידושי דכתבו מדקתני בברייתא דאשת חמיו מותרת

ולא סיימו בה דאסורה משום מראית עין, נשמע דמשרי שרו לה לגמרי, עכ"ל מבואר דמגופא דדינא דברייתא אין ראיה די"ל דמותרת, היינו דלית בזה איסור שניות, אבל מ"מ אסורה משום מ"ע, וי"ל ג"כ דנ"מ לדינא, דשניות הוי ערוה דרבנן, וקדושייהו לא הוי קדושין גמורים, ואם בא אחר וקדשה צריכה גט משני, כמ"ש הב"ש סי' כ"ו, אבל אם אסורה רק משום מ"ע לית בזה צד ערוה דרבנן כלל וקדושיה קדושין גמורים, ואם בא אחר וקדשה א"צ גט, (וי"ל עוד נ"מ אם האיסור משום מ"ע מותר באחר דלא חכמי להון פדאיתא בירושלמי גפי חורגין, ואף דלכאורה קשה על הירושלמי, מה מפגי דלא חכמי להו, הא קיי"ל פ"ב דכ"מ שאסרו מפגי מ"ע אפילו בחדרי חדרים אסור, ובהכרח לומר דר"ח בירושלמי לא ס"ל להיא דרב, וביותר דבירושלמי פ"ט דכלאים על משנה א' איתא על ההיא דרב דמביא פמה מתניתא דלא פ"ב, דנראה דהירושלמי ס"ל לדחות דברי רב אלו מהלכה, מ"מ י"ל דגם ברייתא זו דקתני אשת חמי מותרת ס"ל ג"כ דלא פ"ב, דהרי בביצה (דף ט') אמרינן עלה דרב פתנאי ושפיר יש נ"מ בין איסור דשניה בין איסור דמשום מראית עין, ולזה דייקא רק מדלא סיים בברייתא דאסורה משום מראית עין, וזה לא שייך רק על הברייתא דדינא קתני דמותר באשת חמי הו"ל לסיים דאסורה משום מ"ע, אבל רבא דלאו דינא דאשת חמי קאמר אלא דבא להקשות על כלל דריב"ש דכל דבנקיבה אסור, א"כ שפיר י"ל דבימי רבא נכמה דורות לפניו גזרו לאסור משום מ"ע, ורבא פריף על הפללא דריב"ש מן אשת חמי דלית בה משום שניה אף דבנקיבה ערוה, ואף דאסורה משום מ"ע, מ"מ הקושיא דלפי פללא דריב"ש תהי אסורה בכלל שניות, ונכון, ובזה מיןשבים דברי בה"ג, דבתחילה (דף נ"ב ע"א) כתב אשת חמי ואשת חתנו מותרת, אבל אמרו חז"ל אסורה מפגי מ"ע, ואח"כ (דף נ"ג ע"א) הביא ברייתא פצורתה מותר אדם באשת חמי, ולהנ"ל ניחא, דהיא (דף נ"ג) לענין דלית בה איסור שניות, ועל האיסור דמשום מ"ע סמך אדלעיל: והנה הגאון נ"ב העלה מרגניתא טבא לחלק דאחר מיתת אשתו מותר באשת חמי דדמי ממש להיא דיבמות (דף צ"ח) אשה ובתה דגירות לרע"ק מתה אשתו מותר באמה דבמותו ממש לאחר מיתה הוא רק באיסור ארוה שנוכב עם חוננתו לשיטת רש"י ולתוס' פיון דקילא משריפה לכרת לא גזרו רבנן בזה, יהי איהו שיהי' כמו דהתם לא גזרו משום חמותו ה"נ לענין אשת חמי גזרו רק בחיי אשתו, אבל לא אחר מיתת אשתו, אלא דהגאון בעצמו שדא בה נרנא, הא, דהבה"ג אוסר ג"כ באשת חתנו, והב"י כתב בטעמו כי היכא דחיישינן באשת חמי משום מ"ע, דנראה פנושא חמותו, ה"נ אסור באשת חתנו דנראה פנושא בתו, וכתב עלה הב"י ומ"מ אין זה מוכרח, די"ל הכו דלא לוסוף עלה, ודברי הב"י תמוהים לי, דנראה דס"ל דבה"ג מסבחתו למד לאיסור באשת חמותו, בדרך דמיון מן אשת חמי, ומדברי הרמב"ן והרשב"א נראה דבה"ג גריס בתלמוד ארץ ישראל אשת חמי ואשת חמותו מותרת לו, אבל אמרו חכמים אסורה לו מפגי מ"ע] ולזה כתב הגאון דנדאי אלו הטעם באשת חמי דנראה דנושא חמותו אין לדמות ללמוד מזה איסור באשת חתנו אלא דבה"ג ס"ל להיא דאיסור אשת חמי מפגי מ"ע, היינו שיטעו על חמי שהיא אביו ויאמרו זו אשת אביו, מש"ה נמי באשת חתנו שייך מ"ע דיטעו על חתנו שהוא בנו, ויאמרו זו אשת בנו, וכיון שכן גם אחר מיתת אשתו אסור באשת חמי, פיון דהחשש דיאמרו שהיא אשת אביו, ומעכ"ת כתב דלא נזכר בהרשב"א ורמב"ן דבה"ג אוסר באשת חתנו, ואדרבא ראי

בהיפוך, מדנקטו אבל אמרו אסורה מפני מ"ע, ולא אמרו בירושלמי דאמרו חכמים אסורות לו משמע דקאי רק על אשת חמיו, לא נ"ל כלל, דבאמת ברשב"א ובבה"ג איתא לשון אשת חמיו ואשת חתנו מותרת לו, ולא נקט מותרות לו בלשון רבים, דמותרת לו היינו פל דאמרו מותרת לו, מש"ה נקט גם בסיפא אסורה לו דכל דאמרו אסורה לו, אלא דבהרמב"ן איתא לשון מותרות לו, וא"א לבנות דייק על זה די"ל טעות דפוס הוא, וצ"ל מותרת, ובאגודה איתא להדיא דבה"ג אוסר באשת חמיו ואשת בנו, ואולם באמת הא דהו"ד דאמרו דאסור אשת חתנו לא נזכר מזה בתוס' גם היש"ש החליט להתיר, ואוסר רק באשת חמיו, ועי' במסכת דר"ך אר"ן פ"א איתא שם אשת חמיו ואשת חתנו מותרות לו, אבל אמרו חכמים אשת חמיו אסורה מפני מ"ע, משמע מדפתח בתרתי וסיים בדא אשת חמיו, דרק באשת חמיו אסור, אבל אשת חתנו קנימא בהיתירא, א"כ הדרינו דטעמא דאשת חמיו דמ"ע הוא, דנראה נושא חמותו, ומותר במתה אשתו, א"כ י"ל אף דכוננת הרשב"א ונהרמב"ן בשם בה"ג ה"כ הוא, ואף דבטור ובאגודה אוסרים בשם בה"ג באשת חתנו, מ"מ אפשר דלענין זה הוא יחידאה, ושאר רבנן דאסרו באשת חמיו לא אסרו באשת חתנו, הגמגום הב', דהא הר"ח פוסק גבי גרים דמתה אשתו אסור באמה דפסק כר' ישמעאל דחמותו לאחר מיתה בשריפה, ה"נ באשת חמיו, ומעכ"ת כתב עלה דלרש"י וסייעתו דלרע"ק דחמותו לאחר מיתה ליכא לאו וכרת רק איסורא בעלמא אין הולד מזה ממזר, א"כ אף לדין דמספקינן שמה פהפוסקים כר"י דחמותו לאח"מ בשריפה, או שמה פהפוסקים דלרע"ק חמותו לאח"מ בכרת והולד ממזר, מ"מ הני לדין בכלל ספק ממזר דמותר, וא"כ קליש איסורא דהולד אינו ממזר, זה אינו דמה בכף, דהתורה היתירא ספק ממזר, מ"מ להפוסקים כר"י הדין דאשת חמיו לאח"מ אסורה לו, וא"כ נהי ספק ממזר מותר, מ"מ אנו דנין דהני ספק אם אשת חמיו לאח"מ מותרת דאין זה מדר"ך אקליש איסורא ממה דדנין להולד בספק ממזר דהא מכל מקום להסוברים אשת חמיו בשריפה הדין דאשת חמיו לאחר מותו אסורה לו, גם לענין מותר מסתפקנא, דיש לומר דהתורה אמרה ספק ממזר מותר, היינו בספיקא במציאות, אבל לא בספיקא דדינא דמזה לא מייירי קרא, דבקרא לא שייך ספק בדין, כמו שכתבו תוספות יומא (דף ע"ד ד"ה איצטרף גבי כוי) אף דיש לחלק קצת, דזהו לא שייך לומר דהקרא רק לכוי דהוא ספיקא דדינא, אבל לגבי ממזר דקרא איצטרף לספק במעשה, וממילא גם ספיקא דדינא בכלל, דמ"מ מנין לנו לחלק, די"ל כיון דהקרא לא מייירי מזה הדרא לדינא דספקו לחומרא, [ועי' בסי' מ"ש ליישב בזה דברי תוס' גיטין (דף כ"ה ד"ה ואי) וא"ת לקולא וכו']: ואני מוסיף עוד גמגום, דלשיטת רש"י דלרע"ק חמותו אח"מ אשתו לית בה רק איסורא בעלמא, אין לנו ראי' כלל דל"ג בקליש איסורא, והיינו למ"ש רש"י סנהדרין (דף נ"ח) דהנה דקתני בברייתא שם דגר אסור בהם הטעם כיון דנאסרו לב"נ, אסורה גם אח"כ שנתגיירו, שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקלה, היינו דכל ח"כ נאסרו לב"נ, זולת מה דנאסר ע"י אישות כמו אשת אחיו, וכיון דלא נאסרו לב"נ מותר בהם אחר הגירות, והיא דאשה ובתה דאסורה לו, היינו דנאסרה לב"נ כיון דאין בזה רק אישות דעצמו, ולא ע"י אישות דאחר וכמ"ש רש"י ותוס' ביבמות לענין אחלופי, ה"נ לרש"י בסנהדרין לענין דאורי' לב"נ, ומה"ט אסור גר בחמותו בחיי אשתו דב"נ אסור בה, וקנימא הטעם דלא יאמר באנו מק"ח, כ"ז מבואר ברש"י סנהדרין להמענין בה דלא הזכיר רק טעמא

דלא יאמרו, א"כ כ"ז דנזכר דגר אסור בהם, ע"כ דנאסרו לב"נ, אלא דבמתה אשתו קתני פלוגתא אם מותר באמה, דהיינו דפליגי בפלוגתא דר"י ורע"ק, דמאן דמתיר הוא רע"ק, פינן דאינה בכרת רק אסור לא נאסר לב"נ דאינה בכלל עריות, וזה שפכת רש"י שם ד"ה מתה אשתו דב"נ לא הוזהר על חמותו, דנימא דבאים מק"ח, היינו דב"נ מותר בחמותו פזאת במתה אשתו, דאי פוננת רש"י דבכל חמותו לא הוזהר ב"נ, מלבד דטעמא לא ידענא דמ"ש מאשה ובתה, גם א"כ מ"ט דגר אסור בחמותו בחיי אשתו, הא לא שניד שלא יאמרו, אלא נדאי דכוננת רש"י בחמותו דאיירי בה דהיינו במתה אשתו לא הוזהר ב"נ עלה, לפ"ז לא מצינו דקלשא אסור קיל לענן גזירה, אלא דבגר מותר במתה אשתו, היינו דכל איסורי דגר בקרובות רק משום שלא יאמרו, ובמתה אשתו דלא הוזהר ב"נ, פינן דאינה בכלל עריות דח"פ, ממילא ל"ש שיאמרו באנו, אבל הכא באיסור אשת חמיו דהאיסור משום מ"ע י"ל דאין חילוק בין קלשא ללא קלשא, ואף לשיטת תוס' דלרע"ק חמותי אח"מ אשתו היא בכרת מוכח שפיר ממה דבגר יש חילוק בין מתה אשתו ללא מתה, היינו משום דבקלשא אסורא ל"ג, וכן לרש"י יבמות (דף צ"ח) דכתב הטעם דגם אסור בהנהף דקתני בפרייתא דאחותו מאמו דגזרינן דלמא אתי למיתב אחותו שנוולדה לו אח"פ, אבל בקורבא דאב ל"ש פו, וזה דאסור באשת אחי אביו מהאם, היינו פינן דיש בזה צד אם גזרינן דיתירו ג"כ אחותו מאם, וזהו דמותר באשת אחיו דל"ג רק בקורבא אבל לא בבא מחמת אישות וזהו דמתה אשתו מותר באמה אף דלא אתי ע"י קדושין אחרים, היינו משום דקלשא אסורא ל"ג ודברי רש"י אלו ביבמות לא זכיתי להבין, דלפ"ז מאי פרכינן בסנהדרין וסבר ר"מ כל ערוה שהב"ד ממיתים עליה וכו' ופירש"י שם דקתני מיהא מותר באשת אביו אף דב"ד ישראל ממיתים עליה, וכן בחמותו וקתני אסור באחותו ואחות אביו אע"ג דאין ב"ד ישראל ממיתין עליה, ולשיטת רש"י ביבמות משגיחם ליכא קושיא, דממה דאסור באחותו ואחות אביו אין ראיה דב"נ מוזהר בזה, דהא הטעם דאתי לאנסובי אחותו שנוולדה אח"פ וגם מהא דמותר באשת אביו אין ראיה דב"נ לא מוזהר בזה, דהא באשת אביו ל"ש למגזר משום נולד אח"פ, ונהרי אפילו באשת אחיו דמשפחת ביה אסור בנולד לו אח אח"פ ונשא אשה, אלא פינן דבא ע"י אישות דאחרים ל"ג מכ"ש באשת אביו דתרונייהו איתנהו דלא משפחת ביה ערוה בנולד אח"פ וגם בא ע"י אישות דאחרים, ואי דבאמת הקושיא רק מהא דמתה אשתו מותר באמה.

הא הך תנא רע"ק דמתה אשתו אין ב"ד ישראל ממיתין על חמותו, ומה דנקטו רש"י ותוס' בסנהדרין דפרקא מאשת אב וחמותו, ע"כ חמותו דנקטו אשגירת לישנא בעלמא, דהא במתה אשתו אין ב"ד ישראל ממיתים, וא"כ לרש"י ביבמות ליכא פרקא פלל, ולא מצינו ידיו ורגליו בפרקת הש"ס, בסנהדרין, וצע"ג, ואף בלא"ה פינן דרובא דרבנאותא פסקו דאשת חמיו מותרת, ולהאוסרים י"ל ס"ל כרע"ק דאשת חמיו לאח"מ אינה בשריפה ממילא אשת חמיו לאח"מ אשתו מותרת כמו בגיורת מה"ת לנו לגבב כל החומרות ולחוש לה, ונהפרי מגדים ביו"ד פ"ג כ"ה פ"ה פ"ה פ"ה דמתירי בהפ"מ אם יש עוד ענין ספק וצידוד להתיר מקילים גם שלא במקום הפ"מ, ה"נ הכא באשת חמיו אם נשאת לא תצא כמ"ש הב"ש, א"כ נקטינן לדינא לעיקר כהפוסקים אשת חמיו מותרת ממילא אם יש עוד צד להקל, והיינו אחר מיתת אשתו דיש צד כהפוסקים כרע"ק, וגם עיקר האיסור דרבנן, ומה"ת לחוש פולי האי: אולם בעיקר הדמיון של הגאון הנ"ל

להתיר אחר מיתת אשתו לדמות לגיורת דמתה אשתו מותר באמה, נ"ל דיש לחלק הרבה, דלכאורה יפלא בההיא דגיורת אף לשיטת רש"י דלרע"ק הוקלש חמותו דלית ביה לאו וכרת רק איסורא בעלמא, הא בכ"מ חיישינן למראית עין, אפילו באיסור דרבנן, עי' ש"ך יו"ד סי' פ"ז ס"ו, ולמה הקילו כ"כ באיסור מ"ע דאשת חמיו מפח קלישות איסורים, ולזה צ"ל דתרי גונוי מראית עין, דהיכי דמראית עין שעושה פנה, ואם האמת כן הוא עביד איסורא פההיא דם דגים וכדומה דיאמרו שהוא דם בהמה, וזה באמת אסור, בזה הטעות מצוי יותר לטעות במציאות, ואסרו גם בדרבנן כגון בשר עוף בחלב שקדים, כיון דהרואים יסברו שהוא חלב ממש, אבל היכא דהטעות שיטעו בדין דיאמרו שהדין הוא דאסור, זה אינו מצוי כ"כ, ולא חששו, וכעין זה כתב הר"ן פ"ק דביצה (דף קפ"ה ע"א) דחלקו ואמרו דכשחושדים אותו בדבר דאלו עשאו עביד איסורא פהולכת סולם [דכפי החשש של הטיח גגו דעושה עביד איסורא] ונפלו כליו למים [דלחששא שפכסן עביד איסורא] בהכי אמרינן אפילו בסדרי חדרים אסור, אבל היכי דחוששין אותו דסוברים דעושה איסור ואינו עושה כה"ג בצנעא שרי עיי"ש היטב, ומש"ה בגיורת דשם נראה דאין המ"ע דיסברו דאינה גיורת, דזהו קלא אית לה, אלא דהחשש שיטעו בדין ולא ידעו דגר שנתגייר פקטן שנולד דמי, כמ"ש רש"י יבמות (דף כ"ב ע"ב ד"ה לכל מסורה) מש"ה מתה אשתו מותר באמה, כיון דאקליש איסורא ל"ג, כיון דהוי רק המ"ע דיטעו בדין, וכיון שכן אין ראיה לזה לענין אשת חמיו, דנראה דהמ"ע הוא דיסברו דאשתו היא בתה, והיא באמת חמותו, ומוכח כן ממ"ש הרא"ש לחלק דבחורגה הגדולה בין האחים אית לה קלא וליכא למיחש למ"ע, אבל אשת חמיו לית לה קלא ואיכא למיחש למ"ע, ונהרי הא דמהני בגדולה בין האחים טעמא דקלא ע"כ לא דהחשש שיטעו בדין דחורגים הוי דין אחנה זה לזה דמאי מהני בזה קלא, אע"כ דהדין ידוע, רק דיהא חשש שיאמרו שהם באמת אחים בזה שייך קלא אית לה ולא יטעו, וא"כ אם איתא דבאשת חמיו המ"ע דיטעו בדין דיחשבו דאשת חמיו ג"כ אסורה בכלל חמותו, הו"ל להרא"ש לחלק בפשיטות, דבאשת חמיו לא מהני קלא, דמ"מ יטעו בדין דאשת חמיו אסורה ג"כ משום חמותו, אע"כ דהמ"ע רק דיסברו שהיא באמת חמותו דליכא קלא שאשתו בת חמיו אינה מהאשה הזאת, וכיון שכן י"ל דגם אחר מיתת אשתו דנהי דקליש איסורא מ"מ אסורה כמו בכ"מ דאף מדרבנן אסור משום מראית עין, כן נראה לענ"ד: מ"ש מעלתו בפלפולא על הרש"ל בפילגש דס"ל למהרש"ל דפילגש של מלך ניקנית לו בקנין גמור, זה אינו, דמבואר להדיא בהרש"ל ביש"ש דלא ס"ל כן במה שנדחק במה דאמרינן דאחיתנפל התיר ג"ע, הרי מפורש דלא ס"ל כן: תשובה סט לידידי הרב רבי יעקב אב"ד בק"ק דאברין.

ע"ד שאלתו בענין המאורע א' הי' לו ב' פגות קטנות, ושייך אחת מהן בכתיבת תנאים פנהוג, וכאשר הכניסה לחופה במזונטטי חתן וכלה בהינומא על ראשה מסר החתן הטבעת קדושין לאביה, ואמר לו בתך מקודשת לי בטבעת זו פדת משה וישראל: הדבר מבואר בפשיטות בש"ע (סי' ל"ז סט"ו) דשתייהן צריכות גט ואף בשד"ך תחילה כמ"ש הראשונים ה"ה הרמב"ן והרשב"א הריטב"א והר"ן ורב סעדיה גאון והר"מ והה"מ, גם מרא דעובדא פ"ר ר"ת ז"ל העידו עליו דבבית דינו לא הי' פח בידם להתיר בלי גט, ועתה מי זה יערב לבו לגשת להרים ראש להקל אף אם פגובה ארזים גבהו, וקרני ראם קרניו,

אולם לאשר כפי מכתב רומעכ"ת דעת קצתם בכח דהתיירא בנ"ד לזה חל עלינו לחקור עד מקום שידינו מגעת אם יש תרופה לסמוך להקל בדבר דאינו מתנגד נגד פסקן רבותינו ז"ל: יסוד דין זה בקדושים (דף נ"א) אתמר קדושים שאינם מסורים לביאה וכו' ת"ש המקדש את בתו סתם וכו' ואפ"ה לא שבו אינש מצוה דרמא עליה ועבד מצוה דלא רמא עליה וכו' והלקתא פאביי.

והנה הרמב"ם והטור ש"ע פסקו פן להלכה במקדש בתו סתם אין הבוגרת בכלל, אף בשויתיה שליח, וכתב הר"ן אעפ"י דסוגיא זו לרבא אתמר דלא קיי"ל פנותיה, אפ"ה מדרבא נשמע לאביי דלא שמעינן ליה דפליג עליה בהא ותמיהני, דמסתימת הפוסקים משמע להקדיא אף לגבי קטנות גמורות בנות יום אחד אין הבוגרת בכלל ספיקן, ואיך נאמר בזה לא שביק וכו' היאך רמא עליה, הא אדרבא אמרינן רפ"ב דקדושים אמר רב אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה, ודאי בלא"ה לא קשה על הסוגיא, די"ל דרבא לא ס"ל הוה דרב, אבל על ההלקתא קשה, וביותר קשה דאף בבוגרת ונערויות איך נסמוך על סברא לענין שדיף, הא ע"כ זהו נסתר לגמרי, דהא בפשטא דמתני' משמע דאין הבוגרת בכלל אבל איך פוליהו נערויות וקטנות גמורות בכלל, וא"א דאמרינן לא שביק, נימא דדעתו הי' רק על נערויות וקטנות הגדולות שיש להם דעת לומר בפלוני אני רוצה, דהוא מצוה דרמא עליה אבל לא על הקטנות גמורות דאפילו איסורא איכא ואף למ"ש הב"ש (סי' ל"ז ס"ק י"א) דלא קיי"ל כרב, מ"מ פנין דלמה דקיי"ל פאביי אין הכרע לסברת לא שביק, ואנו דנין רק פנין דלא מצינו מאן דפליג עליה דרבא, ולזה יקשה נזול בתר איפכא, פנין דלרב נסתר הוה סברא דלא שביק וכו', ואי דלא קיי"ל כרב, מ"מ לענין הסברא י"ל דקיי"ל פו, וביותר פנין דלדין עכ"פ מצוה איכא שלא לקדש בתו הקטנה א"כ בודאי לא נקראת מצוה דרמא עליה לקדשה, א"כ נימא לדינא במקדש בתו דאין קטנות אלו בכלל וצ"ע: והנה על יסוד דרז"ל לא שביק וכו' כתב הר"ן מפאן יש ללמוד לראובן שהי' לו בנות הרבה ושידף אחת לשמעון אח"כ בא שמעון ואמר לראובן בתך מקודשת לי סתם, דאמרינן דעתו הנה על המשודכת, וכן אביה קיבל קדושיה בשבילה, דשארית ישראל לא יעשו עולה, וכ"כ תוס' בשם ר"ת, והביא ראיה מהתוספתא דתנא ב' אחים וכו' ויש לדחות וכו', ורב סעדיה גאון כתב להחמיר, ובסגנון זה כתב הה"מ, הנה פתחו בשתים, להביא ב' ראיות מסוגיאן וב' מהתוספתא, וסיימו בא' לדחות התוספתא, ולא ביארו לנו כמה לדחות ראי' א' שהיא גדולה וחזקה לכאורה, ואף דפקפקנו לעיל לדינא אם קיי"ל פהו ספיקא דלא שביק וכו', מ"מ בשביל חסרון ידיעתי לעמוד בסוד קדושים לא נזוז זיז כ"ש מפסקן דהראשונים, ובנדאי הדין ברור פאלו ניתן מסיני דאין הבוגרת בכלל אף דשויתיה שליח, הרי חזינו דאזלינן בתר אומדנא, וכן צ"ל בכלם בוגרות וחדא מנהון שויתיה שליח לקדשה לשמעון ואיך שווו אותו שליח סתם לקדשה לכל הבא, דבזה רק אותה שבפירוש בכלל, דדוקא לגבי נערויות דצריף הרמ"ה גט לכולהו פנין דאינף רמא עליה אבל לגבי בוגרות קיימא הסברא דהיא עדיפא, ואף דמדברי הרמ"ה שכתב ושאר בוגרות אינן בכלל דמייירי ע"כ שויתיה שליח, וכמ"ש הה"מ סקל"ד, אין ראיה מהתם דאיכא ג"כ קטנות דרמא עליה ולגבי דידהו בלא"ה אין הבוגרת בכלל, מ"מ נ"ל דמלתא דמסתבר הוא, ומצאתי לי און בב"ש ס"ק ל"ט עיי"ש, הרי דג"כ סמכינן על אומדנא, א"כ טעמא בעי אמאי

מתמירינו כ"כ בשדיו: ולזה בהכרח צ"ל דעיקר דעתו של רבותינו דאין לסמוך על עניינים ואומדנות להדדי, דאולי מצוה דרמיא עליה הוא אומדנא גדולה ביותר ולא סמכינן על אומדנא להקל באיסור החמור, אמנם לפ"ז יקשה לנו מ"ש הגהת מיימוני פ"ט מה"א דכתב שם הר"ם ונ"ל, ואפילו מבןרר לנו דעתו של המקדש על הגדולה, אין מחשבתו מבטלת דבר שהוצאות מפיו משמע איפכא, שדבריו בלב אינם דברים, הואיל ושינה מלשון העולם שמבררים הקדושין עכ"ל, מלשון זה משמע לכאורה דכל אומדנא שבעולם לא מהני דהנין דברים שבלב, ובזה בודאי יפלא בעינינו, דא"כ איך אמרינו לא שביק וכו', ואף אם נדחוק דס"ל באמת, דלמאי דקיי"ל פאבני ולא קיי"ל בהה סברא דלא שביק וכו', מלבד דדחוק לומר כן, קשה ג"כ דעכ"פ היאך ביאר הרא"ש זה מסברא דהנין דברים שבלב, הא ע"כ לא מקרי דברים שבלב, דא"כ גם לרבא מה מהני דלא שביק וכו' הא רבא בעצמו סבר קדושין (דף נ') דברים שבלב לא הוי דברים, אע"כ דלא מקרי דברים שבלב, וזהו תימא לכאורה: ונלענ"ד דבלא"ה צריכים להבין דברי הרא"ם איך כתב אף בידוע שהמקדש פנון לזה הוי דברים שבלב א"כ איך מצינו כל האומדנות שבש"ס, כמו שהיא דב"ב (דף קמ"ו) מי שהלך למדה"י ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחר ואח"כ בא בנו שאין מתנתו מתנה, שאלמלא היא קיים לא היא כותבין, וכהנה טובא בש"ס, אע"כ מוכח דכל שהענין מוכח מתוכו וגלוי לכל לא מקרי דברים שבלב, וכמ"ש הר"ן פ"ב דקדושין (דף כ"ט ע"א) וא"כ גם בההיא דהרא"ם נימא הכי ומה הפך גלוי לכל של זה מפל אומדנא שבש"ס וסבור הייתי לומר דדוקא היכי שלא היה עולה בדעתו לפרש דבריו כמו בהלך למדה"י, אף דמתנתו היה בשביל שבנו מת לא הו"ל לפרש דבריו, דהא לדעתו דבנו מת אין נפקותא בבאיור דבריו וכן במתנת שכ"מ בכנולו, פיון דחשיב בנפשיה דודאי ימות, היה סבור דאין נפקותא לבאר דבריו, משא"כ ה"א דאם פנונתו היא על המשודכת, למה לא בירר קדושין דלמה סמך על זה שנבין דבריו מעצמו, א"כ מש"ה היא אומדנא בהיפוך דבאמת דעתו שאחת מהם סתמא תהי' מקודשת: אולם עדיין לא ניתא לי, א) דא"כ אנו באמת מסופקים בכוננתו אם כפי אומדנא דשדיו אם כפי ההוכחה, דלא ביאר דבריו דעתו בסתמא, א"כ היאך קרי ליה הרא"ם דברור לנו שדעתו של המקדש על הגדולה, הא אין הדבר ברור לנו משום ההוכחה דסתם דבריו, ומה לו להרא"ם לדברים שבלב, הא בלא"ה אנו מסופקים בדעתו, וגם עדיין היא קשה לנו סוגיא דלא שביק וכו' כמש"ל: ולזה נראה ברור דכוננת הרא"ם לומר אף אם ברור לנו דעת המקדש על הגדולה דהא אם לפעמים מיד אחר הקדושין אנו רואים גלוי מלתא שפנונתו היא לזו שמיד קוראה אשתי וכדומה, או אפשר היא ראוי להאמין לו שנתפנון לזה דהוי כמברר דבריו כמו בקדשתי את בתי וא"י למי ובא אחד ואמר קדשתי, וכמ"ש הר"ן שם, והיה ברור לנו שפן מפח נאמנותו, מ"מ הוי דברים שבלב פיון דבשעת מעשה לא הוי גלוי לכל היא נקרא דברים שבלב, וכדי שלא נימא פיון דעכ"פ היא ידוע שלא נתפנון רק לחדא דאגלאי אח"כ דלא היא פנונתו רק לזו, א"כ הוי רק כמו פירוש ולא מקרי דברים שבלב, ולזה כתב הרא"ם מדלא בירר פדור המקדש משמע מלשוננו דבאמת היו הקדושין על א' בסתמא א"כ אף אי אגלאי מלתא אח"כ דכוננתו היא לזו מ"מ הוי דברים שבלב, ודמי ממש לדברי תוס' גיטין (דף ל"ב ע"א) ד"ה מהו דתימא עיי"ש, וממילא נסתלק קושיותינו הנ"ל, דגם דעת הרא"ם בעיקרו דאין לדמות האומדנות, ואף

אם נתברר אח"כ הוי דברים שבלב, אבל אומדנא דלא שביק וכו' סמכו רז"ל דהוי גלוי לכל, וכמו פל אומדנות שבש"ס, וממילא לא הוי דברים שבלב: ומעתה לפי ההנחיה זו, גם הרא"ם יודה דביש אומדנא ברורה, בודאי תו לא הוי דברים שבלב, ומזה יש ללמוד בנ"ד אחר שפותבים בח"ח ושד"א א"כ לא שוי' נפשין' רשע לעבור על שבועתו, וי"ל דהוי אומדנא וגלוי דלזו נתפונן ויש לדמות לכאורה למ"ש המ"ל רפ"א מהל' שכירות בשם המהריב"ל, דאף דקיי"ל דבמקום שפותבים השטר לא קנהעד שכתוב השטר, מ"מ פיון דאם פירש אי בעי בכסף אקנה, ה"נ בנשבע שלא יחזור הוי כמו פירש דמסתמא אין רצונו לעבור על שבועתו, ואף להמ"ל שחולק עליו, י"ל התם דרז"ל ירדו לדעת אינשי דאין גומרים ומקנים בלא כסף ולא מטעם ספיקא רק דודאי פן הוא, מש"ה לא מהני השבועה אבל הכא דבלא"ה ספיקא בכוננתו י"ל דהוי גלוי דעת ואומדנא דמוכח דאין רצונו לעבור אשבועתו ולזו נתפונן, ושמעתי שחכם אחד רצה להקל מטעם זה, ומעכ"ת דחה דבריו מהגהת מיימוני הנ"ל, דכתב דבסברת ר"ת דודאי למשודכת נתפונן, פיון דחל עליו החרם ומקנת הקהלות, הרי דמייירי אף באיפא חרם, ואעפ"כ חלקו על ר"ת ז"ל, ונ"ל אי משום הא לא ארי', די"ל דוקא חרם הקהלות דלא הוי כ"כ אסור דאורייתא דהוא רק פעין קללות ושמתא כמ"ש הרא"ש בשו"ת פלל ה'.

וגם אם יתן הקנס יפטר מחרם הקהלות, כמ"ש הט"ז יו"ד (ססי' רל"ו) בשם מהרי"ו, אבל עכשיו דכותבים שיקבל על עצמו בחרם ובשד"א והקנס לא יפטר את החרם, י"ל דהוי אומדנא דמוכח טובא: אוילם יש לדון טובא, דגם למנהגינו לא מקרי עובר על השבועה דהא ידעינן דלא נשבע בשום דבר, וכמ"ש הסמ"ע (סי' ע"ג סי"ח) ואף דכתב שם בכתב שנשבע בפועל מהני, פבר חלקו עליו בשו"ת שכותב יעקב ח"ב סי' קנ"ב דאין בזה שום חומר ועונש שבועה, א"כ נסתלק עמוד ההיתר בזה, ולא נשאר לנו לדון רק די"ל בעסוקים באותו ענין במקום שנתן בשתיקה מהני דלא מגרע דבורו, וכמ"ש הר"ן להדיא בהד' תוספתא, וגם בזה"מ לא נזכר ההיפוך דמ"ש והיו עסוקים בזה י"ל דמייירי שהפסיקו מענין זה, אלא שעסקו בזה פבר, ומה דלא דחה ג"כ ראיה מהתוספתא דמייירי בעסוקים באותו ענין ממש, והו"ל למגסט רבותא יותר אף בשדכו גדולה לקטן וקטנה לגדול, וכ"כ המהרי"ט בחדושו, אוילם הרי פתב הד"מ בשם המרדכי דאף בעסוקים באותו ענין לא מהני, והב"ש פתב דמשמע פן מלשון הח"מ הנ"ל שכתב והיו עסוקים בזה, משמע אף בקדשו מיד, אף אם נדון נ"ד לעסוקים באותו ענין פיון דקודם החופה קבלו קנינים שבין איש לאשתו ונכתב הכתובה הוי לי לאנתו, ומאז עסקו הפל בענינים אלו הוצאות לחופה וכדומה, מ"מ מי יכריע להקל נגד הד"מ ופשיטא דהש"ע, ע"כ לדעתי הקלושה אין בזה שום היתר: ומ"ש לעיל לרב דסבר אסור לקדש בתו הקטנה נסתר סברא לא שביק אינש וכו', היטב הקשה על זה חד מחברי' נ"י דאיך אמרינן קדושין (דף נ"ב) דלרב ספוקי מספקא ליה אי פאביי או פרבא, הא לרב לשיטתיה א"א לומר פרבא, זולת דנדחק דבאמת הא דא"ר אסור לקדש את בתו וכו' רק מספיקא ס"ל פן, וגם עכ"פ עדיין בעיקר הדבר נעלם ממני הטעם, פן נראה לענ"ד: תשובה ע לידידי הרב רבי זכרי' מענדל נ"י בק"ק ליסא.

ע"ד ספיקתו במה דפסקינן בש"ע אה"ע (סי' צ"ט בהגה"ה) דא"י לסלקה מבגדים במעות, אלא היא נוטלת אותן בשוויין, אם ניימא פן גם בתכשיטין פלי כסף וכלי זהב,

דינש לדייק מלשון הריב"ש שפכת דבזה לכ"ע שמין בגרושה דמלישנא שמין משמע דא"י לסלקה מהם, וכדדייק פן הח"מ סק"ד ממשמעות לישנא דהטור לענן בגדי שבת וי"ט עכ"ד: מסתברא דיכולים לסלקה מהם, דהריטב"א דייק להך דינא דא"י לסלקה, מבגדים מלישנא דהש"ס דקאמר בגדי אלמנה שמין וכו' דמלישנא שמין משמע דהיא מחזקת אותם, א"כ אין לה ב' אלא חדושו דהיינו בגדי חול להרמב"ם וכמו כן להרא"ש והטור, דס"ל דגם בבגדי שבת בגרושה אין שמין, דגם בהם אמרינו כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה, הרי דסוגיא דבגדי אלמנה מיירי בבגדי שבת, א"כ ממילא מלישנא דשמין משמע דגם בבגדי שבת שמין ומחזקת אותם, וזהו פוננת הח"מ במ"ש וכ"ה משמעות לשון הטור, היינו פינו דהטור פתב ל"ש בגדי חול ל"ש בגדי שבת, משמע דחד דינא אית להו דסוגיין מיירי בכל בגדים, וא"כ ממילא דיוקו של הריטב"א הג"ל שייך ג"כ אבגדי שבת דמיניה מיירי הסוגיא לדעת הטור, אבל להרמב"ם באמת בבגדי שבת מסלקין לה מהם, פינו דהסוגיין לא מיירי מזה, ויעוינו בספר פתובה להגאון פפד"מ נ"י שנקט ליסוד פשוט דלס"ד דמקשין דפריף לרב מההיא דאין להקדש בכסות אשתו, ע"כ דס"ל להמקשין דמסלקין אותה, דאל"כ לא פריף מידי, דמש"ה אין להקדש בהם פינו דהם קנויים לה ויכולה ליתן דמיהם עיי"ש, הרי דס"ל היכי דיכולה ליתן דמיהם אין להקדש חל, א"כ להרמב"ם דמשמע דבכסות אשתו חל ההקדש בבגדי שבת כדס"ל להרמב"ם דבע"ח גובה מהם, וכדמשמע להדיא מלישנא דהה"מ פ"א מהל' מלוה במ"ש וראיתי מי שפכת וכו' ואם הקדישו וקעריף וכו' משמע להדיא דלהרמב"ם יש להקדש בבגדי שבת, א"כ מוכח דמסלקי לה מהם, דאל"כ איף חל ההקדש, ואף דינש לפקפק על דברי הגאון נ"י די"ל דאין קנויים לה א"כ תפן דמיהם וכ"ז שאינה נותנת דמיהם צריכה להחזיר, א"כ עדיין מקרי עכ"פ לענן זה נכסי הבעל דקנויים לו דמיהן דינש לו זכות בהם לדמיהם, א"כ חל ההקדש פמו במקדיש שור לדמיו, וידידי המל"ח החתן המופלג כה"ר אברהם משה נ"י רצה לדון דינש להבעל בהם קנן שיעבוד על דמיהם, ולא גרע מקנן שיעבוד במשכון וחל ההקדש] אף מ"מ לענ"ד דברי הגאון נ"י נכונים, אף דחל ההקדש עליהם היינו במקדישם במפורש אבל במקדיש נכסיו סתם אין זה בכלל נכסיו, פינו שאין הגוף שלו רק לדמיו, עיינו בהר"ן ר"פ השותפים שנגדרו עכ"פ דעת הגאון בהחלט דזה תליא בזה, היכי דיכולה ליתן דמיהם בנדאי לא חל ההקדש, א"כ בהכרח דלהרמב"ם בבגדי שבת מסלקים להם מהם, ואף דהמחבר פסק ג"כ פהרמב"ם דבגרושה שאין לה בגדי שבת והרמ"א מדשתק אודיי אודי ליה, ואעפ"כ פסק, דא"י לסלקם מבגדים ומשמע להדיא דקאי גם אבגדי שבת, וכמ"ש הח"מ ג"כ, נ"ל דדעת הרמ"א דהוי ספיקא דדינא ומש"ה בבגדי שבת שמין בגרושה דהיתומים הוי מוחזקים בכתובה ומספק מנפין לה, ובלא"ה צ"ל פן, דהרי הרמ"א בחוה"מ (סי' צ"ט) כתב וינש חולקים, והיינו דבע"ח אינו נוטל בגדי שבת א"כ אמאי סתם הקא פהמחבר דבגרושה שמין אותם, אע"כ דמספק הוא דשמין לה, ובאמת אם שווינו יותר מכתובתה, המותר שלה דמספק אין מוציאין ממנה, ודברי הב"ש סק"ד ע"כ היינו רק באלמנה, וכינון שפן שפיר פסק הרמ"א דא"י לסלקה מבגדים אפילו מבגדי שבת דלענן זה היא מוחזקת ויכולה לומר קים לי פהרא"ש והטור דגם בבגדי שבת אין מסלקין אותה, אבל להרמב"ם באמת מסלקין לה מבגדי שבת, א"כ ממילא ה"ה מתכשיטי פסוף וזהב להטור והרא"ש דתכשיטי פסוף וזהב

להטור וקרא"ש הוי כמו בגדי שבת להרמב"ם, פן נראה לענ"ד: תו נסתפק מעכ"ל להרי"ף דס"ל בגרושה אין שמין, די"ל דלאחר מיתתה או מיתתו מחזרת אותם, פיון דהשפא בלא"ה היא מןפקעת ממנו בידי שמים, זהו ספק עצום, וקצת ראי' לזה ממ"ש הר"ן בשם הגאונים במתנת קרקע הוי שלה לגמרי, ואין שמין לה באלמנותה מההיא דאמרין לחד מ"ד דבנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות, וא"א דכשתתאלמן או תתגרש צריכה להחזיר למאי הלכתא קנתה לה, עיי"ש, וזהו הלכה פסוקה בלי חולק, ולכאורה יקשה הא לשיתת הרי"ף אנדא לרא"ז, זו, דהא י"ל דקנתה לענן הגירושין דהא נדאי ל"ק דלהריטב"א נ"מ דיכולה ליתן הדמים, זה אינו דדוקא בבגדים שייך דאין דעתו שיפשיטוה ערומה, אבל בקרקע אי נימא דלא קנתה לגמרי צריכה להחזיר גוף הקרקע אלא נדאי מוכח דגם להרי"ף בגרושה אחר שמת הוא או היאחזרים הבגדים א"כ שפיר מוכח דגם להרי"ף דלענן מאי קנתה, הא גם אחר הגירושין אין יכולה לכלות הקרקע או למכרה פיון דעומד לחזור בנדאי או לכשימות או לכשתמות, ואי משום אכילת פירות לאחר גירושין, זהו אינו במשמע, דלישנא קנתה והבעל אוכל הפירות, משמע דקנתה לא מיירי מאכילת פירות רק מקנן הגוף דקנתה הגוף והבעל אוכל פירות, גם אפשר דזה לא מסתבר לדון דנתן לה מתנה אכילת פירות לאחר גירושין, דמה"ת נימא דיתן לה ענן זכות דוקא לשעה דתיפוק מיניה, אע"כ דבמתנת קרקע אקני לה לגמרי והוי כמתנה גמורה מעכשיו, והוי ממש כמו הקרקע שלה אלא דהבעל אוכל פירות מדין נ"מ ולאחר הגירושין ממילא גם הפירות שלה, א"כ גם להרי"ף אתי שפיר ראית הר"ן, אף מ"מ אין פדאי להוציא מתוך זה הכרעה לדיו, וצ"ע: תשובה עא עוד לו וע"ד המנהג בכמה מקומות לאחר החופה עד הלילה, ומקדשים בלילה אם נכון לעשות כן: דבר זה אין לו יסוד לא בראשונים ולא באחרונים, רק בש"ע אה"ע (סי' קכ"ג בהג"ה) כתב ואין לגרש לכתחילה בלילה, מקור הדיו מדברי מהר"י מינ"ץ ונ"ל בסי' נ"ז, אשה שקבלה גט בלילה אינה מגורשת, וכן אם הוא קדושין אבל קיום שטרות הוי אפילו בלילה עכ"ל, והביא שם הגט פשוט דברי הרא"ם בשו"ת ח"א סי' פ"ב, דכתב הטעם בגט הוי כתחילת דין ומדמי לה לחליצה עיי"ש, אולם בקדושין לא ביאר טעם ספיקתו, ובשו"ת הרא"ם ח"ב סי' ל"ו האריך מאד, בדיני גט בלילה, והעלה דמדינא דאורי' אינו גט, וכתב שם ומגמגם אני על הקדושין משום דכתיב ויצאה והיתה ויש צדדים בדבר עכ"ל, נראה אופן ספיקתו, די"ל דלענן זה ל"ש היקישא ויצאה והיתה פיון דבגט עצמו לא כתיב קרא לפסול בו בלילה רק מסברא פיון דגובה כתובתה הוי כתחילת דין, וכיון דהסברא ליתא בקדושין ממילא אין לפוסלו, וסברא פזו כתב הפני יהושע כתובות (דף ע"ג) לענן תנאי דאפשר לקיים ע"י שליח עיי"ש, ונ"ל ראי' דעכ"פ בקדושין מדינא מהני בלילה, מההיא דאמרין פ"ט דגיטין המגרש וכו' ולנה עמו בפונדק וכו' אא"ע בב"ז ובעל לשם קדושין, והרי לנה משמע רק בלילה ואפ"ה מהני אם בעל לשם קדושין, גם הרשב"א הביא ראי' דפנוי הבא על הפנויה לא אמרינן אין אדם עושה בעילתו ב"ז, וא"כ לא משכחת לה דנושא מפותת אביו עיי"ש, ודלמא מפותת אביו מיירי שאביו בא עליה בלילה דנדאי ליכא קדושין, אע"כ מדינא מהני קדושין בלילה, ובנדאי בשעת הדחק אם נמשך עד הלילה יש לסמוך להתיר לקדשה פיון דאפילו בגט רבו המקילים, אף שלא בשעת הדחק ראוי ונכון לקדש ביום לחוש לספיקא דהרא"ם הנ"ל,

ואם מנהג העיר בשביל טבילת הפלה, כבר הסכימו בשו"ת עבודת הגיור'שנוי סי' כ' ובשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ד' ובתפארת למשה ואורח מישור וסדרי טהרה, דמותרת לטבול ביום ז' אחר הגז החמה דלא פהש"ה, מ"מ אם מנהג העיר בשביל הטבילה נראה דקבלו עליהם להחמיר פדעת הש"ה, אין לשנות מנהגם, דלא גרע מדברים המותרים וכו' מאחר דהקדושין בלידה אין קפידא כ"כ, וכדנראה דהרמ"א הביא דברי מהר"י מינץ לענן גט, והשמיט דברי הר"י מינץ לענן קדושין, נראה דלא חש לה לענן קדושין, ועי' בגט פשוט (סי' קכ"ג) דתמה על הרא"ם, דהא סוגיא ערוכה בקדושין (דף ח' וי"א) דקדשה בלידה, עיי"ש, ולענ"ד יש לדחות, דהא עיקר יסודו דהרא"ם בגט פנין דקיי"ל כר"א ביבמות (דף ק"ד) דחלצה בלידה פסול דחליצה כתחילת דין, ה"נ גט הוי כתחילת דין, א"כ י"ל מה דאמרנו בקדושין (דף ח') ל"צ דיהבה נהיליה בלידה ה"נ דאשתכח וכו', היינו דלת"ק דר"א דיבמות דחליצה בלידה פשר דכגמר דין דמי, ממילא גם גט פשר בלידה, דמשפחת לה דיהבה בלידה, ולר"א עכ"פ משפחת דאשתכח ביני זווי, וכן היא דדף י"א דאר"ז כי קאמינא דקדשה בלידה, י"ל דר"ז ס"ל להלכה כת"ק דר"א בחליצה, וכדס"ל ביבמות שם לרבה בר חיאי קטוספאה, אח"ז ראיתי בספר שער המלך ריש הל' גירושין כתב לתרץ גושניית הג"פ הנ"ל, די"ל דהרא"ם ס"ל דבקדושי פסוף לא מקשינו ליציאה, ומסתפק רב בקדושי שטר, עיי"ש, ולפי הנ"ל אין הכרח, די"ל דגם בקדושי פסוף מספקא ליה, אמנם דברי השער המלך מספיקים ליישב ראיה דידן מההיא לנה עמו בפונדק, די"ל דבאמת פסוף וביאה מהני בלידה אבל לא לקדושי שטר, עכ"פ זכינו לדון מפח ראי' דידן דלמנהגינו דמקדשים בכסף מותר בלידה, כן נראה לענ"ד: תשובה עב לידדי הגאבדק"ק ווילעהן הרב רבי יאקב נ"י: ע"ד שאלתו, משודקת שרתה לזנונים, והמשודף אמר אין מינאי וכןסה לחופה, אם פותבין לה פתובה ק' או ר' ואיך פותבין הנוסח: לכאורה זה מחלוקת הפוסקים הראשונים, הרמב"ם ריש הלכות נערה בתולה כתב גבי מפתה ואם רצה וכןסה אינו גותן קנס אלא כותב לה פתובה פמוהר הבתולות, וכ"כ הטור (סי' קע"ז) אולם במ"ל שם הביא דעת התוס' והראב"ד והנ"י דס"ל דדינה כבעולה דעלמא וכתובתה מנה: אמנם לפי ענ"ד למה דמבואר שם במ"ל טעמא דהרמב"ם דילפינו לה מקרא מהור ימהרנה, היינו שיתן לה מוהר הפתובה כדפי' בחומש, וזה מקנס שקנסה התורה להמפתה לכתוב לה פתובת בתולה עיי"ש, א"כ י"ל דזהו רק בנערה דחייבה התורה למפתה קנס, וזה מגדר התנאי דלא נפטר מהקנס, אא"כ ששואו בכתובת בתולה, אבל בבוגרת פטור בין מהקנס בין לכתוב פתובת בתולים ופשוט וברור: גם בעיקר החיוב דאונס שותה בעציו, נ"ל דזהו דוקא בנערה, אבל בבוגרת ליפא עשה דולו תהי' דכל הפרשה בנערה פתיב, אולם מסתימת דברי הרמ"א (סי' קע"ז ובב"ש שם סק"ד) לכאורה לא משמע כן עיי"ש, עכ"פ לענן הפתובה נ"ל דבבוגרת פל אפים שוים דיש לה רק פתיבת מנה כבעולה דעלמא: ובענן נוסח הפתובה, הנ"ש הביא דברי מהר"ם מינץ שכתב י"א דכותבין להדא בעולה, כדי לפרסם שהיא בעולה שאם תתאלמן מזה שלא תנשא לכהו, דאף באומרת לכשר נבעלתי קיי"ל דלכתחילה לא תעביד עובדא, והוא הכריע דמשום בוישה פתבו סתם להדא פלוגית, ולענ"ד שגם הבעל בפנינו ואומר ממני נתעברה יש לצרף עוד דאפשר דמותרת להנשא לכהו לכתחילה, דהא אמרינו פ"ק דכתובות חדא דהא קמודה וכו', והיינו דאפילו לר"י

מוֹתֶרֶת בְּהוּא מוֹדָה, וְעֵלָה אֶמְרִינוּ וּבָקָה פִּי לֹא מוֹדָה מִי מְכַשִּׁיר ר"ג, וְהִשְׁתָּא א"ש וְאֵת
לֹא תַעֲבִיד עוֹבְדָא וְכוּ', הֲרִי אֵף דִּלְס"ד הֵיִיא אָרוּס וְאָרוּסְתּוֹ בְּכֻלָּל לְכַתְחִילָה הוּא, מְפֻל
מְקוּם פִּי מוֹדָה הֵיִה נִיחָא לִיה דְּנֶאֱמַנְת: אֶמְנָם עֲדִינָן לְדִינָא צ"ע, דְּבִאֲמַת צָרִיף תְּבִלִין,
דְּמָה מְעַלְיוֹתָא בְּמָה שֶׁהוּא מוֹדָה, וְעִי' מ"ש בְּתִשׁוּ' סִי וְלָזָה אוֹלִי י"ל דְּוִקָא בְּאָרוּס דְּנוֹגַע
לוֹ לְהַתִּירָה לוֹ, בְּזָה אֶמְרִינוּ פִּינוּ דְּשִׁנְיָהֶם מוֹדִים דְּמוֹתֵרִים זֶה לְזָה, אֲנִי שְׂבָקִינוּ לְהוּ, וְכוּ
לְעִנְיָן הֵיִתֵר הַנִּלְד דְּהוּא שְׁיָף בְּגִנְי' דְּהַתוֹרָה הָאֲמִינוּ לוֹמַר זֶה בְּנִי וְעִי' בַּה"מ פִּי"ז
מֵהא"ב] אָבֵל לְהַכְשֵׁר דִּינָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן י"ל דְּלֹא מְהַנִּי הוֹדְאָתוֹ: וְאֵף דְּבִאֲמַת בְּהֵיִיא
דְּאָרוּס וְאָרוּסְתּוֹ קִי"ל בְּמַת הָאָרוּס מוֹתֶרֶת לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, כִּמ"ש הַב"ח (אֵה"ע סִי ד')
י"ל הֵתָם פִּינוּ דְּאִתְחַזְקָה לְהֵיִתֵר לְהַנְשֵׂא לְהָאָרוּס, וְהִתְחַזְקֵנוּ מִפְּח בְּרִי וְחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת
דְּמִינְיָה הוּא, כְּכָר יֵצֵא הַדְּבָר בְּהֵיִתֵר וְהַתִּירָה לְגַמְרִי, פִּינוּ דְּבִלֵא"ה מְדִינָה מוֹתֶרֶת לְכַהֵן,
רַק לְכַתְחִילָה לֹא תַעֲבִיד עוֹבְדָא, וּבַכַּה"ג לֹא מְחַמִּירִינוּ, וְאֵף לְהַח"מ (שָׁם ס"ק כ"ח)
דְּמִיִּקֵּל בְּיֹתֵר אֵף בְּאִינוּ לְפָנִינוּ וּמַת הָאָרוּס דְּמוֹתֶרֶת לְכַהֵן, פִּינוּ דְּהַנִּלְד נוֹשֵׂא יִשְׂרָאֵלִית
וְחוֹלֵק עִם אַחֵיו הוּאִיל וְהַתִּירָה הַתִּירָה, עִי"ש, מ"מ נ"ל דַּע"כ עֵיִקֵר סְבֵרַת הַח"מ רַק
פִּינוּ דְּחוֹלֵק עִם אַחֵיו, דְּמָמָה שְׁנוֹשֵׂא יִשְׂרָאֵלִית א"כ בְּכָל זִינְתָה נִימָא פִּינוּ דְּהַבַּת מוֹתֶרֶת
בְּקֵהֵל לְגַבִּי דִּינָה ג"כ כְּדִיעֵבַד דְּמִי דְּהַתִּירָה לְפֻל, וְהֲרִי בְּאֲמַת אֶפְיִלוּ לְגַבִּי בַּתָּה גּוֹפָה
מְחַלְקִין דְּמוֹתֶרֶת לְקֵהֵל דְּכִדִיעֵבַד דְּמִי וְאִסוּרָה לְכַהֵן דְּהוּי לְכַתְחִילָה, וְכִמ"ש הַרְמ"א
בְּתִשׁוּבָה (סִי כ"ד) אַע"כ דְּלֹא מְקַרִי הַתִּירָה דְּאֶפְשֵׁר דְּמַגּוּי נְתַעֲבָרָה דְּמוֹתֶרֶת לְקֵהֵל,
וְהֵיא וּבַתָּה פְּסוּלִין לְכַהֵן, א"כ גַּם בְּאָרוּס מָה בְּכָף דְּהַנִּלְד נוֹשֵׂא יִשְׂרָאֵלִית, הָא מ"מ
אֶפְשֵׁר דְּמַגּוּי נְתַעֲבָרָה דְּקִי"ל נְכָרִי הַבָּא עַל א"א הַנִּלְד פְּשֵׁר, אַא"כ עֵיִקֵר סְבֵרַת הַח"מ
פִּינוּ דְּחוֹלֵק בְּנֶכְסִים עִם אַחֵיו דְּבָזָה הַטַּעַם דְּמִפְּח בְּרִי וְחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת מוֹכַח דְּמִינְיָה
נְתַעֲבָרָה וּמִש"ה יוֹרְשָׁה, א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְחַלֵּק דְּוִקָא בְּאָרוּס אֵף בְּאִינוּ לְפָנִינוּ, פִּינוּ דְּכְכָר
נְתַחֲזֵק בְּרִי וְח"כ שְׁלָה לְהַאֲמִינָה, דְּמִפְּח זֶה הַנִּלְד חוֹלֵק בְּנֶכְסִים עִם אַחֵיו, מִש"ה מוֹתֶרֶת
לְכַהֵן אָבֵל בְּזוֹנָה דְּעַלְמָא אֵף בְּמוֹדָה דְּהַנִּלְד יוֹרְשׁוֹ, הֵיִינוּ דְּהַתוֹרָה הָאֲמִינוּ לוֹמַר זֶה בְּנִי,
אָבֵל לֹא מְדִין בְּרִי וְח"כ שְׁלָה, דְּחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת אִינוּ מוֹרָה דְּוִקָא מְזָה נְתַעֲבָרָה א"כ י"ל
דְּהֵיא אִסוּרָה לְכַהֵן, וְהוֹדְאָתוֹ לְגַבִּי דִּינָה אִינוּ מַעֲלָה וְאִינוּ מוֹרִיד, וְצ"ע לְדִינָא, עַכ"פ
בְּנ"ד פְּדָאִי לְסַמְנָף שְׁלֵא לְכַתּוּב בְּעוֹלָה רַק סְתָמָא לְהֵדָא פְּלוּנִית כֵּן נִרְאָה לְעַנ"ד.

דִּידוּ עֵקִיבָא בְּמ"ו הֲרַב רַבִּי מִשֶּׁה גִינֵז מֵא"ש. תְּשׁוּבָה עַג לִיִּדִי הֲרַב רַבִּי מִיכָל נ"י
אֲב"ד בְּק"ק לִיִּפְנָא: ע"ד שְׁאֵלְתוֹ וְנ"ל, אֶחָד נֶשֶׂא אִשָּׁה זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת וְלֹא בְּנִים מְמָנָה,
וְזֶה פְּמָה שְׁנַיִם ע"י שְׁנַתְּגַדֵּל בְּרֵאשִׁי קִישׁוֹר הַשְּׁעָרוֹת הַנֶּאֱחָזִים בְּסַבָּף, שְׁקוֹרִין קַאלְטִנִּיס,
אַח"כ חֲתָכוּ מְמָנָה הַשְּׁעָרוֹת, מֵאֵז נַעֲשִׂית שׁוּטִית וּמְשַׁתְּגַעַת, וּכְכָר נְתַגְדֵּלוּ הַשְּׁעָרוֹת
בְּסַבָּף, וְאַעֲפ"כ לֹא סָרָה מִשְׁגַּעוֹנָה וְיוֹשְׁבַת בְּדוֹדָה, וּבָבוּא אֵלֶיהָ נָשִׁים אוֹ אֲנָשִׁים וְנִהִי מִי
תְּסַתִּיר פְּנִיָה, לְפַעְמִים פְּשַׁעוֹשִׁים לָה מְלַבּוֹשׁ תְּקַרַע אוֹתוֹ בְּשִׁינְיָה, וְהַבַּעַל הוֹצִיא עֲלֶיהָ
הוֹצִיאֹת אֶצֶל רוֹפְאִים וּבַעֲלֵי שְׁמוֹת יוֹתֵר מִיְּכַלְתוֹ, וְאִין תְּרוּפָה לְמַפְתּוֹ, לְפַעְמִים קֶצַת
חִלּוּמָה בְּאֶמְרָה צַר לִי בְּצַעְרוֹ שֶׁל בַּעֲלִי, מ"מ מוֹסְתֶרֶת פְּנִיָה בְּפָנֵי כָל רוֹאֵיהָ, וְהַבַּעַל עֶסְקוּ
בְּמוֹ"מ, וּכְשַׁעוֹזֵב בֵּיתוֹ, צָרִיף לְשַׁכְּנֵר שׁוּמְרִים, וְהוּא בְּאֶמְצַע שְׁנַיִם וְחִיּוֹ אִינָם חִיִּים, בְּכַה
וְהַתְחַנֵּן לְפָנֵי לְכַתּוּב לְגִדּוּלִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ לִיִּעְצוֹ עֶצֶה וְלְמַצּוֹא תְּרוּפָה, אִם לְתַת לָה גַט
בַּע"כ, אוֹ לְמַצּוֹא הֵיִתֵר לִישָׂא אַחֲרַת ע"י ק"א רַבָּנִים, עַכ"ל: הַדְּבָר פְּשׁוּט שְׁאִין לְהַתִּיר
לִיתָן לָה גַט בַּע"כ, אֵף אִם נִיִּדוֹן אוֹתָהּ לְעַתִּים חִלּוּמָה הֵלֵא רַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ דַּעַת הָאוֹסְרִים

עפ"י הירוש'למי דמשום טעמא דגריירה אסור לגרשה, והכי פסקינן להלכה בש"ע (סי' קי"ט ס"ו) ואף בדיעבד חשש הרמ"א שם להחמיר, אף אם יאמר הבעל לשפור לה שומר לשמרה מההפקר, פשיטא דלא מהני, דלא אשתמיט חד מהפוסקים ראשונים ואחרונים להמציא תיקון זה, ואדרבא הא מבואר בירוש'למי דטעמא דגריירה אף שיש לה אב אסור, וכתבו הטעם דהאב אין בידו לשמרה בכל פעם הרי דאין שום תיקון לעשות שמירה לזה, ובעינן דוקא שיהי' נקרא שם בעלה עליה, ולא יקרבו לפתח ביתה בעוד שהיא א"א, ומ"ש הב"ש (סי' א' סכ"ג) וישמר אותה ממנהג הפקר היינו להתיר לו לישא אשה על אשתו, דעדיין אגידה ביה והיא א"א גמורה, ול"ש בזה טעמא דגריירה, דהרי פשוט מדינא דגמרא, בנשתטית דמותר לישא אשה על אשתו ולא אמרינן דיסיר השגחתו מאשתו הראשונה, וינהגו בה מנהג הפקר, אלא משום חרם רגמ"ה בעינן היתר ע"י ק"א רבנים, והעמיסו עליו ג"כ לשמרה במה דאפשר, גם מאן מפיס דבעת חלומתה באמירתה שלכה דנה על עיגון בעלה שהגיעה לכלל יודעת לשמור גיטה, דלדעת כמה פוסקים אף דמבחנת בין גיטה לד"א לא מקרי יודעת לשמור גיטה, ובעי' שתהי' בגדר פעוטות, ותלוי בחילוף גרסאות גיטין (דף ס"ה ע"א) וע' תשו' רש"ל סי' ס"ה, א"כ איתא חשש לביטול גט מדאורי' גם זה פשוט וברור: אוילם להתיר ע"י ק"א רבנים, פבר יצא הדבר להתיר מפי גדולי המורים ודעת הרבה גאונים דא"צ התרה פלל, כי במקום מצות פו"ר לא גזר רגמ"ה, עי' מהרי"ק ושו"ת ב"י סי' י"ד, וכן הסכים המהרח"ש סי' ל"ג, ודעתו שם אף לדעת הר"י מינץ לא החמיר רק בשעה י' שנים ולא ילדה, אבל בנשתטית לא, דלא אסרו רק לישא אשה על אשתו, ואשתו היינו שמתנהג עמה באישות, אבל נשתטית דא"י לנהוג עמה באישות אינו בכלל זה עיי"ש, אלא דמ"מ גדולי האחרונים החמירו, הנה הב"ח סי' קי"ט, ובשו"ת סי' צ"ג, ובשו"ת ש"ב יעקב סי' מ"ב, אבל מ"מ הסכימו דיש היתר ע"י ק"א רבנים, וכ"כ בשו"ת צ"צ סי' ס"ז דכבר נתפשטה ההוראה להתיר ע"י ק"א רבנים, ונהנה האחרונים פתבו דצריך להשליש ביד נאמן דמי הפתובה ותוספת פתובה ונדויקא ויחייב א"ע נגדה פל דיני תנאי פתובה וישליש גט ביד שליח להולכה ליתן לה לכשתשתפה, ובנדאי אם תשתפה איני נמנה להתיר ע"י קבלתה גט זה, פאשר פבר קיהו בזה הרבה הרב המגיה במ"ל פ"ו הקשה פיון דבשעת הפתיבה אינה בת גירושין הוי פנקתב שלא לשם גירושין, ודומה להיא דיבמות (דף נ"ב ע"ב) ולאשה דעלמא אינו גט, ומבואר בהרמב"ם פ"ג ה"ו מה"ג הטעם פיון דלא היתה בת גירושין פשנכתב הגט הוי פנקתב שלא לשמה, ומה דדעת הרב המגיה שם לעשות פלוגתא בין תוס' לדעת הרמב"ם, דלדעת תוס' יבמות שם הטעם פיון דאין בידו לגרשה עכשיו, לא מצי משוי שליח, במח"כ תא אינו פן, דהפל עולה בסגנון א' וישניהם צריכים להדדי, דדברי תוס' הנה פאומר לסופר שיכתוב אחר שיכניסנה כמבואר בתוס' שם דבזה אינו מספיק טעמא דהרמב"ם, דהא בשעת פתיבה תהי' בת גירושין, והוצרכו לטעמיה פיון דאין בידו לגרשה עכשיו לא מצי משוי שליח, והיינו דכללא הוא, דבמה שא"י לעשות עתה א"י לעשות שליח לעשות לאח"ז, כמ"ש תוס' נזיר (דף י"ב) ואף לטעמא דידהו צריך ג"כ ליסוד סברת הרמב"ם הנ"ל, דבלא"ה יקשה הא בידו לכתוב בעצמו עכשיו הגט, וממילא יכול לכתוב גם ע"י שלוחו, וכיון דבידו לעשות פן עתה ע"י עצמו או שלוחו, ממילא יכול לעשות שליח לעשות פן לאחר זמן לזה מוכרחים אנו לטעמא דהרמב"ם דעתה א"א

לו ולשלוחו לכתוב הגט, וכינן דעתה אינה בת גירושין הוי כמו שלא לשמה, ומש"ה אף שמצוה שיכתוב בעת שתהי' בת גירושין, מ"מ פין דא"י לעשות עתה שליח א"י לעשותו לאח"ז, וזהו ברור, א"כ קשה גם נצבקה קושיות הרב המגיה על תקנה דהשלשת הגט בנשתטית דפסול מתרי טעמא לגרש בזה הגט, הן מטעם פין דא"י עתה ליתן לה הגט בעצמו וע"י שלוחו לא מצי משוי שליח ליתן לה לכשתשתפה, והו מטעם פין דעתה לאו בת גירושין הוי פנקתב שלא לשמה, וכן הגאון פ"י ר"פ מי שאחזו פקפק בזה מטעם ה"ל, פין דבעידן פתיבה אינה ראוייה לקבלת הגט, הגט בטל, ומדמי לאחזו קורדייקוס: אולם מפל מקום להקל בלי השלשת הגט קשה להרים ראש נגד גדולי חקרי לב, דעת ה"ח, והעתיקו דבריו להלכה הח"מ והב"ש, פי שערי התירוצים לא נגעלו לחלקבין קורדייקוס לנשתטה, ואף דלמעשה אין להקל לגרש בגט זה, אבל מ"מ לא לעשות מעשה להקל בלא השלשת גט, גם י"ל דיסוד הטעם בהשלשת גט, פין דכמה פעמים א"א לשער אם הגיעה לגדר א"י לשמור גיטה, ובזה פין דמדאורי' בת גירושין היא, ואם פתב הגט בעת ההיא ועשה שליח ליתן לה לכשתשתפה לגמרי, י"ל דהוי גט גמור, דבזה ליתא לקושיא ה"ל דהוי פנקתב שלא לשמה, די"ל פין דמדאורי' בת גירושין היא וגם בדיעבד לרוב הפוסקים מגורשת היכא דליכא רק טעם דגרירה א"כ מקרי פתיבה לשמה, גם הקושיא דמה דאיהו לא מצי עביד השתא, לא מצי משוי שליח לעשות לאח"ז, י"ל פין דבדיעבד מהני מקרי מצי עביד, וגדולה מזו פתבו תוס' והרא"ש יבמות שם למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל, גם לאשה דעלמא הוי גט דיכול לכתוב בעצמו עתה הגט דהוי בת גירושין דיכול ליתן לה הגט להתגרש לכשתנשא, ויכול לעשות פן ע"י שלוחו, א"כ ה"נ ביכולה לשמור גיטה, י"ל דיכול לגרשה ליתן הגט עכשיו להתגרש לכשתשתפה לגמרי דאין זה נגד תקנת חז"ל לטעמא דגרירה, דהא אינה מתגרשת מעכשיו ועדיין שם בעלה עליה, ממילא גם דבר שלב"ל לא הוי פין דגם עתה דיעבד מגורשת, דהרי פתב הכ"מ פ"ג הט"ו מהל' אישות המקדש יבמה לשוק שיחולו הקדושין לאחר שיחלוץ יבמה אף אם וקדשם עכשיו הוי ספק אם תפסי בה הקדושין, מ"מ פין דהוי עכ"פ ספק קדושין לא מקרי דבר שלב"ל, ולאחר שיחלוץ לה יבמה הוי ודאי קדושין, א"כ מכ"ש היכי דעתה מדאורי' בודאי בת גירושין ורק מדרבנן א"י לגרשה ודיעבד מגורשת לגמרי, בודאי לא הוי דבר שלב"ל, ויכול לגרשה עתה שיחול הגט לכשתשתפה, ממילא מקרי בת גירושין ומקרי ג"כ איהו מצי עביד, ויכול לעשות שליח ליתן הגט לכשתשתפה, א"כ י"ל דמה"ט ס"ל להאחרונים ה"ל תיקון השלשת הגט מחששא דבת גירושין היא, דאולי היא בגדר יכולה לשמור גיטה, וע"י השלשת הגט מותר בממנ"פ אם א"י לשמור גיטה ואין לה תקנה בגירושין לא בעי השלשת גט, ואם יכולה לשמור, ממילא הועיל ההשלשה, דיכולה להתגרש לכשתשתפה עכ"פ יהי מאיזה טעם שיהי' קשה לזוז מדבריהם לזה אני הצעיר נמנה להתיר ע"י ק' רבנים ע"י השלשת הכתובה ות"כ ונדוניא, ויחייב עצמו ליתן תנאי פתובה וישליש גט פשר ביד שליח מוכן לזה ליתן לה לכשתשתפה, והב"ד יזהירו להשליח שלעת מצוא לכשתשתפה לא יעשה מעשה בלי רשות ב"ד שיורו לו אז איך יתנהג בגט זה פן נראה לענ"ד: תשובה עד לידי הרב רבי נתן נ"י בק"ק לאבוענץ.

ע"ד שאלתו באשה שפגועה בחולי צרפתים ובא פנה תחת בעלה, ושלחה למרחקים לעסוק ברפואות, ולא מצאה תרופה, והוא דר עמה והוליד ממנה בנים, והמכה מהלכת יום יום בגרעון יותר, ונשחת רוב פניה, וכמאסת לכל רואיה, ורצונו לפטרה בגט אף אין ידו משגת ליתן לה פתובה, ושאל אם יכול למנוע ממנה שאר פסות ועונה, עכ"ד: בתשובת מהריב"ל הביא תשו' הרא"ם ו"ל ששאל בכה באיש שיש לו מום פנה אם כופים אותו לגרש, ומה דהשיב ע"ז ותוכן תשובתו כפי הנראה בפשטא דמוכת שחין דמתני' יש בו ב' עניינים, א) דיש בו מיאוס וסרחון, מדחשיב בהדי מומין שנוולדו באיש דאין אשה יכולה לסבלו.

ב) דהתשמיש ממקחו וממסמס בשרו ליפול חתיכות חתיכות, כדקתני בסיפא דמתני' מפני שהוא ממקמתו, ואם יש בו ב' עניינים, אע"פ שהיא ופניסת כופים לגרש, אבל אם אין בו מיאוס וסרחון עד שאין אשה יכולה לסבלו, או דאין התשמיש ממקחו אין כופין לגרש, עיי"ש, ולכאורה תמוה, כיון דאף במפניסת דאנדא טעמא דסרחון ומיאוס דהא מתרצית בקד, וע"כ דכופין מטעם דממיקתו, א"כ בההיא טעמא לחוד דממיקתו אף בליפא סרחון ומיאוס תסגי, אח"כ מצאתי בשו"ת מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' י"ד הביא תשו' הרא"ם שפא לידו בכתיבת יד וכפי"מ שביאר שם דעתו, העולה מדבריו דמנפה שחין דמתני' יש בו ב' עניינים מפח הוכחה הנ"ל, ובאמת כל טעם לחוד מספיק לכופו, אלא דמסר לנו הרא"ם סימן דאם יש בו ב' עניינים נאמר דהוא בכלל מנפה שחין דמתני' שלא חילקו בין אם מאריף החולי הרבה או מעט, אבל בחולאים אחרים שאין בו ב' עניינים הנ"ל, אולי אינו בכלל מ"ש דמתני' והם ידעו דכל חולי שאינו מכלל כ"ד מנפי שחין יש להם רפואה בנקלה ואין כופין אותו, ולא ידענו שיעורו, וא"א לעמוד עליו עיי"ש, זהו תוכן דבריו, לפ"ז סגור לנו השער דכל שאין בו ב' עניינים הנ"ל אין כופין אותו להוציא, וכפי הנראה בנ"ד כפי שכתב מעכ"ת דכבר ניקמ צורת פניה, ונראה דהוי בכלל ממיקתו, וקרוב דכבר שיאמרו הרופאים דתשמיש ממיקתו, וגם היא נבזית ונמאסת דזהו בכלל סרחון, כדמסיק מהרי"ט שם דלא בעי סרחון ממש, רק ענין נתעב ונמאס, א"כ דבכה"ג באיש כופין אותו ומכ"ש באשה כמ"ש הרא"ש בשו"ת פלל מ"ב והוקבע להלכה בש"ע סי' מ"ב, ויעניין בשו"ת הרא"ש שם שכתב ואף את"ל דרגמ"ה השנה מדותיו דבכל ענין לא יגרש אותה בע"כ, מ"מ כופים אותה לקבל גט, ואם תמאן ימנע ממנה שאר פסות ועונה, בקאור דבריו אף אם נימא דרגמ"ה גזר דבשום אופן א"א לגרש בע"כ, י"ל דנקא לזרוק לה גט בלי רצונה, אבל מ"מ אפשר לכוף אותה עד שתאמר רוצה אני, דזהו לא מקרי בע"כ כמו באיש, דמדאורי' בעינן רצונו ולא בע"כ, ואעפ"כ היכי דהדין נותן לגרש ע"י כופים אותו עד שיאמר רוצה אני, והוי גט מעושה פדין ה"נ בדידה וע"ז כתב הרא"ש ואם תמאן יכול למנוע ממנה שכ"ו, היינו ג"כ בדרה פפיה שתקבל הגט, והב"ש כתב דמכ"ש שיקול לזרוק לה גט בע"כ, ותמוה, דמאי כ"ש הוא.

דפשיטא דכפיה שתאמר רוצה אני עדיף דלא מקרי בע"כ כמו באיש כה"ג, וה"נ בנ"ד הדין כופין אותה, ולפחות ע"י מניעת שכ"ו, ונ"ד עדיפא מהא דהרא"ש, דעל קושניית הרא"ש יש לפקפק כמו דהקשו האחרונים, די"ל דמום דידה גרע מכסתתפה שדהו ואין לה דין גירושין, אלא דד"ת יכול לגרשה בע"כ כמו אשה דעלמא, אבל לבתר תקנת רגמ"ה, י"ל דהיא ככל הנשים, והמום אינו מגרע פחה, כיון דנסתתפה שדהו אבל באיש

דל"ש דְּנִסְתַּחֲפָה שְׂדָהוּ כַּמ"ש, מַש"ה כּוֹפִין, אָבֵל בַּנ"ד דִּישׁ חֲשֵׁשׁ סַכְּנָה דְּמִמְקָתוֹ אֶפִּילוּ
בְּמִפְּנֵי־יִסּוֹת הַב"ד כּוֹפִים, בְּזָה ל"ש דְּנִסְתַּחֲפָה שְׂדָהוּ, בְּנִדְּאֵי הַדִּין כּוֹפִים אוֹתָהּ, וּמָה
דְּהוֹצְרָה הָרָא"ש לְדוֹן בַּק"ו, י"ל דְּנִקָּא בְּנִכְפָּה וְלֹא ס"ל לְהָרָא"ש דִּישׁ בּוֹ סַכְּנָה, וְכַמ"ש
בְּשֵׁם רַגְמ"ה דְּנִכְפָּה הָיָה מוּם גְּדוֹל, מִשְׁמַע רַק דְּהוּא בְּכָלֵל מוּמִים הַגְּדוֹלִים, אָבֵל לֹא דִישׁ
בְּזָה סַכְּנָה, וְאַף דְּהָרָא"ש שָׁם ס' ב' פְּתַב דְּסוּמָא בַב' עֵינְיוּ אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ מִשְׁמַע שָׁם
דְּאֵין בְּיַדְנֵוּ לְדַמּוֹת וּלְהוֹסִיף עַל הַמוּמִין שְׁמַנּוּ חַז"ל, וְאַפְּשָׁר דְּבִאֲמַת דְּהָרָא"ש לְנִפְשֵׁיהּ
לֹא פְּסִיקָא לִיהּ דְּנִכְפָּה הָיָה מוּם גְּדוֹל, אֲלֵא דַּמ"מ פִּינּוֹן דְּרַגְמ"ה הוּא מְרָא דְּשִׁמְעָתָא דַּס"ל
דְּנִכְפָּה הָיָה מוּם, א"כ פְּשָׁגְזַר וּפְרַשׁ חֲרַמוֹ שְׁלֵא לְגַרְשׁ אִשָּׁה בַע"כ לֹא הָיָה גְּזִירָתוֹ עַל
נְכֵפִית, [וְאוּלָם עֲדִינּוּ אֵינוֹ מְסַפִּיק אִמָּה דְּכַתְבַּת הָרָא"ש וְאַף אִם ת"ל דְּרַגְמ"ה הִשְׁוֶה מְדוּתֵיו
וְכוּ' מ"מ כּוֹפִין אוֹתָהּ וְכוּ' וְהִינּוּ כַּמֶּש"ל, דְּזָה מְקַרֵי רְצוֹן דְּהוּא גִט מְעוֹשָׂה פְּדִין, בְּזָה
יִקְשָׁה פִּינּוֹן דְּרַגְמ"ה גְּזַר עַל נְכֵפִית ג"כ לְהִשְׁוֹת מְדוּתֵיו, אֲלֵא דְּבִאֲנוּ לְדוֹן דְּהוּי רְצוֹן, א"כ
נִיחוּשׁ דְּנִכְפִית לֹא הָיָה מוּם גְּדוֹל, וְאֵין דִּינָה לְהַתְּגַרְשׁ וְהוּי גִט מְעוֹשָׂה שְׁלֵא פְּדִין, וּבְהִכְרַח
לְזַמְר דְּפְּסִיקָא לְהָרָא"ש דְּנִכְפָּה הָיָה מוּם גְּדוֹל וְל"צ מִתְּנִי לְמַחְשָׁבָה, וְעֲדִינּוּ צ"ע,] וְהַח"מ
וְהַב"ש פְּתַבוּ דְּמִשְׁמַע מִתְּשׁוּ' הָרָא"ש דְּנִכְפָּה הָיָה סַכְּנָה, וּמַש"ה דְּנוּ דְּאַפִּילוּ תְּנַאי לֹא
מְהַנִּי כְּמוֹ בְּמִנְפָּה שְׁחִין, וְלֹא יִדְעָתִי הִיכֵן רָאוּ עַל פְּכָה, הֲלֵא הָרָא"ש פָּלַל רַק בְּכָלֵל מוּמִים
גְּדוֹלִים, א"כ בַּנ"ד דְּהוּי סַכְּנָה עֲדִיפִיּוֹתֵר, דִּי"ל דְּנִדְּאֵי כּוֹפִין, כְּמַבְּנֵאָר בְּפִסְק שְׁל ר"מ
ב"ר יוֹסֵף דְּמִפְּשִׁט פְּשִׁיטָא לִיהּ דְּנִכְפָּה הָיָה סַכְּנָה וְכוֹפִים אוֹתָהּ, וְנ"ל דְּאַף הָרָא"ש לֹא
פְּלִיג עַל זָה, אֲלֵא דַּס"ל דְּנִכְפָּה לֹא הָיָה סַכְּנָה, מַש"ה הוֹצְרָה לְדוֹן בַּק"ו, לְזָה בַּנ"ד יַעֲמֹד
רוּמַפְכ"ת עַל הַחֲקִירָה אֲצֵל הַרוֹפְאִים אִם יֵשׁ בָּהּ ב' עֲנִינִים הַנ"ל, בְּנִדְּאֵי כּוֹפִים אוֹתָהּ,
אַף דִּידַע וְשִׁתַּק, מ"מ הָא אֶפִּילוּ תְּנַאי לֹא מְהַנִּי, אוּלָם אִם לֹא יְדוּנוּ הַרוֹפְאִים דְּתִשְׁמִישׁ
מְמִיקָתוֹ יֵשׁ לְדוֹן טוֹבָא, א', אַף ע"י מְאִיסוּתָא הָיָה כְּמוֹ מוּמִים גְּדוֹלִים, מ"מ הָא פְּמָה
פּוֹסְקִים סוֹבְרִים בְּיַדְעָה וּמְחַלָּה אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ, ה"נ בְּאַשָּׁה כּוֹ, אַף דִּי"ל דִּיכּוֹל לְזַמְר קִים
לִי כְּהַפּוֹסְקִים אַף בְּיַדְעָה יְכוֹל לְזַמְר סְבוּר הֵייתִי, וְהַדִּין כּוֹפִין אוֹתָהּ וּפְטוּר אֲנִכִי מִמְּזוֹנוֹת,
מ"מ י"ל דְּאֵין זָה בְּכָלֵל ק"ל, דִּי"ל כ"ז שְׁלֵא גִירְשָׁה בְּנִדְּאֵי חֲקִיב בְּמִזְוֹנוּתֵיהּ אֲלֵא דְּמִנִּיעַת
מְזוֹנוֹת הוּא מְדִין כְּפִיָּה, וְאַנּוּ ב"ד מְסוּפְקִים אִם הַדִּין כּוֹפִין ל"ש לְזַמְר ק"ל דְּחִיּוּבָא
עֲלֵיהּ דִּידְעָה, וְעֲנִין כְּפִיָּה הוּא מְלִי דַב"ד, מְמָה דְּפְּסִקִּין סְסִי' קי"ז דְּבְּנִכְפָּה יְכוֹל לְמִנְעַ
מְמָנָה שְׁאַר כְּסוּת וְעוֹנָה, אַף דְּבְּסִי' קַנ"ד יֵשׁ בּוֹ דְּעוֹת אִם כּוֹפִים אוֹתוֹ, אֵין רְאֵיהּ דְּמְסַפִּיקָא
פְּטוּר מִמְּזוֹנוֹת, דִּי"ל דְּהִתָּם הִטְעַם דְּבִאֲשָׁה לַכ"ע הָיָה מוּם, כַּמֶּש"ה וְמוֹהַר"ם לִיבְלִין,
וְהַדִּין עֲמָם כְּמַבְּנֵאָר בְּהִגָּהת אֲשֶׁרִי פְּרַק הַמְדִיר וְהַמְרַדְכִי דְּאֵין לְלַמּוֹד נְכֵפָה בְּאִישׁ כּוֹפִים
מְמָה דְּהוּי מוּם בְּאַשָּׁה, דִּי"ל אִשָּׁה בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לָהּ, וְא"כ מִשְׁמַע דְּבִאֲשָׁה בְּנִדְּאֵי הָיָה
מוּם גְּדוֹל, [וּבִאֲמַת אֵינִי מְבִין פְּרָאוּי דְּמֵאִי ס"ד לְלַמּוֹד מְנִכְפָּה בְּאַשָּׁה, הָא פְּמָה וְכַמָּה
מוּמִים נִחְשָׁבִים מוּם לְעֲנִין דְּהוּי מְקַח טְעוֹת, וְכִלְלָא פְּיִילִי דְּכָל הַמוּמִים הַפּוֹסְלִים בְּכַהֲנִים
פּוֹסְלִים בְּנָשִׁים, אָבֵל מ"מ אֵין רְאֵיהּ דְּהוּי מוּם גְּדוֹל לְעֲנִין נוֹלְדוּ בָּהּ אַח"כ.]

וְצ"ע,] גַּם יֵשׁ לְדוֹן, פִּינּוֹן דְּאֵין מְמִיקָתוֹ לֹא הָיָה בְּכָלֵל מ"ש בְּמִתְּנִי, וְאוּלִי יֵשׁ לְזָה רְפוּאָה
בְּקַל, אַף דְּהַרוֹפְאִים נִתְּיָאֲשׁוּ לְרְפָאוּתָהּ, מ"מ הַמְּהַרִּי"ל כְּתַב דְּאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְעַמּוֹד
עֲלֵיו, אוּלָם מ"מ י"ל לַמ"ש הַב"ש ס' קַנ"ד דְּבְּמוּמִים אַף דִּידְעָה, מ"מ אֵין לָהּ דִּין מוֹרְדָת,
וְהַב"ש כְּתַב כֵּן מְדִין נ"ל, וְלַעֲנִי דְּלֹא צְרִיף לְזָה, דְּבִלֵּא"ה הוּא בְּכָלֵל טוֹעָנָת מְאִיס עֲלֵי
וְנוֹתְנָת אֲמַתְלָא שְׁבוֹרְרַת דְּאֵין לָהּ דִּין מוֹרְדָת, וְיֵשׁ לָהּ כָּל דִּינֵי דְּמִתְּיַבְתָּא כַּמֶּש"ה הַב"ש

ססי' ע"ז, אף בסבלה פו פמה שנים, וכינון דאין לה דין מורדת, וא"צ לעשות לו מה שמחוייבת לו, ה"נ בהיפוף א"צ הוא לעשות לה מה שמחוייב, כמ"ש הב"ש סי' קי"ז, בפ"ט בנ"ד דהרופאים אומרים דאין לה רפואה, קרוב יותר דהוי מום גדול, ויש צד גדול לומר דיכולה לטעווי ק"ל, לזה דעתי נוטה דיכול למנוע ממנה שאר פסות ועונה, פן נראה לענ"ד: תשובה עה לכבוד ידידי ש"ב הגאון מוה' מאיר ווייל נ"י וכבוד ידידי הרב מוה' יהושע נ"י.

מ"ש מעלת פבודכם סי' נ' דכתב בשם הט"ז דכתיבת ראשי פרקים הוי פהתנו ע"מ שיכתבו שטר תנאים, פינון דהמנהג לכתוב תנאים אחר ראשי פרקים ויכולים לחזור ופטור מהקנס, וע"ז כתבתם לפקפק, דעל קושיות רמ"י בחוה"מ סי' רמ"ג דאם התנו בפירוש ע"מ שיכתבו השטרות מ"מ הו"ל בנשית, תירץ הסמ"ע שם פינון דהתנה והלא שותק ולא מיחה הוי כמחלו זה לזה, א"כ זהו שינוי רק בהתנו במפורש, אבל לדון מחמת המנהג דהו"ל פהתנו ושתק זהו רחוק, עכ"ד: לענ"ד אין אנו אחראים לתירושו של הסמ"ע, וקושיות הרמ"י מעיקרא לק"מ דמה בכך דהו"ל בנשית, הא מבייש בדברים פטור, ועיקר החיוב רק מצד הקנין, אלא פי היכי דלא להוי אסמכתא, בזה מהני הסברא דבנשית דמקרי לא גזים, אבל בלא קנין א"א לחייבו, וכמו דפסק בהגהת ש"ע סי' ר"ז סי"ז, ואף בהניח לו משכון לבטחון על הקנס לא מהני פדאיתא בש"ע אה"ע סי' נ' ועי' בח"מ שם, דאף להפוסקים דשדוכים לא הוי אסמכתא מ"מ קנין בעי', אלא דלהרמב"ם אף קנין לא מהני ובעי' בב"ד חשוב, גם קושיות הב"י שם על הרא"ש בשו"ת סוכב הולך רק על הקנין ממילא פטור, פמו דפטור בלא קנין, ולא ידעתי התחלה לקושיות הרמ"י: מ"ש מעכ"ת לצרף דעת הלבוש שחלק על הרמ"א גם בהתנו ודעת הש"י בתשובה סי' ל"ג, והב"ח בתשובה סי' י' שהורו למעשה לחייב בקנס ואף דהסמ"ע סתר דעת הלבוש, מ"מ הגאון בעל עצי ארזים מיישב דברי הלבוש לנכון, עכ"ד, לדעתי הקלושה יפה סתר הסמ"ע לדברי הלבוש פינון דכן מבואר להדיא בשו"ת הרא"ש, ומה דמתרץ בעל עצי ארזים, לא מצאתי קורת רוח מזה, דכל דבריו בהקדם קושיות הב"י ססי' נ' על הרא"ש בתשובה, דהא הרא"ש בפעמו פסק דבקנסות שדוכים ליכא אסמכתא והב"ש תירץ דהתם הנה בסתר וליכא בנשית, א"כ קושיות הרמ"י דהו"ל להרמ"א לחלק דבגלוי חייב, עכ"ד, ולא ידעתי עד מה, דהא הרא"ש בשו"ת נתן ב' טעמים לפטור, דבתחילה כתב פינון דהקנין הי' בע"מ חוזר בשטר ובקנין, ואח"כ פתב ועוד יש פנים לבטל כל הקנין מטעם אסמכתא, וע"ז העמיד הב"י קושיותו על טעם הב' ומוכרחים אנו לתירושו של הב"ש הנ"ל אבל הרמ"א פסק לדינו מטעם א' דהרא"ש, והלבוש הקשה על יסוד הדמיון לזכו בשדה ע"מ שתכתבו, וע"ז יפה השיג הסמ"ע ואינו נוגע כלל לדברי הב"י והב"ש, ויפה עשה הרמ"א שלא חילק בין סתר לגלוי, דבכ"ע פטור מטעם הא': גם להביא סייעתא לדינא מדברי שו"ת ש"י, לענ"ד אינו, דעיקר תירושו דהסמ"ע פינון דא"י לכתוב בע"כ של בע"ד ממילא יכול למחות בתנאי, וכינון דהש"י בנה יסודו לקבוע הלכה עפ"י שיטת ר"ת, דדוקא בשטר מתנה יכול לחזור אבל לא בשטר מקר, ומדמה שטר התחייבות שדוכים לשטרי מקר, ויכולים לכתוב בע"כ, א"כ מה בכך דהוי פהתנו, מ"מ העדים כותבים בע"כ ומתקיים התנאי, וכמו כן י"ל בכוננת הב"ח בתשובה למה דס"ל דגם להפוסקים דרק במקר יכול למחות ולא במתנה, דליכא משום אפוישי שטרא,

וה"נ בתנאים דהוי קנן אתן ל"ש דלפשו שטר, מש"ה מחנניבים בקנס, פיון דעכ"פ
א"י לחזור באם יקיים התנאי, דהוי חיוב קנס למפרע, ממילא פותבים בע"כ ומתקנים
התנאי ומחנניב קנס למפרע, [אף דעל דברי הב"ח יש לדחות דברי דהיאף נדמה למתנה,
הא י"ל דהתם ליפא חיובא להבע"ד בכתיבת השטר פיון דליפא שיעבוד נכסים, אבל
בנ"ד הו' מלתא בעצמו הוי חיוב להבע"ד פיון דעי"ז יוגמר חיוב הקנס למפרע, מ"מ י"ל
דוקא במקר דהשטר בעצמו הוא חיוב לבעלים דזילי נכסי, אבל הקא דשניהם באים כ"א
דכתיבת השטר נגמר החיוב למפרע, ואין ענן השטר מוסיף חיוב בעצמותו וצ"ע בזה],
עכ"פ מדברי הש"י אין ראיה, די"ל פנ"ל, א"כ לדידן דקיי"ל בש"ע בין במקר בין במתנה
חוזר בשטר, ואף דיש לדחות, דבמתנה הוי קצת אפוש'י שטר, ושטרי שדוכים י"ל קיל
יותר ממתנה, הא לדעת הפוסקים דכל שטרות שלא נכתבו מדעת בעלים בצוואת בע"ד
הוי מפי כתבם, ממילא בלא"ה יכול למחות בכתיבת השטר, דל"ש לומר שיקתבו בע"כ,
דאם לא יהיה בצוואת הבע"ד יהיה השטר חספא בעלמא דהוי מפי כתבם וכיון דהוי
ספיקא דדינא וא"י לכתוב בע"כ, ממילא י"ל דהדרא לדינא דהט"ז, דבטל הקנן, דלענן
זה הוי פהתנו, י"ל דהש"י מודה וגם אין לצרף בזה דעת הפוסקים דמקרא א"י לחזור,
פיון דסוף סוף לדינא מהני המחאה מלכתוב, וא"א שיתקיים התנאי ממילא בטל הקנן
למפרע: מ"ש מעכ"ת לפקפק על הט"ז דהא פל קנן לכתובה עומד ואעפ"כ לא הוי
פהתנה, ומה נשתנה שטרי תנאים מכל שטרי קנן דעלמא עכ"ד, לענ"ד הא להדיא
מבואר בלשון הט"ז דהתם לא היה המנהג לכתוב תנאים אלא עיקר הקישור מה שנעשה
בהני עדים ושיכתבו שטרות, משא"כ בזמנים האלושכל קישור השידוך בכתיבת תנאים
מבואר להדיא דגם קודם המנהג לכתוב שטרות ואעפ"כ לא הוי פהתנו, א"ו דהחילוק
דהשטרות הים הי' התחייבות בסוף הנדון כמו שט"ח, וזה לא הוי פהתנו כמו בכל קנן
דעלמא דלכתובה עומד, ואעפ"כ לא הוי פהתנו, אבל ענן כתיבת תנאים בזמנו שפותבין
מחדש שורש הקישור, וכאלו עתה מקשרים בכתב, מזה ניכר שעדיין לא נעשה הקישור
בחזיוק, ולא נגמר עד כתיבת התנאים, מש"ה הוי פהתנו: מ"ש מעלתכם הרמה, פיון
דבנ"ד חתמו הבע"ד בעצמם הוי כאומר זכי בשדה פלוני ואכתוב לה שטר דמהני, לענ"ד
ביסוד הדין ההוא דמבואר פן בש"ע סי' רמ"ג ס"ט בשם יש מי שאומר צ"ע טובא
למעשה, דבגוף הדין לא הבנתי, פיון דקיי"ל דאפילו התחייב א"ע במפורש בקנן לכתוב
לו שטר לא מהני דהוי קנן דברים, מה מהני במה שאומר ואכתוב לה שטר, ועיינתי
בשיטה מקובצת ב"ב וז"ל, וקשה לי פיון דזכו העדים בשדה זו ללוקח וא"ל שיקתבו
השטר היאף חוזר בשטר פלום הלוקח שדה באחריות ובתנאי שיקתבו לו שטר והחזיק
הלוקח וקנה מי מצי א"ל בתר הכי לא פתיבנא לה שטר, וחקמי צרפת ז"ל פתבו דכל
זמן דלא כתב לו שטר יכול לחזור בו על כתיבת שטר, ומצי מוכר למימר לי' אי ניחא
לה בזביני בלא שטר מוטב, ואי לא אחזיר מעותי, וי"מ דבכתיבת השטר נמי מתחייב
כשמתזיק הלוקח או מקבל מתנה ע"מ פן ויהא דאמרינן בשמעתי חוזר בשטר נפרש
שלא אמרו לעדים שיתזיקו ע"ד כתיבת השטר אלא דב' דברים צוה להם שיזכו בשדה
ושיכתבו לו שטר ויכול לבטל שליחותו ולמנעם שלא יכתבו השטר, מיהו אם אמר
ללוקח זכה בשדה זו ואכתוב לה שטר א"י לחזור דלוקח ודאי אדעתא דשטר אחזיק,
ולפי' הא' שכתבנו צ"ע ממ"ש זכו בשדה זו לפלוני ולא נקט אמר לחבירו זכה בשדה זו

ואכתוב לה שטר, ושמה רבותא קמ"ל אע"פ שמסר הדבר לעדים וצוה אותם כבר לכתוב ולהחזיקו ע"ד פן אפ"ה אין פותבין, עליות הרר"י עכ"ל, מבואר להדיא דלתוס' דס"ל אפילו החזיקו עדים ע"מ פן יכול לחזור, ה"נ באמר זכה ואכתוב רק לדעת הי"מ עיקר הטעם דהעדים לא החזיקו ע"ד לכתוב השטר, ולדידהו נראה באמת דגם בהתחייב א"ע בקנין לכתוב א"י לחזור, ומזה נראה בעליל, דמ"ש הטור והר"ר יונה חילוק בין זיפה לו ע"י אחר וכו' הפוננה על סיום דברי הרר"י וי"א דאפילו בכתיבת השטר וכו' אבל לפי דבריו הראשונים שכתב אבל לכתוב לו השטר אינו מתחייב בחזקה דהוי קנין דברים, דמשמע דחזקה א"א דמהני לכתוב השטר, ואף ש מפורש אדעתא דשטרא לא מהני בודאי גם באומר זכה ואכתוב לא מהני, פן נראה לענ"ד ברור, דלא פהפרישה, עכ"פ מבואר דמידי ספיקא דדינא לא נפקא ומספק א"י לכתוב בע"כ: תו כתב מעכ"ת כיון דדברי הט"ז רק ממנה בא, א"כ בספק אוקמין אדינא ולא עדיף מספק בתקנה, לענ"ד אינו, דלא מצד מנהג לפטור מקנס אתינו עלה, אלא דמפח שהמנהג לכתוב תנאים אנו דנין בדעתם דכוננתם ה' לתנאי ע"מ שיכתבו ושוב הוי דינא, ואין זה בכלל ספק תקנה דאין אנו מחייבין או מזכין מצד תקנה, אלא מצד אומדנא דהוי פהתנו: ומ"ש מעכ"ת ואין לדיין אלא מה שענינו רואות, דאין לה בושה גדולה מזו שהלכה ועשתה שידוהו ביד רמה, לא ידעתי מה בכך, יהיה הבושה גדולה ובצורה, מ"מ א"א לחייב מדין בנשת אם אנו דנין דהקנין בטל דהוי רק כמבייש בדברים, ומה שהעתיקו מעכ"ת בשם הט"ז ואין כאן בנשת, זהו כתב הט"ז ליישב גם לטעם הב' דהרא"ש, דהוי אסמכתא דהקשה הב"י, דהא בשדוכים ליכא אסמכתא, ע"ז כתב הט"ז דבלא פתיבת התנאים עדיין לא נתפרסם וליכא בנשת אבל לטעם הא' מצד דהוי פהתנו, ובתנאי חוזר בשטר ומתקנין א"צ לטעמא דליכא בנשת דבלא"ה כיון דהקנין בטל הוי כמו בלא קנין דאינו חייב משום בנשת, ולענ"ד הקלושה קשה להוציא נגד דברי הט"ז המפורשים, אף דדברי הב"ח בשו"ת אין מורים פן, זולת ע"י מה שהוסיפו כבודכם באגרת השני שכתוב מפורש מפוזנא שבמפורש לא רצה החתן בענין אחר רק שתחייב במפורש מיז בקנס, וצריך חקירה מי שיעידו בזה פי השדכנים הם כנוגעים ואף ע"י סילוק, דעת הש"ך בנוגע לא מהני סילוק דהוי תחילתו בפסול, פן נראה לענ"ד: תשובה עו להרב ר' אלי' ראדאם נ"י.

ע"ד שאלת רומפכ"ת בעסק עגונה, בעניי לא מצאתי היתר ברור, והעיקר שבעדות הנכרי לפני ר' יודא יש בזה תינהא הרבה. (א) דעת התוס' והרא"ש והר"ן ורי"ו נכ"ג בשם הרמ"ה דמסלפ"ת במלקמה הוי כמו ע"א במלקמה, ובענין על כל פנים קברתיו, ואף דהוי מסלפ"ת מפי מסלפ"ת, וי"ל דשמה הראשון אמר קברתיו, כבר העלו הראנ"ח סי' ס"ח והמהרי"ט ח"א סי' מ"ח ובח"ב סי' ל"ח דאין להקל עיי"ש, ונדבריהם ברורים.

(ב) דהנכרי הראשון שאמר פן להנכרי השני בהבאת ראפורט הוי כמתפונן להעיד, כיון דצריך להודיע איהו ובאיזה אופן והוי כמו שאלו השופט, דכתב הב"ש ס"ק י"ח דכיון דשאלו השופט להעיד הוי כמתפונן להעיד, וכדברי הב"ש נ"ל עיקר דהא ע"כ מוכח משו"ת הר"ן סי' ע"א דס"ל ג"כ דנכרי ששאל לנכרי מקרי מסלפ"ת, [נדעת הב"י בכוננת הר"ן תמוהים אע"כ כהב"ש, וא"כ ה"ה בנ"ד דשר הצבא מוכרח להודיע יום יום מאנשיו מה שמודיעים לו הוי כמכונן להעיד דדוקא בנכרי ששאל לנכרי חושב דאין לו נ"מ רק דרו ספור דברים, אבל בזה הנ"מ ליזע ולהודיע לא מקרי מסלפ"ת.

ג) העד הב' ג"כ לא מקרי מסלפ"ת פּינן דְשָׁאֵל עַל הָאִשָּׁה וְאָמַר שְׁרוּצָה לוֹמַר לָהּ מִן בְּעֵלָהּ וְכַמ"ש הַמְהַרִּיב"ל בְּשׁו"ת ח"ג סי' ב' דְדוֹקָא בְּשׁוֹאֵל עַל אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ פְּהֵיָא דְמֵאן אוּכְל בְּיָה חֵיוָאָה, אָבֵל לֹא בְּשׁוֹאֵל עַל הָאִשָּׁה, וּבִפְרִט שְׁאוּמַר שְׁאֲמָרוּ לוֹ שְׂיִטְוֹל שְׁכָרוּ.

ד) הַנְּכָרִי הֶרְאֵשׁוֹן שְׁהֵעִיד י"ל עוֹד דְלֹא מְקָרִי מִסְל"ת, פּינן דְמְסַפֵּר אֲנָשִׁי הַצָּבָא מְסוּרִים בְּיָדוֹ וְהוּא מְשָׁגִיחַ עֲלֵיהֶם, הָנִי כְּמוֹ אִיְהוּ שְׂיִיף בְּגוּנִי לְתַרְזֵן עֲצָמוֹ מַה שְׁנַחְסֵר מְאֲנָשִׁי שְׁלֵא הָיָה ע"י מְיַעוּט שְׁמִירְתוֹ וְהַשְּׁגָחְתוֹ: וְעַל דְּבָרֵי הַנְּכָרִי הֶרְאֵשׁוּנִים בְּפָנֵי ר' גִּיסָן יֵשׁ ג"כ תִּיּוֹנָהּ.

א) פּינן דְהִי עֲמוֹ בְּמִלְחָמָה בְּעִי קַבְרֵתִיו. ב) פּינן דְלֹא פִּירֵשׁ שֵׁם אָבִיו וְאָף דִּי"ל פּינן דְאַח"כּ לְפָנֵי ר' יוֹדָא בְּיָאָר הֵיטֵב עַל אִישׁ פְּלוּנִי וְהַמְהַרִּיב"ל ח"ג סי' ב' פְּתַב דְאָם הַתְּחִיל בְּמִסְלַפ"ת וְאָמַר סְתָם יִשְׁרָאֵל מֵת וְשָׁאֵלוּ אוֹתוֹ וְאָמַר כַּב"פ מְהֵנִי, זְהוּ רַק בְּאוֹתוֹ מְעַמֵּד אָבֵל לֹא בְּמַעְמֵד אַחֵר, וְכַמ"ש ח"ה ס"ק"ל דְאָם בְּתַחֲלִיָּה שְׁאֵלוּ אוֹתוֹ וְהִשִּׁיב אַח"כּ בְּזִמְן אַחֵר הִסִּיחַ לִפ"ת מְדִינָא מְקָרִי מִסְלַפ"ת דְהוּא עֲנִין אַחֵר, וְלַעֲנֵי"ד נִכַח כֵּן מְדַבְּרֵי הַב"י דְכַתֵּב בְּכּוֹנֵנַת הַנ"י בְּמ"ש דְכְּמוֹ בְּהַתְּחִיל לוֹמַר מִסְלַפ"ת אֲפִילוּ שְׁשָׁאֵלוּ אוֹתוֹ בְּסוּף וְאָמַר עַפ"י שְׁאֵלְתוּ מְקָרִי מִסְלַפ"ת, ה"נ כֹּל שְׁאוּמַר א"י פְּלוּנִי כֹל מַה שְׁיִשִּׁיב לָהֶם מִפָּאן וְאִילָף לֹא מְקָרִי מִסְלַפ"ת, וְפִי' הַב"י אָף שְׁאוּמַר אַח"כּ כְּמָה נָאָה כְּמָה גְבוּר וְלֹא פִּירֵשׁ כְּפִשׁוּטוֹ שְׁיִאֲמַר אַח"כּ בְּזִמְן אַחֵר בְּמִסְלַפ"ת, וְאִי דְלִשׁוֹן הַנ"י כֹּל מַה שְׁהִשִּׁיב מִשְׁמַע הַפֶּל דְרַף תְּשׁוּבָה הִיא גּוּפָא קְשִׁיָּא אֲמַאי לֹא נִקֵּט הַנ"י רְבוּתָא יוֹתֵר אֲפִילוּ מַה שְׁאָמַר אַח"כּ לִפ"ת לֹא מְהֵנִי, אַע"כּ דְבְּמַעְמֵד אַחֵר הָנִי עֲנִין חֲדָשׁ וְכִינּוּן דְאֲמָרִינוּ כֵּן לְהַקֵּל ק"ו לְהַחְמִיר, דְאָם מִתְּחִיל בְּמִסְלַפ"ת וְאַח"כּ בְּמַעְמֵד אַחֵרְתָּ אָמַר דְרַף תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלָה לֹא מְקָרִי מִסְלַפ"ת, וּבְיוֹתֵר פּינן דְהַגְדָּה הַשְּׁנִיָּה הוּא מִתְּפַנּוֹן לְהַתִּיר פּינן שְׁשָׁאֵל עַל הָאִשָּׁה, דְהָרִי בְּמִקּוּר הַדִּין בְּמ"ש הָרִשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָּ"א כֵּן מְהֵיָא דְסַפ"ד דִּיבְמוֹת בְּבִרְיָתָא א"ל מְעַשָּׂה בְּלִסְטִים וְכו' דְדִלְמָא מִסְלַפ"ת הָנִי, וְעַדִּין תְּקַשִּׁי לִר"י אָמַר שְׁמוּאֵל דְס"ל יְבְמוֹת (דָּף קי"ג) דְנִתְּפַנּוֹן לְהַעֲיֵד גַּם כֵּן נְאֻמָּן, א"כּ מַה הִקְשׁוּ לוֹ מְלִסְטִים, אַע"כּ דְבְּשָׁאֵל עַל אִשָּׁת פְּלוּנִי מְקָרִי מִתְּפַנּוֹן לְהַתִּיר, וּבַכֵּה"ג י"ל דְאָף שְׁהַתְּחִיל בְּמִסְלַפ"ת, כֹּל מַה שְׁאוּמַר בְּמִתְּפַנּוֹן לְהַתִּיר א"נ, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנֵי"ד: עֲקִיבָא בְּמוֹהַר"ם גִּינְזוֹ זצ"ל מֵא"ש.

תְּשׁוּבָה עַל לִידִידֵי הָרַב רַבִּי יֶאֱסָקִי נ"י אַבְד"ק קֶאֱרָנִיק: ע"ד הַשְּׁאֵלָה בְּמִשְׁוֹדְכָת שְׁמוּאֵסָת בְּמִשְׁוֹדְף עַל שְׁיַצָּא עֲלָיו קוּל שְׁטִימָא בְּתוּלָה: לַעֲנֵי"ד הַקְּלוּשָׁה דְנ"ד לֹא מְקָרִי אֲמַתְלָא מְבוֹרְרַת דְאָף בְּקֵלָא מְמִשׁ כְּעִין קֵלָא דְקִדּוּשִׁין יֵשׁ לְדוֹן טוּבָא, דְהָרִי ח"ה מְפָתַב בְּשֵׁם הַב"ח אוֹת א' בְּטוּעָנָת מ"ע שְׁאוּמָרִים עֲלָיו שְׁהוּא רוּעָה זוֹנוֹת, וְאִין שֵׁם מִי שְׁיַעֲיֵד בְּדָבָר הַזֶּה אֵלָא קוּל בְּעֵלְמָא הו"ל כְּאֵלוּ לֹא נִתְּנָה אֲמַתְלָא כְּלָל, וְהַח"מ בְּסִידוּר הַשְּׁגוּתָיו עַל הַב"ח בְּעֲנִין זֶה שְׁתַּק עַל הַפְּרִט הַנ"ל, אָבֵל מ"מ י"ל שֵׁם אֲמַתְלָא עֲלָיו דְמ"ש הַב"ח דְהָנִי כְּלֹא נִתְּנָה אֲמַתְלָא כְּלָל, הִינּוּ לִמ"ש מְקוּדָם דְכְּלֹא נִתְּנָה אֲמַתְלָא כְּלָל מַה דְתַפְסָה תַּפְסָה מְש"ה בְּיַצָּא קוּל דִּינוֹ כְּמוֹ לֹא נִתְּנָה אֲמַתְלָא כְּלָל דֹּא"י לְהוֹצִיא אַח"כּ תַּפְסָה אָבֵל לְמַה דְקִי"ל דְלֹא מְהֵנִי תַּפְסָה אַח"כּ נּוֹתְנַת אֲמַתְלָא אִין דִּינוֹ שְׁנָה, דְבִיַצָּא קוּל שֵׁם אֲמַתְלָא עֲלָיו לַעֲנִין דְמְהֵנִי תַּפְסָה וְאָף בְּקִצָּת קוּל כְּמוֹ נ"ד כְּפִי"ע שְׁכַתֵּב מַעַכ"ת נ"י מ"מ מִיָּדִי אֲמַתְלָא לֹא נְפִיק, דְאוּלֵי הַאֲמַת אַתָּה דְבִלְבָּהּ מְמַאֲנַת לְדַבְּרֵי הַזּוֹנָה אָף דְאָף אִם אֵינָה מְמַאֲנַת לָהּ, מ"מ פּינן דְעִי"ז נִתְּפַרְסֵם לְרַבִּים שְׁהַזּוֹנָה אֲמָרָה כֵּן גְּנָאִי הוּא לָהּ לִישֵׁב עִם

בעלה זה ובושה מחברותיה, ואם יהיה לה דבר מה עם מי יבויזו לה ונמאס לה להיות לו לאשה אלא דמקרי אמתלא שאינה מבוררת וא"י להוציא מבעלה, ובזה נכונים דברי ידידי הגאון מוה' יעקב נ"י אבד"ק ליסא פיון דבאמתלא שאינה מבוררת באשה מהני תפיסה, ה"נ בנ"ד דהיא תפוסה ועומדת, ורואה אני שהדברים ק"ו, דהתם בתופסת מעות שהיה בעלה מוחזק בהם וגם מדינא אף אם האמת אתה דמאיס עליה הפסידה בלאותיה שאין קנימין, ואף דתפיסה לא מהני ורק מפני תקנת מתיבתא אתינו עלה ונהיה מקום לומר דהתקנה לא הי' רק באמתלא מבוררת, אבל לא באינה מבוררת דאוקמי אדינא, על אחת כמה וכמה בנ"ד דהיא מוחזקת גמורה במעותיה ומדינא במקום אנוס אין עליה חיוב קנס דמהני מה שהיא מוחזקת לפטור עצמה משבועה, ומה שדייק מעכ"ת נ"י דמדברי הגהת מרדכי דהקשה דבכל פעם תמרוד בו ותתפוס בנכסיו, ומירץ דאין זה שמחה לה דיגעגן אותה, וזהו ל"ש בנ"ד אין זה ראיה, די"ל דקוששית ההג"מ רק באמתלא שא"מ, היינו שנותנת אמתלא ואומרת שפך וכף הוא, כגון דאמרה ששמעה שהיא רועה זונות ואינה מבוררת ששמעה כן, דבזה בכל פעם תוכל לומר כן, אבל כעין נ"ד דמה שאומרת ששמעה זה ידוע אלא דאינה מבוררת שעי"ז נמאס לה, בכה"ג ל"ש דבכל פעם תאמר כן גם י"ל דהקוששית רק על תקנת רבותינו דלא היה להם לעשות תקנה להפסיד להבעל בדבר דכל הנשים יוכלו לעשות כן, וכעין מה דפרכינו פ"ג דב"ב גבי משפנתא דסורא, וכי מתקני רבנו מלתא דאתיא לידי פסידא, גם מדלא הקשה ההג"מ כן על הגמרא דבתפסה בלאותיה קנימת דבכל פעם תאמר כן, והרבה פעמים יהיה כל מה שהכניסה בעין ותתפוס הפל, אלא ודאי דכה"ג דמדינא הוא ליכא קוששית כ"כ, או פיון דמ"מ תופסת רק נכסים שלה מה שהוא בעין לא מקרי כ"כ פסידא דבעל וקוששית הה"ג רק על תקנת רבותינו דיכולה לתפוס מנכסיו א"כ בנ"ד הוי כמו לעגן בלאותיה קנימין מדינא דהש"ס, ומה בכך דבכל פעם תאמר כן, בשביל זה א"א לחייב אותה כמה שהיא מוחזקת בשלה, ולא אתי מפח תקנה רק מדין גמור, ומ"ש מעכ"ת דע"ז נתקשרו בקנס דכל כמה דלא תתן אמתלא מבוררת דתחייב קנס, אינו הכרח, דהקנס באם יהי' נראה להב"ד שיש ערמה ורמאות בדבר, אבל לא בסתם, ובכה"ג דעינינו רואות דיש מקום קפיידא לנות אחרי דיש קצת קול: ואשר דן עוד הגאב"ד ליסא נ"י באיזה טעמים דאולי לא נתנה פח והרשאה על ההתחייבות הקנס, בנדאי לא כ"כ רק לסניף בעלמא דאף אם אפשר כן בשאר קשורי תנאים דאביה הוא המתחייב נדון וכדומה ונכתב כל ההתחייבות על האב, וההרשאה רק על יסוד השידוך שהוא ברצונה, אבל בנ"ד דהיא גרושה ונזכר לי מתוך מכתב מעכ"ת נ"י שהיא המתחייבת עצמה בנדון והי' פח והרשאה על קיום השידוך והתחייבות ממון, גם התחייבות קנס בכלל, וכמעט נ"ל בהיפוך דליכא חיוב קנס רק עליה ולא על אביה דהוי כמו אחר הבא בהרשאה ממנה לקשר אותה בשידוכים, וגם מ"ש הגאון הנ"ל דכיון דכתבו שיעשו התנאים געריכטליך הוי כמו ע"מ שתכתבו שטר, זהו גם כן לסניף בעלמא דאין זה בדרך ע"מ אלא מיסודי ההתחייבות שמתחייבים עצמם להחזיק הדבר גם געריכטליך, ולזה לענ"ד בנידון דידן שהיא נאמנת בשבועת מאוס עלי ולא מצד פתוי והסתת אחרים ממאנת בו, והדבר הזה כמזנומה, צריך דקדוק גדול שהיא בעצמה תעמוד עמו בפני הב"ד, והב"ד יחקרו אותה היטב ולראות אם אין בזה ערמה.

ומה טוב אם אֶפְשֶׁר לִפְשֹׁר וְלֹא יָבוֹאוּ לְכָלֵּל שְׁבוּעָה, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיד: יְדִידוֹ עֲקִיבָא בַּמ"ו
הֶרֶב ר"מ זְצַלְלָה"ה.

תְּשׁוּבָה עַח לְהֶרֶב ר' פְּלוֹנִי אב"ד דק"ק פְּלוֹנִי. מֵה שְׁפָתַי לִי ר' יְהוּדָא צִירְקָא בְּשֵׁם
מַעֲכ"ת וְז"ל, וּוְעַן עַר הָאֵט דְּיָא שְׁעָרוֹת דְּאָס מֵאֵן קֵאָן תּוֹפְסֵי בְּצַפְרֵינִים זִינֵן, מֵה טוֹב, וּוְעַן
מֵאֵן אֲבַעַר זִיהַט רַבּוּי שְׁעָרוֹת אוֹנֵד זְעָנִין וּוִירְקֵי לִיד קִלְיָן, וְנִיָּיל בִּינָא דְּיָא חֲלִיצָה אִיזֵט
שָׂאָהֵן אִינֵן שְׂאֵלָה גִיוּעֵזִין עַג מֵאֵן דְּרוּגָף חֲלִיצָה גְעֵבִין עַכ"ל.

נְשׁוּמָמְתִי עַל הַמֶּרְאֶה בַּמ"ש דְּתַפְסִיסָה בְּצַפְרֵינִים בְּוֹדָאֵי טוֹב, הָא לְהֶדְיָא אֲמָרִינוּ פֶּרֶק בָּא
סִימָן הַלְכָה כְּדַבְרֵי פִּנְלֵן לְהַחְמִיר, וְכֵן פֶּסְקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּבַעֲיָא כְּדֵי לְכוּף רֵאשֵׁן לְעִיקְרוֹ.
וְלִית מֵאֵן דְּפָלִיג בְּזָה אֲבָל לְמַעֲשָׂה אִין אָנוּ עוֹשִׂין מַעֲשָׂה בְּשִׁיעוּר הִנָּה פִּינוּ דְּבַעֲיָא בְּדִיקַת
גְּנוּמוֹת וּא"א בְּקִיאִין, לְזָה צְרִיכִים עַכ"פ שְׂיָהֵל אֲרוּכִים בְּרוּחַב אֲצַבַּע כְּדִיאִתָּא בְּפִירוּשׁ
סְדֵר חֲלוּצָה אוֹת כ"ג בְּשֵׁם הַקּוֹנְטְרַס וְאָף בְּזָה הַשִּׁיעוּר חוּכָה הַב"ח בְּסִי קַנ"ה וּמְסָפִים
דְּאִין לְהַקְל בְּזָה, אֲלֵא בִּישְׁבָה עֲגוּנָה שְׁנִים רַבּוֹת, אֲבָל בְּלֵא"ה בְּעֵינֵן דְּנוּקָא אֲרוּכִים לְמֵאֵד
כְּדִירָף שְׂרָגִילִים בְּאִשָּׁה גְּדוּלָה וְאִישׁ גְּדוּל, וְאָף דַּהַב"ש (סִי קַנ"ה סַכ"ח) כְּתַב בְּשֵׁם הַט"ז
דְּשִׁיעוּר דְּרוּחַב אֲצַבַּע זֶהוּ כְּדֵי שְׂלֵא יִצְטָרֵף לְבָדוּק עַל הַגְּנוּמוֹת, אֲבָל מ"מ מְהֵי לְכוּף
רֵאשֵׁן לְעִיקְרוֹ עִם בְּדִיקַת גְּנוּמוֹת, וְאָף שְׁהַטוּר סִי קַנ"ה כְּתַב דְּאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּבְדִיקַת
הַגְּנוּמוֹת הִינֵנו לְעֵינֵן מִיאֵוּן לְשׁוֹנֵי קִטְנָה אִין אָנוּ בְּקִיאִין לְיַדַּע שְׂאִין בָּהּ גְּנוּמוֹת כְּכָל הַגּוּף,
אֲבָל בְּהִיפוּף אָנוּ בְּקִיאִין שְׂיָשׁ גּוּמוֹת, הִנָּה הַחֲזִילוּק טוֹב וּמְסַתְפֵר, אֲבָל מ"מ הָא לְהֶדְיָא
כְּתַב בְּסַה"ת בְּמַצְנוֹת חֲלִיצָה וְז"ל, אֲמַנָּם אוֹמֵר מוֹרֵי הַקְּדוּשׁ לְפִי שְׂאִין בְּקִיאִין לְהַפִּיר
גְּנוּמוֹת אִם יֵשׁ בּוֹ רִיבּוּי שְׁעָרוֹת סָגִי, וְכֵן בְּאַגְוָדָה פ' מַצְנוֹת חֲלִיצָה כְּתַב וְז"ל, וְאִין אָנוּ
בְּקִיאִין בְּגְנוּמוֹת ע"כ צְרִיף רִיבּוּי שְׁעָרוֹת עַכ"ל, מִשְׁמַע דְּצְרִיף לְעִיפּוּבָא בְּדוּקָא, א"כ דִּי
לְסַמּוּף לְהַקְל בְּאַרְכָן כְּרוּחַב אֲצַבַּע לֹא פְּחוֹת מְזָה: גַּם מ"ש בְּשֵׁם מַעֲלָתוֹ דְּרִיבּוּי שְׁעָרוֹת
מְהֵי בְּצִירוּף שְׁהִי בְּלֵא"ה שְׂאֵלָה בְּחֲלִיצָה זוּ, זֶהוּ פְּלֵא, דְּהָא רִיבּוּי שְׁעָרוֹת לְחוּד מְהֵי
וְזָה הַשִּׁיעוּר הַיּוֹתֵר עֲדִיף וְהִינֵנו רִיבּוּי שְׁעָרוֹת, כְּדִירָף שְׂיָשׁ לְאִישׁ גְּדוּל, אָף דְּבַסַּה"ת גִּזְפֵר
לְשׁוֹן זֶה רַק לְעֵינֵן דְּלִיכָא עֲדִים עַל שְׁנוּתֵיו דְּסָגִי בְּזָה, אֲבָל בַּמ"ש לְעֵינֵן דַּא"א בְּקִיאִין
בְּגְנוּמוֹת לֹא הַזְכִּיר רַק רִיבּוּי שְׁעָרוֹת וְלֹא הַזְכִּיר כְּדִירָף שְׂרָגִילִים בְּגְדוּל, מ"מ מְלִשׁוֹן הַש"ע
סִי קַס"ט סִי"א וְאֲפִילוּ בְּלֵא חֲזַקַת שְׁנִים וַע"ז אָנוּ סוּמְכִים שְׂלֵא לְבָדוּק אִם יֵשׁ גְּנוּמוֹת
וְכו' מִשְׁמַע דְּרַק כַּה"ג דְּמְהֵי לְעֵינֵן שַׂא"צ עֲדוֹת עַל הַשְּׁנִים, מְהֵי ג"כ לְעֵינֵן שַׂא"צ
לְבְדִיקַת גְּנוּמוֹת, וְזֶהוּ דְּנוּקָא כְּמוֹ שְׂרָגִילִים לְגְדוּל, וּמ"ש בְּלִשׁוֹן הַש"ע הַנֶּז"ל אוֹ שְׁהֵן
אַרְנוּפוֹת כְּדִירָף שְׂרָגִילִים לְגְדוּל, הָךְ כְּמוֹ שְׂרָגִילִים קָאֵי ג"כ עַל רִיבּוּי שְׁעָרוֹת, כִּי בְּמַקּוֹר
הַדִּין בְּסַפֵּר הַתְּרוּמָה אִיתָּא בְּזֶה"ל, הַלְכָף אִם יֵשׁ לְהֵם רִיבּוּי שְׁעָרוֹת אֲרוּכּוֹת הַרְבֵּה אוֹ
רִיבּוּי שְׁעָרוֹת שְׂרָגִילִים לְאִישׁ גְּדוּל, הָרִי דְּגַם לְרִיבּוּי שְׁעָרוֹת בְּעִי מְרוּבִים כ"כ כְּדִירָף
שְׂרָגִילִים לְאִישׁ גְּדוּל, הֵן אֲמַת דְּמְלִשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע לִי דְּאִם יֵשׁ עִם רִיבּוּי שְׁעָרוֹת עוֹד מַעֲלָה
דְּאַרְנוּפוֹת הַרְבֵּה לֹא בְּעִי כְּמוֹ שְׂרָגִילִים בְּאִישׁ גְּדוּל אֲלֵא דְּנוּקָא בְּרִיבּוּי שְׁעָרוֹת לְחוּד שְׂאִין
אַרְנוּפוֹת הַרְבֵּה בְּזָה בְּעִי כְּמוֹ שְׂרָגִילִים, וּא"כ מִשְׁמַע דְּבְרוּחַב אֲצַבַּע דְּזֶהוּ מִשְׁמַע דְּמַקְרִי
אַרְנוּפוֹת הַרְבֵּה לֹא מְהֵי בְּב' שְׁעָרוֹת לְחוּד, אֲלֵא בְּרִיבּוּי שְׁעָרוֹת אָף דְּאִין מְרוּבּוֹת כ"כ
כְּמוֹ שְׂרָגִילִים, וְאֲפֶשֶׁר שְׂזֶהוּ כְּפִנוּת סְדֵר חֲלִיצָה בְּקַצְמָה מְמַהֵר"ם אוֹת ל"ח שְׁפָתַי רִיבּוּי
שְׁעָרוֹת וּקְצַת אֲרוּכּוֹת כְּרוּחַב אֲצַבַּע דְּמִשְׁמַע תְּרַמֵי בְּעֵינֵן, וַצ"ע לְדִינָא: וְאוּלָם נִרְאֶה יוֹתֵר
דְּלַעֲנֵן גּוּמוֹת אִם עַכ"פ יְדַעֲנֵן דְּהוּא י"ג שְׁנִים מְהֵי רִיבּוּי שְׁעָרוֹת לְחוּד, וְלֹא בְּעִי כ"כ

כמו באיש גדול, דבסה"ת גבי גומות פתב רק דרביי שערות או ארנבות מהני, אלא דגבי שנים הוא דכתב הכי פדרה, ואח"כ במפתחותיו גם גבי שנים פתב סתם רבוי שערות או ארנבות וכן במרדכי פ' מ"ח וכ"כ בכנה"ג בכוננת סה"ת דמהני סתם רבוי שערות, ובב"ח היקל לגמרי אף אם אין פדי לכוף ראשון לעיקרון, א"כ עכ"פ אם יש רבוי שערות מהני פדי לכוף ראשון לעיקרון דמהני עכ"פ בידוע שהוא פון י"ג שנים, וכן נראה דהיקל בשו"ת נב"י סי' צ"ג פון נראה לענ"ד להלקה.

עקיבא במ"ו הרב רבי משה תשובה עט להרב האב"ד דק' סאמפאלנע. ע"ד עובדא שקידש אחד פנויה אם מותרת לילה בשערות מגולה: יפה הורה, ואין לסמוך בזה על דעת השבות יעקב, כי רבו החולקים עליו, הוא שו"ת חזת יאיר סי' קצ"ו ובשו"ת הר"י הלוי סי' ט', וראיות השבות יעקב נזקרו בזה הגאונים הנ"ל בתשובותיהם, אף דלפי חילוקו של החו"י דמחלק דין זמן הש"ס דהקדושין הי' זמן רב לפני הנשואין ובין זמנינו דעפ"י הרוב אין בין קדושין לנשואים פלום, א"כ הי' נשמע דעכ"פ מעיקר הדין אין איסור בקדו, אבל לפי חילוקו של הגאון מהר"י הלוי הנ"ל מדינא אסור, אלא דהיו מולכים אותה מבית אביה לבית בעלה בשערות יוצאות חוץ לצמתן דהיינו גלוי קצת ובמקרה בעלמא עיי"ש, ואחרי שהגאונים הנ"ל אוסרים והוא נוגע לדאורי', גם בתשו' מהר"י הלוי הנ"ל הביא שנמצא בהגהת מנהגים בדיני נשואים בא' שהלך עם בתו ועם המשונה לבית אהרן והי' שם ג"כ מוהר"ד ושאר לומדים וקידש הסתם את הפלה וצוה ה"ה מוהר"ן שלא תלך עוד בגלוי שערות וכו', ואף דלא נישאת אלא זמן רב אח"כ עכ"ל, א"כ בודאי אין לסמוך על השבו"י נגד דעת הגאונים, הנ"ל, ואף אם לא הי' מעיקר הדין, הי' ראוי לדון מטעם המסתבר של החו"י ומכ"ש שנוגע לעיקר הדין דמדינא אסורה, פון נראה לענ"ד.

עקיבא גינז מא"ש. תשובה פ לכבוד הרב אב"ד ובדה"צ המופלאים יצ"ו בק"ק סלוצקאווע.

ע"ד שאלות מעכ"ת בב' עדים העידו על פנויה שנתקדשה, ואח"כ נמצא שאחד מהעדים הי' פסול אם צריכה גט, גם אם לאחר הגט צריכה להמתין ג"ח מדין הבחנה: בגוף הדין יפה עשיתם להצריכה גט, אף אם הי' יודע בפסולו של ע"א מקודם, כי אף שדברי הרמ"א סי' מ"ב בשם מהר"ם פאדווע דבקיודש בפני ב' עדים וא' מהם קא"פ דמקרי מקדש בע"א וחושישין לקדושין, פבר תמהו ע"ז כל האחרונים דהא בנמצא קא"פ כל העדות בטילה, מ"מ הלא דעת הרי"ף וסייעתו דאם הכשר לא הפיר בפסולו של השני אין העדות בטילה, ה"נ בב"ד אף שהי' קלא דלא פסיק שעשה העד שלא פהוגן וכד"ת, מ"מ הא פשיטא דעי"ז אינו נפסל רק בעדות ברורה, ובאותו שעה שנצטרף עמו העד פשר עדיין לא העידו עליו שהוא פסול, א"כ מקרי לא הפיר בפסולו, גם סברת הב"ש נכונה דלהרא"ש דבעינן דוקא ראיה והגדה א"כ באמת אם מכחשת להעדים, והב"ד צריכים לדון ע"י ההגדה מקרי נמצא אחד מהם קא"פ, אבל במודית פינון דהרא"י לחודי' לא מזיק, א"כ נתקיימו הקדושין בשעת ראיה על ידי הכשרים, זהו תורף סברת הב"ש, וזהו סברא נכונה וברורה, אף דהריטב"א פ"ב דקדושין בסוגיא דהו' הו' שלוחיו פתב בהיפוף דבקיודשין דעיקר הראיה לכ"ע בראיה לחוד נתבטל העדות, מ"מ הלא תוס'

והרא"ש דכתבו דגם בקדושין בעי' דוקא ראיה והגדה, א"כ במוזית דלא בעינו הגדה
נתקיים העדות, ובנ"ד לא הזכרתם מה בפיה אם הכחישה אם לאו, ולזה בודאי לדינא
צריכה גט מדין מקדש בע"א.

אולם למען הבחנה אם פפי ראות עגנו הוא שעת הדחק והפסד גדול פינו דבדין מקדש
בע"א פתב רמ"א להקל במקום עיגון ודחק, שפיר י"ל אף דבלא עיגון לא סמכינן להקל,
הינו פינו דאיפא חשש קדושין דאורייתא, אבל לענין הבחנה במקום הפ"מ לחוד סמכינן
על הפוסקים דמקדש בע"א ל"ח לקדושין ולא חלה עלה איסור הבחנה, ואף שבנ"ד הי'
קלא, יפה פתבתם פינו דלהרבה פוסקים מבטלים לקלא ובפרט בדרבנן כמו בהבחנה גם
הכנה"ג בהגהת הטור אות נ"ז פתב בשם תשו' מהר"ם אלשיקר דאם הוחזק הקול ואח"כ
נמצאו עדים פסולים לכ"ע אין חוששין עיי"ש, וכינו דבעיקר הדין דנתגרשה ע"י קול
דקדושין פתב רי"ו דא"צ הבחנה ושפיר פתב פן בתוספתא, ובתשו' מקור ברוך סי' ד'
פתב די"ל דרבינו יצחק והרא"ש לא חלקו על ר"ת רק בנשואה ויצא הקול על הגט
ראשון שהוא פסול ונתנו גט שני דמונים ג"ח מהגט השני, אבל בקדושין דמעיקר הדין
לא בעי הבחנה רק משום לא פליג קיל יותר, ועוד פתב לחלק דבדינו של ר"ת שהיו
נשואים גמורים מתחילה בזה צריף הבחנה, אבל בדינא דמהרי"ו שהקול על תחילת
נשואין י"ל דקיל, וא"כ לא מצינו דפלגי הרא"ש והר"ת על הר"י ודעת המקור ברוך
שם להקל להלכה בנתגרשה מחמת קול קדושין, אלא דמ"מ למעשה חוכף להחמיר
עיי"ש, עכ"פ יש לסמוך ע"ז לענין ביטול קלא, ולזה הי' דעתי להסכים עמכם להקל אם
פפי ראות עיניכם הוא דחוק והפ"מ, אולם כ"ז אה הגב"ע על העד שהוא פסול הי' בפניו,
אבל אם העדות הי' שלא בפניו לא נפסל בכף, אף דדעת הש"ך ססי' ל"ח בשם הריב"ש
דנפסל לעדות בכף ע"י ההודאה עליו שלא בפניו, מ"מ רבו החולקים דבשו"ת נודע
ביהודא סי' ע"ב הרבה ראיות לחלוק על הריב"ש, ובספר בית אפרים להגאון מה' זלמן
מרגליות זצ"ל בקונטרס סי' ל"ד פתב לנכון דגם הריב"ש לא נתפונן לזה, עיי"ש היטב,
א"כ מדינא צריכה גט מדאורי' וצריכה הבחנה, ולזה אין מקום להקל זולת לגבות העדות
בפני הבע"ד, ובאופן בירור שנפסל ע"ז לעדות ובשו"ת נב"י סי' נ"ז הסכים עם הגאב"ד
בראדי זצ"ל דכדיני נפשות הוא ובעינו שיעידו באיזה יום ובאיזה שעה עבר העבירה
דבעינו דרישה וחקירה, ובאמת לענ"ד זהו נסתר מהריב"ש הובא בב"י סי' ל"ד דבהעידו
שעבר על החרם ולא ביארו באיזה זמן דאינו נפסל רק משעה שהעידו, עיי"ש, מבואר
דעכ"פ משעת העדות ואילף פסול, עכ"פ בהא נחיתנא ובהא סליקנא דע"י גביית עדות
שלא בפניו אינו נפסל והיא מקודשת גמורה וצריכה הבחנה, אבל אם הגב"ע בפניו
ובאופן הראוי שבודאי עבר עבירה גמורה שחייב עליו מלקות ולא באומד הדעת שנדמה
להם פינו שישב במסיבת עכו"ם ואכל עמהם בודאי אכל טריפות, דבזה וכיוצא בזה א"א
לפסלו, אבל אם נפסל בהחלט, דעתי הענייה מספמת עמכם להקל במקום הדחק והפ"מ,
ובאופן אם לא בא הדבר כבר לפני חכם אחד ואסר דבזה איני חולק להתיר, דגם על
האוסר יש לו על מה לסמוך, פן נראה לענ"ד.

עקיבא תשובה פא לכבוד חביבי ש"ב הגאב"ד דק"ק ברוכשווייג הרב רבי זאביל איגר
נ"י. בבואי לחזרה מק"ק לאסק מוטרד אני ביותר, פי מלבד טרדות התמידים פסדרן
פנספחו להם עניינים שנתקבצו בימים שהייתי מחוץ לעירי, ושמתי עיני במכתב ש"ב

רומעכ"ת בין הפְּרָקִים, וּפְנִיתִי פְּעַת מְעַט זְמַן לְהַשִּׁיב לְכַבּוּדוֹ בְּקִיצוֹר נְמָרֵץ: ע"ד הָעֲנִין
 אֲשֶׁת ר' וואלף נְשָׂאָה וְנִתְּנָה עִם אִשָּׁה נְכָרִית בְּעִנְיַן בְּעֵלָה שְׁנֹטְבַע וְהַעֲד מַעֲיֵד, דָּאָס דְּרוּיף
 הָאֵט בְּעֵלָה הַנְּכָרִי בְּשֵׁמוֹ שְׁעַפְפֵּעֶר גַּעאַנטווארט שְׂרָאָה בְּעֵלָה ר' וואלף שִׁיף ע"פ הַמַּיִם,
 ומעכ"ת ש"ב הַגָּאוֹן נ"י הָאָרִיף בְּזָה וַיְבַנְּאָר דְּבָרֵי כְּבוֹדוֹ בְּתִשְׁבּוּכָתִי: מ"ש יְדִידֵי ש"ב נ"י
 דְּלִשׁוֹן הָעֵד דְּאַרְוֵיף הָאֵט דְּעַר שְׁעַפְפֵּעֶר גַּעאַנטווארט מְשֻׁמַּע דְּנִשְׂאָל תְּחִילָה אִם מְהֵאֲשָׁה
 הַיִּשְׂרָאֵלִית, או עכ"פ מְאֲשֶׁת הַנְּכָרִית בְּפְנֵי הַיִּשְׂרָאֵלִית, לענ"ד יוֹתֵר יֵשׁ לְדַקְדָּק מְלִשׁוֹן
 הָעֵדוּת שְׁלֹא הִי דְרָף שְׂאֵלָה מְקוֹדֵם, פִּי לְשׁוֹנוֹ דְּאַרְוֵיף, מְשֻׁמַּע דְּרַק עַל הָאָמּוֹר מְקוֹדֵם
 שְׂאֲשֶׁתוֹ אוֹמֶרֶת דְּרוּאָה אֵת זֹאת הִיא אֲשֶׁת הַנְּטֹבֵעַ, ע"ז עָנָה הוּא וְאָמַר, וּלְשׁוֹן
 גַּעאַנטווארט אָף שְׂאִינוֹ מְדוּיָיק כ"כ, מ"מ פִּינּוֹן שֶׁהוּא לֹא פִּתַּח בְּדָבָר זֶה רַק אַחַר דְּבָרֵי
 אֲשֶׁתוֹ הַנְּכָרִית מְכַנֶּה זֶה בְּשֵׁם גַּעאַנטווארט, וּלְדַעֲתִי רְאוּי לְשְׂאוֹל לְהַעֲד לְבָאָר דְּבָרָיו פִּי
 בְּנֻדָּי עכ"פ לֹא מְקַרִי חוֹזֵר וּמַגִּיד, וּכְדָרְךָ שְׁנִתְּבָאָר בַּחֲה"מ רְס"י כ"ט: וְהִנֵּה בִּיסוּד הָעֵדוּת
 הַנְּכָרִי בַּמְּסַלְפ"ת, פֶּתַב מַעַכ"ת נ"י בְּסִיּוּם דְּבָרָיו שְׁנֹנְעֵלוֹ שְׁעָרֵי הַיִּתֵּר מְפֹל וְכָל אַחֲרֵי
 שְׁמֵצָא בְּמֶרְדְּכֵי סוּף יְבָמוֹת שְׂאֲחֵרֵי שְׁפֶתַב דְּגוּי מְסַלְפ"ת אִינוֹ אוֹמֵר בְּדָדְמֵי וְשָׁפֵן הַסְּכִימוֹ
 הַר"ר נֶתָן בַּר שְׁמַעֲיָ וְרַבִּינוֹ שְׁמַחָה, פֶּתַב אָף בְּזָה נְסִתְּפָקוֹ וּגְמָגְמוֹ בְּנְכָרֵי דַּמְסַלְפ"ת וְסַח
 שְׂרָאוּהוּ צָף הִיאָף נֶתָן טב"ע בְּכַוְנָה עֵי"ש, וְה"נ בַּנ"ד מְמַשׁ שְׁלֹא הַפִּירוֹ רַק בְּעַת שְׂצָף
 ע"פ הַמַּיִם, עכ"ד, נְרָאָה שְׁכַבּוּדוֹ הַבֵּין דְּהַמְּרָדְכֵי בָּא לּוֹמֵר דַּע"י שְׂרָאוּהוּ רַק בְּעֵינֵי דְּצָף
 א"א לְכוּן הֵיטֵב בַּטב"ע, וּבְזָה לֹא מְצִינוֹ דְּפִלִּיג, אָבֵל אַחַר הַמְּחִילָה מַכ"ק אִינוֹ פֶּן,
 דְּשִׁטְחִיוֹת דְּבָרֵי הַמְּרָדְכֵי הִי רַק לְחֻלְק בֵּין עֵדוּת עַל גּוּף עֲנִין הַהִרְיָגָה וּמִיתָה דְּבְּזָה דְּמַבְעֵי
 לָן דַּע"א בְּמַלְחָמָה, מְסַלְפ"ת קִיל מִיְנֵיהּ דְּאִינוֹ אוֹמֵר אַחַר הַנְּדָמָה רַק מַה שְׂרָאָה, אָבֵל
 לְעִנְיַן הַהִפְרָה שְׁזָה פְּלוּנֵי דְּבַעֲי עֵינּוֹ וְכוּנּוֹת הַלֵּב בְּזָה נְסִתְּפָקוֹ וּגְמָגְמוֹ הַר"ן וְהַר"ש דְּגַרַע
 מַשְׁל"ת פִּינּוֹן דְּלֹא הִיְתָה פְּנוּנְתוֹ לְשׁוּם דְּבָר הִיאָף פִּינּוֹן בְּכוּנּוֹת הַלֵּב לְעִנְיַן אִם זֶה פְּלוּנֵי אוֹ
 לֹא, וְאִין חִילּוּק בֵּין רְאָה כְּשֶׁהוּא צָף אוֹ רְאָהוּ מוּטָל בְּקַרְקַע, וַיַּעֲנִיֵן שׁו"ת הַר"א"ם ח"א
 ס' ל"ט שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַר"א"ז בְּשֵׁם רַבִּינוֹ נֶתָן וְרַבִּינוֹ שְׁמַחָה וְ"ל אָף לְבִינוֹ נוֹקְפִי' ע"ז אִם
 גּוּי מְסַלְפ"ת אָמַר מְצִאתִי פְּלוּנֵי הָרוּג עִם סִימָנִים אִם נְאָמֵן בַּמְּסַלְפ"ת, דְּאִיף נְאָמִינְהוּ
 לּוֹמֵר מְצִאתִי פְּלוּנֵי הָרוּג הִכִּי דְּאִיפָּא לְמִיחַשׁ דְּאַחַר הוּא וְצָרִיף טב"ע וְכו' טב"ע צ"ע
 וְטב"ע וְזֶה דַּמְסַלְפ"ת וְאִין דַּעֲתוֹ לְהַעֲיֵד, אֲלֵא שְׂרָאָה אוֹתוֹ מְמִילָא אִיף סְמִיכּוֹן עָלָיו וְכו',
 וְכֵן מ"ש בְּעַל הַהֲלָכוֹת מִיְמוֹנֵי וְ"ל אָף בְּזָה נְסִתְּפָקוֹ וּגְמָגְמוֹ אִיף שְׁהַגּוּי הַמְּסַלְפ"ת
 שְׂרָאָהוּ צָף ע"פ הַמַּיִם הִיאָף נֶתָן טב"ע בַּמַּיִם, דְּבַשְׁלֵמָא יִשְׂרָאֵל דְּמְכוּוֹן לְהַעֲיֵד אִיפָּא
 לְמִימֵר נֶתָן בּוֹ טב"ע בְּמַתְּפּוֹנוֹן פְּדִי לְהַעֲיֵד אֲלֵא בְּגוּי שְׂאִינוֹ מְתַכּוּוֹן לְשׁוּם עֵדוּת דְּלֹא מְיִירֵי
 אֲלֵא בְּגוּי הַמְּסַלְפ"ת שְׂאָמַר שְׂרָאָהוּ מֵת מוּטָל בְּאַרְץ אוֹ צָף בַּמַּיִם וְהַפִּיר אוֹתוֹ בַּטב"ע
 שְׂהוּא פב"פ וְהַנִּיחוֹ וְהִלְךְ לוֹ שְׂאִין שֵׁם פְּנוּנָה פֶּלֶל וְכו' הַרִי מְבוֹאָר דְּסְפִיקוֹ דְּהַר"ן וְהַר"ש
 עַל יְסוּד מְסַלְפ"ת ע"י טב"ע וְאִין חִילּוּק בֵּין רְאָהוּ צָף אוֹ רְאָהוּ מוּטָל בְּאַרְץ מֵת, וְכֵן
 מְבוֹאָר דַּעֲת הַח"מ ס"ק ק"ה וּבב"ש ס"ק קנ"ה, וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁפֶתַב הַב"ש ס"ק ע"ו
 דַּהַר"ש וְהַר"ן ס"ל דַּבְּמְסַלְפ"ת לֹא מְהַנִּי טב"ע, וְכִינּוֹן שְׁפֵן לַמ"ש הַב"ש שֵׁם דְּהַרְבָּה
 חוֹלְקִים.

ה"ה הַמְּהַרְ"ם פְּאַדּוּוּי וּבְשׁו"ת מְהַר"ם ס' ל"ט [וְהוּא ט"ס וצ"ל מְהַר"ם ס' ל"ט]
 וְהַמְּהַרְ"י אָבֵן לַב וְהַמְהַרְש"ך דַּס"ל דְּגַם מְסַלְפ"ת מְהַנִּי טב"ע, א"כ ה"נ בְּרָאָהוּ כְּשֶׁצָּף
 ע"פ הַמַּיִם וְכֵן מְבוֹאָר לְהַדְיָא בְּשׁו"ת הַר"א"ם וְ"ל דְּבְּסִיּוּם דְּבָרָיו פֶּתַב וְכו' א"א צ אֲלֵא

לאותן הגאונים שהי' להם נוקפים ע"ז, אבל לשאר הגאונים שלא הי' להם נוקפים ע"ז שפיל' בלא שום פנונה ועיון להתיר האשה ע"י טב"ע דגוי מסלפ"ת שכ"כ הא"ז בשם רבינו מנחם ור"א ור"ק ו"ל שפכתבו בתשובה וז"ל, כפר פשטה ההוראה בישראל דאפילו עד מפ"ע אפילו עבד ופחה נאמנים, א"כ בזה הנדון שלפנינו שיש גוי מסלפ"ת שראהו צף ע"פ המים והפירוהו בטב"ע נראה לנו להתיר ואין לפקפק בדבר, עכ"ל, לזה צ"ל דהי' לנו לסמוך להקל בנ"ד ע"י טב"ע דמסלפ"ת: אולם זו היא שקשה בדבר זה, כי רוב הפוסקים ס"ל דבמלקמה ובמים בע"א צריך שיאמר קברתי, וכן פסק בש"ע סל"ג וס"ט ובח"מ ס"ק ק"ה פתב דהעיקר גם מסלפ"ת בעי' קברתי דלא כהר"ש והר"ן הנ"ל: והנה לפום רהיטא הי' נראה להקל, דבנ"ד לא בעי' קברתי דאם נאמן הנכרי שזה הי' האיש ההוא הי' וואלף אפענהיים, וכיון דנטבע שלשה שבועות מקודם בנדאי מת הוא דהוי שקה עד שתצא נפשו, זולת דניחוש שמא אז כשנטבע יצא מהמים, וזה עתה חזר ונטבע ועדיין חי, ממילא גם לאינך פוסקים דלא בעי' קברתי, הא בנ"ד לא אמר כלל שמת אלא שראהו צף, ובאמת לענ"ד מה"ט אין ממש כלל בעדות הנכרי, דכמו דחיישינן אם אנחנו מוצאים א' טבוע שמת ואין מפירים אותו אף דידעינן דפלוגי נטבע ויצא מחזקת חי, דהא במים שאל"ס רובם למיתה, אעפ"כ חיישינן שמא הנטבע הלך לו וזהו איש אחר שנטבע ה"נ יש לחוש שהוא בעצמו אחר שהלך חזר ונטבע דמה לי דחיישינן שנטבע אחר או שהוא חזר ונטבע, אם כן כיון דלא העיד בפירוש מת מה ככה דצף ע"פ המים שמא זה מעט שנטבע ועדיין חי, זהו במה דתלוי בגוף עדות דמיתה, וגם בעדות שזהו פלוני, הא דעת הרא"ש וסייעתו דמי שראה הטביעה אינו נאמן להעיד על טב"ע דאומר בדדמי, ויפה אמר מעכ"ת נ"י דאין חילוק בזה בין ראה או שמע הטביעה, דכ"כ להדיא הריב"ש סי' שע"ח וז"ל בנ"ד הגוי יודע הטביעה, ומה לי ראה או ידע, וכ"כ בשו"ת ר' בצלאל אשכנזי סי' כ"א ובשו"ת מהריב"ל, גם הב"ש ס"ק פ"ז הביא פן בשם פמה גאונים ובפרט בנ"ד שהנכרי אמר לערף דרינא וואכען אחר טביעתו, הרי דהאמין להשמועה והמחלט אצלו דנדאי נטבע אז, א"כ בנדאי הוי כמו ראה הטביעה, אף דבזה עדיין ראוי לנו להחמיץ הדין אחרי שיש פמה פוסקים דגם בראה הטביעה מהני טב"ע מ"מ במה דלא העיד במפורש שראה פלוני מת רק שצף ע"פ המים איני רואה מקום כלל להתיר דאולי אז אחר הטביעה יצא מהמים, וזה מקרוב נטבע ועדיין חי: ולבאר יותר מה שחדשנו חשש חדש שמא יצא וחזר ונטבע, נ"ל ראיה לזה דהא בשו"ת הריב"ש סי' שע"ח מבואר דס"ל להרי"ף במלקמה ובמים בעי' קברתי דחיישינן שמא בלבדוהו המים וסבר שמת ויצא להרי"ף פן מההיא דדגלת דבעינו אסקינוהו, דהינו טלטלוהו דהוא כמו קברתי עיי"ש, וכ"כ בפשיטות בנודע ביהודא סי' כ"ח דקברתי אינו ענין לדדמי על הטב"ע אלא לבדדמי שסובר שמת ועדיין חי עיי"ש, והנה הגאון נב"י תמה להסוברים דספק אם אשתהי ג"י תלינו לקולא, מאי פרכינו בההיא דדגלת אינהו דעביד פמאן, הא כיון דבעלה של זו נטבע זה ד' ימים א"כ בממנ"פ אם זהו שנמצא הוא אותו שנטבע, הא ידעינן דהוא בעלה, ואם ניחוש שבעלה הנטבע יצא חי וזהו טביעה אחרת ממילא הו' ספק ג"י, ותירץ דמייירי דהשושבינים לא ראו הטביעה רק איש אחר ראה שנטבע א' בדגלת והוא מכיר עתה בסי' שזהו שהועל זה שנטבע אז, אבל אינו מפירו מי הוא, ושושבינים הפירו שזהו בעלה א"כ שפיר פרכינו דלא מהני טב"ע של שושבינים

כּינּוּן דְּהוּי יוֹתֵר מִגִּי עֵי"ש, מְדַאֲרָכִי וְאֶסְקִינִי דְּהוּי קְבָרְתִּיּוּ הָא לִיכָא חֲשֵׁשׁ דְּשָׂמָא חִי וּבְלָבְלוּהוּ הַמִּים דְּהָא זְהוּ שְׁנַמְצָא הוּא הַנְּטָבֵעַ זְה ה' יָמִים, וְאַף אַם נְפָרֵשׁ דְּקְבָרְתִּיּוּ הוּא מְשׁוּם בְּדָדְמִי עַל טב"ע דַּע"י הַעֲסֵק בְּקְבוּרָה נּוֹתֵן בּוּ עֵינְ הֵיטֵב לְהַפִּירוּ וְכַמ"ש הַמְהַרִּיב"ל ח"א דַּס"ט לְצַדָּד בְּכּוֹנֵנַת הַמְּאֹר, הָא כּינּוּן דְּהַשׁוּשְׁבִינִים לֹא יָדְעוּ שְׁפִלוּנִי, וְרַק ע"י הַפְּרָתָם בַּטב"ע שְׁזָהוּ בַּעֲלָה נּוֹדַע שְׁהוּא הַנְּטָבֵעַ, א"כ ל"ש כָּלֵל בְּדָדְמִי, אַע"כ דְּהָא דְּבַעֲיִנּוּ קְבָרְתִּיּוּ דְּחִיּוּשִׁינּוּ שְׂמָא חִי שְׁזָהוּ הַנְּמַצָּא זְה הַנְּטָבֵעַ, דְּלִמָּא יָצָא וְחִזּוּר וְנְטָבֵעַ, וְאַף דְּדַבְרִי הַנְּב"י הַנְּ"ל אֵינָם מְוַכְרְחִים דְּבַפְּשׁוּטוֹ י"ל דְּמִיּוּרִי דְּרָאִינוּ אִישׁ אֶחָד נְטָבֵעַ וַא"י מִי הוּא וְאַחַר שְׁהַעֲלוּהוּ הַפִּירוּ הַשׁוּשְׁבִינִים בַּטב"ע שְׁזָהוּ פְּלוּנִי, וּבְזָה אַף הַמְקִילִים בְּסַפֵּק ג"י, מ"מ הָכָא קְרוּב יוֹתֵר שְׁזָהוּ הַנְּמַצָּא הוּא הַנְּטָבֵעַ אַז, וְהוּי כְּמוֹ וְדַאי שְׁזָה ה' יָמִים, א"כ י"ל דְּנָהִי דְּלְחוּמְרָא דְּגִין כּוֹן, מ"מ אֵינוּ וְדַאי שְׁהַנְּמַצָּא הוּא הַנְּטָבֵעַ אַז, מַש"ה בַּעֲיִנּוּ קְבָרְתִּיּוּ דְּשָׂמָא הַנְּמַצָּא הוּא חִי וְהַמִּים בְּלָבְלוּהוּ, וְהַנְּטָבֵעַ זְה הוּא אִישׁ אַחַר, אֲבָל לַעֲנִיד מוּכַח דְּהַרִּי"ף לֹא פִּירֵשׁ כּוֹן, וְגַם לֹא פִּפְרִישׁ דְּבַרִּי הַנְּב"י הַנְּ"ל, דְּאִם כּוֹן אִיף הוּכִיחַ הַרִּי"ף מְזָה דְּאִפְשָׁטָא אִיבְעִי דְּעַד אֶחָד בְּמַלְחָמָה, הָא בְּזָה לֹא שְׁיִיף בְּדָדְמִי, דְּמַמָּה נְפִשָׁף אַם נִיחּוּשׁ שְׁהַנְּמַצָּא אֵינוּ בַּעֲלָה מִמִּילָא לַעֲוִלָם לֹא יִתְנוּדַע לָהּ דְּבַעֲלָה נְטָבֵעַ, וְאִיף שְׁיִיף דְּלֹא דִּיּוּקָא דְּמַאֲמַנַת לְהַעֲד, הָא לֹא נּוֹדַע לָהּ כָּלֵל שְׁנְטָבֵעַ בַּעֲלָה, דְּדוּקָא אַם בַּעֲלָה בְּאַמַת נְטָבֵעַ, וְאַנוּ חוּשִׁשִׁין דְּהַעֲד הַמַּעֲיִד שְׁנַמְצָא הוּא בַּעֲלָה בְּזָה שְׁיִיף סְבָרָא דְּמַאֲמַנַת לְהַעֲד כּינּוּן דְּיַדְעָה דְּבַעֲלָה נְטָבֵעַ, סוּמְכַת הַעֲד מַעֲיִד אַמַת שְׁזָהוּ הַנְּמַצָּא הוּא בַּעֲלָה אֲבָל בְּלֹא יָדְעִינוּ כָּלֵל שְׁבַעֲלָה נְטָבֵעַ רַק ע"י הַהַכְרָעָה שְׁל הַעֲד, וְאַם הַעֲד שְׁקַר מַה"ת לָן לּוֹמֵר דְּבַעֲלָה נְטָבֵעַ וְל"ש לּוֹמֵר דְּנוֹדַע לָהּ שְׁנְטָבֵעַ, אַע"כ בְּרוּר דְּהַרִּי"ף ס"ל כְּפִשְׁטָא דְּיַדְעִינוּ דְּבַעֲלָה נְטָבֵעַ, וּמוּכַח בְּאַמַת דַּס"ל לְהַרִּי"ף דְּסַפֵּק ג"י חִיּוּשִׁינּוּ לְחוּמְרָא א"כ מְדַבְּעִינוּ קְבָרְתִּיּוּ מוּכַח דְּאַף דְּיַדְעִינוּ דְּבַעֲלָה נְטָבֵעַ וְגַם עַתָּה מַפִּירִים בַּטב"ע שְׁזָהוּ בַּעֲלָה מ"מ חִיּוּשִׁינּוּ דְּחִי הוּא דְּשָׂמָא יָצָא וְחִזּוּר וְנְטָבֵעַ, זוּלַת אַם נִימָא דְּקְבָרְתִּיּוּ בַּעֲיִנּוּ דְּשָׂמָא כּינּוּן דְּיַדְעַ דְּנְטָבֵעַ בְּקַל הוּא סוּבֵר שְׁזָהוּ בַּעֲלָה וּבְעִי קְבָרְתִּיּוּ דְּבְזָה דִּיּוּק הֵיטֵב וְכַסְבֵּרַת מְהַרִּיב"ל, אֲבָל מִתְשׁוּ' הַרִּיב"ש לֹא מְשַׁמַּע כּוֹן אֲלֵא דְּקְבָרְתִּיּוּ בְּעִי דְּחִיּוּשִׁינּוּ שְׂמָא חִי הוּא עֵי"ש, א"כ מוּכַח דְּחִיּוּשִׁינּוּ שְׁיָצָא וְחִזּוּר וְנְטָבֵעַ וְדו"ק: תְּשׁוּבָה פִּב לְכַבּוּד ש"ב חֲבִיבִי הַגְּרַב"ד ק"ק בְּעַרְלִין הַרְבֵּ ר' מַאִיר בְּוִיָּל נ"י.

ע"ד הָאִישׁ הַעֲלוּב, הִנֵּה בְּאוּמְרַת בְּפִשׁוּטוֹ נִרְאָה דַּא"צ לֵק' רַבָּנִים, וְכַדְמִשְׁמַע לְשׁוֹן הַרְמ"א ס"ג ס"י, וּבְמַקּוֹם שְׁאִין מְנַהֵג אֵין לְהַחְמִיר, וּמְוֹתֵר לִישָׂא אַחֲרַת בְּלֹא זִיכּוּי הַגֵּט וְאַלוּ צָרִיף ק' רַבָּנִים בְּוֹדַאי טוֹב לוֹ יוֹתֵר לְמַנּוּעַ הַטּוֹרַח הִנֵּה וְלִזְכוּת לָהּ הַגֵּט, אַף דְּמַהָּא אֵין רְאָיָה דִּי"ל דְּהַרְמ"א לְטַעֲמָה דַּס"ל בַּד"מ דְּאַחַר אֲלָף הַחֲמִישִׁי פְּסָקָה תַּקְנַת רַגְמ"ה וְהוּי רַק חוּמְרָא וְכַמוֹ דְּמִיקַל מַה"ט בְּנִשְׁתַּטִּית, מ"מ מְסַתִּימַת שְׁתִּיקַת הָאֲחֵרוּנִים מְשַׁמַּע דְּגַם אֲנִי ס"ל כּוֹן דְּמוּמְרַת א"צ ק' רַבָּנִים, וְכַדְמִשְׁמַע מְדַבְרִי הַב"ש ס"ק כ"ז, דְּבְמַקּוֹם דְּמַגִּיעַ לָהּ גֵּט מְדִינָא וְאֵין רְצוּנָה לְקַבֵּל מְדִינָא, וְאֵין רְצוּנָה לְקַבֵּל גֵּט א"צ ק' רַבָּנִים כְּמוֹ בְּעוּבְרַת ע"ד דְּלֹא תִיָּקֵן ר"ג, וְהָכִי מְשַׁמַּע מִתְשׁוּ' עַבְה"ג ס' ל"ו שְׁהַבִּיא הוּרְאָה בְּשֵׁם הַט"ז שְׁהַתִּיר לְאַחַד שְׁנַשְׁתַּמְדָּה אַשְׁתּוּ בְּאוּנָס לִישָׂא אַחֲרַת, וְהַצ"צ חוּלַק דְּכִינּוּן דְּנִשְׁתַּמְדָּה בְּאוּנָס לֹא מְקַרִּית עוּבְרַת ע"ד עֵי"ש.

[וְיָמָה שְׁפִלְפְּלוּ שְׁם אַם הַמְנַהֵג עַתָּה דּוּקָא בְּזִיכּוּי הַגֵּט, נ"ל סְבָרַת הַט"ז דְּדוּקָא הִיכִי דְּאַפְשָׁר בְּזִיכּוּי, אֲבָל בְּנִשְׁתַּמְדָּה בְּאוּנָס דְּמוּתַרַת לְבַעֲלָה, י"ל דְּלֹאוּ זְכוּת הוּא לָהּ וְלֹא

מִהַי הַזִּכּוּי] מִשְׁמַע דְּמוֹתָר לְגַמְרֵי וְאִ"צ ק' רַבָּנִים, וּבִנ"ד בְּמוֹרֶדֶת מִשְׁמַע ג"כ מִסְתִּימַת
הַרְמֵ"א ס' ע"ז ס"ב דְּאֶחָר יב"ח מוֹתָר לִישָׂא אַחְרַת עֲלִיהָ וּכ"כ הַב"ש בְּדִינָא דְמוֹרֶדֶת
וְלֹא הַזְכִּיר כָּלֵל מִק' רַבָּנִים, מִשְׁמַע דְּבִכְה"ג לֹא תִיָּקֵן ר"ג כְּלוּם, וּבְשׁוֹ"ת הַרְשָׁד"ם חֲלָק
אֵה"ע ס' ק"ך פְּתַב וְז"ל וְכַתֵּב הַרְשָׁב"א בְּשׁוֹ"ת הַבֵּיא הַמַּהֲרֵי"ק שׁוֹרֶשׁ ק"א וְז"ל תִּקְנַת
ר"ג וְכו' וְהַדְעַת נוֹטָה שְׁלֵא גְזַר בְּתִקְנַתוֹ בְּכָל הַנְּשִׂים שְׁלֵא עָשָׂה אֱלָא לְגִדּוֹר גְּזַר בְּפָנֵי
הַפְּרִיצִים, אֲבָל בְּאֵלּוֹ שְׁאֵמְרָנוּ שֶׁהוּא מְהַדִּין אוֹ מְהַחִיב לְגַרְשׁ אוֹ לִישָׂא אַחְרַת עֲלִיהָ בְּזָה
ל"ג הָרַב, וְאֶפְיָלוּ הִיָּתָה תִּקְנָה עוֹלָמִית, כ"ש שֶׁשְׁמַעְנוּ שְׁלֵא גְזַר רַק לְזָמַן סוּף אֱלָף
הַחֲמִישִׁי עַכ"ל.

הַרִי בְּפִירוּשׁ שְׁמַתִּיר הַרְשָׁב"א לִישָׂא אַחְרַת פְּאֶשֶׁר הוּא מִן הַדִּין לְגַרְשָׁה וּמוֹרֶדֶת יב"ח
הַדִּין לְגַרְשָׁה וְלַהוֹצִיאָהּ. וְאִם יֹאמֵר הָאוֹמֵר שֶׁהַרִי פְתַב הַמַּהֲרֵי"ק שׁוֹרֶשׁ ס"ג וְעַל דִּין
הַתֵּרַת הַבְּעַל לִישָׂא אִשָּׁה אַחְרַת עֲלִיהָ הֲלֹא יִדְעַתָּ כִּי כֵן נִרְאָה קֶצֶת מִדְּבַרֵי רַאָב"ן וְכו'
שֶׁהַמוֹרֶדֶת יוֹכְלוּ בְּעֲלִיהָ לִישָׂא אַחְרַת עֲלִיהָ וְלִפִּי דְעַתִּי כֹּה הִיָּה הַסְּפָמָתָם אִף לֹא רָצָה
לְהַחֲלִיט, וְק"ו ב"ב שֶׁל ק"ו אָנוּ בְּעוֹנְנֵינוּ שֶׁהַדוֹר פְּרוּץ וְאִם יוֹתֵר בְּמוֹרֶדֶת יָבֵא לְהַתִּיר
בְּאִינָה מוֹרֶדֶת וְאֶפְיָלוּ הַקִּדִּים תִּבְשִׁילוּ יֹאמֵר שֶׁהִיא מוֹרֶדֶת כִּי יִתֵּן עֵינָיו בְּאִשָּׁה אַחְרַת
עַכ"ל.

מ"מ אֲנִי מִמְשַׁכֵּן נִפְשֵׁי לְהַתִּיר בִּנ"ד, כִּי יִדְוַע שְׁאֵמְרוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹ מִלְתָּא דְלֹא שְׁכִיחָא
ל"ג בֵּיהּ רַבָּנָן, וּבְדוּאֵי אִם הִיָּה בְּמוֹרֶדֶת דְּעֲלָמָא אֲפֻשֶׁר שְׁכִיחַ טוּבָא, אֲבָל בְּמוֹרֶדֶת שִׁישׁ
קָרוּב ד' שָׁנִים שְׁאִינָה רְנֻצִית לְשִׁמְשׁוֹ פְּשִׁיטָא דְאִין לְחוּשׁ ע"ז, עוֹד אֲנִי אוֹמֵר, לוֹ יִהְיֶה
הַדְּבַר בְּסִפְקָ הוּי ס"ס, סִפְקָ אִם עָבַר זָמַן הַתִּקְנָה סִפְקָ בְּמוֹרֶדֶת לֹא תִיָּקֵן סִפְקָ ג' דְּשָׁמָא
בְּמוֹרֶדֶת כַּה"ג לֹא יַעֲלֶה ע"ד אֲדָם חֲלִילָה שִׁיְהִיָּה הָאִישׁ אֲסוּר בְּכַחוּשָׁתִים וְאִשְׁתּוֹ שׁוֹחֲקַת
עֲלִיו, וְיֵשׁ בְּזָה פְמָה אִיסוּרִים וְדַרְכֵי הַתּוֹרָה דַּרְכֵי נְוַעַם הֵם, וְדַבָּר כְּזָה לֹא עָלָה ע"ד הָרַב
לְתַקְּנוּ, ע"כ אִין בְּזָה סִפְקָ וְאֶדְרַבָּא הַמַּעֲכָב בְּיָדוֹ חֲטָא עַכ"ל הַמַּהֲרָשָׁד"ם.

וּבִנ"ד נִרְאָה דְּעַדִּיף יוֹתֵר שְׁעַל מַעֲשֵׂה כְּזָה לִילָף בְּעַרְפָּאוֹת וְלִקְבֵּל גֵּט בְּעַרְפָּאוֹ אִין רֵאוּנִי
שִׁיְהִיָּה הוּא מַעֲנֹכָב מִלִּישָׂא אַחְרַת, וְעֵינֵן בְּתִשׁוּבָה הַרְאֵנִי ח"א ס' מ"א דְּמַחְמִיר, וּמ"מ
י"ל דְּוִקָא בְּנִדּוֹן דִּידִיקָה בְּטַעֲנָה מְאִיס עֲלֵי אֲבָל בִּנ"ד דְּמַפְקַעַת עֲצָמָה בְּעַרְפָּאוֹ, י"ל דְּכַה"ג
וּדְאִי לֹא תִיָּקֵן וּמִסְתַּמָּא הוֹלְכַת בִּישׁוּק וְרֵאשָׁה פְּרוּעַ דְּעוֹבְרַת אִפִּי ע"ד מְשָׁה, וְהַסְּכָמ'
הָאֶחְרוּזִים דְּלַעֲנִין גֵּט ל"צ הַתְּרָאָה, כֵּן נִרְאָה לַעֲנִי: תִּשׁוּבָה פֶּג לְכַבּוֹד ש"ב חֲבִיבֵי
הַגְּרַב"ד ק"ק בְּעַרְלִין הָרַב ר' מְאִיר וְנִיִּיל נ"י מְכַתֵּב ש"ב מַעֲכ"ת הַגִּיעֵנִי הַיּוֹם, אֲשֶׁר
הַתְּעוֹרֵר כְּבוֹדוֹ בְּעַנְיָן הַמְּנַהֵג בְּמִקוֹמוֹ שְׁבָכֵל גִּיטִין שְׁמִסְדְּרִים הַב"ד לֹמֵר לְהַזּוּג, תִּדְעוּ
שְׁבָדִינִי מְמוֹנִי בִּירוּשָׁת הַבְּעַל וְכַדוּמָה הַכֹּל כְּמִקְדָּם, וְע"ד שִׁיְנָתָן גֵּט כְּרִיתוֹת שְׁקוֹרִין
שִׁיִּיד בְּרִיף מְהַעֲרָכָאוֹ: וּדְאִי דְהַעֲנִין קֶשֶׁה מְאֹד, אִף דִּישׁ לְדוֹן כֵּינּוּן דְּלַהֲרַבָּה פּוֹסְקִים אִין
עַל מִשְׁפֵּט הַיְרֻשָׁה דִּינָא דְּמִלְכוּתָא דִּינָא, כְּמַבְנֵאָר בְּהַגְּהַת ש"ע חוה"מ סְסִי' רס"ט, וְעֵינֵן
בְּבִי בְּסִי' כ"ז תִּשׁוֹ הַרְשָׁב"א בְּאַרְנוֹכָה, וְנִרְאָה לַעֲנִי דְּלַהוֹסִיף עוֹד לְשִׁיטַת הַרְמָב"ם בַּה"ל
נְחָלוֹת שֵׁא"א לְהַתְּנוֹת וּלְשִׁנוֹת דִּינָא דִּירוּשָׁה כֵּינּוּן דְּכַתִּיב וְהִיָּה לְכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט עֲשֵׂאוּ
הַפְּתוּב לְחֹק, וְאִינוּ בְּכָלֵל תְּנַאי שְׁבָמָמוֹן קִיָּים, א"כ י"ל דְּגַם דִּינָא דְּמִלְכוּתָא דְּמַהַיָּי בְּמָמוֹן
הִיָּינוּ כֵּינּוּן דְּנִיָּתָן לְמַחֲלָה וּבִיד הָאֲדָם בְּעֲצָמוֹ לְנוֹתֵר זְכוּתוֹ בְּתַנַּאי, אֲבָל בְּזָה דְּעֲשֵׂאוּ הַפְּתוּב
לְחֹק א"א לְשִׁנוֹת בְּשׁוּם אֲנָפָן וְהוּ' כְּמִלְתָּא דְּאִיסוּרָא, וְאִף לְהַפּוֹסְקִים דְּבָכֵל עַנְיָן שִׁיִּיד

דינא דמלכותא מ"מ נ"ל דנדאי אין בחק המלך לומר דהגט לא יכרות לענין ירושה שתהא נקראת שארו ונרש, אלא דהוי חק המלך פאומר ירש פלוני נכרי שאינו בעלה, ומה דתולה עד שיגרש בערכאות, זהו כמו תנאי בעלמא דבעוד שלא יהיה הגט גם בערכפאו' יהא זוכה בפירוטיה ויורשה, ולא דהוי עוד בעל לענין זה, אלא דרף משפטי המלוכה דיהיה לו זכיות מה שיש לבעל בנכסי אשתו, א"כ י"ל דאינו בכלל חוץ מירושמה דהינו שהגט לא ירות לענין ירושה שתהי' עוד שארו ליורשה אבל נ"ד הוי פאומר שהגט פורת הפל ופקע כל דיני אישות, אלא דמצד משפט המלך זוכה בנכסיה אף שהוא לה פאיש נכרי, מ"מ זהו מספיק על הדין דסתמא שגשאר זכותו מצד דינא דמלכותא אינו מזיק להגט, אבל לומר להם במפורש, תדעו לכל דברים שבממונא עדיין הזכות פמקדם י"ל דהוי פאומר חוץ לירושמה, אף דבשעת נתינת הגט אינו מזכיר זה מ"מ י"ל דהוי פנומן ע"ד האמירה, זולת שיפרש להדיא אני נותן הגט בלי שום שיור ושיכרות בכל ענינים ואין לי עוד שום זכות בממונה מדין בעל רק חק המלך אף שאינה עוד אשתו לשום דבר נותן לו המלך זכות מה שיש לבעל על אשתו או שהב"ד יפרשו להם באר היטב, ועדיין צ"ע: וע"ד הגט שגשאר לכהן נותן ביום ה' העבר פראוי, ודרף גררא הייתי נבוף בשליח הולכה והרשאה מקניימת בידו, אבל אין מכירים חתימת הב"ד, אף דקיי"ל דאינו מעכב וכמ"ש הב"ש סי' קמ"א, ומטעם דמדינא לא בעי הרשאה דהגט שבידו מוכחת עליו שהיא שליח, ולזה אני מסופק אם יכול לעשות שליח אחר, די"ל דבזה מדינא לא מהימן, דהשהו הבעל לעשות שליח אחר, דע"ז אינו מוכיח הגט שבידו, וצריכים אנו ללמוד מן הרשאה ובעיני מקניימת פראוי, ואין ראיה ממתני' גיטין (דף כ"ט ע"ב) ונותנו לשליח אחר ואומר בפ"נ ולהפוסקים דבהרשאה א"צ לומר בפ"נ, ע"כ מתני' מייירי בלא הרשאה ואעפ"כ עושה שליח אחר, דהתם דמייירי בחלה דאף דלת"ק דרשב"ג לחד אוקימתא באת הולך אף בחלה אינו עושה שליח אחר, מ"מ פיון דבהולך סתם יכול לעשות שליח משום דמסתמא במקום אונס לא קפיד אא"כ גלי דעתיה דקפיד ואמר את הולך, מש"ה בגט סתם הוי פהולך סתם ונאמן השליח שלא אמר את הולך, פיון דבאמת מסתמי לא קפדי במקום אונס, אבל בלא חלה דקיי"ל דגם בהולך סתם אינו עושה שליח, דקצתם קפדי ובעי' גילוי דעת דלא קפיד, י"ל דאין השליח נאמן בכף, ובעי' הרשאה מקניימת פראוי, גם אין לדון דהשליח נאמן מדין שליח, דל"ש בזה טעמא דהימניה דהא עיקר הימניה מטעם שבידו למסרו להאשה, והא זה באמת רצונו בכף אבל לעשות שליח אחר ע"ז לא הימניה וזה אין בידו ליתן לשליח אחר שיתן לה הגט, דמסתמא לא ירצה השליח אחר לעשות פו, פיון דמדינא אינו רשאי, ואין אדם חוטא ולא לו, ומה דכתבו תוס' בסוגיא דשליח הא דלא נקט בעל אומר להולכה, אף דל"ש בזה הימניה דזהו רצונו דהבעל צ"ל דמ"מ שייך הימניה דאולי יחזור בו בעודו ביד השליח, והשליח לא יחוש לזה וימסור הגט לידה והיא תאמר שקבלה הגט מהבעל מש"ה הימניה, דאף אם באמת יחזור בו תהיה מגורשת שיהיה למפרע שליח לקבלה, ואף עדיין ק"ל בההיא דהתם בעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין וכו' ולהימני' לשליח הא בזה ל"ש פלל הימניה, דמה יכול לעשות דלאסור בידה זהו רצונו דהבעל וצע"ג, א"כ בנ"ד ל"ש כ"כ הימניה, זולת דנידון דמקרי בידו פיון דבידו למסור הגט בעצמו לידה ולשוני' גרושה יכול למסור בידה ג"כ ע"י אחר ולשוני' גרושה בכף, ועדיין צ"ע: עוד נבוף אני בשליח הולכה דצריף

שיאמר בפ"נ בפני ב"ד וקיימ"ל דשליח העד נעשה דיין, וסגי שיתן בפני ב' אם השליח הוא שליח בשכר מהבעל, למה דקיי"ל דאף בהרשאה צריך שיאמר בפ"נ, ומטעם דשמא הגט שמסר לו נאבד מידו והשליח זניף וכתב גט אחר וכמ"ש בד"מ [ובאמת לדין דקורעים הגט ונשאר ביד ב"ד לכאורה ל"ש פו, דהא אנו ל"ח לזיופא וכמו דבארץ ישראל א"צ לומר בפ"נ מה"ט אלא דחיישינן דיערער הבעל בשקר, א"כ בהרשאה דבעל באמת מסר לו הגט ואם יערער יצטרף לומר דלא זהו הגט שמסרתי לו וזהו שניף אם הגט בידה שבאה להנשא בזה יהיה ביד הבעל לומר אני מכיר שהגט זה לא זהו הגט שמסרתי להשליח, אבל עתה דמעולם לא יבא הגט ליד ראית הבעל, אלא דהב"ד כותבים לה דנתגרשה ותנשא בזה באיזה טענה יהי ביד הבעל לומר שידוע שהגט מזויף, ומהיכן ידע שלא מסר השליח לה אותו הגט שמסר הוא לשליח] א"כ הוי השליח נוגע דשמא אבד הגט ויפסיד שפרו מש"ה זניף, וא"כ אף דמ"מ נאמן לומר בפ"נ ואף דמהריב"ל והמ"ב הקמיר דעד שמעיד דמת בעלה והוא נוגע דא"כ וגרע מהיא עצמה, היינו דהתם י"ל דהיא עצמה עדיפא משום דייקא, אבל בגט דבהיא עצמה ג"כ ליפא דייקא דאם יבא הבעל תכחיש אותו דנתגרשה ויכולה להעיו דהגט בידה מסייע לה אלא דנאמנת משום דד"ת א"צ קיום, וכדאיתא בריש גיטין ולא נזכר שם טעמא דדייקא, וא"כ גם נוגע פשר, אבל לצרף השליח לדיין לא הכשירו חז"ל קרוב ובע"ד י"ל דגם נוגע אינו פשר לזה, ובעינן שיתן בפני ג' ושורש דנותנו בפני ב' י"ל דוקא היכי דהוא שליח בחנם דאינו נוגע, ואולם גם בשליח בחנם לכאורה הוי נוגע דשמא איבד הגט ויצטרף לשלם להבעל מדין שומר, לא מפעל' אם הנזיר היה שנה הרבה אלא דגם בלא"ה י"ל דהגט שנה להבעל יותר מצד שכר פתיבת סופר וכדומה, [ואני מסופק בזה די"ל פינן דאין גופו ממון לא עדיף משטרות דאין חייבים עליהם מדין שומר], ואם יטעון דהגט נאנס מידו או להד"ם יצטרף לישבע, וכל פמה דלא נשבע דאין זה הגט מזויף הוי נוגע, ומה"ט קשה לי במתני' גיטין (דף כ"ח) ואם אמר טול ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר, ומטעם דאין רצוני שיהי' פקדוני ביד אחר והא בפסגיא דגיטין (דף י"ד) גבי הולך מנה מבואר דגם בממון שניף אין רצוני, אף דל"ש דחפץ יותר בגוף החפץ, מ"מ חושש שמא זהו אינו זהיר כ"כ בשמירה ולא יהי' לו לשלם ועיין במהרש"א שם א"כ בכל גיטין נימא על הגט עצמו אין רצונו דשמא זה לא יהיה זהיר כ"כ ויאבד הגט ממנו ויצטרף להוציא הוצאות מחדש, וצ"ל ג: תשובה פד נשאלתי פה ק"ק פרידלאנד, א' נשא אשה מק"ק זלאטווע ונשה עמה שנה ורבע שנה, באותן הימים ראה לפעמים החפצים שביתה נפלו פתאום זרה הלאה והי' תולה הדבר באיזה ביעותא, אח"ז אנהמן בהיותו בחדר המיוחד לו, ראה אותה מושפכת ארצה מלא קומתה, והיתה מוטלת פמה רגעים פאבן דומם, אח"ז עמדה וחררה לקדמותה, בראותו פן נסע עמה לבית אביה וביקש לעסוק עמה ברפואות, בהיותם שם באמצע הסעודה קרה לה כזה ונפלה לאחוריה והרגיש בעלה לחוש לחולה נכפה ר"ל, ובשובו לביתו חקר אצל הרופאים ומשפט אחד לכולם שהוא ענין ח"נ, וכאשר נתאמת אחר החקירה שמתגבר והולך, פמעט פעם א' לשתי שבועו', כתב מיד לחותנו שיעסוק עמה ברפואו' על הוצאו' שלו, ושהוא רוצה לגרש אשתו [כאשר הראה לי חתום בב' עדים] והבעל הנ"ל ביקש לעיין בדינו למצוא תקנה ותרופה למפתו האנושה זה שנתים ימים, והוא רף בשנים ולא קיים מצות פו"ר,

ורצונו ליתן לאשתו פאָשר יושט עליו בדינא, אף חותנו עומד לנגדו רוצה לדון בדיניהם לכוף לחתנו לדור עמה ולתבוע ממנו סף רב לרפואות: נלענ"ד למה דפסקינן בש"ע חוה"מ סי' כ"ח דלפטור מקבלין עדות שלא בפני בע"ד, אף דמהרימ"ט בשו"ת פקפק בזה הובא בש"ך שם, מ"מ פשטא דהש"ע לא משמע פו, ובצירוף שהבע"ד הוא גבר ובקל יוכל לנקום נקמתו מהעד פאָשר הלחישו לאזני פמה שיודעים להעיד והם בחזקת ספנה אם יעידו, שיהי' בקל לו לגרש אותם ואת טפם ממדינה זו] גם העדים הם ממרחקים שעקרו דירתם רחוק מפאן והוי בכלל עדים רדופים, לזה סמכתי לקבל עדות מכוננת שהעידו שיהיה לה מום זה קודם נשואין, הא' העיד שראה אותה זה משך י"א שנים שנפלה לפני חנות בשוק בענין זה, והא' העיד שיהיה דר בביתו של אבי האשה זה שנים הרבה, וראהכשהיתה בתו בת ד' שנים הי' לה פמה פעמים חולי זה, ואח"כ הסתירו אבותיה הענין, וכמה פעמים הי' עוסק באנמנו' בביתו ראה בתו נופלת, שאל על ענין החולי והסתירו והשיאו לדבר אחר, פעם בכה ופעם בכה: והנה לדעת הב"ש אה"ע ססי' קי"ז בהחלט דבחולי נכפה אף שנולד אחר הנשואין יכול לגרשה בע"כ, דבזה לא תיקון ר"ג פלום, וזה ג"כ הספמת מהר"ם לובלין בשו"ת סי' א', ודעתם דאף לדעת רבינו יואל וראב"י שנסתפקו באיש נכפה אם כופין אותו להוציא, מ"מ מדכתבו הטעם דאשה בכ"ד ניחא לה, משמע דבאשה הוי מום גדול כמו מומין הגדולים שבאיש, מוכה שחין וכדומה, זהו תנור דבריהם, והנה אף בנכפית קודם הנשואין והתכתה עמו מקודם ס"ל להב"ש שם ס"ק כ"א דיקול לגרשה בע"כ דהוי ספנה בדבר, ואף דבזה בודאי לדעת רבינו יואל וראב"י הנ"ל אין לגרשה בע"כ דלדידהו בודאי לא הוי ספנה, וכמ"ש ג"כ הב"ש סי' קנ"ד ס"ט, מ"מ היינו בהתנה בפירוש אף שיזע הבעל, מ"מ פיון דלהרבה פוסקים ס"ל דבמומין ששנינו דכופים אותו להוציא אף בהי' לו ונדעה האשה כופין עליה, ממילא ה"נ בהיפוף אם נחליט פדעת הב"ש ומוהרמ"ל דנכפה באשה הוי מום גדול כמו אלו מומין גדולים באיש השנויים במשנה: אמןם דברי מוהרמ"ל והב"ש אינם מוכנים, כ"כ דמנ"ל להמציא זה לדעת רבינו יואל וראב"י מ"מ באשה הוי מום גדול, הלא בקל מומין הפוסלים בפהנים שפוסלים ג"כ בנשים ואינם פוסלים באנשים, ע"כ ג"כ הטעם משום דאשה בכ"ד ניחא לה, א"כ ניקו ג"כ ונאמר דכל המומין באשה הוי כמו מומין גדולים שבאיש ונימא דיקול לגרשה בע"כ וזהו בודאי נסתר להדיא מדברי הגהת ש"ע ססי' קי"ז שפכת ודוקא במום גדול שהיו כופין באיש וכו' ובאמת מדברי המרדכי בעצמו קשה לי קצת במ"ש ונ"ל כתב הראב"י אף דנכפה באשה הוי מום אין ראיה משם להחשיבו מום באיש, דאשה בכ"ד ניחא לה וכו') קשה ג"כ מה"ת יהי' הו"א להביא ראיה מאשה לאיש שארי מומין יוכיחו דפוסלים בנשים ולא באנשים: עכ"פ אינו מוכח כ"כ סברת הב"ש ומוהר"ם לובלין, אף מ"מ פיון דדעת הרא"ש מפורש דכופין, גם רבינו יואל בעצמו מסופק אם נכפה הוי מום גדול, פדאי הם לסמוך בזה: וביותר יש לצרף ג"כ די"ל דעכ"פ כשתיקון ר"ג לא תיקון בנכפית, דלשיטתו דס"ל דנכפה באיש הוי מום גדול וכופין אותו להוציא, כמו דהובא בשו"ת הרא"ש פל"מ ב"ב בשמו, ונ"ל רבינו גרשון מאור הגולה כתב בשו"ת דנכפה באיש הוי מום גדול וכופין אותו להוציא, ולשיטתו' מכ"ש באשה הוי מום גדול, א"כ עכ"פ תקנתו לא היה בנכפית, אף דידעתי שיש לדחות, מ"מ סניף מיהא הוי, בפרט בנ"ד דמבנרר בעדים שהיתה נכפית מקודם ולא ידע הבעל,

אף דקיי"ל בש"ע סי' ל"ה דנכפה שאין זמנו קבוע כמומין שבגלוי דמי, מ"מ כיון שנוראה במוחש בזמנינו בתחילת הענין פשאירע פעמים ושלש אין הכל מבינים החולי אח"כ המשפחה מסתירים במה דאפשר למנוע ממנה מלצאת חוץ, וכאשר ידוע פה פאשר היתה פלה בבית החתן אינה שבועות, פתאום נפלה לאחוריה ושלחו להרופא אמר שהוא מהתפגדות האויר פשהחלון ופתח הבית פתוחים להדדי, וכאשר ידוע בבירור שלא היתה מוחזקת פה פלל בשם חולי נכפה, גם ידוע שקונדם הנשואין נפל קטטות ביניהם, ובעלה התאמץ בכל האפשרי להפריד בין הדבקים, ולא עלה.

בדעתו לטעון טענת מום: והרמב"ם פתב פ' כ"ב מה"א דבר זה וכו' ודברים של טעם הם ואינם גזה"כ וכו' וכיון שהיה לה המום מקונדם, ובכה"ג דעת הב"ש ס"י קי"ז דבכל מומין יכול לגרשה בע"כ, א"כ בנדאי יש לסמוך על דעת הרא"ש בשו"ת דנכפה הוי מום גדול, ולצרף ג"כ דעת הרבה פוסקים קדשה סתם וכנסה סתם הוי ספק קדושין, א"כ הוי ס"ס, ספק דלא הוי קדושין וספק דבכה"ג לא תיקון ר"ג פלום: והנה בדין הפתובה לא נמצא בראשונים בדיני המומין שנודע לו מקונדם אם יש לה דוונא, ולא זכרו כ"א אין לה פתובה ולא תוספת פתובה הרמב"ם פכ"ה מה"א, ואחריו הטור והש"ע סי' קי"ז, אמנם בב"ש סי' קט"ז ס"ה פתב לדמות מומין לאיילוניית דמבואר בפסוגיא דאין לה נכסי צ"ב שאינם בעין, ולישינתי בנ"ד עכ"פ תוס' שליש לא גרע מפתובה שאינו בעין, אף דבב"ש סי' קט"ו סכ"א לא נראה פו, מ"מ נ"ל דמלתא חדתא הוא דיהי' תוספת שליש עדיף מנדוכיא שאינו בעין, ואפשר דהב"ש מייירי שהרויח באמת תוספת שליש והוא בא מכחו, וגם בזה צ"ע, עכ"פ בנ"ד שהכניסה ט"ו מאות ר"ט א"כ קצת יש לדון דא"צ להחזיר פלל הנדון, דיש לחשוב שהפסד לפי ערוך, ואין פל נצ"ב קיים, ואף אם נימא דשאר מומין אינם דומים כ"כ לאיילוניית, כיון דמ"מ אפשר לו לקיימה אם ירצה, ואינו דומה ג"כ לרואה מחמת תשמיש ברסי' קי"ז, דהתם אינה ראויה לתשמיש, מ"מ כיון דנכפה יש סוברים דסכנה הוא ומקרי אינה ראויה לביאה דומה לה היא דריש פ' יש מותרות דאמרינן אין לה פתובתה דלאו בת ביאה היא עיי"ש: ולענין המתנות שנתן לה קונדם נשואין, יש לדון ג"כ דהוי רק פתוספת פתובה דלא נתן לה אדעתא דהכי שיהיה המקח טעות, גם הוא בכלל מה דאמרינן בגדי אלמנה שמין מה שעליה, וכיון דהגירושין מדינא הם י"ל דדינו פאלמנה וכמ"ש הטור בשם בעל העיטור סי' צ"ט דבסרחה עלי' והוא מגרשה שמין מה שעליה והמתנות להפלה ג"כ הם לנוי לתכשיט כמבואר בהגהת ש"ע ובב"ש שם, ובנ"ד ג"כ בכלל סרחה עליו במה שהטעתו: ע"כ נ"ל לעשות פשר קרוב לדין אף אם אינו רוצה לעמוד לדין, שהבעל יחזיר לה מה שהכניסה נדון מתנות והיא תחזיר לו המתנות שהם עודפים נגד מתנות שהיא נתנה ערוך ד' מאות ר"ט, נגד זה לא יותן לה פלום מההוצאות שלו ומה שעסק עמה ברפואות במשך שנה ורביע שנה שהיתה אצלו, ונגד מה שיש לגמגם שיש לו לנכות מה שהכניסה לפי ערוך ההפסד הנ"ל, וכיון דאין בירור בשאר מומין בענין נכסי צ"ב, גם מדברי הב"ש דתוספת שליש דינו כנדוכיא בעין נ"ל דרף זה נכון בתורת פשר קרוב לדין: והנה עוד יש לעיין בנ"ד אם נתיר ליתן גט בע"כ, או אם תתראה לקבל גט ע"י שליח, מ"מ יש לחוש דלמא בשעת פתיבת הגט פה או בשעת עשיית שליח להולכה עבר עליה רוח חולי הנ"ל, דבאותו שעה אינה ראויה להתגרש, פאשר פקפק בזה המגיה להמ"ל פ"ו מה"א, ומדמי לה לאשה

דעלמא ביבמות (דף נ"ב): ונהנה אם פדעת המגיה לדמות נשתטית לההיא דיבמות הי נראה דאף להפוסקים דלא בעי שליחות בכתיבה מ"מ פסול, דפשטא דסוגיא דיבמות פתב גט וכו' משמע דכתיבה לחוד איפא ג"כ קפידא, וע"כ הטעם כמ"ש הרמב"ם, פיון דבשעת הכתיבה אינה ראויה להתגרש לא מקרי כתיבה לשמה אף מדברי המגיה שם נראה דלשיטת תוס' דלא מצי משוי שליח פיון דלא מצי עביד, דלהפוסקים דשליחות לא בעי בכתיבה אינו מזיק אם פתב הסופר קודם האירוסין, ולדבריו ע"כ להנה פוסקים הסוגיא דיבמות מייירי שאמר פתוב ותן וזהו דוחק גדול, גם עיקר הדברים תמוהים, דממנ"פ לפ"ז גם להפוסקים דבעי שליחות בכתיבה יאה מהני, דהא הבעל יכול לכתוב עכשיו וליתנו לה אחר אירוסין, ולענין הכתיבה מקרי מצי עביד, ואיך תלוי זה במחלוקת הפוסקים האלו בענין שליחות לכתובה: גם תמוהים דבריו במ"ש דלשיטת הרמב"ם אף למ"ד אדם מקנה דבשל"ל לא הוי גט, וזהו תמוה, דהא מהראיה שיהביא תוס' מסוגיא דקדושין ספ"ג לכשאקתה הרי עצמה קנוי' לה מוכח דמקרי ג"כ כתיבה לשמה, דהא גט שחרור דינו פגט אשה, כמבואר גיטין (דף י"א) אע"כ דגם להרמב"ם תליא פנה, והטעם למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל מקרי ראויה לגרש, דהא יכול ליתן לה שותגרש לכשישאנה, ונ"ל ברור דגם תוס' ס"ל בזה פהרמב"ם דלא הוי כתיבה לשמה, אלא דס"ל דסתמא אמרי' ללבלר פתוב גט וכו' משמע אם הסופר פתב לאחר שנשא אותה אינו גט, גם משמע פן מדנקט ללבלר ולא נקט שפתב בעצמו, ולזה פא ליתן טעם דלא מצי משוי שליח, פיון דאיהו לא מצי עביד לכתוב עכשיו דלא מקרי לשמה: אמנם עיקר הדמיון של המגיה לולי שאיני פדאי יהי נ"ל דלא דמי נשתטית לההיא דיבמות, דהתם דאינו שייך פלל ענין גירושין פיון דאין לו אישות פה, בזה הוי שלא לשמה, דהיא לו פאשה דעלמא, וכאלו פתב הגט לשם אחרת אבל בנ"ד ובנשתטית דהמניעה מצד אחר מה"ת יאה נקרא כתיבה לשמה, וזה נראה דעת הפ"י רפ"ז דגיטין דהוכיח מסוגיא שם דבעינו וכתב ונתן שהיא בשעת כתיבה ראויה לנתינה ומזה פקפק על המנהג של השלש פה הגט, ולא הוכיח פן מסוגיא ערוכה יבמות (דף נ"ב הנה"ל) היינו דס"ל פחילוק הנה"ל, אף מההיא דגיטין שפיר גליה, ומדמי לה המניעה מצידה למניעה מצדו, פיון דמ"מ אין הגט ראויה לנתינה יהי מאיזה טעם שיהי, אף דמ"מ יש לחלק דמקרי ונתן פיון דאין המניעה מצדו, מ"מ מאן מפיס בסברות קלושות לחלק: אמנם בעיקר ראית הפ"י שפחדש מדעתו דרשה מקרא, נ"ל דלאו ראיה מסוגיא דהתם לא מפעי לדעת הרמב"ם ודעיניה דס"ל דאם צנה לכתוב גט פשהנה פריא וכתבו ונתנו פשאחזו קורדייקוס דפסול רק מדרבנן ואף בשוטה גמור פן למסקנת האחרונים, א"כ בודאי אינו ראיה, אלא אפי' לדעת הטור דכתב בסי' קכ"א דאינו פלום, ומשמע מדאורייתא אינו פלום [כמ"ש הפר"ח שם] מ"מ פשנדייק בלשון הטור מוכח דלא כהפ"י, פשנעמוד בדקדוק לשונו צנה פשהו פריא באחזו קורדייקוס אין פותבין, ואם פתבו ונתנו אינו גט עכ"ל, פתח פחדא בכתיבה וסיים פתרת, ולזה נראה לענ"ד עיקר הטעם דבשעת עשיית השליחות בעי שיהא המשלח בר גירושין, ואם נשתטה בטל השליחות פיון דבשעת מעשה איהו לא מצי עביד, א"כ מש"ה דקדק הטור ואם פתב ונתן דבכה"ג בודאי בטל דבנתינה בודאי בטל השליחות, ובכתיבה לא פתב דינו פדיעבד דתליא במחלוקת הפוסקים אם בכתיבה פעי שליחות ונ"ל דמה"ט הוכיח הרמב"ם שיטתו דאם פתבו ונתנו רק פסול דרבנן, מדנקט הש"ס אין פותבין

ונותנין וכלל הפתיכה והנתינה בחדא מחתא, וכי היכי דבכתיבה דלא בעי שליחות פסול רק מדרבנן ה"נ בנתינה] א"כ אדרבא מוכח דעיקר הטעם משום שליחות ולא פסכרת הפ"י: גם נ"ל ראיה דלא כהפ"י, ממה דהעלה הב"י סי' קכ"א בפשיטות דאז הנה פריא בשעת פתיכה ונתינה ובנתינה נשתטה דהגט פשר, ונ"ל ראיה להב"י ממה דמבואר בהר"ן רפ"ז דגיטין אם הנה גוסס בין פתיכה לנתינה אם נתרפא בשעת הנתינה דכשר, [ומצאתי אח"כ ראיה זו בשו"ת הראנ"ח ח"ב סי' י"ז] ואלו לדרשא דהפ"י לכאורה גם בכה"ג יש לפוסלו לדעת הטור סי' קכ"ג באם חברו להגט בין פתיכה לנתינה וחסור ותלשו דפסול, וכיון דפוסלים מחובר מקרא דוכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא פתיכה וכו' בעי דמשעת פתיכה ע"ד הנתינה לא יהי מחוסר רק הנתינה, ה"נ נימא דנכתיבה עד הנתינה לא יהא חסרון בפעל שיהא ראוי לגרש, אע"כ דעיקר דרשא דוכתב ונתן רק שיהיה הגט בעצמותו ראוי לנתינה לאפוקי בפעל אינו ראוי לנתינה אינו מזיק גם י"ל פיון דחולי זו ידוע שמסתלק מעצמו בלי עסק רפואה גם לר' יוחנן הוי כמו ישן עי' ברא"ש רפ"ז דגיטין דמסתפק בזה, ומדברי הרא"ש פ"ב דכתובות גבי נכסי דבר שטיא מדברי הרמ"ה שם דמדמי לקטן דיש לו זכיה רק מדרבנן לרוב פוסקים ולא מדמי ליין דפשיטא דהמזפה ליין ע"י אחר דזכה מדאורייתא מוכח לכאורה דס"ל פאינד סברא דדמיא לשוטה, ואפשר דהרמ"ה גופא ספוקי מספקא ליה: תשובה פה לכבוד ש"ב הגר"ב דק"ק בערלין הרב רבי מאיר נוייל נ"י.

על מבוקש ש"ב רומעכ"ת הגאון נ"י לשום עין בדבריו בענין שנסאל באשה שנופלה למשפך, ואיזה ימים קודם העדירה אמרה לבנה ונתנה יש לי אצליכם איזה מאות ר"ט בהלואה יהי לכם אשר לכם חלק שנה בשנה ועתה שואלים לדינא אם מחוייבים להגיד לאביהם בעלה אם לא, והם יודעים שנה עשרים שנה היתה אחות אמם איזה שנים סמוכה על שלחן אביהם, בנסעה נתנה סך מסויים דמי מזונות, אמר אביהם חלילה לי לקחת, זאת קונם עלי, והאחות לא רצתה לקחתם ואמר לאשתו קחי לה את המתנה גמורה והי' הפעות אצלה אחת אחת לקחתם ונתנתם לבנה בהלואה, ולפעמים הוציאה ערך ארבעים ר"ט, לפעמים אמר לה הפעל אביהם בדרך שחוק כ"כ מעות הוצאת יונתי תמתי, וכתב ר"מ ש"ב נ"י ונ"ל ופשיטא דפסקינן הנותן מתנה לאשתו הפעל יורשה ומכרה ומתנתה בטל, אף במטלטלים מסופק הייתי בלשון הש"ע סי' פ"ה ס"ז, ובספר בית מאיר מוליד ממשמעות הרמב"ם דס"ל כהרמ"ה דמכרה ונתנה קיים, וא"כ ודאי יכולים לומר קיים לי, והבית מאיר הוסיף דתוס' והרא"ש מודים במעות ע"ש ונ"ל מסברא פיון דהפעל חשב שפכר הוציאה פל אשר ניתן לה ונתיאש לבו מזה, הו"ל פנכסים שאינם ידועים לפעל דמכרה ונתנה קיים, ובסי' צ' בב"ש ס"ק י"ב מחליט בנותן מתנה לאשתו והלוותה לאחרים הלואתו בטל, ולא עמד עליו הב"מ, ולענ"ד אם פדברי הב"מ סי' פ"ה בודאי הלואתה הלואה ובעלה לא יכול למחות בה והו"ל ראוי, מפל הלין נ"ל להורות שהפנים חולקים כאשר צוטה אמם, אף לא עלי דידי קסמיכנא עד יודיעני מעכ"ת ש"ב נ"י דעתו הרמה: עוד טבעת אחת קנתה ממעותיה ומכרה להמשרתת שלה ואמרה לה תני זה לבתי, ומשמעות דבריה שאחר מיתתה ינתן לה, נ"ל דירושית הפעל קדמה, ולא יכלה המשרתת למסור להבת, גם ע"ז ימחול לחוות דעתו הרמה במוקדם, עכ"ל: הנה מ"ש מעכ"ת בשם ספר בית מאיר דבמעות מתנתה מתנה, לדעתי גם הב"מ

אינו מחליט זה, ואדרבא מבואר בתחילת דבריו דף נ"ג ע"א בסופו פאשר כל יסוד בנינו שלא להפריד בין הדברים בלישנם דחז"ל שגאמר בלשון אחד בנותן מתנה לאשתו, וכן בטובת הנאה קנתה ואין הבעל אוכל פירות וכי היכי דקנתה דמתנה לאשתו פירושו דנתינתה בטל, ה"נ קנתה דטובת הנאה אף דהוי מעות אלא דדעתו דמ"מ הרשות בידה לאכול המעות, ולדעתי הם דברים תמוהים דהיכן מצינו פיוצא בה דרשאה היא לאכלו ולכלותו, וליתן לאחר אינה רשאה, הגע בעצמה, הלא תוכל ליתן זכותה לאחר שיאכלם מיז ולא יבא לידי גרושה, ואם נחליט פדעת הבית מאיר פינו דהלשונות שונים גם הדין שנה, יותר נ"ל לומר דגם בטובת הנאה א"י לאכול המעות, והבית מאיר כתב בסופו דף נ"ג וז"ל אבל כבר הוכחתי בפשוט דזהו לא ס"ד, ואני בעניי לא ראיתי הוכחה מספיק בכל דבריו, דמ"ש בתחילת דבריו דף נ"ג ע"א דא"א לומר דצריכה לקח מהדמים קרקע שיזקה הבעל בפירי פירות, א"כ אף אמר טובת הנאה שלה דהיינו כפירש"י שלא ילקח בהם קרקע עכ"ל, לא ידעתי דהדבר פשוט ד"ל דתוס' ס"ל דט"ה שלה היינו הקרן שלה ואין להבעל רשות לאכלם בתורת פירות נ"מ, ומלשון רש"י שכתב דאין להבעל פלום אין ראיה ד"ל דסבר פדעת הרמ"ה, דגם במתנה לאשתו הוי שלה לגמרי, הראיה הב' מנדרים פ"ח גבי עירוב זה אינו דלגבי העירוב שצריך שיהי' הפת שלה בנדאי מופה לה באופן דמהני ונתן לחלוטין, וכאילו פירש שיהיה בידה לאכלם, או פינו דאין דרף למפור פת מועט לסגל להוציא פירות בנדאי על דעת אכילה נתן לה, גם מפרכת הש"ס בב"ק ותזבין אין ראי' כמ"ש הב"מ לשיטתיה דהוי פנכסים שא"י להבעלעיי"ש, ולענ"ד י"ל דהכי פרכינו ותזבין ותזקוף דמי המכירה בהלנואה וממילא עדיין לא חל זכות הבעל לירש מפקה דהו"ל ראי' ולא חל תקנת אושא, ויכולה לצוות ליתן ההלנואה לנחבל, עכ"פ אף אם יהיבנא להב"מ שיטתו ונקא לכלות ולאכלו, אבל במתנה בטל כמו דפשיטא ליה להב"מ בעצמו לשיטת תוס' כתובו' (דף נ' ע"א) דמכירתה תליא בירושה ולא בזכות פירות, אלא דנראה מדבריו דהו סברא לאו פסיקא היא, ד"ל דמכירה תליא בפירות, ולענ"ד לא מצינו חולק בזה, דהא לתוס' בתירוץ הא' וכן לרשב"א דבמתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ומכירתה בטל, ובזה לא פליגי תוס' בתירוץ הב' [ומה דנראה דעת הב"מ בתחילת דבריו דסברת תוס' מכת אמנדנא דלא נתן לה כח להפקיע הקרקע ממנו, זה אינו, דעיקר הטעם משום תקנ"א, אלא דבאו לומר דאף דאמרין דזכות פירות מחל דנותן בעין יפה נותן, מ"מ הזכות תקנ"א לא מחל דל"ש בזה עין יפה לענין הפקעת הקרן ממנו, זולת דנאמר דבמעוה פינו דעכ"פ אינו מקפיד על הפקעת קרן דהא יכולה לאכלם, ממילא אמרינו בעין יפה נותן, דתהא יכולה למפור ומחל לה דין תקנ"א, וא"כ גם לסברת תוס' כתובו' (דף כ') י"ל אף דשייך תקנ"א, מ"מ מכת בעין יפה נותן במעוה אמרינו דמחל לה באופן ד"ל קצת כשיטת הב"מ, והיינו דיש לקיים תחילת דבריו דפירושו דקנתה בשניהם בנותן מתנה ובטובת הנאה פאחד, וגבי ט"ה ג"כ פירושו דאין מתנתה קיימת, ומ"מ י"ל גבי מתנה לאשתו במעוה נתינתה קיים, והיינו דבט"ה אין נתינתה קיים משום תקנ"א אבל במתנה לאשתו היכא דחזינו דאינו מקפיד על הקרן פגון במעוה דיכולה לכלותו ולאבדו, י"ל דנותן בעין יפה ומחל התקנ"א, אבל מ"מ אין לנו ראיה ברורה לזה דיכולה לאכלם ולכלותם, עד דנוליד מזה דין חדש, דיכולה ליתנם ולמכרם לאחרים, ובפרט דהב"ש מפשט פשיטא ליה בסי' צ' דגם במעוה א"י ליתן לאחר, וכמ"ש

מעכ"ת ש"ב נ"י, ומה"ת לחלוק בלי ראיה מכרעת, גם פשטא לישנא דהש"ע סי' פ"ה דגם בין קרקע בין מטלטלין, ועלה נקט דאם מכרה מה שנתן לה וכו' משמע דקאי גם אמטלטלין דמכרה בטל: ונלענ"ד דג"כ אינה יכולה לכלות המטלטלין אלא ימכרו בהם קרקע, וינפה הבעל בפירי פירות דהא בהא תליא וכנ"ל, וכמו דמצינו בש"ע סי' צ"ב ס"ה בכתב לה דין ודברים אין לי בפירותיה ובפ"פ דאוכל הפירות דפ"פ, וא"כ הפרי הא' לא נעשה נ"מ ואעפ"כ הבעל מוכרח לזפות בפירי פירות שלהם, ואף לדעת הרא"ש ר"פ הפותב דהוא דוקא בדשיירה אין ראיה להיפוף, דהרא"ש הא ס"ל דאף בכתב לה, סתם דו"ד א"ל בפירותיה ג"כ אין להבעל פ"פ רק בדשיירה, ונהרי התיב דהפירי הא' יש לו דין נ"מ ממש וע"כ דהתיב טעמא אחרניא הוא דאמרינן דמפירי הא' סילק עצמו לגמרי ואין לו בהם פלל, ומה דאנל פ"פ היינו דהם נקראים פירות של קרקע הא' דלגבייהו לא סילק עצמו מהקרקע וא"כ הקא בנותן מתנה לכ"ע מוכר הבעל ולוקח בהם קרקע פדי לזפות בפ"פ וכפשטא דהש"ע סי' פ"ה: מ"ש רומעכ"ת הג' נ"י דיכולים היו"שים לומר ק"ל כהרמ"ה אינו נראת, פיון דדעת הרמ"ה יחידא היא דתוס' והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והה"מ והגהמ"י פכ"ב מה"א אות מ דכנלהו ס"ל דמכירתה בטל, [וכפי גוסחת הגמ' שפדינו מבואר להדיא דעת הגהמ"י דאף במעות הכי הוא, אף קרוב בעיני דט"ס הוא רשום מקודם בדין נתן מתנה]: מ"ש מעכ"ת נ"י עוד לצדד פיון דהבעל הי' סבור דכבר הוציאה נתיאש והוי כנכסים שא"י, דבר זה צריף ראיה גדולה דשאני נכסים שא"י דלא חל עליהם מעולם דין נ"מ ועליהם לא תקנו חז"ל, אבל בנ"ד פבר נכוסו בכלל נ"מ, וזכה בהם הבעל, גם אם באנו לומר פיון דשחק לזה ולא הקפיד גלי דעת' דניחא ליה ומחל לה לגמרי, א"כ נצטרף לומר דגלי דעת' דמעיקרא בעידנא דיהב לה נתן לה לחלוטין למפור וליתן, דגלוי דעת דעכשיו בנדאי לא מהני, פיון דכבר הלנתם לאחרים, ובשעת דהלואה הלנה נשתעבד להבעל ולא מהני היאוש לגבי הלנה כמ"ש החכ"צ בהגהותיו להט"ז חוה"מ סי' קס"ג, ואף אם הי' המעות עדיין בינדה וגלי דעתיה שאינו מקפיד על שמוציאה מהם ואח"כ הלנתם לאחרים, י"ל דלא מהני פיון דכבר זכה בהם הבעל, וידו עדיפא מינדה לא מהני סילוק, כמו פל סילוק מן נ"מ לאחר גשואים דבעינו דוקא קנו מידו, וא"כ י"ל דשתיקה ושחוק לא הוי רק סילוק ולא מתנה, ומ"מ הי' אפשר לדון דמהני בנתנה לאחרים אחרי שנתיאש הבעל מהם, דהוי כמו יאוש וש"ר דקני בגזל, משא"כ בנידן דידן דהלואה לבנה ונתנה לא נתנה להה במתנה עד אחר זמן רב אח"כ לא מהני היאוש דהלואה נשתעבד מיד להבעל, ואף להרמב"ם דש"ר ואח"כ יאוש קני, מ"מ דוקא בגזל הראשון דיצאמה קצת מרשות בעלים לא מקרי כ"כ גבי האחר באיסורא אתי ליד' משא"כ בנ"ד, ודמי לשומר שמסר לשומר ואח"כ מכר הראשון להשני החפץ ההוא דפשיטא דלא מהני יאוש, דשומר הב' נעשה מיד שומר דהבעלים, ומרשות בעלים אתי ליד' גם בגוף גלוי דעת יש לפקפק, דמה ששיתק ואינו פועס על ההוצאה אין ראיה, דכמה פעמים אין בעל מקפיד פשמוציאי' מנכסים שלו, והוא מדכ"י שלום: ועל הנוגע בענין הטבעת, בפשוטו נראה כדעת מעכ"ת פיון דבנתנה לא הוי תן כזכי, אמנם לענ"ד נראה לדון בנכסים שא"י דקיי"ל דהבעל אינו אוכל פירות ומכירתה ונתינתה קיימת רק דהבעל יורשה, בזה הוי רק פירוש דעלמא ואם נתנה במתנת שכ"מ מהני, פיון דבכה"ג ליכא דין תקנ"א, וא"כ אם הי' פאן מצונה מחמת מיתה דגם במקצת קנה או דשייף פאן

מַצְוָה לְקַיֵּים דְּבָרֵי הַמֵּת כְּדַאִיתָא בְּסִי רַנ"ב בְּהַשְׁלִישׁ מִתְחִילָה לְכַף מְהֵי לְגַבֵּי הַבַּעַל כְּמוֹ
לְגַבֵּי יוֹרֵשׁ דְּעֵלְמָא, וְהִדְרִינָן לְפִלְפוּלָא הַנְּ"ל דְּלִסְבָּרַת מַעַכ"ת פִּינָן דְּנִתְיָאֵשׁ הָוֵי כְּמוֹ נְכֻסִים
שֶׁאֵי אוֹ דְּבִמְעוֹת שְׁנִיתָן לְאִשְׁתּוֹ לִיפָא תְקַנָּא, לֹא הָוֵי לְמַעַכ"ת לְהַחֲלִיט דְּלֹא תִתֵּן הַטְּבַעַת
לְבִנְיָה, דְּכִמְו דְּהֵי מְהֵי לְגַבֵּי יוֹרְשִׁיָּה אַחֲרִים, הִנְ"נ מְהֵי לְגַבֵּי בְּעֵלָה, גַּם הָא מְבִנְיָא סַפ"ק
דְּגִיטִין דְּבִמְתַּנַּת שְׁכ"מ שְׁמֶסֶר לְשִׁלִּית וְאָמַר הוּלְךָ לְפִלוּנֵי וּמַת מְקַבֵּל בְּחֵי נֹתָן קִנּוּ
יֹרְשֵׁיו, דְּבַהוּצִיָּא מְרֻשּׁוֹתוֹ וְאָמַר הוּלְךָ הָוֵי פְּזִיכֵי וְזִכֵי לְמַכְרַע, וְהָכִי פְּסֻקִינוּן בִּש"ע חוּה"מ
סִי קַכ"ה, וְא"כ הָכֵא גַבֵּי בַעַל וְדַאי מְהֵי, דְּהַמְתַּנְה קְדָמָה לִירֻשָּׁתוֹ, זוּלַת מִדִּין תְּקַנָּא, א,
וְא"כ זְהוּ חַד דִּינָא עִם הַהִלְוָאָה לְבִנְיָה וְחַתְנָה, כֵּן נִרְאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה פּו לִידִידֵי הַגַּאב"ד
דְּק"ק סְאָפְטָשׁוּב הָרַב רַבֵּי מִשֵּׁה נ"י: מַה דְּנִרְאָה בְּפִשְׁטוֹ לְכַבּוֹד רֹמַעַכ"ת בְּכַוְנַת הָרַמְ"א
בְּחוּה"מ סִי קַס"ג, דְּהַמְנַהֵג לִיתָן מִמָּמוֹן אַחֲרִים דְּהֵינּוּ מְהַמְעוֹת עֲצָמָן וַיִּנְכַּה אוֹתָם לְמַלְוָה
אִם יוּכַל, לְכֵן מַה שְׁחֵיב לְנִכְרִים לֹא תִיקָן רַש"י וּר"ת, דְּהָרֵי הַנְּכָרִי לֹא יִנְיֵחַ לוֹ לְנִכּוֹת
מְמַעוֹתָיו, עַכ"ד: לְדַעַתִּי זֶה אֵינוֹ, וְהַפְּשׁוּט בְּהִפּוּף, דְּוְדַאי פְּנוּנַת הָרַמְ"א שְׁיִתָּן מְמוֹנוֹ עַל
מָמוֹן אַחֲרִים שְׁבִידוֹ, פִּינָן דְּמַלְוָה לְהוּצָאָה נִיתְנָה וְנוֹשֵׂא וְנוֹתָן בְּזָה פְּאָדָם בְּשִׁלּוֹ הָוֵי
כְּמַעוֹתָיו מִמֶּשׁ, דְּאִם כְּדַעַת מַעַכ"ת דִּינְכָה לְהַמְלִיחָה א"כ הַמְלִיחָה הוּא הַנּוֹתָן מַס, וְאִיָּה כְּתַב
רַש"י שְׁנוֹתָן מְהַחְצִי וְהֵינּוּ מְפִלְגָא מְלִיחָה, הָא פִּינָן דְּצָרִיף הַנּוֹתָן לִיתָן מְפִלְגָא דְּמַלְוָה
שְׁאִינוֹ בְּרֻשּׁוֹתָא דְּמָרָא, וְאִינוֹ נִתְנָה מְפִירוֹתִיָּה מְכ"ש דְּצָרִיף לִיתָן מְאִידָף פְּלָגָא שְׁהוּא
פְּקֻדוֹן וְעוֹמֵד בְּרֻשּׁוֹתִיָּה דִּידִיָּה וְנִתְנָה מְפִירוֹתִיָּה, וְהָרַמְ"א כְּתַב אַח"כ וְיָמֵי שְׁבִידוֹ עֲסָקָא
מְאַחֲרִים יִתָּן הַמְקַבֵּל פְּלָגָא וְהַנּוֹתָן פְּלָגָא, וְלְדַבְרֵי מַעַכ"ת הָא הַמְקַבֵּל יִנְכַּה לְהַנּוֹתָן, וְא"כ
הַנּוֹתָן הוּא נֹתָן כְּלוּל, וּמ"ש מַעַכ"ת נ"י לְכֵן מַה שְׁחֵיב לְנִכְרִים לֹא תִיקָן רַש"י וּר"ת,
נִרְאָה שְׁדַעַת מַעַכ"ת בְּמ"ש וּמְשַׁל נְכָרִים אֵינוֹ נֹתָן הֵינּוּ שְׁבָא לְחַלֵּק בֵּין עֲסָקָא מִישְׁרָאֵל
אוֹ מְנָכְרִי, וְלִידִידֵי לֹא נִרְאָה כֵּן, דִּי"ל דְּמִיָּרֵי כְּלוּל בְּמְקַבֵּל עֲסָקָא מְנָכְרִי, וּבְזָה כְּתַב רַש"י
שְׁנוֹתָן מַס מְהַחְצִי הֵינּוּ מְפִלְגָא מְלוּה וּמְשַׁל נְכָרֵי הֵינּוּ מְאִידָף פְּלָגָא שְׁהוּא פְּקֻדוֹן אֲצִלוֹ
וּמְקַרֵי שֶׁל נְכָרֵי אֵינוֹ נֹתָן כְּלוּם דְּאָף דְּנִתְנָה מְזָה דַע"י הַפְּלָגָא מְפִקֻדוֹן מְרוּוִיחַ מְפִלְגָא
דְּמַלְוָה, מ"מ אֵינוֹ נֹתָן מְמוֹנוֹ, וּמַה דְּנִקְטַר רַש"י הִדִּין בְּעֲסָקָא מְנָכְרֵי הֵינּוּ לְרַבּוּתָא, דְּלֹא
מְבַעֲלֵי בְּעֲסָקָא מִישְׁרָאֵל דְּצָרִיף לִיתָן עֲמִלוֹ וּמְזוּנוֹ, א"כ הַהִנָּאָה מְפִלְגָא דְּמַלְוָה כֹּל הַנָּאָה
שֶׁל הַמְקַבֵּל עֲסָקָא, אֲלֵא אֲפִילוֹ בְּעֲסָקָא מְנָכְרֵי דְּבַעַד הַפִּירוֹת שְׁנוּטֵל הַמְקַבֵּל מְפִלְגָא
דְּמַלְוָה מְטָרִיחַ בְּפִלְגָא דְּפִקֻדוֹן, וְא"כ אֵין כֹּל הַנָּאָה שְׁלוֹ, מ"מ צָרִיף לִיתָן מַס מְזָה, אוֹ
בְּפִשְׁטָא דְּבַעֲסָקָא מִישְׁרָאֵל מְשַׁלֵּם גַּם מְפִלְגָא דְּפִקֻדוֹן, אֲלֵא דְּזָה מְכָה לְהַנּוֹתָן עֲסָקָא,
דְּהַנּוֹתָן צָרִיף לִיתָן מְפִקֻדוֹנוֹ שְׁבִיד אַחֲרִים בְּמָקוֹם שְׁהַמָּמוֹן שָׁם, וּכְמ"ש הַתַּה"ד וְכֵן הוּא
בְּרַמְ"א שֶׁם מִי שְׁיֵשׁ לוֹ פְּקֻדוֹן וְכו', אַע"ג דְּנֹתָן בְּמָקוֹם שְׁהַפְּקִידוֹן וְכו' לְזָה נִקְטַר בְּעֲסָקָא
מְנָכְרֵי דְּאֵינוֹ נֹתָן כְּלוּל מְחֻצֵי הַפְּקֻדוֹן, וְאָף אִם יְהִיבָנָא כְּפִשְׁט דַּמַּעַכ"ת נ"י דְּבַעֲסָקָא מְנָכְרֵי
אֵינוֹ נֹתָן כְּלוּם, י"ל מְטַעַם הַנְּ"ל, דְּאֵין כֹּל הַנָּאָה שְׁלוֹ דְּהָוֵי כְּשִׁלּוּחוֹ שֶׁל נְכָרֵי דְּהַנְּכָרֵי
שְׁמַכְרוּ לְעִסְוִק בְּשִׁבְלֵי וְנֹתָן לוֹ שְׁכַר חֻצֵי רְנוּחַ, אֲבָל הַדְּבָר בְּרוּר דְּמְפִלְגָא מְלוּה בְּעֲסָקָא
מִישְׁרָאֵל אוֹ בְּכּוּלוֹ מְלוּה, נֹתָן הַלְוָה מְשִׁלוֹ: וּמ"ש יְדִידֵי רֹמַעַכ"ת וְכֵן נִרְאָה לְהַדְּיָא
מְהַמְרֵדִכֵי פ' הַגּוֹזֵל וּמַה שְׁטַעַן שְׁמַעוֹן שְׁיִתָּן מְשִׁלוֹ בְּעַד הַמְלִיחָה אֵינוֹ טַעְנָה, בְּמַחֲכ"ת, הָא
זְהוּ שִׁיטַת ר"ת דְּאֵינוֹ נֹתָן מְמוֹן אַחֲרִים שְׁבִידוֹ, וּמָרָא דְּהָאֵי דִינָא שָׁם הוּא ר"ת,
דְּמִתְחִילָה כְּתַב דַּא"צ לִיתָן אֲפִילוֹ מְפִלְגָא מְלוּה, וְאַח"כ כְּתַב לְדַחוּת טַעְנַת שְׁמַעוֹן דִּיתָן
מְטַעַם דְּהַעֲמוּנָה מְהַמְלֵף מְכַבִּיד עוֹל, דְּגַם זֶה אֵינָה טַעְנָה, וְהֵן הֵן הַב' שִׁיטוֹת שְׁהִבִּיא

הרמ"א שהמרדכי פ"ק דבתרא ס"ל דנותן ממון שמרנויח הו' שלו ויהו של אחרים, ור"ת במרדכי פ' הגוזל חולק בזה, ובאמת תמה אנכי, דמנ"ל לעשות פלוגתא, הא דברי ר"ת פרק הגוזל מיירי בעסקא, ונותן שם טעם דאינו פשאר מלנה, דהא לא שרי למשתי בי' שכרא ומלנה זו לא להוצאה ניתנה, משמע דבמלנה דעלמא מודה ר"ת דצריה ליתן, ואלו במרדכי פ"ק דבתרא מיירי מסתם מלנה, ולא מיירי מעסקא, וא"כ י"ל דבמלנה לכ"ע צריה ליתן ומעסקא לכ"ע א"צ ליתן מדינא אפילו מפלגא דמלנה, אלא דרש"י בצרפת ליתן מפלגא מלנה, גם מדברי תה"ד סי' שמ"ב משמע דהמרדכי פ"ק דבתרא חולק עם ר"ת, ולענ"ד צ"ע: ומ"ש רומפכ"ת נ"י וכן נראה מהגהת רמ"א לקמן בסמוך, ואם נתחייב לאחרים מנפין לו וכו', זהו באמת קושיא וכמו כן קשה על מקורו בתה"ד דבתחילה פתב' דעות הנ"ל אם חייב ליתן ממון אחרים שבידו, ואח"כ פתב' שפסקי גדול מישראל שהקריף.

מן הנכרי בגד או תבואה לזמן אם בא המס קודם הזמן צריה ליתן, מפאן משמע דאין מנפין לאדם מסכמו מה שחייב לאחרים אם עדיין לא הגיע הזמן לפרוע ולא נהיגי הכי בארצינו, אלא מנפין לו מה שהוא בין למולים בין לערלים עיי"ש, ויקשה ג"כ פנ"ל, ומצאתי בתשו' הראנ"ח ח"א סי' ל"ט שעמד בזה, וכתב וז"ל, אע"ג דנראה מתה"ד שם שמה שחוב עליו אינו חשב כשלו, ומנפין מממונו מה שהוא חייב אעפ"י שהוא פותב דנותנים מס משל אחרים, נראה דוקא בחוב שעומד לפרע ואינו נושא ונותן בו וכגון בגד בהקפה או תבואה דהגי לא הקיפן לשאת ולתת בהם, אלא לחם לאכול ובגד ללבוש, אבל מעות שלוקח בהלואה לשאת ולתת בהם והם ביזו מיוחדים למו"מ הרי הם בכלל מעות שבידו, ועסקא ג"כ פלגא מלנה, ובזה מיירי הפוסקים לפרוע ממעות אחרים עיי"ש, ולענ"ד עדיין צ"ע, ובנ"ד המעות נותן בודאי לאבי האשה בתורת עסקא, וא"כ עליו מוטל לשלם מממונו בעד הפלגא מלנה לפי הכרעת הרמ"א, אף שלפמש"ל י"ל דבעסקא כ"ע מודו דאינו גובה מפלגא מלנה אלא מפח תקנת רש"י שתיקן פן בצרפת, ומאן יימר דתיקן גם בעלמא, מ"מ הא הרמ"א כ"כ להלכה פסוקה דעסקא נותן המקבל פלגא, ואולי זהו דוקא במס למלך דהרבים מוחזקים משום דמהרקייהו דהנהו בטופסא דמלכא מנח, והכרעת הרמ"א אפשר דמה"ט הוא, אבל לא לשארי נתיבות, ובאמת בענייני מסים קשה לעמוד על הדיו, כמו שהאריכו הפוסקים דבזה המנהג עיקר, ומפלגא פקדון בנ"ד תליא במנהג אם גובים מנכסי דיתמי שמתפרנסים מהרנווחים די מחייבתם, ובודאי אין מדקדקים עמהם כ"כ, וראוי להקל ולתנוף כמו כן באשה הזאת שאינה בת דעת, ובעניינים אלו טוב לאחוז במדת הפשר בטוב פראוי, פן נראה לענ"ד: תשובה פז לכבוד האלופים פרנסים ומנהיגים דק"ק פילא יצ"ו: אשר נדרשתי מכם מהיות שבימים הקדמונים שהי' העיר תחת ממשלת פולין, הי' מדרך שר העיר, שישראל שקנה בית הן מישראל או מנכרי צריה ליתן לו עשרה פראצענטע, ואחר פשונכנסה העיר תחת ממשלת פרייסין קבלו בדין על השר ונתפשרו עמו שנותנים לו בכלל סך קצוב לשנה, ועשו העדה ביניהם תקנה דמחוייב הקונה בית ליתן ב' פראצענטע לקהל, ונוסח התקנה שנעשה זה ח"י שנים, אחר שנתבטל החק ליתן לשר העיר, הספמנו בינינו פל מי שקונה בית הן מישראל או מנכרי, הן קנין גמור הן פאנדשילונג הן בדרך מיסטע יותר מעשרה שנים מחוייב ליתן ב' פראצענטע לקהל והאריכו בשופרא דשטרי, וכעת קצתם עמדו

וערערו דגם ב'יורשים בית מאביהם, ואחד מהאחים נוטל לחלקו הבית, והאחרים לוקחים פנגדו דמיו, שגם זה בכלל קונה בית ומחוייב זה שלקח הבית לחלקו ליתן ב' פראצענט מן חלק אחיו שהי' להם בבית, שהוא קנה חלקם עד פאן שאלתכם: בפשטא דמלתא ומסתברים טעמיהו, דבאמת הוא קונה ממש, וכמו כן אם אביו זיפה במפורש הבית לאחד מבניו לעת זקנותו והבן שילם לו דמיו, ואף יש לדון דזיל בתר טעמא, פיון דנעשה חפשי מליתן להשר סף עשרה פראצענט ובענגן זה זוכה בנחלת אביו ולא יצא הבית לרשות אחר, קרוב הדבר שאחרי החקירה ימצאו שהשר לא הי' נוטל פלום ממנו, וא"כ יש לספק אם הולכים בזה אחר יסוד התקנה, לדון טעמא של דבר, ובדרך אומדנא דבכה"ג לא תקנו ליתן ב' פראצענט, או דאזלינו בתר לישנא דתקנה, דכל שהוא קונה, יהי' באינה דרף שיהי' צריך ליתן, וכמו כן יש לדון באשה שמכנסת לבעלה בית בתורת נצ"ב אם דינו פקונה לענגן זה, ועי' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' צ"ח במי שנשבע שלא למפור ביתו דאינו רשאי ליתן הבית לנזן לבתו, דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי [ודבריו צ"ע דאף דהבעל לוקח הוי מ"מ האב הנותן לנדוניא לבתו לא הוי פמוכר לו, אלא הוא נותן לבתו והיא היא המכנסת לו ומקרי מוכרת היא לבעלה, וגם באשה שנשבעה שלא למפור צ"ע אם אינה רשאה להכניס הבית לבעלה, ומ"ש הראנ"ח שם וכ"ש אם נתן לו החזקה במקום מעות שרגילים לתת לחותניהם וכו', ובפרק מרובה לענגן דינא דטבחו או מכרו מפניו בגמרא דחליפיים ושאר גוונני טובא הוי בכלל מכירה עכ"ל, עי' בהה"מ פ"ב מהל' גניבה פתב דוקא טבח ומכר חשבינו מתנה פמכר ולא בעלמא, דשם אמרינו דומיא וטבחו דכל דמשתרשי ליה אסור עיי"ש וכ"כ בשיטה מקובצת בב"ק בשם הרשב"א, א"כ אין משם ראיה פלל, ועי' תשו' רשב"א בב"י חוה"מ ססי' ר"ג דבמשמעות ספק בלשון התקנה אוקמי אדינא, וכ"כ בשו"ת הרא"ש, ועי' תשו' מהרימ"ט חיו"ד סי' מ'.

ובנ"ד בפשטא אינו בגדר ספק דבנדאי יורשים שא' נוטל בית וא' ממון מקרי לוקח, דבכה"ג בשני מינים בנדאי אין בריה, פדאמרינו בבכורות בחלוקה דייים פנגד טלאים, אף עיקר הספק אם נגרור התקנא בתר יסוד הטעם ומפח אומדנא דעל זה לא תקנו, פיון דגם מקודם לא הי' צריך ליתן לשר העיר, ועי' בתשו' הראנ"ח ח"א סי' קכ"ד דאין להוסיף על לישנא דתקנה מפח אומדנא, אבל בהיפוף אפשר לדון, דאף שנכלל בלשון לא הי' בכלל התקנה מפח אומדנא, א"כ מסתבר יותר בנ"ד דבכה"ג בחלוקת יורשים לא תקנו, פן נראה לענ"ד: תשובה פח לידידי הרב רבי אנשיל בק"ק צעומפילבורג מה שכתב מעכ"ת בדבר הצוואה שנעשה בקנין במתנת בריא מעכשיו ונוסחו בית פלוני אני נותן לבני פלוני במתנת בריא מעכשיו, נגד זה מחוייב ליתן לעזבוני סף ש' ר"ט, בית זה אני נותן לבני פלוני במתנת בריא מעכשיו נגד זה מחוייב ליתן לעזבוני ר' ר"ט, ובפירוש התניתי שבידי לחזור ממתנה זו בכל עת שארצה, אולם אם לא תפרר עפ"י ב' עדים שחזרתי נתתימו המתנות שלי במעכשיו וכו' וקנינא וכו', והסתיר הדבר מבניו ולא נודע להם מזה בחייו, וכעת שבאו לזכות במתנתם ליתן דמיהם שקצב להם אביהם וביניהם בכור וראיתי ממכתבו שפשוט בעיניו דהכור נוטל מהמעוה אלו פי שנים, ולדידי מספקא טובא, די"ל פיון דהפתים נקנה להם בחייו והם נעשו כמו בע"ח לאביהם ליתן פה וכף א"כ הוי כמו חוב דעלמא, דאין בכור נוטל פי שנים בראוי, או דנידון קצת פיון דא"י לזכות במתנתם אם לא יקיימו תנאיהם ליתן דמיהם [דבנדאי הוי פועין תנאי, דבמה

יכול להטיל חיוב עליהם אם אינו דרף תנאי,] הו"ל הפתים לאביהם פֿעין משפּנתא מהם על הדמים ההם, והוא בכלל אתרא דלא מסלקי, דהא לא הי' בינדם לסלק אביהם להוציאם מהפתים להפקיע זכותו מהפתים, דהא שׂייר לעצמו הפירות פֿל ימי חײו דבמהיום ולאחר מיתה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה, וביותר בנ"ד שהי' בינד אביהם לחזור מפל וכל, א"כ לא מקרי ראוי, גם מסתפקנא אם גִדון דהוי ראוי, י"ל אף דהדמים שְנוּתן הבכור בעד מתנתו אינו נוטל מהם פי שנים, ואינו דומה לדינא דמלנה שעמו פֿלגי, די"ל דהתם הטעם כמ"ש הרשב"ם והעתיקו בסמ"ע דשעבד עצמו לגמרי לאביו שיהי' פֿעין מוחזק שישטול ממנו פי שנים, משא"כ הקא דלא נודע להבכור פֿלל מזה בחיי אביו מהחוב הזה, וכה"ג יש להסתפק בעלמא אם שורו של הבכור הזיק לנכסי אביו בחיי אביו ולא נודע להבכור מנזק הזה עד אחר מיתת אביו, די"ל בכה"ג הוי ראוי, דל"ש בזה טעמא דהרשב"ם הג"ל, גם י"ל בנ"ד לא מקרי הבכור מוחזק, דבלשון התנאי שיתן לעזבוני מוחזק הוא עכ"פ תחילה להניח הדמים להגזבון וכשיבא אח"כ ליטול מזה חלק בכורה תו לא הוי מוחזק, ואף די"ל דבמה דמתזיק לעצמו על חלק ירושתו נתקנים לישנא דיתן לעזבוני, מ"מ מידי ספיקא לא נפקא אם מתקנים לשון התנאי ולא נתקנים מתנתו קודם שיסלק, דהוי ספק בקיום התנאי, וכבר האריף במ"ל בסוף הלכות טוען בספק בתנאי אם המתנה בחזקת הנותן או בחזקת המקבל, ואי"ה עוד אקח מועד לשום עיני בזה: אכן העזר סי' קי"א, ואם נתנם במתנת בריא מהיום ולא"מ זוכה בגוף מהיום, אע"ג דבפירות לא זכה עד אח"מ, מ"מ כב"ד אינו גובה מפירות, מרדכי פ' י"ג, עכ"ל תמוה לי, הא בלא"ה במהיום ולאח' שקנה הגוף מהיום ופירות לאח"מ לכאורה אין פירושו דחל קנין הפירות לאח"מ, הא אין קנין לאח"מ, אלא העיקר דקנה הכל מעכשיו אלא דשייר הנותן לעצמו הקרקע לפירות שיגדלו פֿל ימי חײו, א"כ ממילא לגבי הפירות שיגדלו לאח"מ, בכלל הקנין שקנה מעכשיו, וא"כ פשיטא דאין כב"ד גובה ממנו, ועי' מהריב"ל ח"ב סי' ל"ה דמדמי מהיום ולאח"מ ואחריו לפלוני, דלשיטת הרשב"א דמשום פירות אמרינן ג"כ נחלה אין לה הפסק, ה"נ פיון דהפירות זוכה אח"מ אמרינן ביה נחלה אין לה הפסק עיי"ש, משמע ג"כ דהפירות זוכה בה אח"מ, אבל צ"ע, דבפשוטו נראה דזוכה בכלול מעכשיו, אלא דשייר לעצמו הפירות של ימי חײו וצ"ע: והנה ידידי הגאון מה' מאיר בעמ"ח בית מאיר השיב ונ"ל, נ"ל אף במקום דאיתנן מפח שיור מקום פירות אינו יודע במה יקנה למפרע בשעה ראשונה במה שהשאיר לנפשו ולא הקנה אז, דהא ל"א מעכשיו ול"א מהיום על מה ששייר, אלא נ"ל אפשר דהקנין נגמר במה ששייר עד יום מותו בשעה הסמוכה למיתתו, בעוד שכח בינדו להקנות בשעה זו קונה השיור עפ"י שטר מתנה שבידו, שלא שייר לנפשו אלא עד שעה זו, ששוב א"צ ויקנה המקבל כדאיתא דומה לזה בסמ"ע סי' רמ"ח סט"ו בשם הרשב"ם, אבל למפרע משעה ראשונה א"י במה, ובגידון דמהיום ולאח"מ בל"ז לא מטעם שיור איתנו, דאלו פֿן הוי שייר לנפשו פֿל גוף הקרקע, דהרי פֿולה היא מקום הפירות, ומה הגוף שהקנה לו מעכשיו, ותדע, דאלו מפח שיור איתנו מאי קמבעי' ליה בב"ב (דף קמ"ח) את"ל לאחר לא הוי שיור חוץ מפירותיו מהו, הי' לו לפשוט ממתני' (דף קל"ו) הפותב וכו' צריף שיכתוב, ומה מועיל הא אין אדם משייר דבר שלב"ל, אלא דלעצמו שייר מקום, א"ו משום דבמהיום ולאח"מ אינו ענין פֿלל לשיור מקום, דא"כ מה מקום נתן לו מהיום, אלא הענין הוא כדפ"ל רשב"ם והנ"י

דמשמעות מהיום יהא קנוי לך הגוף לבד, ולאח"מ תהי נגמרת המתנה שתאכל גם הפירות אחר מיתתו, ונראה דעתם ודחתה לה בתינו שוב אין מזיק, ויוכל לגמור אחר מיתה, וזה ע"ד שהוצאתי כבר מדעת הרא"ש לענין קנין דבר שלב"ל, אולם פירושו שפיר לשיטת רש"י קדושין (דף ס') דקושניית הגמ' גיטא דמשייר ביה לאו פלוג דכריתות בעי ואפשר דכריהם, משא"כ לתוס' שם משום דאין גט לאח"מ אף התחיל מחיים צ"ע מה יענו למתני הכותב נכסיו לבנו, ובע"כ לדחוק לומר, כמו דהבדל בלשון מהיום ולאח"מ בין פתיבת נכסים לגיטין וקדושין ולענין דלא להוי או תנאי או חזרה, כן לענין מה דלא מפרשינו ולא"מ בדוקא דלהוי הגמר לאח"מ ממש, אלא מפרשינו דהמכונן שיגמר קנין הפירות בשעה הסמוכה למיתתו, והכל מפני שמשעה זו ואילך דלא צריף להם רוצה שיגמר, משא"כ גיטין וקדושין דל"ש הכי, הלשון בדוקא ולאח"מ ממש, ולזה דברי המהר"ם נכונים, עכ"ד: השבתי רחוק אצלי לומר דבגמר קנין הוי לאח"מ או סמוך למיתה, גם מ"ש מעכ"ת דהענין דמהיום יהי קנוי לו הגוף לבדו ולאח"מ ונגמר לפירות, לא ידעתי, כיון דהגוף קנוי מהיום באיזה זכות יאכל הנותן הפירות, הא גדלו בשדה של זה, ע"כ דמשייר לנפשו הפירות בענין דלא הוי דבר שלב"ל, דמשייר מקום הפירות, ומה שהכריח מעכ"ת, דאם דברי מה יקנה למפרע משעה ראשונה במה דהשאר לנפשו ולא הקנה אז, איני יודע התחלה לדברים אלו, דמיד שהקנה לו השדה קנה הכל רק דמשייר לעצמו הקרקע לזכות זה לאכול הפירות שגדלו בתינו.

וכאלו חזר המקבל ונתן לו זכות זה, ואחר מיתת הנותן דפקע זכות זה, ממילא הכל להמקבל, כמו נותן לתבירו קרקע לפירות כל ימי חייו וברור: חזר הגאון להשיב וז"ל, אעתיק לכבודו מה שפתיבתי על קונטרס לאחר ששלחתי מכתבי מול הדרת כבודו, וז"ל, והכי מוכח מהרשב"א בשו"ת סי' תקס"ג במקדיש מהיום ולאחר ל' או לאח"מ לא קדוש כלל שא"א דאילן הקדש יונק משדה הקדש, אא"כ שייר מקום היניקה בפירוש, והובא בחוה"מ סי' רנ"ז בהגה"ה, ומייתי ראיה מדר"ש בב"ב עיי"ש, ויקשה הא מצינו חולין (דף קל"ה) דמשני דאמר חוץ מגזוזתיה כמו בב"ב (דף קמ"ח) באמר חוץ מפירותיה שא"א משייר דבר שלב"ל אמרינו שייר מקום היניקה ועי' שם בתוס' וה"ה באמר בהקדש חוץ מגזוזתיה דהוי נמי דבר שלב"ל אמרינו דשייר וכפירוש דשייר מקום היניקה, משא"כ בדר"ש דלא פ' בהדיא חוץ מחרוב וגם שהוא בעולם, ואין הכרח לומר דשייר מקום היניקה, אלא דממילא אמרינו דלא הי' בכלל המכר, בזה ל"א שייר מקום יניקה אלא בפירוש, ומדמה הרשב"א מהיום ולאח"מ לדר"ש אלו נאמר נמי דמכח שייר מקום צמיחת פירות אתינו נימא נמי דהוי פפירש ששייר מקום היניקה כמו חוץ, א"ו במהיום ולאח"מ לא מכח שייר אתינו, ובהוכחתי לעיל מסוג' (דף קמ"ח) נדע מ"ש לעיל דלא מכח שייעור אתינו, דא"כ מה נתן לו מעכשיו, זהו לאו מידי הוא, דאפשר דמקום צמיחת פירות משייר, ומה שתחתיו עד תהום ארעא נתן לו מעכשיו, אלא דבלא"ה מצד הלשון לא משמע להגמ' דשייר בו שייר, ומזה למד הרשב"א נמי לדמותו לדר"ש, ולא לחוץ מגזוזתיה, ודוק עכ"ל: והשבתי עדיין אין דעתי מסכים לזה, דמה דהוכיח מעכ"ת נ"י מתרשב"א דבעהיום ולאח"מ לא שייר מקום היניקה, לא ידעתי איך אפשר שיהי' בענין אחר, דאם נתן לו הקרקע והיניקה מעכשיו ואכילת פירות יתחיל הקנין לאח"מ כמ"ש מעכ"ת בדבריו הראשונים, סוף סוף איך יתואר שהפירות להנותן

ובמה נשארים לו, הא אין אדם משׁייר דְבַר שלב"ל, וא"א רק ע"י מקום יניקת הפירות, או ברור אף בשיׁיר יניקת הפירות מדמה הרשפ"א להיא דבב"מ מקרי ינקו מהקדש, פיון דגוף הקרקע הני הקדש, ואולי מדרבנן דמתזי פניקי מהקדש וראיית הרשפ"א אף דבהיא דבב"ת דבצי הש"ס למפשט דלא שייר לנפשיה קרקע וקא עדיין יקשה דעכ"פ זכות לו להעמיד החרוב ושקמה עד דיתבשו, א"כ זכות הקרקע ליניקת אילן הוא שלו, ואעפ"כ מקרי יניקה מהקדש, א"כ ה"ה במהיום ולאח"מ, וראיית מעכ"ת מהיא חוץ מגיזומה לענ"ד בפשוטו י"ל, דהתם בחולין מייירי שהגיזה כבר גדלה ואומר עליהם חוץ מגיזומה, גם יש לחלק דהיכי דמקום יניקת צמיחת פירות או גיזה קנוי להקדוש לעולם שאם יגזו הגיזה יחזור ויצמח להקדוש פנה לא מתזי פיוקי מהקדש, משא"כ בחרוב ושקמה דאם יתבשו לא יהי' לו רשות ליטע אחרים, א"כ אין מקום יניקת הפירות קנוי להקדוש לעולם, דאותו מקום עצמו סופו לחזור להקדש פנה מתזי פיוקי מהקדש, לזה דיקמה הרשפ"א שפיר דה"נ במהיום ולאח"מ או במהיום ולאחר ל' פיון דאינו משׁייר יניקת פירות לעולם מקרי ינקי מהקדש, והכי דייקא לישנא דהר"ן בשיטה מקובצת בב"ת דכתב וז"ל ואס"ד שיורי משׁייר וכו' פ"א א"ב דלא שייר ארעא א"ש דאע"ג דמדינא מצי לשיורי אילנות כ"ז שיתקיימו וכדאמרי' בהקדוש אפ"ה פיון שאין לו קרקע, ולכשימות חזור הקרקע להקדש מתזי פאלו ינקי משׁודה הקדש עכ"ל, אבל באמת נ"ל ברור דבמהיום ולאח"מ מדין שיור קרקע לפירות אתינו עלה.

כן נראה לענ"ד: שם סי' קמ"ה בטור, וגם מ"ש דאפילו נתנה רשות לשליח קבלה וכו' הקושיא מבוארת, דהטור סותר עצמו לדבריו סי' ק"כ, דפסק באומר אמרו לסופר ויכתוב דאינו גט כלל, והנה בד"מ תירץ דכוננת הטור דמצד מילי פשר, גם בכתיבת הגט ופסול רק מחמת גזירה חתם סופר ועד עיי"ש, ולכאורה קשה, מנ"ל להטור בסי' ק"כ דאינו גט כלל, דלמא לחומרא דהוי גט, פיון דרק גזירה דרבנן היא, ודלמא לא הקמירו אלא דלא תנשא, ואם נשאת לא תצא, וביותר פיון דמציינו בסוגיין דאף למ"ד פשר ול"ת ליכא חורבא פולי האי, דהבעל לא יצוה כלל לומר להסופר, א"כ אף אי נימא דלמסקנא חשו לחורבא אף כה"ג היינו לפסול הגט, אבל לומר דאינו גט כלל מנ"ל.

ואפשר לומר פיון דקתני במתני' הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב, לישנא דבטל משמע דבטל לגמרי, אף דע"כ לישנא דבטל לאו דוקא, דהא בחתימת העדים לא הוי רק פסול דדבריהם משום מזונייה מתוכו, כדנראה הסכמת הטור סי' קל"א פהרמב"ם דמזונייה מתוכו לא הוי רק פסול דרבנן ולא בטל, עי' פ"י, מ"מ נקט בטל משום שאמרו לסופר לכתוב, עוד נ"ל דהוכיח הטור דהוא בטל מדנהוצר הש"ס לומר דשמואל סבר פנותיה בחזא ופליג בחזא, ואם איתא דבאומר אמרו גם לר"י לא תצא, הלא מצי סבר שמואל לגמרי כר"מ, וקא דקאמרי ונהדר צריף תלמוד היינו לענין תצא, דאם כ"ת הוא הוי על כתב הגט באומר אמרו ולא תצא, ע"כ מוכח דלר"י באומר אמרו הדין דתצא, ובאמת מה"ט לכאורה תמוה הכ"מ שכתב בכוננת הרמב"ם דאומר אמרו פסול מחמת גזירה אטו מילי ממש בלא א"א, ומסתפקנא לי' להרמב"ם אם בטל דקתני לגמרי, או דהוא רק פסול דרבנן פיון דהוא מחמת גזירה עיי"ש, ובזה תקשי הא פניל הרמב"ם פללא דבכ"מ דנזכר בחבורו פסול אם נשאת ל"ת, ואיך אפשר לספק ולומר דבאומר אמרו דל"ת.

א"כ מנ"ל להגמ' לומר דפליג עלה בחדא, הא מצי סבר לגמרי כר"י וכנ"ל, ונ"ל, למה דתמה הלח"מ אמאי השמיט הרמב"ם איבע' דשמואל, הא נ"מ לענין ביטול הגט דאורי', ומה שתירץ הלח"מ דהוי ב' ספיקא להחמיר, אינו מספיק לשיטת הכ"מ, דהא אינו פסול בא"א רק דרבנן ולענין דאורי' לא הוי רק חד ספק להחמיר ונימא דלחומרא מגורשת, ומלבד קושיות הלח"מ על השמטת הרמב"ם, קשה יותר על פסקא דהרמב"ם הלכה ה' שכתב הגט בטל, ואמאי בטל לגמרי, הא הוי רק ספק דלמא פתבו פתב ידן והוי על הפתיכה כא"א ופסול רק דרבנן, ואף שחתמו ג"כ אחרים הוי רק מזונייה מתוכו פיון שפסרו בעידי מסירה, [ומה"ט דקדק הרמב"ם בלשונו הזקב שהרי פתבו מי שלא צוה לכתוב, דמשמע רק מטעם הפתיכה ולא משום החתימה, והיינו דהוי מזונייה מתוכו, ולחנם נדחק הלח"מ], וא"כ תקשי כנ"ל, איך סתם הרמב"ם דהגט בטל, הא איבע' דשמואל לא איפשטא, ובהכרח צ"ל דס"ל להרמב"ם פשיטת תוס' דאיבע' דשמואל רק מחמת הכרח דבהכרח צריך לצרף אחר, דס"ל חתם סופר ועד פסול, אבל בלא"ה מפרשינו דתרתיה קאמר וכמ"ש מהרש"א א"כ למה דפסק הרמב"ם חתם סופר ועד פשר ליחא לאיבע' דשמואל, ומעתה א"א לומר דשמואל סבר ג"כ דא"א פסול דרבנן, ואיבע' רק לענין תצא, דא"כ מה"ת נפרש דלאו תרתיה קאמר הבעל, הא אפשר בכתב סופר ועד דכשר לשמואל, וליכא חורבא כמ"ש תוס' ואי דבאינו מובהק הוא דפסול דרבנן, הא גם אם פנונתו לכתב ידן והוי על הפתיכה כא"א הוי ג"כ פסול דרבנן וכיון דממנ"פ פסול דרבנן יש פאן, נימא דהבעל תרתיה קאמר, וביותר אם איתא דא"א פסול מדרבנן ממילא ליכא חורבא, וראוי להכשיר חתימת הסופר והעד, דר"י מכשיר מה"ת חתם סופר ועד, וממילא נימא דתרתיה קאמר הבעל, אע"כ דלשמואל א"א פשר לגמרי ומינושב קושיא הנ"ל על הכ"מ: אמנם נראה דלהרמב"ם לא יתכן לומר כפי התוס', דהא לשיטת תוס' קשה לס"ד דהש"ס דשמואל פשר ול"ת וחתם סופר ועד פשר איך מפרשי האיבע' דשמואל, גם מה קאמר ותפשוט מדר"י, הא בג' ליכא למבעיא פלל, וכתבו תרתיה משמע, ולזה נראה דכוננת תוס' דס"ל למסקנא דמכריע שמואל דבאומר לג' הלכה כר"מ ובא"א ס"ל כר"מ, קשה הא גם ר"מ סבר מקילי לא מימסרן, והא דכשר בב"ד דהוי כא"א מנ"ל דר"י פליג בהא, דלמא סבר ג"כ דב"ד הוי כא"א, והא דפסול היינו דא"א ג"כ פסול, וכיון דשמואל פסק דא"א פשר ממילא גם בד' לתכשר, ולזה ס"ל לתוס' דבד' הוי מעלה לענין זה דלא קפיד עליהו, והרשות להם למנות לאחר וס"ל לר"מ דרשות בעלמא ג"כ מהני דלא הוי מקילי והוי פנותן רשות בפירוש, ור"י סבר דא"א בפירוש ג"כ לא מהני, ובזה ס"ל לשמואל להכרעה, דכוננתן רשות פיון דמ"מ הם ג"כ שלוחים ויכולים לעשות בעצמם מה שנותן רשות העיקר דאינו מקפיד עליהם, ומ"מ הם עיקר הממנים לשליחות שהם העושים לשליח אחר והוי מקילי ולא מהני, אלא היכי דהם אינם שלוחים למעשה זה ואומר בפירוש אמרו לסופר דזהו עיקר השליחות למנות אחר, ובשליחות הבעל הוא עושה שליח בכה"ג מקילי דממנסרן [ויכמו שגבאר החילוק לפנינו] והוי שפיר דברי שמואל להכרעה דא"א להיות ממסרן, אא"כ ממנה אותו בפירוש לזה שיהא שלוחו לעשות שליח לכתובה, א"כ י"ל דגם תוס' ס"ל דלס"ד דהש"ס איבע' בפשוטו ואף בג' דלמא כתב ידן, והוי על הגט פאומר אמרו, אף למסקנא דמוכח דרשות בעלמא לא מהני לשמואל א"כ בג' וכן בב' למ"ד חתם סופר ועד פשר דאפשר להם ג"כ לכתוב ולחתום,

אֵלָא דְעַל הַפְּתִיבָה לָא קַפִּיד וְהוּי רְשׁוּת וּבְזָה לְשִׁמוּאֵל לֹא מִמְסָרֵן דְדַמִּי לַב"ד, וְלִזְה
מְפָרְשֵׁי תוּס' דְבַהֲכַרְח צָרִיכִים לְצַרְף אַחַר, וְהוּי כְּמַמְנָה אוּתָם לְעֵשׂוֹת שְׁלִיחַ לְכַתּוּב אוּ
לְחַתּוּם [וּמ"ש וְה"ה דַּהוּ"מ לְהַקְשׁוֹת אִיפְכָא אִי פְתוּבוּ פְתַב הַגָּט, הִינּוּ דַס"ל פִּי הִיכִי
דְלִמְסָקְנָא הַאִיבְעִי אִי רַק פְּתַב הַגָּט אוּ רַק פְּתַב יָדוֹ, ה"נ לַס"ד אִיבְעִי פִּן דְדַלְמָא לָא
קַפִּיד רַק עַל אֶחָד מֵהֵן] וּכ"ז לְפִי הָאָמֶת דְשִׁמוּאֵל סָבַר פְּנוּתִיה בְּחֻדָּא וּפְלִיג בְּחֻדָּא, וּמַעְתָּה
מִמִּילָא לִיתָא לַמ"ש דַּהוּי גּוּפָא תַקְשֵׁי לְשִׁיטַת הַכ"מ דְלִמָּא שְׁמוּאֵל סָבַר ג"כ כַּר"י דַּא"א
פְּסוּל דְרַבְּנָן וּבְעִי לְעַנְיָן תַּצָּא, וּבְאָמֶת חַתָּם סוּפֵר וְעַד פֶּשֶׁר, אֵלָא הִיכִי דְלֹא קַפִּיד לְחוּד
הוּי בְּכַלל א"א וּפְסוּל רַק מְדַרְבְּנָן, וְאִיבְעִי דְשִׁמוּאֵל בְּפִשְׁטָא דְלִמָּא פְתַב יָדוֹ כְּמֹו דְמוֹכְרַח
לוֹמַר לַס"ד דַּהוּ"ס פִּן נְאָמַר לְמִסְקָנָא, [וְאֶדְרַבָּא יוֹתַר נִרְאָה לוֹמַר לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְבַד'
לַר"י ג"כ א"א מִמֶּשׁ וּפְסוּל רַק מִשׁוּם גְּזִירָה כְּמֹו בַּא"א, וְהָא דְמַכְרִיעַ שְׁמוּאֵל, וְהִינּוּ
דַס"ל דְבַפִּירוּשׁ א"א לָא מַחְלָפָא בְּמִילֵי מִמֶּשׁ דְגִלּוּי לְכָל דַּא"א לָא הוּי מִילֵי, אַבְל בַּד'
דְלֹא נִגְלָה לְכָל דַּהוּי כַּא"א פְּסוּל דְרַבְּנָן אִטּוּ מִילֵי מִמֶּשׁ, וּמִינְיָשׁב בְּזָה הָא דַּהוּשְׁמִיט
הַרְמַב"ם דְמַחְפִּי דַבְּג' נְאָמַר תְּנוּ דַּהַגָּט בְּטַל דְבְּאָמֶת הוּי רַק פְּסוּל, וְזֵה מִמִּילָא יִדְעִינוּ דַּהוּ
אֶפִּילוּ בַּא"א פְּסוּל וּק"ל] וְקוֹשְׁיָתֵינוּ עַל הַכ"מ בְּמַקּוּמוֹ עוֹמְדַת: וְנִרְאָה לִינְשַׁב לַמ"ש
הַגָּט פְּשׁוּט לִינְשַׁב קוֹשְׁיָתֵי הַלַּח"מ הַנְּ"ל דַּס"ל לְהַרְמַב"ם דַּע"כ לָא מְבַעֲי לְשִׁמוּאֵל אֵלָא
לְמָה דַס"ל דַּא"א פֶּשֶׁר, אַבְל לְמָה דְפִסְקִינוּ א"א פְּסוּל יֵשׁ לְנוּ לְפָרְשׁ דְכַתְּבוּ תַרְתִּי קְאָמַר,
דַּמַּה"ת יִרְצָה הַבַּעַל דִּיאֲמָרוּ לְאַחַר וְיִהְיִי הַגָּט פְּסוּל עֵינֵי"ש, וְלֹא פְתַב הַכְּרַח לְזָה, לְזָה י"ל
דְקִשְׁיָא לִיָּה קוֹשְׁיָתֵינוּ הַנְּ"ל עַל הַכ"מ, וְהוֹכִיחַ הַרְמַב"ם דְפִסְקִיא לִיָּה לַהוּ"ס סָבַרָא זֹו
דָּאִם א"א פְּסוּל בְּוֹדָאִי אֲמָרִינוּ דַּהַבַּעַל תַּרְתִּי קְאָמַר, מַש"ה מְוֹכְרַח לוֹמַר דְשִׁמוּאֵל פְּלִיג
אַר' יוֹסִי דַּא"א פֶּשֶׁר וְא"כ יָפָה עֵשָׂה הַרְמַב"ם דַּהוּשְׁמִיט אִיבְעִי דְשִׁמוּאֵל, דַּמְנַ"פ הַגָּט
בְּטַל, וְאִם א"א הוּא רַק פְּסוּל לַר"י מִמִּילָא מַכַּח קוֹשְׁיָתֵינוּ הַנְּ"ל מוֹכַח דָּאִם א"א פְּסוּל
אֲמָרִינוּ כְּתָבוּ תַרְתִּי קְאָמַר וּמִמִּילָא הַגָּט בְּטַל, וְא"ש הַכָּל, וּמַעְתָּה י"ל דְלַהֲטוּר לָא נִיחָא
לִי בְּכָל זֵה, וְהוֹכִיחַ מַחְמַת קוֹשְׁיָתֵינוּ דַּא"א בְּטַל לְגַמְרִי, וּמִינְיָשׁב דְבַרִּי הַד"מ: אֲמַנְם
עַכ"ז לֹא הוֹנַח לִי, דַּא"א דַּא"א פְּסוּל מְגִזִּירָה דְרַבְּנָן דַּחַתָּם סוּפֵר וְעַד, אַף דְמוֹכְרַח
דַּהַחְמִירוּ לוֹמַר תַּצָּא מ"מ נִימָא דְלַהַחְמִיר מְגִזִּירָת, וּבְקַבְלָה קְדוּשִׁין מֵאַחַר תַּצְטָרְף גָּט
מַהֲב', וּמְלִשׁוֹן הַטוּר דְלֹא הוּי גָּט כָּלל מִשְׁמַע דְאַפִּילוּ לְהַקֵּל כֵּן, גַּם הִיא גּוּפָא תַקְשֵׁי כַּנְּ"ל
דְלִמָּא שְׁמוּאֵל סָבַר כַּר"י וּבְאָמֶת דַּתַּצָּא וְדַאִי, וְהַדְבָר צָרִיף תַלְמוּד, דְקְאָמַר הִינּוּ דַתַּצָּא
וְדַאִי, אִם מְדַאוּרֵינִי אוּ דְרַבְּנָן, דַּהוּי כַּא"א, וְנ"מ בְּפִשְׁטָה יָדָה וּקַבְלָה קְדוּשִׁין מֵאַחַר,
וְהַעֲקָר נ"ל בְּכַוֵּנַת הַטוּר כַּמ"ש הַדְרִישָׁה דַס"ל פְּהַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א, דַּהוּ דְפְסוּל לַר"י
בַּא"א וְלֹא אֲמָרִינוּ דַּהוּא מְמַנָּה לְסוּפֵר שְׁלִיחַ שְׁלֹא בְּפָנָיו דְכַתִּיב וְכַתַּב לָהּ לְשָׁמָּה, וְלֹא
הוּי לְשָׁמָּה עַד יִשְׁמַע הַסּוּפֵר מִהַבַּעַל מִמֶּשׁ, [וְאַף מְדַאוּרֵינִי בְּטַל דְלֹא הוּי לְשָׁמָּה, דְלֹא
כַּהֲב"ש סִי' ק"כ] אַבְל בְּשְׁלִיחַ לְקַבְלָה מְהַנִּי וּכַמ"ש הַרְשָׁב"א בְּלִשׁוֹנוֹ אַא"כ אֲמָרוּ לוֹ
שְׁיִמְנָה שְׁלִיחַ אַחַר, וְכֵן מְבִנְיָר בְּטוּר חוּה"מ סִי' רַמ"ד, דְלַהַרְמַב"ן בְּמַתְנָה בְּאוּמַר אֲמָרוּ
לְסוּפֵר סַתָּם מְהַנִּי, [וּמ"ש הַר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּשְׁלִיחַ לְקַבְלָה דְכָשֶׁר בְּמִינְתוֹ לְשְׁלִיחַ,
לְאוּ דוֹקָא שְׁמִינְתוֹ בְּפִירוּשׁ דְכָל א"א הוּי מִינְיָ שְׁלִיחוֹת, וְכֵן בַּה"מ פ"ז הַלְכָה כ"ב מַהֲל'
גִּירוּשִׁין הַבִּיא תַחֲזִיקָה לְשׁוֹן הַרְמַב"ן הַנְּ"ל וְכַתַּב עֲלָהּ וְאַף הַרְשָׁב"א וְכו' וְהַעֲתִיקוּ לְשׁוֹן
הַנְּ"ל, הַרִי דַס"ל דְלֹא פְלִיגִי, וּבְכָל עַנְיָן הוּי מִינְיָ שְׁלִיחוֹת וְהָא דְבְּאוּמַר שְׁיִמְנָה שְׁלִיחַ
לְקַבְלָה סַתָּם הוּי מִינְיָ שְׁלִיחוֹת אַף דְלֹא הוֹבְרַר עֲדִינּוּ מִי יְבָרַר הַשְׁלִיחַ וּקִי"ל אִין בְּרִירָה,

וצ"ל דהשליחות חל באותו שעה שיברר וימנה אותו השליח ואז הוא מברר ואומר עכשיו מי שימנה שליח אני ממנה אותו, דאז פשיבנרר יעשה שליח שלי, וכן מצאתי אח"כ בנודע ביהודא סי' צ"א שכ"כ מסברא דנפשי' ויש לו ראיה ממה שפתיבנו, [וא"כ י"ל דס"ל להטור פהרשב"א והרמב"ן, מש"ה פסול בסי' ק"כ, ומה דהביא ראיה בסי' קמ"א מאמר אמרו לסופר, היינו פנין דחזינו דבאמת מכשיר שמואל בא"א, ע"כ דלא הוי מילי, ממילא אף לדין דקיי"ל פרב אשי דפסול היינו בכתיבה משום לשמה, אבל לענין קבלה קיי"ל סברת פשמואל דמהני א"א: אולם קשיא לן טובא דממנ"פ אם נימא טעמא דשמואל דכשר בא"א דהוי מינוי שליחות, ע"כ שמואל סבר אף בעושה שליח שלא בפניו הוי לשמה, וע"כ הא דפליג שמואל על ר"י בהך סברא לענין מינוי שליחות שלא בפניו לכתיבה, היינו דסבר טעמא דר"מ דמכשיר בג' דס"ל דבד' הוי כמנה שיעשו שליח, והוי מינוי שליחו' שלא בפניו, א"כ תקשי אמאי פסק שמואל כר"י בב"ד, דלמא גמ ר"י סבר דהוי מינוי שליחו', אלא דס"ל דלא מהני, אבל למה דסבר שמואל דמינוי שליחו' שלא בפניו מהני, הו"ל לפסוק כר"מ, ואי דסבר שמואל דטעמא דר"מ דס"ל דהב"ד הם הממונים שליח, וס"ל דבא"א מילי ממסרן וכו' ע"כ ר"י חולק דאם מילי ממסרן, הוי השומע מב"ד פשומע מבעל והוי לשמה, א"כ מנ"ל דר"מ פליג על ר"י, דלמא סבר ג"כ מינוי שלא בפניו לא מהני לכתיבה והא דמכשיר בג' דהוי שומע מפיו, דהב"ד הם הממונים שליח ועשייתם פעשית הבעל ומנ"ל לשמואל לחלוק על ר"י, א"כ ממנ"פ תיקשי בקצרה אי ס"ל טעמא דר"מ דהב"ד הוי מינוי שליחו' שלא בפניו, הו"ל לפסוק כר"מ ואי טעמא דר"מ דמילי ממסרן לשליח, הו"ל לשמואל לפסוק כר"י דמינוי שליחות לכתיבה בעי' דוקא בפניו, בשלמא על הרמב"ן לק"מ, די"ל דלכ"ע בעינין מינוי שליחו' בפניו, והא דמכשר שמואל בא"א, דס"ל דלא הוי מילי רק היכי דהבעל מצוה להסופר שיכתוב ולא נעשה שליח א"כ הוא פותב בעצמו, אבל פשהוא חוזר ומצוה ממילא לא עשה הוא שום מעשה שליחות, אין ידו פיד הבעל ולא נכנס במקומו, אבל כל שנעשה שליח להך גופא למנות שליח אחר יכול לעשות כן דזהו עיקר השליחות, ובכה"ג מילי ממסרן, וממילא הוי לשמה, דמה שהשליח ממנה אותו הוא בשליחות הבעל, ומה ששומע מהשליח פשומע מהבעל, ובאמת י"ל דא"א תרתי איתנוהו בה, דהוי בכלל מינוי שליחות שהוא עושה שליח, ובכללו ג"כ שהשליח יעשה לאחר שליח ובכתיבת הגט לא מהני משום מינוי שליחות דבעינין בפניו, וס"ל לשמואל דבאמת מהני מחמת דהשליח ממנה אותו, דבכה"ג מילי ממסרן וכו' קיי"ל כר"י דאף בכה"ג מילי לא מימסרן, ופסול הגט, אבל בשליח לקבלה מ"מ מהני אף דמצד דהשליח ממנה אותו לא מהני, מ"מ מהני מצד מינוי שליחות של האשה אף דמשאואל אין ראיה פלל דהוי מינוי שליחות בכללו, מ"מ י"ל דס"ל פן להרמב"ן מסברא, ומש"ה פשר במתנה ובקבלה אף להטור דמביא ראיה משמואל, ע"כ דלא ס"ל דטעמא דשמואל דבכה"ג מילי ממסרן, דהא בזה קיי"ל כר"י דמילי ממסרן כה"ג, ובזה אין חילוק בין כתיבה לקבלה, אע"כ דס"ל דטעמא דשמואל דהוי מינוי שליחות, ומביא הטור ראיה לזה הסברא דהוי מינוי שליחות, וא"כ תקשי פנ"ל, פן נראה לענ"ד: שם סי' קמ"ה, ודאי פל שמת בחייה קאמר, זהו לשון הרשב"א בחידושו, ותמוה לי, דהא הרשב"א כתב תחילה ש"מ שאמר אם מתי, פנונתו מחולי זה, אבל לא אם מתי לעולם קאמר, וראי' מדאתקין שמואל בגיטא אם מתי, וא"א

דלעולם קאָמער נאָם לאַ מַתִּי ג"כ לעולם קאָמער, אײַך אָפֿשֶׁר לתנאי זֶה שְׁלֵא יָמוּת, וא"א לומר אַם מַתִּי לעולם בְּחַיֵּיךָ קאָמער, א"כ אָפֿילוֹ אומר אַם מַתִּי מַחֲלִי זֶה, נִימָא ג"כ דְּבַחַיֵּיךָ קאָמער, וְהָרִי קַתְּנִי יָמִים שְׁבַנְתִּים וַיִּוְרְשָׁה, וחכ"א מְגַנְרֶשֶׁת לְכָל דְּבָר וַאֲיִנוֹיִוְרְשָׁה, הָרִי אָפֿילוֹ מֵתָה בְּחַיֵּי הָרִי גַט, אֲלֵא וַדַּאי פֶּל שֶׁהַתְּנָה מִתּוֹךְ חֻלְיוֹ אַם מַתִּי מַחֲלִי זֶה קאָמער, אֲבָל אַם מִתּוֹךְ בְּוִרְיוֹ הַתְּנָה אַם מַתִּי וַדַּאי פֶּל שְׁמַת בְּחַיֵּיךָ קאָמער, וְכָל אִי מַתִּי הָרִי זֶה גַט דּוֹמָה לע"מ שְׁתַּצֵּא חֲמָה מְנַרְתְּקָה שְׁסוֹף הַתְּנָאִי לְהַתְּקִינָם וְהוּא מִתְּנָה בְּכַף עכ"ל, הָרִי מְפָרֵשׁ דְּסַתְּמָא אִינוּ כּוֹנְנָה בְּחַיֵּיךָ, וא"כ בְּהַתְּנָה מִתּוֹךְ בְּוִרְיוֹ אַמַּאי בְּעִינֵי שְׁמַת בְּחַיֵּיךָ דּוֹקָא, וְאִם נִימָא דְּמַכַּח דְּהַתְּנָאִי מִיִּנְתֵּר דְּהָא בְּוַדַּאי יִתְקַיֵּי מִש"ה מְפָרֵשִׁינֵי דְּבַחַיֵּיךָ קאָמער, א"כ אַזְדָּא לְרֵאֲיִית הַרְשָׁבָ"א דְּבַהֲוֹתְנָה מִתּוֹךְ חֻלְיִי, דְּכּוֹנְנָתוֹ לְחֻלְיִי זֶה מִדְּאַתְמָן שְׁמוּאֵל בְּגִיטָא דְּדַלְמָא בְּחַיֵּיךָ קאָמער, וְשִׂאֲנִי בְּאַם מַתִּי מַחֲלִי זֶה, דְּאַיִן הַתְּנָאִי מִיִּנְתֵּר, מִש"ה לֹא מְפָרֵשִׁינֵי דְּבַחַיֵּיךָ קאָמער, אַע"כ דְּאַיִן בְּזֶה חִילּוֹק, דְּכָל שְׂאִין מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹנוֹ סוֹבֵל דְּבַחַיֵּיךָ קאָמער, אַף דְּמִיִּנְתֵּר הַתְּנָאִי לֹא מְפָרֵשִׁינֵי הָכִי וְאַמְרִינֵי בְּאַמַּת דְּהַתְּנָאִי פֶּטוּמִי מִיִּלִּי וְכִדְסִינִים הַרְשָׁבָ"א דְּהָרִי כְּמוֹ ע"מ שְׁתַּצֵּא חֲמָה מְנַרְתְּקָה וְהָרִי אַם נְפָרֵשׁ דְּבַחַיֵּיךָ קאָמער שְׁפִיר הָרִי עֲנֵינֵי תְּנָאִי, וְאַיִנוֹ דּוֹמָה לְאַם תַּצֵּא חֲמָה, וְצַלע"ג: תְּשׁוּבָה פֶּט לִידִידֵי הָרַב ר' יַעֲקֹב בַּק"ק ווִילְעָהן.

ע"ד שְׁטַר ח"ז שְׁנַכְתָּבִים חוּץ מְקַרְקְעוֹת, אַם נְכָלֵל גַּם הַבְּתִים שְׂאִינוֹ דָּר בְּהֵם אֲלֵא שְׁמִשְׁפִּירִים לְאַחֲרִים: נִרְאֶה דְּאַיִן לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָקִים לְדוֹן בְּאַוּמְדָּנָא וְלְהוֹצִיא מִיִּוְרְשֵׁי דְּאוֹרֵינִי נְגַד לְשׁוֹן הַסְּתוּם בְּשְׁטַר חוּץ מְקַרְקְעֵ, דְּבַפְּשׁוּטוֹ פֶּל הַקְּרַקְעוֹת בְּכָלֵל, אַף לְמָה שְׁהַעֲלָה בְּתַשׁוּי חֲזִינוּף בֵּית יְהוּדָא לְמִיזֵל בְּתַר טַעְמָא שְׁפַתְבַּ הַנ"ש הַטַּעַם דְּכּוֹתָבִים חוּץ מְקַרְקְעֵ וְסַפְרִים שְׁהוּא דְּבָר מְסוּנִיִּים וְאַיְכָא עֲגַמַת נְפֶשׁ טְפִי אַם יֵאבֵד מִתּוֹךְ מְשַׁפְּחָתוֹ, מִשׂא"כ מְטַלְטְלִי דְּמִיִּדִי דְּלֹא קַפְדִּי אִינְשֵׁי אַף אַם תְּסוּב לְבֵית אָב אַחַר עכ"ל, מְזַה דּוֹן הַחֲזִינוּף ב"י דְּפְשִׁיטָא דְּרַק בְּבֵיתוֹ וּמְקוּמוֹת בְּבַח"נ אִיכָא עֲגַמַת נְפֶשׁ כְּשִׁרְוָאָה בְּיַד אַחַר, אֲבָל לֹא בְּשִׁדוֹת וְכַרְמִים וְכֵן בְּתִים הַעוֹמְדִים לְסַחֲוֶרָה לְרִנּוּחַ ל"ש עֲגַמַת נְפֶשׁ, לֹא יִדְעַתִּי מִנ"ל הָא דְּבַפְּשׁוּטוֹ כּוֹנְנַת הַנ"ש דְּכָל דְּבָר הַקְּבוּעֵ הִינְנוֹ קַרְקְעוֹת יֵשׁ עֲגַמַת נְפֶשׁ אַם תְּסוּב מִמְטָה לְמְטָה, וְדִי בְּזֶה אַם נֶאֱמַר דְּקַרְקְעוֹת הַעוֹמְדִים לְסַחֲוֶרָה, דְּהִינְנוֹ לְקַנּוּתֵם וּלְמוֹכְרֵם בְּרִנּוּחַ פִּינּוֹן דְּעוֹמְדִים לְצִאָת מְרִשׁוֹתוֹ כְּמַטְלְטְלִי דְּמִי לעֲנֵינֵי זֶה, וְאַיִן בְּזֶה קַפִּידָא לְשׁוּב לְבֵית אָב אַחַר, פִּינּוֹן דְּבַלֵּא"ה הָיוּ עוֹמְדִים לְכַף, אֲבָל שְׁדוֹת וְכַרְמִים דְּאַיִן הַמּו"מ בְּהֵם לְקַנּוּת וּלְמַפְּוֹר אֲלֵא לְהַחֲזִיקֵם לְעַצְמוֹ לְעַבְדָּם וּלְאַכְוֵל מְפִירוֹתֵיהֶם וּלְמַפְּוֹר פִּירוֹתֵיהֶם לְהַרְוּוּתֵם, וְכְמוֹ בַנ"ד דְּהַרְוּוּתֵם הִנֵּה לְעַשׂוֹת מֵהֶם מְרַעָה לְצִאָן וּבְקַר י"ל דִּישׁ בְּהֵם עֲגַמַת נְפֶשׁ פִּינּוֹן שְׁהוּא דְּבָר מְסוּנִיִּים לְהִיּוֹת תְּמִיד בְּחֻזְקַת לְאַכְוֵל פִּירוֹתֵיהֶם וְהַקְּרוֹן הִנֵּה קִינְיַת לּוֹ, אַף דְּאַפְשֶׁר הִנֵּה לְפַעְמִים רְצוֹן הַבַּע"ד לְמַכְרֵם אִין מְזַה רְאָיָה, דְּפְשִׁיטָא דְּלַפְעָמִים מוֹכֵר אָדָם בֵּית דִּירְתוֹ בְּעַד הוֹן רַב, וְכִי נֹאמֵר דְּרֵאִינוֹ שְׁזַה בִּיקָשׁ לְמַפְּוֹר בֵּית דִּירְתוֹ לְקוֹנָה בִּיקָר הַרְבֵּה דִּיטְלוֹ בְּנוֹת חַלֵּק שְׁטַר ח"ז מְזַה, א"כ י"ל דְּתִלִּי רַק אַם קִנְיָאֵם לְהַשְׁתַּפֵּר לְחֻזּוֹר וּלְמַכְרֵם אוֹ דְּקִנְיָאֵם שְׁיִהִיָּה תְּמִיד בְּחֻזְקַתוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם הֵן לְדוֹר בְּהֵם הֵן לְעַבְדָּם לְאַכְוֵל מְפִירוֹתֵיהֶם, וְיִמָּה דְּהוֹכִיחַ הַחֲזִינוּף ב"י דֹּא"כ פֶּל אַחַד יַעֲרִים וְיִקְנֶה קַרְקְעוֹת בְּכָל מְעוֹתֵיו וְיִשְׁפִּירֵם פְּדִי לְהַפְּקִיעַ זְכוּת בְּנוֹתֵיו, אִין זֶה הוֹכְחָה כ"כ, דְּאַיִן זֶה מְדַרְךָ לְהַלְבִּישׁ מְעוֹתֵיו בְּקַרְקְעוֹת שְׁשֻׁכְרֵם מוּעַט בְּפֶרֶט הִיכִי דְּבַשְׁעַת כְּתִיבַת שְׁטַר ח"ז כְּפָר הִנֵּה לּוֹ קַרְקְעוֹת אֵלוֹ, הָרִי חֲזִינוֹ דְּלֹא הַעֲרִים אַף דְּלִפִּי גְּוִסְחַתְּנֵנוּ בְּשִׁטְרוֹת בְּכָל יַפּוּי

פח שְׁיִהְיֶה הַכֹּל נִדְרָשׁ לְטוֹבַת בַּעֲהַשׁ"ט, מ"מ זֶהוּ בְּסִפְיָא דְלִישְׁנָא, אֲבָל בְּלִשׁוֹן חוּץ
מִקְרָקְעוֹת אֵין בְּזָה סִפְק בְּעֲצָמוֹת הַלִּשׁוֹן דְּפִשְׁיטָא דְהַכֹּל בְּכֹלל קְרָקְעוֹת אֲלָא שְׁאֵנוּ בְּאֵנו
לְהוֹצִיא מִשְׁמַעוֹת הַלִּשׁוֹן בְּכַח אֲנִימָדָנָא, וְעֵינֵין תִּשׁוּ מֵהַרִּי"ט ח"א ס' קכ"ב וּבְתִשׁוּ חכ"צ
ס' ד' וְלַעֲנִיד בְּזָה וְכִיּוֹצֵא בְּזָה יֵשׁ לְהַרְבּוֹת בְּדִבְרִים עַל הַבַּע"ד לְהַבִּיאוּ לִידֵי פִשְׁרָה
הַרְאוּהִי: תְּשׁוּבָה צַעֲבֻדָּא הָוִי פִק"ק פְּרִינְדְלָאָד, זְקוֹן אֲחָד נִפְטָר וְאֵלְמַנְתוּ הַרְאַתָּה לִי אֵת
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה בְּכַתֵּב בֵּינוּ לְבִינָה בְּיוֹם שְׁנַשְׁאֵת לֹו זָה ג' שְׁנִים, שְׁבָאֵם הוּא יַעֲדָר בְּחִיָּה
תִּירֵשׁ אוֹתוֹ וְתִתֵּן לָהּ כָּל עֲזָבוֹנוֹ, וְאֵם הִיא תַעֲדָר בְּחִיָּיו יִירֵשׁ הוּא תְּחַי עֲזָבוֹנָה וְהַשְׁאָר
יִטְלוּ יוֹרְשִׁיהָ, וְקִנְיָנָא וְכו': הִנֵּה בְּפִשׁוּטוֹ דִּין זָה עָרוּף בְּסוֹנְגִיָּא דב"ב (דָּף קכ"ח) דְּעַל מַה
דְּקִתְּנִי בְּמִתְנִי דָאֵם אָמַר עַל מִי שְׁאֵינוּ רְאוּי לְיוֹרְשׁוֹ שְׁיִרְשְׁנוּ דְלָא מְהַנִּי, וְאֵם כְּתֵב בֵּין
בְּתַחֲלִילָה בֵּין בְּאַמְצַע בֵּין בְּסוּף לִשׁוֹן מִתְּנָה דְבְּרִי קִיָּמִים פִּיצַד שְׁנָה פְּלוֹנִי יִרְשְׁנוּ וְתִתֵּן
לוֹ זֹו הִיא מִתְּנָה בְּסוּף, וְכֹן פְּסָקוֹ הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַש"ע: וְאוּלָּם אַחֲרֵי הָעֵינוּ יֵשׁ לְדוֹן
טוֹבָא בְּזָה, א' דְּמִדִּין מִתְּנָה ג"כ לָא מְהַנִּי דְהָא אֲמַרִּינוּ ב"ב (דָּף קל"א ע"ב) דְּכַתְּבָתָּה כָּל
נְכָסִיו לְאִשְׁתּוֹ לָא עֲשָׂאָה אֲלָא אֲפוּטְרוֹפְס וּמִבְּעַל לָן בְּבָרִיא אִיף, וּפְסָק הַרְמַב"ם דְּאִפִּילוּ
בְּבָרִיא הָכִי הוּא, וְכַתְּבָתָּה הַר"מ בְּשֵׁם הַר"י מִיגֵשׁ פִּינוֹן דְּהִיא אִיבְעַל דְּלָא אִיפְשָׁטָא לְקוּלָּא
עֲבָדִינוּ, וְדָנִין אוֹתָהּ רַק לְאֲפוּטְרוֹפְסָתָּה, וְהָכִי פְּסָקִינוּ בַּש"ע אַה"ע (רְס"י ק"ז) דְּהַכּוֹתֵב
נְכָסִיו לְאִשְׁתּוֹ בֵּין בְּרִיא בֵּין שַׁכ"מ אַעפ"י שְׁקִינוּ מִיָּדוּ לָא עֲשָׂאָה אֲלָא אֲפוּטְרוֹפְס, וְהִנֵּה
יֵשׁ לְדוֹן לְשִׁיטַת הָרָא"ש דְּכַכּוֹתֵב כָּל נְכָסִיו לְבָנוּ בְּלִשׁוֹן יִרְוֶשָׁה דל"א דְּעֲשָׂאוּ אֲפוּטְרוֹפְס,
דְּעֵנִין יִרְוֶשָׁה לָא שְׁיִיף עַל אֲפוּטְרוֹפְס, וּמִזָּה אֲנִי מְסַתְּפֵק דְּאֲפִשְׁר בְּכַתְּבָתָּה לְאַחַר לִשׁוֹן
יִרְוֶשָׁה וּמִתְּנָה בְּתַחֲלִילָה אוּ בְּסוּף, דְּמַהֲנִי לִישְׁנָא דִּירְוֶשָׁה לְאַגְלוּנֵי דְאֵינוּ עוֹשִׂהוּ
לְאֲפוּטְרוֹפְס בְּעֵלְמָא, וּמִמִּילָא זֹוכָה מִפְּח לִישְׁנָא דְּמִתְּנָה, עוֹד יֵשׁ סְנִיף בנ"ד דְּלָא הִנִּיחַ
בְּנִים רַק בְּנֵי אַחִיו, דְּדַעַת הָרָא"ש בְּתִשׁוּבָה דְּלַגְבֵי ב"א לָא יַעֲשֶׂה אֲפוּטְרוֹפְסָתָּה, וְאִף דָּגַם
בס"ס קִי"ל דְּאֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן פְּדַעַת הָרָא"ש פ"ק דבב"ק מ"מ בנ"ד דְּהִיָּה ג"כ קִנְיָן
דְּבָזָה ס"ל ג"כ לְקַצַּת מְרַבְּנוּאֵתָּה דְּמַהֲנִי, עֵינֵין בַּס"מ ע (ס' רמ"ו סק"ח) וְא"כ יֵשׁ ג'
סְפִיקוֹת בְּקִיּוֹם הַמִּתְּנָה דִּי"ל דְּמַהֲנִי בְּמָמוֹן פְּעִין מ"ש הַש"ף בְּכֹלְלֵי ס"ס, דְּאִף דַּס"ס
בְּאַתְחַזֵּק אִיסוּרָא לָא מְהַנִּי מ"מ ג' סְפִיקוֹת מְהַנִּי [וּבְזָה יֵשׁ לִי מְקוֹם לְיִישֵׁב קוּשְׁיִית תּוֹס'
פְּתוּבוֹת (דָּף ט') דְּהַקְשׁוּ לְמ"ד מְקַח טְעוֹת מִמְּאֵתִים אֲבָל מְנָה יֵשׁ לָהּ, נִימָא דְשָׂמָא זִינְתָּה
תַּחֲתֵיו בְּרִצּוֹן וְאֵין לָהּ פְּלוּם, וְהוֹכִיחוּ מְנָה דבס"ס מוֹצִיאִין מָמוֹן וּלְפִי הַג"ל י"ל כָּף דְּאֵלוּ
טְעָנָה מְכ"ע לְגַבֵּי מְנָה הַנּוּיִין ג' סְפִיקוֹ', סִפְק מְכ"ע דְּוֹדָאֵי עכ"פ יֵשׁ לָהּ מְנָה, אַת"ל דְּרוּסַת
אִישׁ דְּלָמָּא אֵינָה תַּחֲתֵיו וְיֵשׁ לָהּ מְנָה, אַת"ל דְּרוּסַת אִישׁ תַּחֲתֵיו דְּלָמָּא בְּאוּנְס וְיֵשׁ לָהּ
מְאֵתִים, וּמַש"ה בְּטוֹעֲנָת מִשְׁאָרְסַתְנִי נְאַנְסַתִּי לְגַבֵּי מְנָה יֵשׁ לָהּ מְגוֹ דמכ"ע, דְּאִף דר"י
לִית לִיָּה מְגוֹ, הִיָּינוּ הִיכִי דְלָא הָוִי מְגוֹ גְּמוּר אֲלָא דְּהִיָּה טְעָנָה מְעוּלָּה, אֲבָל מְגוֹ מְעוּלָּא
מְהַנִּי כַּמ"ש תּוֹס' פְּתוּבוֹת (דָּף י"ג ע"א) ד"ה רב אִסִּי וְאִף לְזַעֲרִי דְּנָקָא הַתְּנוּ דַּס"ל דְּלָא
הָוִי מְגוֹ דְּאֵינָה טוֹעֲנָת בְּרִצּוֹן לָא נְבַעְלַתִּי דְּלָא יֵאֲמִינוּ לָהּ פִּינוֹן דְּאֵין אֲפוּטְרוֹפְס לְעֵרִיּוֹת
כַּמ"ש תּוֹס' שְׁם ד"ה הַשְּׁבַתְנִי] מ"מ לָא מְצִינוּ דְּבַר חֲדָשׁ פְּזָה דבג' סְפִיקוֹת מוֹצִיאִין, וְגַם
אֲפִשְׁר דְּהוּא בְּכֹלל שְׁם אוּנְס חַד הוּא, דְּהַכֹּל רַק מִשְׁם אֲחָד דְּלִמְתְּנָה גְּמוּרָה אִיפְנוּן, וּכְבָר
פְּתַבְתִּי מְנָה בַּמְק"א אֵם גַּם בְּסִפְיָא דְּדִינָא אֲמַרִּינוּ שְׁם אוּנְס חַד הוּא, [וְהִנֵּה בְּמַה דְּנַחֲלִקוּ
הָאֲחֵרוּנִים אֵם ס"ס דְּדִינָא מְקָרִי ס"ס לְכְּאוּרָה יֵשׁ רְאָיָה מְדַבְּרֵי תוֹסְפוֹת חוּלִין (דָּף ע"ט)
ד"ה עֵינִי לִי, דְּלִתְּרוּצָם הָא' ע"כ דַּס"ל לר"י דר"א מְסַפְקָא לִיָּה אֵם חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע אָב

וגם אם אמרינון שֶׁה אֶפְיָלוּ מִקְצַת שָׁה, דָּאלוּ ס"ל דְּנֵדָאֵי חוֹשְׁשִׁין א"כ אַמַּאי פְּטוֹר מִמִּתְנֹת
הָא לְחֵלֶק לֹא צָרִיךְ קָרָא, וְאִינְתֵּר אוֹ שׁוֹר לְחַיִּיב פּוּי, אַע"כ דְּמִנְסַפְקָא לִיה שְׁמַא אִין
חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע אָב, וְצָרִיךְ קָרָא לְחֵלֶק וְגַם ע"כ מְסַפְקָא לִיה בְּשֵׁה וְאֶפְיָלוּ מִקְצַת שָׁה, דָּאלוּ
בְּנֵדָאֵי לֹא אֶמְרִינֵן פֶּן אַמַּאי חֲלָבוּ אָסוֹר, וְאִם דְּאֶמְרִינֵן בְּנֵדָאֵי אֶפְיָלוּ מִקְצַת שָׁה, א"כ
לְחַיִּיב מִלְּקוֹת בְּאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, דְּמִיָּרִי בְּצָבִי הֵבֵא עַל הַתְּיָשָׁה אַע"כ דְּבִשְׁנֵיהֶם מְסַפְקָא
לִיה, א"כ אַמַּאי חֲלָבוּ אָסוֹר הָא הָיִי ס"ס, סָפֵק אִין חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע אָב, וְהָיִי פְּלוֹ צָבִי,
וְאֵת"ל חוֹשְׁשִׁין שְׁמַא לֹא אֶמְרִינֵן שֶׁה וְאֶפְיָלוּ מִקְצַת שָׁה, אַע"כ דַּס"ס דְּדִינָא לֹא הָיִי ס"ס]
וְהָרִי בַש"ע ס' ק"ז הַג"ל כְּתִב הַמְחַבֵּר אֶפְיָלוּ בְּכָרִיא וּבְקִנֵּין לֹא עֲשָׂאָה אֱלָא אֶפְטוֹרוֹפְסַת
עַל יוֹרְשֵׁיו אֶחָיו אוֹ שְׁאָר יוֹרְשֵׁין, הָרִי דְּבָכָל צְרוּפִי מְעֵלְיוֹתָא בְּרִיא וְקִנֵּין וְלִגְבִי פֶל יוֹרְשֵׁין
דְּעֻלְמָא אֶמְרִינֵן דַּל"ע אֱלָא אֶפְטוֹרוֹפְסַת וְהִיא מִמֶּשׁ גִּידוֹן דִּידוֹן ב', י"ל דְּגַם מִתְּנָה א"י
לְזַפּוֹת דְּלֹא מְבַעֲנִי בְּנָכְסִים שְׁנוֹסְפוּ לוֹ אַחַר מַעֲשֵׂה הַשְּׁטֵר דְּלֹא חָל הַקִּנְיָן עַל דְּבָר שְׁלֹא
בָּא לְעוֹלָם, אֱלָא בְּמָה שְׁהִי לוֹ אִם פִּינּוֹן דְּכָלֵל הַפֶּל בְּלִשׁוֹן אֶחָד שְׁתַּנְתָּן לָהּ פֶּל עֲזוּבוֹנוֹ
דְּהַפֶּל בְּכָלֵל מַה שְׁיֵשׁ לוֹ וְמַה שְׁיִתְּנוֹסֵף לוֹ י"ל דְּלֹא קִנְיָה פֶּלֶל, כַּמ"ש הַה"מ פ"ט ה"ב מְה"א
בְּכּוֹנוֹת הַרְמַב"ם, דָּאָף דְּקִי"ל בְּקִנְיָ אֶת וְחִמּוֹר דְּקִנְיָ מְחַצָּה מ"מ פִּינּוֹן דְּאָמַר פְּלוֹלְכֶם לֹא
נְחַלֵּק בְּדַבּוּרוֹ וְכִינּוֹן דָּאִין הָאֶחָיוֹת מְקוֹדְשׁוֹת גַּם הָאֶחָרוֹת אִינּוּן מְקוֹדְשׁוֹת, וְכ"כ הָרֵא"ש
בְּקִדּוּשֵׁין וּבַש"ע אַה"ע (ס' מ"א ס"ג) קִידָשׁ נָשִׁים הַרְבֵּה וְכוּ', וְאִם אָמַר פְּלוֹלְכֶם
מְקוֹדְשׁוֹת לִי נְכָרִיוֹת מְקוֹדְשׁוֹת וְאֶחָיוֹת אִינּוּן מְקוֹדְשׁוֹת, וִי"א שְׁאָף הַנְּכָרִיוֹת אִינּוּן
מְקוֹדְשׁוֹת, וְכַתֵּב הַחֲלֵקֶת מְחֻוֹקֵק הַטַּעַם הַג"ל דְּגָרַע מִקִּנְיָ אֶת וְחִמּוֹר, פִּינּוֹן דְּכָלֵל הַפֶּל
בְּדִיבּוּר א', אֱלָא שְׁפַתֵּב עוֹד דְּהָר"ן פְּתֵב חִילּוּק אַחַר בֵּין קִנְיָ אֶת וְחִמּוֹר לְהֵיחָד דְּכָלְכֶם,
דְּדָרְךָ הַלּוֹקֵחַ לְקִנּוֹת רַע וְיִפְּהָ בִּיחַד, וְכּוֹנוֹתוֹ לְזַכּוֹת בְּכּוֹלֵן עִי"ש, וְהַב"ש פְּתֵב ג"כ תְּחִילָה
חִילּוּק הָרֵאשׁוֹן דְּכָלְכֶם דְּכָלֵל הַפֶּל בְּדִיבּוּר אֶחָד גָּרַע, וְכַתֵּב עֲלֵה וְהָר"ן וְהַמַּגִּיד מְחַלְקִין
בַּע"א וְכוּ' אָבֵל הָכָא דְּרָךְ לִיקַח רַע וְטוֹב בִּיחַד לֹא מְצָאֵתִי פֶן בַּה"מ, דְּמַחְלֵק רַק בְּחִילּוּק
הָרֵאשׁוֹן הַג"ל, אוֹ דִּישׁ חִילּוּק בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְקוֹדְשֵׁין, אֱלָא דְקָשָׁה לִי מִפְּסָקָא דַּש"ע
אַה"ע (ס' ק"ח ס"א) וְאִינְיָהּ נּוֹחֶלֶת עִמָּהֶם אֱלָא בְּנָכְסִים שְׁהִי לוֹ בְּשַׁעַת צְנוּאָה, אָבֵל
הַנְּכָסִים שְׁבָאוּ לוֹ אַח"ז הַצְּנוּאָה אִין לָהּ חֵלֶק בְּהֶם שְׁאִין אָדָם מִקְנָה דְּבָר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ,
וְהָא פִּינּוֹן דְּכָלֵל בְּדִיבּוּר אֶחָד תַּטְּוֹל אֶשְׁתּוֹ פְּאָחַד הַבְּנִים, גִּימָא פִּינּוֹן דְּבִטְלֵ לְגַבִּי נְכָסִים
שְׁלֹאֶחַר מִפֶּן בְּטָלָה פְּלוֹהָ, וְיִהְיֶה הַכְּרַח מְזַה דַּס"ל לְהַמְחַבֵּר דָּאִין חִילּוּק בְּזַה בֵּין פֶּלְלֵם
בְּדִיבּוּר אֶחָד בֵּין לֹא, וְהֵיחָא דַּס' מ"א וִי"א דָּאָף נְכָרִיוֹת אִינּוּן מְקוֹדְשׁוֹת, הִינּוּ מִטַּעְמָא
דְּהָר"ן הַג"ל, דְּדָרְךָ לּוֹקֵחַ לְקִנּוֹת דּוֹקָא הַפֶּל בִּיחַד, וְלִטַּעְמָא דַּה"מ וְהָרֵא"ש הַג"ל דְּבִדְבָר
אֶחָד מְגָרַע גָּרַע וְצָטְרַךְ לּוֹמַר בְּהֵיחָא דְּתַטְּוֹל אֶשְׁתּוֹ וְכוּ' דְּאֶמְרִינֵן אָמַר רַבָּא בְּנָכְסִים שְׁל
עַכְשָׁיו, הִינּוּ כַּמ"ש הַרְשֵׁב"ם דְּאֶפְיָלוּ לַר"מ דְּאָמַר אָדָם מִקְנָה דְּבָר שְׁלַב"ל, הַנ"מ
בְּמִפְרָשׁ אָבֵל בְּסֵתֵם אִין אָדָם מַעֲלָה עַל דַּעְתּוֹ עַל דְּבָר הָרְאוּי לוֹ לְבֹא אַח"ז לְהַקְנוֹתוֹ
עִי"ש, וְא"כ לֹא דְּמִי לְכָלְכֶם דְּאֶמְרִינֵן דְּדַעְתּוֹ הִי רַק עַל נְכָסִים שְׁבִרִשׁוֹתוֹ אֲז, אָמְנָם
לַפ"ז יְקָשָׁה עַל הַה"מ הַג"ל דְּכַתֵּב בְּכּוֹנוֹת הַרְמַב"ם דְּבָכְלְכֶם גָּרַע פִּינּוֹן דְּכָלֵל בְּדִיבּוּר
אֶחָד, וְהָרִי הַרְמַב"ם פִּי"א מַה"ל זְכִיָּה וּמִתְּנָה אִיתָא פְּלִיְשְׁנָא דַּה"ש"ע ס' ק"ח הַג"ל, דָּאִין
אָדָם מִקְנָה דְּבָר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, וּבְהַכְרַח י"ל דִּישׁ לְהַעֲמִיד דְּבָרִי הַרְשֵׁב"ם הַג"ל בְּלִשׁוֹן
הַרְמַב"ם דַּמ"ש שְׁאִין אָדָם מִקְנָה שְׁא"י לְהַקְנוֹת, אֱלָא דְּמִסְתָּמָא אִין אָדָם מִקְנָה דְּבָר
שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְּטַעְמָא דִּי"א שְׁבָסִי מ"א הַג"ל דְּנְכָרִיוֹת אִין מְקוֹדְשׁוֹת

הוא מטעם הה"מ וקרא"ש הנ"ל דבדבור אַחַד גָּרַע, וא"כ לדידהו בנ"ד לא קנה כָּלל פִּינּוֹן דְּכָלל הַפֶּל בְּדִיבּוּר אַחַד כָּל עֲזוּבוֹנֵי, וה"ה הגאון בעל בית מאיר כתב לי על פֶּרֶט הַזֶּה דלפני רש"ב"ם שפתיח' וקרב"ן ב"ב (נ"ד קל"א ע"א) מוכח דבמערב לשון מתנה וירוש' ביחד מהני מדין ירושה אף בדברים דא"י לזכות במתנה עכ"ל נראה דס"ל להגאון במ"ש תוס' שם ובקונטרס פירש משום דמפיק לה בלשון, אהו, היינו מפח לישנא דירוש' מהני אף ללא בא לעולם ולפ"ז מה דאמר אב"י עלה לאו מלתא היא דאמרי וכו' לזה בירוש' ולזה במתנה אפילו רבנן מודו, הרי אף לרבנן דא"י להורישו מ"מ ע"י שמערב לשון מתנה זוכה מפח לישנא דירוש' אף לדבר שלב"ל, ואף דהתוס' דחו שפיר מההיא דר"פ מי שמתו, דאמרינן אימר דשמעת ליה לר"מ [וילדברי הגאון מוכרח דט"ס הוא, וצ"ל אימר דאמר דשמעת ליה לריב"ק וכו', הרי אף לרבנן דאף להוריש דבר שלב"ל לא מהני, מ"מ לענין נכסים שלא באו לעולם קיימא היסוד במערב לשון ירושה ומתנה אף דמדין מתנה לא מהני בדבר שלב"ל מ"מ מהני מפח ירושה, אכל לענ"ד פינון דחו לפי רש"ב"ם ומוכרחים לפירוש אחר, ממילא מה"ת להמציא יסוד זה דאף דא"י להורישו למי שאין ראוי לירשו אלא ע"י עירוב לשון מתנה, הא מהני למה שא"י לזכות מדין מתנה, פינון דלא מצינו יסוד לזה בסוגין, גם הא כתב בתשו' בני אהרן סי' נ"ו בשם מהרי"ט דאף דבין הפנים יכול להוריש מ"מ בדבר שלב"ל א"י להורישו עיי"ש, וכתבתי מזה במק"א בעזה"י, א"כ ממילא לא מהני בעירוב לשון ירושה ומתנה דהא בשניהם לא מהני בדבר שלב"ל, גם נראה לענ"ד מלישנא דתוס' הנ"ל שפתיחו בדברי הרש"ב"ם ואין זה מקנה דבר שלב"ל פינון שאין המתנה באה עד אחר מיתה ואז הן בעולם, וגם מדהקשו מההוא דר"פ מי שמתו דאמרינן אימר דשמעת לר"מ, נראה בכוננתם שלא פירשו כָּלל לומר דמשום ירושה מהני ללא בא לעולם, אלא דס"ל דבכ"מ פשפפרש שיתחיל הקנין באותו שעה לכשיבא לעולם לא מקרי דבר שלב"ל וכדמסיק הרמב"ן בכוננת הרש"ב"ם, והיינו דאמרינן דמפיק בלשון ירתון, היינו דלשון זה כמפרש דמי שיתחיל רק באותו שעה, ולזה כתבו תוס' דאין זה מקנה דבר שלב"ל והקשו מסוגיא דפ' מי שמת דמסקינן דלכשתלד גם לר"מ ל"ק, הרי אף דפירש דהקנין מתחיל לכשיבא לעולם לא מהני, ולפ"ז אין כאן ראיה מדאמר אב"י דהוי לזה במתנה ולזה בירוש', דהיינו דלישנא דירוש' מועיל לעשותו כמפרש שיתחיל הקנין רגע קודם מותו בשעה שבא להנחיל וממילא מהני מדין מתנה, וכן מבואר ממש להדיא בפרדכי ר"פ יש נוחלין וזהו דעת הי"מ בהגהת ש"ע חוה"מ (סי' ר"ט ס"ד) אלא מדברי הרמב"ן בתחילת דבריו נראה דהי' מפרש בכוננת הרש"ב"ם דירוש' עדיף בזה, וא"כ הי' עולה יפה הוכחת הגאון הנ"ל, ואף עכ"ז לאינך פוסקים דמפרשים דלא פהרש"ב"ם אין מוצא ליסוד הדבר הזה, וגם אף להרש"ב"ם אם נפרש הכוננה דירוש' עדיף בזה, מ"מ אין ראיה, והיינו דזה נדאי אם בלישנא דירתון ל"צ לומר דתנאי ב"ד שאני דירוש' עדיף דמהני לדבר שלב"ל מ"מ אין לעשות מזה עצמו הוכחה דמהני בו לדבר שלב"ל, ע"כ דמדין ירושה הוא דהא עכ"פ מוכח היסוד דתנאי ב"ד שאני לענין לשלב"ל מההיא דרבנן נוקבין דמהני אף דהוי לשלב"ל, אלא דההוכחה דלא הו"ל לחז"ל לתקן בלשון ירתון דלא ליתן מקום לטעות דסברי דירתון מהני מדינא כריב"ב פינון דלא מצינו תנאי ב"ד לענין העברת נחלה מש"ה אי לא דשנה משנתו כריב"ב לא הו"ל למיתני ירתון, ור"פ הקשה לו דהא תינח אם

אפשר לקיימו כולו מדין תנאי לריב"ב בזה הי' מקום לטעות כיון דלא מציינו תנאי ב"ד להעברת נחלה יאמרו דמדינא מהני ונהי הפל מפח תנאו, משא"כ כיון דממילא הוי דבר שלב"ל ומוכח דמדין תנאי ב"ד איתנו עלה בההוה תסקיפתא עצמה דבגו דכרין בנדאי לא ילמדו ממנה למקום אחר דהרי רואים דההוה עצמה אינו פלל מדינא רק מתנאי ב"ד, וא"ל אפני משום דמפיק בלשון ירתון, והיינו דלריב"ב מהני מדינא מפח תנאי דירושא מהני לדבר שלב"ל ויהי' מקום לטעות להוכיח מזה דיכול להנחיל למי שיירצה ומוכח שפיר דשנה משנתו כריב"ב, ולזה אמר אפני לאו מלתא היא דאמרי כיון דגם לרבנן מהני בעלמא לשון ירושה אם מעורב בלשון מתנה וליפא בזה חסרון רק דהוי לדבשלב"ל דלא מהני מדין מתנה ובזה אסקו דעתייהו דמהני מפח תנאי ב"ד כמו בבגו נוקבין ואין מקום לטעות ולהוכיח דיכול להנחיל למי שיירצה ודו"ק, ג', כיון דאמר כל עזבוני מקנה לה אחר מיתה ואין קננו לאחר מיתה, ואף דקיי"ל בש"ע סי' רנ"ח כר"י דזמנו של שטר מוכיח עליו, ונהי כמהיום ולאחר מיתה דגופא מהיום ופירי לאח"מ, מ"מ י"ל מגרע לישנא דירושא מזה איגלאי מלתא דינתחיל רק לאחר מיתה כמו ירושה דעלמא דל"ש במתים, ד', די"ל דלא הקנה לה שתקח עזבונו אלא פההיא דבעי למקני ממנה בהעדרה מחייב חצי עזבונה וכיון דהיא לא הזכירה לשון מתנה רק לשון ירושה דלא מהני דאף דממילא הוא יורש אותה, מ"מ נ"מ לענין ראוי דבעצמותו אינה יורשה ורק מפח עשייתה אותו לירש על הפחצה וזה לא מהני דאינו דומה ללשון ירושה ל"א ומתנה ל"א דזהו הפל בחד נותן שדה לפלוני בלשון ירושה ושדה לפלוני בלשון מתנה אבל לא בכזה דלשון מתנה דמדידה לדידה לא מהני על מה שמדידה לדידה, וא"כ י"ל כיון דהוא לא קנה ממנה גם היא לא קנתה ממנו, דלא אקנו לה רק ע"ד זו שגם הוא יקנה ממנה, אלא דיש סתירה לזה מדברי הרמב"ם פי"א ה"ד מהל' מכירה וכן הוא בש"ע סי' ר"ז סי"א דהנותן ערבון לחבירו וכו' דאם חזר המוכר אין מחייבים לכפול ערבונו דהוי אסמכתא ואם הלוקח חזר בו קנה המוכר הערבון שבידו, דבמחילה אסמכתא קניא, ולא אמרינן דהלוקח קיבל על עצמו שיהי' ערבונו מחול דבעי למקני מן המוכר לכפול ערבונו אם חזר המוכר, וכיון דלא זכה בזה משום אסמכתא אדעתא דהכי לא מחל ערבונו, ומ"מ אפשר לחלק דאין דעתו פלל לא לקנות זה מזה ולא זה מזה, דדעת שניהם שיתקיים המכר בכולו, אלא דהפל מדרה קנס זה לזה מש"ה אין תולה זה בזה, אבל כמו נ"ד דרוצים לקנות זה מזה, י"ל היכי דבטל לגבי הא' בטל ג"כ לגבי השני, וזה צ"ע לדניא, מפל הלין טעמי נ"ל דלא זכתה האשה בכלום ע"י שטר הנ"ל: תשובה תשובה צא לכבוד ידידי הרב רבי יעקב אבדק"ק ווילעהן.

ע"ד הענין אלמנה נתנה נכסים לבניה במתנת בריא מעכשיו ושיירה לה פח לדור בביתה כל ימי חייה ועתה באה להנשא ולדור עם בעלה, ובניה מוחים, דאין לה זכות לדור רק לבדה ולא עם בעלה, וידידי רומעכ"ת רצונו לדמות לדניא דהרמ"א סי' רנ"ז ס"ו: הנה לפי מה דפסק הרמ"א שם דיכול לדור בהם עם אשתו ושמשים הצריכים אליו, משמע פירתי איתנוהו, ולו זכות לדור עם אשתו, גם שמשים הצריכים אליו, דאמדינן דעתו דלא עלה על דעתו לישוב בלי אשה ובלי שמשים, א"כ ה"נ בהיפוך לא עלתה על דעתה למיתב ארמלתא, אבל באמת דברי הרמ"א תמוהים לי, דבמקור הדין בשו"ת הרשב"א שהובא בד"מ בב"י מבואר בזה"ל מסתברים לי דאף לאשתו שגיר דלא עלה על דעתו שלא יהי

לו שָׁמַשׁ לְשִׁמְשׁוֹ וַיִּצְטַרְף לְאַפּוֹת וּלְבָשָׁל בְּעֵצָמוֹ, וְלֹא גָרַע אֶשְׁתּוֹ מִשְׁמַשׁ, מִשְׁמַע דְּאִשְׁתּוֹ
רק משום שָׁמַשׁ שָׁרִינּוּ, וְלֹא שָׁרִינּוּ לִיהַ תַּרְתִּי אֶשְׁתּוֹ וְשִׁמְשׁ, אֲלֵא הָא אוֹ הָא וְכַדְכַתְב
הַרְשָׁב־א אַח"כ אָבָל זֶה מְשַׁיֵּר דִּירָה לְעֵצָמוֹ שְׁיִיר לְאֶשְׁתּוֹ אוֹ לְשִׁמְשׁ לְשִׁמְשׁוֹ, מִשְׁמַע
דְּלֵא שָׁרִי אֲלֵא בַחֲדָא, א"כ בְּהִיפּוּף בְּאִשָּׁה שְׁבָאָה לְשִׁנְשָׂא י"ל דְּלֵא, דל"ש ב"י דְּצָרִיכִים
לָה לְשִׁמְשָׁה בְּאַפְיָה וּבִישׁוּל: אָמְנָם הִי' נ"ל מַה דְּהִנְצַרְף הַרְשָׁב־א לְסַכְרָא, וּבְאִמְדָנָא,
הִינּוּ כְפִי מַה דְּמְבִנְאָר שָׁם הַנְּסֻחַ בְּשִׂאָלָה וְשְׁיִיר לְעֵצָמוֹ בְּלִבְד, דְּנִרְאָה דְּבַלְשׁוֹן בְּלִבְד
בָּא לְמַעַט שְׁלֵא יִהְיִי לֹו זְכוּת דִּירָה רַק לְעֵצָמוֹ בְּלִבְד, וּמַש"ה דֵּן הַרְשָׁב־א דְּלֵא מִיַּעַט רַק
בְּנִיּוֹ הַנְּטָפְלִים עִמּוֹ, אָבָל לֹא אִשָּׁה אוֹ שִׁמְשׁ, וְכַדְדִּינִי הַרְשָׁב־א שָׁם בְּשׁוֹ"ת, וְז"ל, וְהָא
דְּקָאָמַר לְעֵצָמוֹ לְבַד, לֹוֹמַר שְׁלֵא יְדוּרוּ עִמּוֹ בְּנִיּוֹ הַקְּטָנִים הַנְּטָפְלִים עִמּוֹ עַכ"ל, אָבָל לֹא
אָמְרִי דְּמִיַּעַט אִשָּׁה דְּלֵא גָרַע מִשְׁמַשׁ, אָבָל בְּלֵא"ה שְׁיִיר סְתָם לְדוּר בְּהֵם וְלֹא דְּקָדַק
בְּלְשׁוֹן לְעֵצָמוֹ לְבַד, נ"ל דְּגַם בְּנִיּוֹ הַנְּטָפְלִים עִמּוֹ שָׁרִינּוּ, דְּהָא בְּמִשְׁפִּיר בֵּית לְחַבְרִיּוֹ בְּסִי
קַנ"ד ס"ב דֵּא"י לְהַרְבּוֹת דִּיּוּרִים וְאַכְסְנָאִים, אָבָל סְמוּכִים עַל שְׁוֹלְחָנּוֹ א"י לְעַכְב, א"כ
ה"נ י"ל בְּשְׁיִיר דִּירָה לְעֵצָמוֹ דְּבַמָּה דְּמְשַׁיֵּיר לְעֵצָמוֹ מְשַׁיֵּיר בְּהֵם בְּעִין יָפָה יוֹתֵר, וְכַמ"ש
הַסַּמ"ע (סִי שֵׁט"ז ס"ה) יְכוּל נְמִי לְהַחְזִיק אֲצֵלוֹ בְּנִיּוֹ הַנְּטָפְלִים, כִּיּוֹן דְּסְמוּכִים עַל שְׁוֹלְחָנּוֹ,
וּמִמִּילָא מַה"ט יְכוּל לִישָׂא אִשָּׁה וְלִיקַח לֹו שִׁמְשׁ, וְא"צ לְבֵא בְּזֵה מִכַּח אִמְדָנָא דְּמוּכָח,
א"כ מִמִּילָא גַם בְּהִיפּוּף כְּמוֹ בַנ"ד י"ל בְּמָה שְׁנִשְׂאָת לְאִישׁ לֹא מְקַרִי מְרַבָּה דִּיּוּרִים
וְאַכְסְנָאִים דְּהִיא וּבְעֵלָה כְּחַד נְחֻשְׁבִים דְּסְמוּכִים עַל שְׁוֹלְחָן אֶחָד וְלֹא הֵוִי הוֹסְפַת דִּיּוּרִים,
כְּהִי' נ"ל אָבָל מְדַשְׁינָה הַרְמ"א מְלִשׁוֹן הַרְשָׁב־א וְכַתְב הַכּוֹתֵב נְכֻסִי לְבָנוֹ וְהַתְנָה לְדוּר
בְּהֵם כָּל יְמֵי חַיָּיו, מִשְׁמַע דְּבַלְשׁוֹן הִנָּה צָרִיכִים ג"כ לְטַעֲמָא דְּהַרְשָׁב־א הַנְּ"ל, וּמִמִּילָא
בְּכַה"ג א"י לְהַחְזִיק אֲצֵלוֹ בְּנִיּוֹ הַקְּטָנִים הַנְּטָפְלִים עִמּוֹ, וְעַדְדִּינִי צ"ע: וּמ"ש יְדִידֵי רוּמַעַכ"ת
לְדִינָא לְעַנְיָן פְּרַנְסַת הַבַּת מְנַכְסֵי אֲבִיָּה אַחַר שְׁמִתָּה אָמַם קוֹדֵם שְׁהַגְבוּ לָה כְּתוּבָתָהּ אַחַר
שְׁנִשְׁבָּעָה, דִּישׁ לְדַמּוֹת לַמ"ש הַב"ש אַה"ע ס' ק"ה דְּמְקַרִי נְכֻסֵי אָב לְעַנְיָן בְּכוֹר: נ"ל הָא
מְסַקְנַת דְּבַרִי הַב"ש הֵם פְּשׁוּטִים וְנְכוּחִים דַּמ"מ יְבוֹאוּ הַפְּשׁוּטִים לְתַבְנֵעַ הַכְּתוּבָה שְׁל
אָמַם, וְצָרִיף הַבְּכוֹר לְשִׁלָּם ב' חֻלְקִים, וְה"נ מִמִּילָא יֵאמְרוּ הַבְּנִים לְפָרְעַ כְּתוּבַת אָמַם
הַקּוֹדֶמֶת לְפְרַנְסַת וּמְזוֹנוֹת הַבַּת, וְאַדְרָבָא הָכָא עַדִּיפָא דְּאֶפִּילוֹ בְּלֵא נְשַׁבְּעָה הָאָם, יֵאמְרוּ
הַבְּנִים לְהַתְפָּרַע תַּחֲזִילָה כְּתוּבַת אָמַם, כִּיּוֹן דְּשְׁבוּעַת אָמְנוֹ לְטוֹבַתְּנוֹ נִתְקַן, דְּהָבָא לְפָרְעַ
מְנַכְסֵי יְתוּמִים וְאִי אֶפְשִׁי בְּתַקְנַת חֻכְמִים, וְכַמ"ש הַב"ש בְּשֵׁם ש"י דְּהֵם קוֹדְמִים לְפָרְעַ
כְּתוּבַת אָמַם נֶגְדַּב ע"ח אַחַר, אִף דְּלֵא נְשַׁבְּעָה אָמַם, אוֹ מְטַעֲמָא דְּדִינָא דְּאִין אָדָם מוֹרִישׁ
שְׁבוּעָה לְבָנָיו אִמְרִינּוּ הָבוּ דְּלֵא לוֹסִיף וְלֹא נֶאֱמַר רַק לְגַבִּי יוֹרְשִׁים וְלֹא לְגַבִּי בַע"ח אַחַר
דְּכָלְקוֹחוֹת דְּמוֹ, וְכַמ"ש הַתּוּמִים ס' ק"ח וְה"נ לְגַבִּי פְּרַנְסַת הַבַּת, מַשְׂא"כ לְגַבִּי בְּכוֹר,
דְּגַם הוּא מְקַרִי יוֹרֵשׁ לְגַבִּי חֻלְקַ בְּכוֹרְתּוֹ, וְאַמְרִינּוּ לְגַבִּיָּה אִין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו.

כֵּן נִרְאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה צָב וְע"ד שְׁנִשְׂאָל רוּמַעַכ"ת רֵאוּבֵן נִתְּן חֲפָצוֹ לְשִׁמְעוֹן לְשֵׁם קַנְיָן
לְתוּף יְדוּ כְּשֵׁהוּא יָשׁוּן, אוֹ לְחֻצְרֵוֹ כְּשֵׁהוּא יָשׁוּן, וּבֵן בְּמַצִּיאָה כַה"ג אִם קָנָה שְׁמַעוֹן אוֹ לֹא:
גְּרַסִּינּוּ בְּגִיטִין (דָּף ע"ח) נִתְּן בְּיָדָהּ וְהִיא יְשִׁינָה נִיעוּרָה קוֹרְאָה וְהָרִי הִיא גִּיטָה אִינוּ גִּט
עַד שִׁיאֵמַר לָהּ הִיא גִּיטָה עִי"ש, מְבִנְאָר בְּעוֹדָהּ יְשִׁינָה לֹא מִתְּגַרְשָׁה, וְטַעֲמָא כְּתַב הַרָא"ש
שָׁם דִּישִׁינָה לִית בָּהּ דַּעַת כָּלָל, וּבִיאַר הַרְשָׁב־א וְהָר"ן אִף דְּבִגְט לֹא בְּעִינּוּ דַּעֲמָא דִּינָה,
מ"מ אִין שְׁמוֹר בְּיָדָהּ וּבְעִינּוּ עַכ"פ שִׁינָה גִּט בְּמָקוֹם הַמְּשַׁתְּמַר, וּמְדַמּוּ לָהּ לְשׁוּטָה שֵׂא"י
לְגַרְשָׁה כְּדֵאִתָּא פ' חַרְשׁ, וְכִיּוֹן דְּבִגְט דְּהוּא בַע"כ אֶפ"ה לֹא מְקַרִי יְד לְקַנּוֹת הַגִּט בְּשַׁעָה

שְׁהִיא יְשִׁינָה, אִי מִטַּעַם אֵין בָּהּ דַּעַת, אִי מַחֲמַת דְּאִינוּ מְשַׁתְּמַר בְּיָדָהּ, ק"ו לְעַנְנֵי מִתְּנָה וּמְצִיאָה דא"י לְזִכּוֹת לֹו בַּע"כ, כ"ש דְּיִשְׁן לֹא קָנָה, אַע"ג דְּלְעַנְנֵי קִנְיָן חֲצָר חֲצָר עֲדִיף מְצִיאָה וּמִתְּנָה מְבַגֵּט, הֵינְנו דְּחֲצִירָה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹ אֵיתְרַבְּאֵי, בְּזָה בְּמְצִיאָה וּמִתְּנָה דְּהוּי זְכוּת, זְכִינֵי לְאָדָם, מִשָּׂא"כ בְּגִט דְּחֹב הוּא לָהּ וְאֵין חֲבִין לֹא נַעֲשֶׂה חֲצִירָה שְׁלוּחָה מִשָּׂא"כ יָתֵן בְּיָדָהּ מִמֶּש, הַסְּבָרָא שְׁהִיא עֲדִיפָא לְקִנּוּת הַגֵּט דַּבְע"כ מְשַׁאֲרֵי דְּבָרִים שְׂאִינָם בַּע"כ, וְכִינּוּן דִּישִׁינָה לִית לָהּ יָד לְקִנּוּת הַגֵּט, ק"ו לְקִנּוּת מִתְּנָה וּמְצִיאָה, לֹא מְבַעְנֵי לְשִׁיטַת רַש"י כְּתוּבוֹ (דף ל"א) דְּמִבְּנֵי שָׁם דְּלְעַנְנֵי מְמוֹן אֵינוּ קוֹנֵה מַה שְׁבִידוֹ רַק מִדִּין הַגְּבֻהָה אוֹ מְשִׁיכָה עֵי' מְגִינֵי שְׁלֵמָה וּפ"י שָׁם דְּפִשְׁטָא דל"ש פִּן בְּיִשְׁן, אֲלֵא אֲפִילוּ לְדַעַת תּוֹס' שָׁם ד"ה דְּאֵי בַּע"י גְּחִין וְכו' דְּזָהוּ גּוֹפָא הֵנִי קִנְיָן בְּמַה שְׁהוּא בְּיָדוֹ, מ"מ בְּיִשְׁן לֹא מְהַנִּי פִּינוּ דְּאֲפִילוּ בְּגִט לֹא מְהַנִּי, אִיז בְּנָתֵן בְּיָדוֹ מִמֶּש, אֲבָל בְּנָתֵן לְחֲצִירוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן, נ"ל דְּמְהַנִּי דְּחֲצִירוֹ כְּשִׁלּוּחוֹ בְּמִדְּי דְּזְכוּת אַע"ג דְּהוּא יִשְׁן וְאֵין לֹו יָד לֹא אֲמַרִּינוּ פִּינוּ דְּבִטְלֵ יָד הַבְּעָלִים בְּאוֹתוֹ שְׁעָה, מְמִילָא בְּטַל יָד שְׁלוּחוֹ, וְא"א לְהַחֲצֵר לְהִיּוֹת שְׁלוּחוֹ לְקִנּוּת כְּמוֹ בְּמַת הַמְּשַׁלֵּחַ דְּבִטְלָה הַשְּׁלִיחוֹת, דְּבִיִּשְׁן לֹא מְקַרִּיבְטַל פֶּחַ הַמְּשַׁלֵּחַ, פִּינוּ דְּמְמִילָא יִהְיֶה לֹו יָד כְּשִׁיבְיָן וְלֹא מְחַסֵּר מַעֲשֶׂה, וְכ"כ הַר"ן פֶּרֶק הַזּוֹרֵק בַּעֲשָׂאָה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ שְׁנָתֵן הַבַּעַל הַגֵּט לַש"ק בְּשְׁעָה שְׁהִיא יְשִׁינָה דְּמִתְּגַרְשָׁת, וְעֵי' בַּב"י (סי' קל"ח) דְּכַתֵּב אַף לְטַעַם הָרָא"ש הַנֶּ"ל דְּלִית לָהּ יָד דְּלֹא מְקַרִּי בַּת דַּעַת, מ"א נִתְּנָה לְשְׁלוּחָה מְהַנִּי, וְכַתֵּב הַטַּעַם דַּל"כ לֹא יִהְיֶה לָנוּ לְהַכְשִׁיר לְמַסּוֹר הַגֵּט לַש"ק אַא"כ גִּדַּע שְׁהִיא נַעֲוָרָה בְּשַׁעַת קַבְּלַת גֵּט, עֵי"ש: וְלַעֲנֵן דְּרֵאָה מְפֹרְשַׁת מְסוּנְגִיא (דף ע' ע"ב) כְּתִב גּוֹ לֹא שְׁתוּ וְנֶאֱחָזוּ קוֹרְדֵּי יָקוּס וְכו' בְּמֵאֵי קְמִיפְלָגִי, ר"ל מְדַמֵּי לְיִשְׁן, וּר"י סָבַר יִשְׁן לֹאוּ מְחֻסָּר מַעֲשֶׂה וְכו', הָרִי לְהַדְיָא דְּבִשְׁעָה שְׁעוֹשָׂה הַשְּׁלִיחַ שְׁלִיחוֹתוֹ הוּא יִשְׁן מְהַנִּי דְּלֹא בְּטַל פֶּחַ הַמְּשַׁלֵּחַ פִּינוּ דְּלֹאוּ מְחֻסָּר מַעֲשֶׂה הוּא, וּמַעֲצָמוֹ יִהְיֶה לֹו יָד כְּשִׁנְיָעוֹר מְשַׁנְתוֹ, וְה"נ בְּשְׁלִיחַת קַבְּלָהּ שְׁלָהּ, עַכ"פ מְפֹרְשַׁת בְּהַר"ן וְכַב"י דְּמוֹסְרִים גֵּט לַש"ק שְׁלָהּ בְּשַׁעָה שְׁיִשְׁנָה, וְכֵן בַּנ"ד לְעַנְנֵי חֲצִירוֹ בְּשַׁעָה שְׁהוּא יִשְׁן דְּקָנָה דְּחֲצִירוֹ כְּשִׁלּוּחוֹ, וְנ"ל לְדִינָא בְּגִט בְּאֲמָרָה תִּזְכָּה לִי חֲצִירֵי וְנָתַן הַגֵּט לְחֲצִירָה בְּשַׁעָה שְׁהִיא יְשִׁינָה דְּמְגוֹרְשַׁת כְּמוֹ בְּנָתֵן לַש"ק שְׁלָהּ, וְכַדְדֵּי יִקְוֶה לְיִשְׁנָא דְּהַר"ן שָׁם דְּאַחַר שְׁכַתֵּב הַדִּין הַנֶּ"ל בְּנָתֵן לְשְׁלוּחָה כְּשִׁהִיא יְשִׁינָה דְּמְגוֹרְשַׁת סִיּוּם וְנ"ל, וּמֵיּהוּ בְּחֲצִירָה פִּינוּ דְּבַעֲיָנוּ שְׁהִיא עוֹמְדַת בְּצַד חֲצִירָה כֹּל שְׁהִיא יְשִׁינָה אֵינָה מִתְּגַרְשַׁת ע"י חֲצִירָה עַכ"ל, מְשַׁמַּע דְּנֻקָא בְּגוֹנוֹנָא דְּבַעֲיָא שְׁתַּהֲא עוֹמְדַת מִצַּד חֲצִירָה, דְּבָזָה חֲצִירָה מִדִּין יָדָהּ אֵיתְרַבְּאֵי, בְּזָה בַּעֲיָנוּ שְׁלֵא תַהֲא יְשִׁינָה, דְּכִינּוּן דְּבִישִׁינָה לִית לָהּ יָד ל"ש דְּחֲצִירָה יִהֲא יָדָהּ, אֲבָל הֵיכִי דְּלֹא בַּעֲיָנוּ עוֹמְדַת בְּצַד חֲצִירָה, כְּגוֹן שְׁאֲמָרָה תִּזְכָּה לִי חֲצִירֵי, דְּקָנָה חֲצִירָה מִדִּין שְׁלִיחוֹת כַּמ"ש הַר"ן ר"פ הַזּוֹרֵק גַּם בִּישִׁינָה מִתְּגַרְשַׁת כ"ז נִרְאָה בְּפִשְׁטוֹת: אוּלָם מַה דְּאִיכָּא לְעִיּוּנֵי בְּמְצִיאָה שְׁנַפְּל לְחֲצִירוֹ בְּשַׁעָה שְׁהוּא יִשְׁן אִם קָנָה דְּלַכְאוּרָה לַמ"ש הַנ"י פ"ק דְּמְצִיעָא בְּשֵׁם הַר"ן דְּחֲצָר בְּמְצִיאָה לֹא מִדִּין שְׁלִיחוֹת זָכָה, דְּהָא הֵנִי תוֹפֵס לְבַע"ח דל"ש בְּגוֹנֵי' מְגוֹ דְּאִיבְעֵי זְכִי לְנַפְשִׁיָהּ, אֲלֵא דְּזָכָה מִדִּין יָד אַף שְׂאִינוּ עוֹמְדֵי בְּצִידוֹ דְּכֹל מַה דְּמְשַׁתְּמַר בְּדָבָר דְּזְכוּת הוּא לֹו מְקַרִּי יָדוֹ, שְׁגַם מַה שְׁבָּא לְיָדוֹ כִּי נִיחָא לִיהּ דְּלִיקְנֵי הוּא נִתְּנוּ בְּחֲצָר הַמְּשַׁתְּמַר וְהוּי יָדוֹ אֲרִיכְתָא עֵי"ש, א"כ דְּמִדִּין יָדוֹ הוּא, י"ל כְּשִׁנְפַל הַמְצִיאָה לְחֲצִירוֹ אִם בַּעַל הַחֲצָר יִשְׁן דְּלִית לָהּ יָד לֹא קָנָה חֲצִירוֹ: אֲמַנָם נ"ל לְדִינָא דְּגַם בְּמְצִיאָה זָכָה לֹו, דְּהָרִי בְּלֹא"ה דַּעַת הָרָב"ד הוּבָא בְּהַרְשָׁב"א דְּגַם בְּגִט נִתְּנוּ לְחֲצִירָה כְּשִׁהִיא יְשִׁינָה מְגוֹרְשַׁת, וְהַרְשָׁב"א כְּתִב דְּאֲפִשֵׁר לְצַדָּד כְּדָבְרֵי, דְּלֹא דְּמִיא

לשוטה, דאין לה חצר פנין דאין לה יד, דהתם אין לה יד כלל, אבל ישנה, אע"ג דהשתא אין לה יד, מ"מ ראויה להיות לה יד, דלאו מחוסרת מעשה, הלכך אפילו השתא יש לה חצר פנין דהיא משתמרת עיי"ש, וכן הה"מ העתיק בשם הרשב"א שהוא צ"ע לדניא, א"כ לדעת הראב"ד פשיטא דזוכה במציאה, ואף להחולקים דס"ל דבגט לא מגרשה, מ"מ הא רוב הפוסקים ס"ל דבמציאה ג"כ תצירו קונה מדין שליחות וכן דעת תוס' פ"ק דמציאה, ולדידהו גם ביטול קנה כמ"ל, ובפרט שדברי הנ"י בשם הר"ן הנ"ל תמוהים לי מאד, פאשר הבאתי פבר בשו"ת, דהא להדי' אמרינו פ"ק דמציאה דלא ילפינו קטן מקטנה, דגבי איש לא אתרבי כלל חצר משום יד, א"כ איך אפשר דבמציאה קונה רק משום יד וצ"ע, א"כ לדברי רוב הפוסקים נראה דבנ"ד זכה במציאה ולו יהא אלא ספק קנה מספיקא, וכמ"ש הרא"ש פ"ק דמציאה דכל שזכה מספק במציאה נעשה הוא מרא קמא, ולא מהני בתפס אחר מידו עיי"ש.

וביותר נ"ל דגם להר"ן זכה במציאה, והיינו די"ל דוקא בגט דחוב הוא ולא הוי יד אלא בסמוכה לה ובעי' גם כן מנשתמר לדעתה כמו ידה, וכמ"ש הב"י בפשיטות באה"ע (סי' קל"ט) דמ"ש הטור דבעי' משתמר לדעתה היינו לאפוקי אם הוא חצר גדיל דכשעומדת במזרחו אין מערבו משתמר לה לדעתה וזרק במערבו אינה מגורשת עיי"ש.

הרי אף דחצר משתמר בעצמותו וגם עומדת בצידו, מ"מ צד האחר שאינו משתמר מפחה ומדעתה לא מקרי יד, דידה לא מקרי אלא כשמירתה עליו, א"כ בישינה דלא משתמר לדעתה לא קנתה חצירה, דכמו נמן בידה לא קנתה דאינו משתמר, ה"נ חצירה לא הוי בידה אף דמשתמר, מ"מ אינו משתמר לדעתה, משא"כ מציאה במשתמר בעצמותו הוי יד אריכתא להר"ן פנין דזכות לה, הרי דבמידי דזכות אף באינו משתמר לדעתה, דהא אינה עומדת בצידו, מ"מ מקרי יד, א"כ י"ל אף ביטול קנה אף דאין לו יד, היינו משום דאינו משתמר בידי משא"כ בחצר דמשתמר ולא מגרע במה שהיא ישן, פנין דא"צ כלל לשמירתו להיות עומד בצידו, אם כן י"ל דגם להר"ן זכה במציאה, וכנ"ל, כן נראה לענ"ד: תשובה צג להרב ר' וואלף נ"י אבד"ק עקצין.

על אודות האיש אשר רוצה להכריח לאיש ריבו הנתבע ליטבע בנרות דולקות ומטה שחורה וכאלה: לדעתי אין לעשות כן כלל וכלל, כי בסוגי' רפ"ו דשבועות לא נזכר מכל אלה, רק שהשבועה ינהיג בנק"ח, והיינו בש"ד, אבל בהיסת א"צ נק"ח לדעת רוב הפוסקים, ומבואר עוד שם דשבועה צריכה להיות מעומד ולאיים עליו קודם שנשבע להודיעהו חומר השבועה וגודל העונש, ואומרים לו הוי יודע וכו' ואף הר"ן כתב שם דבמדרש ניקרא רבה משמע דכשמשיביעין אותו בס"ת מביאין לפניו נודות נפוחים וכן אמרו בשם הגאונים שמאיימים עליו בדברים אחרים כגון מטה של מתים ונרות דולקות וכו', ומסתברא דלא עבדינו הכי בת"ח אלא בתפילין ותו לא, עוד נ"ל פנין דלא הוזכר כן בתלמודנו אינו אלא שיש בידי הדיין להחמיר בכיוצא בזה כפי מה שעניו ראותו וחומר הענין שנשבע עליו עכ"ל.

פוננת הר"ן דבתחילה כתב ומסתברא דלא עבדינו הכי בת"ח, היינו אף די"ל דמה דאיתא במדרש שמשביעין אותו בס"ת וכו' דמשמע דוקא היכי שמשביעין בס"ת הוא דבעינן נודות נפוחים אבל בעלמא לא, היינו דבא למעט שבועת היסת פנין דלא בעינן כלל נק"ח

לא מתמירינגו ג"כ באיום הגזה, אבל היכי דבעי נק"ח אף בת"ח דסגי בתפילין, מ"מ י"ל דבעי איום הגזה ואין חילוק בזה בין אינש דעלמא דמשביעין אותו בס"ת ובין ת"ח דמשביעין אותו בתפילין וס"ת דנקט במדרש לאו דוקא דה"ה בתפילין ע"ז פתב הר"ן דאינו כן דמסתברא דת"ח פי היכי דמקילין להשביעו בתפילין, ה"נ מקילין שלא להצריך איום הגזה, והמדרש נקט בדיוק ס"ת, אח"כ הוסיף הר"ן אפילו באינש דעלמא שאינו ת"ח אין החיוב באיום הגזה, ואין זה מעיקר השבועה פיון דלא נזכר בש"ס, אלא שיש יכולת בזה הדין להחמיר ולעשות האיום הגזה כפי ראות עיני הדיין וחומר הענין שנושבע עליו, היינו היכי דרואה הדיין שהאינש שהוא אינו בחזקת סתם אינשי דמהימני ונזכר שאינו מפחד כ"כ מעונש השבועה הרשות בידם להרבות באיום, וכן הוא בש"ע בהגהת הרמ"א סי' פ"ז ס"ו וכן יש רשות להדיין להשביע בנק"ח במקום שא"צ או לאינם עוד בדברים אחרים אם יראה לו שיש צורך בדבר עכ"ל.

לפ"ז לא מבעי לדעת הש"ך ס"ק מ"א בשם רה"ג דגבול ת"ח לענין שבועה בנק"ח הוא כל שמניח תפילין, וכתב הש"ך דלפ"ז האידנא אין חילוק בין ת"ח לאחר עכ"ל, ממילא סגי ג"כ בלא האיום הנ"ל, אלא אף לדעת התומים שכתב בכוננת רה"ג שמניח תפילין כל היום, מ"מ אין האיום תלוי בדעת המשביע אלא בדעת הדיין, אם רואה שיש צורך, כדמשמע מלשון הר"ן והרמ"א הנ"ל ונהרי הרמ"א לא הזכיר כלל מהות האיום רק סתם לאימו בדברים אחרים, ובנדאי יש למצוא איומים אחרים כהנה וכהנה, וא"כ כל משביע יבקש איומים אין מספר עד שילאה זה לעשות כן, א"ו דאין תלוי כלל במשביע בדדינים, והם יכולים לאינם כפי שירצו לפי הענין וכפי צורך השעיה, ולזה בנידון דידיה בסתם אדם המוחזק בכשרות ולא נשמע עליו שמץ דופי וקלות לא מלבד דאין מהראוי לעשות כן, דבזה נותנים יד לפושעים שיתבעו ממון שלא פדין להשביע את הנחבץ באיומים בכדי שמגודל הבהלה והפחד ירבו עליו רעים לפשר, ולזה ראוי להשתיק המשביע המבקש כאלה, ולא יחרוף רמיה צידו, אא"כ דהדיין רואה שיש צורך והכרח לזה, כן נראה לענ"ד: תשובה צד לידידי ש"ב הגאון רב"ד ק"ק בערלין הרב ר' מאיר ווייל נ"י ע"ד הענין שאלופי קהל לקחו מעות בהלואה מק' פלוני מאשר התנדבו יחידים לסגל הפירות להחזקת לומדים עניים והקרן יהי' שמור לדורי דורות, וקבלו המעות בדור היתר עסקא והתחייבו עצמם מבלי יהיה באפשרות להם להוציא מי דם המעות לחזרה, וכמו כן קבלו עליהם הנותנים שא"א להם בשום פעם לתבוע הקרן, וכעת פי בירוף ד' חילם של אלופי קהל רוצים הם לשלם המעות, ואנשים ההם אינם רוצים לקבל המעות: הגה דין זה מבואר בשו"ת מהרי"ט הובא במ"ל פ"ד הי"ד מהל' מלוה ד"ה עוד כתב הרב דהיכי דאין לעניים פלום בקרן רק להנות מהפירות, י"ל דמותר האפטרופס להלוותם בריבית, דהא על האפטרופס אין שם מלוה עליו, פיון דהמעות לאו דידיה וגם על העניים ליכא שם מלוה פיון דאין להם פלום בקרן רק בפירות, וזה תליא אם קנין פירות קנין הגוף דמי או לא, ומ"מ היכי דלא קניצי לעניים ואין העניים מיוחדים לימן הפירות לאלו דוקא בכה"ג לכ"ע לאו קנין הגוף דמי עיי"ש, והיינו ממש נ"ד, ואין חילוק בזה בין אם ניתו להמקבל שיהיה בידו לעולם בין ניתו לזמן מוגבל, והעיקר תלוי רק אם הקרן שמור לעולם, שאין לעניים זכות בקרן רק בפירות, ואולם אף דמדינא יש היתר, מ"מ פיון דהקהל קבלו עליהם בתורת עסקא הדרין לדין המפורש בש"ע חוה"מ

סי' קע"ו סכ"ג דהמקבל עסקא יכול לחזור בו תוך זמנו, דפועל יכול לחזור, פן נראה לענ"ד: תשובה זה שאלה במה דאיתרחש פה פילא יום ו' עש"ק פ' ונרא תקס"ט לפ"ק בבעל שרוצה למפור מטלטלים של פסוף וזהב שלא דהיינו שהיא שם לו קודם הנשואין עבור ב' מאות ר"ט פסוף לנדן, ועתה אין לבעל במה להתפרנס ורצונו למפור הפסוף אשר היא שם לו לנדן והיא אינה רוצה, במה דינו: ונלפע"ד הצעירה שהדין עמה וכמו שאבאר, דהנה בש"ע סי' צ' סעיף י"ד מביא הש"ע אין הבעל רשאי למפור או למשכון מטלטלים של נצ"ב, ואם מקרו מה שעשה עשה.

אף הב"ש בס"ק מ"ז מ"ח מביא רוב הפוסקים דהמכר בטל, וגם בס"ק נ"ב דמסיני הב"ש גם מבואר לרוב הפוסקים נצ"ב אפי' בדיעבד המכר בטל וכו', ויהיה אף שיהיה אף להמחבר מ"מ לכתחילה אינו יכול למפור, ואפי' אין לו במה להתפרנס, וכמ"ש הב"ש ס"ק מ"ח ואפי' מכר לפרנסה והיא ג"כ נהנה מהם, מ"מ היא יכולה לערער ועיין ב"ש ס"ק נ"ג, א"כ לפ"ז הדין עמה שאין רשאי למפור כל הפסוף וזהב מה שהכניסה לה.

והנה הב"ש ס"ק מ"ז פתב וז"ל, ולדין דאין פורטין שום דבר, רק מקבל עליו לשלם פוף וכו', עיין סי' פ"ח אם שייך שב"א אבל מ"מ יכול למפור ולד שפחות ובהמות מלוג, והנה מדברי הב"ש הללו אין פאן הכרע דלדין דאין פורטין דיכול למפור דאדרבה משמע דמסיני אבל מ"מ י"ל וכו' משמע דשם אין בירור דיכול למפור ובסי' פ"ח ס"ק ד' פתב משמע אפילו למנהג שלנו שאין פורטין מ"מ שייך שב"א בכלים שהכניסה לו, ויש לדמות לולד שפחה שאין פורטין בכתובה מ"מ שייך שב"א.

גם משמע כו' מזה משמע דלדין שנה בכל דבר לולד בהמה דשייך ביה שב"א, ואעפ"כ רשאי למפור: והנה מדברי הב"י על הטור שכ' וז"ל ונ"ל שאותו המנהג שכ' הרי"ף והר"מ לא נאמר אלא כו' אבל אנו שאין כותבין בכתובה שום פלי בפרטיות אלא כוללם הפל ביחד אין מקום לאותו מנהג כלל, משמע אבל מ"מ הדין דנצ"ב יש לו דשייך ביה שב"א ואין רשאי למפור, פאשר באמת נ"ל דאינו דומה לולד בהמה דזה לא הכניסה לו רק נולד ברשות הבעל והוי פירא דלבעל הוא ושפיר יכול למפור, אבל במה שהכניסה לו היא בכתובתה, דאף דאין פרוט בכתובה מ"מ דין נכסי צאן ברזל יש לו: והרא"י לזה דהרי הרא"ש פרק אלמנה לכה"ג דף קל"ב ע"ב פתב בסופו על פלוגתא דהרי"ף ושאר גאונים וז"ל ונראה דדוקא בקרקע הוא דאמר דמכר הבעל קיים, עד שעת טריפה, שהארץ לעולם עומדת ואין לאשה הפסד אלא טורח שצריכה לחזור אחר בתי דינים ולטרוף אבל המכנסת נדונייתה במטלטלים של פסוף וזהב ובגדים, אין הבעל יכול למכרן אעפ"י שיש לבעל נכסים פנגד נדונייתה דהיא חפיצה יותר בשב"א דקיי"ל כר"י ור"ש שאין ב"ח נוטלו עכ"ל, א"כ נקט הרא"ש הטעם אף להרי"ף דהמכר בקרקע אינו בטל במטלטלים בטל, דבקרקע הארץ לעולם עומדת משא"כ מטלטלי דאשה חפיצה יותר בשב"א ע"כ לא יכול למפור, א"כ לפ"ז גם לפי המנהג שלנו דאין פורטין פיון דמ"מ שייך שב"א מטעם הנ"ל המכר בטל דהיא חפיצה בשב"א, ואף דלהרא"ש בולד בהמה דשייך ג"כ שב"א ואפ"ה סבר דהמכירה אינה בטל היינו בולד בהמה דלא שייך שב"א לגמרי פיון דלא הכניסה לה רק שנולד אח"כ אבל היכי דשייך שב"א לגמרי דהיינו מה שהכניסה לו שפיר אין יכול למפור כטעם הרא"ש הנ"ל פיון דרצונה בשב"א

ובזה אין חילוק אם פורט או לא: ובאמת עיין בטור שכ' בשם הרמ"ה דאף בנולד בהמה דמכירה בטילה מטעם זה פיון דשייף שב"א אין רשאי למפוך ובאמת נ"ל לפענ"ד בל"ז פיון דהרמ"ה וקרא"ש מחולקים המוחזק יכול לומר קים לי כהרמ"ה, ובנ"ד האשה היא המוחזק שיש הפסד ת"י ומסרה לאחר א"כ היא יכולה למימר קים לי כהרמ"ה דסבר אם בנולד בהמה דכיון דשייף ביה שב"א אין רשאי למפוך ומכ"ש בנ"ד: גם נלפענ"ד להוכיח פדברי הרמ"ה דלהרמ"ה יש לתרץ קוש' תוס' פתובות דף ע"ט ע"ב דמקשה שם הגמ' כמאן דלא פרבנו ולא פתנונו, ומתרץ אפ"ת דברי הפל פירא תקינו ליה רבנו פירא דפירא לא תקינו ליה רבנו, ומקשה התוס' ד"ה פירא מהא דהכותב לעולם אוכל פירא פירות והתוס' וכל הפוסקים דוחקים עצמם, דהיינו פירא דאתי מעלמא ולדברי הרמ"ה יש לפרש כף פירא דפירא לא תקינו לי רבנו דהיינו בענין זה בנולד בהמה דיש לאשה גם זכות שהיא אין רשאי למפוך ואם הנה ייאוש פדי קונה, לא הנה מהני יאוש דבעל דזה פשוט דכמו דאין רשאי למפוך ה"ה דאין יכול לייאוש, דיקנה בזה הגב, א"כ יש להאשה גם זכות בזה הנולד לא תקינו ליה רבנו פירא דפירא ולא לו רק לה פיון דגם לה זכות: גם נ"ל דהרי"ף סובר גם פן כהרמ"ה ומתרץ בזה קוש' קרא"ש על הרי"ף דמתרץ על קוש' התוס' דהא דלקמן דאוכל פירא פירות היינו שמוכר הפירות ולקח בהן קרקע דכיון דלא אכיל פירא דין הוא דלאכול פירא דפירא דבמקום פירא קיימא אבל הך דשקיל פירא לא שקיל פל דהוא פירא דפירא ומקשה קרא"ש ולדידך נמי הוי נולד לאשה ולא מסתבר פלל פיון דנולד דידיה הוא ואי בעי שחטט ואכיל דנהוי הנולד דידיה כו' ופי' לפירושו דלדברי הרי"ף היכא דשקיל הפירא אז פירא דפירא לאשה א"כ גם הנולד דנולד להאשה, ומקשה דלא מסתבר פלל פיון דאי בעי כו' ואם הרי"ף סבר כהרמ"ה דאין רשאי למפוך א"כ ה"ה דאין רשאי לשחוט, דברור דכמו שאין רשאי למפוך ה"ה דאין רשאי לשחוט א"כ לק"מ עליו ומוכח לרא' מזה דהרי"ף סבר כהרמ"ה, א"כ בנדאי יש לומר האשה קים לי כהרמ"ה וקרא"ש: ובאמת צעיר אנכי איש בער לא בינת אדם לי נידעתי פי מסתמא הוכחתי אינה הוכחה, אף בל"ז לקושטא דמלתא פיון דלא מצינו בשום פוסק דרשאי למפוך רק קרא"ש לבד סבר פן ובאמת לא מצאתי פלל זה בקרא"ש, ואולי הטור שמביא פן בשם קרא"ש הוא, ומשו"ת קרא"ש הוכיח הטור זה, מדברי קרא"ש הנ"ל מדכתב ולא מסתבר ואי בעי שחטט כו' וסבר הטור דה"ה דיכול למפוך כו' והנה איה שיהי' לא מצינו זה רק ברא"ש לבדו, ומדברי המחבר אין תכרע פלל, אפטר יכולה האשה לומר קים לי כהרמ"ה פיון דהיא מוחזקת וכנ"ל: והנה עוד טען הבעל שרצונו ליסע מפה ולדור בעיר קראנקי עם אשתו והאשה אינה רוצה ליסע מפה, ופה הוא מקום גשואין שקלה ומקום מולדתה, ועתה רוצה הבעל שיהיה לה דין מורדת פיון דאין רצונה ליסע עמו: ונלפע"ד דגם בזה הדין עם האשה דאין יכול לכוף אותה דנדאי יכולה למימר ק"ל כר"ת כמ"ש הב"ש סי' ע"ה ס"ק ז' דכיון דאיכא פלוגתא לא פייפינו לחוש לר"ת ולר"ת בנ"ד פיון דפה הוא פולאניא, והעיר קראנקי הוא פרייסן אין יכול לכוף אותה דהנה ממדינה למדינה דאין פופין אותה לר"ת, ועיין ב"ש ס"ק א' דאפילו אין חלוקים בלשונם, פיון דחלוקים הם במלכות אין פופין, גם לפי דעת הר"מ אין יכול לכופה פיון דפה הי' מקום גשואין שקלה ומקום מולדתה עיין ב"ש ס"ק ב' א"כ הדבר פשוט שאין יכול לכופה: גם נלפענ"ד דבענין זה גם המחבר מודה דאין יכול לכופה דהנה הגשואין

היה זה שנה ורביע בערה, בענין שבעת הזאת היה נראה לכל בני המדינה שכל הארץ יהי' או פלגיא או צרפת, אכן עתה נתחדש ששראנקי יהיה פרייסן, והנה הטעם שיכול הוא לכופה היינו שע"מ פן נשאף שהיא תלה למדינתו, והינו דוקא היכא שהי' בעת הנשואין מדינה אחרת, אבל בנ"ד דבעת נשואין היה בעיני פולם שיהיה מדינה אחת או פלגיא או צרפת, וא"כ יכולה לומר היא ע"מ פן נשאתיך היינו ליסע למדינתך במלכות פולין או במלכות צרפת, ויהיה הכל מדינה אחת אבל ליסע לפרייסן ע"מ פן לא נשאתיך כאשר אנו רואים יש קפיצא בזה דהרי באותה מדינה ומלכות אחת יכול לכופה מעיר לעיר ומכרה לכה, אבל למלכות אחרת אינו יכול לכופה אף מעיר לעיר דהיא תאמר לא ע"מ פן נשאתיך לדור במלכות אחרת וה"נ אף להמסבר תאמר היא בעת הנשואין שהי' הכל מדינה ומלכות אחת נשאתיך ע"מ לדור במקומך, אבל אח"כ שנעשה פירד ונעשה מלכות אחר אין רצוני לדור שם כנלפענ"ד: תשובה שלום וברכה לכבוד אהובי ידידי חתני חביבי פנפשי הרב המאה"ג חריף ובקי זית רענן מו"ה אברהם משה נ"י אבדק"ק פילא: מכתבה על הדואר הגיעני ע"כ יום א' העבר, ועל מבוקשך להשיב לך אותו יום על הדואר לא היה באפשרי כי כמעט שהובא לידי מכתבה ע"י ציר הדואר כבר הלה הדואר מפה: וע"ד מטלטלים צ"ב שרצון הבעל למפור בנדאי הדין פשוט ומבואר בראשונים ובאחרונים דעכ"פ לכתחילה א"י למפור, ואולם הב"ש ונ"ל לדון בדבר חדש דלדין דאין פורטין שום דבר רק מקבל עליו לשלם כף וכף יכול למפור ודמי לולד בקמת ושפחת מלוג והנה בנדאי אם נפרש כפשוטא לדמות דבולד מלוג הטעם פיון דלא פרטה אותה וה"נ בשארי נ"מ בלא פרטה בנדאי לא דמי זה לזה כפשוטא דמלתא הטעם בולד מלוג פיון דהוא שלו לגמרי רק נשאת לקנות בדמים יכול למפור וכמ"ש גם מעכ"ת חתני נ"י.

ואולם לענ"ד פנונת הב"ש פיון דקיבל עליו לשלם כף וכף הוי פלוקח גמור על הנכסים שהכניסה לו פיון דלא פרטתם והוא קיבל בכלל דמי תשלומים סף קצוב הוי קנין גמור וזקפתם דמיהם עליו במלוגה לשלם לה לכשתתגרש, וא"כ במה שנוטלת אותם בעין בשעת גירושין הוי פחוזרת וקונאת אותם ממנו בדמים, מש"ה דמי לולד מלוג ואפשר באמת גם ברייתא דיבמות דף ס"ז ע"א בהכניסה לו ב' כלים באלה ועמדו על אלפיים דבזה יכול למפור כלי א' פיון דהיא בעית ליתן דמים ולמשקל בזה א"י למחות לו למכרם והוי פולד מלוג, והינו הכל כשפורטים ומכנסה לו כלים אלו בשומת קצוב דאף מדינא דגמ' פחתו והותירו הכל לו מ"מ הוי רק שחוזרת ונוטלת את שלה והוא מחוייב באחריות הפחת להשלים הפחת וזוהי בשבח שלהם שאריכה ליתן לו המותר אבל כל שלא פרטתם והוא התחייב סף קצוב יצאו הכלים מרשותה לגמרי, וכשמכרתם לו דמי, ולא מקרי אח"כ בכלל משקל פתופתה רק בכלל נותנת דמיהם דהינו החוב שלה מהבעל, ומשקל ממנו הנכסים ודמי יותר לולד מלוג, כף היה נ"ל להמתיק סברת הב"ש, ואולם אעפ"כ לעיקר הדין לקוצר ונחלישת וגרעון שפלי הדל לא נראה פן מסתימות הראשונים והאחרונים דפשיטא ופשיטא דעדין הפרש וחילוק רב בין זה לזה וכיון דהרמ"ה ס"ל דאפילו בולד מלוג לא תמפור א"כ נ"ל דעד כאן לא פליג הרא"ש רק בולד מלוג דזוהי מדין פירות והוי שלו לגמרי והיא רק חוזרת וקונאת ממנו בדמים אבל במה שהכניסה לו משלה, י"ל דאף דשם אותן בכלל והתחייב עצמו בסף קצוב, מ"מ לא מקרי מכרה לו

לגמרי וכשחוזרת ונוטלתם אחר גירושין נוטלת אותם בכתובה וא"י למכרם, ועד פאן לא חילק הב"י בסי' פ"ח רק לענין דאחריות הפחת עליו דבזה ליכא מנהגא, ובמקור הדין בב"י בתשובה בהל' פתובות סי' ג' הסביר דהענין דתושבי ארץ ידוע דנהגו דבעוד שראונו לעשות מלאכתו נוטלתו אותם בשומא הראשון והפחת והשבח לדידה והם נהגו לפרוט כל חפץ וחפץ והבעל מקבלם בשומת, ונתיישבו שם הרבה ספרדיים שפאו מח"ל והחזיקו במנהג ה"ל שאינם פורטין החפצים רק פוללים בכולל שהכניסה לו בגדים ומכשיטים בסוף פה וכה מעות, דבזה אנו דנין פנין דלא שינו ממנהגם הראשון לעשות כמנהג תושבי הארץ, לפרוט החפצים בכדי לידע לעת מצוא בכמה וכמה שמו החפצים ניפר שאינם רוצים במנהגם ורוצים לעמוד בדין תורה דאינם תלוי פלל בשומא הראשונה והיא נוטלת בשונון בשעת הגיבוי עיי"ש בארובה.

וא"כ זהו ה"ל לענין המנהג דבנדאי גילו דעתם שתטול בשומא הראשונה דהיה צריך לקרר שומת כל חפץ וחפץ בפרט שלא ירבו הקטטים ודברי ריבות והכחשות, אבל לומר דנשתנה הדין דבכה"ג יכול למכרם, מנין לנו, דאם נידון דה"ל לפרוט החפצים פדי שלא יהיה הכחשה אם משלה הם או משלו, הא עדיין הי"ל לחוש שיהיה הכחשה פשתתגרש ויהיה החפצים עדיין בעינו, א"ו דלא חשש לזה בקל יוכל להתברר איזה חפצים הכניסה אבל השומא הראשונה אינו עומד להתברר בקל, ובלא"ה פשיטא דיש חילוק דלענין המנהג בקל מחלקים פדי להעמיד על הדין ובפרט פנין דבלא"ה במקום דליכא מנהג אוקמי אד"ת וגבי הספרדים שפאו לשם לא היה ידוע מנהג כמבאר בב"י שם, ואנו באנו לדון דמסתמא רוצים במנהג תושבי הארץ בזה אנו אומרים פנין דחלוקים במנהגם לענין פירוט הנכסים מסתייע וניפר דאין רוצה במנהג שלהם ורוצים להעמיד אד"ת, אבל לחלק בגוף הדין במכירת הבעל מנין לנו וביותר דהא נדאי אם באנו לדון פה מסברא פשוטה והחלטית דכיון דקיבל על עצמו סך מסויים הוי פקנה אותם ודמי בולד מלוג, א"כ בפשיטות הו"ל להב"י בתשובה לחלק בענין המנהג ולומר דדוקא היכי דנהגו לפרוט החפצים דעומדים ברשותה וא"י הבעל למכרם, מש"ה נהגו דהפחת והשבח לדידה פנין דנוטלת רק שלה בכתובתה אבל בקיבל סך קצוב פנין דהם שלו לגמרי רק שקונאת אותם בנדמים והבעל יכול למכרם הפחת והשבח שלה כמו בולד מלוג דפשיטא שנוטלת אותם בשוויי' של שעת גיבוי ולא בשעת שנוולד הולד, ולא הו"ל להב"י שהכרח לחלק בסברא א"ו דאין סברא פשיטא וא"כ אם אנו באנו לדון פן צ"ל דתלי זה בזה דכיון דנין מדלא פירשו דהפחת והשבח שלו ה"נ לענין מכירה, וזהו נדאי פשיטא דאין למידין זו מזו וכנ"ל, ולזה לענ"ד אין מקום לדברי הב"ש בזה: ומ"ש ידידי חתני הרב נ"י להוכיח כהרמ"ה דלפי דבריו מיושב קושני' תוס' דבגונב ולד הטעם פנין דאינו יכול למכור ולא מהני יאוש דידן', ידידי חתני בנדאי בפשטא דלהרמ"ה ל"ק קושני' תוס' דהרי הרא"ש משיג על הרי"ף בסברא דאיה אפשר לומר דהולד ולד לאשה פנין דולד דידיה הוא ואי בעי שחיט ואכיל, ולשיטתי צ"ל דמ"מ בכפל שאני פנין דאתי מעלמא, עכ"פ פשיטא דלשיטת הרמ"ה החילוק מבואר דבפירי פירי פנין דפירי דידי' הוא ואי בעי שחיט ואכיל פשיטא דכל הזכיות של הולד שלו כקושני' הרא"ש משא"כ בולד דא"י לשחוט ולמכור עדיין זכותה קיימת לזכות בפירי פירי: ומ"ש חתני הרב נ"י להוכיח דהרי"ף ס"ל כהרמ"ה דמיושב בזה קושני' הרא"ש ה"ל, לענ"ד אינו דאם זהו סברת

הרי"ף לא הוצרך להסביר דבפירי פירות פינו דלא אכיל פירי, הא בלא"ה בפירי פינו דאי בעי אכיל להפירי ממילא כל היצא ממנו שלו משא"כ בנולד מלוג והיינו פנ"ל דלהך סברא ממילא ליתא לקוש"י תוס', ואדרבא מוכח בפשיטא דהרי"ף לא ס"ל כהרמ"ה דבשלמא אי לא ס"ל כהרמ"ה וס"ל דאף דנולד דלי' הוא לגמרי מ"מ ונלד דנולד דינדה, ואינו חושש לקוש"י הרא"ש היינו מ' הכרת דמשום דלא ס"ל לחלק בין פירי דמעלמא לפירי דמגופה, וכי היכא דהפפל שלה אף דהנולד שלו לגמרי לשחוט ולמפור ה"נ ונלד דנולד והוצרך הרי"ף לתי' שלו לחלק בין ההיא דהכא לההיא דפרק הכותב, אבל אלו ס"ל כהרמ"ה הי' החילוק מרנוח דבפירי דעלמא פקוש"י הרא"ש ה"ל: אמנם מ"מ אין לזה הכרח די"ל דהרי"ף ס"ל דבנולד בהמה ליכא שב"א רק בנולד שפחה כדמשמע בלשון הרמב"ם כמ"ש הח"מ: ומהיום נלפענ"ד דמ"ש חתני הרב נ"י במ"ש הטור דהרא"ש לא ס"ל כהרמ"ה דיצא לו פן מקוש"י הרא"ש על הרי"ף ה"ל שכ' דאי בעי שחיט לה, דאין מזה ראי' דדלמא ס"ל פהרמב"ם בזה דבנולד מלוג ליכא שב"א ואף דהטור לעצמו ס"ל דגם בנולד בהמה איכא שב"א מ"מ פינו דכמעט ברמב"ם מפניש בהיפוד דלמא הרא"ש ס"ל בזה פהרמב"ם אבל נ"ל דיצא להטור ממ"ש הרא"ש כ' בה"ג והיכא דמתו אקמהון והא דקי"ל פחננ' היינו דמשום חשש מיתה לא יניח מלשחוט והיינו דמחלק דאף דקי"ל פחננ' וא"כ אם איתא דבמתו במקום אומהון קיימא יתיה הדין דא"י למפור מחשש שפמות האם, ע"ז כתב דמ"מ משום חשש מיתה אין מוכריחין אותה להניח מלמכור (ותיבת מלשחוט ע"כ ט"ס וצ"ל מלמכור) והיינו להדיא דלא כהרמ"ה.

והנה בפשטא דסוגיא הי' נלפענ"ד דמסתבר דלא כהרמ"ה דלקאורה יל"ד בלישנא דרבא אע"ג דא"ש הלכה פחננ' מודה חננ', דהו"ל לומר בפשיטות מודה חננ' ומה תולה בזה בההלכה להרבות בחידוש אע"ג כו' ובפרט להסוכרים דגם בנולד בהמה איכא שב"א מהו החידוש ג"כ לרבנן ולזה נראה למה שהקשה הב"ח על הרמ"ה דלענין מאי אי פחננ' דהנולד להבעל הא מ"מ א"י למפור דנדאי דחוק לומר דהוי שלו לענין פשתתגרש תתן לו דמיו דבפשטא מלתא דתיכף הוי להבעל ע"ש.

ובזה ניחא דנדאי ביסוד פלוגתת חננ' ורבנן הי' אפשר לומר דשייך ביה ממש שב"א פמו בנצ"ב דא"י למפור ופלוגתיהו אי לבעל או לאשה היינו דס"ל להך ברייתא פברייתא דיבמות דתניא פנותיה דר"א דלא ס"ל פלל לדין שב"א גם בנצ"ב ולזה קאמר אע"ג דאמר שמואל הלכה פחננ' אף דלפי הלכה קיי"ל ביבמות דהדין עמה וא"כ למאי הלכתא הוי להבעל ומוכח ע"כ דיכול למפור דאינו דומה לנצ"ב מ"מ לענין זה דמי דבנתגרשה גוטלתם: עי"כ ביסוד הדין אין הכרעה בין הרמ"ה להרא"ש וליכא סייעתא ולא תיובתא מדעת הרי"ף וכנ"ל: ואשר דעת חתני הרב נ"י דבמחזקת יכול לומר ק"ל כהרמ"ה אין זה מוחלט אצלי פינו דגוף החפץ שלו ויכול להכריחה למסרם בידו להשתמש בהם ולבלות אותם, ושוב הוי הבעל מחזק דבנדאי א"י לטעון שאינה רוצה למסרם בידו עד שימתן לה משכון שלא ימכרם או שישבע, דלא מצינו חידוש זה בנצ"ב שתוכל לטעון פן אף לדינא דגמ' בפורטם דבנדאי א"י למפור ואי פינו דלפי המנהג עתה דאינה פורטם ותלי במחלוקת הרמ"ה והרא"ש מגרע גרע דתטעון אולי ימכרם פינו דיהיה מחזק ויהיה רשאי עפ"י הדין למפור ולא מצינו דלפי המנהג שלנו שכל אשה תוכל לתבוע מבעלה משכון או שבועה שלא ימכור וא"כ אף בנ"ד גילה דעת שרוצה

למפנר מ"מ א"י ליטען פן וא"א לה למנוע חזקתו בפנכסי ליקחם תחי' לבלות אותם, ואולם מ"מ לעיקר הדין פיון דבגלד מלוג בעצמו יש מחלוקת הרמ"ה והרא"ש, ובנצ"ב לפי המנהג יוכל להיות דהרא"ש מודה ואין לנו שום סמך וראיה לסברת הב"ש, לענ"ד הנה נראה לעיקר דא"י למפנר: וע"ד טענת הבעל לעקור למקום מולדתם, בנדאי הדבר פשוט שפבר פתבו האחרונים דאין עושים מעשה נגד דעת ר"ת, וביותר דנראה דדעת הרמב"ם וסעייתו רק בנשא סתם ואף אם נתעכב אח"כ במקומה מ"מ בפשע נשואין הוי כגתרצתה פיון דיוצעת שאין זה ארץ מולדתה, אבל פדרף שנוהגים עתה ומסתמא אחר הבירור גם בנ"ד הי"ז פן דבפשע שידוכין וכתובת התנאים נושאים ונותנים מקום דירתם, ומחזיקים לדור פה וא"כ ידעה שיקבע דירתו בעירה י"ל דלא אסקא אדעתה לחוש ולהתנות שישוב מדעתו אח"כ: בזו רגע בא עסק משפט ומוכרחני לחתום ידידה חותמה הדש"ת.

הק' עקיבא גינז מא"ש. תשובה מו לכבוד הרבני המופלג מוה' יעקב בק"ק גרידץ.

על קושיות רומ"פ בהרמב"ם פ"ה מהל' גירושין דמנ"ל דקדם הוא לתוף ד"א ברה"ר דאינה מגורשת אף בכדי שתשוט ותטלנו, הא ברה"ר ליכא קנן ד"א, ונהי די"ל דלדידה תקנו מ"מ משום עיגונא, מ"מ אין לו קנן ד"א ברה"ר: לענ"ד הא גם בסמטא יקשה, דהא חז"ל תקנו ד"א לטובת הקונה אבל לא בע"כ וכדאמרי' פ"ק דמציעא בנפילה ניחא לי דליקני בד"א לא ניחא ליה דליקני, ותינו דאינו רוצה לזכות בד"א שיהי' חצירו, וכמו שנקתוב בעז"ה [והפשוט לכאורה דאם קדם ראובן לשמעון בד"א ונפל מציאה לשם, וראובן אמר או גילה דעתו דלא ניחא ליה דליקני דזכה שמעון דכל שאין ראובן רוצה בהד"א זוכה בהם שמעון, וכמו כן להסוברים דבמכר ומתנה ג"כ תקנו ד"א, בנדאי הלוקח קונה בד"א אף אם קדם אחר בד"א אלו, פיון דלקנות חפץ זה אין שייכות להד' אמות לקנות לאותו אחר דלא מכר לו המוכר ממילא שייכים הד"א לגבי חפץ זה לשמעון, פה הי' נראה בפשוטו לולי שראיתי להב"ש סי' קל"ט סכ"ג דכתב בפשיטות פגון שפא אחר תחילה והיא באה אח"כ אין לה ד"א, הרי אף דלקנות הגט אין שייכות לאותו אחר, מ"מ לא זכתה היא, אבל לענ"ד יקשה מסוגיא דגיטין גבי מחצה על מחצה דפרכינן והא א"א לצמצם, ואמאי לא בפשוטו, דבתחילה קדם אחר בד"א, ובעודו שם פאו האיש והאשה לשם זא"ז, דכיון דאז עדיין האחר שם שקדם להם והד"א הם שלו אין זכות לאיש ואשתו בד"א, ואח"כ פשהלה האחר משם זוכים האיש והאשה ביחד באותן ד"א, אע"כ דלא כהב"ש, וא"כ אף בפשה שעדיין האחר עומד שם, מ"מ לענין הגט זכה בד"א האיש או האשה ומי שקדם זכה, וצ"ע] וכיון שפן דקנן ד"א אינו בע"כ דאדם מה בכך דקדם הבעל לד"א, הא רצונו להקנות לה גט בד"א אלו והוי פאומר לא ניחא לי דליקני לי הד"א, ועכ"פ באמר פן במפנרש תהי' מגורשת ואינו במשמע שיהי' הדין פן דסתמא אמרינן קרוב לו אינה מגורשת, אע"כ אף אם אין קנוייםלו, מ"מ בתוף הד"א של אדם אין קנן לאחר לצאת בזה מרשות המוכר, דהד"א הם שייכים לאדם ולא תקנו חז"ל שייצא החפץ מרשות המוכר מתוף ד"א שלו שיהי' הד"א קונים לאחר, וא"כ גם ברה"ר הכי הוא, פיון דלאו משום קנן חצר לדידה אתינו עלה: מה דנסתפק רומ"פ בזרק לה גט תוף ד"א דידה ברה"ר אם נפל שם אז מציאה אם קנתה פיון דהוי חצירה לענין הגט הוי ג"כ חצירה לענין המציאה, לא ידעתי אמאי נקט מעכ"ת ספיקו דוקא

לענן ד"א ולא לענן ק' אמה והיא יכולה לשמרו, דג"כ מקרי חצירה להגט לרוב הפוסקים דקיי"ל כר"י ומדינא מגורשת, ואני הייתי על מבוכה זו להפוסקים דבמתנה ומכר לא תקנו ד"א, אם אז נפל מציאה אם זכה גם במכר ומתנה פיון דהוי חצירו למציאה זכה ג"כ במתנה ומכר, ונדתי עפ"י דברינו הנ"ל, דבפשוטו נדאי הדין דאם קדם ראובן לשמעון בד"א, והמוכר הקנה לשמעון בקנין הד"א דאין ראובן מעכב עליו, פיון דלגבי החפץ זה אין שייכות לראובן לקנות בד"א, וכמש"ל, וא"כ אם אז נפל מציאה בנדאי הדין דשמעון זכה במכר שהוא, וראובן קנה המציאה זוכה ראובן בדינו דמי שקדם בד"א הוא קונה, והרי הדבר הזה פסותר אהדדי, פיון דאמה אומר דהוי חצר דשמעון לענן המכר, איה היא בזו הרגע חצירו דראובן לענן המציאה, ולומר באמת דזכה שמעון גם במציאה ומבטל פחו דראובן לא נראה פן מסבא, אע"כ דמדת חכמים כף היא בתקנתם דנתנו לאדם ד"א שיהי' חצירו לענן פרטי דברים, פעמים לדבר זה, ולדבר זה לא, אף ששניהם בב"א: ומה"ט אני מסופק עוד בההיא בנפילה ניחא ליה דליקני וכו' דכתב הנ"י פיון דד"א תק"ח יכול לומר אי אפשי בתק"ח, ביאור הדברים הא נדאי פשוט דאף בחצר ממש שהיא דאורייתא אם רצה שלא לקנות, אין חצירו קונה לו בע"כ אלא דזהו רק היכי דאינו רוצה לקנות החפץ כלל, אבל באותו רגע שרוצה לקנות החפץ, אלא דרוצה לקנותו בקנין אחר כמו בנפילה, בזה יש חילוק, דבחצר גמור קונה לו החצר, פיון דרצונו לקנות החפץ, אבל בד"א דהוא דברבן אין קונים לו: והנה בני הרב הגאון מו"ה שלמה נ"י ביאר לנכון, דהא דמהני גילוי דעת דלא לקני לי הד"א, לא דהד"א לא יקנו לו החפץ דכל שזוכה בד"א הוי חצירו ממש ודאורייתא כמ"ש הר"ן גיטין פההיא דקרוב לה, דכיון דהקנו חז"ל לה הד"א הו חצירה ממש ומגורשת מה"ת, [והא דלא נקט הר"ן בפשוטו דחז"ל הקנו לה הגט, והוי הגט שלה מדאורי' כמו בקדושין במעמד ג' דס"ל לרוב פוסקים דמקודשת מדאורי', דכיון שזכתה במלנה במע"ג, מפח תקנת חז"ל נעשה שלה מדאורייתא, היינו דלגבי גט לא מהני גם קנין דאורי' דבעי' שיהי' הגט בידה כמ"ש הר"ן (דף קפ"ד) דאם מקנה לה הגט בקנין אג"ק לא מהני דמ"מ אין הגט בידה, ומה"ט תמוה לי על הר"ן פ"ק דגיטין בסוגיא דמעמד ג' דהקשה למה לא מהני בשחרור מע"ג, והוכיח מזה דמשטורות אין נקנין במעמ"ג דאין גופן ממון, ומאי ראה, הא י"ל דמע"ג הוי קנין, אבל מ"מ עדיין אין בידי הזוכה ומש"ה לא מהני בשחרור, דבעי' שיהיה בידו, דהא בכל שחרור דינו כגט מגורה שוה לה לה ובני הרב נ"י פיון ג"כ לקושיא זו והאריף בזה, לזה הסביר הר"ן, דכיון דזכתה בד"א הוי חצירה מדאורייתא והוי ידה ממש כמו כל חצירה דאיתרבאי משום ידה,] וכיון שפן לא מהני גילוי דעת שלא יזכו לו הד"א החפץ, דכל שזוכה בד"א הוי ממילא חצירי, ולא מהני גילוי דעת כמו דלא מהני בחצירו, אלא ע"כ דהכי אמרינן דגלי דעתיה שאינו רוצה לקנות הד"א ולא נעשו חצירו, וא"כ אפשר הדין דאם נפל בתוך ד"א ב' חפצים ואמר שרוצה לקנות אחד בקנין ד"א ועל השני נפל וגלי דעתיה דזוקא בנפילה רוצה לקנותו, די"ל דמ"מ זכה גם בחפץ שהוא, דכיון דרצה לקנות הד"א לקנות על ידן החפץ השני ממילא נעשה חצירו, ולא מהני הגילוי דעת על אידך החפץ, או דלפי דברינו הנ"ל דתקנת חז"ל כף הי' שנתונים לו הד"א להיות חצירו לפרטי דברים מיוחדים, א"כ י"ל דמהני גילוי דעת שלא ירצה לזכות בד"א לענן קניית החפץ הזה, וצ"ע לדניא: תשובה צו להרב רבי פייבל תאומים נ"י בק"ק האדוניטש.

מה דהקשה מעכ"ת נ"י להסוברים בש"ע חוה"מ סי' ר"ט במקנה דבר שלב"ל עם דבר שפא לעולם דקנה פולה, א"כ מאי פרכינן ב"ב (דף קנ"ז) מהא דבע"ח גובה שבח דהני דאקני, הא מ"מ פיון דמשעבד ליה ג"כ גוף הקרקע דהני דבר שפא לעולם חל ג"כ על השבח: זה ימים רבים עמדת בזה, אולם זהו הפל פכי תשו' האחרונים שנקטו להקדמה דיש סוברים דבמקנה פאחד דבר שפא לעולם עם דבר שלב"ל קנה הפל, אבל פאמת לא מצאתי פן, פי בהגהת ש"ע (סי' ר"ט) איתא מי שמקנה לתבירו דבר שלב"ל, י"ל דדמי לקני את נחמור שיתבאר לקמן (סימן ר"י) והיינו דקנה מחצה כדפסקינן סי' ר"י, ונקט בלשון י"א לאפוקי מדעת הסוברים במרדכי דבמקנה מטלטלים ומעות בתליפים דל"ק פלל, אי משום דס"ל להך שיטה להלכה דקני את נחמור ל"ק פלל, אי משום דס"ל דמטלטלים ומעות גרע דדוקא בקני את נחמור את מחצה נחמור מחצה, מש"ה אין האיש מפסיד חלקו בשביל החמור, משא"כ מקנה לאחד ב' דברים יחד, י"ל דהיכי דלא קנה הפל לא קנה פלל, וכמ"ש בהגהת מרדכי שם, אבל בהיפוך לומר דמקנה דבר שלב"ל עם דבר שפא לעולם דקנה הפל לא מצינו, דאף דקני את נחמור קנה הפל, היינו דינפה מי שיוכל לזכות, והני פקנה לו לחוד הפל אבל דבר שלב"ל פיון דלאו בר הקנאה הוא במה יקנה, ומה תועלת במה שמקנה לו גם דבר שפא לעולם, ואף למאן דס"ל במרדכי שם במקנה מעות ומטלטלים בתליפים נקנה הפל ונ"ל ראיה לזה מסוגיא דב"ב (דף קכ"ז) דפרכינן לר"מ דמקנה דבר שלא פא לעולם יכיר למ"ל, הא אם יפלו לו אח"כ מטבעות במה יקנה, הא פל פמה דלא פאו לידו ל"ש בהו הגבהה ומשיכה, וק"ס ליפא דהא מטבע אינו נקנה בתליפים וקנין אג"ק, דלמא מיירי פאין לו קרקע, בפרט למ"ש תוס' בב"ק (דף י"ב) דקנין אגב מדרבנן, ולפי שיטה הנ"ל ניחא דמ"מ יכול להקנות לו בק"ס איזה מטלטלים שיש לו ביחד עם המעות שיפלו לו אח"כ ויקנה הפל, [היינו משום דעכ"פ מעות בר קנין הוא, אבל דבר שלב"ל דלאו בר קנין לא, וכדאחלק הסמ"ע סי' ר"ג, ומוכח פן מסוגיא דב"ב הנ"ל, מדפרכינן רק לר"מ, אבל לרבנן דס"ל א"א מקנה דבר שלב"ל ניחא, הא מ"מ יקשה דיקנה לו איזה דבר שיש לו עם הנכסים שיפלו לו אח"כ ביחד, ואטו בגברא ערטילאי שאין לו פסות ושום דבר להקנות לו, אע"כ דזהו לא מהני, דמ"מ לא קנה דבר שלב"ל וברור: תו כתב מעכ"ת נ"י ליישב דעת ספר ברית שלום, דכתב דאם טען פרעתיך ת"ז זוזא זוזא דנאמן, דבכה"ג דרף לפרוע ת"ז, והשיג בספר באר יעקב, דא"כ מאי פרכינן ממתני' דבחזקת שנתן, דלמא מיירי דטען דפרע זוזא זוזא, וכתב מעכ"ת לתרץ, דהתם לשכירת בית דכתבו תוס' דבכל ענין אינו פורע פיון דהני ספק דשמא לא יבא לידי חיוב, לא הועיל ר"מ בזה פלוס, דהרי מדפרכי' תשובתא לר"ל ולא הקשה גם לאב"י ורבא, הרי דלא נחית להקשות מפח הסברא דהני ספק בחיובו, ואף דתוס' כתבו דהו"מ לומר ולטעמך דגם לאב"י ורבא לא ניחא, מ"מ עכ"פ המקשן דנקט הקושיא דוקא לר"ל שפיר קשה קושית הבאר יעקב, דהא פרעון זוזא גם ר"ל מודה, וא"כ ליפא קושיא על ר"ל יותר מעל אב"י ורבא, ובלא"ה לא מסתברים דברי הברית שלום הנ"ל דמלבד דמסתימת הפוסקים לא משמע פן, גם אמאי גובים מיתמי ת"ז בלא שבועה, נטעון שמא הי' אביהם טוען דפרע זוזא זוזא, וביותר לשיטת הרמב"ן דטענינו ליתמי מלתא דלא שכיחא: ומדי דברי ביהא אנפיר מה דנ"ל בדברי תוס' הנ"ל דהו"מ לומר ולטעמך, דהקשה שם הפהרש"א דמאי פרכינן מסיפא

בְּחֻקֵּי שְׁלֵא נָתַן, הָא הָתָם דְּמִי לְשִׁכִּירוֹת בֵּית דְּאֶפִּילוּ אַבְיֵי וְרָבָא מוֹדוּ, וּמַה דְּתִירֵץ הַמְהַרְשֵׁ"א פִּינּוּ דְבָבֵי לְבָנוֹת דְּמִי לְחֹב דְּעֶלְמָא, לֹא נ"ל, דְּהָא תוּס' פְּתָבוּ דְבִשְׁכִּירוֹת בֵּית חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יְפֹל הַבֵּית שֶׁל מִשְׁפִּיר, הָרִי דְחוֹשֵׁשׁ לְאַנְסִים, א"כ ה"נ שְׁמָא יֶאֱרַע לֹא אֲנֹס שֶׁא"י לְבָנוֹת: וּנ"ל דְּבֵלֵא"ה צְרִיכִים לְהִבִּין, דְּאִיָּה מְדַמֵּינָן סִיפָא דְמִתְנִי' לְחֹב ת"ז הָא אֵלוּ יִדְעִינָן שְׁדַעְתוּ לְבָנוֹת בְּגוֹבְהוּ כְּמוֹ כְּוֹתֵל חֲבִירוֹ חֲזִיב לְשֵׁלֵם מִיָּד וּלְסִייעַ בְּכֹלוֹ כְּמוֹ שְׁהֵדִין בְּאַפְרִיזָא וּבְקַבְעָתָא דְדוֹרָא רַק מִחֲמַת שְׁאִינוּ נִיפָר וְיָדוּעַ לְנוּ דַעְתוּ כְּמַה רוּצָה לְהַגְבִּיהַ, אִי הַב"ד יְכוּלִים לְחֲזִיבוּ יוֹתֵר מִמַּה שְׁסַמְדָּה וְכִינּוּן שְׁפֵן זֶה הַסוּמָדָּה שְׁיִוִּדְעַ בְּעַצְמוֹ שְׁרוּצָה לְהַגְבִּיהַ כְּוֹתֵלוֹ כְּמוֹ כְּוֹתֵל חֲבִירוֹ הוּא יוֹדַע בְּעַצְמוֹ שְׁמִחְזִיב בְּכֹלוֹ, וְאֵלוּ הוֹדָה בְּפִינּוּ עַל רְצוֹנוֹ זֶה הִי מְחֻזְזָב מִן הַדִּין בְּכֹלוֹ, א"כ הֵנִי מְמַשׁ אַח"ז, וְצ"ל פִּינּוּ דַמ"מ פִּינּוּ דְאִין חֲבִירוֹ יְכוּל לְתַבְעוּ בַב"ד לְסִייעַ בְּכֹלוֹ, פִּינּוּ שְׁאִינוּ נִיפָר גִּילוּי דַעְתוּ, וְא"י לְתַבְעוּ רַק עַל מַה דְסַמְדָּה, מִמִּילָא מְתַרְצָה בְּטוֹב לְהַמְתִּין לוֹ עַד שְׁיִגְמֹר כְּוֹתֵלוֹ וְיָדַע כְּמַה יְתַבַּע מִמֶּנּוּ, וְשִׁפִּיר דְּמִי לַת"ז, אִף שְׁיָדַע בְּעַצְמוֹ שְׁמִחְזִיב, מ"מ בְּאַמַּת חֲבִירוֹ רְצוֹנוֹ לְהַמְתִּין לוֹ עַד יִגְמֹר כְּוֹתֵלוֹ וְיִהְיֶה מְבוֹרֵר הַחַיִּיב, וּמַעְתָּה מִמִּילָא לֹא קָשָׁה מִיָּדִי קוֹשְׁיִית הַמְהַרְשֵׁ"א, דְּשִׁפִּיר פְּרִיָּה הַש"ס לְאַבְיֵי וְרָבָא דַס"ל אָדָם פּוֹרַע תּוֹף זְמַנּוּ, ה"נ יְהָא נְאָמֵן לּוֹמֵר פְּרַעְתִּי, דַל"ש שְׁמָא יֶאֱרַע אֲנֹס וְלֹא יִבְנָה, דְּהָא הִיא יוֹדַע בְּעַצְמוֹ אִף אִם יֶאֱנֹס וְלֹא יִבְנָה, מ"מ הוּא מְחֻזְזָב לְשֵׁלֵם, פִּינּוּ דַעְתוּ בְּאַמַּת הֵיךְ לְהַגְבִּיהַ כְּוֹתֵלוֹ וְנִיחָא לִיהַ בְּבִנְיָן חֲבִירוֹ, וְדְמִי שִׁפִּיר לְחֹב בְּרוּר: וּמִינְשֵׁב בְּזֶה מַה דְתַמּוּהַ לִי בַמ"ש הַרְמַב"ן בְּהֵיא דְאַחְזִיק לְאוֹרְדִי, דְבִסְמָדָּה לוֹ תִקְרָה דְנְאָמֵן לּוֹמֵר שְׁנָתוּ, דְבָזָה יָדוּעַ לְכָל דְמִחְזִיבִים לִיהַ רַבְּנּוּ, פִּינּוּ דְמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹתְלֵי הַבֵּית עֵי"ש, וּתְמִינְהִי, א"כ מֵאִי מְשַׁנֵּי הַש"ס מִי יִימַר דְמִחְזִיבוּ לִיהַ רַבְּנּוּ הָא בְּדַעְתוֹ לְסַמְדָּה הַתִּקְרָה וְיוֹדַע דְאִז חֲזִיבוּ לוֹ רַבְּנּוּ וּמִקְדִּים לְפָרוּעַ מִקְוֹדָם, וְלִפִּי הַנ"ל נִיחָא דְבָזָה שִׁפִּיר אֲמַרִינָן כְּקוֹשְׁיִית הַמְהַרְשֵׁ"א דְחוֹשֵׁשׁ אוּלֵי יֶאֱרַע אֲנֹס וְלֹא יִבְנָה וְלֹא יְסַמְדָּה הַתִּקְרָה וְעַל רְצוֹנוֹ לְחֻדְיָ בְּזֶה חוֹשֵׁב דְלֹא מְחֻזְזָבִים לִיהַ רַבְּנּוּ פִּינּוּ דְבְּאַמַּת לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ, וְלַדַעְתוֹ דְבֵלֵא מַעֲשֵׂה הַשְׁיִמוּשׁ בְּאַמַּת אִינוּ חֲזִיב, הוּי סַפֵּק אֲצִלוֹ שְׁמָא יֶאֱנֹס וְלֹא יְבֵא לִיָּדִי חַיִּיב וְנִכּוּן: תְּשׁוּבָה צַח לְכַבּוֹד הַרַב רַבִּי מִשֵּׁה אַב"ד דַק"ק זְאֲנֵדְמִישֵׁל נ"י.

מַה דְתַמּוּהַ מַעַכ"ת בְּתוּס' בַב"מ בְּסוּגִיָּא דְמִצָּא שַׁט"ח, פִּינּוּ דְנִפְל אִיתְרַע וְלֹא מְהִי קִיּוּם דְאַמְרִינָן דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא אֵלֵא דְאַנּוּ לֹא טַעֲנִינָן מְזוּנִיָּיָא כְּזֶה כ"ז דְלֹא טַעֲנוּ הוּא, וּמַש"ה מְצָא שְׁטֵר הַקְנָאָה יְחֻזִיר, הָא מ"מ נְטַעוֹן פְּרוּעַ דְהוּא נְאָמֵן בְּמַגוּ דְמְזוּנִיָּיָא כַמ"ש תוּס' שָׁם, דְאִף בְּמִקוּם דְלֹא טַעֲנִינָן מְזוּנִיָּיָא טַעֲנִינָן פְּרוּעַ בְּמַגוּ דְמְזוּנִיָּיָא כְּמוֹ הַחֻזְרָתִי בְּמַגוּ דְנְאָסָה: נ"ל דַלְק"מ, דְהָא בַלֵא"ה אִף לְהַצִיד דְהִיכִי דְהוּא נְאָמֵן רַק בְּמַגוּ הִיכִי דְלֹא טַעֲנִינָן עִיקָר הַטַעֲנָה, ה"נ לֹא טַעֲנִינָן הַמַּגוּ, מ"מ כְּמוֹ דְחֻזִינָן דְמַכְח הַרְיַעוּתָא נְאָמֵן דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא בְּלֹא מַגוּ, ה"נ יְהָא נְאָמֵן מַכְח הַרְיַעוּתָא דְנִפְלִיהַ דְפְרוּעַ, וּבְהַכְרַח צ"ל דְפְרוּעַ גְרַע יוֹתֵר מְלֻטְעוֹן, מְטַעֲנַת דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא, דְהָא סְבָרָא דְאִי אֲמַרְתָּ דְפְרַע מְקַרַע הוּי קַרַע לִיהַ אֵלִים טוֹבָא וְלֹא חֲזִינָן לֵה פֶלֶל אִף בְּמִקוּם רִיעוּתָא דְנִפְלִיהַ, וְכִינּוּן שְׁפֵן מִמִּילָא לַק"מ, דְכְמוֹ דְלֹא טַעֲנִינָן דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא אִף דְהוּא נְאָמֵן מ"מ פִּינּוּ דְרַחוּק הַדְבָר דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא אֲנֹן לֹא טַעֲנִינָן שְׁהִי כּוּ, ה"נ לֹא טַעֲנִינָן פְּרוּעַ, דְרַחוּק הַדְבָר שְׁפֵרַע וְהַנִיחַ שְׁטֵרוֹ בְּלֹא קְרוּעַ אֲנֹן לֹא טַעֲנִינָן שְׁהִי כּוּ, וּבְאַמַּת אֲפִשָׁר אֵלוּ הִי בְּפִינּוּ וְטוֹעֵן פְּרוּעַ דְנְאָמֵן בְּמַגוּ דְמְזוּנִיָּיָא, וְאַפְשָׁר אֲפִילוּ בְּלֹא מַגוּ מַכְח רִיעוּתָא דְנִפְלִיהַ נְאָמֵן פְּרוּעַ בְּעַצְמוֹתוֹ כְּמוֹ דְנְאָמֵן דְדִיָּמָה וְזִיָּיָא, אֲבָל מ"מ אֲנֹן לֹא טַעֲנִינָן שְׁהִי כּוּ, דְרַחוּק שְׁהִי כּוּ: וְלְכַאֲוֵרָה בַלֵא"ה מוֹכַח לּוֹמֵר כּוּ מְהָא דְפְרִיָּה וְלְשִׁמוּאֵל

דאָמער ל"ח לפרעוון ולקנוניא מא"ל, ולכאורה קשה לי, הא אפֿשר לומר דשמואל חנינש לקנוניא, אלא דלא חש לפרעוון, והכא במקצא שט"ח הא נאָמן לומר פֿרווע, במגו דכתבתי ללות ולא לנה, ולא מטא לידל ומש"ה לא יחזיר דטענינו ללקוחות פֿרווע במגו דמזונייף ואינו נאָמן בהודאתו לחייב ללקוחות, למה דנראה מדברי הש"ף סי' צ"ט סי"ב, דאף היכי דנאָמן רק מפת מגו, ה"נ בהודאתו לחוב לאחרינא, אע"כ דלשמואל גרע טובא טענת פֿרווע ולא טענינו אָנו, ואף דליכא ראיה גמורה מזה, די"ל פֿינן דטענת פֿרווע גרוע לשמואל, היכי דמודה לא טענינו אָנו ולחוש לקנוניא, מ"מ י"ל דלא טענינו ליה אָנו כָּלל, כמו דלא טענינו אָנו דדיקמה וזינף ואדרבא מרנוח יותר, די"ל הא דפסיקא ליה להש"ס למפרך ולשמואל וכו' מפת סברא הנ"ל דלא טענינו אָנו, היינו מפת מימרא דשמואל עצמו, דהא בהקנאה ג"כ נאָמן פֿרווע במגו דדיקמה וזינף ואפ"ה לא טענינו אָנו: אוילם קשה לי בסוגיא דב"ב (דף ע' ע"ב) דיני גולה אַמרי נשבע וגובה פֿולו וכו' מנ"ל למידק מזה דשטרך בידי אלים כ"כ לשון' אָנו סהדי דלא להמני' במגו, דלמא אלים רק לשון' טענת פֿרווע לטענה גרוע מאד דלא נטעון אָנו כמו דלא טענינו דיקמה וזינף, ובאמת בלא"ה קשה פֿו בסוגיא דב"ב הנ"ל, דהא נאָנסה לא טענינו לה דהוי ל"ש, א"כ מנ"ל למידק דשטרך בידי מאי פֿעי אלים כ"כ דלא נאָמינו במגו דלמא מהימן במגו, אלא דהחזקה דשטרך וכו' אלים לשון' פֿרווע לטענה דלא שכיח, דאינו שכיח לפֿרווע ולהניח השטר, ולא טענינו כמו דלא טענינו נאָנסה, אלא דלפי הנ"ל קשה ביותר דהא חזינו פֿו לשמואל גבי הקנאה דאפילו בריעותא דנפילה גרוע טענת פֿרווע דאָנו לא טענינו וצע"ג: תשובה צט נשאלתי מת"ח מןפֿלג ברש"י חולין (דף קכ"א ע"א) אהיהא דנבילת עורף טהור צריכה מחשבה לקבל טומאה משרץ, הא בסוגיא דנדה (דף נ"א) מבואר דא"צ הכשר שרץ ולא הכשר מים, וכ"כ הרמב"ם והר"ש ריש טהרות: לכאורה היא תמיה עצומה, וחובה עלינו לטרוח ולמצוא יישוב, בפֿרט שדברי רש"י אלו נאָמרה ונשנית גם בבכורות (דף י' ע"א) ולנה נראה דרש"י בחולין ובכורות ס"ל דרק הכשר מים לא בעי דפֿשטא דלמודא דתנא דבר"י מןפי גופו מים, היינו לענן הכשר מים דמיניה מייירי הקרא, ועלה אַמרינו מה זרעים שאין סופו לטמא טומאה חמורה, אַבל לענן הכשר שרץ לא ממעטינו לה, ומה דאמרינו מ"ש הכשר שרץ דלא בעי מדתנא דבר"י הכשר מים נמי לא תבעי, היינו דזהו בודאי א"א לאמרו דלענן הכשר שרץ ממעטינו ולענן הכשר מים לא ממעטינו, דהא עיקר קרא מייירי בהכשר מים, וכינו דממעטינו מהכשר שרץ מכ"ש דממעטינו מהכשר מים, אַבל בהיפוף שפיר די"ל דממעטינו רק מהכשר מים ולא מהכשר שרץ, ויצא לרש"י פֿו מהיהא מימרא דחולין שונין ישראל בטומאה וכו' וצריף הכשר מים, ואמאי לא נקט נמי הכשר שרץ, אע"כ פֿינן דעיקר החידוש דלא מקרי סופו לטמא ט"ח כדאמרינו הואיל ויכול לגררה, מש"ה נקט הכשר מים, דלענן הכשר שרץ ליכא חידוש דאף אם מקרי סופו לטמא ט"ח בעי הכשר שרץ, גם י"ל דס"ל לרש"י דזהו פֿירוש הסוגיא דזבחים (דף ק"ה ע"א) אַמרי במערבא צריכא הכשר ממקום אחר, היינו דתנא דברים ממעט רק מהכשר מים, אַבל מ"מ צריכא הכשר ממק"א, היינו הכשר שרץ, ומש"ה שעריר המשפלת אינו מטמא, דבחייו אינו מקבל טומאה משרץ, ואף דרש"י זבחים שם נדחק לפרש בדרף אחר, הא בלא"ה דברי רש"י סותר לרש"י בחולין ובכורות הנ"ל, דבזבחים, שם כתב רש"י במפורש אַבל מי שסופו לטמא ט"ח א"צ ליגע בשרץ וכו' א"כ

י"ל דגם בפירוש הסוגיא פליגי הני מימרות רש"י, דלפי"מ דס"ל בזבחים דגם הכשר שרץ לא בעי, ומש"ה הוצרך רש"י לדחוק בפירוש הסוגיא, אבל דעת רש"י בחולין ובכורות לפרש הסוגיא כפשטא דבעינו הכשר שרץ וכו', וכ"מ שפתי חכ"מ פ"ג מהל' אבות הטומאה בכוננת הראב"ד, בהשגות שם בדרך השני, אף דבתשובת חכם צבי סי' ק"ז השיג לנכון על הכ"מ דאין זה פנונת הראב"ד, מ"מ נקטינן מיהו דהי' ס"ל להכ"מ לפרש הסוגיא פו, א"כ י"ל דרש"י ס"ל לקושטא דמלתא הכי: ובאמת קשה לי על הכ"מ הנ"ל, דא"כ הו"ל לתרוצי בנדה (דף נ"א) דמה דאמרי ריב"נ לא יטמא טומאה קלה דלא במחשבה, היינו דטומאה קלה קיל דבעי הכשר שרץ, ואפשר לומר דבעי לאסוקי אף לר"מ דסבר בזבחים דשעיר המשתלח מטמא מחיים, וע"כ דלא בעי הכשר שרץ, אבל לרבנן דר"מ בעי באמת הכשר שרץ, והרי בלא"ה צ"ל פו אף לפירוש החכ"צ בהראב"ד דשינוי' דזבחים היינו דרבנן לא ס"ל לדתנא דבר"י א"כ הו"מ לשנווי' בנדה דריב"נ ס"ל פרבנן דר"מ דלא ס"ל לדתנא דבר"י, אע"כ דבעי לאסוקי דיספור כר"מ ה"נ י"ל להכ"מ [ויש לחלק קצת, דלהראב"ד דאין הלכה פרבנן דר"מ, דהא קיי"ל בכל דוכתא דההלכה פתנא דבר"י, מש"ה בעי לאסוקי דיספור פפי ההלכה, משא"כ להכ"מ דהלכה בזה פרבנן דבעי הכשר שרץ, ומ"מ ליכא קושטא כ"כ, ואף להראב"ד בדרך הראשון דמפרש בסוגיא דזבחים דהכשר ממק"א בעי הכשר מים, ורק לענן שרץ לא בעי, זהו ודאי תמוה לענ"ד דהא בסוגיא נקט בפשיטות מ"ש הכשר שרץ דלא בעי וכו' הרי דנהו פשוט דאם הכשר שרץ לא בעי גם הכשר מים לא בעי וצ"ע]: ועיין במשניות בתוס' חדשים בשם מהרש"ח ריש טהרות במ"ש על קושטא תי"ט דשם דבפחות מפזית בצירוף עם אוכלים אחרים, פיון דאין סופו לטמא ט"ח בעי הכשר שרץ ומים, ואישתמיטת' סוגיא צרוכה פרישות (דף כ"א ע"א) דמוקי למתני' דנבילת בהמה טמאה דצריכה מחשבה דמייירי בפחות מפזית, וצירפם ומ"מ קתני בסיפא דאין צריך הכשר דמ"מ מקרי סופו לטמא ט"ח: תשובה ק לכבוד הרב רבי יוסף נ"י אב"ד דק"ק בריג.

על קושטא רומעכ"ת בסוטה (דף כ"ג) מנחת פהנת לרבנן עבדי לה כר"א בר"ש, הא קיי"ל דבעל שנתן לאשתו מתנה אין הבעל אוכל פירות, ומבואר בש"ע דאם התנה עמה שתוכל למפור התנאי קיים, וא"כ יש תקנה בפשוטו שיתן לה בתורת מתנה, וביותר לרש"י דמייירי במנחת נדבה: נראה לענ"ד, דעל מנחת סוטה ליכא קושטא, דהבעל הוא בעל הקרבן, ומביא משלו וכמ"ש הרמב"ם פ"ג הי"ב מהל' סוטה, אלא פיון דלכפרתה מביא מקרי ג"כ שילה, והכי דייקא לשון רש"י, והן הן דברי הירושלמי רפ"ב דסוטה, והובא בתוס' סוטה (דף כ"ג) דאיתא התם מנחתה מלמד שהיא קדשה לשמה פך קדשה לשמו, ותני ר"ח לקרב א"י מפני שנתתה דאשה, לאכול א"י מפני שנתתה דאיש, עכ"ל, והיינו דהירושלמי דן דמנחה זו צריך להיות קדושה לשמו ולשמה, והוא והיא פשוטפים, ומביא ראיה מדתני ר"ח דא"י לא לקרב ולא לאכול, וא"כ בין פך ובין פך בין במביא משלו, צריך לקדש לשמה, ובין במנחה משלה לגמרי בענן שאין לבעלה רשות בה, מ"מ צריך שיהי' קודש לשמה, מש"ה מקרי מנחה של שניהם, ומ"ש מעכ"ת נ"י ובפרט לרש"י דמייירי במנחת נדבה, בלא"ה לק"מ, דמייירי בהביאה שלא מדעתו והוא לא רצה ליתן לה במתנה, ואף אם בעידן ההקדשה רוצה הבעל בכך אפשר דלא מהני, פיון דכבר הוקדש בכלי: על קושטא רומעכ"ת בסוטה (דף כ"ה) דפליגי בבעל שמחל על

הקנינוי אחר הסתירה הא ילפינו מסוטה דספק טומאה ברה"י ודאי טמא: גם אנכי נתקשיתי תמיד בזה דאף לר"ש דס"ל דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, מ"מ במה דמחל על קנינוי איה נסתלק הספק איסור, ובהכרח לומר פיון דבלא קנינוי לא הי' איסור פיון שמשחל על הקנינוי עוקר הקנינוי למפרע, והי' כלא קנינא מה שאין חולשת שפלי מגעת, דהא מפת הריעותא דנסתרה אחרי שקנינא לה, זה מורה לספק דנטמאת, וא"כ מה מהני לענין זה מחילתו, הא סוף סוף בעינין הסתירה הי' הריעותא שהוליד החשש שנטמאה] הכי נמי אף דספק טומאה ברה"י ודאי טמא, לא דדנין דנדאי נבעלה, דכל ספק נגע ברשות היחיד איה אפשר לומר פיון דהוא ברשות היחיד דנדאי נגע, אלא דהתורה אמרה דספק זה יהי' דינו פנדאי, והיינו כל זמן ששם ספק עליו, אבל כשמשחל על הקנינוי והוי כלא קנינא אין פאן ספק לדונו פנדאי, [ומידי דברי אנפיר מה שהרהרתי על קושניית תוס' נדה ריש מסכת ד"ה והלל וכו', וא"ת א"כ היכי ילפינו מסוטה דספק טומאה ברה"י טמא אפילו איכא חזקה, הא בסוטה אתרע חזקה, ומירוצם מוקשה מאד, ונ"ל דהא מבואר בסוטה (דף כ"ט) דדרשינו הקרא ונהבשר כל טהור טהור ונדאי הוא דיאכל אכל ספק טהור לא יאכל, א"כ מזה שמעינו דאף באיכא חזקה ספיקו איסור, אלא משם לא ידעינו דספיקו פנדאי, די"ל דהקרא קאמר דנדאי טהור יאכל וטהור ספק לא יאכל, מספק, אבל לא הוי ודאי וא"כ י"ל פיון דעכ"פ ידעינו דלא אזלינו בתר החזקה, שוב ילפינו מסוטה דספיקו דינו פנדאי, דבזה ל"ש לחלק דבליכא חזקה דספיקו פנדאי, ובאיכא חזקה ספיקו איסור מספק, דזה אין סברא לומר דהחזקה יעשה אותה לספק, דממנ"פ אם ניזל בתר חזקה יהי' ספיקו טהור וכיון דטמא מספק ומסלקי להחזקה הוי כמו אין לו חזקה, ואי דא"כ הו"מ לומר הצריכותא בסוטה, דאי מסוטה הו"א דדוקא בליכא חזקה, זהו אינו קושניא כ"כ, דבלא"ה הו"מ לומר צריכותא אחרת, כמ"ש תוס' חולין (דף ט' ע"ב): על קושניית רומעכ"ת בע"ז (דף י"ג תוס' ד"ה ואת סוסייהם) דהקשו הא צער בע"ח דאורייתא, ומירצו דיש פח לחכמים לעקור עיי"ש, הא למ"ש הרא"ש בשם הרי"ף דיש תקנה בפדיון א"כ בהקדוש והחרים דקיי"ל בהמה תעקר אמאי לא נכוף אותו לפדות בפרוטה: לענ"ד הא גבי נושא ונותן בשוק של ע"ז דקיי"ל תעקר דמנשר פרסותיה ל"ש פדיון, דאין פדיון לע"ז, ובההיא דהקדוש והחרים דאמרינו דתיעקר, היינו דכונסים אותו לכיפה על זה לא הקשו תוס' קושנייתם דזהו אינו כ"כ צער בע"ח וכדמוכח מהרא"ש שכתב בבכור בזה"ז אם בא הפה להכניסו לכיפה אין שומעין לו משום ביזוי קדשים, ולא הנפיר משום איסור צער בע"ח, ומה דפרכינו בסוגיא דגם בהקדוש והחרים יהי' העיקור דמנשר פרסותיה, י"ל משום דסתמא מיירי אף במקדיש תמימים למזבח: ובההיא עניינא קשה לי כמה דאמרינו בסוגיא הנ"ל ולקוהי כמטיל מום בבע"מ נהי דלא חזי לגופא חזיא לדמי, וקשה לי, הא מקור דין דמטיל מום בבע"מ היא בבכור שאחזו דם, ומשמע דלר"מ איסור להטיל מום בבכור בע"מ והא בבכור ל"ש דחזי לדמי דהא אינו תופס פדיונו וצ"ע: על קושניית רומעכ"ת נ"י בע"ז (דף נ"ג ע"ב) ישאל שזקף לבניה הא פלוגתא דרבנן וריב"י (דף מ"ה) אם בעי' נטעו מתחילה לכה והיא דבבחי יום עד שיירד משה רבינו יהי' אשירות נטעו מתחילה לכה: הנה לפי סוגיא הנ"ל ידפיא הו"ל למעכ"ת להקשות דהא לכ"ע ס"ל דנטעו מתחילה לכה אין עיקרו נאסרו, ופליגי רק אם הגידולים שלאח"כ נאסרו, וקרא דאשיריהם תשרפון דגם העיקר נאסר מוקמי

לכ"ע בנטעו מתחילה לכה וא"כ הי' לו להקשות לכ"ע, אבל באמת מסקנת הסוגיא בע"ז (דף מ"ח) דתוס' לכ"ע נאסר, ופלוגתניהו אם עיקרן נאסר דלריב"י גם עיקרו נאסר, וא"כ קושיותו דמר רק לרבנן דס"ל דאין עיקרן נאסר, ונעל"ד למ"ש ה"ן בסוגיא דהרמב"ן הקשה דמאי ראיה דלמא אסרו במעשה, דהא קיי"ל דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה, ותי' דעל ידי מעשה הוי כפשל נכרי ומנהגי ביטול קודם שחזר ישראל ולקחו, וה"ן תירץ דר"י ס"ל כמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה עיי"ש, נ"ל פוננת ה"ן דבפשוטו יקשה, א"כ לדין דקיי"ל דאוסר דבר שאינו שלו במעשה, לא יהי' הדין קיים דישאל שזקף לבינה אלא צ"ל דכוננת ה"ן דר"י הוכיח דלהתנא דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה דיקשה הקרא דנאשיריהם תשרפון באש ומוכח לומר דגלי דעת' דניחא ליה, וכינן דהדין זה מוכח עכ"פ להך תנא הכי קיי"ל דע"ז לא מצינו חולק, וכינן שפן י"ל דרבנן דריב"י דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה, נאשירות דאח"כ שנטעו מתחילה לכה ואסרו במעשה, ואף עדיין יקשה להרמב"ן ה"ן, ונראה לענ"ד, די"ל דאותן אשירות דמעיקרא שנטעו לע"ז דנאסרו אלא דהי' מהני ביטול, ומ"מ קודם ביטול שם ע"ז עליהו בזה כשעבדו אותם ג"כ אח"כ כשאוו לאלקות הרבה דגלי דעתיה דניחא להו הוי כעבדו ישראל ונאסרו לענן דלא מהני עוד ביטול דאף שהם מחוברים, הנטיעה הי' לע"ז, ומכח העבודה שלאח"כ מקרי ע"ז דישאל ואין לו ביטול, ונולד מזה דין חדש, באילן שנטעו הנכרי לע"ז, ואח"כ השתנה לו ישראל מדעת נכרי אין לו ביטול, כינן דמתחילת נטיעה הי' לע"ז, וכשעבדו אח"כ ישראל עדיין לא פקע מיניה שם ע"ז, וצ"ע: ומ"ש מעכ"ת נ"י, ובפרט הרוב אשירות נטועים קודם ואחריו, ואמאי לא אזלינן בתר רובא, דלא מקרי קבוע כינן דאינו ניכר כמ"ש הפר"ח, הנה מלבד דלפי מ"ש הרבה נאסרו, אי מטעם דשאל אחריו נאסרו במעשה, ולמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה, הנטועים מקודם נאסרו דס"ל כריב"י דנטעו וילבסוף עבדו עיקרן נאסר, ואי מטעם דשאל קודם כינן דהי' נטיעתן לע"ז, נאסרו בעבירה שלאח"כ בעידן דאיוו לאלקות הרבה, דלא להני להו ביטול, גם יש לומר דהא קבוע שא"נ מדין ביטול הוא, וכמ"ש הפר"ח והכא כינן דהאשירות דמעיקרא אסורים אלא דמהני להו ביטול, א"כ קודם ביטולן אסורים וליכא רוב היתר אלא אחר שיבטל כולם, אז המיעוט שנטעו בזמן הקצר בחצי היום יהיו בטלים ברוב, ובזה י"ל כינן דבשעה שנעשו אשירות דמעיקרא היתר הן מעורבים עם האיסור ולא ניפרים לעצמן לא מהני הביטול כמ"ש המרדכי סוף חולין לענן יבמה שרקקה דם הובא במ"ל פ"א הי"ד מהל' משכב ומושב, ומה דנקטו דבתחילת ביאתן לעולם הי' בתערובות, זהו לאו בדוקא אלא העיקר דצריך שיהי' היתר תחילה בלא התערובות, ונ"ל להוציא פן מלשון רש"י ג"כ כהמרדכי, ממ"ש בעירובין (דף ל"ז ע"ב ד"ה ותרומות מעשר בתוכו וכו') ומעתה אם אכלו לוקה עליו משום תרומה, ולכאורה קשה הא התרומה מעורב בפרי ולבטל, אע"כ משום דמעיקרא דהוא טבל הפל אסור, וכשנעשה היתר ע"י קריאת שם תרומה אין ההיתר לבדו ומערב מיד עם האיסור, דבכה"ג לא בטל כסברת המרדכי ה"ן, ומה דהקשה הפלתי סי' ק"ב על המרדכי ה"ן למה היא דבפרוטה בתוך פיס הקדש, במחכ"ת לא קשה מדי, דהתם הנה הפל מתחילה היתר, ומה דהאיסור לא הי' ניכר בפ"ע זהו אינו מגרע, דהעיקר תלוי שיהי' חשיבות על ההיתר שהי' לבדו בלא תערובות איסור.

כּוּן נִרְאֶה לַעֲנִי"ד: סִנְהֶדְרִין (דָּף ס"ט ע"א) רִש"י ד"ה קִנְאָה וּבִלְבַד שְׂיִקְבֵּל אָבִיהָ גִיטָה, מְבֹנָאָר דס"ל לְרִש"י דְקִטְנָה נְשׂוּאָה יְכוּל אָבִיהָ לְקַבֵּל גִּיטָה, וּכ"כ רִש"י יְבָמוֹת (דָּף ק"ט ע"א) [וְתוֹס' קְדוּשִׁין דָּף י' ע"א נִסְתַּפְקוּ בְּזָה וּמָה דְכָתַב רִש"י קְדוּשִׁין (דָּף מ"ג ע"ב) ד"ה הִיא וְאָבִיהָ וְכוּ' וְדוֹקָא מִן הָאִירוּסִין אַבְל מִן הַנְּשׂוּאִין הִיא וְלֹא אָבִיהָ, צ"ל דְזָהוּ לֹא נִמְשָׁךְ עַל מ"ש מְקוּדָם אַבְל קִטְנָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא, אֲלֵא דְקָאֵי עַל הַמְתַּנִּי דְקִתְנֵי נַעֲרָה הַמְאֻרְסָה ע"ז פְּתַבּוּ דְנַעֲרָה נְקֻט דְאֵלוּ קִטְנָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא, וְכוּן הָא דְקִתְנֵי מְאֻרְסָה מְשׁוּם דְמִן הַנְּשׂוּאִין הִיא וְלֹא אָבִיהָ, וְהִינּוּ בְנַעֲרָה דְמִינֵיהּ מִיִּירֵי מְתַנִּי, וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ מְאֹד מְסוּנְגִיא דְקְדוּשִׁין (דָּף מ"ד ע"ב) הָא נַעֲרָה מְשׁוּנֵית שְׁלִיחַ, וּמְשַׁנֵּי דְלִית לָהּ אָב, וּפְרִיף וְהָא מְדַסִּיפָא וְאִם אָמַר אָבִיהָ וְכוּ' וּמֵאֵי פְרִיף לֹקְמֵי כְפִשְׁטָא בְּיַשׁ לָהּ אָב וּבְנְשׂוּאָה וּמִש"ה נַעֲרָה מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ דְבְנַעֲרָה נְשׂוּאָה מְפַקָא מְרֻשׁוֹת אָבִיהָ, וּבְסִיפָא קִתְנֵי שְׁפִיר וְאִם אָמַר אָבִיהָ דְבְקִטְנָה נְשׂוּאָה אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּיטָה.

אח"ז רִאִיתִי בְּפִנֵּי יְהוֹשֻׁעַ שָׁם כָּתַב זָהוּ דְרַף הוֹכְחָה עַל סְפִיקָא דְתוֹס' הַנְּ"ל, אַבְל הַקְּוִשָׁא סוּנְעָרָה עַל רִש"י שְׁכ"כ לְקוּשְׁטָא דְמִלְתָּא דְקִטְנָה נְשׂוּאָה אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּיטָה, וְהַתְּמִיּה עֲצוּמָה: וְנִלְע"ד דְלִפִּי"מ דס"ל לְרִש"י בְּקְדוּשִׁין קוּדָם חֲזָרָה, דְבְקִטְנָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא לִיתָא לְרִאִיָּה זוּ, דְהָרִי תוֹס' וְהָר"ן שָׁם הִקְשׁוּ עַל דְבָרֵי רִש"י אֵלוּ, דְהָאִיף קִתְנֵי בְּמְתַנִּי קִטְנָה שְׁאֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטֵי אֵינוּ גִט עַד שְׂיִגִיעַ לִינְדָה, וְלִס"ד דְהַש"ס מִיִּירֵי בְּיַשׁ לָהּ אָב, הָא אִף בְּהִגִיעַ גִּט לִינְדָה לֹא מְהִנֵּי, וְהָר"ן שָׁם תִּירַץ דִּלִּס"ד דְנַעֲרָה בְּמִקוּם אָבִיהָ יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ, דְאֵלִימָא יְדָה בְּאַמַּת בְּקִטְנָה הִיא וְאָבִיהָ דְאֵלִימָא יְדָה כְּמוֹ בְּאִין לָהּ אָב.

וְרַק לְמִסְקָנָא בְּנַעֲרָה בְּמִקוּם אָבִיהָ א"י לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ דְלֹא אֵלִימָא יְדָה כִּינְד אָבִיהָ וְהַטַּעַם דְהִיא רַק כְּשִׁלִּיחַ אָבִיהָ, מִש"ה ס"ל לְרִש"י דְמִמִּילָא קִטְנָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא, דְקִטְנָה א"י לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ עִי"ש, לִפ"ז לִיתָא לְרִאִיָּה הַנְּ"ל דְלִפִּי"מ דְדַחֵי הַתְּרַצֵּן דְנַעֲרָה לֹא מְצִי לְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ לֹא הו"מ לְאֹקְמֵי בְּיַשׁ לָהּ אָב וּבְנְשׂוּאָה דִּמ"מ יִקְשָׁה עַדִּין דְבְקִטְנָה דְעַדִּין אִף אַחַר שְׁנִשְׂאֵת יָד אָבִיהָ קִינִימַת לְקַבֵּל גִּיטָה הַדִּין מְמִילָא דְאָבִיהָ וְלֹא הִיא, וְאִף בְּהִגִיעַ גִּט לִינְדָה לֹא תִתְגַּרֵּשׁ, מִש"ה צְרִיף לְאֹקְמֵי בְּאִין לָהּ אָב וְא"כ י"ל דְרִש"י בְּסִנְהֶדְרִין הַנְּ"ל קָאֵי לִפִּי שְׁיִטְתוּ קוּדָם חֲזָרָה, דְבְקִטְנָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא, וְלִיתָא לְרִאִיָּה הַנְּ"ל, וְאִין זָה זָה הַצַּד דוֹחַק דְבִלְא"ה צ"ל דְרִש"י בְּסִנְהֶדְרִין קָאֵי לְקוּדָם חֲזָרָה מְדַכְתַּב וּבִלְבַד שְׁאָבִיהָ יִקְבֵּל הַגִּט, דְמִשְׁמַע דוֹקָא אָבִיהָ, וּבְמִמְנ"פ אֵי בְקִטְנָה לְגַמְרֵי דֵא"י לְשְׁמוֹר גִּיטָה, הָא ס"ל לְרִש"י בְּקְדוּשִׁין וּגִיטִין דְאִף ע"י אָבִיהָ א"י לְהַתְּגַרֵּשׁ, וְע"כ דְמִיִּירֵי בְקִטְנָה, דִּיכּוּלָה לְשְׁמוֹר גִּיטָה וְאִף עַל פִּי כּוּן דוֹקָא אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּיטָה, וְהִינּוּ לִפִּי מַה דס"ל לְרִש"י קוּדָם חֲזָרָה דְאָבִיהָ וְלֹא הִיא וְנִכּוּן כּוּן נִרְאֶה לַעֲנִי"ד: בִּיצָה (דָּף ל"ג ע"ב) תוֹס' ד"ה פְּטוֹר אַבְל אָסוּר וְכוּ', וְע"ק דְמִשְׁמַע וְכוּ', לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין, דְמַהִיכּוּן מְשַׁמַּע כּוּן הָא ר' יְהוּדָה הִנְצִירָה לְתַרְזֵן דְלֹא יִקְשָׁה מִהַבְּרִייתָא דְמוּכַח מִינֵיהּ דְאֹנְכְלֵי בְהִמָּה יֵשׁ בְּהֵם מְשׁוּם תִּיקוּן פְּלִי, וּבְזָה לֹא מְצִינוּ חוּלְק, דְנָהִי דְבְמָה דס"ל לְהַבְּרִייתָא דְבְקוּטִים לְחֻצְוִן שְׁנִינֵי חֲטָאֵת מְצִינוּ דְרַבְּנָן פְּלִיגִי, וְס"ל דְהָנִי כָל אֶחָד יָד, מ"מ בְּהָד דִּין דְמוּכַח מִהַבְּרִייתָא דְבְאֹנְכְלֵי בְהִמָּה שְׁנִיף תִּיקוּן פְּלִי לֹא מְצִינוּ מֵאֵן דְפְלִיג, וּמִש"ה הַשִּׁיב לוֹ ר"י דְמִיִּירֵי בְקָשִׁים, וּמ"מ אִין הִלְכָה כְּבְרִייתָא דְקִטְמָה חֲטָיִב אֲלֵא כְּרַבְּנָן דְהָנִי כְּלֹאֲחַר יָד, וְהוּא פְּשׁוּט לְכְאוּרָה, וְעַל תִּירוּצָם קִשָּׁה הַרְבֵּה אִיף שְׁנִיף אַבְל לְדִידָךְ קִשָּׁה דְבְקָשִׁים נְמִי קְאָמְרַת וְכוּ' הָא זָהוּ קוּשָׁא אַחֲרַת עַל אִידָךְ מִימְרָא דר"י דְמְפַשַׁח אֶלְוֹנוֹתָ, אַבְל עַל הָד מִימְרָא דְאֹנְכְלֵי בְהִמָּה לִיכָא קוּשָׁא

כַּיְנוּ דְמַיְירֵי בְקָשִׁים וְצַלַע"ג: וּבְחֻדוֹשֵׁי אֲמֵרְתִי בְלִמּוּד הַיְשִׁיבָה עַל מ"ש תוֹס' שָׁם ד"ה ר"א נוֹטֵל אֶדָם קִיסָם דְּוָקָא מְשַׁלְּפָנִיו וְכוּ' דַּלְעַנ"ד עַל רַש"י לִיכָא קוֹנְשֵׁי אֶלְל, דְּהָא בְּאַמַּת לִיתָא שָׁם בְּשַׁבַּת הָדָּ לִישְׁנָא דְדוֹקָא מְשַׁלְּפָנִיו, אֶלְא בְּתוֹס' כ"כ דְּרַךְ פִּירוּשׁ בְּפִרְכַּת הַש"ס דְּדִינִיק מְשַׁלְּפָנִיו אִין אֶבֶל בְּשַׁל חֲצָר לָא, אֶבֶל אִין זְהַמְּוֹכְרָה, דְּהָא י"ל דְּפִרְכַּת הַש"ס לָאו מְדַר"א אֶלְא מְדַבְרֵי חֲכָמִים דְּאֲמְרֵי מְגַבַּב מְשַׁלְּפָנִיו וּמְדַלִּיק, אֶבֶל לְחֻצוֹן בּוֹ שִׁינְיוֹ לָא אֶלְא דְתוֹס' לְשִׁיטְמִייהוּ דְּכַתְבוּ בְּדִבְעוֹר שְׁלַאח"ז ד"ה וְחֲכָמִים אוֹמְרִים וְכוּ', דְּטַעְמָא דְּרַבְּנָן דְּאֶסוּר לְחֻצוֹן שִׁינְיוֹ דְּשָׁמָא יְקַטְנוּ, א"כ לִיכָא קוֹנְשֵׁי מְדַבְרֵי חֲכָמִים, וְע"כ דְּפִרְכַּת הַש"ס מְדַר"א מַש"ה דְּחוּ פִירֵש"י בְּזָה, וְהוֹכִיחוּ שְׁפִיר דְּר"א דְּוָקָא מְשַׁלְּפָנִיו קֶאֱמַר אֶבֶל רַש"י לְשִׁיטְמִייהוּ דַּס"ל דְּטַעְמִייהוּ דְּרַבְּנָן מְשׁוּם מְוָקְצָה, י"ל בְּאַמַּת דְּפִירְכַּת הַש"ס מְדַבְרֵי חֲכָמִים דְּאֶסְרוּ מְשׁוּם מְוָקְצָה בְּמָקוֹם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, וְאֶדְרַבָּא מְאוּתוֹ סוּגְיָא רְאֵיָה בְּרוּרָה לְשִׁיטְמִייהוּ רַש"י, דְּר"א לָאו דְּוָקָא מְשַׁלְּפָנִיו קֶאֱמַר, וּבְתַחֲזִילָה נְקֻדִים דְּמ"ש תוֹס' הַנ"ל ד"ה וְחֲכָמִים דְּטַעְמִייהוּ מְגַזְזִירָה דְּשָׁמָא יְקַטְנוּ וְכֵן מְסִיק בְּגַמ' אִינוּ מוּבָן, דְּאֶדְרַבָּא בְּהִיפּוּף מוּכַח, דְּהָא בְּבִרְיִיתָא דְּפְלוּגְתָא דְּר"א וְרַבְּנָן, דְּר"א אֶמַר נוֹטֵל קִיסָם מְשַׁלְּפָנִיו וְחֲכָמִים אוֹמְרִים לָא יְטוּל אֶלְא מְאָבוּס קַתְנֵי עֲלָה וְשׁוּיִם שְׁלָא יְקַטְמָנוּ וְכוּ' וְחַכ"א אֶחָד זָה וְאֶחָד זָה אִינוּ אֶלְא מְשׁוּם שְׁבוּת, הָרִי דְּחֲכָמִים דְּר"א דְּבִרְיִיתָא זֵו סְבַר דְּבִרְיִיתָא דְּקַטְיָמָה הָנִי פְלֶאחֵר יָד, וּמְמִילָא לָא חֵיִישֵׁינִי לְשָׁמָא יְקַטְנוּ, כְּדֶאֱמַרִּינוּ בְּסוּגְיָא עֲלָה דְּרַבְּנָן דְּאֲמְרֵי הֵתָם פְּטוּר אֶבֶל אֶסוּר הֵכָא שְׁרִי לְכַתְחִילָה, וְא"כ הָא דְּאֶסְרֵי רַבְּנָן, דְּהֵתָם בְּרִישָׁא לִיְטוּל מִן הַחֲצָר לְחֻצוֹן בּוֹ שִׁינְיוֹ ע"כ מְשׁוּם דְּלָא נִיתְּנוּ עֲצִים אֶלְא לְהַסְקָה, א"כ שְׁפִיר כְּתַב רַש"י הָדָּ טַעַם בְּדְרַבְּנָן דְּמַתְּנֵי דְּמַה"ת נִימָא רַבְּנָן דְּר"א דְּמַתְּנֵי לָאו הֵנָּה רַבְּנָן דְּר"א דְּבִרְיִיתָא וּלְפ"ז י"ל רְאֵיָה בְּרוּרָה לְרַש"י הַנ"ל, דְּלְכַאוּרָה תְּמוּהָ בְּסוּגְיָא דְּשַׁבַּת דְּפְרִיף מְפְלוּגְתָא דְּר"א וְרַבְּנָן דְּבִרְיִיתָא דְּלָא יְטוּל אֶלְא מִן הָאָבוּס, וְאֶמַאי לָא פְּרִיף מְפְלוּגְתָא דְּר"א וְרַבְּנָן דְּמַתְּנֵי, וְזֵהוּ לְכַאוּרָה תְּמוּהָ גְדוּלָה, וְלַהַנ"ל נִיחָא דְּמַתְּנֵי י"ל דְּטַעְמִייהוּ דְּרַבְּנָן מְשׁוּם שָׁמָא יְקַטְנוּ, וְלָזָה פְּרִיף מְבִרְיִיתָא דְּרַבְּנָן ס"ל דְּקַטוּמָא הָנִי פְלֶאחֵר יָד.

וּמְמִילָא לָא גְזַרְיָנוּ לְשָׁמָא יְקַטְנוּ, וְע"כ הָאִיסוּר דְּקִיסָם לְחֻצוֹן שִׁינְיוֹ מְשׁוּם מְוָקְצָה דְּגְזַרְיָנוּ אֶף בְּמָקוֹם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וּמַעֲתָה אִם נִימָא דְּר"א דְּוָקָא מְלַפְּנֵי קֶאֱמַר, עֲזִינִין קֶשֶׁה לְפָרוּף מְמַתְּנֵי דְּהָא עכ"פ מְדַר"א מוּכַח מְדַשְׁרֵי מְלַפְּנֵי וּל"ג שָׁמָא יְקַטְנוּ הָא דְּאֶסוּר בְּשַׁל חֲצָר מְשׁוּם מְוָקְצָה וּבְזָה לָא מְצִינוּ חוּלְקָא, אַע"כ דְּר"א לָאו דְּוָקָא קֶאֱמַר, וּפְרִיכָא רַק מְדַבְרֵי חֲכָמִים, וְהוּ"מ לֹמַר דְּטַעְמִייהוּ מְגַזְזִירָה שָׁמָא יְקַטְנוּ מַש"ה פְּרִיף רַק מְהַבְּרִייתָא וְכַנ"ל, וְלְתוֹס' דְּהַפְּרָכָא מְדַר"א קֶשֶׁה כַּנ"ל דְּלְפָרוּף מְדַר"א דְּמַתְּנֵי וְצ"ע: תְּשׁוּבָה קָא לְכַבוֹד יְדִידֵי הַג' אַבְדִּיק צַעֲמִפִּילְבוּרְג הַרְבַּ ר' טוֹבִיָה נ"י עַל תְּמִיחַת רומעכ"ת נ"י בְּהַרְשָׁב"א גִּיטִין פְּרַק הַזּוֹרֵק שְׁכַתְבָּה בְּהָא דְּמוֹקֵי רַבָּה וּר"י בְּב' פְּתִי עֲדִים אַחַת אוֹמְרַת קְרוֹב לוֹ, דְּהָנִי חֲזַקְתָּ חַיִּיב נִגְדַּח חֲזַקְתָּ מְמוֹן, דְּמ"מ לְפִי מַה דְּרַצוּ לֹמַר בִּיבְמוֹת דְּרַבָּה וּר"י ס"ל דְּתַרִּי וְתַרִּי סְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא יִשְׁאֵר הַקּוֹנְשֵׁי דְּהָא חֲזַקְתָּ חַיִּיב אֶסְתַּלַּק מִפְּחַת הַתַּרִּי וְתַרִּי, וּמְמִילָא לָא מְפָקִינוּ מִיַּד הַמְּחֻזְזִיק כְּהֵיא דְּבַר שְׁטֵיָא: לַעַנ"ד י"ל לְמ"ש תוֹס' בְּסוּגְיָא ד"ה מְחַצָּה עַל מְחַצָּה הֵכָא לָא שִׁינְיוֹ הַמַּע"ה וְכוּ' וְעִינִין מְהַרְשָׁ"א דְּמ"מ יְקֶשֶׁה עַל רַבָּה וּר"י דְּנִימָא הַמַּמַּע"ה, וּמְתַרְץ עַל פִּי דְּבַרִּי הַמְּרַדְכֵי דְּמַתְּנֵי מִיְרֵי שְׁהַמְּעוֹת עֲזִינִין בְּעִינוּ, וְהַלְוָה בָּא לְחֻצוֹר וְלִיְטוּל מְעוֹתֵיו לְחֻצְרָה, בִּיאוּר הַדְּבָרִים, דְּמ"מ זֵהוּ רַק לְרַבָּה וּר"י

דקרוב לו היינו תוך ד"א, מש"ה אם הוא קרוב לו זכה המלנה במעותיו בקנין חצר, וא"י הלנה לחזור, אבל לאוקימתא דר"י קרוב לו אפילו ק' אמה דליכא קנין חצר רק בגט משום תקנת עגונות ובחוב איירי דא"ל זרוק לי חוב בתורת גיטין והפטר דנהו יועיל לענן פטור דלנה, דהמלנה פטרו פשיזרון לתוך ק' אמות שלו, אבל בבעין והלנה רוצה לחזור ולטול מעותיו ואף בקרוב להמלנה פינו דאינו תוך ד"א במה זכה המלנה בהמעות הא ליכא קנין חצר, אע"כ דמתני' לא מיירי בהכי לענן בעין ולחזרה, אלא דמיירי בנאבד המעות ולענן חיובו ופטורו דהלנה לשלם שנית, ובמחצה ע"מ לשלם החצי, ולנה הוצרכו תוס' לדבריהם דבזה ל"ש הממע"ה, ולפ"ז י"ל הא דהקשה הרשב"א פן על רבה ור"י ולא ניחא ליה לפרש פהמרדכי דמיירי בבעין ולחזרה, דיקשה דזהו חזקת מר"ק בספק בקנין, ויהי' ביד הלנה לחזור ולטול כל מעותיו, [וע' בחידושי הרשב"א גיטין (ס"ג) גבי הולך פזכי דכתב ולגבי מתנה מספקא לן, ואוקי ממונא בחזקת מרא דלא דמי לחוב ופקדון, דכיון דבמה שיש בידו משל אחרים משדר ליה ספיקו לקולא דבעלים היא ע"ש, מ"מ יש לחלק פמוכן, גם אם דומה להתם יקשה בהיפוך דנימא דמספיקא קולא דבעלים ולא יהיה ביד הלנה לחזור כלל ואמאי יחלוקו], מש"ה מפרש הרשב"א בנאבד, ולענן חיובא ופטורי דהלנה והוי חזקת חיוב נגד חזקת פטור, וכ"ז למסקנא, דתרי ותרי ספיקא דרבנן, אבל לס"ד דספיקא דאורי' היינו מפרשים באמת פהמרדכי דמיירי בבעין, ואין פאן מוחזק דהשתא וחזקת מר"ק מפת תרי ותרי מש"ה יחלוקו: ודרך גררא אכתוב לכבודו מה דתמוה לי באותו ענין בתוס' ד"ה קרוב לה וכו', וקשה דבפ"ק דמציא וכו' וכן הקשו תוס' בב"מ, ולא זכיתי להבין קושיותם, דאנו ילפינן מציאה מגט, על היסוד דחצר משום יד הוא, וממילא דאחר דתקנו בגדול במציאה דהוי חצירו קונה ג"כ לקטנה, דכל מה שהיא חצרה הוי פי'דה, אבל לענן זה יש חילוק, דבגט הקנו לה אפילו ק' אמה שיהיה חצירה, ובמציאה תקנו רק ד' אמות להיות חצירה, ובזה ל"ש למילף מציאה מגט על מהות פמה הוא חצירה וצע"ג, וכבר עמדתי בזה במק"א: תשובה קב לכבוד ידידי הרב ר' ישראל וורעשנא נ"י ראב"ד בק"ק ראנויטש.

מה דהקשה רומפכ"ת בש"ף יו"ד סס"י ס"ו סי"ג דכתב ומדברי הרב נראה וכו' דבאוסור פחוש אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, והקשה מעכ"ת דהא קי"ל דדבר בלוע וינצא מפלי בלא רוטב והיינו פינו דאין לו טעם של עצמו לא נסרה הבליעה בו, וא"כ הקליפה דביצה דמי לכלי ואינו דומה דמחתיכה לחתיכה: נ"ל דיש לומר פינו דקי"ל דקליפה אין לו שיעור והוא למעט אפשר דקליפת הביצה לא נבלע בכל עוביו רק מעט מעוביו שהוא במקום קליפה ולשאר עובי הקליפה לא נכנס מקליפה לקליפה דהוי כמו ב' פלים הנוגעים זה בזה, אף דהוא מחובר וגוש א', מ"מ אינו יוצא מצד זה לצד זה, דדוקא מפלי למאכל יוצא בלא רוטב אבל מפלי לכלי לא, וכן מוכח לומר דהלא במאכל אוסור חם מונח על הפלי חם ונאסר הפל פדי קליפה ומנהי שיקלוף הפלי, ואמא לא נימא פינו דהפלי חם יוצא מקליפה זו לקליפה שסמוכה לה וכן לעולם ותאסור כל הפלי, דהא בלוע יוצא מפלי בלא רוטב, וא"כ תצא מקליפה לקליפה, אע"כ דמצד זה לצד זה אינו יוצא בכלי בלא רוטב ואף דאם נגע אוסור חם על גבי הפלי מבחוץ ונאסר כ"ק, ואם בשלו באותו פלי אמרינן דהרוטב מוציא הבלע של קליפה חצונה של הפלי ונאסר התבשיל, ואלו בב' פלים כה"ג שיש בכל אחד רוטב ונוגעים להדדי אין נאסרים פמבואר

ססי' צ"ב הרי דבכלי אֶחָד מִצַּד זֶה לְצַד זֶה לֹא מְקַרֵּי ב' פְּלִים צ"ל דְּוָקָא פְּשִׁישׁ בְּתוֹכוֹ רוֹטְב, שְׁפַח הָרוֹטְב נִכְנָס בְּכָל עוֹבֵי הַפְּלִי מִשׁ"ה מוֹצִיא הַבֶּלַע כָּל מַה שְׁבַעְעָבִיו, אֲבָל כָּל שְׂאִין רוֹטְב בְּתוֹכוֹ מְקַרְוֵי ב' פְּלִים לְעֵנְוֵן שְׂאִין הַבְּלוּע יוֹצֵא מִקְלִיפָה לְקְלִיפָה, וּבְזֶה נִדְחָה מַה שְׁהוֹכִיחַ הַשֵּׁ"ף דְּלֹא פְהָרַמ"א דְּקְלִיפַת הַבִּיצָה לֹא מְקַרֵּי בְּלוּע, מִדְּתִלָּה הַרְשֵׁב"א טַעַם הַהִיתָר דְּאִין צְלִי אוֹסֵר יוֹתֵר מִכ"ק וְלֹא נִקַּט הַהִיתָר דְּהוּי בְּלוּע, וְלִדְבָרֵינוּ לִק"מ, דְּאֵלוּ הֵימָּן צְלִי אוֹסֵר עַד ס' וְהִיא הַבֶּלַע נִכְנָס בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה הִיָּה הַמְאָכֵל אוֹסֵר אִף שֶׁהוּא בְּלוּע, דְּקְלִיפַת הַבִּיצָה הוּי כְּמוֹ פְּלִידִיוֹצֵא בְּלֹא רוֹטְב, וְלִזְוָה נִקַּט הַרְשֵׁב"א דְּאִינוּ אוֹסֵר יוֹתֵר מִכ"ק, וּמִמִּילָא אִף לְדִינָן דְּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים וְאוֹסֵר כָּל צְלִי בִּס' וְאָנוּ דְּנִין ג"כ דְּכָל קְלִיפַת הַבִּיצָה נֶאֱסָרָה, הִיָּינוּ דְּוָקָא לְגַבֵּי הַקְּלִיפָה דְּבִיצָה עֲצָמָה, אֲבָל לְאֶסְרוֹ הַמְאָכֵל כִּינּוּן דְּאֵלוּ הוּא כְּחוּשׁ אִינוּ מִתְּפַשֵּׁט לְכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה רַק כ"ק, וְהוּי ב' פְּלִים וְכַנ"ל, שׁוֹב ל"א אִין אָנוּ בְּקִיָּאִים כְּמוֹ לְעֵנְוֵן בְּלוּע כְּחוּשׁ דְּאִינוּ יוֹצֵא מִחֲתִיכָה לְחֲתִיכָה בְּלֹא רוֹטְב, דְּאִין אָנוּ אוֹמְרִים בְּזֶה אִין אָנוּ בְּקִיָּאִים, כִּינּוּן דְּכְחוּשׁ אִינוּ יוֹצֵא כָּלֵל וְלֹא מִתְּסַר אֶפִּילוּ כ"ק, וְכַמ"ש הַשֵּׁ"ף ס' ק"ה, וְה"נ בִּנ"ד כִּינּוּן דְּבְּכַחֵשׁ אִינוּ יוֹצֵא כָּלֵל וְאִינוּ אוֹסֵר לְהַמְאָכֵל אֶפִּילוּ כ"ק לֹא אֶמְרִינוּ בְּזֶה אִין אָנוּ בְּקִיָּאִים וּגְדוּלָה מִזֹּו פְּתַב הַשֵּׁ"ף ס' ק"ה לְעֵנְוֵן בְּלוּע בְּכָלֵי אִם הַמְאָכֵל שְׁמוֹנָח תּוֹכוֹ אִין בּוֹ לְחִלוּחִית דְּאִינוּ נֶאֱסָר כְּדִי נְטִילָה רַק כ"ק לֹא אֶמְרִינוּ אִין אָנוּ בְּקִיָּאִים, וְכַמ"ש בִּנ"ד דְּבְּכַחוּשׁ אִינוּ אוֹסֵר כָּלֵל: וְעַדִּין הַדְּבָר צָרִיף תִּלְמוּד, כִּינּוּן דְּהִכָּא אִם הִיא נִבְלָע בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה הִיא יוֹצֵא בְּלֹא רוֹטְב וְכַנ"ל י"ל דְּהִדְרִינוּ לְכָלֵל דְּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים, כִּינּוּן דְּהִכָּא הִיא דְּבְּכַחוּשׁ אִינוּ אוֹסֵר הוּא רַק מִטַּעַם דְּכַחֵשׁ לֹא נִבְלָע בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה רַק כ"ק, וּבְזֶה כְּבָר הִיָּינוּ דְּנִין מִשׁוּם דֹּא"א בְּקִיָּאִים דְּנִכְנָס הַבֶּלַע בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה, וּמִמִּילָא נֶאֱסָר הַמְאָכֵל בְּשִׁלְמָא בְּדָבָר כְּחוּשׁ שְׁנִבְלַע בְּחֲתִיכָה אִף שְׁפַתְחִילָה דְּנִין דֹּא"א בְּקִיָּאִים לְעֵנְוֵן לְאֶסְרוֹ כָּל הַחֲתִיכָה, מ"מ לְאֶסְרוֹ חֲתִיכָה הָאֲחֵרַת דְּנִין שֶׁהוּא כְּחוּשׁ דְּאִינוּ יוֹצֵא אֲבָל לֹא סְתָרִינוּ הַדְּבָר שֶׁהִיָּינוּ דְּנִין דְּנֶאֱסָר כָּל הַחֲתִיכָה וְאָנוּ אוֹמְרִים אִף דְּנֶאֱסָר כָּל הַחֲתִיכָה מ"מ הַבֶּלַע כְּחוּשׁ אִינוּ יוֹצֵא, מִשֹּׁא"כ בִּנ"ד הַבֶּלַע כְּחוּשׁ יָכוֹל לְצַאת כִּינּוּן דְּקְלִיפַת הַבִּיצָה הוּי הַכְּלִי דִּיוֹצֵא הַבְּלוּע בְּלֹא רוֹטְב וּבָאנוּ לְהַתִּיר רַק דְּאִין הַבְּלוּע בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה בְּזֶה אֶפְשָׁר כִּינּוּן דְּלְעֵנְוֵן קְלִיפַת הַבִּיצָה עֲצָמָה אָנוּ דְּנִין מִכַּח א"א בְּקִיָּאִים דְּנִבְלַע בְּכָל עוֹבֵי קְלִיפַת הַבִּיצָה מִמִּילָא יוֹצֵא וְאוֹסֵר הַמְאָכֵל, וְצ"ע לְדִינָא: שְׁבוּעוֹת (דָּף כ"ד ע"א) תוּס' ד"ה אֶלָּא כְּדָרְבָא, וְא"ת כִּינּוּן דְּנִבְיָלָה סוֹרְחַת הוּי בְּכָלֵל נְבִיָּלָה וְכוּ' בְּיָאוּר דְּבְּרִיָּהֶם נִלְעַנ"ד, דְּמִדְּחִזִּינוּ דֵּאִיתָא בְּהוּ ע"י נְבִיָּלָה מְסַרְחַת, א"כ מוֹכַח דְּבְּשְׁבוּעָה שְׁלֹא יֵאָכֵל הִיוּ נְבִיָּלוֹת מְסַרְחוֹת בְּכָלֵל, וְכֵן בְּשְׁבוּעָה שְׁאוּכֵל נְבִיָּלוֹת דִּיוֹצֵא בְּמְסַרְחַת, מוֹכַח דְּבְּנְבִיָּלָה סְתָם מְסַרְחַת בְּכָלֵל, וְהִיָּינוּ ע"כ אִף דְּבְּסְתָם שְׁלֹא אוֹכֵל וְכֵן בְּאוּכֵל, אִין דְּבָרִים שְׂאִין רְאוּיִים בְּכָלֵל, מ"מ בְּלֹא אוֹכֵל נְבִיָּלוֹת וְכֵן בְּאוּכֵל נְבִיָּלוֹת כִּינּוּן דְּנְבִיָּלוֹת מְקַרֵּי ג"כ אוֹכְלִים שְׂאִינָם רְאוּיִים, וְכִינּוּן דְּחִזִּינוּ דְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאָכֹל נְבִיָּלוֹת וְאוֹסֵר עַל עֲצָמוֹ דְּבָר שְׂאִין רְאוּיִים גַּם מְסַרְחַת בְּכָלֵל, וְכֵן בְּאוּכֵל נְבִיָּלוֹת כִּינּוּן דְּנִשְׁבַּע לְאָכֹל דְּבָר שְׂאִינוּ רְאוּיִים, גַּם מְסַרְחַת בְּכָלֵל, וְלִזְוָה הִקְשׁוּ בְּלֹא אוֹכֵל נְבִיָּלָה לְחוּד ג"כ לְהוּי כּוֹלֵל בְּמִגּוֹ דְּחִזִּיל עַל מְסַרְחַת, וְתִקְרִצוּ דְּלֹא מִשְׁמַע סְרוּחָה בְּכָלֵל אֶלָּא כְּשֶׁאֲמַר ג"כ שְׁחוּטוֹת, וְהִיָּינוּ אִף דְּמִצַּד אוֹכְלִים שֹׁא"ר לִיכָּא דְּהָא חִזִּינוּ דְּאֶסְרַת עַל עֲצָמוֹ אִין רְאוּיִ דְּהָא נְבִיָּלָה טוֹבָה מְקַרֵּי ג"כ אִין רְאוּיִ מִצַּד הָאִיסוּר, מ"מ יֵשׁ סְבָרָא אֲחֵרַת דְּמִסְתָּמָא אִין אֲדָם רוּצָה לְאֶסְרוֹ עַל עֲצָמוֹ דְּבָר מוֹתֵר, וְהִיָּה לָנוּ לוֹמֵר דְּלֹא אֶסְרַת

על עצמו רק דבר האסור לו, דהיינו גבילה שאינה מוסרחת, ורק באמר גבילות ושחוטות דחזינו דאוסר על עצמו בדברים אחרים ודברים שאינם ראויים דהא פל גבילה הוי אין ראוי, מש"ה גם מסרחת בכלל, וכן מ"ש תוס' בסוף הדיבור גבי לא אוכל תאנים וחסור ואמר לא אוכל תאנים וענבים דהוי איתא בהן ע"י תאנים שוערים, היינו דבשבועה ראשונה שאמר לא אוכל תאנים לא היו תאנים שוערים בכלל דמסתמא אין ראויים אין בכלל שבועתו, אבל בשבועה שניה שלא אוכל תאנים, דגם תאנים טובות הוו אין ראויים מצד האיסור מפח שבועה הראשונה, מש"ה גם תאנים שוערים בכלל, אלו בשבועה שניה לא אמר תאנים וענבים רק תאנים לחוד' היינו אומרים שאין שוערים בכלל, דהיינו אומרים דאינו רוצה לאסור עצמו בדבר המותר, והיה פונתו רק על תאנים טובות דאסורים לו משום שבועה ראשונה, אבל באמר תאנים וענבים בזה פינו דחזינו דאוסר עצמו בדבר המותר ובדברים שא"ר, דהא התאנים מקרי אין ראויים מפח האיסור דשבועה ראשונה מש"ה אמרנו דאוסר עצמו גם בתאנים השוערים, פן נראה לענ"ד: ובמ"ש תוס' ועוד קשה לר"י וכו' מדברי התוספתא קשה לי, דמשמע דקוש' לפיר"י דמפח מסרחת איתא בהן, וכמ"ש המהרש"א ונהלא בלא"ה קשה על הסוגיא דפריד דליתא בהן, הא מתוספתא דאף בקום ועשה חז"ל לבטל המצוה בכלל, ובהכרח מוכח כהריצב"א דכל שאינו מזכיר האיסור בפירושו חל בכלל אפילו בקום ועשה וכמ"ש תוס' באמת, ומתוספתא שהבאתי יש ראיה להריצב"א, וא"כ ממילא גם לפיר"י דשינוי' דהש"ס דמפח מסרחת הוי כולל ליפא קוש' דלס"ד אין מסרחת בכלל גבילה, מש"ה באוכל גבילות ושחוטות לא חל בכלל, פינו דמזכיר האיסור במפורש, ולבתר דמשני דגם מוסרחת בכלל והיינו היכא דמזכיר גם שחוטות, י"ל באמת דל"צ לומר דאיתא בהן שיחול רק על מסרחת, די"ל באמת דיחול ג"כ על אינה מסרחת בכלל, דלא מקרי מזכיר.

האיסור במפורש דמה שאמר שאוכל גבילות לא הזכיר במפורש האיסור, פינו דגם סורחת הוי בשם גבילה, אבל עכ"פ הוצרך לשינויא דמסרחת בכלל גבילה, וצ"ע: גם קשה לי, פינו דתוס' ס"ל דגם למסקנא איסורי אכילות מקרי אינו ראוי, ואינו בכלל סתם שלא אוכל, ומשמע ודאי דגם באוכל אינו בכלל איסורי אכילות [זולת בר"ן שהעלה לפי גירסתו שגבילה בכלל שאוכל סתם], א"כ איך קתני בתוספתא דשבועה שאוכל ואכל פיגול ונותר דיצא, הא בסתם שאוכל אין דברים אסורים בכלל, כמו דאין עפר בכלל, וצ"ע: אאב"ה בהאי ענינא הקשה פבוד אאמ"ו הגאון נ"י ואעתיק פה מה שכתב בגליון תוס' שבועות (דף כ"ג ע"א) ד"ה פגון דאמר שלא אשתה וכו' אפילו שתה ב' זימני וכו', וזה לשונו הטהור, צ"ע דהא התוס' מסקי בסוגי' (דף כ"ד ע"א) דבשלא אוכל סתם אין גבילות בכלל דהוי דברים שאינם ראויים, א"כ בשבועה שני' שלא אוכל אין שתי' בכלל, פינו דנאסר בשתי' מקודם בשבועה שלא אשתה הוי שתי' דברים שאינם ראויים וכדס"ל גבי שבועה שלא אוכל תאנים אם בתר הכי נשבע שלא אוכל סתם אין תאנים בכלל, דהוי אינו ראוי מפח שבועתו הראשונה, וה"נ לענין שתיני', ודחוק לומר דקושיתם לשיטת רש"י דלמסקנא אסורים דלא מקרי אינם ראויים, ולא הו"ל לתוס' למסתמי פולי האי, גם לרש"י ליפא קוש' כ"כ, די"ל דלא מינקט שתה תרי זימני דלר"ש דלית ליה כולל לא חל שבועה שניה על שתיה מש"ה נקט ואכל ושתה דהוי לכ"ע וצ"ע: .

ועיין בחדושי רש"ב"א פתב באכל ושתה לחייב תלת, חדא אאכילה ושתיים על השניה כדחזר ואמר שלא אוכל הרי אוסר בשתיה והוי פולל דחזיר על אכילה, י"ל דדלמא חייב שתיים דקתני לא שתיה בלבד קאמר וכו' וא"כ הך תנא דהאי מתני' לית ליה פולל, וחזרני בי דאפילו אכל ושתה אינו חייב אלא אחת עכ"ל, ולא זכיתי להבין, דהא מה שחייב על השתיה משום שבועה השניה הוי חד שבועה עם האכילה, וא"א לחייב שתיים משום שבועה השניה כדקתני במתני' שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת, ממילא אינו חייב ג', ובתוס' נקטו הקוש' דאפילו שתה ושתה לחייב ב', ועדיפא מזה הו"ל לתוס' להקשות, דאפילו שתה חדא זמנא לחייב ב', דהא עבר עלה בב' שבועות, וזה לא מתרץ בתירוץ א' דהרשב"א, גם מ"ש הרשב"א וחזרני בי, דאפילו אכל ושתה אינו חייב אלא אחת, הוא תמוה, דאף למאן דלית ליה פולל מ"מ חל שבועה השניה על האכילה, ואולי י"ל דמ"ש הרשב"א וחזרני בי, היינו שחזר מפל הפלפול שבדיבור זה דמעיקרא ליתא לקוש' דלחייב ג' דאפילו אכל ושתה אינו חייב אלא אחת, היינו כיון דבשבועה שלא אוכל ואכל ושתה א"ח אלא אחת ממילא א"א לחייב ג' דהא מצד השבועה השניה אינו חייב על האכילה והשתיה אלא אחת, ולישנא דאפילו אכל ושתה לא משמע כן, גם מה הי' ס"ד דהרשב"א להקשות כן, וד' יאיר עיני, עכ"ל אאמ"ו הגאון נ"י בגליון: תשובה קג לכבוד בני הרב הגאון מה' שלמה נ"י בק"ק ווארשא.

(א) מה שכתב בני חביבי נ"י דלתירוץ א' ב' דהרשב"א במשמרת הבית דלא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה אלא דוקא היכי דהמיעוט נגרע מהרוב עצמו דמינושב בזה קוש'ייתי בהיהיא דקיי"ל דקטן וקטנה מיבמם דסמכינן על הרוב שאינם סריסים ואיילונית דמ"מ נימא סמוך מיעוטא דאיילונית לחזקת איסור אשת אה שהי' מקודם בעוד שבפעלה הי' חי: דבריה נכונים, אבל אינם מעלים ארוכה לגמרי, דהרי הרא"ה ותוס' והרא"ש בבכורות (דף כ"ג) הקשו אם הי' רוב מצויים אצל שחיטה מןמחים דנימא סמוך מיעוטא דאין מןמחים לחזקה, ותיגרץ הרא"ה דרוב היינו פל, וכ"כ עוד גבי רוב פרות אינן חולבות אא"כ יולדות, דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, הרי דס"ל אף דהיכי דאין המיעוט נגרע מהרוב עצמו, מפל מקום אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, וישאר קוש'ייתי הג"ל: ב) ובדברי הרשב"א הג"ל יש לי בעניי הרבה דברים, במ"ש בטענותיו על הרא"ה דאנן איך אכלינן בשרא נימא סמוך מיעוטא לחזקה, ואי משום דלא אפשר, מ"מ יקשה כן לר"א דלא רמי אנפשיה הך סברא דלא אפשר שאני, עיי"ש, ולא ידעתי הא מוצא הדין דגם לרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא הוא משינויא דרבא יבמות (דף קי"ח) רישא סמוך מיעוטא מפילות, וע"כ כפי לאוקמי למתני' אף כרבנן דאמרינן סמוך מיעוטא דמפילות לחזקה, אבל לסתמא דהש"ס שם דהוא בכ"מ ר"א ורבינא דאמרינן שם מחנורתא דמתני' כר"מ, מוכח דס"ל דרבנן לא אמרינן סמל"ח, א"כ לר"א לשיטתיה ליכא קוש'יא משחיטה: גם י"ל דהא דר"א לא רמי אנפשיה טעמא דלא אפשר שאני, היינו דס"ל דבדאורייתא אין לחלק בכך, אבל לדין אף דס"ל סמל"ח לחומרא כיון דהוא רק מדרבנן שפיר אמרינן דבמקום דלא אפשר לא גזרו, ורב כהנא דחה להוכיח דאפי' בדאורייתא י"ל כן, דאלת"ה ר"מ היכא אכל בישרא, היינו אף אם נימא דר"מ דחייש למיעוטא היינו מדרבנן כמ"ש תוס' מ"מ היכי דהמיעוט מסייע להחזקה ס"ל לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה מדאורייתא, דהא ס"ל הכי אפילו לקולא גבי תינוק שנמצא בצד

עִסָּה לְשׁוֹנֵי פִלְגָא וּפְלִגָא לְטָהָר, וְהִיכִי אָכַל בְּשָׂרָא אַע"כ דְּאַפִּילוּ בְּדַאֲוֵרְיָא אֲמַרִּינּוּ לֹא אֲפִשֵׁר שְׂאנֵי: ג) וְהִנֵּה קִוְשֵׁיָא זֵו דְּהֶרְשֵׁב"א, הִקְשָׁה הַמְהַרְשָׁ"א בְּבַכּוֹרוֹת, וּמַה דְּמִתְרַץ דְּנִינְקָב הַנְּשֵׁט הָוֵי רַק בְּכֻלְל טְרִיפָה שְׁנִשְׁחַטָּה, זֵהוּ נִגְד פְּסָקָא דִּידָן בִּשְׁ"ע סִי' ל"ג דְּנִקּוּבַת הַנְּשֵׁט הָוֵי נְבִילָה, [וּבְאַמַּת בְּעִנְיֵי לֹא מְצֵאתִי מְקוֹר לְדִין זֵה דְּנִקּוּבַת הַנְּשֵׁט הָוֵי נְבִילָה, וּמְצֵאתִי אַח"כ בְּפָרִי מְגִדִים שְׁעֵמֶד בְּזֵה, וְכַעַת תְּמַהְתִּי בְּיוֹתֵר, דְּהָא מְפָרֵשׁ בְּתוֹסְפָתָא פ"ב דְּחֻלְיִין שְׁחַט מִיעוּט הַנְּשֵׁט וְשָׂהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה וְאַח"כ שְׁחַט שְׁנֵיהֶם, אוּ שְׁנִינְקָב הַנְּשֵׁט וְאַחַר כֵּךְ שְׁחַט שְׁנֵיהֶם טְרִיפָה וְשְׁחִיטָתָה מְטַהֲרָתָה, הָרִי מְפָרֵשׁ דְּנִקּוּבַת הַנְּשֵׁט הָוֵי רַק טְרִיפָה שְׁשֻׁחָטָה וְכֵן מְפָרֵשׁ לַעֲנֵ"ד בְּהֶרָא"ש פ"ב דְּחֻלְיִין סִי' ו' בִּמ"ש וְכֵן בְּשָׂהָה בְּמִיעוּט סִי' וְכו', אַף עַל גַּב דְּמִטְרַפָּא בְּנִקּוּבַת הַנְּשֵׁט דְּלֹא גְמִירֵי שְׁהִי אֱלֵא בְּמִידֵי דְּמִנְבְּלָא בֵּיה עַכ"ל, בִּיאֹר הַדְּבָרִים, דְּדִלְמָא דְּנִקָּא בְּשָׂהָה בֵּין סִי' לְסִי' דָּאִם לֹא תְצַרְפֵּם אֵין פְּאֵן שֵׁם שְׁחִיטָה כָּלֵל דְּמִנְבְּלָא בֵּיה בְּזֵה גְמִירֵי דִין שְׁהִי שְׁלֵא תְצַרְפֵּם, אֲבָל בְּשָׂהָה בְּמִיעוּט סִי' דְּאַף אִם לֹא תְצַרְפֵּם שֵׁם שְׁחִיטָה עֲלִיו, דִּיהֵל' מַעֲשֵׂה הָרֵאשׁוֹן כְּנִקְבָא בְּעֵלְמָא, וְהָוֵי שְׁחַט נִקּוּבַת הַנְּשֵׁט לְטָהָר מִידי נְבִילָה, בְּזֵה מְצַרְפִים שְׁלֵא יֵהָא אֲפִילוּ טְרִיפָה דְּהַפֵּל שֵׁם שְׁחִיטָה עֲלִיו (וְשָׂהָה לֹא מְגַרַע בְּזֵה): ד) וְלַעֲנֵ"ד דְּבָרֵי הַמְהַרְשָׁ"א סְתוּרִים לְדְבָרֵי בְּחֻלְיִין (דָּף י"א) ד"ה גִּימָא הָא מְלִתָּא דְּכַתְּבָא בְּחַד תִּירוּצָא דְּהַמִּיעוּט טְרִיפּוֹת לֹא שְׁכִיחַ, וְא"כ לִיתָא לְקוֹשְׁיֵיתוּ בְּבַכּוֹרוֹת הַנְּ"ל אֲבָל בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַמְהַרְשָׁ"א הַנְּ"ל תְּמוּהִים, דָּא"כ גַּם לַר"מ לֹא נִיחֻשׁ, דְּהָא בְּמִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא מוֹדָה ר"מ, וְגַם אִיךְ גִּילַף דְּאַזְלִינּוּ בְּתַר הָרוּב הִיכִי דְּהַמִּיעוּט שְׁכִיחַ מִרְנָבָא מְעַלְיָא דְּהַמִּיעוּט לֹא שְׁכִיחַ, וְנ"ל עַל קוֹשְׁיָא מְהַרְשָׁ"א בְּבַכּוֹרוֹת דְּוֹדָאֵי בְּכֻלְל שֵׁם טְרִיפּוֹת הָוֵי מִיעוּט גָּמוּר דִּישְׁנוּ בְּהַרְבֵּה בְּהַמּוֹת זֵו בְּכַה זֵו בְּכַה, אֲבָל שֵׁם נְבִילָה דְּהוּא רַק ע"י נִקּוּבַת הַנְּשֵׁט אוּ פְּסוּקַת הַגְּרָגְרַת זֵהוּ הָוֵי מִיעוּטָא דְּלֹא שְׁכִיחַ וְלָזֵה לַר"מ הִיכִי אָכַל בְּשָׂרָא דְּלִמָּא בְּמָקוֹם נִקְבָא שְׁחִיטָה, אַף דְּבִדַּק כָּל הָאֲבָרִים וְהַחֲשֵׁשׁ רַק עַל נִקּוּבַת הַנְּשֵׁט, מ"מ פִּינּוּ דְּלֹא בְּאֵנוּ לְדוֹן דְּנִקָּא מִדִּין נְבִילָה, אֱלֵא בְּסַתֵּם דְּלִמָּא הַבְּהֵמָה טְרִיפָה ע"י נִקּוּבַת הַנְּשֵׁט, דְּהָא בְּאַמַּת אַף דְּנִקּוּבַת הַנְּשֵׁט הָוֵי נְבִילָה מ"מ גַּם טְרִיפָה הִיא כִּמ"ש תוּס' חֻלְיִין ר"פ אֵלוּ טְרִיפּוֹת מְקַרִי מִיעוּט דְּשְׁכִיחַ דְּשֵׁם טְרִיפּוֹת הָוֵי מִיעוּט דְּשְׁכִיחַ, אֲבָל לְרַבֵּן דְּלֹא חִיְיָשִי לְמִיעוּטִי, וּבְאֵנוּ לְדוֹן מִפְּחַ סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֻזְקָה דְּאֵינוּ זְבוּחַ, א"כ צְרִיכִים לְדוֹן שְׁמָא הוּא נְבִילָה, זֵהוּ מְקַרִי מִיעוּט דְּלֹא שְׁכִיחַ וְנִכּוֹן: ה) תו כָּתַב הַרְשֵׁב"א שֵׁם לְהַקְשׁוֹת עַל הָרָא"ה מְהֵהִיא דַּט' שְׂרָצִים, עֶפְרָא אֲנִי תַּחַת כְּפּוֹת רְגְלֵי הַרְשֵׁב"א, וְאַנִי אוֹמֵר בְּאֵינָה וְיִרְאָה הָא מְצִינוּ כְּפָה פְּעָמִים בְּטוֹמְאָה דְּרַבֵּן שׁוֹרְפִים בְּנִטְמָא בְּמִשְׁקִים, דְּקִי"ל דְּטוֹמְאָת מְשָׁקִים לְטַמְא אַחֲרִים לָאו דְּאוֹרֵייתָא, וְכֵן בְּשִׁבְתָּ (דָּף ט"ז) גְּזָרוּ אַגְוָשָׁא לְשׁוֹרֵף וְכֵן בְּשִׁשָּׁה סְפִיקוֹת שׁוֹרְפִים, א"כ מַכ"ש דְּנוּכַל לֹמַר, הִיכִי דְּמִדְּאוֹרֵייתָא שׁוֹרְפִים מִפְּחַ הָרוּב לֹא רְצוּ חַז"ל מִפְּחַ חֻזְמֵתָם בְּכ"מ לֹמַר סַמְל"ח לְמִנּוּעַ הַשְׂרִיפָה, וְהֵהִיא דְּתִינוּק ע"כ הַטַּעַם דְּלֹא הָוֵי רוּב מְעַלְיָא, וְכִמּוּ שְׁצ"ל גַּם עֵתָה בְּהוֹכְחַתּוּ מַט' שְׂרָצִים דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ כָּלֵל סַמְל"ח דְּתִינוּק שְׂאנֵי דְּלֹא הָוֵי רוּב גָּמוּר, גַּם מְבֹאֵר בְּרִש"י קְדוּשִׁין הַחִילּוּק דְּבַט' שְׂרָצִים הָוֵי רְנָבָא דְּאִיתָא קָמוּ, מַש"ה לֹא אֲמַרִּינּוּ סַמְל"ח, [וְהַרְשֵׁב"א בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית כְּשִׁמְחֵלֵק דַּט' שְׂרָצִים פִּינּוּ דְּנִמְצָא בְּעִסָּה וְרוּב שְׁכִיבִית אִם מִתְעַסְקִים בְּעִסָּה מְטַמְאִין אוֹתָהּ, וְנִסְתַּיֵּעַ מְדַבְּרֵי רִש"י קְדוּשִׁין, וְלֹא יִדְעַתִּי, הָא בְּרִש"י מְבֹאֵר חִילּוּק אַחַר, וְכַצ"ל, גַּם דְּבָרֵי רִשְׁב"א אֲפִשְׁרִים רַק לְשִׁיטַת תוּס' דְּבִתִּינוּק שְׁנִמְצָא לֹא יִדְעִינוּ דְּנוּגַע בְּעִסָּה, אֲבָל לְרִש"י לֹא שְׁיָיֵךְ כֵּן, דְּהָא גַּם בְּתִינוּק מְחוּזְקִים בְּוֹדָאֵי דְּנוּגַע

ולא דמספקינן רק על התינוק עצמו אם הוא טמא] וכעין זה חילק התה"ד סי' שי"ד לענין
ממון דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב, דזהו רק ברנפא דליתא קמן, אבל ברנפא
דאיתא קמן מוציאין [אאב"ה ראייתי שפגליון תה"ד פתב אאמ"ו נ"י במ"ש שם להוציא
מדברי הרשב"ם דברנפא דבאיתא קמן הולכין בממון אחר הרוב, וז"ל, וק"ל דממ"ש
הרשב"ם בפסגיא דשם בהא דאמרין הנ"מ באיסורא פגון ט' חנייות, א"כ משמע דגם
כה"ג דהוא רנפא דאיתא קמן הוא רק באיסורא אבל לא בממונא, וצ"ע, עכ"ל, ויש
להסביר לפי שיטת רש"י קדושין הנ"ל דבממון הטעם דאין הולכין אחר הרוב משום
דאמרין סמוך מיעוטא לחזקת ממון, וכמ"ש תוס' רפ"ג דבב"ק וברנפא דאיתא קמן הא
לא אמרין סמל"ח, [ובאמת לפ"ז יקשה לשון רש"י חולין (דף י"ב ע"א) דלמסקנא הא
דאזלינן בתר רנפא ילפינן מאחרי רבים להטות ולא מחלקינן בין איתא קמן לליתא קמן
והרי לדברי רש"י קדושין הנ"ל הא יש חילוק דברנפא דאיתא קמן אלים יותר מליתא
קמן, דמהני אף נגד חזקה, וצ"ל דזהו רק מדברבנן דהם אמרו וזהם אמרו לחלק בתקנתם
בין איתא קמן לליתא קמן, אבל לענין דאורייתא אין סברא לחלק ודחוק] וזהו ממש כמו
שכתב בני הרב נ"י בסוף דבריו אלא שכתב פן מסברא דנפשיה, ובאמת מפני פן
ברש"י קדושין הנ"ל, ובני נ"י רצה להעמיס פן בכוננת הרשב"א שלא יקשה עליו מרוב
טבחי ישראל דל"א סמל"ח, ולא ידעתי, הא הרשב"א טרח לתרץ הדין דט' שרצים, הרי
ס"ל דאפילו ברנפא דאיתא קמן אמרין סמל"ח: ו) ולשיטת הרא"ה והרא"ש הנ"ל
מינושב לי היטב קושיות תוס' ריש חולין (דף ג') ד"ה מ"ט לא אמר וכו' ותירוץ דחוק
מאד פמוכן, דהנה הרמב"ם נקט במומר שהוא מןמחה, והיינו דבמומר לא אמרין רוב
מצויים מןמחין, והקשו האחרונים דא"כ ר"א דאוקי מתני' במומר לוקי במומר פעין
אוקימתא דרבינא דהפל שוחטים ואפילו מומר במד"א דינדעין בי' שהוא מןמחה וכו'
ונרויח דלא יקשה וכולן ששחטו אהדיא, ולנה נראה דגם במומר איפא רוב מןמחין, אבל
המיעוט דאינו מןמחה שכיח במומרים, מש"ה בעינן שיודעים בו שהוא מןמחה, פיון
דהוי מיעוט דשכיח אמרין סמוך מיעוטא לחזקה, וא"כ כ"ז לדינא דקיי"ל פשינוניא
דרבא ביבמות דמיניה יוצא היסוד דגם לרבנן אמרין סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא
וכנ"ל, אבל לסתמא דתלמודא דהוא בכ"מ ר"א ורבינא דקאמרי שם מחנורתא מתני'
כר"מ, מוכח דס"ל דלרבנן לא אמרין סמל"ח וכנ"ל לא בעינן במומר שיודעים בו שהוא
מןמחה, דאזלינן בתר רוב מצויין אצל שחטה מןמחין, מש"ה ר"א לשיטתיה לא מצי
לאוקמי מתני' במומר וכאוקימתא דרבינא, ולפ"ז פריה הש"ס שפיר רבא מ"ט לא אמר
פשמעתיה דכיון דס"ל ביבמות דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה הו"ל למנקט מתני' דהכא
במומר וכאוקימתא דרבינא לענין מןמחה, דכיון דבמומר מיעוט שאינו מןמחה שכיח
אמר סמל"ח ובעי' יודעים בו שהוא מןמחה, ומשנינן דרבא לטעמיה דאביי קאמר ואיהו
לנפשיה מוקי באמת במומר וכאוקימתא דרבינא דבעינן שיודעים בו שהוא מןמחה, וא"כ
דברי הרמב"ם מפירשים בסוגיא ודוק: ז) ומינושב לי בזה סוגיא דחולין (דף י"ב ע"א)
אי דלא ידע אי גמיר גימא רוב מצויין מי לא תניא וכו', וקשה לי אמאי לא פריה מדר"ג
עצמו דאמר אמר לשלוחו צא ושחוט וכו', ולפי הנ"ל ניחא דהתם י"ל דבאמת הוי רוב
אבל מ"מ המיעוט שכיח ומדרבנן אסור משום סמל"ח, וכיון דהוי רק דרבנן שוב סמכינן
על חזקה שליח עושה שליחותו ואמרין דהשליח שחטו, ולנה פריה מהפרייתא מצא

תּרַנְגוּלַת וּמוֹכַח דְּהוּי מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא, וּק"ל, [ובלא"ה י"ל דְּבִאֲמַר לְשִׁלּוּחוֹ מִטַּעַם ס"ס אֲתִיב, סִפְק שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, וְאֵת"ל אַחַר שְׂמֵא מְוַמְּחָה: ח] וּבְזֶה נִפְשֵׁט לִי מַה דְּמִסְתַּפֵּק הַפְּרִי מְגִדִים, אִם עֲשֵׂה שְׂאִינוֹ זְבוּחַ גַּם בְּחִיָּה וְעוֹף פִּינּוֹ דְּנִפְקָא מִנּוֹבַחַת וּבִהֵיא כְּתִיב מִבְּקָרָה וְצִאָנָה וְהִינּוּ דָאִם נִימָא בְּחִיָּה וְעוֹף לִיכָא עֲשֵׂה, מֵאִי פְּרָכִי עַל ר"נ מִבְּרִייתָא, דְּלֵמָא ר"נ ג"כ סָבַר דְּהוּי רֹב מְצוּנִין א"ש מְוַמְּחִין אֱלָא דְּסָבַר דְּהִמְיַעוּט שְׂכִיחַ וְאֲמַרִּינוּ סַמְל"ח, וּבְבְרִייתָא דְּקַתְנֵי תּרַנְגוּלַת דְּלִיכָא חֲזָקָה דְּאִינוּ זְבוּחַ סְמִכִינוּ עַל הָרֹב, וְעַלָּה קַתְנֵי אוֹ שְׂאֲמַר לְשִׁלּוּחוֹ, הִינּוּ ג"כ בְּתַרְנְגוּלַת, אוֹ פִּינּוֹ דְּאֲסוּר רַק מְשׁוּם סַמְל"ח דְּהוּי דְּרַבְּנָן סְמִכִינוּ עַל חֲזָקָה דְּשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, [וְהִינּוּ לְשִׁיטַת תּוֹס' דְּחֲזָקַת אִיסוּר אַמ"ה לֹא הוּי חֲזָקָה דְּהַרִי מְתָה לְפָנֵינוּ רַק מִפְּחַח חֲזָקָה דְּאִינוּ זְבוּחַ], אַע"כ דְּגַם בְּעוֹף אִיכָא עֲשֵׂה דְּאִינוּ זְבוּחַ: ט) וּבְאֲמַת קֶשֶׁה לִי, הָא עַכ"פ לר"מ דס"ל חולין (דף ק"ב) דאמ"ה אינו נוהג בְּחִיָּה וְעוֹף דְּכְתִיב לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר וְסָמִיךְ לִיהּ וְנִבְחַת מִבְּקָרָה וְצִאָנָה, פִּינּוֹ דס"ל דְּמִבְּקָרָה וְצִאָנָה דְּנִקָּא אֲפִילוּ לְמַה דְּסָמִיךְ לִיהּ דְּהִינּוּ אַמ"ה מַכ"ש מַה דְּיִלְפִינוּ מִנּוֹבַחַת עֲצָמוֹ דְּהִינּוּ עֲשֵׂה דְּאִינוּ זְבוּחַ לֹא תִיכּוֹל, דְּהוּא דְּנִקָּא בְּבָקָר וְצִאָן וְלֹא בְּחִיָּה וְעוֹף, א"כ יִקְשֶׁה מְסוּנְיָא דְּחולין (דף פ"ו) דְּחַרְשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שְׁשַׁחְטוּ פְּטוּרִים מִלְּכַסּוֹת דְּרֹב מְעַשִּׂיהוּ מְקוֹלְקִים, הָא ר"מ חִינֵישׁ לְמִיעוּטָא, וְע"כ מְשׁוּם דְּאֲמַרִּינוּ סָמִיךְ חֲזָקָה לְרַבָּא וְהוּי מִיעוּט, כְּמוֹ מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא, וְכֵן הָא דְּמַחֲזִיב ר"מ מְשׁוּם גְּבִילָה מַה"ט הוּא, וְהָא פִּיטוּי דְּשִׁינֵי רַק בְּחִיָּה וְעוֹף מַה חֲזָקָה הוּא לר"מ, לֹא מִבְּעַיִן לְשִׁיטַת רַש"י וְסִייעֵתִיָּה דְּהָא דְּבִהֵמָה בְּחֲזָקַת אִיסוּר עוֹמְדַת הִינּוּ אִיסוּר אַמ"ה בְּנִדְּאִי קֶשֶׁה הָא לר"מ לִיכָא אַמ"ה בְּחִיָּה וְעוֹף, אֱלָא אַף לְשִׁיטַת תּוֹס' דְּמִטַּעַם חֲזָקַת אִינוּ זְבוּחַ, הָא לר"מ לְכַאוּרָה גַּם עֲשֵׂה אִינוּ זְבוּחַ לִיכָא בְּחִיָּה וְעוֹף, דְּהָא ס"ל דְּמִבְּקָרָה וְצִאָנָה דְּנִקָּא וְאִין בְּכֻלָּל חִיָּה וְעוֹף, אַח"ז רֵאִיתִי בְּפְרִי מְגִדִים בְּפִתִּיחָה לְהַל' שְׁחִיטָה ד"ה עוֹד אֲבָאָר לָהּ וְכו' שְׁהִקְשֶׁה כֵּן לְהַפּוֹסְקִים דְּלִיכָא כָּלל עֲשֵׂה דְּאִינוּ זְבוּחַ וְהַחֲזָקַת אִיסוּר רַק מְשׁוּם אַמ"ה אֲמַאי פּוֹטֵר ר"מ מִכְּפִיטוּי, הָא לר"מ דַּאמ"ה אִינוּ בְּחִיָּה וְעוֹף לִיכָא חֲזָקַת אִיסוּר עֵי"ש, וְלַעֲנַד גַּם לְאִינְהּ שִׁיטוֹת דס"ל דְּאִינוּ זְבוּחַ הוּי עֲשֵׂה יִקְשֶׁה ג"כ דלר"מ בְּנִדְּאִי לִיכָא עֲשֵׂה דַא"ז בְּחִיָּה וְעוֹף וְכַנ"ל, הַאֲנִינָם דְּתוֹס' כְּתִבוּ בְּחולין (דף ל"ג ע"א) וְי"ל דַּמ"מ אַמ"ה אֲסוּר דְּבְּעֵי שְׁחִיטָה, עַכ"ל, וְא"כ שְׁפִיר הוּי חֲזָקַת אִיסוּר, אֲבָל לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבְּרִיָּהּ הַקְּדוּשִׁים, דְּמַהִיכֵן יִלְפִינוּ הָאִיסוּר בְּלֹא שְׁחִיטָה, דְּשְׁחִיטָה בְּעִינֵינוּ שְׁלֹא תְהֵא גְבִילָה אַחַר שְׁתַּמּוֹת, אֲבָל מַחֲזִיִּים פִּינּוֹ דְּלִיכָא מְשׁוּם אַמ"ה מְהִיכָא נִפְקָא אִיסוּר אִם לֹא דְּכּוֹנְנָתָם מַחֲמַת עֲשֵׂה שְׂאִינוּ זְבוּחַ, אֲבָל גַּם בְּזֶה קֶשֶׁה הָא לר"מ פִּינּוֹ דְּבְּקָרָה וְצִאָנָה דְּנִקָּא לַעֲנֵן אַמ"ה מַכ"ש דְּהוּי דְּנִקָּא לַעֲנֵן אִיסוּר אִינוּ זְבוּחַ דְּנִפְקָא מְהָא קָרָא עֲצָמָה דְּנִבְחַת וְצַע"ג, וּבַמַּק"א הָאֲרַכְתִּי: י) מ"ש בְּנִי רַחֲמֵי נ"י לְסַתּוֹר תִּירוּצוֹ ב' דְּהַרְשֵׁב"א דְּהָא נִדְּאִי אֲפִילוּ בְּאִינוּ מְוַמְּחִין רֹב שְׁחִיטָתוֹ מְתוֹקְנִים, א"כ הָא דְּאֲסוּר שְׁחִיטַת אִינוּ מְוַמְּחָה הוּא רַק מִטַּעַם סַמְל"ח לֹא הִבְנִתִי דְּבְּרִיָּה.

דַּא"כ יְהִי מְזֶה הַכְּרַח לִיסוּד הַדִּין דְּאֲמַרִי סַמְל"ח, וְיִהְיֵי מְזֶה תִּיּוֹבְתָא לְתוֹס' וְסִייעֵתִים דס"ל לֹא אֲמַרִּינוּ סַמְל"ח, וְרַבָּא בִּיבְמוֹת מוֹקִי ג"כ מְתַנִּי רַק כַּר"מ, גַּם לַכ"ע הָא עַכ"פ לְסַתְּמָא דְּתַלְמוּדָא בִּיבְמוֹת דְּקִאֲמַר מְחַנּוּרְתָא מְתַנִּי כַּר"מ מְשׁוּם דס"ל דל"א סַמְל"ח, יִקְשֶׁה דְּלְשִׁתְרֵי שְׁחִיטַת אִינוּ מְוַמְּחָה, וְלוֹמַר דְּבִאֲמַת כֵּן הוּא מְלַבֵּד דְּהוּא רַחוּק וְנִדְּחוּק, יִקְשֶׁה אִיךָ פְּרָכִינוּ בְּפִשִׁיטוֹת אִי דְּיִדְעַע דְּלֹא גְמִיר פְּשִׁיטָא הָא הַרְבֵּה הַשְּׁמִיעֵנוּ מַה דְּבִאֲמַת מוֹתֵר לְפִי סַתְּמָא דְּתַלְמוּדָא יְבָמוֹת הַנְּל, וְאַשְׁמַעִינוּ דְּאֲמַרִּין סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֲזָקָה

וכדרכא, אא"כ דנצטרף לומר אף לפי סתמא דתלמודא הנ"ל, מ"מ שחיטת אינו מןמחה
דראו חז"ל דהמיעוט שכיח הרבה והחמירו בזה וכעין שפיתבו תוס' יבמות (דף ל"ו)
לענן רוב ולדות ולענן משאל"ס, א"כ גם על הרשב"א ליפא קושיא, אבל באמת גם
על זה יקשה, איך פרכינו אי דידע דל"ג פשיטא, כיון דמדאורייתא שריא מה פשיטות
יש, דנדאי יהי אסור מדרכנו.

א"ו נראה דבאינם מןמחין ליפא רוב דשחיטתו מתוקנים וכדמשמע לישנא דהרשב"א
דכתב לתרץ קושיות הרא"ה משום דהוי מיעוטא דמיעוטא פתב בלשונו הזהב דאף
במיעוט דאין מןמחין יש דשוחטים יפה, משמע דישנו מציאות לפעמים אבל לא דהוי
רוב, והטורי זהב סימן ט"ו פתב בפשיטות דרוב מעשיהם מקולקלים, ואף שהנכון עם
בני נ"י דדברי הרמב"ם רפ"ד מהלכות שחיטה אינם מורים פן, מ"מ צ"ל דשבקינן דדחיק
לאוקמי נפשיה בפירושו דהכ"מ, או פמו דראיתי להמבי"ט בספר קרית ספר דהעתיק
לדברי הרמב"ם אלו באם שחט לפנינו איזה פעמים יפה, בזה מדאורייתא מותר לאכול
משחיטתו ומדרכנו אסור, ואף אי נימא דהרמב"ם יספור פן דרוב מעשיהו מתוקנים,
מ"מ תוס' והרשב"א והרא"ש דהקשו על רוב מצויין אצל שחיטה דנימא סמל"ח, בנדאי
אלו היו סוכרים דגם במיעוטא אין מןמחין רוב מעשיהם מתוקנים לא היו מקשים כלום,
דהוי מיעוטא דמיעוטא ממש, גם תוספות בכורות אחר דכתבו להוכיח דאמרינן סמוך
מיעוטא לחזקה פתבו והא דאמרינן רוב מצויים וכו' ואמאי לא הקשו בפשוטו בדרף ממה
נפשף מ"ש דבאינם מןמחין דאסור ולא סמכינן על רוב מעשיהם מתוקנים ומה
שפתבדבסתם סמכינן על רוב מצויין א"ש מןמחין, מ"ש הך רוב מהך רוב, א"ו דס"ל
דאינו מןמחין ליפא רוב פלל: יא) מ"ש בני להוכיח בחזקה דרוב מעשיהם מתוקנים
דאל"כ בהולכים לבית השחיטה נידון ביה דין קבוע שאינו ניכר, אני אומר ולטעמך איך
קונים לוקחים בהמה מבית המוכר וסומכים על רוב בהמות פשירות והא הוי קבוע וכן
ביבום, וכבר עמדתי בזה, והסברתי לעצמי דנקא היכי דהרוב מכח התערובות, ואנו דנין
דכל דפריש מרובה פריש בזה יש דין קבוע אבל רוב בהמות פשירות דלאו מדין
תערובות דנין דהבהמה זו פירשה מהרוב פשירים, דהא גם בנולדה לפנינו מותרת ול"ש
בזה ענן פריש אלא דשדינו לה בטר רובא דעלמא דהנייתה ובריאתה פדרף הרוב, וכן
לענן איילונית וסומא דאם הוא בעיר שפולם אין מןמחין וא' נתגדל בפנינו בעיר זו,
אעפ"כ דנין אותו דדרפו פדרף הרוב דאין שוחטים אא"כ למדו, ובכל הנה דלאו מדין
פריש מרובא פריש הוא אין דנין בו דין קבוע: יב) גם י"ל דקבוע הוי רק היכי דיש
מיעוט בקבוע בנדאי אבל בכל הנה טריפות ואיילונית וכדומה דאותם שידוע לנו שהם
טריפות ואיילונית אינם בכלל הספיקות דדנינו עליהם, ועל אותן שאין דנין אין בהם
נדאי טריפות ואיילונית וכדומה: יג) תו פתב בני נ"י לסתור תירוצו דהרשב"א דהוי
מיעוטא דמיעוטא דמ"מ יקשה בהא דאמרינן פ"ק דחולין דף ג') ר"ג וב"ד ס"ל כר"מ
הא גם לרבנו לתסר משום סמל"ח זהו קשה גם לתירוץ להרא"ש והרא"ה דכתב לתרץ
רוב מצויים היינו כל או דהוי מיעוטא דמיעוטא, הא גבי פותים ליפא למימר הכי, דא"כ
גם לר"מ לא נחוש, דהא מודה ר"מ במיעוטא דמיעוטא, ובאמת זהו קוש' תוס' בבכורות
מהא דר"י אבל משחיטת פותי, ואמאי לא חשש לומר דסמל"ח, לענ"ד י"ל דהא צריכים
להבין לישנא דהש"ס וגזר רובא אטו מיעוטא, מה ענן גזירה, הו"ל לומר דחיישי

למיעוטא, וְלִזְהוּ נִרְאָה דְזֵהוּ מִמֶּשׁ כִּהְיָא סוּגְיָא דר"פ כֹּל הַצְּלָמִים, דלר"מ גְּזָרִינן שְׁאָר
מְקוֹמוֹת אִטוּ אוֹתוֹ מְקוֹם, וּפְיִרְשׁ הֶרֶמְב"ן דְּאָף בְּמְקוֹמוֹת שְׁהוֹחֲזִקוּ דְּאִין עוֹבְדִים אוֹתָהּ,
כִּינן דלר"מ מִיעוּט יֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוֹת גְּזָרִינן אִטוּ אוֹתוֹ מְקוֹם, וּלְרַבָּנן מִיעוּטָא כִּמְאֵן דְּלִיתָא
וְלֹא גְזָרִינן וְהָר"ן פֶּתַב שֵׁם כְּסָגְנוֹן הַזֶּה, דְּאֶפִּילוּ סְתָם מְקוֹמוֹת מְדִינָא שְׂרִי וְאֶסוּרִים רַק
מִשׁוּם גְּזִירָה עֵי"ש, וּא"כ ה"נ לַעֲנִין כּוֹתִים דְּמִצְאוּ בְּמְקוֹם אֶחָד שְׁעוֹבְדִים ע"ז, וּלר"מ
גְּזָרִינן שְׁאָר מְקוֹמוֹת אִטוּ אוֹתוֹ מְקוֹם, וּלְרַבָּנן ל"ג, וּא"כ אָף לַעֲנִין שְׁחִיטָה דְּאֶמְרִינן סְמוּךְ
מִיעוּטָא לְחֻזְקָה מ"מ כִּינן דְּהַמִּיעוּט בְּעֶצְמוֹתוֹ לֹא חָשׁוּב סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֻזְקָה מ"מ כִּינן
דְּהַמִּיעוּט בְּעֶצְמוֹתוֹ לֹא חָשׁוּב לְרַבָּנן אֲלֵא כְּשֶׁאֵנוּ דְּנִין עַל הַבְּהֵמָה זֹו שְׁלַפְּנִינוּ אֶמְרִינן
סמל"ח אֲבָל לַעֲנִין גְּזִירָה אִטוּ אוֹתוֹ מְקוֹם, כְּשֶׁאֵנוּ דְּנִין עַל הַמְּקוֹמוֹת מִיעוּט מְקוֹמוֹת כִּמְאֵן
דְּלִיתָא וְלֹא גְזָרִינן, וּרְאֵנִי לְזֵה דְּאֶמְאִי גְזָרוּ עַל הֵינן לר"מ הָא ר"מ מוֹדָה הִיכִי דְּהַחֲזִיקָה
מְסִיעָה לְרֹב כְּדִיתָא יְבָמוֹת (דף קי"ט) וְהָא הֵינן הִי לוֹ חֻזְקַת הָיִתָּר, אַע"כ דְּחֻז"ל רְצוּ
לְגִזְרֵי אִסוּר יֵינוּ שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם מִשׁוּם הַחֻזְקָה וְרַק לְגִזְרֵי שְׁאָר מְקוֹמוֹת אִטוּ מִיעוּט
מְקוֹמוֹת תְּלוּי בְּפִלוגְתָא דר"מ וְרַבָּנן, אִי מִיעוּט חָשׁוּב אוֹ לֹא, וְאֵנוּ אִין דְּנִין עַל הֵינן לוֹמַר
כּוֹ חֻזְקַת הָיִתָּר, אֲלֵא עַל הַמְּקוֹמוֹת, וְה"נ לְרַבָּנן לַעֲנִין שְׁחִיטָה, כִּינן דְּבַעֲלָמָא הַמִּיעוּט
כִּמְאֵן דְּלִיתָא, וְאֵינוּ חָשׁוּב לְגִזְרֵי עֲלֵיהֶם וְלֹא תְּלִיא כְּלוּם בְּחֻזְקַת הָיִתָּר אוֹ אִסוּר שְׁבַחֲפִין
וּדו"ק: יד) תוּ פֶּתַב בְּנֵי רַחֲמִי בְּהֵיכָא דבב"ק אֶינִי רְאֵיהּ דְּמִנְמָחָה אַת, הֵינֵנוּ אָף דְּרֹב
מְצוּיִים נֶגְדַּ זֶה יֵשׁ רֹב מְנֻחִים שְׂאִינֵם מְנֻבְּלִים, וְזֵה דְּנִיבּוּל אֶתְרַע לִיהּ רַבָּא בְּנֻדָּאִי כּוֹ
הוּא הַפְּשׁוּט, וּכ"כ הַפְּרִי מְגָדִים ס' א' [אוֹלָם לַפ"ז סְתָם אָדָם שְׁשַׁחַט וְנִיבָל, נִימָא מַה
שְׁשׁוּחַט אַח"כ בְּלֹא אַחֲרִים רוּאִים אוֹתוֹ לִיתְסַר דְּהָא אֵינוּ מְפָלֵל הָרֹב, וְכִינן דְּאֶתְרַע
וְנִיבָל פ"א בְּפִנֵּינוּ וְגַם אָף בְּשַׁחַט בְּזִמְנָן רַב אַח"כ דְּאֶפְשָׁר דְּלַמַּד בְּנִתִּים, מ"מ נִימָא כִּינן
דְּהוּא שַׁחַט כְּשֶׁלֹּא הָיָה מְנֻמָּחָה יֵצֵא מְפָלֵל הָרֹב זֶה וְדִלְמָא גַּם עֵתָה לֹא הָיָה מְנֻמָּחָה, וּבְזֵה
יֵשׁ לְדוּן טוּבָא, אֲבָל עכ"פ מַה שְׁשַׁחַט בְּמַעַט זְמַן אַחַר שְׁחִיטָתוֹ זֹו שְׁכִיבָל בְּפִנֵּינוּ וְהָא
אֶסוּר וְחִידוּשׁ שְׁלֵא הוּבָא מְזָה כְּלָל בְּאַחֲרוּנִים]: טו) מַה דְּהַקְשָׁה בְּנֵי נ"י כִּינן דְּאִין הוֹלְכִין
בְּמִזְמֵן אַחַר הָרֹב דְּלָמָּא הוּא מִיעוּטָא דְּמִתְנַבְּלִים בְּשַׁחֲטֵת מְנֻמָּחָה, נ"ל כִּינן כִּי הִיכִי
דְּאֶמְרִינן בע"ז (דף ל"ד ע"א) כִּינן דְּאִיכָּא שְׁאָר עֲגָלִים וְכו' הֵנוּ מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא, ה"נ
י"ל כִּינן דְּרֹב הַנִּיבּוּל הוּא ע"י אֵינוּ מְנֻמָּחָה, וְגַם רֹב הָעוֹלָם אֵינֵם מְנֻמָּחִין, וְיֵשׁ ג"כ חֻזְקָה
שְׁלֵא לְמַד בְּכַה"ג מְפָקִינן מְמוּכָּא, וּבְאַמַּת יוֹתֵר הו"ל לְבָנֵי נ"י לְהַקְשׁוֹת דְּנִימָא רֹב מְצוּיִים
נֶגְדַּ רֹב נִיבּוּל, דְּהוּא מֵן אֵינוּ מְנֻמָּחָה וְהֵנוּ פְּלָגָא וּפְלָגָא, וְאִיךָ נּוֹצִיא מְמוּן וּמ"מ לְפִי הַנְּ"ל
י"ל דְּסִמּוּךְ פְּלָגָא לְרַבָּא בְּעֶלְמָא דְּאִין מְנֻמָּחִין וְחֻזְקָה דְּלֹא לְמַד: טז) גַּם י"ל דְּמִדִּין שׁוֹמֵר
אַתִּינָן עֲלֵה דְּחִיבֵי בְּתוֹרָה בְּלִי בִּירוּר שְׁבוּעָה דְּנֶאֱנָסָה וְהָכָא אֶפְשָׁר דְּלֹא מְהַנִּי שְׁבוּעָה
דְּהֵנוּ כִּהְיָא דְּאִסִּי דספ"י דבב"מ אִם יֵשׁ רוּאִים יָבִיא רְאֵיהּ וְיִפְטוֹר, וְאָף לְהַפּוֹסְקִים שֵׁם
דְּאֵינוּ צְרִיךְ לִישְׁבַע, מ"מ דְּנֻקָּא הָתָם דְּאָף בְּמְקוֹם שֵׁישׁ רוּאִים, מ"מ אֶפְשָׁר דְּלֹא יַדַע מִי
וּמִי הֵם הָרוּאִים, אֲבָל בְּזֵה כִּינן דְּבִידוּ לְבָרַר שְׁהוּא מְנֻמָּחָה צְרִיךְ לְבָרַר, וּכְהֵיכָא דְּאֶמְרִינן
שְׁלַח אַחֲוִי, גַּם כִּינן דְּכִיבְלָה בְּיָדִים, וְאִם אֵינוּ מְנֻמָּחָה הֵנוּ מִזִּיק בְּיָדִים דְּמִי קָצַת לְהֵיכָא
דס' ש"מ"ו ס' א' בְּסִפְקָ שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים וּפְשַׁע דס"ל לְהֶרֶמְב"ם דְּחִיב וְהֵטוּר ס"ל דְּפִטוּר,
וּמְבוֹאָר בַּסְמ"ע וְהַש"ף שֵׁם טַעַם פְּלֻגְתֵּיהוּ דְּהֶרֶמְב"ם לְשִׁיטְתֵּיהּ דְּפּוֹשַׁע הֵנוּ כְּמִזִּיק
וְצְרִיךְ לְהֵבִיא רְאֵיהּ לְפִטוּר, א"כ הָכָא דְּהֵנוּ כְּמִזִּיק מִמֶּשׁ לַכ"ע צְרִיךְ לְהֵבִיא רְאֵיהּ, אֲלֵא
דִּישׁ לְחַלְקָ, דִּישׁ לְדַשְׁאֵנִי הָתָם דְּהוּא מִזִּיק בְּנֻדָּאִי אֲלֵא דְּבַעֲלִים גַּזְה"כ לְפִטוּרוֹ מַש"ה עַל

הספק חייב, אבל הכא זהו עצמו הספק אם הוא מזיק: יז) מ"ש בני נ"י להעמיס בכוננת הרמב"ן לדברי קצות החושן סי' ר"פ וטען עליו בני נ"י מדברי תוס' מ"ש דרנבא עדיף מחזקה ילפינו מפרה אדומה, לענ"ד בפרה כמה שמזין עליו עדיין אין דנין על איסור והיתר ולא בשום דבר ואח"כ פשנגמרה ההזאה, אז דנין אם הפרה היתה פשירה והועיל ההזאה ואנו דנין מפח הרוב דנטהר ויצא מחזקת טמאה ואין פאן עתה חזקה, ואף דאחר הזאה הז' צריף הערב שמש מ"מ דנין פן אחר ההערב שמש, ורק בממון א"א לפסוק עליו ממון מפח הרוב, משום דאפילו לפי הרוב עודהו מוחזק בממונו וטוען שאינו רוצה לסלק חזקה מממונו, ומה"ט אין זה ענין לדברי הרמב"ן, דמה בכך שבאה לפנינו פשהיא חיה, מ"מ אחר השחיטה נידון מפח הרוב דנשחט בהכשר ואין פאן עוד חזקה: יח) תו כתב בני נ"י על תוס' סנהדרין (דף פ') דרמזו בקושיותם על חולין (דף י"א) והא מהתם אין ראי' רק על היכי דלא אפשר, ולמה לא הקשו מההיא דסנהדרין (דף ס"ט) לענ"ד אין פנונתם אההיא דילפינו מרוצח ועדים זוממין, אלא על תחילת הסוגיא דאמרין מנה"מ דאזלינו בתר רנבא, מנ"ל הא כתיב אחרי רבים להטות, רנבא דאימא קמו לא תבעי לה, הרי דרנבא דא"ק נפקא מאחרי רבים להטות ממילא אף בנפשות פן דהא האי קרא בנפשות כתיב, ומזה הקשו על ההיא דנסקלים בנשרפים דהוי ג"כ רנבא דאימא קמו: יט) מה דהקשה מעלתה על הרשב"א במה דרוב טבחי ישראל דנימא סמוך מיעוטא לחזקה, גם אנכי עמדתי בקושן' זו, ובאופן זה, דבט' חניות י"ל דאנו דנין שיש לפנינו רוב פשר שיצאו מחזקתו ודנין על ה' חתיכה שהיא מהרוב חתיכות שיצאו מחזקתו, ובתוס' גדה (דף י"ח ע"א) ד"ה אחר הרוב והכא דאיפא חזקה נגד הרוב וכו', מ"מ י"ל דלא אמרינו בזה סמל"ח, מטעם הנ"ל, ודוקא בט' שרצים דאנו דנין החזקה על העיפה שהנמצא בההוא צפרדע אבל מ"מ תמוה במצא גדייו ותרגוליו בעיר שרוב טבחי ישראל, דאנו דנין רק על הגדיהה מי שחטו, ולא נפרש מפשר המקולין, בזה שייך סמל"ח, ודמי ממש לט' שרצים, וצ"ע: ג) כ) ובדברי הרשב"א במ"ה לא הבנתי פראוי דבטענותיו על הרא"ה כתב לדחות תירוצו דהרא"ה דרוב היינו פל, דמ"מ איפא מיעוט מומחין דשוהים, הא זהו יקשה גם לתירוצו דהרשב"א דל"א סמל"ח, אלא היכי דהמיעוט נגרע מהרוב עצמו, בזה יקשה מה מהני רוב מומחין, מ"מ נימא סמוך מיעוטא דשהית מומחין דזה נגרע מהרוב עצמו, והא תינח אם פולם מומחין דזהו עצמו הרוב, דאין שוהים והמיעוט אין שוהים ולא נגרע מהרוב עצמו, אבל ברוב מומחין הוי כמו מיעוט מפילות, ואולי יש לדחות דוקא במפילות, דאמרינו דהעיבור הנה גרע שנתעברה נפל ויצא מהרוב, אבל ע"י מומחה דההמחאה הי' פראוי, והשהיה ענין אחר, ולגבי השהיה אנו דנין דמומחין עפ"י הרוב אין שוהים ולגבי זה אין המיעוט נגרע מהרוב, ועדיין צ"ע, פן נראה לענ"ד, אביף השמח בחכמת תורתה: חולין (דף ט"ו ע"ב) תוס' ד"ה פגון שהיה לו חולה, וא"ת אם יש מוקצה לתצי שבת וכו' דאיבעי' היא וכו', ונראה לענ"ד ליישב בתוס' שבת (דף מ"ג ע"א) ד"ה טבל מוכן, דהקשו במתני' דהמעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל, דלתסר משום מגו דאתקצאי בה"ש וכו' עיי"ש.

ומזה תמוה לי בדברי תוס' סוכה (דף י' ע"ב) וכ"כ גם הר"ן ביצה להוכיח מההיא דלגין של טבול יום, דאמרינו דבתחילת היום הוי סעודה הראויה הא אסור משום מוקצה דאתקצאי בה"ש וכו' מוכח דלא אמרינו מוקצה מחמת יום שעבר, ולכאורה תמוה, הא

ממתני' דהמעשר פירותיו הנ"ל מוכח דבטבל ל"א מגו דאתקצאי בה"ש, ועיין רש"י ביצה (דף ל') דכתב הטעם דבמוקצה דאתקצאי בה"ש מנתקת אי' דרבנן לא אמרינן, וע' תוס' שם, עכ"פ יתנה מאיזה טעם שיהיה פנין דבמתקן טבל בשבת לא אסרינן משום מוקצה אודא לה הראיה מההיא דלגין של טבל, ולקאורה צע"ג: והנראה לענ"ד דבעיקר קושני' דתוס' שבת הנ"ל עמד המהרש"א בקושניא דלמא באמת הו' מתני' דהמעשר פירותיו אתי' כר"ש דלא ס"ל מוקצה מחמת איסור עיי"ש, ונ"ל דלק"מ דהרי בגיטין (דף נ"ד ע"א) פרכינן דר"מ אדר"מ, דס"ל דבדרבנן קנסינן שוגג אטו מזיד, ובמעשר פירותיו לא קנסינן דבשוגג יאכל, ופירש"י שם דסתם מתני' ר"מ, הרי דניחא לסתמא דתלמודא דמתני' זו ר"מ, ולזה יפה הקשו תוס' דהא בסוגיא דחולין ס"ל לרב דר"מ מודה בשוחט בשבת דאסור משום מוקצה דמוקצה מחמת איסור אית ליה ויקשה אמאי בשוגג יאכל, הא אתקצאי בה"ש מחמת איסור ונכון: אמנם נ"ל ליישב קושיות תוס' למ"ש הר"ש פ"ז דדמאי במתני' דלוקח יין מבין הפותים דמזיירי בבין השמשות דאף דאין מעשרין ודאי מ"מ מותר ע"י תנאי מה שאני עתיד להפריש וא"כ לר"מ לשיטתיה דס"ל דיש ברירה ורשאי לשתות ע"י מה שאני עומד להפריש, א"כ טבל לא אתקצאי בה"ש דיכול לתקן ולומר מה שאני עתיד: אף עדיין יקשה על האיבעני' בביצה אם יש מוקצה לחצי שבת דנפשוט דאין מוקצה לחצי שבת, דא"כ עדיין יקשה אמאי בשוגג יאכל, הא כשחשכה לו ליל שבת שאין לו תקנה להפריש באותו שעה אתקצאי ולתסר כל השבת ויהיה מוכח מזה דאין מוקצה לחצי שבת, אמנם נראה דג"ז לק"מ, ויעיין בתוס' שבת (דף מ"ה ע"ב) ד"ה אין לנו דר' יוחנן ס"ל במוקצה מחמת מיאוס דאסור כר"י ובמוקצה מחמת איסור כר"ש דמותר דס"ל דמחמת איסור קיל מן מחמת מיאוס, ויעיין בתוס' ישנים דאף דאמרינן בחולין דר"מ מוקצה מחמת מיאוס לית ליה ומחמת איסור אית ליה היינו דרוב ס"ל דמחמת איסור חמור יותר, אבל ר' יוחנן ס"ל דמחמת מיאוס חמור עיי"ש, א"כ לר' יוחנן פנין דר"מ לית ליה משום מיאוס כ"ש דלית ליה מחמת איסור, וממילא ניחא ההיא דמעשר פירותיו ואין הוכחה מזה דאין מוקצה לחצי שבת: ולפ"ז מיושב דברי הר"ן ותוס' סופה הנ"ל בהוכחתם מלגין של טבל והיינו דס"ל דטבל הוי כמו מוקצה מחמת איסור, וההיא דמעשר פירותיו בשוגג יאכל, היינו ר"מ לשיטתו דס"ל יש ברירה, ובאמת לא אמרינן מוקצה לחצי שבת או לר' יוחנן ל"ל לר"מ מוקצה מחמת איסור, ולזה קושנייתם דמנ"ל לרבא לומר זאת אומרת דסוף היום קונה, ועי' בתוס' דהיינו זאת אומרת ולא ס"ל דאיהו לנפשיה סבר דתחילת היום קונה עירוב, דלמא גם הברייקתא זו ס"ל דתחילת היום קונה, אלא דס"ל כר"י דאמרינן מוקצה מחמת איסור, וס"ל ג"כ דאסור לאכול ע"י תנאי, דמה שאני עתיד להפריש כדס"ל לר"י ור"ש גבי לוקח יין דאסור אי מטעם אין ברירה או מטעם דשמא יבקע, ולא הוי סעודה הראויה ודו"ק: ולפ"ז מיושב קושניית תוס' שהתחלנו דליכא למפשט האיבעני' מדרב, דבאמת לא אמר רב מסברא דאין מוקצה לחצי שבת, אלא לשיטתו דס"ל דר"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור ומוכח דהמעשר פירותיו בשוגג יאכל דהטעם דר"מ לשיטתו לא אתקצאי לבה"ש דיכול לתקן ע"י מה שאני עתיד להפריש, וממילא מוכח דאין מוקצה לח"ש, אבל לדידן דקיי"ל כר"י ומחמת מיאוס חמיר ולית ליה לר"מ מוקצה מחמת איסור לא נפשוט כלל, ויכולים לומר דיש מוקצה לח"ש ודו"ק: ובזה מיושב היטב קושניית

מְהַרְשָׁא בְּבִיצָה (דף ג') בְּתוֹס' ד"ה מְנוּחֵלֶפֶת דִּיקְשָׁה דְּרַבְּנָן דְּר"י אֲדַרְבַּנּוּ דְר"י, גַּם קִשָּׁה
מְאֹד בְּסוּגֵיָא דְשָׁם, הָא בְּאַמְתַּת שִׁינּוּיָא דְעוֹלָא, דְמִיָּירִי בְּתַרְנַגְוֹלַת לְגַדְל בְּצִיִּים הוּא מְרַוּחַ
טוֹבָא, וְאַמְאִי נִדְחָקוּ ר"י וְרַבָּא לְשִׁנּוּיָא בְּדוּחַק דְּמוּחֵלֶפֶת אוּ לְדַבְרֵיהֶם, וְהִנְרָאָה לַעֲנֵ"ד
דְּהֵנָּה בְּעִירוּבִין (דף ל"ט ע"ב) אֲמַרִּינּוּ וְצָרִיכָא וְכו', אֲבָל בִּיצָה דְאַיְכָּא לְמַגְזֵר מְשׁוּם
פְּירוֹת הַנּוֹשְׁרִים וְכו', וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ, דְהָא תִּינַח לְר"י וְרַבִּי' צְאֵבֵל לְאִינְהָ טַעְמָא דְבִיצָה
מְשׁוּם מְקַצָּה, וְכו' לְאוּקִימַתָּא דְעוֹלָא דְמִיָּירִי בְּעוֹמְדַת לְגַדְל בִּיצִים יְקִשָּׁה דְהֵיא בְּבָא וְכו'
בְּבִיצָה מִיְּתֵר: וְהִנְרָאָה לַעֲנֵ"ד, דְּהֵנָּה בְּתוֹס' סוּכָּה הַנּוֹ"ל נְקֻטוּ בְּקוֹשְׁיֵיהֶם ג"כ עַל שְׁנֵי
י"ט שְׁל גְלוּת דְנִימָא מְגוּ דְאַיְתְּקַצְאִי בַּה"ש, וְהִיָּינוּ דְדִלְמָא עֵתָּה בְּיוֹם ב' הוּא י"ט, וּמ"מ
אַף דְנוֹלְדָה בְּחוּל, פִּינּוּ דְאַנּוּ מְסַפִּיקָא לֹא הִיָּה אֲפָשֶׁר לְאַנְכְלוּ בַּה"ש דְשָׁמָּה הִרְאִישׁוֹן יו"ט,
וּא"כ אֲתַקְצְאִי בַּה"ש, וְתִירְצוּ דְמִקְצָה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר לֹא אֲמַרִּינּוּ, וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה
דְּלפ"ז הו"ל לְגַמְרָא לֹא מְרַבֵּי בְּפִשְׁטוּת דְבָבָא וְכו' בִּיצָה צָרִיכָא דְלֹא נִימָא אַף דְהוּי ב'
קְדוּשׁוֹת מ"מ לִיְתַסֵּר מְשׁוּם מְגוּ דְאַתְקַצְאִי, מַש"ה קְתַנִּי בִּיצָה לְאַשְׁמוּעֵינוּ דְמִקְצָה מְחַמַּת
יוֹם שְׁעֵבֵר לֹא אֲמַרִּינּוּ, וְאִי דְזָהוּ כְּבָר נִשְׁמַע מֵהֵיא דְכִלְפֵּלָה דִּיקְשָׁה ג"כ מֵאִי מְהַנִּי
הַתְּנָאָה דְמ"מ לִיְתַסֵּר מְשׁוּם דְאַיְתְּקַצְאִי בַּה"ש, וּמוּכַח דְמִקְצָה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר ל"א,
א"כ יְקִשָּׁה דְלִימָא הֵיא דְכִלְפֵּלָה צָרִיכָה לְאַשְׁמְעֵינוּ דְל"א מְקַצָּה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר,
וְהִנְרָאָה לַעֲנֵ"ד דְמָה שְׁפַתְבְּנוּ דְמַכְלֵפֵּלָה ג"כ מוּכַח פֶּן תִּלְיָא בְּזָה דְלַרְב מְשִׁרְשִׁיא דְס"ל
רפ"ג דְגִיטִין דְטַעְמָא דְאַמֵּר ר"י בְּלוֹקֵחַ יֵין מְשׁוּם דְס"ל בְּתוּלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ אִין בְּרִירָה
וְעִינֵין בְּעִירוּבִין (דף ל"ו ע"ב) דְמֵהֵיא דְאִין מְשִׁמְיָה דְר"י מוּכַח דְס"ל דְגַם בְּדַרְבְּנָן אִין
בְּרִירָה, א"כ שְׁיָיָה בְּטָבֵל מְגוּ דְאַיְתְּקַצְאִי אֲבָל לְאִינְהָ מ"ד דְר"י ס"ל דִּי"ב אֲלֵא דְחִינִישׁ
לְשָׁמָּה יְבַקַּע אִין רְאִיָּה מַכְלֵפֵּלָה, דִּי"ל דְלֹא אִיְתַקַּצְאִי בַּה"ש, דְהָא יְכוּל לְהַפְרִישׁ בַּה"ש
בְּדַרְבָּה תְּנַאי מַה שְׁאֵנִי עֵתִיד לְהַפְרִישׁ, דִּי"ל דְנוֹקָא בְּלוֹקֵחַ יֵין דְהוּא דְאוּרִימָא חִינִישִׁין
לְשָׁמָּה יְבַקַּע, אֲכָל בְּכִלְפֵּלָה פְּירוֹת דְתַרוּמוֹת פְּירוֹת דְרַבְּנָן, וְאַף זֵיתִים וְעַנְבִּים ס"ל
לְהַרְמֵב"ן הוּבָא בְּב"י א"ח ס' רכ"ה, וְכ"כ בְּפִשְׁטוּת תְּר"י בְּבִרְכוֹת דָּף מ"ה ע"א) ד"ה
כָּל שְׁטִיבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה דְהוּי דְרַבְּנָן, דְנוֹקָא יֵין וְשָׁמֶן הוּא דְאוּרִימָא וְלֹא זֵיתִים וְעַנְבִּים,
י"ל דְלֹא חִינִישִׁין לְשָׁמָּה יְבַקַּע, וְלפ"ז נִיחָא דְמָה דְל"א בְּצָרִיכוּתָא דְכִלְפֵּלָה דְתַנִּי
לְאַשְׁמְעֵינוּ דְל"א מְקַצָּה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר דְזָהוּ אִינוּ מְסַפִּיק לְמָאן דְס"ל אֲלִיבָא דְר"י
דִּישׁ בְּרִירָה וְלֹא אִיְתַקַּצְאִי בַּה"ש, וּמ"מ בְּבָבָא דוּכֵן בִּיצָה לֹא מְשִׁנִּינוּ דְאַשְׁמְעֵינוּ דְל"א
מְקַצָּה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר, דְלִמְ"ד אֲלִיבָא דְר"י דְאִין בְּרִירָה נִשְׁמַע זָהוּ מַכְלֵפֵּלָה, בְּאוּפֹן
דְנִקְט הַצָּרִיכוּתָא בְּזָה דְמְסַפִּיק לְכָל הָאֲמוּרָאִים, וְנִכּוֹן מְאֹד בַּעֲזָה": וְלפ"ז מְנוּשָׁב
קוֹשְׁיֵיהֶם דְלִינְהָ טַעְמֵי בְּאִיסוּרָא דְבִיצָה, דְאַיְתֵּר בְּבָא וְכו' בִּיצָה י"ל דְהִנְהָ אֲמוּרָאִי ס"ל
דִּישׁ בְּרִירָה וְאַצְטֵרָה הֵיא דוּכֵן בִּיצָה לְאַשְׁמְעֵינוּ דְלֹא אֲמַרִּינּוּ מְקַצָּה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר,
דְלֹא נִשְׁמַע מַכְלֵפֵּלָה, וְלפ"ז מְנוּשָׁב מַה דְנָדוּ ר"י וְרַבִּינָא מְאוּקִימַתָּא דְעוֹלָא, דִּי"ל דְס"ל
דְטַעְמָא דְר"י בְּלוֹקֵחַ יֵין מְשׁוּם דְאִין בְּרִירָה [וְאַף דְר"י ס"ל דְאִין חִילּוּק בֵּין תּוּלָה בְּדַעַת
עֲצָמוּ לְתוּלָה בְּדַעַת אַחֲרִים, מְדַפְרִיָּה לְאִין מ"ש בָּא לְכָאן וְלְכָאן א"כ מוּכַח מֵהֵיא דְר"י
בַּה"ר"ז גִּיטָה אִם מֵתִי דְס"ל דִּישׁ בְּרִירָה, מ"מ י"ל כְּפִי דְמַחְלָקֵי תוֹס' בְּגִיטִין דְבְּלוֹקֵחַ
דְאַפְשֶׁר דְאִין עֵתִיד לְהַתְבַּרֵּר לְעוֹלָם בְּזָה אֲמַרִּינּוּ אִין בְּרִירָה, וְיְקִשָּׁה דְאַיְתֵּר בְּבָא דוּכֵן
בִּיצָה מַש"ה הוּכְרַחוּ דְאִין טַעְמָא דְאַיסוּר דְבִיצָה בְּמַתְנִי' זֹו מְשׁוּם מְקַצָּה אֲלֵא מְשׁוּם
מְשִׁקִין שְׁזָבוּ, אוּ פְּירוֹת הַנּוֹשְׁרִים: וְלפ"ז מְנוּשָׁב קוֹשְׁיֵית מְהַרְשָׁא אֲדַרְבַּנּוּ אֲדַרְבַּנּוּ לֹא

קשׁיָא דְכִינּוּ דְאַמְרֵי מְוַחֲלָפֵת י"ל בְּאַמַּת דְּאַיְיָרֵי בְּעוֹמְדַת לְגַדְל וּמְשׁוּם מְוַקְצָה וּבְכָא
דְּבִיזָה אֲצִטְרִיךְ לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דל"א מְוַקְצָה מְחַמַּת יוֹם שְׁעֵבֵר, דְּלֹא נִשְׁמַע פֶּן מִכְּלַפְלָה, דִּיל"ל
דס"ל דִּישׁ בְּרִירָה וְלֹא אִיתְקַצְאֵי בַּה"ש דִּישׁ לוֹ תַּקְנָה ע"י תְּנַאי מַה שְׁאַנִּי עֵתִיד לְהַפְרִישׁ
וּדו"ק: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ מְקוֹם תְּפִיסָה עַל דְּבְרֵינוּ שְׁאַמְנוּ דְּבְכְלַפְלָה יֵשׁ תִּיקוּן בַּה"ש
בְּתַנַּאי דְּמַה שְׁאַנִּי עֵתִיד לְהַפְרִישׁ דְּאַמְרֵינוּ יֵשׁ בְּרִירָה וּבְתַרּוּמוֹת פִּירוֹת ל"ח לְשִׁמְא יִבְקַע
אַמַּאי צְרִיךְ לְהַתְנוּת אִם הַיּוֹם חוּל יֵאמֵר בַּבַּה"ש שְׁפִין רֵאשׁוֹן לְשַׁנִּי מַה שְׁאַנִּי עֵתִיד
לְהַפְרִישׁ אַחַר יו"ט, אֲבָל בְּאַמַּת לַק"מ, דְּנִהֵי דְּבְדַרְבְּנוּ ל"ח לְשִׁמְא יִבְקַע, מ"מ טוֹב יוֹתֵר
בְּתַנַּאי אִם הַיּוֹם חוּל דְּאָף אִם בְּאַמַּת יֵאָרַע דְּיִבְקַע לֹא שְׁתֵּה אִיסוּר, וּמ"מ לֹא אִיתְקַצְאֵי
בַּה"ש, דְּהָא אֲפֹשֶׁר ע"י תְּנַאי דְּמַה שְׁאַנִּי עֵתִיד לְהַפְרִישׁ: תְּשׁוּבָה קֹד לְשִׁמְאֵי הַגַּאבְדִּיק
הַאֲלַבְעָרְשָׁנוּאֲדַט הָרַב רַבִּי עֶקִיבָא נ"י מַה דְּנִדְחַק מַעַכ"ת נ"י בְּדַבְרֵי תוֹס' נִדְהָ (דָּף ע'
ע"ב) ד"ה וְאִין נְצִיב מְלַח, בַּמ"ש וַא"א לֹאמֵר דְּהָךְ סְנַגִּיא דְכַה"ג לֹא אַתִּי כַר"ש וְכֵן
בַּמ"ש וְקֹאֵי רִיבּוּי אֲפִי יָמוֹת וְלֹא אֲאָדָם: הָאָמַת דְּגַם בְּסִפְרֵי בְּנֵי חַיִּיא בְּלִיקוּטִים נִדְחַק בְּזַה
הַרְבֵּה, אֲבָל לַעֲנַ"ד דְּבְרִיָּהֶם פְּשׁוּטִים וּבְרוּרִים, דְּבַתְּחִילָה כְּתִבּוּ וְהָרַב ר"מ וְכו' אֲלַמָּא
קוֹנְדָם מִתְּנַ תּוֹרָה וְכו' הִינּוּ דס"ל דְּלַפְנֵי הַדִּיבּוּר הִינּוּ קוֹנְדָם מִתְּנַ תּוֹרָה, דְּעַל אַחַר מ"ת
ל"צ קָרָא, וַא"כ קֹאֵי הָרִיבּוּי עַל אָדָם, ר"ל דְּהוּ"א לְמַעַט אוֹתָם שְׁלַפְנֵי הַדִּיבּוּר מְקָרָא
דְּאָדָם אִתָּם קָרְאוּיָם אָדָם וְלֹא נְכָרִים, וְלִזְהָ אֲתֵיָא קָרָא לְרַבּוּי דְּקוֹנְדָם מ"ת, וְע"ז הַקְּשׁוּ
א"כ יְהִי הַסְּוֵגִי דַּפ' כ"ג רַק לַר"ש דְּהָא לְרַבְּנוּ דְּנַכְרֵי מְטַמָּא בְּאוֹהֵל וְלֹא מְמַעֲטִינוּ מְאָדָם
ל"צ קָרָא דְּקוֹנְדָם מ"ת לְטַמָּא, וְתוּ הַקְּשׁוּ, דְּהָא גַם לַר"ש מְמַעֲטִינוּ נְכָרֵי רַק מְאָהֵל, וַא"כ
הַקְּרָא דְּאוּ בְּקַבֵּר דְּמִיָּירֵי בְּמַגְעָ לְזַה ל"צ לְרִיבּוּי, וְלִזְהָ כְּתִבּוּ וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ, הִינּוּ דַע"כ
צְרִיכִים לְפָרֵשׁ דְּהָרִיבּוּי הוּא לְאַפּוּקֵי דְּלֹא נִימָא מְלִישְׁנָא דְּכִי יָמוֹת דְּמִשְׁמַע רַק לְהַבָּא,
וַא"כ לַפְנֵי הַדִּיבּוּר לֹא קוֹנְדָם מ"ת, אֲלֵא אָף לְאַחַר מ"ת, קוֹנְדָם הַדִּיבּוּר כִּי יָמוֹת שְׁנַאֲמָרָה
בְּהַקְּמַת הַמְּשָׁפֵן צְרִיכִים לְרִיבּוּי, וַא"כ לֹא נִשְׁמַע פֶּלַל מְזַה דְּנַכְרֵי דְּלַפְנֵי מ"ת מְטַמָּאִים,
וְהִינּוּ דְּסִימּוּ דְּהָרִיבּוּי קֹאֵי אֲפִי יָמוֹת וְלֹא אֲאָדָם, פֶּן נִרְנָאָה לַעֲנַ"ד בְּרוּר: חוֹלִין (דָּף כ"ג
ע"א) תוֹס' ד"ה תְּמוֹת וְזַכְרוֹת וְכו') וַא"ת לַמ"ל קָרָא דְּאִין תְּמוֹת וְכו', וְקֹשְׁהָ לִי, הָא אֵלוּ
לֹא נִאָמֵר קָרָא לְאַסּוּר בְּיַחּוּד מְחַסְרֵי אֲבָר רַק דְּהִי נִשְׁמַע מִכְּלָלָא דְּבַע"מ, מִמִּילָא לֹא הִי
מְחַסְרֵי אֲבָר נִאָמְרָה וְנִשְׁנִית, דְּהָא לְמַלְתֵּייהוּ נִשְׁנִית, לְאַסּוּר בַּע"מ, וְהִי הַדִּין דְּמְחַסְרֵי
אֲבָר אֵינוּ נוֹהֵג בַּב"נ, מִש"ה צְרִיךְ קָרָא בְּיַחּוּד לְאַסּוּר מְחַסְרֵי אֲבָר דְּנִאָמְרָה וְנִשְׁנִית
דְּאַסּוּר לַב"נ וְצַע"ג: וְנִרְאָה לַעֲנַ"ד דס"ל לְתוֹס' דְּאִין סְבָרָא דְּהַתּוֹרָה כְּתִבָּה הַדִּין לְיִשְׂרָאֵל
הִכִּי דַא"צ לְזַה וְרַק כְּדִי לְיַדַע הָאִיסוּר לַב"נ, דְּדוּקָא בְּעַלְמָא בְּכָל נִאָמְרָה וְנִשְׁנִית, אָף
דְּאֵלוּ לֹא נִשְׁנִית הִי אִיסוּר לְיִשְׂרָאֵל, מ"מ פִּינּוּ דְּלֹא יִדְעִינוּ הָאִיסוּר בְּיִשְׂרָאֵל רַק מִפְּחַ
הַקְּרָא דְּנִאָמְרָה לַב"נ דְּפַקַע הָאִיסוּר מֵהֶם וְהוּטַל עַל יִשְׂרָאֵל, בְּזַה נִיטְוֵן הַצְּיוּוֵי בְּיַחּוּד
לְיִשְׂרָאֵל, וּמַה שְׁנַאֲמָרָה לַב"נ קִיָּים לְהֶם, אֲבָל הֵכָא בְּמְחַסְרֵי אֲבָר דְּהִינּוּ יוֹדְעִים בְּעַצְמוֹתוֹ
בְּיִשְׂרָאֵל דְּלֹא גָרַע מִבַּע"מ ל"ש לֹאמֵר דְּבָא הַצְּיוּוֵי לְיִשְׂרָאֵל מְשׁוּם ב"נ, וְנִרְאָה דְּהוּכִיחוּ
תוֹס' דְּבָר זֶה מֵהָא דְּאַמְרֵינוּ בַּב"מ ר"פ א"נ, לֹא בְּגִזְל לַמ"ל לִילָף מְרִיבִית וְהוּנְאָה,
וּבְשִׂאֲלֵתוֹת דְּרַב אַחַאי גֵּאוֹן הַקְּשָׁה הַגֵּאוֹן מַה"ו יִשְׁעֵי פִיק זַצ"ל דְּהָא גִּזְל אִיסוּר לַב"נ
וְאֵלוּ לֹא הִי נְכַתֵּב גִּזְל בְּיִשְׂרָאֵל לֹא הִנֵּה נִיִּשְׁנִית וְהִי הַדִּין דְּב"נ אִין מְצִוִּים עַל הַגִּזְל, וְלַפִּי
הַנְּ"ל נִיחָא פִּינּוּ דְּבִיִּשְׂרָאֵל יִדְעִינוּ הָאִיסוּר מִפְּחַ רִיבִית וְהוּבָאָה בְּלֹא הַקְּרָא דְּב"נ לֹא שְׁנִיךְ
לֹאמֵר דְּכָל הַצְּיוּוֵי דְּלְיִשְׂרָאֵל רַק מְשׁוּם ב"נ, וְהַגֵּאוֹן הַנְּ"ל פ' נִירָא אוֹת ט' כְּתַב עַל קוֹשְׁיָתוֹ

הנ"ל, ואלו ימהר הנבקהל להשיב דעכ"פ מפח דילפינו גזל מריבית גבי ישראל מקרי כנאמרה ונישנית, אף טעות הוא, ונדגמתו בתוס' ע"ז (דף ה') וזבחים (דף ס"ח) ד"ה ושני שנית, דמקשו למ"ל מן העוף למעוטי מחוסר אבר לישראל תיפוק ליה דגם לב"נ גאסר, ותירצו דאי לא פתיב בסיני מן העוף הוא דעכשיו ב"נ מותרים כדאמרינו פל מצוה שנאמרה ולא נישנית בסיני: ואני לא ידעתי מה מצא חידוש בדבריהם מפל מה דאמרי' בסוגיא דנאמרה ולא נישנית דלישראל נאמרה ולא לב"נ, דהא בדבריהם הקושיא דנדע מחוסר אבר מפח דנאמרה לב"נ, ועל זה תירצו בפשוטו דצריה שיהי' נאמרה ונישנית, והיינו כנ"ל, פינן דמחוסר אבר לא היינו יודעים בישראל רק מקרא דלב"נ בזה נאמרה הציווי ביחוד, בכדי שהציווי לב"נ יעמוד במקומו ולא להורות איסור לישראל, אבל בגזל דידעינן הציווי לישראל בעצמותו מפח ריבית והונאה, בזה אין סברא לומר דנכתב הציווי בשביל ב"נ, מש"ה הקשו תוס' שפיר פינן דידעינן מחוסר אבר דישאל בלאו קרא דלב"נ אלא מפח בע"מ, ל"ש לומר דנכתב רק משום דיאסר לב"נ, אולם עדיין קשה לי, דלפי האמת דמסקינן בב"מ דלא תגזול לכו"ש שכר שכיר ולעב"ר בב' לאינו, מנ"ל באמת דגזל אסור לב"נ, הא לא נישנית גזל בישראל, אלא דידעינן ממילא מפח ריבית והונאה, אם כן לא גרע מפל דלמלתייהו נישנית, דלא מקרי נישנית וצ"ע תשובה קה לידידי הרב רבי אברהם אב"ד בק"ק עמדין.

מ"ש יידי מעכ"ת נ"י להקשות בהרמב"ם פ"ב מהל' נזירות הי"ג דקטן שהגיע לעונת נדרים ונזר נזירות דהוא נזיר ומביא קרבן קרבנותיו, הא מבואר בנדה (דף מ"ה) דמנפלא סמוך לאיש אף דנדרו והקדישו קנים, מ"מ אם נהנה הוא מהקדישו קודם שהביא ב' שערות אינו לוקה, וא"כ איך יביא קרבן חטאת, הא הוי חולין בעזרה, בפשוטו לק"מ, דקרפן הבא על העבר דעבר על שבועתו אינו במנפלא סמוך לאיש דהוא אינו בר עונשים, דמה לי שעבר לאכול חלב וחילול שבת ומה לי דעבר ונהנה מהקדישו, וכמו דאם נהנה מהקדש דאחרים אינו חייב, ה"נ אינו חייב בנהנה מהקדישו אבל קרבן נזירות, דבעבר ושטה יין אינו חייב קרבן רק במשלים נזירותה מביא קרבנותיו וזה אינו על עבירה רק שזהו אחד מחלקי נזירות שיינהוג כה ימי נזירות ואחר כה יביא בכלהקרבות, בזה פינן דמנפלא סמוך לאיש דאורייתא נזירתו נזיר, ממילא פל פרטי הנזירות עליו והבאת קרבנותיו בכלל, כנלענ"ד: תשובה קו לידידי הרב הדיין המצויין מהו' שמואל נ"י בק"ק פרידלאנד: מה שהקשה בגיטין (דף ל"ג ע"ב) ד"ה דתנן אין פותבין, וא"ת היכי מוכח וכו' ועוד דתנן רפ"ב וכו', דהא תוס' פתבו בסוגיין (דף ד') ד"ה רבה אית ליה דרבא וכו' דכיון דתקנו משום לשמה תקנו ג"כ משום איחלופי, א"כ עדיין קשה דלמא תקנו בפ"נ משום דלכתחילה בעי' לשמה וכיון דתיקנו פן תקנו ג"כ משום אחלופי ומשום הכי פסול משום אחלופי כמו לרבא אפטר לומר דזהו רק למסקנא דרבה אית ליה דרבא, והאמירה דבפנ"ח הוא משום קיום, אבל לס"ד דלא תקנו פלל לרבה משום קיום ל"א דאתי לאחלופי, ואף דמבואר ברפ"ה דלרבה באתייה בי תרי, וא' אמר בפ"נ וא' אמר בפנ"ח דפסול משום אחלופי, כמ"ש תוס', אף דהתם אין אמירתו פלל משום קיום דהוי בפנינו גירשה דמהני עיי"ש, מ"מ פינן דבעלמא בפנ"ח ג"כ משום קיום למה דמסקינן דרבה אית ליה דרבא, מש"ה יאמרו העולם דגם באתייה בי תרי אומר בפנ"ח, משום קיום דחשו חז"ל דשמא זניף הפעל, ואף דתוס' פתבו בד"ה מאן האי תנא דדונחק לומר

דְּכֹלָהּ סוּגְיָא וְגַם שְׁיֻנוּיָא דְר"א אִיגְרִי רַק לִס"ד, מ"מ הָא לְפִי מַה דְּפָרְכִינוּ בְּתַר הָכִי מְדַר"נ דְּאוּמַר הִי ר"מ אֶפְיָלוּ מְצָאוּ בְּאַשְׁפָּה כְּשֵׁר, וְהִינּוּ אֶפְיָלוּ לְכַתְּחִילָה לָא בְּעֵי לְשָׁמָּה, מִמִּילָא פְּרַכְתָּ הַש"ס שְׁפִיר פְּתִיבָה לָא בְּעֵי, וְא"כ שְׁפִיר אִיזְטַרְף לְשַׁקְלָא וְטַרְיָא דְסוּגְיָא וְשְׁיֻנוּיָא דְר"א לְמַסְקְנָא, אֲלֵא דְקוֹשְׁיָת תּוֹס' הִנֵּה רַק לְמַה דְּפָרִיף בְּתַחֲחִילָה מִן אִין כּוֹתְבִין בְּמַחְנֹבַר דְּדַלְמָא גַם לְשָׁמָּה בְּעֵי לְכַתְּחִילָה, וְהִינּוּ הִפְלִי קוֹנְדָם דְּפָרְכִינוּ מְדַר"נ, בְּזַה שְׁפִיר תִּירְצוּ דְּפָרִיף מִמְתְּנִי דְלִקְמֹן דְקִתְנִי פְּסוּל, וְזֵהוּ בְּאַמְתָּ רַק לִס"ד דְּרַבָּה לִית לִיה דְּרַבָּא וְל"ש לְאַיְחְלוּפִי, וּבְזַה מִינְשָׁב מַה דְּהִנְיָחוּ פְּאֵן בְּתִימָא, דְבְּסוּגְיָא מִשְׁמַע דְּלַר"מ לָא תִקְנוּ בְּפ"נ מְהַבְרִיטָא דְלִקְמֹן דְאָמַר ר"מ וְלֵא אָמַר בְּפ"נ וּבְפִנ"ח הִנְלֵד מְמֹר, וּמֵאִי קוֹשְׁיָא, הָא י"ל דְּגַם לַר"מ תִּיקְנוּ בְּפ"נ מְשׁוּם לְכַתְּחִילָה, וְסוּגְיָא רַק מִמְתְּנִי דְלִקְמֹן דְפְּסוּל, זֵהוּ לִיתָא לְדַר"מ, וּמַה דְקִתְנִי בְּדַר"מ הִנְלֵד מְמֹר, הִינּוּ מְשׁוּם דְלֵא אָמַר בְּפִנִי נְחָתָם, וְלִישְׁנָא דְבְּפ"נ דְקִתְנִי בְּבְרִיטָא דְבְּאַמְתָּ גַם לַר"מ תִּיקְנוּ בְּפ"נ מְשׁוּם לְכַתְּחִילָה וְדוּחַק לֹאמַר דְקוֹשְׁיָתָם רַק לְתִירוּצָם הָא דְמְשׁוּם לְכַתְּחִילָה לָא תִקְנוּ, וּלְפִי הַנְּ"ל דְמ"מ קוֹשְׁיָתָם שְׁפִיר, דְהָא בְּאַמְתָּ אָמַר ר"נ דְלַר"מ לָא בְעֵי לְכַתְּחִילָה לְשָׁמָּה: וּבְזַה מִינְשָׁב הֵיטֵב דְבָרֵי תּוֹס' לְעֵיל ד"ה לְפִי שְׁאִין בְּקִיָּאִין לְשָׁמָּה וְכו', דְהָא אָמַר לְקַמֵּן בְּג' דְרַכִּים, וְלְכַאוּרָה תְּמוּזָה דְמ"מ פְּרִיף הַש"ס שְׁפִיר וְהָא אִיפָּא מְחֻבְּרָא, דְהָא מְמֹלִיף וּמְבִיא לִיפָּא רְאִיָּה דְמַחְנֹבַר פְּסוּל בְּשַׁחְרוּר, דְאָרְפָּא אִם כְּשֵׁר מ"מ צ"ל בְּפ"נ מְשׁוּם לְשָׁמָּה, וְהָא דְנִקְטִינוּ הַקּוֹשְׁיָא דְלִיתְנִי מְחֻבְּרָא וְלֵא בְּהִיפּוּף דְלִיתְנִי לְשָׁמָּה מַה"ט דְאָרְפָּא אִם לְשָׁמָּה כְּשֵׁר מ"מ צָרִיף בְּפ"נ מְשׁוּם מְחֻבְּרָא, י"ל דְזֵהוּ וְדָאִי לִיפָּא לְמַטְעִי, דְאִם פְּסוּל מְחֻבְּרָא ע"כ מְשׁוּם דְיִלְפִינוּ מַגְז"ש לָה לְהַשְׁמָה פְּסוּל, לָא מַז"ש רַק בְּפִשׁוּטוֹ, דְלָה דְבְּשַׁחְרוּר מְשָׁמַע ג"כ לָה לְשָׁמָּה, וְכַדְנִרְאָה לְהִדְיָא מְלִשׁוֹן רַש"י (דַּרְט' ע"ב) ד"ה הָא אִיפָּא מְחֻבְּרָא, דְבְּגִט פְּסוּל דְכַתִּיב וְכַתֵּב וְנָתַן וְיִלְפִינוּ שַׁחְרוּר מְלָה לָה, וְלֵא כַתֵּב רַש"י כֹּן מְקוֹנְדָם בְּפְרַכְתָּ הַש"ס וְהָא אִיפָּא לְשָׁמָּה, א"ו דְלַעֲנִין לְשָׁמָּה ל"צ לְגַז"ש, אֲלֵא מְלָה דְשַׁחְרוּר עֲצָמוּ יִלְפִינוּ לָה לְשָׁמָּה, וְזֵהוּ לְכַאוּרָה תְּמִיזָה גְדוּלָה עַל תּוֹס', אַח"כ הִנְגֵּד לִי שְׁפָף תְּמִיזָה הַפ"י, וּלְפִי הַנְּ"ל נִיחָא, דִּי"ל דְתּוֹס' אֲזֵלָא לְפִי תִירוּצָם הַשְׁנִי דְמְשָׁם לְכַתְּחִילָה ג"כ תִּיקְנוּ בְּפ"נ, וּמַה דְאָמְרִינוּ אִי ר"מ פְּתִיבָה לָא בְּעֵי, הִינּוּ דְקִשָּׁה מִמְתְּנִי דְרַע"ב דְלֵא אָמַר בְּפ"נ פְּסוּל, וּלְפ"ז קוֹשְׁיָתָם כְּדָאִי נִימָא דְתִקְנַת בְּפ"נ מְשׁוּם מְחֻבְּרָא, מִמִּילָא גַם לַר"מ תִּיקְנוּ בְּפ"נ, דְנִהִי דְמְשׁוּם לְשָׁמָּה לָא תִיקְנוּ, דְהָא לְפִי הַמַּסְקְנָא דְמִיִּתִי מְדַר"נ דְאוּמַר הִי ר"מ וְכו' אִף לְכַתְּחִילָה לָא בְּעֵי לְשָׁמָּה, מ"מ צ"ל בְּפ"נ מְשׁוּם לְכַתְּחִילָה דְמַחְנֹבַר, וּמַה דְמַסְקִינוּ דְמְתְנִי דְלֵא כַר"מ, דָּאִי מְשׁוּם לִישְׁנָא דְרַבָּה דְנִקְטָא מְשׁוּם לְשָׁמָּה וְלֵא נִקְטָא מְחֻבְּרָא הִיא גּוּפָא קִשָּׁה, אִמָּאִי נִקְטָא רַבָּה לְשָׁמָּה לְנִקְטָא מְחֻבְּרָא דְאֲתִיָּא ג"כ כַר"מ, הִינּוּ ע"כ הִפְלִי מְשׁוּם מְתְנִי דְרַפ"ב דְלֵא אָמַר בְּפ"נ פְּסוּל, וְאִף דְלַמַּסְקְנָא דְרַבָּה אִית לִיה דְרַבָּא, י"ל פִּינוּ שְׁתִּיקְנוּ בְּפ"נ מְשׁוּם לְכַתְּחִילָה דְמַחְנֹבַר תִּיקְנוּ מְשׁוּם אַחְלוּפִי ג"כ נְצַטְרַף לֹאמַר, דְכִינוּ דְמְשׁוּם אַחְלוּפִי לְחוּד לָא הִי מְתִקְנִים רַק מְשׁוּם גְרָרָא דְתִיקְנוּ מְשׁוּם לְכַתְּחִילָה דְמַחְנֹבַר, מִמִּילָא גַם מְשׁוּם אִיחְלוּפִי אִין רְאִיָּה לְפְּסוּל דִיעֵבַד, דְלֵא יְהָא טְפַל חֲמוּר מִן הָעֵיקָר, וּלְזַה שְׁפִיר קִשָּׁה מֵאִי פְּרַכִּינוּ וְהָא אִיפָּא מְחֻבְּרָא, הָא מְבִנְיָא בְּסוּגְיָא דְכַפְּשׁוּטוֹ רְאוּי לֹאמַר דְהָא בְּרִיטָא דְהָתָם הוּא ר"מ, דְמְדַחֲשִׁיב בְּהוּ הָא דְעַרְפָּאוֹת, וּמְדַסִּיפָּא ר"א ת"ק כַר"מ, אֲלֵא לְבַתֵּר דְמְשָׁנִי עַל הַפְּרַכָּא דְמַחְנֹבַר בְּפְּסוּלָא דְאוּרִיטָא לָא קִתְנִי, וְע"כ עַרְפָּאוֹת הִנֵּה דְרַבָּנוּ דְאֲתִי כַר"א פְּרַכִּינוּ בְּאַמְתָּ וְהָא מְדַסִּיפָּא

ר"א רישא ר"מ, מבואר דמקודם היו סוכרים דת"ק כר"מ, וא"כ מאי פריה וקאיפא מחובר, הא הוא בכלל מוליך ומביא, דלר"מ צ"ל בפ"נ בגט אשה משום מחובר, ומוכח דבשחרור ג"כ במחבר פסול, דאלו מחובר פשר לא הי' צ"ל בפ"נ לר"מ, דהא אפילו לא בעי פתיבה לשמה ודו"ק היטב: גיטין (דף כ"ב ע"א) תוס' ד"ה ולא על נזיר מחוק, לא זכיתי להבין, דבהוא על הנזיר ועדיו על המחוק, מה תועלת דמכשיר משום דע"מ פרת' בהבאת ע"מ לפנינו, הא בלא"ה חזינו דלא זיפי' פינו דכתוב על הנזיר בלי מחוק, אלא דהחשש דיכולה לזינף ולמחוק ולכתוב מה דבעית, וילעגו זה החשש מה מועיל שפביאה ע"מ, הא יכולה לזינף ולמחוק, ויהיו הוא ועדיו על המחוק ויהי' הדין דכשר בלא הבאת ע"מ כמו פל גיטין דעלמא דאמרין מסתמא נמסר פהלכתו, וכן מוכח דאם יהי' הדין דבשניהם על המחוק בעדים שפביא ע"מ יהי' הדין דבהוא על הנזיר ועדיו פשר בלא ע"מ דהא א"י לזינף, דאם תמוחוק תצטרף להביא ע"מ, אע"כ דבהוא ועדיו על המחוק א"צ להביא ע"מ, וא"כ מה תועלת בהוא על הנזיר ועדיו על המחוק בהבאת ע"מ הא על העבר אין חשש, דהרי הנזיר לפנינו בלי מחוק, ועל להבא עדיין החשש דיכולה לזינף: ואולי י"ל דבאמת חכמים מכשירים דקתני היינו דבהוא על הנזיר ועדיו על המחוק דמזיירי מתני' א"צ להביא ע"מ ובהוא ועדיו על המחוק צריכים להביא ע"מ, וקא דלר"י הוא בהיפוף דבשניהם על המחוק פשר ובהוא על הנזיר ועדיו על המחוק פסול ולא תקנו חז"ל בהיפוף דבשניהם על המחוק פסול וממילא הוא על הנזיר ועדיו על המחוק יהי' פשר היינו לר"מ דאם מכשיר בהוא על הנזיר ועדיו על המחוק ממילא בשניהם על המחוק יהי' פסול גמור בלי תקנה, דכיון דהחשש שפא הי' נזיר וזינף לא הני מוכח מתוכו ולא מהני ע"מ, יהי' הפסד להסופר באם יהי' לו נזיר מחוק, ולזה תקנו דשניהם על המחוק פשר, ומה דע"מ יפסול בהוא על הנזיר ועדיו על המחוק ליכא פסידא כ"כ להסופר, דזה אינו מצוי שיהי' לסופר נזיר שמקצתו מחוק ומקצתו אינו מחוק, אבל לר"א הוא בהיפוף, דיותר טוב לתקן שיהי' הפל פשר שלא יהי' פלל פסידא להסופר, מש"ה דבשניהם על המחוק צריכים להביא עדי מסירה בכדי שיהי' פשר גם הוא על הנזיר ועדיו על המחוק דליכא חשש שיכולה לזינף, דהא תצטרף להביא ע"מ, אבל אלו הי' מכשירים חז"ל בשניהם על המחוק בלא ע"מ הי' הדין נותן דהוא על הנזיר ועדיו על המחוק והי' בזה פסידא להסופר, ואולם לפ"ז יהי' הדין לשיטת תוס' דשניהם על המחוק פשר רק בע"מ, ובאמת משמעות האחרונים אינופן, דהביא דברי הב"י לכל השיטות הוא ועדיו על המחוק פשר בלא ע"מ, זולת לרש"י וקעזטור, עיי"ש, גם דחוק לומר פן, דא"כ יהי' פלוגתתיהו דר"מ ור"א בתרתי, דבשניהם על המחוק יהי' לר"מ קיל יותר דלגמרי פשר, ולר"א פשר רק בהבאת ע"מ וצע"ג: בסוגיא דכתובות (דף תמוה לי, הא דחופה לא מהני בה דהני מקח טעות, דהא רבא דהוא מרא דשמעתא ס"ל דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה פלום, עיי' פ"ק דכתובות (דף י"ב ע"ב) וא"כ לכאורה ה"נ הני חופה טעות פינו דהחופה הי' בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, וביותר לכאורה לכ"ע הקא הני טעות, פינו דזינתה תחתיו ונאסרה לו הני טעות גמור, וא"כ עדיין היא ארוסה ולא אשתני דינא וצ"ע: והנלענ"ד למה דמבואר במ"ל בה"א פ"ה ה"ד ד"ה ואז חסר, דכל דיני תנאים צריכים ג"כ בתנאי על העבר עיי"ש, ויעזיין בכתובות (דף ע"ג ע"א) מקדי פל תנאי ב"ג מהיכי לפינו וכו' דלא אפשר לקוימי ע"י שליח לא הני תנאי, ועי' תוס' שם ובכתובות (דף נ"ו

ע"א) דָּהָא דְּבַעֵי בִּתְנָאי דְּוּמְיָא דְּב"ג וּב"ר מְשׁוּם דְּמַדִּינָא לָא אָתִי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל מַעֲשֵׂה אֱלָא דִּילְפִינּוּן מְב"ג וּב"ר, מְש"ה בְּעֵי דְּוּמְיָא דְּהָתָם עֵי"ש, לִפ"ז מִמָּה דְּהָדִין דְּגַם בִּתְנָאי דְּלַעֲבַר בְּעֵי דִינֵי תְנָאי מוּכָח דְּמִסְבָּרָא לָא הָוֵי מְהֵנֵי גַם תְנָאי דְּלַעֲבַר, וְצָרִיכִים לְלַמּוּד מְב"ג וּב"ר, הָרֵי דְּמַתְנָה וְאָמַר ע"מ שְׂאִין לָהּ עָלֵי נְדָרִים אוּ מוּמִין דְּחֻזְיָנּוּ דְּקַפִּיד שְׁלֵא לִיקָח אִשָּׁה שְׂיֵשׁ בָּהּ מוּמִין וּנְדָרִים, מ"מ מְסַבָּרָא לָא מְהֵנֵי רַק אִם מַתְנָה בְּכָל דִּינֵי תְנָאי, וּא"כ מְמִילָא מוּכָח דְּכָל מַק"ט דְּעֵלְמָא הֵינּוּ דְּאָרְף בְּלֵא הַתְנָה אֲנִן סְהָדִי דְּקַפִּיד וְהָוֵי כְּהַתְנָה וּמְהֵנֵי מִדִּין תְנָאי, אֲבָל לֹוֵלִי דְּלִמְדָנוּ מְב"ג וּב"ר דְּמְהֵנֵי תְנָאי לָא הִי' שְׂיִיכּוֹת דִּינָא דְּמַק"ט, דְּלֵא עֲדִיף מִהַתְנָה בְּמִפְרָשׁ, וּלִפ"ז נִיחָא דְּהִיכִי דְּלֵא הָוֵי טְעוֹת בְּקַדְוִישִׁין רַק בְּחֻזְפָּה דְּהֵינּוּ דְּזוּנְתָה בְּאִירוּסִין לָא הָוֵי מְקַח טְעוֹת דְּכִינּוּ דְּחֻזְפָּה א"א לְקִיּוּמוֹ ע"י שְׁלִיחַ לָא מְהֵנֵי בְּיָה תְנָאי, ה"נ טְעוֹת לָא מְהֵנֵי, וְלֵא בְּטֵלָה קִנְיָן הַחֻזְפָּה: וּלִפ"ז מְיֻשָּׁב קוֹשְׁיָת תּוֹס' שָׁם ד"ה אָמַר רַבָּא וְכוּ', וּלִפ"ז הָא דְּתַנָּא לְעֵיל צָרִיף לְדַחּוּק וְכוּ', וּלְפִי הַנְּ"ל נִיחָא דִּי"ל דְּהַבְרֵייתָא כְּוָלָה בְּמִש"ר, וְהָא דְּקַתְנֵי סְרַחָה וּלְבַסּוּף בְּגָרָה בְּחֻזְפָּה, הֵינּוּ דְּהָרְף תְנָא ס"ל כְּהָרְף תְנָא דִּיבְמוֹת (דָּרְף נ"ג ע"א) דִּישׁ תְנָאי בְּחֻזְפָּה, דְּלֵא בְּעֵי אֲפִשָּׁר לְקִיּוּמֵי ע"י שְׁלִיחַ, א"כ מְהֵנֵי תְנָאי בְּחֻזְפָּה וּא"כ לִיכָּא מִש"ר חִידוּשׁ, דְּהָרֵי לָא אִישְׁתַּנֵּי דִּינָא דְּהָא עֲדִינּוּ הִיא אַרוּסָה דְּהָוֵי מַק"ט לְגַבֵּי הַחֻזְפָּה דְּהָוֵי כְּהַתְנָה ע"מ שְׂאִינָה בְּעוּלָה, א"כ גַּם בְּמִש"ר בְּעֵי דְּלֵא אִישְׁתַּנֵּי גּוּפָא, וּמִיִּירֵי הַבְרֵייתָא בִּין בְּמִש"ר בִּין בְּזוּנְתָה בְּעֵלְמָא בְּלֵא מִש"ר, דְּהָא קַתְנֵי בְּרִישָׁא דְּבָאוּ לָהּ עֲדִים בְּבֵית חַמִּיו, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֵא אִישְׁתַּנֵּי דִּינָא דְּעֲדִינּוּ הִיא אַרוּסָה עֲשׂוּם דְּלְגַבֵּי נְשׂוּאָה דְּחֻזְפָּה הָוֵי מַק"ט, אֱלָא דְּלַעֲנָן פְּתַח בֵּית אַבִּיָה בְּעֵי לְפָרְסָם שְׁהַגִּידֵי לִי בְּבֵית אַבִּיָה, וְכוּ' הָא דְּקַתְנֵי בְּסִיפָא סְרַחָה וּלְבַסּוּף בְּגָרָה מִיִּירֵי אָרְף בְּמִש"ר דְּלִיכָּא חִידוּשׁ וְכוּ'ל, וְאִידָף בְּרֵייתָא ס"ל כְּאִידָף דִּיבְמוֹת דִּיאִין תְנָאי בְּחֻזְפָּה, וְלֵא מְהֵנֵי תְנָאי בְּחֻזְפָּה וּל"ש מַק"ט וְהָוֵי מִש"ר חִידוּשׁ, אֱלָא דְּרַבָּא לָא נִיחָא לִיָּה דְּפְלִיגֵי בְּאִישְׁתַּנֵּי גּוּפָא לְעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא חִידוּשָׁה בְּאִישְׁתַּנֵּי, אֲבָל לְעֲנָן זֶה דְּפְלִיגֵי בִישׁ תְנָאי בְּחֻזְפָּה פְּלִיגֵי בְּפְלוּגָתָא דְּתַנָּאי בִּיבְמוֹת הַנְּ"ל: וּמִזֶּה נ"ל לְהַבִּיא רְאָיָה לְשִׁיטַת רִש"י בְּכַתּוּבּוֹת (דָּרְף מ"ח) ד"ה וְלִירְוִשְׁתָּהּ, דְּמָסַר לְשְׁלוּחֵי הַבְּעַל לָא הָוֵי נְשׂוּאִין לְשׁוּם דְּבָר רַק לְעֲנָן יְרוּשְׁתָּהּ, וְכוּ'כ הַטּוֹר יו"ד (ס' רל"ד) מְסַר הָאָב יִצְאָה מְרֻשׁוֹת הָאָב וְאִין הַבְּעַל יָכוֹל לְהַפְּרֵי לָהּ עַד שְׁתַּפְּנִס, וְעֵי בְּמַגִּינֵי שְׁלֵמָה שְׁפָתָב בְּדַעַת רִש"י וְהַטּוֹר דְּבִאָמַת מַה"ת הָוֵי כְּחֻזְפָּה, אֱלָא דֵא"י לְהַפְּרֵי מְחַשְׁשׁ סְמִפּוֹן, וְלַעֲנָן ד' א"א לֹוֹמַר כֵּן דְּמְדַכְתֵּב הַטּוֹר יִצְאָה מְרֻשׁוֹת אָב, הֵינּוּ ע"כ דְּאָרְף דְּבִאִירוּסִין יָכוֹל הָאָב לְהַפְּרֵי בְּשׁוֹתְפּוֹת הָאָרוּס, אֲבָל בְּמָסַר יִצְאָה מְרֻשׁוֹת הָאָב דֵאִין בְּכַחוּ לְהַפְּרֵי וְגַם הַבְּעַל אִינּוּ יָכוֹל לְהַפְּרֵי כִּינּוּ דְּלֵא נִכְנָסָה לְחֻזְפָּה, וְאִם אִיתָא דְּהַמְסִירָה הָוֵי חֻזְפָּה מְשׁוּם אֱלָא דְּחִיזְשִׁינּוּ לְסְמִפּוֹן אֲמַאי אִין הַבְּעַל וְהָאָב מְפִירִים בְּשׁוֹתְפּוֹת, הָא בְּמַמָּה נְפִשָּׁף אִם לָא יְהִי סְמִפּוֹן הוּא בְּעַל מְשׁוּם וְהַפְּרָתוֹ הַפְּרָה מְעַלְיָא, וְאִם יִמְצָא סְמִפּוֹן הָרֵי גַתְבְּטֵלוּ הַקִּידוּשִׁין לְמַפְרַע וּמְהֵנֵי הַפְּרָתוֹ דְּאָב וְדוּחַק לֹוֹמַר בְּכּוֹנְנַת הַטּוֹר דִּיִּצְאָה מְרֻשׁוֹת הָאָב, הֵינּוּ לְעֲנָן הַנְּדָרִים שְׁנֹדְרָה קוֹדָם הַמְסִירָה א"י הַבְּעַל וְהָאָב לְהַפְּרֵי אַחַר הַמְסִירָה מְשׁוּם דְּמַדִּינָא הָוֵי כְּחֻזְפָּה יִפְקַע רְשׁוֹת אָב וְשׁוּב א"י הַבְּעַל לְהַפְּרֵי מַה שְׁנֹדְרָה מְקוֹדָם, דֵאִין הַבְּעַל מְפָר בְּקוֹדְמִין, וּמ"ש אַח"כ וְאִין הַבְּעַל יָכוֹל לְהַפְּרֵי עַד שְׁתַּפְּנִס לְחֻזְפָּה, הֵינּוּ ע"כ בְּנְדָרִים שְׁנֹדְרָת אַח"כ דְּבְחֻזְפָּה יָכוֹל לְהַפְּרֵי, זֶהוּ מִיִּירֵי בְּלֵא שְׁוֹתְפּוֹת הָאָב, וּמְחַשְׁשׁ סְמִפּוֹן, גַּם לִפ"ז הָא מְכָל מְקוֹם יָכוֹל לְהַפְּרֵי אַחַר שְׁמִסְרָה, וְגַהֵי דְּהִיא לָא הַוְתָּרָה לְעֲשׂוֹת עֲתָה מְחַשְׁשׁ סְמִפּוֹן, מ"מ יוֹעִיל הַהַפְּרָה לְעֲנָן אִם יִכְנִיסָהּ אַח"כ וְיִבּוּרֵר דֵאִין לָהּ

סמפון דאגלאי דלא הי' מק"ט מותרת אז מפח ההפכה היא, ולזה נראה עיקר כמ"ש הב"י דס"ל לרש"י והטור דמסירה מוציאה מרשות אב, וקא מקרי לזנות בית אביה לענין סקילה, וכן לא מקרי בנעוריה בית אביה לענין ההפכה, אבל מ"מ לא נכנסה לרשות הבעל, מש"ה גם הבעל א"י להפר, וממילא גם בשותפות דהאב א"י להפר, דיצאה מרשות האב לגמרי ולא נכנסה לרשות הבעל, ומה דקתני בבבביתא דתנא בי' ר"י ונדר אלמנה וכו', אלא הרי שמסר, באמת גם קודם שנתאלמנה אין תקנה להפר נדרה, אלא דקרא אשמעינו דאפילו נתאלמנה אינה חוזרת לבית אביה, וכ"כ להדיא ה"א"ה בשיטת רש"י אבל דעת תוס' וסייעתו דמסירה הוי חופה ממש לכל מזילי חוץ מתרומה עיי"ש, ולפי דברינו הנ"ל יש ראיה לרש"י, ויענין בכתובות (דף ע"ג) והא ביאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח ומשנינו אתקוש הנויות להדדי, עי' פירש"י דאתקש קדושי ביאה לקדושי שטר וקספ, וקשה לי, כיון דמציינו מפח ההיקש דבביאה יכול להתנות גילף מזה דבעלמא כגון בחליצה דאף דא"י לקיים ע"י שליח תנאי קיים, ולולי פירש"י הי' נ"ל לפרש דהכי אמרינן אתקש הנויות להדדי, דכל ענין הוי' אחד הוא, ונהי דמעשה הביאה א"א לקיים ע"י שליח, מ"מ כיון דהקדושין אפשר ע"י שליח ע"י דבר אחר כגון כסף ושטר מקרי יכול לקיים ע"י שליח: לפ"ז אם נידון פשיטת תוס' הנ"ל דמסירה הוי כחופה א"נ אפשר נשואי ע"י שליח דהיינו שלוחי הבעל שלוקחים אותה לרשותם, וממילא אף בחופה ממש מהני תנאי כיון דשם חופה יכול ע"י שליח כגון במסירה והדרא קושיותינו לדוכתו דמש"ר ליכא חידוש דהא הוי חופה בטעות ועדיין היא ארוסה, אע"כ דמסירה לא הוי כחופה להיות ברשות הבעל, ומקרי א"א לקיים ע"י שליח ולא מהני בי' תנאי מש"ה לית ביה דין מקח טעות וכנ"ל, ודו"ק היטב: בהרא"ש פ"ג דמ"ק סי' נוו, אבל אינו נוהג אבילותו, והכי קאמר, אעפ"י שחכמים עשו חיזוק בדבריהם פשל תורה, והעמידו דבריהם במקום עשה, פאן לא התמירו עליו, ואתי עשה דרבים ודחי עשה דייחיד דדבריהם ואעפ"י שלא עשו פן לענין שופר וכו': תמוה לי מאד, למאי צריך ה"א"ש לכנס בפרצה דחוקה לחלק בין שופר דעשו חיזוק לדבריהם בין אבילות דלא עשו חיזוק פשל תורה, הא חזינו דלפי מה דהביא ה"א"ש תחילה שיטת ה"ר"ף והראב"ד דדייקי מסוגיא דהא דאיכא אבילות דאורייתא, א"כ מוכח דאף בדאורייתא אתי עשה דרבים ודחי עשה דייחיד, אלא דר"י הוכיח דליכא אבילות כלל מדאורייתא, אבל מ"מ יכול להיות הסברא קיימת דאף אם הי' מדאורייתא הי' הדין דנדחה עשה דייחיד דאבילות מפני עשה דרבים דיו"ט, וא"כ רוןחא שמעתא שפיר, דגבי שופר כיון דבמלאכות דאורייתא אין עשה דשופר דוחה ל"ת ועשה דיו"ט ה"נ עשו שבות דבריהם פשל תורה והעמידו דבריהם כאלו הוא דאורייתא, אבל באבילות ל"ש לומר דהעמידו דבריהם פשל תורה, דהא אף אם הוא דאורייתא ממש הי' נדחה מפני עשה דרבים, ומינשב יותר לישנא דאתי עשה דרבים וכו', היינו להמתיק דבאמת אם לא הי' אבילות דאורייתא נדחה מפני יו"ט גם אבילות דרבנן לא הי' נדחה דהעמידו חכמים דבריהם לזה נקט יסוד הטעם דעשה דרבים דוחה עשה דייחיד, דהיינו אם יעמידו חכמים פשל תורה, מ"מ נדחה האבילות דייחיד מפני עשה דרבים דיו"ט וצע"ג: ומזה קשה לי ג"כ בסוגיא דפסחים (דף צ"ב ע"א) מצורע מאי היא דתניא וכו' ובתוס' שם ד"ה נארי וכו' וכן מוכח דגבי יולדת וכו', וגם ביבמות האריכו בזה להוכיח דר"י פירוש מפרש, וקשה לי, הא בפשוטו מוכח פן, דאם

אימת דהברייתא ס"ל דהוי דאורייתא א"כ מוכח דעשה דפסח דיש בו פרת דוחה עשה דאורייתא דאין בו פרת, א"כ היאך חשיב מצורע בכלל דלא העמידו דבריהו, מה ראי דנהי דר"י לנפשיה סבר דבאמת אפילו עשה אין בו, אבל מ"מ מצי סבר ג"כ דאפילו הי' בו עשה, הי' נדחה מפני פסח, דהא הברייתא סבר פן, וא"כ ל"ש לומר דלא העמידו, דהא אף אם העמידו שיהא כשל תורה, הא גם דאורייתא ממש נדחית מפני פסח, אע"כ מונח דר"י פירושי מפרש, וס"ל לסוגיא מסברא דעשה דאורייתא לא הנה ראוי להיות נדחית מפני פסח אלא פניו דרבנן הוא נדחית ולא העמידו דבריהו לעשות כש"ת: אמנם מ"מ קשה לי, הא האמת פן הוא דאף אם הוא דאורי' ראוי שיונדה מפני פסח, דמוכח פן בנבחים (דף ל"ג ע"ב) דאמרינן רבינא אמר למלקות אמר, ועי' תוס' שם, דהא עדיין איכא לאקושי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, ועוד הא בעי' בעידנא ותירצו דעשה שיש בו פרת עדיף הרי דפסח דוחה ל"ת ועשה דאורייתא, א"כ איך חשיב מצורע בכלל דלא העמידו, הא אף אם העמידו דבריהם, יהא נדחה מפני הפסח וצ"ל: תשובה קז לידיד הרב רבי ישראל הירש נ"י אב"ד דק"ק אבערזיצק.

על קושיות רופכ"ת בתוס' יבמות (דף נ"ט) ד"ה שלא פדרפה וכו' הו"ל לאוקמי שלא עשה אלא נשיקה וכו', דאמאי לא הקשו בפשוטו יותר דאף בבעל בעילה גמורה מ"מ דלמא מייירי הברייתא לענין חיוב קנס דס"ל להברייתא כר"ש פן מנסיא פ"ג דכתובות דאינו חייב קנס אלא באשה הראויה לו, ואלו משום בעולת עצמו, הא כבר נתחייב קנס משעה שעושה נשיקה דאם הי' ראויה לו דאלו פירש היתה ראויה, ובמה דגמר ביאתו אח"כ לא נפטר מקנס שפכר נתחייב, ואף דהתוס' ד"ה הא מגי ר"מ דהברי' לאו מקנס ממעטי רק לענין גוף המצוה דלו תהי' לאשה, היינו לפי מה דמשנינן ר"מ היא, ולר"מ דסבר במתני' דאלו נערו דחייבי לאוין חייב קנס, מוכחים לומר דברייתא לא מייירי מקנס דנתחייב מעידן נשיקה עכ"ד: יפה הקשה, ואעתיק לו אשר פתבתי בגליון המושנה למלך פ"ח ה"ב מהל' א"ב, ד"ה שוב ראיתי וכו' אע"ג דלאחר גמר ביאה אין לו ביה הוי חייב קנס, וזה לשונו: ולכאורה קשה, דא"כ למ"ד העראה זו נשיקה, יקשה דע"י נשיקה נעשית חללה ועדיין לא נתחייב קנס, כמ"ש רש"י סנהדרין (דף ע"ג) ובשעת חיוב קנס דהיינו בהכנסת עטרה כבר אין ביה הוי מקודם, ודחוק לומר דסוגיא קאי רק למ"ד העראה זו הכנסת עטרה, ונ"ל די"ל דגם רש"י ס"ל פשיטת תוס' דגם מחמת בעילת עצמו שייך המיעוט מקרא, אלא מלישנא דהש"ס א"ב בעולה לכה"ג משמע דאנס את הבעולה, והא דבאמת לא נקט סתם שאנס בתולה א"ב דמשום הך ביאה עצמו אינו רשאי לקיימה, היינו דס"ל להש"ס מסברא דאנו דנין רק אם בשעה שבא עליה הנה שייך לגבה ולו תהי', וא"כ באנס בתולה לכ"ע חייב קנס, וכ"ז למ"ד העראה זו הכנסת עטרה, אבל למ"ד זו נשיקה הנ"מ בפשוטו באנס בתולה דמעידן נשיקה אסורה לו מחמת בעולת עצמו [וזהו דלא כמ"ש תוס' יבמות (דף נ"ט) בפשיטות דע"י נשיקה לא מקרי בעולה לאוסרה לכה"ג] ותו לא מחייב קנס על הכנסת עטרה, וא"כ שפיר אמרינן א"ב בעולה לכה"ג, היינו לכ"ע, דלמ"ד זו נשיקה דליכא נ"מ בבעולה מקודם דע"י נשיקה נעשית חללה וכנ"ל, הא"ב באנס בתולת ובביאה זו נעשית בעולה דמעידן נשיקה נעשית בעולת עצמו וא"ר לקיימה אבל יש ביה הוי, ולמ"ד זו הכנסת עטרה דליכא נ"מ בכה"ג, הנ"מ בבעולה מקודם דלא נתחללה ע"י הנשיקה ורק ע"י הכנסת עטרה ואז חל חיוב הקנס:

אָמָנָם בְּעֵינֵי הַיָּסוּר דְּנִימָא דְלַעֲנִין חַיִּיב הַקָּנָס אָנוּ דְנִין אִם קוֹדֵם בִּיאָה זֹה הֵימָּה רְאוּיָה לֹ, קֶשֶׁה לִי מְסוּגָיָא דִּיבְמוֹת הַגָּ'ל, מְתִיב רְבָא וְלוֹ תְהִי לְאִשָּׁה וְכוּ' תִּפְּוֹק לִיָּה מְשׁוּם בְּעוּלָה, וּמֵאֵי פְרִיָּה דְלִמָּא מִיִּירֵי הַבְּרִיָּתָא לַעֲנִין חַיִּיב קָנָס דְבִיאָה רְאוּיָה לֹ פֶטֶר כַּר"ש בֶּן מְנַסְיָא, וְא"כ לִיפָא קוֹנְשֵׁיָא ת"ל דְּהוּי בְּעוּלָה, דְּהָא מ"מ בְּהָד בִּיאָה דְחִיָּיב קָנָס נַעֲשִׂית א"ר לֹ וּמִקְוָדָם הֵימָּה רְאוּיָה לֹ, וְלִכְאוּרָה פֶּן יֵשׁ לְדִיָּיק בְּדַבְרֵי תוּס' פְּתוּבוֹת ד"ה א"ב בְּעוּלָה לְכַה"ג וְכוּ' וְעוֹד דְקָאָמַר מְתִיב רְבָא וְכוּ', מִשְׁמַע בְּבְעוּלַת עֲצָמוּ אָסוּר מַה"ת, מְבוֹנָאָר דְּהִבִּיא רְאָיָה דְבְּעוּלַת עֲצָמוּ אָסוּר מַה"ת, וְאַח"כּ נִקְטוּ מְסַבְרָא פִּינּוּן דְמַה"ת לֹא יִשָּׂא מְקַרִי א"ר לֹ, וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה אִמְאֵי לֹא הִבִּיאוּ הַרְאָיָה גַם לְגוּף הַיָּסוּד דְבְּעוּלַת עֲצָמוּ מְקַרִי א"ר לְקַיָּימָה מְהֵד פְּרֻכַת הַש"ס, תִּפְּוֹק לִיָּה דְּהוּי בְּעוּלָה, וּמִדְּלֹא מִיִּירֵי לַעֲנִין קָנָס וּמְקַרִי רְאוּיָה לֹ פִּינּוּן דְאָם נִשָּׂא נִשׁוּי, אַע"כ דְמ"מ פִּינּוּן דְלִכְתְּחִילָה לֹא יִשָּׂא מְקַרִי א"ר לֹ, אָמָנָם זֶה לְק"מ דִּי"ל דְפְרֻכַת רְבָא עַל רַב לְשִׁיטְתִּיהָ דַס"ל דְאָם נִשָּׂא מוֹצִיא בְּגַט, א"כ מְקַרִי א"ר לְקַיָּימָה אֲבָל עֲדִינּוּ הִי יֵשׁ לוֹמַר לְפָסֵק הַלְכָה דְקַיָּימָא דְבְרֵי רַב בְּקוֹנְשֵׁיָא, י"ל דְמְקַרִי רְאוּיָה לְקַיָּימָה לְזֶה נִקְטוּ רַב מְסַבְרָא פִּינּוּן דְמוּכַח עַכ"פ פְּרֻכַת הַש"ס הַגָּ'ל דְּהוּי דְאוּרִיָּתָא, [דְלֹא נִיחָא לְהוּ לְתוּס' לַעֲשׂוֹת פְּלוּגְתָא חֲדָשָׁה דְלַרַב דְמוֹצִיא בְּגַט הוּי אִיסוּרָא דְאוּרִיָּתָא, וְלִדִּידוּן רַק דְרַבְּנָנוּ], אֲבָל לְשִׁיטַת רַש"י הַגָּ'ל תִּקְשִׁי כַּנ"ל, וְדוּחַק לוֹמַר דְרַבָּא ס"ל דְּהַעֲרָאָה זֹה נְשִׁיקָה, וְלִזֶּה הַקֶּשֶׁה דַע"י נְשִׁיקָה נַעֲשִׂית בְּעוּלַת עֲצָמוּ וְא"ר לְקַיָּימָה, וְאִינוּ חִיָּיב קָנָס עַל הַכְּנָסַת עֲטָרָה, דְּהָא בְּסוּגָיָא דְסַנְהֶדְרִין דְמִשְׁנֵי רַבָּא בְּמַנִּיחָתָה שְׁלֹא יִהְרַגְנָה, אֲבָל בְּעַלְמָא פֶטוּר מִקָּנָס דְכִינּוּן דְנִיָּסוּן לְהַצִּילוּ בְּנַפְשׁוֹ מוּכַח דַס"ל דְּהַעֲרָאָה זֹה הַכְּנָסַת עֲטָרָה, וּבְתוּס' יְבָמוֹת הַגָּ'ל דְּהַקְשׁוּ דְלִמָּא מִיִּירֵי הַבְּרִיָּתָא דְלֹא עָשָׂה רַק נְשִׁיקָה, הֵינּוּ דְמֵאֵי פְרִיָּה עַל רַב, דְלִמָּא רַב ס"ל דְּהַעֲרָאָה זֹה נְשִׁיקָה, וּבְאַמַּת אִינוּ קוֹנְשֵׁיָא כ"כ, אֲבָל בְּהִיפּוּף בּוֹדַאי קֶשֶׁה דְלִמָּא רַב ס"ל דְּהַעֲרָאָה זֹה הַכְּנָסָה, וְכַדַס"ל לְרַבָּא עֲצָמוּ, וְצ"ע, וְאַף דְהַתוּס' יְבָמוֹת ד"ה ה"מ ר"מ פְּתַב דְּהַבְּרִיָּתָא לֹא מִיִּירֵי מְחִיָּיב קָנָס, הֵינּוּ לְמַה דְמוּקִי כַר"מ מְוַכְרְחִים לוֹמַר כֵּן.

אֲבָל עַל הַקוֹנְשֵׁיָא קֶשֶׁה דְלִמָּא מִיִּירֵי הַבְּרִיָּתָא לַעֲנִין קָנָס, וּבְאַמַּת מְדַבְרֵי הַמ"ל ד"ה וְכוּ' ת וְכוּ' בְּתִירוּצוֹ הָא מוּכַח ג"כ מְדַבְרֵי תוּס' יְבָמוֹת דְּהַקְשׁוּ דְלִמָּא מִיִּירֵי הַבְּרִיָּתָא שְׁעָשָׂה רַק נְשִׁיקָה, וְאִמְאֵי לֹא בְפֶשׁוּטוֹ, דְדְלִמָּא מִיִּירֵי הַבְּרִיָּתָא לַעֲנִין קָנָס וּמְחִיָּיב מַעֲיָדוֹן נְשִׁיקָה, אַע"כ דְהִי אֲפִשֶׁר לוֹמַר דְפְסִיקָא לִיָּה לְהַסּוּגָיָא דְהַבְּרִיָּתָא מִיִּירֵי לַעֲנִין לְקַיָּימָה, וְא"כ י"ל הָכִי ג"כ בְּיִשׁוּב קוֹנְשֵׁיָתִינוּ עַל רַש"י, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: חוֹלִין (דָּף י') דְשִׁיבַר בְּהַ עֲצָמוֹת, פְּתַב הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשׁוֹ וַיֵּשׁ מִי שְׁאוּמַר דְקִי"ל פְּהֵאֵי אוּקִימַתָּא דְאוּקִימָנָא רַב כַּר"ח וְכוּ' וְהֵאֵי אוּקִימַתָּא לְחוּמְרָא הִיא דַר"ח עוֹשֶׂה וְכוּ': וְלֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְמַנִּין לְנוּ לְהַמְצִיא סְבָרָא חֲדָשָׁה זֹה דְלִהָד אוּקִימַתָּא הוּי הַמְפְרָקַת פְּשִׁבִירַת עֲצָמוֹת וְנֶאֱבַד הַסְפִּין דְאָסוּר, הָא הַרְשָׁב"א ס"ל שֵׁם דְגַם לְמַסְקָנָא צְרִיכִים לַר"ח לְטַעֲמָא דְעֲצָם וְדַאי פּוֹגֵם דְלֹא יִקְשָׁה מַהִּיא דְמַקְנָה שְׁנַמְדַד, וְהֵינּוּ דַס"ל דְעֲצָם מְפָרַקַת מְצוּי לְפָגוּם יוֹתֵר מְעוֹר עֵי"ש הֵיטַב, וְא"כ מְוַכְרְחִים לוֹמַר דְלִישְׁנָא דַר"כ כַּר"ה, אֲבָל לַר"ח כּוּלְהוּ פְּשָׁרִים דְאַף דְמְפָרַקַת מְצוּי יוֹתֵר לְפָגוּם מְעוֹר, מ"מ לֹא מִשְׁנֵי לְהַסְכִּין לְחֻזְקַת אִינוּ בְּדוּק וּמּוֹתֵר מַה שְׁשַׁחַט בְּזֶה הַסְפִּין אַח"כּ, וְא"כ מַנ"ל דְלֵאִידָף לִישְׁנָא חוֹלֵק בְּזֶה הָא י"ל דְנֶאֱבַד וְדַאי מּוֹתֵר, אֲלֵא דְנַמְצָא פָּגוּם אָסוּר פּוֹלָן לְבַר מְסַמְיָתָא פִּינּוּ דְלִיפָא סְבָרָא לְמַתְלֵי בְּאַחְרוּנָה יוֹתֵר מְבִרָא שׁוֹנָה, מְמִילָא אָסוּרוֹת כְּמוֹ מַקְנָה שְׁנַמְדַד, וְאַדְרַבָּא לֵאִידָף לִישְׁנָא דַר"כ כַּר"ה

ולר"ח שרין פוליהו קשה באמת מ"ש ממקנה, ובהכרח לדחוק כמ"ש תוס' דגנהר יותר שלא ליגע במפרקת הראשונות, וא"כ עכ"פ לא ידך לישנא דלר"ח אסורות פוליהו לבר מקמייתא, י"ל דס"ל לקושטא דמלתא משום דאין מצוי לתלות באחרונה יותר מבראשונה, אבל לומר דהטעם דהוי פשירת עצמות מנין לנו, ואף די"ל דהרשב"א הוכיח פן מדפרכי' א"ה תבעי בדיקת חכם, והיינו רק אם דנין דאסור לשחוט אח"כ בלא בדיקה, דהספין יצא מחזקת בדוק מ"מ היא גופא תקשי דמאי פריה הש"ס מהיכא מוכח דלהך לישנא הוי פשיבר עצמות וחולק בזה עם איך לישנא: עוד תמוה לי במ"ש הרשב"א בזה ר"ה לקולא ור"ח לחומרא, מנ"ל להרשב"א להמציא זה, הא י"ל בפשוטו, דנדאי ר"ה לא מיקל יותר מר"ח, ולהך לישנא דמוכח דלר"ח הוי נגיעת מפרקת פשירת עצמות מכ"ש דר"ה ס"ל הכי ומה דפרכינן א"ה תבעי בדיקת חכם אין הפירוש דלר"ה ניחא דמותר לשחוט האחרות בלא בדיקת סכין, אלא בפשוטו דהכי קאמר אא"ב דר"כ כר"ה אבל לר"ח פוליהו משתרי, א"כ לא משוינו מפרקת פשירת עצמות והספין בחזקתו מש"ה ניחא, אבל השתא דאמר דר"כ כר"ח ולאכשורי בתרייתא א"כ מוכח דנגיעת מפרקת הוי פשירת עצמות א"ה תבעי בדיקת חכם בין לר"ה בין לר"ח, דלענין זה לא פליגי ר"ה ור"ח, וזה לכאורה מרנוח ופשוט: עוד תמיהני במ"ש הרשב"א בשינויא דהש"ס הא ר"י לא אמרו להראות הספין אלא מפני כבודו, פיון דבבדיקה הראשונה הורשה לשחוט כל מה שירצה וכו', ולא זכיתי להבין דעת קדוש עליון הא השתא קיימינו דר"כ כר"ח וממילא נאבד הספין אסורות אחרות ואסור לשחוט האחרות בלא בדיקה כמ"ש הרשב"א שם דלהך לישנא לחומרא לענין זה וכנ"ל, וא"כ היאך משנינו פיון דרק משום כבודו דמותר לשחוט יותר, סוף דבר כל דברי הרשב"א בדיבור זה נעלמו מעיני העורות וצריף אני לעשות לי רב בזה וצע"ג: שם (דף ל' ע"ב) אמרי בי רב תחת עור איני יודע, עיין בחידושי הרשב"א שהקשה הא אמרינו בסנהדרין דאמרי בי רב הוא ר"ה, ולפשוט לדידיה דאמר בחולין (דף כ' ע"ב) אהיה דמלק בספין מפני שהוא מחליד, הרי דאפילו תחת עצם דמגלי מקרי חלדה מכ"ש תחת העור, ותירץ דר"ה אמר לעיל דרף דיחוי דליכא סייעתא לדזעירא, די"ל דהטעם מפני שהוא מחליד, דכיון דר"ה ס"ל מולף ומביא פשר במליקה, לא הנה לי מקום לדחות רק משום טעמא דמחליד, והנה באמת נפשט דתחת העור הוי חלדה, אבל פיון דאיתא לדזעירי אינו מוכח דהוי חלדה עיי"ש, ולכאורה תמוה, דאף דאיתא לדזעירא, הא מסקינן שם מפח קושיא וכי מתה עומד ומולק, דבמליקה חותף שדרה ומפרקת בלא רוב פשר וכדאיתא להדיא בפרייתא שם, וא"כ עדיין תקשה אהיה דמלק בספין, דכי תבר שדרה ומפרקת בלא רוב פשר דהוי טריפה, תהני ליה ספין לטהרה מידי גבילה, ומוכרחים לפי האמת לטעמא דמחליד ונפשט דתחת העור הוי חלדה, ומה"ט ניחא סוגיא דחולין (דף כ"ח ע"א) ת"ש מלק בספין וכו' תהני ליה ספין וכו', והיינו אף דאיתא לדזעירי, מ"מ הא מליקה הוא בלא רוב פשר, וא"כ קמה קושית הרשב"א, וצ"ל דר"ה לא ידע הפרייתא דמולק בלא רוב פשר, וכמו דהנה ס"ל לר"ח דמיימי סייעתא לדזעירי והנה סובר דמולק עם רוב פשר, מש"ה פיון דאיתא לדזעירי לא נפשט דתחת העור הוי חלדה: אמנם קשה לי, דלפ"ז לדינא דקיי"ל דמולק בלא רוב פשר וגם קיי"ל דמולף ומביא במליקה פשר, א"כ לא נשאר לנו שום טעם אהיה דמלק בספין רק מטעם שהוא מחליד, וינהה מוכח לדינא דתחת

העורר הווי חלדה ודאי, וזה לא מצוינו, ונהי דעל הרמב"ם דפסק דהוי ספיקא ליכא קושיא, די"ל דמפרש מפני שהוא מחליד, דהיינו שחיותה מלמטה למעלה וכמ"ש תוס' שם, מ"מ להרשב"א יתנה הדין דהוי ודאי חלדה, ולא מצוינו פן בשום פוסק, זולת דנימא דהרשב"א יספור באמת דהלכה דמוליה ומביא במליקה פסול, וצע"ג: עוד תמוה לי על הרשב"א הנ"ל מהא דאמרינו לעיל (דף ד' ע"ב) ומ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא מפני שהוא דורס מ"ט לא מפני שהוא מחליד, דלמא סבר באמת כמ"ד דתחת העור פשר וגם אף אם ס"ל דתחת העור א"י, מ"מ כיון דס"ל באמת דמוליה ומביא במליקה פסול, מה"ת יאמר הטעם שהוא מחליד ויתנה עכ"פ נפשט או דזעירי או דתחת העור הוי חלדה, לזה אומר מפני שהוא דורס פדי שלא נפשט כלל שום מלתא, ונהרי הרשב"א דייק בלישנא דר"ה כיון דס"ל דמוליה ומביא במליקה פשר, הוצרך לדחות מפני שהוא מחליד, ושייתנה באמת נפשט דהוי חלדה, הרי דאלו הנה ר"ה ס"ל דמוליה ומביא פסול במליקה בנדאי הנה יותר טוב לדחות מזה הטעם בכדי שלא יהא נפשט כלל, וא"כ המ"ד מפני שהוא דורס כיון דס"ל דמוליה ומביא פסול בנדאי הו טעמא עדיפא, וכעין זה קשה לי ג"כ על דברי תוס' שם ד"ה מפני שהוא מחליד וכו', ולפירושו לא איירי בספין רחבה, א"כ מאי פרכא ומ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אומר מפני שהוא מחליד, הא כיון דס"ל דמו"ב פסול באמת אף בספין רחבה מיירי ולא אומר טעמא דחלדה הנה מיירי דוקא בספין שאינו רחבה וצ"ע: גם קשה דמאי פרכינו מ"ט לא אומר מפני שהוא מחליד, הא כיון דס"ל דמוליה ומביא במליקה פסול, ממילא אפשר לקיים מימרא דבגני ר"ח דאף מחזיר, כמבואר בפסוקא, וא"כ דלמא רבא סבר אף מחזיר, ומש"ה נקט לטעמא דדורס, דהוי מלתא דפסיקא, אבל משום חלדה לא הוי מלתא דפסיקא והא סתמא קתני מלק בספין דנכלל בזה גם בהחזיר וליכא חלדה וביותר דמנ"ל להמציא פלוגתא חדשה בין ר"ה לרבא בענין חלדה, דלרבא לא מקרי חלדה דנגלה הוא, ולתירוץ הא' דתוס' פליגי אם ממטה למעלה מקרי חלדה, והוי פלוגתא חדשה, ומנ"ל זה דלמא טעמא דרבא דס"ל כבגני ר"ח דאף מחזיר וליכא חלדה וצ"ע: ובההיא עניינא נפלאו ממני דברי המהר"ם לופלין (דף כ"ח ע"א) ד"ה רבי היא וכו', שכתב כיון דמולק שדרא ומפרקת וסימנים בחד זימנא כולה חדא היא ולא הוי טריפה ע"י שדרא ומפרקת למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת, ותמוה דהו נגד תוס' חולין (דף י"ט ע"א) ד"ה לא אמרו וכו' אלא פלומו טריפה נקרא נקט נבילה אגב טריפה וכו' ולדברי המהר"ם הנ"ל גם טריפה לא הוי דכולה חדא נחירה הוי וצ"ע: תשובה קח לידידי הגאב"ד ק"ק צעמפלבורג הרב ר' טוביה נ"י: מה דהקשה רומעכ"ת על שיטת הפוסקים שהובא בשיטה מקובצת בב"מ בסוגיא דתקפו פהו, דדרשא דעשירי ודאי ולא עשירי ספק אף כל דפריש מרובא פריש, מ"מ לא מקרי ודאי, וכתבו ליישב בזה קושיות תוס' גבי קפץ אחד מהמנויים דנכבשינהו ונימא מרובא פריש עיי"ש, א"כ ספק טומאה ברה"ר דטהור נימא ג"כ הכי, והא מפרש בתוספתא פ"ה דטהרות ט' שרצים ואחד צפרדע ופירש ונגע דגם ברה"ר טמאות: לענ"ד אדרבא שיטה זו מרונחת ביותר, דעל קושיות מעכ"ת י"ל בפשוטו, דנהרי תוס' חולין (דף פ"ג ע"ב) ד"ה סמוך מיעוטא וכו', כתבו דאף לר"מ דחייש למיעוטא, מ"מ לא אמרינו דרוב לטמא יתנה טהור ברה"ר לדונו לספק טמאה ברה"ר, דאע"ג דהוי ספק, מ"מ לא אמרינו מסוטה לטהר רק בפלגא ופלגא, דומיא דסוטה עיי"ש, א"כ מכ"ש די"ל פן לרבנו דלא חיישי למיעוטא,

דאף דלאו בכלל נדאי הוא, מ"מ לא גמרינון מסוטה לטהר בכה"ג, רק דומיא דסוטה דהוי פלגא ופלגא, ובאמת לענון דבר שאין בו דעת לשאול דכתבו תוס' שם דלר"מ דחייש אף במקום רוב טהור, דנהי דמסוטה ליכא למילף רק בפלגא ופלגא, מ"מ ילפינון מדרב גידל דדרש אשר יגע בכל טמא, טמא נדאי ולא טמא ספק עיי"ש, י"ל באמת לשיטת הפוסקים הג"ל, דאף דלרבנו דל"ח למיעוטא מקרי נדאי, י"ל דבאין בו דעת לשאול אף במקום רוב טהור, דמ"מ לא מקרי נדאי, ונהיא דתוספתא דט' שרצים הג"ל דמייירי הפל ברה"ר, דמה"ט בקבוע טהור ובייש בו דעת לשאול, דהא מייירי באדם שנגע בזה בט' צפרדעים טהור דהא אפילו בספק טהור, ובט' שרצים ופירש'א מהם ונגע טמא, פיון דמדין ספק טומאה ברה"ר אתינון עלה לא ילפינון רק דומיא דסוטה בפלגא ופלגא, ובאמת אם נגע דבר שאין בו דעת לשאול, י"ל דאף בט' שרצים ופירש' דטהור, וכן בייש בו דעת לשאל ברה"י י"ל דאפילו רובא להתיר פגון ט' צפרדעים ופירש' דטמא, פיון דדרשינון והבשר כל טהור, ולא טהור ספק, י"ל דמשום רוב לא מקרי טהור נדאי, וקא דלא אמרינון בסוטה זה לצריכותא דאי מסוטה לא ידענו דיש בו דעת לשאול ברה"י יהי' טמא ברוב להתיר, י"ל דבאמת הו"מ לומר פו, ונהי בתוס' חולין (דף ט' ע"ב) כתבו ג"כ דהו"מ ל צריכותא אחרת עיי"ש: ומרנוח בזה דבפשוטו קשה הא משמע בסוטה ובתוס' חולין (דף ט') דגם דבר שאין בו דעת לשאול ילפינון מסוטה לטהר ברה"י, ונהי דמדד"ג לא נשמע רק במקום חזקת טהרה, ומסוטה ילפינון אף בלא חזקה [ותוס' בחולין שם כתבו דאי מקרא דר"ג דיש בו דעת לשאל טמא נשמע רק בליכא חזקת טהרה, ולא ידעתי, הא לגברא הנה חזקת טהרה וצ"ע], אבל בהיפוף קשה דלמ"ל קרא דבשר אשר יגע לאורווי דאין בו דעת לשאול ספיקו טהור, הא פבר ילפינון לה מסוטה אפילו בלא חזקה, ומכ"ש בייש לו חזקה, ולפי הג"ל ניחא דאיצטרף קרא לטהר אפילו בט' שרצים ופירש' דהוי רוב לטומאה, מ"מ טמא נדאי הוא דלא יאכל וזהו מקרי נדאי וכנ"ל: ומרנוח בזה סוגיא דקדושין (דף ע"ט ע"א) מ"ט דר"מ קסבר רוב תינוקות וכו' ועיין תוס' שם דנדחקו טובא, ויסודתם דע"כ טעמא דר"מ דהרוב פמאן דליתא, דאם לא פו דמפח מיעוט וחזקה הוי פלגא אמאי מטהר, הא עשו תינוק כמו יש בו דעת לשאול, ולזה הקשו, דהא אמרינון דלר"מ סמון מיעוטא לחזקה ונהי פלגא.

והוצרכו לדחוק דלא הוי רוב גמור, ומש"ה המיעוט וחזקה הוי רוב, וכן נדחקו לרבנו דלמ"ל לטעמא דעשו תינוק כמו יש בו דעת לשאול וקא בלא"ה טמא מטעם רוב, ונהינו ג"כ דלא הוי רוב גמור, ולפי הג"ל מרנוח, דהוצרף לומר לרבנו דעשאו כמו יש בו דעת לשאול, דבלא"ה אף דהוי רוב מ"מ לאו נדאי הוא וטהור באין בו דעת לשאול, וכנ"ל, לזה הוצרף לטעמא דעשאו כמו יש בו דעת לשאול, ונהינו פיון דבאמת הוי רוב ובכל התורה הוי רוב כמו נדאי איסור, אלא דבטומאה גזה"כ לטהר באין בו דעת לשאול, דדוקא טמא נדאי בעי, ובזה פיון דמפח הרוב נדמה לנדאי טמא ההמירו חז"ל ועשו כמו יש בו דעת לשאול אבל לר"מ דסמון מיעוטא לחזקה ונהי פלגא קיימא אדינא דקטן דאין בו דעת לשאול דטהור, ולא עשו חז"ל לדונו כמו יש בו דעת לשאול, פיון דאינו נדמה פלל לנדאי: ומנושב בזה עוד דבההיא דתינוק שנמצא בצד עיסה לא נזכר דמייירי דוקא ברה"י, וקא ברה"ר מה בכך דעשאו כמו יש בו דעת לשאול, הא מ"מ ברה"ר טהור, ולפי הג"ל ניחא דמצד רה"ר מדינא טמא פיון דהוי רוב לטומאה ולא דמי לסוטה, אלא

דמַצד אין בו דעת לשאול הי' ראוי לטהר פּינן דאינו ודאי, בְּזַה פּינן דעֶשְׂאוּ כְּמוֹ יֵשׁ בּוֹ דעת לשאול טמא ונכּוֹן: וְאֶפְשָׁר עוֹד בְּרוֹנוּקָא יוֹתֵר דְּמִיָּרִי בְּאַמַּת רַב בְּרַה"ר וּלְר"מ טְהוֹר, דְּאֵף דְּעֶשְׂאוּ כְּמוֹ יֵשׁ בּוֹ דעת לשאול מ"מ טְהוֹר מְטַעַם סְפַק טְנוּמָאָה בְּרַה"ר, דְּלִר"מ מִפְּחַ סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֻזְקָה הוּי פְּלִגָּא, אֲבָל לְרַבֵּן דְּהוּי רֹב טְמָא מַצְד רַה"ר, וּמַצְד אֵין בּוֹ דעת לשאול, הָא עֶשְׂאוּ חֻז"ל כְּמוֹ יֵשׁ בּוֹ דעת לשאול, וְאֵין בְּזַה דְּחוּסָא, דְּהָא בְּפִשְׁטוֹ מִיָּרִי דְּנוּקָא בְּרַה"י, א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לָנוּ לֹמַר בְּהִיפּוּף דְּמִיָּרִי דְּנוּקָא בְּרַה"ר: עוֹד יֵשׁ לְחַלְקָא, דְּבַט' שְׂרָצִים פְּשִׁירֵשׁ קוֹדֵם שְׁנַגַע צְרִיכִים ג"כ לְדוּן לְכַמָּה דְּבָרִים אִם הוּא שְׂרָץ אוֹ צְפָרְדַּע לְלָקוּת עָלָיו פְּעֻדָּשָׁה, וְהִינּוּ דְנִין מִפְּחַ מְרוּבָא פְּרִישׁ דְּהוּא שְׂרָץ, מִמִּילָא בְּנַגַע בּוֹ אַח"כ הוּי כְּמוֹ נַגַע בְּוֹדָאֵי שְׂרָץ, וְדוּקָא בְּהִיא דְּקַפְץ אֶחָד מִהֶמְנוּיִים דְּכָל מַה שְׁדַּנִּין עָלָיו הוּי רַב לְעַנְיָן חַיִּיב מַעֲשֵׂר בְּזַה פְּתַבּוּ הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְקַרִי עֶשְׂרִי וּדְאֵי, אֲבָל הֵיכָא דְּדַנּוּ כְּבָר לְדְבָרִים אֲחֵרִים לְשְׂרָץ וּדְאֵי מִמִּילָא פְּשַׁנְגַע אַח"כ מְקַרִי נַגַע בְּשְׂרָץ וּדְאֵי, וְרַאֲיָה לְזַה דְּהָא טְרִיפָה מְמַעֲטִינוּ מְקַרָא דִּיעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט, וְא"כ אֵיף מִשְׁפַּחַת עֶשְׂרִי וּדְאֵי דְלִמָּא טְרִיפָה הִיא, דְּהָא מְחַמַּת הָרוּב עֲדִינָן לֹא מְקַרִי וּדְאֵי לְהַנְדָּה פּוֹסְקִים, אַע"כ פּינן דְּדַנִּין לְכָל מִזְלֵי דְּאֵינוּ טְרִיפָה מְקַרִי עֶשְׂרִי וּדְאֵי: וּבְזַה מִיּוֹשֵׁב מַה דְּקָשָׁה לִי לְכַאוּרָה לְשִׁיטָה זוֹ דְּרוּב לֹא מְקַרִי וּדְאֵי, אֵיף מְצִינוּ קַהֲל וּדְאֵי דְלֹא יָבֵא הָא לֹא הוּי וּדְאֵי דְשָׂמָא זִינְתָה אִמּוֹ וְלֹא הוּי רַב רֹב בְּעִילוֹת אַחַר הַבַּעַל, דְּמ"מ לֹא הוּי וּדְאֵי, וְעַיִן בְּפ"י קְדוּשִׁין (דָּף ע"ג) בְּהִיא דְּד"ת דְּשִׁתּוּקֵי פֶשֶׁר דְּכַתְבֵּי מְסַבְּרָא דִּילִיָּה פֶן דְּאֵף דְּהוּי רֹב פְּשִׁירִים לֹא מְקַרִי וּדְאֵי וְלֹא הִבִּיא סִינְעֵתָא מְדַבְּרֵי הַשִּׁיטָה מְקוּבָצָת הַנְּ"ל, עַכ"פ קָשָׁה פְּנ"ל, דְּאֵיף מִשְׁפַּחַת קַהֲל וּדְאֵי וְלִפִּי דְּבָרֵינוּ נִיחָא דְּמִיד פְּשַׁנּוּלִד דְּנִין לְכַמָּה דְּבָרִים אִם הוּא בְּנוֹ שֶׁל זֶה בַּעַל אִמּוֹ, וְכִינּוּ דְּהִחְזַקְנוּ אוֹתוֹ מִפְּחַ הָרוּב לְבָנוּ מִמִּילָא מְקַרִי קַהֲל וּדְאֵי, וְדְבָרֵי הַפ"י נְכוּנִים גַּבִּי שִׁתּוּקֵי דְּכַשְׁנוּלִד וְאִנּוּ דְנִין אִם מְרוּב כְּשָׂרִים אוֹ מְפּוֹסְלִים, דְּהַנ"מ רַב לְעַנְיָן לְבֵא לְקַהֲל, זֶהוּ לֹא מְקַרִי קַהֲל וּדְאֵי: עוֹד בְּהַשְׁלִישִׁיָה, דְּבְהִיא דְּקַפְץ אֶחָד מִהֶמְנוּיִים דְּקוֹדֵם דְּנִכְבְּשִׁנְהוּ הָיוּ פּוֹלֵם בְּסַפְקָא, בְּזַה אֶמְרִינוּ דַּע"י דְּנִכְבְּשִׁנְהוּ וְיִהְיֶה פְּרוּשׁ לֹא הוּי כְּבִירוֹר גְּמוּר לְעֶשְׂוֹת מְסַפְקָא וּדְאֵי, מִשָּׂא"כ בְּהִיא דְּתוֹסְפָתָא דְּט' שְׂרָצִים דְּמִיָּרִי דְּבַעוֹדֵם בְּקַבִּיעֵתֶם נִיכְרוּ אֵיזָה שְׂרָץ וְאֵיזָה צְפָרְדַּע וְכַדְמִשְׁמַע לִישְׁנָא דְּנַגַע בְּאַחַד וְלֹא יָדַע בְּאֵיזָה נַגַע מִשְׁמַע שְׁהַסְפַּק דָּא"י אִם נַגַע בְּזַה אוֹ בְּזַה, אֲבָל לֹא דְנַגַע בְּזַה וְא"י אִם זֶהוּ שְׂרָץ, וְא"כ הַסְפַּק מִתְחִיל רַב בְּשַׁעָה שְׁפִירֵשׁ בְּזַה פּינן דְּרוּבָא פְּרִישׁ לֹא חָלָה עַל חֲתִיכָה זוֹ מְעוֹלָם שְׁם סְפַק וּמְקַרִי וּדְאֵי: וּבְזַה מִיּוֹשֵׁב מַה דְּתַמוּהָ לִי מְאֹד עַל הַר"ן פְּג"ה דְּגַם פְּרִישׁ בְּפִנְיֵנוּ מְקַרִי פְּרִישׁ מַה"ת אֶלָּא דְּחֻכְמִים גְּזָרוּ בְּזַה שְׂמָא יָקוּחַ מִן הַקְּבוּעַ, וְלֹא מְקַרִי קְבוּעַ דְּאוּרִיָּתָא רַב בְּלָקוּחַ בְּיָדִים מְמַקוּם הַקְּבִיעוּת, מַה יַעֲנֶה לְהַתוֹסְפָתָא הוּבָא בְּהַר"ש פ"ה מ"ב דְּטְהָרוֹת פְּרִישׁ וְכו' וּבְנִמְצָא וְכו', וּבִיאָר הַר"ש שְׁם הַהֶפְרֵשׁ שְׁבִין פְּרִישׁ לְנִמְצָא, דְּפִירֵשׁ הִינּוּ בְּפִנְיֵנוּ, וְלְהַר"ן הַנְּ"ל הָא גַם בְּפִירֵשׁ לְפִנְיֵנוּ הוּי מְדְאוּרִיָּתָא פְּרִישׁ וְטְמָא מְדִינָא, וְהוּא צַע"ג לְכַאוּרָה, וְלְדְבָרֵינוּ הַנְּ"ל נִיחָא, דִּי"ל הַחִילּוּק בֵּין פְּרִישׁ לְנִמְצָא הִינּוּ בְּפִירֵשׁ לְפִנְיֵנוּ, דְּכִינּוּ דְּרוּאָה דְּפִירֵשׁ וְלֹא יָדַע מַה הוּא מְסַתְמָא הַסְפַּק בְּמַקוּמוֹ שְׁלֹא נִיכְרַ בֵּין שְׂרָץ לְצְפָרְדַּע וְנִכְנַס הַפֶּל בְּסַפְקָא, מִש"ה אֵף דְּפִירֵשׁ אַח"כ לֹא נִתְבָּרַר מִפְּחַ זֶה לְהוֹצִיאֵו מִשְׁם סְפַק לְשֵׁם וּדְאֵי וְלֹא מְקַרִי טְמָא וּדְאֵי, אֲבָל בְּנִמְצָא דְּהִינּוּ דְּבְמַקוּמוֹ הִי נִיכְרַ, אֶלָּא כְּשִׁנְמָצָא נוֹלֵד הַסְפַּק בְּזַה, פּינן דְּבְשַׁעָה שְׁנוּלִד הַסְפַּק כְּבָר פְּרִישׁ בְּזַה מִפְּחַ הָרוּב לֹא נִקְרָאת עָלָיו שְׁם סְפַק וּמְקַרִי וּדְאֵי, וְעַכ"ז קָשָׁה עָלֵי לְהוֹצִיא חִילּוּק זֶה, וְדְבָרֵי הַר"ן צ"ע,

וגם הא באמת הסבא הראשונה נכונה פון דספּק טומאה ברה"ר ילפּינו מסוטה ולא נזכר בה ענין ודאי לא ילפּינו רק ספּק ולא רוב, וא"כ התוספתא דמייירי דהספּק על האדם שפגע דיש בו דעת לשאול ורק מטעם ספּק טומאה ברה"ר טהור הקושא תזקה על הר"ו, בפירוש לפנינו אמאי טהור, הא מדאורייתא מקרי פירש, וצע"ג: ובהיא עניינא במה דנדחקו התוס' ריש גדה פון דספּק טומאה ברה"ר אף בלא תזקה, וע"כ משום דסוטה לא מקרי תזקה פון דאיכא רגלים לדבר, א"כ מנ"ל דספּק טומאה ברה"ר טמא אף במקום תזקה, הנה נראה לענ"ד דהא מדרשא דרב גידל, והבשר כל טהור טהור ודאי יאכל אבל ספּק לא יאכל, מוכח דאפילו במקום תזקה אסור דהא לגבא יש לי תזקה טהרה, אלא דמהתם לא ידענו דספּיקו פנדאי, דדלמא הקרא קאמר הא ספּק יאכל מספּק, לזה ילפּינו מסוטה דספּיקו פנדאי וכיון דכבר ידענו מדר"ג דלא אוקמינו אנתזקה לטהר ממילא אסור פנדאי מפח הראיה דסוטה דזהו ודאי אין סבא דבלא תזקה הספּק פנדאי ובמקום תזקה הספּק אסור מספּק ולא פנדאי, דממנ"פ פון דלא אגזל בתר תזקה, ממילא הוי כמו בלא תזקה ונכון: ועיין בתוס' גדה (דף ג' ע"א) ד"ה גמר סוף טומאה וכו'.

וי"ל דגמר מתחילת טומאה היכי דליכא תזקה טהרה, פהיא דתינוק דפ' בתרא וכו' לא זכיתי להבין, וכי התם יש קרא לטהר, אלא דגמרינו מסוטה, כמ"ש תוס' בלשונם דגמרינו מסוטה, וע"ז עצמו תקשי היכי גמרינו מסוטה, דש"ה דאיכא תזקה טהרה, וצריכים לומר פון דקינא ואיסתרה אנדא תזקה טהרה, וא"כ ממילא הכא ניחא עכ"פ איך שייך דילפּינו מההיא דתינוק, והתם בעצמו מנא ידענו, ולא מצאתי במפרשים מי שפמד בזה, וד' יאיר עיני: תשובה קט להרב ר' ליב נ"י אב"ד דק"ק פערדאהן: על קושית רומעכ"ת ביבמות (דף ה' ע"א) היכי דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי, מזה יש להוליד דין אף דכבר חלה הזיקה עליה ועל צרתה אם אח"כ נעשית לו ערוה אמרינו ג"כ כמו שפמנה פקעה הזיקה כה מצרתה זו, דכיון דמוקי קרא דעליה בכה"ג ממילא גם לצרור עליה קאי, משמע דגם לצרור עליה קאי, ואף דאיכא בסוגיין עוד שינויא אחריןא, מ"מ משמע דלענין דינא לא פליגי, לפ"ז יקשה מתני' דיבמות (דף י"ג ע"א) שש עריות חמורות מאלו אשת אחי אביו הא משפחת לה בנשא מת ומת, ואח"כ נשא אותה אחי אביו דמותר בה שהיא לו אשת בן אחיו, נמצא דעתה נעשית ליבם ערוה שהיא עתה אשת אחי אביו ופותרת צרתה, ויהיה מוכח מפאן דאין קדושין תופסים ביבמה לשוק ואינה אשת אחי אביו, לפ"ז יקשה מסוגיא דיבמות (דף צ"ב ע"ב) ולאו משנתנו היא זו וכו' אמיןא לך רע"ק היא, הא מ"מ נפשט מתני' דשש עריות הנ"ל, ובזה ליכא למדחי רע"ק היא, דהא כתבו תוס' (דף י' ע"א) ד"ה לר"י נמי דמתני' זו ס"ל דקדושין תופסין בחיבי לאוין דשאר עכ"ד: לכאורה הו"ל למעכ"ת להקשות בתזקה יותר לשמואל דאמר בעניינינו צריכה גט, דמספקא ליה אם קדושין תופסין ביבמה לשוק, הא מפח קושיא הנ"ל מוכח דאין קדושין תופסין, אמנם בזה י"ל דבגונוי הנ"ל הא בלא"ה ערוה ליבם מצד איסור אשת איש, ומתני' רצה לומר דלא משפחת מצד ערוה אשת אחי אב לחוד, ואי דמשפחת דאח"כ מת ג"כ אחי אביו שפשא דמצד איסור א"א הותרה עתה ליבם, דיבמה שהותרה ונאסרה וחרה ונתורה, חוזרת להתירה הראשון כ' יבמות (דף מ"א ע"א) נאסרה רק מחמת איסור אשת אחי אב, הא י"ל דשמואל לשיטתיה דסבר שם דלא

אמרנו חזרה להתיבה הראשון, ורב דס"ל שם דחזרה להתיבה הראשון הא ס"ל אין קדושין תופסין ביבמה לשוק, ולזה קושיתו דמר רק על ר"י, דאמר ולא משנתנו וכו', דלר"י לשיטתיה דסבר ביבמות שם דחזרה להתיבה הראשון, נפשט הדין ממתני' דששה ערות ה"ל, ואם פך פוננת מעכ"ת נ"י אין הקושיא חזקה כ"כ, דר"י שאל לר"י דאמר בחבורה נשנית דהיא מלתא דפשיטא פנין דמפנרש פן במשנה, ואלו ממתני' ה"ל אין ראיה רק ע"י ההקדמת הדין דחזרה להתיבה הראשון, וזה בודאי אינו פשוט כ"כ עד דלא נצטרף לאמרו: אמנם באמת לקושטא דמלתא הקושיא גם על שמואל דאמאי מספקא ליה ביבמה לשוק אם תופסים בה קדושין הא נפשט ממתני' ה"ל, דמה שכתבנו דבלא"ה היא ערוה משום א"א ופוטרת צרתה, זהו ליתא למ"ש תוס' יבמות (דף ט"ז ע"א) ד"ה בני צרות דאיסור א"א אין מפקעת הזיקה אי מטעם דבידו להתיבה בגט, אי מטעם דגז"כ הוא לא תהיה אפילו ע"י הוי', א"כ צריכים למיתי עלה רק משום ערות אשת אחי אב: אף מעיקרא לק"מ דהא מבואר בפסגיא (דף י' ע"א) דהא דלא חשיב אמו בט"ו עריות דאתי' כר"י דאנוסת אביו אסורה, ואי בעבר ונשא דאי לא קתני, ועי' תוס' שם דאף בקדשה לחוד, מ"מ אסור מדרבנן, והוי' ג"כ בכלל דאי לא קתני וא"כ ממילא ליתא לקושית מעכ"ת, דהא בהה' גנוני נשא אביו באיסור יבמה לשוק ודאי לא קתני, ואף דנשואי המת לא היה באיסור, מ"מ הא אמרינן שם אחרות דאסורה לא קתני: אף עדיין יקשה קצת דמ"מ ללוי דתני במתני' דיליה אמו וחשיב דאי, ואמאי לא חשיב ג"כ אשת אחי אביו ובגנוני ה"ל, ולומר דלוי חשיב רק דאי דרבנן ואמו מיירי בקדשה לחוד ונשאת דקתני בפרייתא לאו דוקא, הא זהו נסתר מדפרוה ר"ל לר"י שם יבמות, (דף י' ע"ב) ללוי דאמר דאי נמי קתני ליתני החולץ ליבמתו וסור וקידשה וכו', הרי גם דאי דאורייתא קתני, ומ"מ ג"ז לק"מ, דהא חזינו דלוי גם פן תני שש עריות חמורות אלו, והיינו ע"כ דאמו דחשיב היינו דע"י היתר בלא דאי לא משפחת לה, ולענין זה חמורות מאלו, אלא דלוי בחשבון דט"ו נשים דפוטרות צרותיהן הוסיף ג"כ אמו דמשפחת ע"י דאי, וכיון שפן במתני' דשש עריות דחשיב, אשת אחי אביו ניהא גם ללוי דחמורות דלא משפחת בלא דאי כמו דחשיב אמו, ולא יקשה רק דהו"ל להוסיף ג"כ במתני' דט"ו עריות אשת אחי אביו כמו דהוסיף אמו, וזהו לא קשה מידי, דהא לא משפחת בצרת צרתה דלכל אחי אסורה צרתה משום צרת אשת אחי אביו ופשוט: והנה כ"ז כתבתי לדעתו דמר, אבל באמת במחכ"ת שגג בזה להוליד דין מה דמפנרש להדיא בהיפוף בתוס' יבמות (דף כ"ו ע"ב) ד"ה חליצה פסולה שכתבו דבב' אחרות שנפלו לפני היבם ונשא אחת מהם, דאע"ג דאסור בצרת האחרת כמו שאסור בצרת קרובת חלוצתו, מ"מ חליצה בעי מדאוריית' שאינה צרת אחות אשה, פנין שפכר לא היתה אחות אשה שמת בעלה עכ"ל, הרי להדיא דזקוקה לו מדאוריית', פנין דבשעת מיתה לא היתה צרת ערוה, ואף ביבום מותרת לו מדאוריית' אלא דמדרבנן אסור כמו קרובת חלוצתו, ומה דמוקמי קרא עלי' בנשא מת ומת ואח"כ נשא חי, היינו על הערוה גופא, דלזה אצטרף הקרא דעללי' אבל מ"מ קרא דלצורר לא מיירי בזה דלא מקרי צרתה אלא כשהיתה עמה ביטוד צרות בחיי בעלה, וזהו ברור: תשובה קי לחתן בני ידידי הרב רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק וואנגראוויץ.

מ"ש חתני ר"מ לתמונה על הריב"ן בתוס' יבמות (נ"ד צ') דשוגג ומזיד קאי על אכילה מסוגיא דגיטין (נ"ד ג"ד) דרמינן דנ"מ אדר"מ, ואם מייירי באכילה הא הוי בדאורייתא דלא קניס ר"מ שוגג אטו מזיד: הנה ביסוד דברי הריב"ן, הי' נ"ל פיון דבאו לתרץ רק הא דפרכי' תבא עליו ברכה וכו', דחזי לכהן, והא התשלומין נעשו תרומה, ולזה פירש הריב"ן דמייירי באכילה, ובאכילת מזיד לא נעשו התשלומין תרומה, א"כ י"ל דמזיד דקתני היינו דכל שפמזיד בא אם באכילה אם בתשלומין קנסיה, ובשוגג דקתני היינו שוגג גמור באכילה ובתשלומין, וליפא צד מזיד ופרכת הש"ס הנ"ל תבא עליו ברכה, היינו במזיד על אכילה דהתשלומין לא נעשו תרומה, ופרכת הש"ס בגיטין הנ"ל היינו מהתשלומין פיון דבהזיד בתשלומין קנסוהו גם בשוגג לקנסיה, דהא בדרכון קנסונו שוגג אטו מזיד: ואולם לישנא דהתוס' אבל התשלומין הם מזיד, מבואר שעל מזיד בתשלומין לא קנסו, והם ידעו בכוננת הריב"ן שפן הוא, או הוכיחו פן דאל"כ מ"מ מנ"ל למפרך דתבא עליו ברכה, דלמא מייירי רק במזיד בתשלומין, יהי איך שיהיה כפי דברי תוס' שפכוננת הריב"ן, יפה תמה חתני רומ"פ נ": ונראה לענ"ד דע"י קושיותו מוכחי' יותר דברי תוס' דלכאורה קשה מי הכריחם לומר בשיטת הריב"ן או על הריב"ן עצמו דבמזיד בתשלומין לא קנסו, ואי מפח קושיא הנ"ל, דמאי פרכי' דלמא מייירי רק במזיד בתשלומין, הא בפשוטו, דבתשלומין אמאי קנסו רבנן בשוגג, דהא סתם בר פלוגתא דר"מ הוא ר"י דס"ל בגיטין דבדרכון לא קנסיכו שוגג אטו מזיד, אע"כ דקאי על האכילה, ואי דמ"מ יקשה דלמא בשוגג ובמזיד דקתני היינו בתשלומין, ונחמיה קנסו על שגגתו, באכילה דהוא דאורייתא, ז"א, פיון דעל מזיד באכילה ל"ש קנס דתע"ב ל"ש למקנסיה בשוגג אטו מזיד, דהא במזיד ליכא קנסא, וא"כ מנ"ל להמציא דעל מזיד דתשלומין לא קנסו, הא י"ל בפשוטו, דפרכת הש"ס הכי הוא, דהא טעמא דרבנן דקנסו שוגג אטו מגיד, ע"כ משום האכילה דהוא דאורייתא ולזה פרכינו דהא במזיד באכילה ליכא קנסא דתע"ב ורנוחא שמעתתא: ולזה נראה דהי' קשה לתוס' פקושיותו דמה פרכינו בגיטין דר"מ אדר"מ, ע"כ דס"ל להש"ס דסתמא קתני אף באוכל תרומה דרבנן, או דנטמא בטומא דרבנן, א"כ אף אם מייירי באכילה, יקשה דרבנן אדרבנן, ומוכרח לומר דרבנן דר"מ לאו היינו ר"י, א"כ שפיר יקשה מנ"ל להש"ס דלמא שוגג ומזיד קאי על התשלומין, ולזה הוכרחו לומר דס"ל להש"ס דבאמת ליכא קנסא פלל רק על מזיד באכילה: עוד נ"ל על תמיהתו דהך מלתא אי שוגג ומזיד קאי על האכילה או על תשלומין תליא בפלוגתא דפליגי בפסחים (נ"ד פ') בההיא דנטמא וזרקו דלמ"ד ה"תם דמזיד קאי על הטומאה דקנסוהו רק על התחלתה דפסולא, ה"נ באכל תרומה הקנס רק על התחלה, דהיינו האכילה דוקא, ולאידך מ"ד דהתם דקאי רק על הזריקה, ה"נ ה"כ קאי על התשלומין [אף בתוס' נקטו הטעם להך מ"ד דראוי לקנס יותר על הזריקה דמקריב דבר טומאה לגבוה, היינו דמנ"ל להך ס"ד לפירש על הזריקה ולא על הטומאה וקנסוהו רק על התחלה, לזה כתב דס"ל דמ"מ על הזריקה ראוי לקנס יותר אף דהוא סופו, פיון דמקריב דבר טמא לגבוה, וא"כ מה דקתני במזיד הורצה ע"כ דקאי על הטומאה ומוכח דליכא קנס על התחלתא מדלא קנסו גם על הטומאה] א"כ ממילא ה"נ באכל תו ליכא קנס על התחלה רק על גמרו דהיינו התשלומין דדמי לזריקה וע"כ השוגג באכל תרומה קאי על התשלומין א"כ י"ל דמה דפרכינו תע"ב, היינו למ"ד ה"תם בדם שנטמא דקאי

על הטומאה, הא הוי דאורייתא, וכמ"ש להקדיא בתוס' גיטין ולהך מ"ד ע"כ באכל תרומה ג"כ קאי על התשלומין, ונשפיר פרכינן: תו הקשה חתני נ"י בהרשב"ם ב"ב (דף מ') ד"ה רודאָה וכו' אפילו הוציא המלנה על הלנה כת"י וכו', דמהיכן פשיטא להרשב"ם בכת"י דא"נ לומר פרעתי ללמוד מיניה לשטר, ב', מאי צריף למערכה זו, הא פשוט דעל שטר א"נ לומר פרעתי, דהא מתני' צרוכה פוגמת שטרה לא תפרע אלא בשבועה, הרי דבשבועה מיהא גובית, וכן בסוגיא דשבועות, האי מאן דמפיק שטרא אחבריה וכו' אמרינן זיל שלים, ואי אמר לשתבע לי וכו' הרי מפרש דעל שטר אינו נאמן פרעתי, וכן מפרש ככמה מקומות, ומאי צריף ראיה לדין זה: ידידי חתני, בודאי בפשוטו דברי הרשב"ם תמוהים, והנראה לענ"ד דמה דפשיטא להרשב"ם דבכת"י א"נ לומר פרעתי י"ל דיצא לו מההיא דכתובות (דף כ"א) אכל אמגילתא לא דלמא משפח אינש וכו' ותנן הוציא עליו וכו' משמע דלא יהי נאמן לומר פרעתי, והפוסקים דס"ל דנאמן על כת"י פרעתי טרחו לנישב ההיא דכתובות הנ"ל עיי"ש בהרא"ש ובריטב"א ובשיטה מקוננות, א"כ י"ל ס"ל להרשב"ם זה לראיה דעל כתב יד א"נ לומר פרעתי ועל השני' דמה צורף כלל לראיה, נראה לענ"ד עפ"י"מ דהקשה הרשב"א על הרמב"ן דס"ל דעל כת"י נאמן לומר פרעתי דכיין דאין גובין בו ממשעבדי אינו חושש להניחו, הרי בשטר פקדון דאין ענין שעבוד נכסים, אפ"ה לא הי' נאמן החזרתי רק מפת מגו דנאנסה, והש"ף סי' ס"ט סי"ד דבשטר פקדון נמי הי' יכול לגבות ממשעבדי, אי לאו דנאמן החזרתי במגו דנאנסה, גם כיון.

דשם שטר עליו אינו מניחו ביד המלנה עיי"ש, ולפ"ז ניחא דהרשב"ם רוצה לדון דמה דאמרינן וצ"ל כתובו, היינו דבלא אמר כתבו אין רשאים לכתוב אף שיפרשו שלא באחריות ובלא"ה צ"ל כן, מדלא נקט בקיצור דהוי חוב לו לשעבד נכסים לגבות ממשעבדי, ע"כ דבא ליתן טעם דאין כותבין אף שלא באחריות] לזה הוצרף הרשב"ם לראיה דהי' מקום לומר מה דמבואר בכל הש"ס דעל השטר א"נ לומר פרעתי דדלמא דוקא בשטר אחריות אבל שלא באחריות כיון דאינו טורף ממשעבדי אינו חושש להניחו, ומההיא דשטר פקדון אין ראיה כדדחי הש"ף, לזה למד הרשב"ם כיון דבכת"י א"נ פרעתי כדמוכח מההיא דכתובות, הרי אף דאינו טורף ממשעבדי חושש להניחו ביד המלנה מכ"ש שטר, דשם שטר עליו דא"נ לומר פרעתי אף בלא אחריות דאינו טורף ממשעבדי: אמנם עכ"ז לא יספיק דהא מסוגיא דשטר הקנאה מבואר דשט"ח שאין בו אחריות גובה מנכסים בני חורין, וכמ"ש הש"ף שם בס"ק הנ"ל, וזה התמיה יסתער גם על הרשב"א הנ"ל דלמאי צריף משטר פקדון, ולא הוכיח בפשוטו מסוגיא דהקנאה דשט"ח שאין בו אחריות גובה מבנ"ח וה"ה כת"י, ועי' בתומים שנדחק, אבל אי' דבריו [מספיקים על הרשב"ם: ונראה לענ"ד דמסוגיא דהקנאה לא מוכח, דהנה ממה דאמרינן תחילת הסוגיא ואי פשאין חייב מודה וכו' מזה אין ראיה, די"ל דסתמא קתני יחזיר אף בנמצא השטר והוא ת"ז, דבפשוטו הכי הוא דאם לאח"ז יחזיר כ"ש בתוך זמנו, ולזה פרכינן כיון דיש בו אחריות לא יחזיר דע"כ בשביל ריעותא דנפילה מהימן פרוע אפילו ת"ז, א"כ גם באין בו אחריות ניהוש דיתבע אותו ת"ז או במשלם זמניה ויגבה מבנ"ח, אלא דהי' מוכח כן דלא יקשה מנ"ל להש"ס להמציא דאבני מוקי למתני' בחייב מודה ומשום חיישינן לפרעון, דלמא ס"ל דל"ח לפרעון, ומתני' באין חייב מודה..

והיינו לא דטען לא לויטי, דבזה גם אין בו אחריות לא יחזיר דדלמא יבנרר שאמר לא לויטי על שטר זה ולא יהי נאמן עוד לומר פרעתי דהחזק פפרן ויגבה מבנ"ח, אבל י"ל דמייירי בטוען פרעתי דביש בו אחריות לא יחזיר אף אי ל"ח לפרעון מ"מ פיון דעכ"פ הוא אינו אומר להחזיר אנו חיישינו דלא לנה ולא מטא לידיה, גם הא נאמן לומר פרוע במגו לא לויטי, אבל אין בו אחריות יחזיר דנהי דנאמן לומר פרעתי במגו דלא לויטי.

הא לעולם לא יגבה בשטר פנה דלא חששלהניחו, פיון דאינו גובה ממשעבדי, ובה ל"ש לומר דסתמא קתני אף בת"ז וכנ"ל, דהא אב"י ס"ל אדם פורע תוך זמנו, א"כ יהי מוכח מזה דגם בשטר שלא באחריות אינו נאמן פרעתי: אמנם גם מזה לא מוכח, די"ל דמ"מ קשה פיון דלא יגבה בו לעולם ולמאי מחזירין למלנה, ע"כ לצור עפ"י צלוחיתו ומוכח דיש בגייר ש"פ, ויקשה דנחזיר ללנה לצור דהא טוען פרעתי והגייר שלו, ואי דטען מזוניף בזה יקשה איך יחזיר דלמא יבנרר דטען מזוניף וימצא קיום ע"י דדיקמה ונייף, דחיישינו לכך מחמת ריעותא דנפילה ויגבה מבנ"ח דהחזק פפרן, אע"כ דמוקי בחייב מודה וחישינו לפרעון, ושמואל מוקי בטוען מזוניף והוצרך באמת להמציא דאומר הי ר"מ דשט"ח שאין בו אחריות אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבנ"ח, והיינו אף באומר להד"ם דהשטר חספא בעלמא הוא, והסברתי לי די"ל דס"ל פיון דדרך שטרי ראיה עשויים לטרוף בו ממשעבדי, מש"ה אם אין בו אחריות אין עליו שם שטר ומקרי מפי כתבם ויכול לומר להד"ם, ומש"ה יחזיר לצור דלעולם לא יגבה בו, גם בלא"ה אינו קושיא דנימא דאב"י מוקי באין חייב מודה, פיון דקושטא דקתני בכרייתא מפורש דאפילו חייב מודה לא יחזיר, ואסיקנא באמת דשמואל תיובתא מהך ברייתא ושפיר אמרינו דאב"י מוקי בחייב מודה, באופן דליכא הוכחה מסוגיא זו דשט"ח בלא אחריות דא"נ לומר פרעתי מש"ה הוצרך הרשב"א לבא עלה מההיא דשטר פקדון, והרשב"ם הוצרך לבא עלה ללמדו מדין כת"י דא"נ לומר פרעתי, דזהו מוכח מההיא דכתובות (דף כ"א ה"ל) דבזה ליכא למימר דהחשש שיגבה בו ת"ז, הא אב"י הוא מרא דשמעתתא דכתובות שם ואיהו סבר אדם פורע ת"ז והריטב"א שם פתב באמת לתרץ אההיא אבל מגילתא לא, דהחשש שיגבה בו ת"ז ותמוה לי, דהא אב"י ס"ל דאדם פורע ת"ז, ודו"ק: תשובה קיא לכבוד אחי חביבי הרב הגאון האב"ד דק"ק מאטיסדארף הרב רבי בונם נ"י: מ"ש אחי רומעכ"ת לתמוה על הפ"י בסוגיא דתרי ותרי שפתב רמ"י מדינא קאמר דבעי נשאת בתחילה דהוי חזקת היתר, דא"כ לא הקשו תוס' פלום בסוגיא דב"ב, דמאי ארי' ניסת אפילו התירוה גמי הוי זילותא דבי דינא, הא מ"מ בהתירוה מדינא אסור עכ"ד: נ"ל דהתוס' ב"ב אזלי בשיתת הר"י בר ברוך דמיד שפאו עדים המתירים תחילה אתחזק להיתירא, וע"כ לרמב"י בפאו עדים המתירים תחילה דתצא הוא רק חומרא ושפיר הקשו תוס' אולם זה אינו דהא פל עיקר טרחתו דהפ"י להשוות סוגיא דיבמות דמבואר דרמב"י מדאורייתא אסור בלא נשאת תחילה, לסוגיא דב"ב דתליא בזילותא דב"ד, וא"כ לכאורה לשיתת הריב"ב אין מקום לדבריו, דהא גם בלא נשאת תחילה מותרת מדאורייתא ואי דכוננת הש"ס ביבמות היכי דב' פיתי העדים פאו בב"א, הא לשיתת הריב"ב גם לרבנן דרמב"י בכה"ג תצא דלא ס"ל לסברת דייקא, א"כ אם פאנו לקיים דברי הפ"י גם לשיתת הריב"ב, צ"ל דבהא גופא פליגי רמב"י ורבנן, דרבנן ס"ל דע"י עדים המתירים תחילה אתחזק להיתירא, ורמב"י סבר דלא אתחזק להיתירא רק

ע"י דנישאת תחילה, וא"כ עדיין לא הקשו תוס' פלוג, ודוחק לומר דתוס' ב"ב ס"ל ב' הסברות דלרבנן דייקא מגרע לחזקת א"א, וגם סברת הריב"ב דע"י עדים אמתוק להתיירא, וביבמות מייירי בב"א, וא"כ יפה הקשה אחי בזה: אולם באמת יש לקיים דברי הפ"י ובסגנון אחר, ולא יצטרף לדוחקא דהפ"י דס"ל לסוגיא דב"ב מסברא דאף אמתוק בהתיירא ע"י דנישאת תחילה ראוי לאסור מדרבנן לולי טעמא דזילותא דב"ד, ולמסקנא בהא לחוד דאמתוק התיירא מהני, והיינו דבלא"ה קשה על הפ"י, הא מ"מ למ"ד תרי ותרי ספיקא דאוריין, א"כ בלא"ה ליכא חזקת איסור, מה חילוק יש בין פאו עדים תחילה לנישאת תחילה, הא ליכא חזקת היתר, דתרי ותרי מסלקים כל החזקות, ודוחק לומר דחז"ל התמירו בתרי ותרי לזול בתר החזקות לחומרא, ולזה נ"ל דהסוגיא דיבמות אולא להלכתא דתרי ותרי הוא ספיקא דרבנן ושפיר אמרינן דלרמב"י מדאורייתא בעי נישאת תחילה שיהי' חזקת היתר אבל סוגיא דב"ב אולא למ"ד תרי ותרי ספיקא דאורייתא, א"כ הא דבאו עדים תחילה דתצא משום דחז"ל התמירו אף בספק השקול, והוא והיא אומרים ברי, א"כ הא דנישאת תחילה דל"ת ע"כ משום זילותא דב"ד, ולמסקנא הסוגיא ב"ב דל"ח לזילותא דב"ד, באמת הא פהלקתא, דקיי"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן, וקיימינן דרמב"י מדינא קאמר וכסוגיא דיבמות וא"כ שפיר הקשו תוס', ושני הסוגיות עולים לנכון: אולם ביסוד דברי הפ"י דתוס' מודים להריב"ב דנישאת הוי חזקת היתר, טובים דבריה לסתור דבריו ממה דהקשו ביבמות דהתם מייירי בנתייבמה, ובלא"ה נסתרו דברי הפ"י ממה דהקשו ב"ב דבנישאת ואח"כ פאו עדים דליכא דייקא דבב' עדים ליכא חומרא, ואמאי לא תצא, ולא ניחא להו דבניסת תחילה ממילא ליכא חזקת היתר, אע"כ דס"ל דגם בזה נשאר חזקת איסור בתוקפו: ובדברי תוס' אלו איני יורד לעומק דבריהם הקדושים במ"ש בכתובות (דף כ"ו) ועוד פיון דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן יש לאוסרה כדאמרינן גבי נזאי, ולא זכיתי להבין, דמה עדיפות קושיא בזה מפת דתרי ותרי הוא ספיקא דרבנן, וע"כ פנונתם דתרי ותרי אם הוי ספיקא דאורייתא, מסלקים כל החזקות מוקמינן סוגיא דיבמות באומרת ברי לי, וכמ"ש תוס' יבמות, אבל למ"ד דתרי ותרי הוא ספק דרבנן דבחזקת היתר מדאורייתא מוקמינן אחזקה ורק מדרבנן התמירו ממילא היכי דאיכא חזקת איסור הוי חזקה דאורייתא ולא מהני ברי, והא זהו עצמו קושיתם הראשונה ומה הוסיפו להקשות בדרה ועוד, וצ"ע: ובזה תמוהים דברי המהרש"א גיטין (דף ט' ע"א) ד"ה סמוך אהני עפ"מ"ש וכו' אי לאו דנוקמי אחזקת א"א, ואינו מוכן לי, דמשמע דאם תרי ותרי ספיקא דאורייתא בלא"ה פרכינו שפיר דהוי ספיקא דאורייתא, אלא פיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן ליכא קושיא רק מפת חזקת א"א, וזה תמוה, דתרי ספיקא דרבנן, היינו במקום חזקת היתר, אבל בליכא חזקת היתר פשיטא דהוי ספיקא דאורייתא ול"צ לבא מדין דאוקמינן בחזקת א"א: מ"ש אחי נ"י על קושית הבית מאיר סי' קנ"ב דבתרי ותרי נישאת לא תצא, הא הבנים יהיו אסורים לבא בקהל דהוי ספק ממזר, די"ל דהאב נאמן להכשיר לבנו פיון דהאמינתו התורה לפסלו, ק"ו להכשירו, זה אינו, דלא עדיפא נאמנות דהאב מעדות של פת השניה דמ"מ הב' עדים שאומרים הויין פתרי לגבי העדים ולגבי האב, דתרי כמאה, אולם דבריה מספיקים ליישב במה שעמדתי בתוס' גיטין (דף י"ט ע"א) שכתבו דהאידנא כותבין זמן בגט שלא יחפה על בניה ממזרים וכ"כ הרא"ש: ובזה אמרתי ליישב בסוגיא

דלשם מה דהי' קשׁיא לי, בְּמָה דְּפָרְכִינֵן שְׁם א"ל אַבְיֵי לר"י ג' גִּיטִין פְּסוּלִין וְאִם נִישְׁאֵת הַנִּלְד פֶּשֶׁר מָה הוּעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתוֹ, וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ לִי, לְמָה צְוֹרֵף לְהַקְדָּמָה זֹו דְּמַתְּנִי, הָא אָף אֵלוּ הָיָה אֲמַרִינֵן דְּחַז"ל הִתְחַמְּרוּ לְשׁוּנָא גַם לְהַנְלִד מְמָזֵר, הָא מ"מ פְּשִׁיטָא פִּינֹן דְּמַה"ת הֲגַט פֶּשֶׁר א"א לְדוּנָה בְּמִיתָה, וְמָה הוּעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתוֹ [וְאוּלֵי י"ל דְּהִי' מְקוּם לֹוּמֵר דְּחֲכָמִים הִפְקִירוּ הַנְּיָיר בְּגַט כְּזָה, וּמְדִין הִפְקֵר ב"ד הִפְקֵר וּמְמִילָא אֵינָה מְגוֹרְשָׁת מַה"ת וְקִטְלִינֵן לָהּ], וְלָזָה אֲמַרְתִּי דְלֹא חֲשׂו חַז"ל בְּמָה דַע"י הַחִיפּוּי תַנְצֵל מְמִיתָה דְאִין בְּזָה קִלְקוּל כ"כ אֵלָא דְהוּא יַעֲשֶׂה פֹן בְּשָׁבִיל חִיפּוּי לְהַצִּילָה מְמִיתָה, וְעִי"ז יְהִי תַקְלָה דִּישְׁתִּירוּ הַבְּנִים לְבֵא בַקְּהֵל, וְלָזָה אִם בְּגַט שְׂאִין בּוּ זְמַן מְדַרְבְּנֵן הַוִּיהֲבָנִים מְמָזֵרִים מְמִילָא לִיכָא חֲשִׁשׁ תַקְלָה, מַש"ה הַנְּצָרֵף לְמַפְרָף מַמְתְּנִי דְגַט שְׂאִין בּוּ זְמַן הַנִּלְד פֶּשֶׁר: וְלִכְאוּרָה הָא מ"מ בְּגַט שְׂאִין בּוּ זְמַן יְהִי הַבְּנִים בְּסַפֵּק מְמָזֵרִים, וְאִינוּ דוּמָה לְרֵאוּהָ מְעוֹבְרַת דְנֶאֱמַנָת לְהַכְשִׁיר בְּתָה דְהֵתָם הַסַּפֵּק גַם עַל הָאֵם, וְאִינוּ דְנִין לְהַכְשִׁירָה מִפְּחַ הַחֲזָקָה וּמְמִילָא פֶּשֶׁר הַנִּלְד, [וְאָף דְתוֹס' ס"ל גַם בִּינְאֵי לְהַקֵּל מְדִינָא אָף דְהֵתָם מְתָה הָאֵם, צ"ל פִּינֹן דְעַל אוֹתָהּ שְׂעָה שְׂאוּמְרִים הַעֲדִים דְנִשְׁבִּית הָיָה מְקוּם סַפֵּק גַם עָלֶיהָ וְהִי דִינָה לְהַכְשִׁירָה מ"מ גַם יִנְאֵי מִתְכַּשֵּׁר, וּבְדַבְרֵי תוֹס' פְּתוּבוֹת (דָּף כ"ו) וְקְדוּשִׁין (דָּף ס"ו) דְיִנְאֵי פֶּשֶׁר מְדִינָא, דְקִי"ל לְדַבְרֵי הַמְכַשִּׁיר בְּהַ מְכַשִּׁיר בְּבִתָּהּ, נ"ל דְלִכְאוּרָה ל"צ לָזָה, דְבַפְּשׁוּטוּ מֵאֵן דַּס"ל דְמֵאֵן דְמְכַשִּׁיר בְּהַ פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ, הִינְנוּ הַעוֹבְרֵר זֶה שְׁמֹן הַבּוֹעֵל דְלֹא יַדְעִינֵן אוֹתוֹ אִם הוּא פֶּשֶׁר אוּ פְּסוּל, אֲבָל בְּרֵאוּהָ מְדַבְּרַת וּמְעוֹבְרַת וְנִשְׁאֵת לְכַהֵן וְהוּלִידָה מִמְּנֹו דְהַבְּנִים וְנֵאִי פֶּשֶׁרִים פִּינֹן דְהַפְּסוּל יְהִי רַק מִחֲמַת שְׂמָא הִיא נִתְחַלְלָה וְהַבְּנִים שְׂמַפְהֵן זֶה חֲלָלִים, א"כ מְוַכְרְחִים תְּחִילָה לְדוֹן עָלֶיהָ שְׁהִיא חֲלָלָה, וְהָרִי הַכְּשִׁרְנוּ אוֹתָהּ לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן שְׂאֵינָה חֲלָלָה, וּמְמִילָא הַבְּנִים פֶּשֶׁרִים, וְא"כ גַּבִּי יִנְאֵי דְלֹא מְסַפְקִינֵן פֶּלֶל שְׁנוּלֵד בְּעַת הַשְּׁבִי' מְנַכְרֵי וְיַדְעִינֵן שְׁנוּלֵד מִבְּעֵלָה אֵלָא דְנִיחּוּשׁ דְבִשְׁבִיָּה נִישְׁאֵת וְנִתְחַלְלָה וּבְנִיָּה מִבְּעֵלָה הַכַּהֵן הֵם חֲלָלִים בְּזָה פִּינֹן דְהַפְּסוּל הַבְּנִים יְהִי רַק מִכְּחָה לְדוּנָה פְּחֲלָלָה לְכ"ע פֶּשֶׁרִים, פִּינֹן דְהַכְּשִׁרְנוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא לְדוּנָה פְּחֲלָלָה] אֲבָל הֵכָא דְאִין דְנִין פֶּלֶל עַל הָאֵם, דְבִלֵּא"ה הִיא גְרוּשָׁה וּפְסוּלָה לְכַהֵן, וְאִם הִיא בַת יִשְׂרָאֵל דְלִיכָא נ"מ לְעִנֵּן תְּרוּמַת בֵּית אֲבִיָּה לִיכָא נ"מ לְגַבִּי דִידָה פֶּלֶל לְדוֹן עַל חֲזָקַת הָיִתֵר, וְאוּלֵי י"ל דְדְנִין עָלֶיהָ אִם הִיא מְוַתֵּרַת לְחִזּוֹר לְבַעֲלָה דְלֹא זִינְתָה תְּחִתּוֹ וְהָי חֲזָקַת הָיִתֵר, אֲבָל עֲדִינֵן אֲנַכִּי נְבוּף, בְּזָה, אִם נִקְרָא חֲזָקָה לְדוֹן עַל אִישׁ פְּרִטִי שְׂמֹנְתֵרַת לְהַנְשֵׂא לוֹ, דְלֹא מְצִינֵנוּ רַק חֲזָקַת כְּשָׁרוֹת לְכַהֵן אוּ לְבַעֲלָה הַנְּשׂוּאָה לוֹ, אוּ לִיבְמָה דְעוֹמְדַת לִפְנֹל לְפָנָיו, אֲבָל בְּאֵינָה נְשׂוּאָיָה אֵינָה זְקוּקָה לוֹ וְאֵינָה עוֹמְדַת לְהַנְשֵׂא לָזָה דְוָקָא אֲפֶשֶׁר דְלֹא מְקַרִי חֲזָקָה, אֲכֹן בְּאַמַּת כְּפִי דְבְרֵי הַרְמַב"ם וְכַדְפְּסִקִינֵן בַּש"ע ס' ד' סכ"ט דא"א שְׁזִינְתָה וְאֲמַרָה מְנַכְרֵי נִתְעַבְרְתִי נֶאֱמַנָת לְהַכְשִׁיר הַנִּלְד אָף דְהֵתָם אִין דְנִין עָלֶיהָ דְהִיא וְנֵאִי נִתְחַלְלָה לְכַהֵן, וְהֵאֲרַכְתִּי בְּזָה בַמַּק"א] וּבְזָה הָיוּ עוֹלִים יָפָה דְבְרֵיָה דְהָאָב יְהִיָּה נֶאֱמָן לְהַכְשִׁיר לְבָנוּ דְזִינְתָה עִמָּה אַחַר הַגְּיוּשׁ: וּמ"ש אַחִי נ"י לְהוֹכִיחַ דְתוֹס' ס"ל ג"כ פְּשִׁיטַת הַרְשָׁב"א דְאָף בְּחֲזָקַת אִיסוּר מְהַנִּי הַבְּרִי וְקוּשְׁיֵיתָם רַק דְהַנִּלְד יְהִי מְמָזֵר, תוֹס' פְּתוּבוֹת פ"ה דְפָרְכַת הַש"ס וְכִי לֹא מוֹדָה הִינְנוּ דְאִם הוּדְאָה לְחוּד לֹא מְהַנִּי, גַם טַעְמָא דר"ג לֹא מְהַנִּי, וְקוּשָׁה דְמִידי אַרִי, דְדַלְמָא הוּדְאָה לְחוּד מְשׁוּם דְהָי ר"פ אֲצֵלָה, אֲבָל פִּינֹן דְהַהֲלָכָה כר"ג וְרַק לְכַתְחִילָה לֹא עֲבָדִינֵן בְּהַ עוֹבְדָא לֹא גָרַע מְסַפֵּק הַשְּׁקוּל דְמְהַנִּי בְרִי עכ"ד: אִינוּ מְסַפִּיק, דְזָהוּ הִי נִיחָא אִם הָיוּ הַתוֹס' מְפָרְשִׁים דְפָרְכַת הַש"ס דְהוּדְאָה לְחוּד וְנֵאִי מְסַפִּיק, וְע"כ פֶּל חַד וְחַד טַעְמָא בְּאַפִּי

נְפִישָׁהּ הוּא, [וּבְאֵמֶת כְּתַבְתִּי לְתַמּוּהָ עַל הַתּוֹס' אֲמַאי לֹא נִיחָא לְהוּ לְתַרְזַן דְּהִי מְלִתָּא דְּפִשְׁטָא לְהַש"ס דְּהוּדְאָה לְחוּד בְּנֻדְאֵי מְהַנִּי וְע"כ כֹּל חַד וְחַד טַעֲנָה בְּאַנְפֵי נְפִישָׁהּ הוּא,] אֲבָל מְדַכְתְּבוּ תוֹס' דָּאֵם הוּדְאָה לְחוּד לֹא מְהַנִּי מִשְׁמַע דְּהוּי סְפַק דְּאַפְשֵׁר דְּהוּדְאָה לְחוּד לֹא מְהַנִּי, א"כ אִיךָ מְדַמִּינָן סְפַק לְרוּב, וְלִזְהָ הִי' נ"ל בְּכַוְנַת תּוֹס' דְּגַם לר"י מְדִינָא מְהַנִּי הִבְרִי וְחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת, רַק מִטַּעַם יוֹחֲסִין הִחְמִירוּ וּמַש"ה ס"ל לְהַש"ס מְסַבְרָא דָּאֵם טַעֲמָא דְּהוּדְאָה לְחוּד לֹא מְהַנִּי אִף דְּהוּי רַק חֻזְמֶרֶת יוֹחֲסִין, גַּם טַעֲמָא דר"ג לֹא מְהַנִּי, אִף עַכ"ז עֲדִינָן קִשְׁיָא אִיךָ מְדַמִּין דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוּ חוּמְרָא רַק דְּלַכְתַּחֲזִילָה לֹא תַעֲבִיד לְמַלְתָּא דְּאַסּוּר מְדַרְבְּנָן מְדִינָא אִף דִּיעֲבַד, וְלִזְהָ נ"ל בְּרוּר בְּכַוְנַת הַתּוֹס', דַּס"ל לְהַש"ס דְּלַכְתַּחֲזִילָה עֲבַדְנָן לְגַמְרֵי כר' יְהוֹשֻׁעַ, וְאֵם לר"י לֹא מְהַנִּי הוּדְאָה גַם אֲנִן עֲבַדְנָן כְּוִוְתִיָּה לְכַתַּחֲזִילָה, וְנִסְתַּלַּק בְּזָה קוֹשְׁיַת אַחֵי מַעַכ"ת נ"י: מ"ש אַחֵי מַעַכ"ת לְהוֹכִיחַ עוֹד, דְּהָא בְּהֵיא דְּדַפְּנֹו נִיכָא סְפַק דְּדִיִּיקָא, וְאִף לְרַבְּנָן תַּתְּסַר מְדִינָא, וּמָה שְׁתִּירְזַן אַא"ז זַ"ל בְּסַפְרוֹ מְשַׁנַּת דרע"ק דְּבַעֲדִים ג"כ דִּיִּיקָא, הָא הָתָם אַקְרָא קְאֵי, וְלִדִּין דְּאוּרִיִּיקָא לִיכָא דִּיִּיקָא בְּעֵדִים עַכ"ד: גַּם בְּדַבְרֵיהּ אִינוּ מִינְשָׁב, דַּעַכ"פ מַכַּח קוֹשְׁיַת תּוֹס' וּמַכַּח פִּירוּשָׁה דִּיהִי' הַגּוֹלֵד מְזוּר מוֹכַח סְבַרְתַּ תִּירוּצִים דְּדִיִּיקָא מְגַרַע לְחֻזְקַת א"א, א"כ מְמִילָא פִי הִיכִי דְּלַרְמַב"י מְדְאוּרִיִּיקָא אֲסוּרָה הִיכִי דְּלִיכָא חֻזְקַת הִיטַר בְּבָאוּ עֵדִים וְאַח"כ נִישְׁאֵת, וְלֹא מְהַנִּי הִבְרִי דִּינְדָה מְשׁוּם חֻזְקַת אִסּוּר, וְכִינּוֹן דְּרַמְב"י בְּנֻדְאֵי סְבַר כֵּן מְהִיכֵן פְּסִיקָא לְהַש"ס דְּלְרַבְּנָן מְהַנִּי הִבְרִי נֶגֶד חֻזְקַת אִסּוּר, כִּינּוֹן דְּרַמְב"י בְּנֻדְאֵי לֹא ס"ל כֵּן: גַּם מָה שְׁתַּמָּה אַחֵי עַל הַפ"י דְּדִיִּיקָא מְסוּגִיָּא דִּיבְמוֹת דְּלַרְמַב"י תַּצָּא מְדְאוּרִיִּיקָא, א"כ תַּקְשִׁי דְּגַם לְרַבְּנָן לִיְתַסַּר, דְּבִדְנָא דְּאוּרִיִּיקָא לִיכָא דִּיִּיקָא, אַע"כ דְּהַקְרָא אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא וְסוּגִי' דִּיבְמוֹת אֲזֵלָא רַק לְדִינָא לְכַתַּר תַּקְנַת חז"ל: מְלַבֵּד דְּלִפִּי דְּרַכּוּ דַּהַפ"י בְּלֹא"ה נִסְתַּלַּק קוֹשְׁי' אַא"ז הַגְּאוּן זַ"ל כִּינּוֹן דַּס"ל דְּנִישְׁאֵת תַּחֲזִילָה הוּי חֻזְקַת הִיטַר, גַּם י"ל עַל קוֹשְׁיַתְהּ עַל הַנִּי אֲרִיּוֹת הַפ"י וְאַא"ז זַ"ל דְּתַרְנוּיָהּ אִיתְנָהּ, דְּנֻדְאֵי הַדְרָשָׁא הִיא דְּרָשָׁא גְמוּרָה רַק דְּלֹא נִיחָא לְהַש"ס לומר דְּהִבְרִיִּיקָא נֶקַט מְלִתָּא דְּלֹא קְאֵי כֵּן הִדִּין לְכַתַּר תַּקְחוּז"ל, אִוְלָם מָה דְּהַקְשָׁה זְקַנְיָנוּ הַגְּאוּן זַ"ל, דְּלְרַבְּנָן לַמ"ל קְרָא דּוּקְדָּשְׁתּוֹ וְהַאֲרִיךְ בְּזָה, דְּהַנְּה רַבְּנָן ס"ל דְּלִיכָא דִּיִּיקָא בְּעֵדִים, בְּזָה נְכוּנִים דְּבְרֵי אַחֵי, דְּבִלֹא"ה לְדִינָא דְּאוּרִיִּיקָא לִיכָא דִּיִּיקָא: וּבְהֵיא עֲנִינָא נְתַקְשִׁיתִי בְּמָה דְּמַשְׁנֵי הַש"ס בִּיבְמוֹת בְּבָאוּ עֵדִים וְאַח"כ נִישְׁאֵת וְרַמְב"י הִיא, דַּא"כ מַאי אַרִי' כְּהוּ, בִּישְׁרָאֵל נְמִי הָא הוּי סְפַק אִסּוּר זִנְיָה לְהַבּוֹעַל, בְּשֻׁלְמָא לְמָה דְּמוֹקְמִינָן מַעֲיַקְרָא בְּנִישְׁאֵת וְאַח"כ בָּאוּ עֵדִים נִיחָא, דְּבַבְעֵלָה יִשְׂרָאֵל מְוַתַּרַת דָּאִף אִם מַת עֲתָה מְוַתַּרַת לוֹ כִּינּוֹן דְּנִישְׁאֵת לוֹ בְּהִיתַר עַפ"י ב' עֵדִים הוּי פְּאֻנוּסָה, [וְהִינּוּ כר"ש דְּבְנִישְׁאֵת שְׁלֹא בְרָשׁוֹת ב"ד לֹא דְנוּ חֲכָמִים לְקוֹנוּסָה לְדוּנָה כְּאֵלוּ זִנְיָתָה בְּרָצוֹן, אוּ דְגַם כְּרַבְּנָן דְּנֶקַט בְּכַהֵן, דְּבִישְׁרָאֵל מְדְאוּרִיִּיקָא מְוַתַּרַת לוֹ דְּהוּי פְּאֻנוּסָה, וּבְאֵמֶת לְאַחַר תַּקְנַת חז"ל גַּם בִּישְׁרָאֵל אֲסוּרָה, גַּם י"ל כִּינּוֹן דַּעַכ"פ מְוַתַּרַת מְדְאוּרִי' וְאַסּוּרָה רַק מְקַנְס לֹא הִחְמִירוּ הִיכִי דְּאִיכָא סְפִיקָא דְּתַרִי וְתַרִי] וְאִף לְהַסּוּבְרִים דְּלְתִירוּצָא ב' דְּתוֹס' כְּתוּבוֹת (דָּף ט') ד"ה וַאֲב"א גַּט כְּרִיתוֹת מְחֻלַּק בְּדִין עִם הַתִּירוּץ הָרֵאשׁוֹן, וְס"ל דְּגַם בְּאֻנוּסָה אֲסוּרָה לְהַבּוֹעַל, מ"מ הִינּוּ הִיכִי דְּלַגְבֵי הַבּוֹעַל הוּא רָצוֹן כַּמ"ש הַב"ש (ס' י"א סק"ג) וְהִכִּי דְּגַם הוּא נִשְׁאָה בְּהִיתַר וּמְקַרִי אֻנוּסָה גַם בְּדִידְיָה שְׁרִיא לִיה וְאִף דְּמִיָּרִי בְּנִישְׁאֵת לְאַחַד מַעֲיַדְיָה, וַאֲכִי לְפִי עֵדוֹת הַכַּת ב' דְּלֹא מַת אֲזִי וְהוּא שְׁיַקַּר בְּעֵדוֹתוֹ הִנְה הוּא מְזִיד, י"ל דַּמ"מ בִּישְׁרָאֵל מְשַׁכַּחַת בְּהִיתַר בְּלִי נִישְׁאֵת לְאַחַד מַעֲיַדְיָה, אֲבָל בְּכַהֵן בְּכָל עַנְיָן תַּצָּא,

גם בישראל משפחת ביהעידו ג' עדים שמת ונישאת לאחד מעידיה, דבזה אף ששיקר בדבריו והוא לא ידע מזה דמת, מ"מ נשואים יש לו בהיתר, דסמך על אינה ב' עדים דמעידים שמת, [אבל בב' עדים ונישאת לאחד מהם י"ל אף לפי תקנת חז"ל להתייר בעדות ע"א שמת בעלה, מ"מ אין לדון כה"ג, דאף לפי פת הב' מקרי הוא אונס, אף דשיקר בעדותו והוא לא ידע, מ"מ נשאה בהיתר עפ"י עדות עד השני, די"ל דהכא דהיא חשבה דיש ב' עדים לא דייקא כ"כ דליכא חומר וממילא אין לה היתר רק מפח ב"ע, וכיון דידע בנפשו דמשקר וליכא רק ע"א נשאה באיסור פיון דהיא לא דייקא אנדא ההיתר דע"א, וראיה לזה מתוס' פתובות ד"ה דניסת לאחד מעידיה והא דתנו הרגנוהו וכו', ולכאורה תמוה, איך הי' ס"ד דתוס' לפרש הרגנוהו דשנים אומרים פו, הא לו יהא דגם בב' אמרינו עיניו נתן בה מ"מ דל עדותו מהכא ותשתרי ע"י עדות השני אע"כ פנ"ל היכי דיש ב' עדים המעידים ההיתר רק מפח ב' עדים, פיון דהיא סבורה שיש לה ב' עדים ולא דייקא, וכיון דאנו חיישינו דעיניו נתן בה ליכא רק ע"א, אמנם י"ל דההיא דהרגנוהו הי' אפשר לומר דאתי כר"ש, דבב' עדים ליכא חומר ולא דייקא, אבל למה דקיימא לו כתיב דאף בב' עדים איכא חומר יש לומר דדייקא ונשאה בהיתר על ידי עדות עד השני, אבל עכ"פ לפי אוקימתא דמייירי בב"ע ואחר כך נישאת יגדל התמיה, הא גם לישראל אסורה מספק סוטה להבועל, ואולי יש לומר דמייירי בבאו עדים דמת וניסת לישראל ואח"כ באו פת ב' ואמרו דלא מת אז אלא עתה דמוותרת לבעלה דהוי פאונס וכנ"ל, ואח"כ מת בעלה הב' וניסת לכהן דתצא מטעם ספק חללה דשמא פשניסת לבעלה הב' הי' בעלה הראשון חי ונתחללה, ומה דאמרינו בבאו עדים ואח"כ ניסת היינו אח"כ ניסת לבעלה זה הפהו, ולפ"ז יהי' הוכחה ברורה לדעת הסוברים דהעיקר כפי משמעות סוגיא דב"ב דטעמא דרמב"י משום זילותא דב"ד והיינו דמדינא גם בב"ע ואח"כ ניסת מותרת אלא דהחמירו, ובניסת תחילה אוקמי אדינא משום זילותא וקרא דוקשרתם דנקט הכרייתא היינו בדרך אסמכתא, א"כ שפיר י"ל פנ"ל, דמייירי בנישאת לישראל ואח"כ באו עדים ואמרו דמת עתה ומת הישראל וניסת לכהן דלגבי פהו זה הוי באו עדים תחילה, דהא צריכים לחזור מהוראתן לאסרה על פהו אחר שאינו מהעדים אוקרים אותה ג"כ לאחד מעידיה ואף אם אפשר דבעלמא בתרי ותרי ונישאת ואח"כ באו עדים ואח"כ מת וניסת לעד הב' מהכת שאמרו מת דלא תצא, פיון דבשעה שבאו עדים השניים והיתה תחת בעלה לאחד מעידיה לא היו צריכים לחזור מהוראתם ונתקיים הוראתם להתיר, מ"מ י"ל שאני התם דבשעה שפסקו הב' דשתשב תחת בעלה הב' הוי הוראה שמאמינים לעדים שאומרים מת להתירה לא מעידיה, אבל בנ"ד דהכת הב' אמרו מת עתה, דבזה דבמה שהותרה לישוב תחת הב' לא הוי הוראה דגם לפי פת ב' מותרת דהוי פאנוסה, ולגבי ההוראה ראשונה שהתירו להנשא להב' הוי עתה רק כמו התירוה להנשא פיון דעתה צריכים לחזור על שאר פהנים דתצא, אבל אם נימא פשיטת הפ"י דרמב"י מדינא קאמר דוקדשתו הוי לימוד גמור דבבאו עדים תחילה הוי חזקת א"א ומדינא תצא, א"כ א"א לומר בניסת תחילה לישראל קודם שבאו הכת הב' דא"כ אנדא חזקת איסור והוא בכלל נישאת ואח"כ באו עדים ונצטרף לומר בפשוטו דבאו עדים ואח"כ נישאת היינו דלא ניסת כלל עד שבאו עדים ואמרו לא מת, ואחר שניסת לכהן באו עדים ואמרו מת עתה, א"כ הדרא הקושיא לדוכתי' דבכה"ג אף בישראל תצא משום ספק זונה, וצע"ג:

תשובה קיב להרב ר' אפרים סג"ל אב"ד דק"ק קויל: מ"ש לתמוה בדברי קצות החושן
סי' של"ו במה שכתב ליישב קושיות בנו, דלר"ב דס"ל דהבטה בהפקר לכ"ע קנה, איך
יתרץ הברייתא דשומעים לו, ולשיטת רש"י דמשמע דאפילו בלא מעשה ב"ד קנה,
דמשמע ברש"י דהבטה דקונה היינו בנשטר על ידו, וכיון דמה דזוכה במציאה לחבירו
הוא מדין שליחות, ובענין שמירה בעלמא דלית ביה מעשה ל"ש שליחות ועל זה הקשה
מעכ"ת נ"י הא הסוגיא קאי מדין פועל דידו כנד בעה"ב ול"צ לזה ענין שליחות: לענ"ד
לק"מ דהא בפ"ק דמציאה (דף י"א) מבואר דר"נ ס"ל דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה
חבירו כיון דחב לאחרים, ור"ב הקשה לו מההיא ברייתא דפועל דמציאתו לבעה"ב,
ור"נ שני ליה דשאני פועל דידו כנד בעה"ב, דאף דיכול לחזור כל כמה דלא הדר ידו
כנד בעה"ב עיי"ש, לפ"ז מ"ש רש"י בסוגיין בסוף בב"מ איתבי' ר"ב לא ר"נ למימרא
דפועל לאו בכלל מגביה מציאה היינו דפריה לר"נ אף דלדידה דמגביה מציאה לא קנה,
מפל מקום ע"כ ס"ל לדידה דפועל עדיף וכדמשני ליה ר"נ בעצמו, ולזה חזר ר"נ ואמר
לא קשיא פאן בהגבה פאן בהבטה, דהבטה בהפקר תנאי, אבל ר"ב לנפשיה דפריה ליה
בפ"ק מההיא דפועל להוכיח דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, הרי לא ס"ל דפועל
עדיף כיון דאין גופו קנוי אין ידו כנד בעה"ב, א"כ גם בפועל הוא רק מדין שליחות כמו
בכל מגביה מציאה לחבירו, ועולים יפה דברי קצות החושן, ובה נתיישב לי דברי
רש"י בפ"ק דכתב אההיא דהוי תופס לבע"ח מאחר שלא עשאו שליח, ובתוס' שם הקשו
מההיא דהכותב גבי עובדא דנימר בר חשו, ועיין בפ"ק דמתרץ דכוננת רש"י בעשאו
שליח בשטר דהוי פועל, דידו כנד בעה"ב, והוא דחוק פמוכן, גם מה הפירוש בין בשטר
בין בחנם כל שמקבל עליו השליחות לעשות פו, יהי בפועל וכי השטר דוקא גורם שיהיה
נקרא פועל, והלא גם בשטר כמה נקנה, והא אין משלם אלא לבסוף וגם יכול לחזור
ואם אמרינן כל כמה דלא חזר וכתב ידו כנד בעה"ב גם במתחייב עצמו בחנם לעשות
שליחות נימא פו, ולזה נראה לענ"ד דבאמת גם בחנם הוי פועל, היינו דרש"י דכתב שם
פן על ר"נ ולדידה דס"ל דכל מציאה הוי חב לאחרים, וההיא ברייתא דפועל הטעם דיד
פועל כנד בעה"ב מש"ה גם בתופס לבע"ח אם עשאו שליח דהוי פועל מהני תפיסתו,
אבל לדינא יש לומר דקיי"ל כר"ב דהוכיח מההיא דפועל דהמגביה מציאה לחבירו קנה
חבירו, ולא ס"ל לחלק דפועל שאני, והטעם דכל מגביה מציאה דקנה חבירו, היינו דלא
מקרי תופס לבע"ח משום מגו דאי בעי זכי לנפשיה, ממילא בתופס לבע"ח דל"ק גם ע"י
פועל לא מהני, וממילא עשאו שליח לא מהני, והסוגיא דכתובות לפי ההלכה דבאמת לא
מהני עשאו שליח, ורש"י דכתב פן על ר"נ, דלדידה עשאו שליח מהני ונכון בעזה"י:
ובה מיושב מה דתמה באו"ת על המרדכי דמסתפק בתופס לבע"ח ע"י פועל אי מהני,
והא להדיא מסקינן דשאני פועל דידו כנד בע"ב ולפי ה"ל ניחא, נהי דר"נ ס"ל פו, מ"מ
ר"ב דפריה מפועל לא ס"ל דפועל ידו כנד בעל הבית, וא"כ י"ל למה דפסקינן המגביה
מציאה לחבירו קנה חבירו, ממילא הברייתא דפועל כפשיטתה, ולא אמרינן דפועל שאני,
וי"ל דתופס לבע"ח אפילו ע"י פועל לא מהני: תו הקשה לי מעכ"ת בדברי מהרש"ל
פ"ק דבב"מ בסוגיא דשיירות מצויות, על תוס' ד"ה ואפילו לזמן מרובה, דא"כ ממילא
גם בקושיות עכ"פ לדינא דקיי"ל זיל חוש ליה, הא דקתני בברייתא דיחזיר היינו בתורת
גירושין, א"כ מה זה שהוסיפו בתירוץ ויחזיר לאשה היינו בעדים, דנראה פאלו בא

לחדש דלא נידון מלשון יחזיר דמהימנין ליה ונותנו לאשה בדרך חזרה פהודאתו של בעל, והא זהו נ"ל גם בקושיותם: גם אנתנו עמדנו בזה בעזה"י, וכיותר דבלא"ה יקשה בפשוטו על תוס' הנ"ל דאם הנה ס"ל בתחילה דייחזיר היינו חזרה בעלמא, א"כ ממילא מפני שהכא דמאמינים ליה שפבר גירש, וממילא יקשה דמאי פרכינן דמה בכך דתיישינן דנפל מאחר, הא פיון דמאמינים ליה שגירש מחזירים לה לראיה: והנלענ"ד די"ל דבלאו סוגיא דב"ב י"ל דגרשתי א"נ דלא מקרי ביזו, דדלמא חייס אפשיטא דספרא, ומ"מ הא דקתני יחזיר י"ל דלחזרה בעלמא דהכא מאמינים ליה להבעל דגירשה דביזו לומר שיתנו לה הגט עתה בתורת גירושין, ול"צ לפשיטא דספרי, וממילא ניחא פרכת הש"ס דאף אלו אמר תנו לא יתנו דניחוש ליב"ש אחר, וא"כ ממילא לא נאמן שגירש פבר להחזיר לה הגט לראיה פיון דאין ביזו לומר תנו, לזה הוכרחו להקשות רק מסוגיא דב"ב, דבאמת נאמן לומר גרשתי ולא אמרינן דחייס אפשיטי דספרי, ולפ"ז יש ליישב ג"כ בזה דברי המהרש"ל דלמ"ד חוש ליה היינו מפח ריעותא דלא מצא קלא דגירשה ובצירוף דלא הוי ביזו לגמרי דדלמא חייס אפשיטי דספרא, אבל הכא שפיר י"ל דייחזיר לראיה בעלמא דמהימנין ליה דגירשה פיון דהוא ביזו לגמרי לומר תנו לה גט זה בתורת גירושין וק"ל: עוד הקשה לי מעכ"ת הרב בדברי תוס' גיטין (דף כ"ח ע"א) ד"ה מצאו וכו' אבל מה שאמר דאבדה בדלוסקינא לא הוי סימן, הא בתחילה כתבו תוס' התם מיירי שנותן סימן בחפיסה או בדלוסקימא, מבואר דגם בחפיסה מה שאומר דאבד בחפיסה לא הוי סי' ואמאי נקטו תוס' אח"כ דאומר בדלוסקימא לא הוי סי' ושיירו חפיסה, וגם הא הראי' שיהביאו דדרך להניח שטרות בדלוסקימא זהו ל"ש בחפיסה, ונהרי מתחלה כתבו תוס' דגם בחפיסה לא מהני, מה שאומר דאבדה בחפיסה: בפשוטו לק"מ, דכוננת תוס' כף הוא, דמתני' דמצא בחפיסה או בדלוסקימא מיירי בנתן סי' בחפיסה עצמו, ובאו תוס' אח"כ לדון דלא תימא דזה דחוק לומר דמיירי בנתן סי' פיון דסתמא קתני מצא בחפיסה משמע דזהו עצמו הוי סי' במה דאמר דאבד בחפיסה, לזה כתבו דהא עכ"פ בדלוסקימא לא הוי זה סי' דהא דרך להניח שטרות בדלוסקימא וא"כ ההכרח דמצא בדלוסקימא מיירי דוקא דנותן סי' בדלוסקימא, א"כ שפיר אפשר לומר דגם בחפיסה מיירי שנותן סי' בחפיסה עצמו זהו פשוט, אולם אי קשיא הא קשיא לי דהא דברי תוס' סוכבים דמה דקתני במתני' דגיטין אם מפירו דהיינו דמפיר החפיסה והדלוסקימא ומדלא חיישינן לשאלה, ע"כ דמיירי שידע שאבד הגט בחפיסה, וע"ז הקשו דלמ"ל מפירו הא זהו עצמו הוי סי' כדקתני במתני' דבב"מ דמצא בחפיסה או בדלוסקימא ותירצו דמיירי באמת התם בנותן סי' בחפיסה ובדלוסקימא ובזה ק"ל דמנ"ל להתוס' דגם בחפיסה לא מהני סי' במה שאבדו בחפיסה דלמא מצא בחפיסה באמת מהני אף בלא נתן סי' בחפיסה [אלא דבדלוסקימא בעי' סי' בדלוסקימא פיון דדרך להניח שטרות בדלוסקימא] ובמתני' דגיטין דקתני אם מפירו קאי אדלוסקימא והכי קתני מצא בחפיסה או בדלוסקימא אם מפירו דהיינו שפיר הדלוסקימא והנה מרנוח יותר דמדקתני מפירו בלשון יחיד, וגם חפיסה הוא לשון נקיבה ומפירו לשון זכר, הוא דחוק דקאי גם על החפיסה כמ"ש תוס' בקמות (דף קכ"ב ע"ב) ונדחקו דנקט לשון זכר משום דלוסקימא, וא"כ מה הכריחו לזה באמת לתוס' דלמא באמת קאי אדלוסקימא, בזה בעי שפירו, ומתני' מילי מילי קתני, מצא בחפיסה זהו לחודא מהני או בדלוסקימא אם מפירו להדלוסקימא, וצ"ע, ויש לדחוק

קצת דס"ל דבמתני' דבב"מ מצא בתפיסה או בדלוסקמא, משמע דתפיסה דומיא דדלושקמא פי היכי דבדלוסקמא מיירי ע"כ בנותן סי' בדלוסקימוא ה"נ בתפיסה מיירי כה"ג: ובעסקי בהיה עניינא ראיתי בספר יד אליהו למהר"א זאליפאפע מניסד על פל תיקון עולם שזנפר ברמב"ם ובסופו כל חדושים והאריה בחידושיו בדברי הרא"ש פ"ב דבב"מ סי' י"ד בפסקא הוא אומר סימני הגט ול"א הכא פיון דאיכא גיטא מעינה פיון דסימנים מסייעים לה וכו', ולפניו היה הגירסא דסימנים מסייעים ליה, ודן לומר דמה דכתב בב"י וסימנים מסייעים לה, הוא ט"ס, וצ"ל ליה, דהא אדרבא ע"י דסימנים מסייעים לה יכולה להעזי יותר אעפ"י דהגירסא מסייע ליה, והיינו דאף דבעלמא היכא דאיכא גיטא מעינה הכא פיון דסימנים מסייעים ליה להפעל אינו יכול להעזי עיי"ש: ובמחכ"ת אינו דא"כ למ"ל דהיא אומרת סימני הגט אף באינה אומרת סי' תהיה נאמנת בחזקה דאינה מעינה ע"י שהיא אומר סי' דהא באמת סימנים דידיה בגט אין ראיה שהיא אומרת שקר, דהא ידוע לו טיב הגט שהיה בידו מקודם, אלא פיון דקצת מורה שהיא שלו שהיא חושבת שהסימנים דיליה הוא בירור שהגט שלו א"י להעזי, וכמ"ש הרב שם, וא"כ בהיה אינה נותנת סי' כ"ל החזקה דאינה מעינה ביותר ואלים טובא ולהדרי' לה, א"ו העיקר הגירסא מסייעים לה דבאמת כל דאיכא גיטא ליכא כ"כ חזקה אלא דמ"מ פיון דאיכא סימנים דסייעים לה ויש ב' הוכחות שהגט שלה ה"א דיש קצת חזקה דאינה מעינה וגם הסי' מש"ה מחזירין לה, והוא ברור: והנה לכאורה יש לעיין דאמאי כתב הרא"ש דנדאי להחזירו לבעל לגרש בההוא דבעי סי' מובהק וכו' הא מ"מ הוי תרתי למעליותא, הא' חזקה דאינה מעינה, והב' סי' שלו דאינה של יב"ש אחר ומתגרשת בגט זה, וחשבת לומר דכוננת הרא"ש להחזירו לבעל היינו במתני' דנמלה דדייקינו דאמר תנו נותנין, וכן בכרייתא אם הבעל מודה דמוקמי' בסי' בזה במתני' דגם היא אינה בפניו לומר להבעל גירשתני, ובכרייתא דמודה פיון דגם הוא אומר שגירשה ליכא חזקה כ"ל בזה בעיניו סי' מובהק, אבל באומרת גירשתני והוא מכחישא בזה אם רוצה לגרש בגט זה עכשיו מהני סי' אמצעי להוציא מחשש ב' יב"ש, אבל לפ"ז יקשה במ"ש הרא"ש אט"כ גבי הוא אומר בתפיסה דינתן לו לאו להתגרש בה, היינו היכא דצריכים לסי' דידיה במקום שיש חשש יב"ש אחר], והא בכה"ג דמכחישים הבעל והאשה מהדרינו ליה לגרש אותה, פיון דמסייע חזקה דאינה מעינה, ולזה נראה דהחילוק כד דדוקא בהיה נותנת סי' דהחזקה דאינה מעינה וסימנים דינה מסייעים להדדי, דשניהם מורים דנתגרשה בגט זה אבל בהא אינה נותנת סימנים רק דהוא אומר דבתפיסה, דיהא מוכח מפח זה דהוא אינו מיב"ש אחר, בזה אין החזקה וסימנים מסייעים להדדי דהחזקה מורה דנתגרשה, והסי' דידיה אינו מורה רק לגרש אותה בגט זה, מש"ה פיון דאינם מחזיקים להדדי על ענין אחד א"י לגרש בה דחיישינו ליב"ש אחר, ול"א דע"י שנותן לה גט זה עתה לגירושין יש לה ב' ראיות דמגורשת החזקה וסימנים פיון דלא מסייעים להדדי על ענין אחד ודו"ק: ובדרי' עיוני בחידושיו של הרב הנ"ל ראיתי שהביא קושא בשם חכם אחד אהא דפרכינו דלמ"ל קרא לפסול טריפה לגבוה גילף בק"ו דמה בע"מ שמוותר להדיוט פסול לגבוה טריפה שאסורה להדיוט לכ"ש, והא הוי תחילתו להחמיר וסופו להקל, דבאם לא ימצא בהמה אחרת יהי יושב ובטל, כהיה דפסחים גבי בעור חמץ, ובסופה גבי לסוף בד' מינים והאריה בזה למאד בישוב קושא זו, ולענ"ד במחילה

מפּבוּדָם אִין הַתְּחִלָּה לְזֶה, דְּפִסְחִים דְּקוֹלָא וְחוּמְרָא בְּגַבְרָא בְּחִיּוּבוֹ אָמְרִינּוּ פֶּה דְדַלְמָא בְּחִמְזִין פִּינּוּ דְאִיכָא בַל יִרְאֶה הַקְפִּידָה הַתּוֹרָה שְׁלֵא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבָטֵל, וְרַק בְּנוֹתֵר דְּאִינוּ חִמְרִין כ"כ הוּא דְבִשְׁרִיפָה וְלֹא חִיּוּשִׁינּוּ דְלַפְעָמִים יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבָטֵל, וְכֵן בְּסוּפָה אָמְרִינּוּ דְאִדְרָבָא מִצַּד חוּמְרָתוֹ דְנוֹהֵג גַּם בְּלִילָה הַקְפִּידָה הַתּוֹרָה דְלֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבָטֵל מִמְצָנָה זוּ, אָבֵל הֵכָא גַבֵּי קֶרְבּוֹ דְבִקּוּלָא וְחוּמְרָא בְּעִצְמוֹת הַבְּהֵמָה לְהַקְרִיבָה ל"ס פּוּ, וְשִׁפִּיר דְנִין בְּק"ו מַה בַּע"מ דְמוֹתֵר לְהַדְיוּט אַפ"ה פְּסוּלוֹ לְגַבּוּהַ וְאִם לֹא מִשְׁפַּחַת אַחֲרֵת יִבְטֵל מִקְרָבּוֹ וְלֹא יִקְרִיב אֶת זֹאת מִחֲמַת הַפְּסוּל שְׂבוּ, מַכ"ש טְרִיפָה דְפְסוּלוֹ בְּיוֹתֵר דְאָסוּר אֲפִילוּ לְהַדְיוּט, מַכ"ש דְלֹא יִקְרִיבּוּ אִם יִצְטָרֵף לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּבָטֵל מִהַקְרִיבָה א"ש לֹמֵר דְהִיא הַנּוֹתְנָת דְמִחֲמַת דְחִמְרִין יוֹתֵר לֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבָטֵל, דְהִיא הַחוּמְרָא הוּא בְּפְסוּלוֹ דְהַקְרִיבּוֹ, וְכִינּוּ דְפְסוּל זּוּטְרָא מְעַכֵּב הַקְרִיבָה וּל"ח לְיוֹשֵׁב וּבָטֵל, מַכ"ש פְּסוּלוֹ בְּיוֹתֵר דְלַעֲכָב הַקְרִיבָה אִם בְּמִקּוּם חֲשֵׁשׁ יוֹשֵׁב וּבָטֵל, וְהוּא נִכּוֹן מְאֹד בַּעֲזָה"י: תְּשׁוּבָה קִיג לְיַדִּידֵי הַרְבֵּי ר' שְׁמַעוֹן אַב"ד דְק"מ אוּבְעֶרְזִיפָק.

מ"ש רומפ"כ בְּטוּרֵי חוּה"מ (ס"י ק"ל) דְאִמְרֵי חִיּוּשִׁינּוּ לְנִפְיָה דְמ"ש מְשֻׁטֵר לְמ"ד דְנִקְנִית בְּמִסְיָה דַא"צ לְהַבִּיא רְאִיָה דְהָא ה"נ הָוִי פֶּחַ הַשְּׁטֵר כְּמ"ש הַרְמַב"ם דְגוּבָה מְשֻׁעֲבָדִי, וְלִהַר"י הָוִי שְׁטֵר לְגַבֵּי בַנ"ח, אִינוּ נִרְאֶה דְזֶה הַפֶּל בְּכַתֵּב לוֹ הַתְּקַבְּלָתִי וְנִתְּנוּ לוֹ זְכוּתוֹ, הָא לֹא"ה אִם שִׁשְׁט"ח יוֹצֵא מִתַּחַת יַד הָעֶרֶב, הָוִי רַק פְּמִלְוָה ע"פ כְּמ"ש הַב"י בְּשֵׁם הַר"ן, וְהָרִי הַטּוֹר שְׁפַתֵּי דְכָל זְמַן שְׁאִין לוֹ עֵדִים דְיִכּוּל לֹמֵר נָפֵל אוּ פְקִדוֹןִי דְכָתֵב ג"כ אוּ יִכּוּל לֹמֵר פְּרַעַתִּיהָ פִּי אִין הַשְּׁט"ח שְׁפִידוֹ רְאִיָה פְּמִלְוָה בְּשֻׁטֵר, הָרִי דַס"ל דִּי"ל פְּרַעַתִּיהָ, דְהַשְּׁטֵר שְׁפִידוֹ לֹא הָוִי פְּמִלְוָה בְּשֻׁטֵר, אִי דַס"ל דְלִהַרְשָׁב"ם אִינְרֵי דְנִקְא בְּכַתֵּב הַתְּקַבְּלָתִי, אִי דַס"ל לְנִפְשִׁיָה דְלֹא פְהַרְשָׁב"ם בְּלֹא פְתֵב הַתְּקַבְּלָתִי כְּמ"ש הַב"ח, וְהִינּוּ דַס"ל דְנִקְאָן לֹמֵר פְּרַעַתִּיהָ, א"כ אִין הַשְּׁטֵר שְׁפִידוֹ שֵׁם שְׁטֵר וְהָוִי רַק לְרְאִיָה שְׁפַרְעֵי לְהַמְלִיָּה, מַש"ה נִקְאָן לֹמֵר דְנָפֵל, פִּינּוּ דְאִין לוֹ עֲנִין קִנְיָן בְּמָה שְׁפִידוֹ, וְעִי' בַּסַּמ"ע דְהוֹכִיחַ בְּדַעַת הַטּוֹר דְבַעֲדִים עַל הַפְּרַעוֹן שֶׁל הָעֶרֶב לְמִלְוָה הָוִי פְּכַתֵּב הַתְּקַבְּלָתִי, וְנִתְּנוּ לוֹ חֲכָמִים זִכְוִי לְהָעֶרֶב בְּשֻׁטֵר זֶה, אָבֵל עַכ"פ בְּלִיכָא עֵדִים לֹא הָעֲמִידוּ הַשְּׁטֵר בְּרִשׁוֹתוֹ דְהָעֶרֶב וְאִינוּ בַּעֲהַש"ט פֶּלֶל וְיִכּוּל לֹמֵר פְּרַעַתִּיהָ, מַש"ה נִקְאָן נְמִי לֹמֵר נָפֵל: בַּב"ק (דף ע"ו ע"ב) תוּס' ד"ה פֶּל הַעוֹמֵד לְזִרוּק, וּמְפָרֵשׁ ר"ת דַר"א לִית לֵיהָ פֶּל הַעוֹמֵד לְזִרוּק וְכו' וְלִית לֵיהָ פֶּל הַעוֹמֵד לְפָדוּת פְּדוּי דְמִי, תְּמוּדָה לִי, דַא"כ דַר"א ס"ל דְלִית לֵיהָ לַר"ש לֹא פֶּל הַעוֹמֵד לְזִרוּק וְלֹא הַעוֹמֵד לְפָדוּת, א"כ מַה יַעֲנֶה ר"א עַל ר"ש דְהֵכָא דְקִדְשִׁים שְׁחִיב בְּאַחֲרִיּוֹתָן חִיב בַד' וְה', הָא הָוִי שְׁחִיטָה שַׁא"ר, וְאַף דְתוּס' לְעִיל ד"ה וְהִלֵּא זְרִיקָה וְכו' פְּתִיבוּ דְפָרְכַת הַש"ס רַק עַל אוּקִימָתָא דְנִשְׁפָּף דְמוּ, אָבֵל לְמֵאן דְמוּקִי בְּזִרְק וְשֵׁלֵא לְשִׁמוּ לֹא פְרִיָה, דְהֵא בְּאַמַת זִרְק לְבַסוּף וְהָוִי שְׁחִיטָה רְאוּיָה, הָא זֶהוּ לְפִי הַמְּסַקְנָא דְחֻלְיִין, אָבֵל ר"א הָא קְאָמֵר פִּינּוּ דְקָמָא לֹא הָוִי שְׁחִיטָה רְאוּיָה, אִם דְהֵתָם מְיִירֵי בְּזִרְק, ס"ל לַר"א פִּינּוּ דְבַעֲיָדָנָא דְשַׁחַט לֹא הוֹתֵרָה מְקַרֵי שְׁחִיטָה שַׁא"ר, א"כ לִיכָא שׁוּם תְּיָרוּץ עַל ר"ש דְהֵכָא, וְכֵן קִשָּׁה לְתִירוּצָם הַשְּׁלִישִׁי דַר"א ס"ל דְאַף דְכְזוּק דְמִי, מ"מ פִּינּוּ דְהֵתֵרָתֵר רַק מִפְּחַ דְהָוִי בְּזִרוּק, אָבֵל שְׁחִיטָה לְחוּדִיָה לֹא הִית' מִתִּיר מְקַרֵי אִינוּ רְאוּיָה, א"כ מְמִילָא זֶהוּ שְׁחִיָה גַם כֵּן לְעֲנִין הַעוֹמֵד לְפָדוּת, אִם דְהָוִי פְּדוּי מ"מ פִּינּוּ דְהוֹתֵר רַק מִפְּחַ דְהָוִי פְּדוּי הַתְּיָתֵר מִפְּחַ הַפְּדוּיָן, מְקַרֵי שְׁחִיטָה שַׁא"ר, א"כ קִשָּׁה מִדַר"ש דְהֵכָא, וְלְתִירוּצָם הַשְּׁנִיָה נִחָא דְבְּזִרִיקָה ס"ל לַר"א דְלֹא מְהַנִּי עוֹמֵד לְזִרוּק, דַּמ"מ קוֹדֵם שְׁנִתְקַבֵּל בְּכִלִּי לֹא הִי' רְאוּיָה,

ל"ש בפדיה דמיך ראוי לפדות, א"כ י"ל דר"א מוקי לדר"ש דהקא בבעלי מומין, אבל לתירוץ הא' והג' קשה וצ"ע: גם מדברי תוס' חולין (נף פ') ד"ה דכמה דלא זרק וכו' לא זכיתי להבין דבריהם, דתחילה פתב ואעפ"י דלר"ש פל העומד לזרוק היינו זוקא אחר שנתקבל וכו' והיינו פתירוץם האמצעי דכאן, ועוד פיון דע"י שחיטה גרידא וכו', והיינו פתירוץם הג' פאן, ואח"כ פתבו וא"ת דבמרבא משמע וכו', ור"א גופא אית ליה פל העומד וכו', והיינו דהוי סתירה דהא ר"א אית ליה ג"כ פל העומד, ואפ"ה ס"ל בחולין דמקרי שא"ר, ובב"ק משמע דמשום דכל העומד לזרוק מקרי ראוי, וקשה לי הא אין התחלה לקושיא זו לב' התירוץים שכתבו תוס' מקודם, דהא במסקנא דחולין פליג בזה היסוד עם ר"א דר"א ס"ל אף אם באמת זרק לבסוף מ"מ מקרי א"ר, פיון דבעידן שחיטה לא הותר מקרי א"ר, ולמסקנא מקרי ראוי בזרק לבסוף אף בלא טעמא דעומד לזרוק, דהא בשחט השני א"ע לזרוק דהוי מחוסר זמן, ואפ"ה בזרק לבסוף מקרי ראוי אלא דאינו חייב מלקות דהוי התראת ספק, שפא לא זרוק, וכיון שפן ממילא דסוגיא דבב"ק אזלי למסקנא דכל דלבסוף הותר מקרי ראוי, אלא דפרכת הש"ס הנה למאן דמקי בנשפף הדם דלא זרק לבסוף וכמ"ש להדיא בב"ק, א"כ בזה שפיר משני דכל העומד לזרוק, והיינו אף דקודם קבלה לא הנה עומד לזרוק, מ"מ אח"כ הוי בזרק לבסוף דמקרי ראוי אף דבעידן שחיטה לא הנה ראוי, אבל לר"א דסבר דזריקה דלבסוף לא משני ראוי דבעי שיהא ראוי בשעת שחיטה, מש"ה לא מהני פל העומד לזרוק, דמ"מ בשעת שחיטה קודם קבלה לכוס לא הי' ראוי, וכן לאידך סברא פיון דהוי ראוי רק מפח עומד לזרוק לא מקרי שחיטה ראוי זהו שייך ג"כ לר"א דס"ל זריקה לא משוי לראוי דצריך להיות ההיתר מפח השחיטה לחוד, מש"ה שייך לומר דאם ההיתר מפח דהוי פזרוק ההיתר ג"כ מפח הזריקה ולא מפח שחיטה לחוד, ומקרי א"ר, אבל סוגיא דבב"ק למסקנא דזריקה משני ראוי, מש"ה אף בנשפף הוי ראוי מפח דכזרוק דמי, וא"כ ליכא שום קושיא מסוגיא דמרבא ודך פלל דאם זריקה משני ליה ראוי, גם עומד לזרוק משני ליה ראוי, והיינו למסקנא, אבל ר"א דהנה סבור דזריקה לא משני ראוי, מש"ה לא מהני עומד לזרוק, והקושיא רק כפי קושיתנו הנ"ל, דלר"א ישאר קושית הש"ס בב"ק, אבל על היסוד סברא ליכא קושיא, ונה נדאי אין לומר דכוננתם לכה, דלר"א ישאר במקומו קושית הש"ס במרבא, דלא משמע לי שפא דתוס' פלל לזה: גם מה צורך להקדמתם ור"א גופי' אית ליה פל העומד, הא אף אם נימא דר"א לא ס"ל דכל העומד לזרוק ישאר ג"כ קושית הש"ס בב"ק והו"ל להקשות בקיצור דר"א דס"ל דשחיטת קדשים אף בזרק לבסוף הוי א"ר, ישאר קושית הש"ס בב"ק, גם הא באמת לתירוץם הא' ליכא קושיא, פיון דטעמא משום דקודם קבלה אינו עומד לזרוק, ממילא ליכא קושיא, דבפדיה דל"ש פן שפיר דמוקי בבעלי מומין, ולאידך תירוץם דכיון דצריכא לכזרוק דמי מקרי אין ראוי, ממילא שייך ג"כ בפדיון, זהו לא מתרצי בתירוץם ואם תירוץם באמת דבר חדש לחלק בין עומד לזרוק לעומד פפדוי, והיינו דלא פתירוץם הב' מקודם, למאי הוצרכו לחדש סברא בחילוק בין עומד לזרוק לעומד לפדות, וכריעו באמת כפי תירוץם הראשון דהטעם דעומד לזריקה לא מהני דקודם קבלה בפוס לא הי' ראוי, וממילא ל"ש לענין עומד לפדות ולמאי הוצרכו לחדש טעם קלוש בטעמא דחילוקא בין עומד לזרוק לעומד לפדות, וצ"ע ג, וד' יאיר עיני: תשובה קיד לידידי הגאב"ד דק"ק לאסק.

אֲשֶׁר הִקְשָׁה לִי בְיוֹמָא (דף י"ד ע"ב) אַבְיֵי אוֹמַר אֶפְיֵי תִימָא רַע"ק, וְהָא תִירוּצָא דְאַבְיֵי
הוּא בְּפִשְׁטוּוֹ, וּמִי לֹא יָדַע מְצִיאוֹת הַזֶּה, וּמֵאֵי דְנוֹחֵקָא לַר"ח לְאוּקְמֵי דְלֹא כְרַע"ק: גֵּרָאָה
לְעַנ"ד בְּהַקְדָּם סְגִיָּא לְעֵיל (דף ח' ע"ב) וּלְטַעְמָהּ הַזֶּה כָּל ז' מִי אֵיכָא וְכוּ' לְבַד מְרַבִּיעֵי,
וּפְרַש"י וְנִמְצָא הַזֶּה בְּטִילָה ב' יָמִים, הַקְּוִשְׁיָא מְפֹרְסָמַת דְּהָא בְּטַל ג' יָמִים, דְּכִינּוּן דָּאִין
מִזִּין בְּשַׁבַּת אֵין מִזִּין גַּם בְּחוּל בְּיוֹם שֶׁהוּא בְּר זִוְגִיל וְרֵאִיתִי בְּתוֹס' שַׁבַּת סִי' ש"ז פְּתַב
לְתַרְץ לְמַה דְּנִסְתַּפֵּק הַמַּג"א סִי' שְׁמ"ג אִם גַּם בֵּין בַּה"ש דְּאַפְקוּעֵי שַׁבְּתָא לֹא גָזְרוּ עַל
שְׁבוּת, וְהוּא הוֹכִיחַ דַּל"ג מְדַבְּרֵי תוֹס' עֲרוּבִין (דף ל"ג ע"א) דְּהִגָּה בְּתוֹס' שָׁם עֵי"ש:
וּלְעַנ"ד אֵינוֹ הִכְרַח דִּי"ל דְּקוֹשְׁיָא תוֹס' דְּהָא לְפִי הָאָמַת מְהֵרָאִי בְּשַׁבְּתוֹת דְּעֵלְמָא דְּלִשְׁתְּרֵי
בְּלֹא הוֹלְכַת עִירוֹב כְּשִׁשׁוּבַת בְּרַה"י דַּל"ש בְּשַׁבַּת גְּזִירָה אִטּוּ שַׁבַּת דְּאַחַר יו"ט דְּהָא גַּם
בְּכַה"ג מוֹתֵר בַּה"ש פְּחוֹת פְּחוֹת מַד"ט, דְּהֵוִי שְׁבוּת דְּעִיּוּלֵי יוֹמָא, וְלִגְזוֹר שַׁבַּת אַחַר יו"ט
אִטּוּ יו"ט לְאַחַר שַׁבַּת, בְּנֻדָּאֵי אֵינוֹ: תוּ הוֹכִיחַ שָׁם מִתּוֹךְ קוֹשְׁיָא הָעוֹלָם הַנֶּזְלֵל א"ו דַּל"ג,
וְא"כ י"ל דְּגַם בְּשַׁבַּת הָא בְּבַה"ש כִּינּוּן דְּהוּא מוֹתֵר מִשׁוּם סְפֵק לִילָה מִש"ה מִזִּין דְּשַׁמָּא
הוּא יוֹם, וְכָל דְּאַפְשֵׁר לְתַקּוּנֵי מְתַקְנִינּוּ, וְהַש"ס פְּרִיךְ רַק מְלִשׁוֹן כָּל שַׁבְּעָה הָא בְּשַׁבַּת
הֵוִי רַק סְפֵק הַזֶּה: וְגַם זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת, דִּי"ל דְּהָאָמַת דְּבַבַּה"ש מוֹתֵר לְהַזוֹת וְלֹא מִטַּעַם
דַּל"ג עַל שְׁבוּת בַּה"ש, אֲלֵא מִטַּעַם דְּהֵוִי ס"ס, סְפֵק שֶׁהוּא טְהוֹר וְאֵין עָלָיו שֵׁם הַזֶּה
וְסְפֵק לִילָה: אֲמַנְם גֵּרָאָה דִּישׁ לְקַיִּים רֵאִיָּה זֹו, דְּהִנֵּה עַל תִּירוּץ זֶה דְּמִזִּין עָלָיו בְּשַׁבַּת
בַּה"ש יִהְיֶה מְאִיזָה טַעַם שִׁיְהִי קוֹשָׁה לִי, דַּא"כ אֵיךְ מְשַׁנֵּי אַבְיֵי דְּלִפְנֵי נֹזִי' עָלֶיהָ, הָא מ"מ
בְּיוֹם הַשַּׁבְּתָא דְּמִזִּין עָלֶיהָ בַּה"ש אֲסוּר לְעַבְדוֹת עֲבוּדָה לְמַחְרָתוֹ בְּיוֹם א' דְּשַׁמָּא הִי' לִילָה
וְעִדְיִין מְחַסְרֵי הָעֵרֶב שְׁמֵשׁ דְּלַעֲגֵנָּה עֲבוּדָה בְּנֻדָּאֵי לֵיכָא לְמִיתֵי עָלֶיהָ מִדִּין ס"ס, דְּסְפֵק הִנֵּה
טַמָּא וְלֹא נְטָמָא בְּהַזֶּה זֹו, הָא בְּמַמְנ"פ אִם טַמָּא הוּא, מְמִילָא אֲסוּר לְעַבְדוֹת עֲבוּדָה וְאִם
הוּא טְהוֹר הָא נְטָמָא בְּהַזֶּה זֹו, דְּלִמָּא הִי' לִילָה וּמְחַסְרֵי הָעֵרֶב שְׁמֵשׁ, גַּם הָא הוּא בְּחֻזְקַת
טְהוֹר וְלֹא נוֹדַע לָנוּ שׁוּם טוֹמְאָה אֲלֵא מִשׁוּם מַעְלָה בְּעֵלְמָא חִיְיִשִּׁין לָהּ: וְלִזֶּה גֵּרָאָה
דְּבַלֵּא"ה צְרִיכִים לְהִבִּין בְּהָא דְּפִרְכֵינּוּ דְּהַזֶּה שְׁבוּת הָא אִם אֵיִסוּרָא דְּהַזֶּה מִשׁוּם דְּהוּא
כְּמַתְקֵן כְּמוֹ דְּפִי רַש"י רפ"ו דְּפִסְחִים, הָא הֵכָא לְגַבֵּי הַשְּׁבוּת הֵוִי סְפֵק דְּרַבְּנָן שְׁמָא טְהוֹר
הוּא וְאֵין כָּאן תִּיקוּן, וּבִיּוֹתֵר הָא בְּאַמַּת מְחַזִּיקִים אוֹתוֹ לְטְהוֹר מְעֵלְיָא, רַק דְּמִשׁוּם מַעְלָה
חֻשְׁשׁוֹ לְחֻשְׁשׁ רְחוּק לְגַבֵּי עֲבוּדַת יוה"כ, וְאַף זֶהוּ רַק לְכַתְּחִילָה אַבְל בְּדִיעֵבַד אַף בְּלֹא
הַזֶּה עֲבוּדָתוֹ כְּשִׁירָה, דְּהָא בְּכַהֵן אַחַר שְׁמַתְקִינֵן לוֹ עוֹבֵד בְּלֹא הַזֶּה, וְכִינּוּן שְׁפֵן דְּמְחַזִּיקִין
לְטְהוֹר וְעֲבוּדָתוֹ כְּשִׁירָה בְּלֹא הַזֶּה מַה מְתַקֵּן מְקַרִי, וְצ"ל דְּפִרְכַּת הַש"ס מִכַּח הַשְּׁבוּת
דְּשַׁמָּא יַעֲבִירָנוּ ד' אַמּוֹת בְּרַה"ר, וְהִינּוּ לְמַה דְּמִסְקִינּוּ פ"ו דְּפִסְחִים דְּמְחַסְרֵי כְּפוּרִים
בַּע"פ בְּשַׁבַּת אֵין מִזִּין דְּהַטַּעַם דְּשַׁמָּא יַעֲבִירָנוּ וְע"כ הָא דְּלֹא נִקַּט הַתָּם מִשׁוּם מְתַקֵּן דְּלֹא
הִי' רְאוּי לְהַחְמִיר בְּשַׁבּוֹת זֶה לְגַבֵּי עֲשִׂיַת פֶּסַח וְלְגַבֵּי שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ, גַּם הֵכָא אַף דְּמְחַזִּיקִין
לִיה לְטְהוֹר מְדִינָא, מ"מ כָּל שְׁאַנְחָנוּ מְצַרִּיכִינוּ לִיה לְהַזֶּה שְׁיִיךְ הַחֻשְׁשׁ שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ,
וְהִנֵּה בְּמַגִּילָה בְּסִפְר טוֹרֵי אֶבֶן פ"ק בִּיאַר הָא דַּס"ל לַר' יוֹסֵף שָׁם דְּמַגִּילָה בְּשַׁבַּת לֹא,
דְּעִינֵיהֶם שָׁל עֲנִיִּים נוֹשְׂאוֹת לְמַקְרָא מְגִילָה וְלֹא נִקַּט ג"כ הַטַּעַם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ, דְּהָא טַעְמָא
מְמִילָא מוֹכַח גַּבֵּי שׁוֹפֵר וְלוּלָב, הִינּוּ מִשׁוּם לִישְׁנָא דְּרַבָּה הַכֹּל חִיְיָבִים מְשַׁמַּע דְּנוֹקָא מִשׁוּם
בְּהַלַּת הַחִיּוֹב הַמְּוֹטֵל עָלָיו מְצוּי שִׁישְׁפַח וְיַעֲבִיר ד"א וְהָא דְּטְבִילָה דְּאַמְרִינוּ בִּיצָה (דף
י"ח) שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ אַף דָּאִין מְחַוִּיב בְּכַהֵן, צ"ל דְּלְגַבֵּי רְשׁוֹת חִיְיִשִּׁין בְּחֻשְׁשׁ מוֹעֵט אַף
דָּאִינוּ בְּהוֹל עַל חִיּוּבוֹ, אַבְל בְּמַקּוֹם מְצוּהָ אֵין רְאוּי לְחוּשׁ לְחֻשְׁשׁ רְחוּק, שִׁישְׁפַח וְיַעֲבִיר

רק היכי דְּבִהוּל על חַיִּיבוּ בְּזָה מְצוּי שְׂיִשְׁכַּח א"כ י"ל דְּזָהוּ בְּאַמְתּוּ הַפְּלוּגְתָּא דְּאַמּוֹרָאֵי
בְּבִיזָה, דְּאִינְךָ דְּנִקְטוּ הֵתָם טַעַם אַחַר וְלֹא מִשּׁוּם שְׂמָא יַעֲבִירְנוּ, הֵינְנוּ בְּמַקּוּם דְּלֹא בְּהוּל
עַל חַיִּיבוּ ל"ח כְּלָל שְׂיַעֲבִירְנוּ, וְרַבָּה ס"ל דְּלִגְבֵי רְשׁוּת חֵיִשְׁיָנוּ גַם לֹא שְׂכִיחַ שְׂיַעֲבִירְנוּ
וּבְזָה פְּלִיגֵי רַבָּה ור"י בְּמַגִּילָה, דר"י לְשִׁיטְתֵּי דס"ל בְּטַבִּילַת פְּלִים הַטַּעַם שְׂמָא יִסְחָוּט
וְלֹא לְשְׂמָא יַעֲבִירְנוּ, כִּינּוּ דְּלִיכָא חַיִּיבוּ, לֹא שְׂכִיחַ שְׂיַעֲבִירְנוּ, ה"נ סִבְר בְּמַגִּילָה כִּינּוּ דְּלִיכָא
חַיִּיבוּ דְּאוֹרְיִיתָא עָלְיוּ אִינוּ בְּהוּל כ"כ, וְרַבָּה לְשִׁיטְתֵיהָ דְּלִגְבֵי רְשׁוּת חֵיִשְׁיָנוּ גַם לֹא
שְׂכִיחַ, ה"נ בְּמַגִּילָה בְּמַקּוּם דְּלִיכָא מְצוּה דְּאוֹרְיִיתָא חֵיִשְׁיָנוּ בְּקַל שְׂיַעֲבִירְנוּ עֵי"ש: לפ"ז
נ"ל דְּלר"י וְאִינְךָ אַמּוֹרָאֵי בְּבִיזָה צְרִיכִים אָנוּ בְּאַיִסוּר הַזָּאָה לְב' הַטַּעַמִּים, דְּבִשְׁבַת
דְּעַלְמָא לִיתָא לְחַשְׁשׁ שְׂמָא יַעֲבִירְנוּ כִּינּוּ דְּלִיכָא חַיִּיבוּ וְלֹא בְּהוּל, בְּזָה צְרִיכִים לְטַעַמָא
דְּמַתְקוּ, וּבַע"פ בְּשַׁבַּת דְּלִגְבֵי פֶסַח לֹא הִי רְאוּי מִשּׁוּם שְׁבוּת דְּמַתְקוּ כְּנ"ל, בְּזָה הַטַּעַם
דְּשְׂמָא יַעֲבִירְנוּ כִּינּוּ דְּהַחַיִּיבוּ פֶסַח עָלְיוּ בְּהוּל, וּלפ"ז י"ל דְּפִרְכַּת הַש"ס וְהָא הַזָּאָה שְׁבוּת
קֹאֵי לְרַבָּה דְּקִי"ל כִּינּוּתֵיהָ דְּאַף בְּלֹא בְּהוּל, מ"מ בְּמִידֵי דְּרְשׁוּת חֵיִשְׁיָנוּ לָהּ ה"נ הַזָּאָה
זוּ דְּלִיכָא מְצוּה דְּאוֹרְיִיתָא רְאוּי לְחוּשׁ לְשְׂמָא יַעֲבִירְנוּ אַף בְּלֹא בְּהוּל, אֲבָל לְאִינְךָ אַמּוֹרָאֵי
הַנ"ל דְּבִשְׁבַתוֹת דְּעַלְמָא ל"ל לְיַעֲבִירְנוּ וְאַסוּר רַק מִשּׁוּם תִּיקוּן י"ל דְּהִכָּא לֹא שְׂיִיךָ תִּיקוּן,
כִּינּוּ דְּמַחְזְקִינוּ לִיהָ לְטַהוּר מְעַלְיָא וְכַנ"ל: וְכִינּוּ שְׁכַן מִנּוּשָׁב קוֹשְׁיִיתוּ הַנ"ל דְּאַבְיֵי מְשַׁנֵּי
שְׁפִיר דְּמִדּוּ לִי בְּפִנְיָ דְּאִיהוּ לְשִׁיטְתֵי דְּהַקְשָׁה בְּבִיזָה לְטַעַמָא דְּרַב יֵשׁ לּוּ בּוֹר בְּחִצְיָרוּ
הָרִי דְּלֹא ס"ל לְטַעַמָא דְּרַבָּה שָׁם, א"כ י"ל דְּבִלָּא בְּהוּל ל"ג כְּלָל לְיַעֲבִירְנוּ, וְהִכָּא דְּלִיכָא
תִּיקוּן מְוֹתֵר לְהַזוּת גַם בְּשַׁבַּת בְּפִנְיָ קוֹדֵם בַּה"ש, א"כ י"ל דְּר"ח ס"ל בְּזָה פְּרָבָה דְּחֵיִשְׁיָנוּ
גַם בְּלֹא בְּהוּל, וּמִמִּילָא גַם בְּהַזָּאָה זוּ חֵיִשְׁיָנוּ לְשְׂמָא יַעֲבִירְנוּ וּבְשַׁבַּת צְרִיכִים לְהַזוּת
בַּה"ש וְא"א לּוּ לְעַבּוֹד בְּיוֹם א' מַש"ה מוֹכַח לּוֹמֵר דְּמַתְנֵי דְּלֹא כְרַע"ק: וּלפ"ז יֵשׁ לְקַיִים
רְאִיִּית הַת"ש הַנ"ל דְּגַם בְּאַפּוּקֵי יוֹמָא ל"ג, מִמָּה דְּמְשַׁנֵּי לְבַר מְשַׁבַּת, וְהָא אִיכָא ג"כ לְבַר
מְבַר זוּגֵי, וּמָה דְּתַרְצֵנוּ דְּמְוֹתֵר מִטַּעַם ס"ס, הַתִּינַח לְטַעַמָא דְּמַתְקוּ שְׂיִיךָ לּוֹמֵר ס' דְּטַהוּר
הוּא, וְלִיכָא תִּיקוּן, אֲבָל לְמָה דְּהַעֲלִינוּ דְּבִלָּא"ה לִיתָא לְפִרְכַּת הַש"ס לְטַעַמָא דְּמַתְקוּ, ע"כ
הַסּוֹגֵיָא קֹאֵי לְטַעַמָא דְּשְׂמָא יַעֲבִירְנוּ וּבְזָה לִיכָא ס"ס, דְּאַף אִם קָמִי שְׂמָא גְּלִיָא דְּטַהוּר
הוּא, מ"מ כִּינּוּ דְּאַנְן מוֹרִים לּוּ לְהַזוּת שְׂיִיךָ הַחֲשָׁשׁ שְׂיַעֲבִירְנוּ, אַע"כ הָא דְּבַה"ש מְוֹתֵר
הוּא מִטַּעַם דְּל"ג בַּה"ש אַף דְּאַפּוּקֵי יוֹמָא וְדו"ק: יְדִידוּ ד"ש עַקִּיבָא בְּהַרְבּ רַבֵּי מִשָּׁה
זַצְלָלָה"ה.

תְּשׁוּבָה קִטוּ לְחַתֵּן בְּנֵי יְדִידֵי הַרְבּ ר' יַעֲקֹב נ"י אב"ד דְּק"ק וּוְאַנְגְּרָאוּוֹיִץ. מַה דְּהַקְשָׁה
בְּדַבְּרֵי מְהַרְש"א פְּתוּבּוֹת (נ"ב) בְּתוֹס' ד"ה וְדַלְמָא, דְּלֹא מְסַתְבַּר לּוֹמֵר דְּהו"ל לְכַתְּנָב
שַׁבַּת אוּ שְׁבוּעָה כִּינּוּ דְּסוּף סוּף צְרִיךָ לְכַתְּנָב זְמַן, אִין בְּזָה יִתִּיר בְּמָה שְׁפַתְבּ הַיּוֹם מְמַשׁ,
גַם אִם יְכַתְּנָב שַׁבַּת נִימָא דְּהו"ל לְכַתְּנָב שְׁבוּעָה: בְּנִדְאֵי דְּבַרֵי הַמְהַרְש"א בְּזָה קִשִּׁים לְשִׁמּוּעָה,
וּבְעַיקָר קוֹשְׁיִית מְהַרְש"א אֲמַרְתִּי בְּפִשׁוּטוֹ דְּלְכַאוּרָה קִשָּׁה מֵאִי הַקְשׁוּ תוֹס' דְּהֵנִי גִט שְׂאִין
בוּ זְמַן, הָא אִם מְתֵי גּוּפָא כְּמוֹ זְמַן, דְּהָא לֹא שְׂיִיךָ חֲשָׁשׁ דְּחִיפּוּי, כִּינּוּ דְּאִם תְּבַרַר דְּמַת
בְּעָלָה מְקוֹדֵם הַזְנוּת הִיא בְּאַמְתּוּ פְּנוּיָה, וּמָה תְּרַוּיַח בְּגִט אִם הִיא פְּנוּיָה מְחַמַּת הַגִּט, מִמִּילָא
הִיא פְּנוּיָה מְחַמַּת אֲלֻמְנוּת, דְּהָא הַגִּט לֹא חָל עַד מִיתַת הַבְּעַל, וְגַם לר"ל דְּמִשּׁוּם פִּירֵי, הָא
כְּתוּבוֹ תוֹס' בְּגִיטִין בְּסוּגֵיָא דְּחִיפּוּי בְּגִט מְאֻחָר כְּשֶׁר גַם לר"ל דְּבִמְאֻחָר א"א לְגַרְשׁ בוּ
לְחוּל מִיָּד וּבַכַּה"ג לֹא הַפְּסִידָה פִּירוּת מְשַׁעַת חֲתִימָה, א"כ ה"נ אִם נִכְתַּב אִם מְתֵי א"א
לְגַרְשׁ בְּגִט זָה לְחוּל מִיָּד וְאִין לָהּ הַפְּיּוּרֹת, וְאַף אִם לר"ל יֵהִי בְּכָלֵל אִין בוּ זְמַן, מ"מ הָא

בסוגיא קאי אליבא דרבא דאמר אין אונס בגיטין, ורבא לא סבר כר"ל דהא פניל ביבמות (דף ל"ז) בכ"מ הלכה כר"ל, בהגה תלית, ועוד ראיה מההיא דגיטין (דף ע"ו) א"ל רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסוף רבא, וא"א דרבא סבר כר"ל משעת חתימה ממילא מיד נסתלקה מהפירות מעידן חתימה והוי חציירה, [וזהו אפשר לדחות דעובדא הנה בגט בלא חתימה רק דבא לגרשה בעידי מסירה דבזה לא הפסידה הפירות, לר"ל עד הנתינה, ולזה נראה דקושניית תוס' דהא מבואר בגיטין (דף ע"ב ע"ב) דהרי זה גיטף וכו' מיירי שאומר פן בע"פ, ולזה הקשו תוס' שפיר דאם אין בו זמן הא פסול, ולפ"ז ליתא לקושיות מהרש"א, דקושנייתם לנכון דרישא ע"כ מיירי ביש בו זמן מוכח דזמנו של שטר מוכיח, דאל"כ למאי כתב הזמן יום פלוני ואומר בע"פ אם מתי הי' לו לכתוב רק הו' דאם מתי והנה פשר מדינא דזהו עצמו הוי זמן וכנ"ל ונכוון: ועדיין צריך ביאור דמה תירצו דמיירי במאן, הא מ"מ מוכרח דכוננתו במעכשיו דהיינו מיום המאן, מדלא כתב סתם התנאי אם מתי, א"כ איך מיירי, אי מת קודם זמן המאן מאי אירי' דאמר אם מתי, הא בלא"ה אינו גט למה דמסקו תוס' בגיטין דמאן אירי' מגורשת עד זמן המאן, וכיון דמת מקודם ממילא לא חל אחר מיתה ואם דמת אחר יום המאן צדין קשה, נימא זמנו מוכיח דמגרשה מיום המאן בתנאי דאם מתי ומגרשת למפרע מיום המאן, אבל ג"ז לק"מ דבמאן אין הוכחה מפת הזמן די"ל דרצו ששניהם יהיה שלא יחול הגט עד אחר שיהיה שיגיע הזמן וגם ימות אז יחול הגט והצריך לכתוב זמן שלפי דעתו שיש גט אחר מיתה, מש"ה אם ימות תוך הזמן לא תתגרש עד יום המאן וק"ל: תשובה קטז לדידי הרב ר' יואל נ"י בק"ק דרינעון: מ"ש מעכ"ת נ"י על קושנייתו ששמע ממני בתוס' זבחים (דף מ"ה ע"ב) בד"ה אבל, דלמ"ל קרא בדם למעוטי מותר הא אין איסור חל על איסור, והקשיתי הא אמרינן ביבמות גבי אחות אשה דמתלי תלי וקאי, דלאחר שפקע האיסור הראשון חלה השני, וא"כ איצטריך קרא להיכא דבישל הדם.

דפקע איסור דם, כדס"ל לתוס' בכמה דוכתין דקיי"ל דם שבשלו אינו עובר עליו: וכתב מעלתו לחלק דדוקא במיתה דהיא מידי דממילא ולא מחסרא מעשה והכל למיתה עומדים, משא"כ בההיא דדם דמחוסר מעשה דבישול: לענ"ד הא חזינן דדבר שבפידו אף דמחוסר מעשה עדיף מדבר שאינו בידו ואינו מחוסר מעשה, דהא קיי"ל במקדשה לאחר שימות בעלה לא מהני, ובתרומה אמרינן דלכי תלוש מהני דהוא בידו ולא מטעם דמעצמו נוגמר התבואה ולא יהי' צריך לקרקע, דהא תוס' כתבו בסנהדרין (דף ט"ו ע"א) דאף דכל העומד לתלוש בתלוש מ"מ לעגנן תרומה לא הוי בתלוש, ולומר דכל מחנף עומד לתלוש, הא בסוגיא דקדושין פרכינן עלה מדין גירות ושחרור דהוי בידו, הרי דליבא חילוק: ומ"ש מעכ"ת בשם הירושלמי דלאחר שיחלוץ יבמה לא מהני ולאחר שימות יבמה מהני, שאני התם, דהחליצה הוי ב' לריעותא אינו בידו ומחוסר מעשה, והירושלמי אזיל למ"ד דאדם מקנה דבר שלב"ל, דמ"מ בעינן שלא יהי' ב' לריעותא אינו בידו, ומחוסר מעשה, דהוי כתרי מי ימר דמקרי לא עבידא דאתי דמודה ר"מ כדאמרינן פ"ג דבב"מ, אבל זהו ברור דבידו במחוסר מעשה עדיף מאינו מחוסר ואינו בידו וכנ"ל, ועניינן בשו"ת צמח צדק סי' ס"ט בביצת טריפה שנולדה ביו"ט ונתערבה דאף דאיסור טריפות בטל, מ"מ איסור דנולד לא בטל דהוי דבר שיל"מ, וכתב עלה נאי

דאָסוּר נולד לאַ קל על אַסוּר טְרַיפּוֹת דְקָדְמָה, הָא הוּי אַסוּר כּוֹלל דְמַגּוּ דְקַל אַסוּר נולד על בְּצִים הַכְשָׁרוֹת, קַל נְמִי על הָאסוּרוֹת עֵי"ש וְאֵמַאי לא פְתַב בְּפִשְׁטוֹת, דמ"מ אַחַר הַבִּיטוּל דְפַקַע אַסוּר טְרַיפּוֹת קַל אַסוּר נולד, וְהִי לְכַאוּרָה סִייעָתָא מְזַה לַמַּעַכ"ת נ"י דְבַמְחֻסָּר מַעֲשֵׂה לֹא אֲמַרִּינּוּ מִתְּלֵי תְּלֵי וְקֵאִי: הִנֵּה מְלַבֵּד דְהֵתָם הוּי ג"כ תְּרַתִּי לְרַיעוּתָא אִינוּ בְּיָדוּ לְבַטֵּל וּמְחֻסָּר מַעֲשֵׂה, לְדִידֵי לֹא ס"ל פְּלַל לְחַלְקָא בְּעַנְיָן מִתְּלֵי תְּלֵי דְבְּכַל עַנְיָן אֲמַרִּי כּוֹ, וְהֵיִיא דְצֻמַּח צְדָק נִיחָא, דָּאֵם לֹא הִי קַל אַסוּר נולד רק אַחַר בִּיטוּל דְטְרַיפּוֹת, א"כ הוּי נולד הָאסוּר בְּתַעְרוּבוֹת, וְהוּי פְּהֵיִיא דְגִיגִית בַּא"ח ס'י' ש"ף וְבִי"ד ס'י' ק"ב דְלֹא אֲמַרִּי בִי דִין יִשְׁל"מ, וְהָא עָדִיף טְפִי, דל"ש לומר דְאִסוּר נולד יַחול אַחַר הַבִּיטוּל, דְכַל שְׁאֵתָה צְרִיף לֹו מְדִין בִּיטוּל ל"ש לְחוּל נולד, דְהָא כְּבָר בְּטָלָה, לְזַה הַנּוֹצְרִיף הַצ"צ לְבֹא עֲלֵה מְדִין כּוֹלל, [וְאֲזַפִּיר לְרוּמְפַכ"ת מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּגִלְיוֹן הַצ"צ הַנ"ל בַּמ"ש דְהוּי כּוֹלל, לַענ"ד אִינוּ כּוֹ, דְדוֹקָא בְּנִבְיָלָה קוֹדֵם יוה"כ דְקַל יוה"כ מְדִין כּוֹלל, דְבַהֲגַעַת יוה"כ אֲמַרִּי מַגּוּ דְקַל יוה"כ עַל הַכְשָׁרוֹת, וְכֵן בְּתַרוּמַת חֻמֵּץ שְׁנַתְחַמְצָה קוֹדֵם פְּסַח אֲמַרִּינּוּ דְבַהֲגַעַת פְּסַח מַגּוּ דְקַל עַל חֻמֵּץ אַחַר חַל נְמִי עַל זַה, אֲבָל בְּנַתְחַמְצָה בְּפְסַח דְלִיפָא עֵתָה עַנְיָן הֲגַעַת זְמַן וְלֹא נַתְחַדְשָׁה עֵתָה עַנְיָן אַסוּר וְחִינוּץ שֶׁל תְּרוּמָה זֹו אִינְה גּוֹרְמַת אַסוּר לְשְׁאֲרֵי חֻמֵּץ לֹא הוּי כּוֹלל, וְה"נ בְּבִיצָה זֹו דְלִידְתָה בִּי"ט לֹא גְרַמָּה אַסוּר לְשְׁאֲרֵי אַסוּרֵי נולד, וְרֵאזָה לְזַה דָּא"כ טְמָאָה שְׁנַתְנַבְּלָה דְמִבְּנֹאֵר ר"פ ג"ה דְלֹא הוּי כּוֹלל וְלֹא אֲמַרִּינּוּ דְכְּשַׁנְתַּנְבְּלָה הוּי כּוֹלל, דְמַגּוּ דְקַל נְבִיָלָה עַל טְהוּרוֹת, א"ו כּוֹלל הוּי רק הִיכִי דְהַמַּעֲשֵׂה עֲצָמָה דְדַנְיָן שְׁיַחוּל גּוֹרֵם הָאסוּר עַל הָאֲחַרוֹת]: מ"ש מַעַכ"ת לְהוֹכִיחַ דְבְּרִי מַהִיִּיא דפ"ג דְשָׁבוּעוֹת דְנִשְׁאָל עַל הָרֵאשׁוֹנָה עֲלֵתָה שְׁנִיָּה תַחֲסִיָּה, וְכַתֵּב רַש"י הַטַּעַם דְחֻכְּם עוֹקֵר הַנֶּדֶר מַעֲיָקָרוּ, וְאֵמַאי לֹא כְּפִשְׁטוֹ דְמִתְּלֵי תְּלֵי, אַע"כ דְבַמְחֻסָּר מַעֲשֵׂה לֹא אֲמַרִּינּוּ כּוֹ: יָפָה הַרְגִישׁ, וְבִיּוֹתֵר הוּ"ל לְהַקְשׁוֹת לְטַעְמָא דְרַש"י אֵם הִי כְּזֵה בְּאִשָּׁה שְׁאֵמְרָה שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכְלָנָה שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכְלָנָה, וְהַבַּעַל הִיפֵר הָרֵאשׁוֹנָה לֹא קַל הַשְּׁנִיָּה, דְהָא קִי"ל דְבַעַל לֹאוּ מַעֲקָר עַקֵר רק מִיָּגוּ גִיזֵי, וְכִמוּ שְׁדַקְדַק בְּשׁו"ת מְהַר"ם מִינְץ הוֹבָא בְּש"ף ס'י' רל"ח ס"ק כ"ו, וְיִקְשָׁה אֵמַאי לֹא אֲמַרִּינּוּ דְלִבְתַר דְפַקַע הָרֵאשׁוֹנָה חָלָה הַשְּׁנִיָּה, אֲבָל בְּאַמַּת הַמְהַר"ם מִינְץ יְהִיב טַעְמָא דְבְּשָׁבוּעָה בַּעִי' שְׁיַחוּל בְּשַׁעַת בִּיטוּי שְׁפַתִּים, וְאַנְכִי בְּעַנְיֵי אֲמַרְתִּי לְדַחוֹת רֵאזוֹת הַמַּהֲרָמ"מ מְלִשׁוֹן רַש"י הַנ"ל, דְהִנֵּה בְּמַתְנֵי דְשָׁבוּעוֹת אִיתָא פְּלוּגְתָא דְרִיב"ב וְרַבְּנָן בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים הַמְצָנָה, וְכִינוּן דְטַעְמָא דְרַבְּנָן דְלֹא חִיָּיל מַחֲמַת דְלִיתָא בְּלָאוּ וְהוּ, מִמִּילָא פְּלִיגִי רק לַעֲנִין קָרְבָן, אֲבָל לֹא לְמַלְקוֹת, כְּדֵאִיתָא שָׁם (דף כ"ה) גְּבִי לֹא הַנְּחַתִּי תְּפִילִין וְכֵן אִיתָא לְהַדְיָא בְּר"ן נְדָרִים (דף ח' ע"א) וְהָא דְאֲמַרִּינּוּ בְּמַפּוֹת (דף כ') גְּבִי שְׁלֹא אֲחַרוּשׁ בִּי"ט דְלֹא חָלָה הַשְּׁבוּעָה אַף דְשָׁם מִיָּרִי לַעֲנִין מַלְקוֹת, וְבָהָא ל"פ רַבְּנָן עַל רִיב"ב דְחִיָּיב מַלְקוֹת בְּלַקְיָים הַמְצָנָה, לַענ"ד מוֹכַח מְזַה דְרִיב"ב ס"ל דְרַק בְּקִיּוּם מְצוֹת עֲשֵׂה אֲכִילַת מִצָּה וְכַדוּמָה, אֲבָל בְּקִיּוּם ל"ת שְׁלֹא לְאַכּוֹל נְבִילוֹת לֹא חָל דְהוּא בְּכַלל אִין אַסוּר חָל עַל אַסוּר, וְכ"כ לְהַדְיָא בְּתוֹס' שָׁם (דף כ"ז) בְּשָׁם הִירוּשְׁלָמִי [אוּלָם בְּתוֹס' לַעֲלִי (דף כ') ד"ה דְכִי, מְבֹאֵר דַּס"ל דְדְבָרֵי רִיב"ב אַף בְּקִיּוּם ל"ת, וְכֵן].

נְרֵאָה מְלִשׁוֹן רַש"י (דף ד') ד"ה אִינוּ חִיָּיב, וְכֵן לְקַמֵּן (דף כ"ח ע"ב) ד"ה הָרִי יִצְאָתָה, וְצ"ע, [וְעֵינְיָן בַּש"ע ס'י' רל"ח ס"ו, מִי שְׁנִשְׁבַּע וְכו', וְבַש"ף שָׁם מַחֲלִיט שְׁמִי שְׁפוּסַק כְּרָבָא, א"כ בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא אוֹכַל, וְאַח"כ נִשְׁבַּע שְׁאוּכַל וְנִשְׁאָל עַל הָרֵאשׁוֹנָה כִּינוּן דְלַמְפְרַע

נַעֲקַר הַרְאִשׁוֹנָה לֹא הִיא מְעוֹלָם שְׁוֹא, וְקָם הַשְּׁבוּעָה שְׁאוֹכְלָנָה, וּבְזָה פְּשׁוּט דְּוָקָא ע"י
הַתְּרַת חֲכָם דְּנַעֲקַר מְעִיקְרָא, אֲבָל ע"י הַפְּרַת הַבְּעַל הַרְאִשׁוֹנָה לֹא חָלָה הַשְּׁנִיָּה דְּבַעֲדָנָא
דִּיצְאָה הַשְּׁבוּעָה מִפִּי נַעֲשָׂה שְׁוֹא, וְלֹא חָלָה כָּלֵל עֵי"שׁ הֵיטֵב: וּלפ"ז י"ל מַה דְּנִקְט ר'ש"י
בְּטַעֲמָא דְּרַבָּא מִשּׁוּם דְּחֲכָם עוֹקֵר מְעִיקְרוֹ, הֵינּוּ דְּלִישְׁנָא עֲלֵתָה שְׁנִיָּה מִשְׁמַע בְּכָל דִּינֵי
שְׁבוּעָה אַף לְקַרְבָּן, וּבִיּוֹתֵר דְּהָא דִּינִיקִינֵן שָׁם לְהֵיחָא דְּרַבָּא מִמֵּתְנִי הָא חִיּוּבָא יֵשׁ, וּמִתְנִי
הָא מֵיִירֵי אַף לְקַרְבָּן וְכִדְקַתְנֵי בְּמִתְנֵי עֲלָה זֶה שְׁבוּעָה שְׁחִיבִים עָלָיו קַרְבָּן, גַּם י"ל דְּלַעֲנֵן
אִיסוּר לֹא הָיָה חֲדוּשׁ, דְּבְכָל אִיסוּרִים אֲמַרִּינוּ מִתְּלֵי תְּלֵי, א"ו דְּאִשְׁמַעִינוּ לַעֲנֵן קַרְבָּן דִּי"ל
דְּלֹא חָלָה הַשְּׁנִיָּה דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהוּ, דְּאֵלּוּ הֵינָּה נִשְׁבַּע אֲזִי שְׁאוּכַל הֵינָּה שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְלֹא
חָלָה הַשְּׁבוּעָה לְזֶה נִקְט ר'ש"י הַטַּעַם דְּחֲכָם עוֹקֵר מְעִיקְרוֹ, וּמַה"ט לְמַפְרַע לֹא הֵינָּה שְׁוֹא,
וְאֵלּוּ הִיא נִשְׁבַּע שְׁאוּכַל הִיא חַל לְמַפְרַע וּמְקַרֵי שְׁפִיר אֵיתָא בְּהוּ, וְנִבּוּא לְדִינָא, דְּבַהֲפַרְת
בַּעַל כַּה"ג בְּאַמַּת לֹא חָלָה הַשְּׁנִיָּה לַעֲנֵן קַרְבָּן דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהוּ, דְּאֵלּוּ נִשְׁבַּעָה שְׁאוּכַל לֹא
הִיא חַל דְּהוּי שְׁוֹא, אֲבָל לַעֲנֵן אִיסוּר וּמְלָקוּת דְּלֹא צָרִיךְ לְהִיּוֹת אֵיתָא בְּהוּ וּבְאֵנוּ עֲלָה רַק
מִדִּין אֵין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר, בְּזֶה אֲמַרִּינוּ דְּמִתְּלֵי תְּלֵי, וּבְזֶה מֵיִנְשֵׁב קוֹשְׁיַת הַר"ן עַל
הַר"ף דְּהַשְּׁמִיט הָךְ מֵיִמְרָא דְּרַבָּא, וּלְפִי הַנֶּ"ל גִּיחָא, דְּלַעֲנֵן מְלָקוּת לִיכָא חֲדוּשׁ, דְּגַם
בְּעֲלָמָא אֲמַרִּינוּ מִתְּלֵי תְּלֵי, וְהַחֲדוּשׁ רַק לַעֲנֵן קַרְבָּן, דְּלֹא נ"מ לְדִידוֹ, וְדו"ק: מ"ש יְדִידֵי
מַעַכ"ת בְּדִין מְחֻיָּב שׁוֹא"ל, עוֹד לֹא שְׁמַתִּי עֵין בְּזֶה, וְכַעַת נִתְחַדֵּשׁ לִי גְּרָגִיר אֲחָד
דְּחִבִּיבָא עָלֵי כִי חֲדָתָא הִיא לִי לֹא אֲמַנַע מְלֵהוּדִיעָהוּ, בְּתוֹס' בַּב"מ (דָּף ג') ד"ה וּבְכוּלֵי
בְּעֵי וְכו' הַקְּשׁוּ עַל ר'ש"י מְסוּגֵיָא דְּנִסְכָּא, וּנ"ל לִיִּשְׁב, דִּי"ל דְּגַם בְּדַרְבְּנֵן אֲמַרִּינוּ
מִשׁוֹא"ל, וְהָא דְּאֲמַרִּי בְּחֻשׁוֹד בְּדַרְבְּנֵן דְּפִטוּר דְּהוּי תַּסְנַתָּא לְתַסְנַתָּא, הֵינּוּ לַמ"ש תוֹס'
בְּסוּגֵיָא דְּהוּא רַעֲיָא לְחַד תִּירוּצָא הָא דְּאֲמַרִּינוּ דְּבַחֲשׁוּד שְׁכַנְגָדוֹ נִשְׁבַּע וְנוּטֵל, וְלֹא
אֲמַרִּינוּ מִשׁוֹא"ל מְשַׁלֵּם בְּלֹא שְׁבוּעָה שְׁכַנְגָדוֹ הֵינּוּ דְּבַחֲשׁוּד מִדִּין פְּטוּר לְגַמְרֵי, דְּהָא הוּא
טוֹעֵן אֲנִי אֲשַׁבַּע וְתִיקְנוּ שְׁכַנְגָדוֹ נִשְׁבַּע וְנוּטֵל עֵי"שׁ, א"כ מַה"ט מְקַרֵי תַּסְנַתָּא לְתַסְנַתָּא,
דִּיסוּד הַתְּשַׁלּוּמִין אַף בְּשְׁבוּעָה דְּאוּרֵיָא הוּא רַק תַּסְנַתָּא כִּינּוּ דְּאוּמַר אֲנִי אֲשַׁבַּע, אֲבָל בְּעֲלָמָא
דְּכָל מִשׁוֹא"ל מְשַׁלֵּם יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם בְּדַרְבְּנֵן הָכִי הוּא, וְהֵיחָא דְּמִנְהָ לִי בִּינְדָה וְהֵלָה אוּמַר
א"י דְּפִטוּר, וְלֹא אֲמַרִּינוּ א"י לִיִּשְׁבַע מְשַׁלֵּם, י"ל לַמ"ש הָרָא"ש פ' הַשְּׁוֹאֵל הוּבָא בְּש"ף
ס' צ"ד סק"ה, דְּאֵין שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה בְּאֵינוּ יוֹדַע, א"כ י"ל דַּמְש"ה בְּנ' יַעֲזָבָא וְנ' לֹא יַעֲזָבָא
הוּי מִשׁוֹא"ל, הֵינּוּ דְּעַל הָךְ דְּטוֹעֵן א"י אֵין שְׁיִיכוּת לִיִּשְׁבַע דְּשְׁבוּעָה א"י לִיכָא כָּלֵל
מַה"ת, מַשְׁא"כ בְּמִנְהָ לִי בִּינְדָה וְהוּא טוֹעֵן א"י דְּהוּי רַק שְׁבוּעָה דְּרַבְּנֵן יְכוּל לִיִּשְׁבַע שִׁא"י
וְלֹא מְקַרֵי כָּלֵל א"י לִיִּשְׁבַע, דְּבַדְּרַבְּנֵן גַּם א"י שְׁבוּעָה הוּא, דְּהָא בְּאַמַּת נִשְׁבַּע שִׁא"י וְנִכּוֹן:
תְּשׁוּבָה קִיז עוֹד לוֹ וּמַה דְּהַקְּשָׁה מַעַכ"ת נ"י בְּתוֹס' זְבַחִים (דָּף ג') ד"ה וְאֵמַר וְכו', וְאֵיכָא
דְּמוּקֵי לָהּ הֵתֵם כַּר"מ וְכו', הָא מ"מ אֲפַתִּי מוֹכַח שְׁפִיר דְּסַתְמָא פְּסוּל מְסִיפָא דְּמִתְנֵי דְּקַתְנֵי
ר"א מְכַשִּׁיר בְּכּוֹלֵם חוּץ מַג"נ שְׁנַאֲמַר וְכַתֵּב לָהּ לְשִׁמָּה, הָרִי דְּסַתְמָא פְּסוּל מִטַּעֲמָא
דְּלְשִׁמָּה: יָפָה תְּמַה וְכּוֹן עֲמַדְתִּי בְּזֶה זֶה יָמִים רַבִּיָּה וְאֵח"ז בָּא לִידֵי סָפֵר שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְרֵאִיתִי
שְׁתַּמְהָ כּוֹן פ"ג מַה'ל גִּירוּשִׁין, וּבְגִלְיוֹן שַׁעַר הַמֶּלֶךְ פְּתַבְתִּי יִשׁוּב נְכוּן, וְלְכַבּוּדוֹ אֲעַתִּיק
הַדְּבָרִים וְנ"ל, נִרְאָה לִיִּשְׁב לַמ"ש תוֹס' דְּהָא דְּקַתְנֵי ר"א מְכַשִּׁיר, הֵינּוּ אַף בְּתוֹרָה, א"כ
מֵאֵי פְּרִיף הַש"ס אֵהֵיחָא דַּר"א, וְהָא כִי פְּתוּב לָהּ אֲתוֹרָה הוּא דְּכַתִּיב, דְּלָמָּא בְּאַמַּת ר"א
פּוֹסֵל בְּגִט רַק בְּתוֹרָה, וְצ"ל כִּינּוּ דַּת"ק וְר"י ג"כ ס"ל דְּתוֹרָה פְּסוּל דְּאוּרֵיָא דְּבַעֲי לְשִׁמָּה,
אֲלֵא דַּת"ק ס"ל דְּבַשְׁאָר שְׁטָרוֹת גְּזָרִינוּ תוֹרָה אֲטוּ גִיטִין וְר"י ס"ל דְּאֲפִילוּ בְּשְׁטָרוֹת

גזרינו לא הו"ל לומר רק דר"א מכשיר בשטרות ואף בתנרף חוץ מג"כ, אבל הטעם דכתיב לה לשמה הוא מיותר, דהא בזה גם הת"ק ור"י מודים, אע"כ דבעי לאפלוגי גם בגט לפסול אפילו טנפס, וכ"ז למסקנא דמוקמינו לת"ק כר"א, אבל למ"ד דת"ק ר"מ היא שפיר י"ל כפשוטו, דת"ק דהוא ר"מ אמר דמדרבנו פסול תנרף אף בשאר שטרות, ומדאורייתא פשר אפילו בגט, לזה אמר ר"א דבשאר שטרות אפילו מדרבנו פשר בתנרף, ובגט פסול מדאורייתא משום לה לשמה, ונ"מ טובא לענין אם צריד לכתוב ונהרי את מותרת לשמה, ולפ"ז י"ל בכוננת תוס' זבחים דבלאו מימרא דשמואל י"ל דת"ק ר"מ ומפני התקנה, היינו תקנת קטט, וממילא י"ל דר"א דאמר חוץ מג"נ היינו בתנרף, והי' מקום לומר דבאמת רק מדרבנו פוסל בסתמא בתנרף אטו שלא לשמה ממש, ופליג רק את"ק, דת"ק פוסל בגט בתנרף רק משום קטט, ויכול לכתוב ונהרי את מותרת לכל אדם, ור"א פוסל אטו שלא לשמה ממש, וממילא זהו שייך ג"כ בוהרי את מותרת לכל אדם, לזה הביא מימרא דשמואל דאמר אליבא דת"ק דצריד להניח הרי את מותרת ות"ק ר"א היא, וכינון דאוקי לת"ק כר"א שפיר מוכח דסתמא שלא לשמה קאי ומדאורייתא פסול, דאל"כ לא הו"ל לגזור בסתמא טנפס אטו תנרף, פינן דתנרף ג"כ רק מדרבנו ודו"ק: ובזה מיןשב ג"כ מה דקשה לכאורה לפי מ"ש הרשב"א בחידושו דממה דמשני שמואל בשנייר מקום תנרף, היינו דמתני' אתי' כת"ק דהפוחב טנפסי גיטין דל"ג טנפס אטו תנרף, לפ"ז היכי אמרינו בסוגיא נאי אשמעינן בההיא נמי איכא לאוקמי כר"א, אבל בהא מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א, היכי ס"ד למימר הכי דרישא לאו ר"א, א"כ יקשה איך מוקי למתני' דלעיל כר"א ובשנייר מקום תנרף הא לר"א נגזור טנפס אטו תנרף, כדס"ל במתני' דהכא דסופר אינו רשאי לכתוב טנפס סתמא אטו תנרף, ולפי הנ"ל ניחא, דלאותו ס"ד דרישא לאו ר"א באמת מפרשינו מה דקתני ר"א פוסל חוץ מג"נ, היינו רק בתנרף ואף דמחוקר גזרינו י"ל דמשום תקנת עגונות היקילו שיכתוב הסופר טנפס בסתם, ואף אם מוקמינו רישא כר"מ, לא מציינו הך תקנת עגונות, מ"מ י"ל הכי במתני' דהכל פשרים לכתוב אפילו חש"ו הטעם משום תק"ע או תקנת סופר, גם לפי דרבינו הנ"ל י"ל דלהך ס"ד דמפרשין דר"א פוסל רק בתנרף באמת אמרינו דסתמא לשמה, ובתנרף פסלינו סתמא אטו שלא לשמה, ובטנפס סתמא פשר, מש"ה בחש"ו פשר בשנייר מקום תנרף ודו"ק.

תשובה קיח לידידי ש"ב הגאון רב"ד דק"ק בערלין הרב רבי מאיר נוייל נ"י. מה דהקשה ש"ב רומפכ"ת נ"י וז"ל שבועות (דף י"ז) תוס' ד"ה אבל חייבים על עשה וכו' עשה דנדה לא תעביד הוא, משמע מדבריהם דחייבים קרבן על עשה כזו, והוא תמוה, וכי חייבים ב' קרבנות על עשה ועל ל"ת, כמה שדייק ה"ר"ן והרשב"א, וביבמות (דף ט') ד"ה מה ע"א וכו', ומיהו לרבי דגמר גז"ש מעליה ודאי דאינו חייב על כל הל"ת שאין מפורש, וכ"כ תוס' יומא (דף פ"ה) על פורק עול ומיפר ברית, ובדף י"ח כתבו בד"ה לא תעשה דכל קושניית הש"ס מנ"ל דאין חטאת עד שיהי' בו לאו, ואפשר לדחוק, דתוס' דף י"ח אליבא דר' ובדף י"ז אליבא דחכמים, עכ"ז תמוה, שגם אליבא דחכמים לא מציינו אמנם תוס' זבחים (דף ק"ו) ד"ה אזהרה וכו', וא"ל דסוגיא דיון כרבינא ומצי למימר אליבא דקרבן בעי אזהרה וכו' וקשה רבא אדרבא, וקשה לי מאד, לפ"ז רבי דס"ל קרבן בעי אזהרה וכי יספור דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין, ויותר מזה יקשה על

הַרְמַב"ם, דְּבַהֲלִי יְבוּם וְחִלְצָה מִבֵּיא לִימוּד דַּר' וְלִקְחָה וְלִקְחָה [וְלֹא גִז"ש דְּעֵלִי] וְצ"ל כְּתִירוּץ הַש"ס דְּעֵלִי מִבְּעֵי לִיָּה לְגִז"ש דְּחֻטָּאת וְנִכּוֹן הוּא בְּשִׁיטְתֵיהָ דְּפֶסֶק מְגִדָּף הֵינּוּ מְבָרַךְ הַשֵּׁם, וְפֶסֶק כְּחֻמְרֵי דַרְע"ק בְּרִישׁ פְּרִיתוֹת דְּמְגִדָּף מְבָרַךְ הַשֵּׁם פְּטוֹר מִקְרָבָן שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה, וְא"כּ לֹא יוּכַל לְפִסּוֹק כְּרַבְּנָן דְּעֵלִיָּה לְאַסּוֹר צְרוּת, דַּא"כּ צ"ל הֵיקִישָׂא וְזֵה ל"ש לְפִי הֶהֱלַכְהּ, דְּהָא א"א לֹא מֵר הִקְשָׁה כַּה"ת לְמְגִדָּף מַה מְגִדָּף שְׂיִישׁ בּוּ מַעֲשֵׂה וְחֻמְרֵי עֲלִי עֲלִי קְרָבָן דְּהָא מְגִדָּף אִין בּוּ קְרָבָן, לְזֵה לְקַח לֹו הַרְמַב"ם לְפִסּוֹק כַּר' לְאַסּוֹר עֲרוּהּ מִן לְקַח וְגִז"ש לְחֻטָּאת, א"כּ צְרִיף שְׂיִהִיָּה לְאוּ כְּמוֹ בְּאַחֹת אִשָּׁה כַּמ"ש תוּס' א"כּ צְרִיף אֲזַהֲרָה לְקְרָבָן, וְקוֹשְׁיָת הַש"ס בְּמַכּוֹת בַּמ"ע דְּלָמָּא בְּעֵי אֲזַהֲרָה לְקְרָבָן, וְיִהִי מִן כְּרַח מְזֵה דְּלֹא שְׁנִיפֵן לְאַזְהַרְת מִיתַת לֹוּקִין עֲלִיו, וְהוּא לֹא פֶסֶק כֵּן עַכ"ד: מ"ש רומעכ"ת ש"ב נ"י וְאֶפְשָׁר לְדַחֹק דְּכֻוֹנַת תוּס' אֲלִיבָא דַּר' וּבְדָף י"ז אֲלִיבָא דְּחֻמְרֵי וְעַכ"ז תְּמוּהָ וְכו' לֹא מְצִינוּ כֵּן, בְּוֹדַי גַּם אֲלִיבָא דְּחֻמְרֵי לֹא מְצִינוּ כֵּן, אִין כְּוֹנַתוֹ דְּאֲלִיבָא דְּחֻמְרֵי בְּעֵי דְּוָקָא לְאוּ מְפֹרֶשׁ דְּהָא לְקוֹשְׁטָא דְּמִלְתָּא כְּתִבוּ תוּס' דְּלְחֻמְרֵי לֹא בְּעֵי לְאוּ רַק שְׂיִהָא הַמְצָנָה בְּעֵנִין שָׁב וְא"ת, כְּמוֹ בַּע"ז, וְה"נ בְּנִדָּה כֵּן הוּא בְּמַצָּנָה שְׁלֵא יִפְרוֹשׁ בְּהִנָּא מְרוּבָה כְּסֻבְּרַת תוּס' אֲלֹא נִרְאֵה דְּכֻוֹנַתוֹ דְּמַר אֲלִיבָא דְּחֻמְרֵי לֹא מְצִינוּ כֵּן לְחֻיִב ב' קְרָבָנוֹת עַל עֲשֵׂה וְעַל הַל"ת, אֲמַנְם לַעַנ"ד כְּוֹנַת תוּס' כַּמ"ש הַר"ן לְדִיִּיק מְדַקְתְּנִי עַל עֲשֵׂה וְעַל הַל"ת, וְלֹא קְתַנִּי עֲשֵׂה וְל"ת, מִשְׁמַע כֵּל חַד מִלְתָּא בְּאַפָּא נִפְשִׂיָּה עַל עֲשֵׂה הֵינּוּ הַפְּרִישָׁה, וְעַל ל"ת הֵינּוּ בְּבָא עַל הַנִּדָּה אֲלֹא דְּהַר"ן שְׁם כְּתִב דַּמ"מ גַּם בְּפְרִישָׁה עֵיקַר הַחֻיִב עַל ל"ת הַמְעוֹרֵב בּוּ, זֵהוּ לֹא נִיחָא לִיָּה לְתוּס' דְּעַל עֲשֵׂה דְּמִשְׁמַע עֲשֵׂה לְחֹד הִיָּה ג"כ גּוֹרֵם קְרָבָן, וְכַדְנַתְחַבֵּט הַר"ן ג"כ בְּלִישְׁנָא דְּמַתְנִי עֵי"ש, לְזֵה פִּירְשׁוּ דְּעַל עֲשֵׂה לְחֹד אִם הוּא בְּעֵנִין שׁוֹא"ת יֵשׁ לְחֻיִבוֹ קְרָבָן לְרַבְּנָן דַּר' דְּלֹא בְּעֵי לְאוּ מִשְׁ, וְהַש"ס דְּפְרִיף ל"ת מַנ"ל, הֵינּוּ כֵּינֵן דְּמִסְתָּמָא גַּם רַבִּי לֹא פְּלִיג עַל דִּינָא דְּמַתְנִי דְּחֻיִב קְרָבָן תִּיקְשִׁי אֲלִיבָא מַנ"ל הַל"ת, אֲבָל בְּוֹדַי גַּם לְרַבְּנָן אִינוּ חֻיִב ב' קְרָבָנוֹת, וְעַל ל"ת הֵינּוּ בְּבָא עַל הַנִּדָּה: וְיָמָּה דְּתַמָּה כְּבוֹדוֹ דַּר' בְּעֵי אֲזַהֲרָה תִּקְשִׁי קוֹשְׁיָת הַש"ס בְּמַכּוֹת מַה כֵּינֵן לְאוּ שְׁנִיפֵן לְאַזְהַרְת קְרָבָן אוּ לְאַזְהַרְת מִיתַת ב"ד, נ"ל בְּמָה דְּנִדְּיִיק בְּלִישְׁנָא דְּתוּס' יְבִמוֹת שְׁפָתְבוּ דְּלְרַבְּנָן לֹא בְּעֵי לְאוּ, מְדַאֲמְרִינֵן בְּמַכּוֹת הֵינּוּ קוּם וְעֲשֵׂה נִינְהוּ וְלֹא מְמַעַט מְשׁוּם דְּלִית בְּהוּ לְאוּ עַכ"ל, וְלֹא נִקְטוּ בְּפִישִׁיטוֹת דְּהָא אֲמְרִינֵן בְּמַכּוֹת דְּלֹא בְּעֵי אֲזַהֲרָה לְקְרָבָן, וּבִיּוֹתֵר בִּיּוֹמָא (דָּף פ"ה) שְׁפָתְבוּ לְהַדִּיא וְאִי בְּעֵי לְאוּ לְעֵנִין חֻטָּאת נִימָא מַה ע"ז וְכו' מִשְׁמַע דְּהִיָּה בְּאַפְשָׁר לֹא מֵר הַכִּי, וְהָרִי זֵה נִגְד הַמְכּוּוֹן דְּבָא לֹא מֵר שְׁם דְּקְרָבָן לֹא בְּעֵי אֲזַהֲרָה, לְזֵה נִרְאֵה דְּהַעֲנִין כְּוָה הוּא, דְּהָרִי בְּמָה דְּאֲמְרִינֵן לְאוּ שְׁנִיפֵן לְאַזְהַרְת מִיתַת ב"ד אִין לֹוּקִין עֲלִיו פְּשִׁיטָא אִינוּ מַחְמַת הוֹכְחָה כֵּינֵן דְּלֹא מְצִינוּ עֲבִירָה שְׂיִישׁ עֲלִיו עוֹנֵשׁ מִיתָה בְּלֹא לְאוּ, דְּדִלְמָא הִלְאֵנוּן מְשׁוּם מִלְקוֹת, אֲבָל הִיָּה אֶפְשָׁר לְעוֹנֵשׁ מִיתָה בְּלֹא אֲזַהֲרָה, אֲלֹא דְּכָף מְקוּבָל לְהֵם לְחַז"ל דַּא"א לְעוֹנֵשׁ אַא"כּ אִיזְהִיר, וּבַש"ס דְּפְרִיף וְדִלְמָא אֲזַהֲרָה בְּעֵי קְרָבָן דְּהָא פֶּסַח וּמִילָה, הֵינּוּ דְּבָא לְהוֹכִיחַ דַּע"כּ גַּם עוֹנֵשׁ קְרָבָן בְּעֵי אֲזַהֲרָה, דַּא"כּ מְנָא יְדַעִי דְּפֶסַח וּמִילָה פְּטוֹרִים מִקְרָבָן, וְע"ז מְשַׁנֵּי הֵתֵם לְאוּ ה"ט וְכו', הֵינּוּ לְדַחֹת הוֹכְחָה זֹו, אַף דַּג"כּ לִיפָא הוֹכְחָה בְּהִפּוּף דְּקְרָבָן לֹא בְּעֵי אֲזַהֲרָה, מ"מ כְּוָה שְׁפָטָה דַּעַת רַבּוּתֵינוּ ז"ל הַעֲמֻקִּים מְנִי יָם, אוּ שְׂיִישׁ לְהֵם בְּקַבְּלָה דַּא"א לְעוֹנֵשׁ מִיתָה בְּלֹא אֲזַהֲרָה, מַעֲתָה נ"ל אַף לַר' דְּגִלְרִי בַּגְז"ש דְּעֵלִיָּה וּבְעֵי לְאוּ אַעפ"כּ כֵּינֵן אֶפְשָׁר לְעוֹנֵשׁ קְרָבָן אֶפְשָׁר לְעוֹנֵשׁ בְּלֹא אֲזַהֲרָה אֲלֹא כֵּינֵן דְּבְּאַמַּת דְּמִשְׁפֵּט הַכְּתוּב בְּאַחֹתוֹ וְשָׁבַת לְחֻיִב קְרָבָן וְכַדוּמָה וּבְפּוֹרֶק עוֹל וְכַדוּמָה

לפטרם מקרבן מאיזה טעם שיהי, ובכדי שגדע אנחנו באיזה עבירה חייב בקרבן ובאיזה פטור ולא יצטרף הפתוב לפרש בכל פרט ופרט נמסר לנו הגז"ש דעליה ואתנח בו סימנא להודיע המקומות דבמקום שיש בו פרת ולא פועי קרבן ולא דהספה של קרבן הוא הלאו, אלא פינו דבאמת בהנה שיש קרבן אית בהו לאו, ובאינה דפטור מקרבן לית ביה לאו, ומש"ה נודע לן המקומות חייב ופטור ע"י הגז"ש, א"כ גם לרבי לא מקרי לאו שניתן לאזהרת קרבן דהא לא מוכרח להזהיר בלאו בשביל הקרבן, דאף בלא אזהרת הלאו הי באפשר להפתוב לפרש בו להדיא חייב הקרבן, וכינו דלא אינו הכרח לגוף חייב הקרבן רק שגדע הסימן לא מקרי אזהרת קרבן, דהא הי באפשר לפרש בו קרבן בלא הלאו, משא"כ גבי מיתת ב"ד דלא בא העונש אא"כ הזהיר זהו נקרא ניהן לאזהרת מיתת ב"ד, וא"כ שפיר פתבו תוס' דאם איתא דלרבנן בעינן לאו הו"ל דומיא דע"ז דבעי לאו ואעפ"כ לא הי מקרי אזהרת קרבן אלא דהיקוש הוא רק כמו סימן לידע מקומות החיוב, אבל אין קרבן בעי אזהרה לצורה עונשו, ומינושבים דברי הרומב"ם ופרכת הש"ס ודלמא אזהרה בעי קרבן דהא פסח ומילה אינו לר' דלר' הטעם בפסח ומילה מפתח הילפותא דעליה עליה דהודיע לנו התורה דבהנה לא נאמר בהו לאו אינם חייבים בקרבן, אבל אין הטעם משום דבלא אזהרה א"א לענוש קרבן, אלא דהתורה לא רצה לחייב קרבן בפסח ומילה, והודיע לנו זה ע"י הסימן דאחות אשתו, אלא דפרכת הש"ס הא לרבנן אין ראי דבעי לאו, דהא בהיקושא דריב"ל לא נזכר לאו, וע"כ הא דבפסח ומילה פטור הוא ומסברא דא"א לעניש קרבן בלא אזהרה ומשני דהטעם דלית ביה מעשה, ולרבינא דמשני במכות משום כדי רשעתו, י"ל דקיימי פהוכחת המקשו, דכינו דלרבנן ליכא לימוד דבעי לאו ע"כ מוכח מפסח ומילה דענוש קרבן א"א בלא אזהרה, והוה דבורי תוס' בזבחים ויבמות ויומא, דזהו עצמו הוכיחו מדלא משני לרבנן דטעמא דפסח ומילה דלית ביה לאו היינו לא דבעי אזהרה, אלא דבהיקושא גלי קרא דליכא פרת אלא לאו דמויא דע"ז והוי כמו לר', אע"כ דמפתח היקושא דריב"ל לא נלמד דבעי לאו פינו דלאו מפורש בקרא הלאו, וליכא טעמא בפסח ומילה אלא אי דקרבן אזהרה אי דאין בהם מעשה, והנה עדיין יקשה דברי תוס' שבועות (דף י"ח) דכתב בפשיטות דבלא קרבן, כדמוכח מפסח ומילה, הא במכות מסקינן דהטעם משום דאין בהם מעשה, ואף אי נימא דדברי תוס' הם אליבא דר', וכמ"ש גם מעכ"ת נ"י מ"מ הו"ל לומר דבעי דומיא דאחות אשה, וראיה מפורק עול, אבל מפסח ומילה ליכא ראיה, ובהכרח לומר דכוננתם דסוגיא קאי אליבא דרבינא ולדידיה קיימא דברי המקשו דיש ראיה מפסח ומילה דבעי אזהרה לקרבן ועדיין צ"ע, ויעניין רש"י יבמות (דף נ"ה) שכתב בטעמא דר"צ דאין מלקות בחייבי פרישות דס"ל דכרת בעי אזהרה, ותמוה, דהא פסח ומילה יש פרת בלא אזהרה, והו"ל לרש"י לפרש דס"ל קרבן בעי אזהרה, וצע"ג: תשובה תשובה קיט להגאון הנ"ל.

מ"ש פב"ד ש"ב הגאון נ"י דרק שבועה חלה על ח"ש דלאו מושבע ועומד הוא, אבל שארי איסורים לא חל: לענ"ד הא דאין שבועה חל איסורים לאו מדין מושבע ועומד לחוד אתינן עליה, אלא גם מדין אין איסור חל על איסור, והחילוק דבנשבע לקיים את המצוה בזה אתינן רק מדין מושבע ועומד, והיינו דליתא בלאו והוה, ובאמת פטור רק מקרבן, אבל מ"מ קאי עליה בלא חל, וכמ"ש להדיא הר"ן גדרים (דף ח') אבל בנשבע על איסורי דמוכח מסוגי' דמכות (דף כ"ב) בהדיא דלא אחרוש ביו"ט דפטור גם

ממלקות ע"כ דמדין אין איסור חע"א אתינו עלה, ולישנא דרש"י במכות שם דנקט לה מדין נשבע שלא לבטל את המצוה, קשה לכאורה, דזהו לא מספיק לפוטרו ממלקות, [גם מדברי תוס' שבועות דהכריחו לחלק בין ח"ש לעשה מההיא דכהן טמא שאכל תרומה, מבואר דס"ל דאין חילוק בזה בין שבועה לדעלמא, גם מדברי תוס' חולין (דף ק"ב) דנוטה דעת מעכ"ת נ"י דכוננתם רק לר"ל, לענ"ד, הא מדלא פסיקא להו להקשות מסברא דלר"ל דח"ש מותר מה"ת יחול איסור על ח"ש, וע"כ משום דהי' אפשר לומר דכל דתיקון רבנן פדאורייתא דמי, וכדס"ד דהש"ס ר"פ יוה"כ, ולזה הוכרחו מסוגיא דשבועות, ואם נדון לחלק לר"י בין שבועה לדעלמא, עדיין גם לר"ל אינו ראיה דדלמא איסורא דרבנן פדאורייתא הוא, ומ"מ שבועה חלה עליו דגם פדאורייתא חלה פל שאינו מפנרש בקרא, ומזה אינו מבין פראוי פרכת הש"ס ר"פ יוה"כ, וכ"ת פנין דאית ליה קיתר וכו' והתנו, הא י"ל באמת פדאורייתא דמי, אבל מ"מ פנין דלא מפנרש בקרא שבועה חלה עליו כמו לר"י] אע"כ דפסיקא להו דאין חילוק, אולם מ"מ ביסוד ישוב מעכ"ת על דברי המהרש"א יש לו מקום, דלפי מה דמסקו תוס' דפרכת הש"ס בשבועות לענן שלכד"ה, ממילא אין הכרח לסברא זו דאיסור חל על ח"ש, ומה"ת להמציא פו, והכי משמע מדבריהם בשבועות (דף כ"ד) דהקשו איך משפחת איסור אמ"ה הא קדמה איסור שאינו זבוח, [ובדבריהם יש לעיין אמאי לא הקשו בפשוטו איך משפחת לאו דנבילה דליחול על איסור שאינו זבוח,] ולא ניחא להו באבר שאין בו פזית בשר, דלענן א"י הוי רק ח"ש, א"ו דלקושטא דמלתא לא קיימא הסברא דאיסור חל על ח"ש, ודברי תוס' חולין (דף ק"ב) היינו לר"ל, ונתקיימו דברי מעכ"ת נ"י, וכדברים אלו במעט הוספת דברים רשום אצלי פפר בגליון ספר שער המלך, פט"ז מהא"ב ה"ח בישוב תמיהת הפר"ח על הרמב"ם דכתב תליש אבר וכו', הא אף גטרפה מקודם ליחול אמ"ה מטעם מוסיף, דהרמב"ם ס"ל בישוב קושיות תוס' חולין (דף ק"ג) לר"ל, ובישוב קושיות מהרש"א לר"י, דמקרא דבשרו אסור ממעטינו רק דאין אמ"ה חל על איסור הקודם לו ואף דהוי איסור מוסיף, אבל מ"מ באיסור ב"א, ומש"ה הנצרך הרמב"ם לאיסור ב"א, וכתבתי בזה"ל, זה אינו מספיק, דהא משמע ודאי דבשום פנים אין אמ"ה נוהג בטמאים אף דאין בו פזית בשר, ובזה ליפא למיתי עלה מדין אין איסור חע"א, דהא על ח"ש חנייל איסור אחר כמ"ש רבינו בהל' שבועות, ובזה מיושב קוש' מהרש"א מה דלא הקשו פן תוס' על ר"י, היינו די"ל דלר"י שפיר י"ל כמ"שהגאון המחבר דאמרינו בטעמא דקרא דאין אמ"ה נוהג בטמאה דמדין אין איסור חע"א הוא, אף דגם תוס' פתבו בשבועות דשבועה חל על ח"ש, י"ל דמ"מ לא פסיקא להו להקשות בזה דהא לתירוץ ב' שם אין הכרח לזה, אבל לר"ל דח"ש מותר מה"ת, א"כ ע"כ הא דאין נוהג בטמאה בליפא פזית בשר, ע"כ דגזה"כ הוא, וממילא גם בב"א לא ליחול ונשפיר הקשו ומה דהקשו תוס' מהא דס"ל לר"י בשבועות דאמרינו א"כ וממילא כ"ש מוסיף ולא ניחא להו, דמ"מ אין אמ"ה חנייל על טריפה מדין מוסיף כמו דאינו חל על טמאה, י"ל דלקושטא דמלתא ס"ל דאיסור חל על ח"ש גם לר"י פדעת רבינו, וממילא גם לר"י מוכח דגזה"כ הוא בטמאה ומוכרח גם ברש"י פל מין שבשרו אסור, ונשפיר הקשו, ומ"מ אפשר לקיים דברי המחבר, די"ל דג"ז גזה"כ דאמ"ה לא ליחול על איסור אחר, אף שהוא מוסיף, וגם איסור הקדש הוא רק איסור דחצי שיעור, אבל בב"א י"ל דחנייל, וביותר יש להסביר,

די"ל הא דאָיסור קל על ח"ש, היינו דח"ש הני איסור קל והני פמו חמור על קל, וכמ"ש
בחדושי הר"ן שבועות, וכיון דבאמ"ה גזה"כ דלא תנייל אף שהוא מוסיף, ממילא מכ"ש
דאינו תנייל מדין חמור על קל, ואינו קל גם על ח"ש, ע"כ לשונו: עוד ראיתי רשום ממני
בגליון ספר שער המלך בענין הנ"ל במה דהשיג על הפר"ח, דכתב בכוננת הרשב"א
והר"ן שהביאו ראיה דחלב ובשר הני מב"מ, מדמחייב בתלוש חלב מן הטריפה משום
בשמ"ה, אף דבסוגיין לא מצינו זה רק דחייב מחמת אמ"ה, מ"מ גם אמ"ה ל"ש אלא
בבשר דכתיב לא תאכל הגפש עם הבשר, והשיג הנ"ל דא"כ איך אמרינו בבכורות
דחלב חידוש הוא, הא חלב נדאי לא הני בשר, פתבתי על זה בגליון, גם אנכי עמדתי
להקשות פן על ראית הראשונים הנ"ל, מההיא דבכורות, ותירוצו דהמחבר אינו נוח לי
לדון בחלב שם אבר, ולענ"ד הי' נראה דכמו דציר טמאה וטריפה אסור ה"ה כל ציר
אסורים, ומתראוי דחלב לתסר מדין ציר אמ"ה, וזהו דדייק הש"ס בבכורות הואיל וליפא
מידי דאתי משי, אבל ראית הראשונים הנ"ל מחלב דל"ש פן וגם מדין הינצא מטמא אין
בו מלקות כמ"ש רבינו, עכ"ל: פתובות (דף ל"ה ע"ב) תוס' ד"ה הממאנת, וקשה לר"י
דא"כ היכי דייק, ונ"ל ליישב קושיותם עפ"י מה שכתבו אש"פ ואין להקשות אמאי לא
נקט גיסת ונתגרשה, ולכאורה י"ל דכמו דאמרינו דבנערה מפותה אין לה קנס דמחלה,
ה"נ בקטנה שהגיעה לעונת הפעוטות פיון דמתנתן מתנה ה"נ יכולים למחול, וכמ"ש
תוס' לקמן (דף פ"ו ע"א) ד"ה תיזל: והנה בגיטין (דף ס"ד ע"א) אמר רבא ג' מדות
בקטן צרור וזרקו וכו' וינגדן מתקדשת במיאון, הפעוטות מקחון מקח וממפרן ממפר
במטלטלים וינגדן מתגרשת בקדושי אביה וא"כ מש"ה לא מצי למתני נישאת ונתגרשה
דהא אביה א"י לקבל הגט פיון דנשאת כמ"ש רש"י קדושין (דף מ"ג ע"ב) וע"כ דהיא
עצמה קיבלה הגט, דהינו דהגיעה לעונת הפעוטות ולא הו"ל למיתני ולא פתוי דהא
מחלה, ולנה נקט ממאנת, דמשפחת בצרור וזרקא דלאו בת מחילה היא, אמנם זהו אינו
מספיק, דהא למסקנא דמירי בנערה ממאנת, וע"כ אין לה פתוי לאו בדוקא, ויקשה
דהו"ל למנקט נשאת ונתגרשה ואף בזה י"ל דלמסקנא בלא"ה ל"ק, אמאי לא נקט נשאת
ונתגרשה די"ל דנקט ממאנת לאתויי דנערה יכולה למאן, ולפ"ז ניחא דשפיר דייקנו הא
קטנה דעלמא יש לה קנס, דל"ל דבא עליה כשהיא נערה, א"כ ע"כ לאו דוקא נקט ולא
פתוי ותקשי אמאי לא קתני נשאת ונתגרשה, אע"כ דולא פיתוי בדוקא ומירי בקטנה
שלא הגיעה לפעוטות, ומש"ה לא מצי למנקט נשאת ונתגרשה: אמנם עדיין יש לפקפק,
דאם הברייטא נקט ממאנת לאורויי דגדולה יכולה למאן הא פיון דולא פיתוי לאו בדוקא
איך נשמע דגדולה יכולה למאן, הא י"ל דבא עליה אחר שגדלה, ודוסק לומר דמדלא
נקט נשאת ונתגרשה, ע"כ מוכח דממאנת אשמעינן דגדולה יכולה למאן, פיון דבעצמותו
מדינא דממאנת אינו מוכח, גם היסוד דפרכת הש"ס הי' מדלא נקט נשאת ונתגרשה, הא
באמת תירוצ' תוס' נכון, די"ל דהברייטא ס"ל דנשאת ונתגרשה אין לה קנס: ולזה י"ל
בד"א, והינו די"ל דרש"י ס"ל דולא פיתוי הוא בדוקא ומה דהקשו תוס' דהא מחלה,
י"ל דהינו למ"ש הכ"מ בהל' נערה בתולה דאיסורי דרבנן מקרי אינה ראוייה לקיימה,
וכתב המ"ל דהא דפרכין אשניות הא מדאורייתא מחזי חזי, היינו פיון דהברייטא נקט
ערוה, ע"כ דס"ל דבח"ל יש לה קנס, וע"כ דס"ל כר"ש התימני דבעי' יש ביה הוי', מש"ה
פריף שפיר הא מדאורייתא מחזי והקדושין תופסין ומקרי יש ביה הוי' וא"כ י"ל דהאחר

שָׁבָא עֲלֶיהָ קוֹדֵם הַמֵּיאוֹן בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לֹא הִי מַגִּיעַ לָהּ קִנְס לר"ש בֶּן מְנַסְיָא, דְּלֹא הֵיחֵתָה רְאוּיָה לְקִיּוּמָה מְדַרְבְּנָו, פִּינּוּ דְמִקְוֹדֶשֶׁת לְזָה מְדַרְבְּנָו אֱלָא דְלֹאחַר מֵיאוֹן דְּנֻעְקְרוּ הַקְדוּשִׁין לְמַפְרַע וְאִיגְלָאֵי מִלְתָּא דְרֵאוּי לְקִיּוּמָה, דְּאִינָה אֲסוּרָה עֲלֵיו מְשׁוּם אַחַת לְבוּעֵל, דְּהָא גַם לְבַעַל מְוֹתֶרֶת אַב"ה וְכַמ"ש הַב"ש ס' קע"ח ס"ג] מְהֵרָאוּי הֵיחֵת לְחֵיב קִנְס אִי לֹאוּ טַעֲמָא דְמַחְזִיקִינּוּ אוֹתָהּ לְבַעוּלָה, וְא"כ לֹא הָוֵי מַחֲלָה פִּינּוּ דְבִשְׁעַת בִּיאָה לֹא הִי מַגִּיעַ לָהּ קִנְס, וְלִיכָא דְלִמְחֻלָּה, וְכַמוּ בְּלֹא עֶמֶד בְּדִין עַד שְׁלֹא מֵת הָאֵב דְקִנְסָה לְעֶצְמָה, וְל"א דְמַחֲלָה פִּינּוּ דְבִשְׁעַת בִּיאָה לֹא הִי הַקִּנְס שְׁלָה, [וּבְאַמַּת מַה"ט יֵשׁ לְעֵינֵי עַל תּוֹס' מֵאִי הַקְשׁוּ דְלֹא פִּיתוּי הָא מְמִילָא מַחֲלָה לְשִׁטְתֵּיהוּ דְהַבַּעַל עֲצָמוּ אֲנָסָה אוּ פִּיתָה אוֹתָהּ לִיכָא מַחֲלָה, פִּינּוּ דְבִשְׁעַת בִּיאָה הִי בַּעֲלָה, וְלֹא הִי שְׁיִיכַת קִנְס,] וְלֹאוּקִימְתָא קַמְיִיתָא דְמוּקִי כַר"ש הַתִּימְנִי י"ל דְבְּאַמַּת הֵינּוּ לֹאוּקִימְתָא דְרַפְרָם דְמַמְאָנַת הֵינּוּ קַטְנָה הַרְאוּיָה לְמֵאֹן וְנִקְטַ שְׁפִיר וְלֹא פִּיתוּי, אֲבָל לֹאוּקִימְתָא דְמֵינְרֵי בְּנַעֲרָה מְמַאָנַת הֵינּוּ לֹאוּקִימְתָא דְהַבְרֵייתָא כַר"ש בֶּן מְנַסְיָא, וּבְעֵינֵי דְבַעֲלָה לֹא הִי קִנְס, פִּינּוּ דְלֹא הִי רְאוּיָה לְקִיּוּמָה, וּמַעֲתָה מְמִילָא מֵינְשֵׁב קוֹנְשִׁינֵי תּוֹס' דְשְׁפִיר דִּיִּיקִינּוּ הָא קַטְנָה דְעֲלָמָא יֵשׁ לָהּ קִנְס, דְּהָא ע"כ מֵינְרֵי דְאֲחַר בָּא עֲלֶיהָ קוֹדֵם מֵיאוֹן, דְּאִי לֹאחַר מֵיאוֹן וּכְשֶׁהִיא נַעֲרָה תַקְשִׁי אִיף שְׁיִינְיָה וְלֹא פִּיתוּי הָא מַחֲלָה, וְלִזָּה מְשַׁנֵּי דְמֵינְרֵי בְּנַעֲרָה מְמַאָנַת, וּבָא עֲלֶיהָ הָאחַר קוֹדֵם הַמֵּיאוֹן, דַּל"ש מַחֲלָה פִּינּוּ דְבַעֲלָה לִיכָא קִנְס דַּל"ר לְקִיּוּמָה, וּמְמִילָא מֵינְשֵׁב קוֹנְשִׁינֵי ב' אֲמֵאֵי לֹא נִקְטַ נְשִׂאָת וְנִתְגַּרְשָׁה, דָּאֵם בָּא עֲלֶיהָ אַחַר קוֹדֵם גִּירוּשִׁין פְּשִׁיטָא דְפִטוּר, דְּקַל ב"מ וּבָא עֲלֶיהָ אַחַר גִּירוּשִׁין, לֹא הו"מ לְמֵינְקֻט וְלֹא פִּיתוּי דְהָא מַחֲלָה וְדו"ק: תְּשׁוּבָה קַכ לְכַבּוּד בְּנֵי חֲבִיבֵי הֶרֶב רַבִּי שְׁלֹמֹה נ"י בּוֹנְאֶרְשָׁא: מ"ש בְּנֵי הֶרֶב נ"י לְהוֹכִיחַ דְּהַרְמַב"ם סִבַּר פְּהֵטוּר ס' קצ"ח דְבִלּוֹקֶחַ מְטַלְטְלִים בְּמַעוֹת, הַמַּעוֹת הֵן בְּהַלְוָאָה מִמֶּשׁ אֲצֵל הַמוֹכֵר, וּמְמִילָא אִם קִידֵשׁ בְּהֵם אִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת: בְּפִשׁוּטוֹ לֹא יִדְעָתִי מֵאִי צְרִיף לְרֵאִיָּה, הָא לְהַדְיָא פְּתַב הַטוּר שֶׁם בְּשֵׁם הַרְמַב"ם פ"ו מְמַכִּירָה דְהַמוֹכֵר חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹת אֲוֹנָסִים עַד שְׁיִקְבֵּל מ"ש פ' וַיֹּאמֶר אַח"כ בָּא טוֹל מְעוֹתֶיהָ, אִיף בְּאַמַּת אֵינוּ מְפֹרָשׁ פֶּן בְּהַרְמַב"ם שֶׁם, דְּלִגְבֵי מ"ש תַּחֲזִילָה דְבַחְזוֹר הַלּוֹקֶחַ וְאִמַּר טוֹל מְעוֹתֶיהָ אֵינוּ חֵיב אִם נִנְגְבוּ אוּ אֲבָדוּ א"ח בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עֲלָה קְאָמַר דָּאֵם חֲזוֹר הַמוֹכֵר חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן וְהֵינּוּ בְּגִנְבָה אוּ נֶאֱבָדָה, וְכֵן נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַה"מ שֶׁם בַּמ"ש אַחֲרֵיּוֹת זֶה לְפִי דְבָרֵי הַהִלְכוֹת וְכו', מִשְׁמַע דְּמִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם אִין הִכְרַע לְכָאן וּלְכָאן, וְאֲפֹשֶׁר דְהַטוּר הוֹצִיא פֶּן מַמ"ש הַרְמַב"ם תַּחֲזִילָה דָּאֵם חֲזוֹר הַלּוֹקֶחַ, הָרֵי הַמַּעוֹת אֲצֵלִי בְּפִקְדוֹן וְכו' מִשְׁמַע בָּאֵם חֲזוֹר הַמוֹכֵר נִשְׁאַרוּ בְּהַלְוָאָה דָּאֵם אִיתָא דְעֵיקַר הַחֲזִילוּק לְעֵינֵי גַנוּ"א, הוּל"ל הֵם אֲצֵלוּ כְּפִקְדוֹן בְּחֻנָּם, וְלִזָּה נִרְאָה פִּינּוּ דְאִין מְפֹרָשׁ פֶּן בְּהַרְמַב"ם, בָּא בְּנֵינ"י לְהוֹכִיחַ דְּהַרְמַב"ם ס"ל כְּהַרְמַב"ן דְּהָוֵי מְלֹנָה, וְהֵינּוּ מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ספ"ט מְמַעֲלָה בְּמַפְקִיד מַעוֹת מְוֹתֵרִים לְחֻנּוּנֵי דְלֹא מְעַל, וְהַנ"מ פְּתַב דְהוֹצִיא הַרְמַב"ם פֶּן מַהֵיִא דפ"ו בְּקִנְיָה מְמַעוֹת הַקְדֵּשׁ, וְהָא שְׁנֵי וּשְׁנֵי, דְבְּמִוֹתֵרִים קִנְיָם הַחֻנּוּנֵי לַמ"ש הַשְּׁ"ף ס' רצ"ב דָּאֵם אִם הֵם בְּעֵין א"צ לְהַחְזִיר אוֹתָן הַמַּעוֹת דְּוִקָּא, וְלַעֲנֵ"ד מְלַבֵּד דְּדַבְּרֵי הַשְּׁ"ף תְּמוּוֹהִים בְּמָה דְהוֹצִיא פֶּן מִתּוֹס' דְּהֵם לֹא פְּתַבוּ רַק לַר"ה דְאִמַּר אֲפִילוּ נֶאֱנָסוּ וּמְעַל הַגְזַבֵּר מִיָּד, ע"כ מְשׁוּם דְנַעֲשֶׂה הַחֻנּוּנֵי לְזָה, אֲבָל לַר"נ דְנֶאֱנָסָה לֹא דְלֹא נַעֲשֶׂה לְזָה, י"ל דְצְרִיף לְהַחְזִירוּ בְּעֵין, גַּם אִיף לְהַשְּׁ"ף הָא בְּוֹדָאֵי לֹא נַעֲשֶׂה לְזָה וּקְנָאֵם הַחֻנּוּנֵי, דַּל"כ אֲמֵאֵי אֵינוּ חֵיב בְּאֲוֹנָסִים, הָא שְׁלוּ נֶאֱנָסָה, א"ו דַּל"ר נ"כ"ז שְׁלֹא הַלְוָה אוֹתָם לְעֶצְמוֹ אֵינוּ נַעֲשֶׂה לְזָה אֱלָא פִּינּוּ דְבָזוּ הַרְגַע דְבָא הַמַּפְקִיד עֲדִינּוּ הֵיחֵת יְכוֹל

ללנותם, מש"ה בזה שאינו רוצה להחזירם הוי פלוגה אותה לעצמו באותו שעה ובאים
פאקד, וא"כ אם נדמה לוקח לזה היינו ג"כ דיש לו רשות להוציא ולהלוותם לעצמו,
וכ"ז שלא שימש בהם אינו לנה, ואינו חייב באונסים, והיכי דבא הלוקח ותובעו מעותיו
א"צ להחזירם בעינו, ואם קידש בהם מקודשת, דבזה המעשה לנה אותם לעצמו, והיינו
קודם קבלת מש"פ מיד שחזר המוכר פקע זכותיה מלהלות המעות לעצמו, דעל שעה
זאת לא הרשהו הלוקח, והראיה במעילה שפיר ממה דלא מעל מיד פשנתן לו דהיינו
קודם חזרה, דזה דמי למותרים: גם לבנות דיק על דברי הכ"מ אלו, אני בעניי לא זכיתי
לעמוד בסוד קדושים דברי הכ"מ בזה, דהא לענין דלא מעל הגזבר קודם שיוציא א"צ
לראיה, דהא להדיא מפורש פו בסוגיא דבב"מ דלר"נ מעל עד שיוציא החנווני, אלא
דקשה על מה דפסק הרמב"ם דאף לאחר שיוציא החנווני לא מעל הגזבר, וכדמפורש
להדיא בקושיות הכ"מ, א"כ מה תירץ דהרמב"ם דחה לברייתא זו מההיא דפ"ו בקנה
מעות הקדש, דלמא גם התם אחר שיוציא הספר מעל הגזבר, ואם נדחוק מדלא קתני
בברייתא דנתן לספר לא מעל עד שיוציא, משמע דאף אח"כ לא מעל, (וסוף דברי הכ"מ
אין מורין פו במ"ש, ועתה סובר רבינו דמתני' דנתן לספר מוכח דהיתר תשמיש לא
מיתי לידי מעילה דהא אין אנו רוצים בזה ראיה רק על אחר שיוציא,] ואם הדבר פו,
א"כ מה הקשה בני מעכ"ת נ"י דשני ושני, דבחנווני קנה המעות, וכי קנין המעות יועיל
דיוציא הגזבר אחר שיוציא, אדרבא אם לא קנה המעות ראוי יותר שהוצאה זו הנה
בשליחותו ובהרשאתו ואם קנה יותר מסתבר דלא הוי שלוחו אלא שמוציא את שלו:
ובעיקר קושיות הכ"מ, ראיתי פתוב ממני בגליון המשניות פ"ו ממעילה מ"ה לפיכך אם
הוציא לא מעל, וכתבתי היינו ע"כ דלא מעל החנווני, דהא ברישא דצוררים דמעל היינו
החנווני, ומשמע דמתני' בא לאורויי דמותרים קיל לענין מעילה דבצוררים מעל החנווני
ובמותרים לא מעל, והא לענין הגזבר יתנה בהיפוף, בצוררים לא מעל הגזבר אחר
דיוציא, ובמותרים מעל אחר שיוציא, ול"ש למתני' דבצוררים לא מעל ובמותרים מעל,
אלא משמע דגם הגזבר לא מעל, ומתני' פליג על הברייתא בזה, אלא דפרכת הש"ס
לר"ה מברייתא דלענין זה דנפקא מברייתא דלא מעל מיד ליפא פלוגתא, ונקט יותר
הקושית מברייתא דמפורש להדיא דלא מעל הגזבר, אבל לענין אחר שיוציא משמע
מתני' דמעילה דפליג עלה, ע"כ: ומה דהניח הכ"מ בתויבתא על הרמב"ם פ"ו ממעילה
הא מבואר בסוגיא דספר דלר"י דמעות קונות ד"ת מעל, לענ"ד י"ל במה שאמרתי
בחידושי הר"ן לבב"מ [א"א ב"ה פבר נדפס בשם אאמ"ו המחבר נ"י] לישב קושיות
תוס' ע"ז (דף ס"ג ע"א) ד"ה והא מחסרא דלפי דברי תוס' בב"מ (דף מ"ג) בתי' הב'
ניחא דלר"י גבי ספר מעל משום היתר תשמיש דמוכר עיי"ש, וכתבתי על גליון ספר
חידושי הר"ן ונ"ל, השומע ממני קיצר בדברים, דבפשוטו אינו מספיק, דהא קי"ל כר"נ
דהיתר תשמיש לא מביא לידי מעילה, אבל פו אמרתי, די"ל דרבא דייק מההיא דנתן
לבלן דספר לא מעל דמסייע לר"ל, י"ל דס"ל כר"ה דאפילו נאנסה דע"י היתר תשמיש
נעשה פלוגה ומעל, וכדמשמע בסוגיא דבב"מ (דף מ"ג) אמר לי רבא לר"נ לדידה דאמרת
נאנסה לא, משמע דרבא ס"ל כר"ה דאפילו נאנסה, וה"ל ר"י דמעות קונות יש להמוכר
היתר תשמיש, ומינשב בזה קושיות תוס' על שיטת ר"ח פהן דס"ל דרב אשי בבכורות
(דף ס') דגם בנכרי מעות קונות, איך יתיר ברייתא דנתן לבלן משמע דלספר לא, והיינו

די"ל דס"ל כר"נ דהיתר תשמיש לא מיתתי לידי מעילה, וכיון דחז"ל הפקיעו הקנן לא מעל כמו באתנו וכן נשנית תוס', וזה היא ברייתא דלספר מעל י"ל דהינו בנכרי, ובנכרי לא מצינו דתקנו חז"ל, והניחו על דין תורה דמעוות קונות, או דהברייתא כר"ש דהלוקח א"י לחזור ונעשו מעותיו של מוכר ממש מש"ה מעל, ולפ"ז מיושבים דברי הרמב"ם דרבא ס"ל כר"ה מש"ה דייק דלר"י יהי' הדין דמעל, אבל אגן דקיי"ל כר"נ באמת לא מעל, עכ"ל בגליון, פן נראה לענ"ד: תשובה קכא לכבוד ידידי הרב ר' יחיאל יואל נ"י בק"ק אויבערזיצק מה שעמד מעכ"ת נ"י ברש"י כתובות (דף ע"ה ע"ב) ד"ה רבא אמר רישא פאן נמצא וכו' דמוקי הלכתא פנת' פ"ק וכו' למאי צריך לזה, הא בפשוטו ניחא דמהדר לאוקמי פחד תנא ולא למדחק תברא: גם אנחנו עמדנו בזה בלמוד עם הפחורים ואמרנו לפרש ד"ה קשה לרש"י, פיון דרבא ממילא צריך לאסוקי דבסיפא הוי חדא במקום תרתי, א"כ למאי צריך פלל לחדש סברא דכאן, נמצא, הא בפשוטו ניחא דכנלה כר"י ובסיפא משום חדא במקום תרתי, דס"ל לרש"י דגם לר"י שייך הך סברא, הן כפי פירוש תוס' בתירוץ הא' דא"א לחזקת ממון לסייע לתרנוניהו חזקות דזהו שייך גם לר"י, דהא לולי חזקת ממון גם לר"י אלים חזקת הגוף, וכן לפי תירוץ ב' דהתוס' דהאב פא משני צדדים זהו שייך לר"י, ולזה כתב רש"י לתרץ דמה דחידש סברא פאן נמצא פדי לאוקמי כר"ג דהלכתא פנותי, ומ"ש רש"י דשינויא דרב אשי מהדר נמי לאוקמי פולה כר"ג, בזה באמות לא נקט רש"י משום דהלכתא פנותיה, אלא דמהדר לאוקמי פחד תנא ומה דנקט רש"י ר"ג, היינו פיון דקושטא הוא דמתני' אתי רק כר"ג: אוילם לפ"ז יקשה, מה דרש"י נדחק בסוגיון (דף ע"ו ע"ב) דלס"ד דשמואל ס"ל דעל בעה"ח להביא ראיה ס"ל פשינויא דר"א תברא דזהו דחוק דמביא ראיה מרישא פיון דתנא דסיפא פליג, הא י"ל דס"ל בהך יסוד פרבא דטעמא דסיפא משום חדא במקום תרתי, אבל לא ס"ל בזה פרבא סברת פאן נמצא, ומוקי לכנלה מתני' כר"י ומביא ראי' מרישא דתנא דסיפא לא פליג בזה רק משום דהוי חדא במקום תרתי, והנה ג"כ מיושב בזה אמאי מביא ראיה מהך מתני' מרישא דאתי' כר"י אמאי לא מוקי ראיה מגופא דדינא דר"י ממתני' משארסתני נאנסתי, [ובזה י"ל דשם דקתני היא נאמנת י"ל דמזירי רק מפתובה, דהא היא טוענת רק על הפתובה או דס"ל פנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה דממילא לא הוי מקח טעות, וליכא טענה על הקדושין מש"ה מביא ראיה מהכא דקתני על האב להביא ראיה, משמע בכל הדין שיש להפעל עם האב דהינו אף על כ"ק,] ולפי הני ניחא דמתני' דמשארסתני נאנסתי דדלמא ההלכה כר"ג, ולזה מביא ראיה ממתני' דהכא דסתמא כר"י דגם תנא דסיפא כר"י, אלא דהוי חדא במקום תרתי, ע"כ מוכח דס"ל לרש"י דלר"י לא אמרינו תרתי במקום חדא, ומתני' רק כר"ג ויקשה פנ"ל, וצ"ע: גם יש לעיין הא דס"ל לרש"י דלאוקימתא דרבא מתני' אתיא רק כר"ג, הא רש"י לשיטתיה לעיל רפ"ב דלא ס"ל לר"י פלל מגו אפילו טוב רק מגו דאי בעי שתק דזהו מקרי אין שור שחוט, א"כ י"ל דלרבא מתני' אתיא ככ"ע, והינו דגם ר"י ס"ל דהכי דהוי סיפא פאן נמצא נאמנת אלא במשארסתני נאנסתי פיון דאומרת משארסתני ולא משנשאת נאנסתי, מודית דאיתרע רשות אב, אלא דלר"ג נאמנת במגו דאמרה משנשאת נאנסתי, ור"י לית לי' מגו, ובפלפול הארכנו ופאן אין מקומו: אף אודיע למעכ"ת גרגיר אחד שאמרנו בסוגיא זו, מה דנדחק רש"י דלס"ד דשמואל דעל בעה"ח להביא ראיה

ס"ל פֿאָוקימָתָא דר"א תְּבָרָא, וס"ל דְּהֶלְכָה כר"י, וסוּתֵר לְדַבְרֵי שְׁמוּאֵל פ"ק דְּאָמֵר הֶלְכָה כר"ג, לענ"ד יֵשׁ לִינִישׁב בְּרַחֲבָה, עפ"י מ"ש תוס' בְּסוּגְיֵין בְּהֵיא דְסַפְק בְּהֵרֵת קְדָמָה דְּפִלּוּגְתָא בְּהֵי לֹו נְגַע מְקוֹנְדָם אַם חֲזָקָת הַגּוֹף אֵלִים מְחֻזָּקָת טוֹמָאָה, וְהַקְשָׁה מְהֵרָשׁ"א הֵיאָה הַי סְבָרוֹת הַפּוֹכוֹת, דְּהָא לְגַבֵּי חֲזָקָת מְמוֹן ס"ל לר"ג דְּחֻזָּקָת הַגּוֹף אֵלִים יוֹתֵר, וְגַבֵּי בְּהֵרֵת בְּחֻזָּקָת טוֹמָאָה ס"ל לר"ק דְּר"י דְּלֹא אֵלִים כ"כ חֲזָקָת הַגּוֹף ור"י ס"ל דְּאֵלִים עֵינֵי"ש, ונ"ל דְּלֹק"מ דִּי"ל לר"י אֵלִים חֲזָקָת הַגּוֹף יוֹתֵר מִמָּה דס"ל לר"ג, אֲלֹא דר"ג ס"ל דְּאֵלִים בְּרֵי, דָּאָם יֵשׁ בְּרֵי עִם חֲזָקָת הַגּוֹף אֲפִילוּ לְאַפְקוּעֵי מְמוֹן, וְכֵהֵיא דְּאָמְרֵינוּ פ"ק גַּבֵּי אֲלֻמְנַת עֵיטָה, וּלפ"ו רִוּוּחָא שְׁמַעְתָּתָא דְּשְׁמוּאֵל מִיְרֵי בְּשָׂמָא וְשָׂמָא, וּמְבִיא רַק מִתְּנָא דְּרִישָׁא, דְּהֵינּוּ דְּמוּכָח מְרִישָׁא דְּמָרָא קָמָא אֵלִים מְחֻזָּקָת הַגּוֹף, וְעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיג תְּנָא דְּסִיפָא דְּהֵינּוּ ר"ג, אֲלֹא דְּאֵלִים לִיה בְּרֵי, אֲבָל בְּשָׂמָא וְשָׂמָא יֵשׁ לְלַמּוּד בְּק"ו פִּינּוּ דְּאֲפִילוּ ר"י דְּאֵלִים לִיה חֲזָקָת הַגּוֹף גַּבֵּי בְּהֵרֵת ס"ל דְּחֻזָּקָת מר"ק אֵלִים מְחֻזָּקָת הַגּוֹף, מְכ"ש דר"ג ס"ל הֵיכִי דְּלִיפָא בְּרֵי וְנִכּוּן: תְּשׁוּבָה קַכּב לְהַרְב ר"ז וּוְאֵלָף נ"י אב"ד דְּק"ק עֶקְצֵין.

מ"ש לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת נב"י ס' ל"ד בְּיִשׁוּבוֹ דְּבָרֵי הַר"ע בְּרַטְנוּרָה, דָּא"כ דְּיִהְיֶה מוּכָח אָף דָּאִית לִי אִיסוּר חֲמוּר לְחוּד, מ"מ בְּאִיסוּר כּוֹלָל לְחוּד ס"ל דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, א"כ בְּסוּגְיָא דְּחֻזָּלִין (דָּף ק"א) דְּאָמְרֵינוּ מֵאֵן הָאִי תְּנָא וְכו' הו"ל לֹמֵר דר"י הֵיא עכ"ד: אִין אָנוּ אַחְרָאִין לִינִישׁב דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ו"ל אָף דְּפָקַע שְׁמִיה אֲבָל לְקוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא לְק"מ, דִּי"ל לר"י לֹא מְקָרִי חֲמוּר דְּגַם לִג"ה יֵשׁ חוּמְרָא דְּנֶאֱסֵר לְבַנֵּי יַעֲקֹב, דְּהָא מֵה"ט ס"ל לר"י דִּג"ה מְקָרִי חֲמוּר לְגַבֵּי טוֹמָאָה: תּוֹ פְּתַב מֵעַכ"ת פִּינּוּ דְּנִבְיָלָה חָל אַחְלָב לְמָה לֹא יְחוּל גַּם אִיסוּר דְּשׁוּר הַנְּסָקֵל דְּהוּי נְמִי נְבִיָּלָה, וְכִי מִשׁוּם דְּאִיסוּר גַּם בְּהַנְּאָה מְגָרַע גְּרַע, בְּמַחֲכ"ת מֵה שְׁיִיטָא דב"א שְׁיִיף הָכָא דְּמָה בְּכָף דְּהוּי ב"א זֶה מוֹעִיל לְאֹכֵל בְּשׁוּר דש"ה דְּחֻזָּקָה ב' מִשׁוּם נְבִיָּלָה וּמִשׁוּם ש"ה דְּהוּי אִיסוּר ב"א, אֲבָל מ"מ עַל הַחֲלָב דְּבָכֵל הַתּוֹרָה אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, אֲלֹא דְּנִבְיָלָה גְּלִי קָרָא דְּחָל אַחְלָב אֲבָל אִיסוּרוֹ דש"ה לֹא חָל, וְאָם אֲכָל חָלָב דש"ה לֹוּקָה ב' מִשׁוּם חָלָב וּמִשׁוּם נְבִיָּלָה אֲבָל לֹא מִשׁוּם ש"ה וְאָף דש"ה הוּי ג"כ נְבִיָּלָה, בְּאַמַּת אִיסוּרוֹ דְּנִבְיָלָה חֲזִייל אֲבָל אִיסוּרוֹ דש"ה לֹא חֲזִייל, וְכִיּוֹתֵר לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דש"ה מְשַׁנְּגָמֵר דִּינוֹ נְאָסֵר מְחִיִּים, א"כ מְדִינָא בְּאוּכַל בְּשׁוּר ש"ה דְּאִינוּ חֲזִיב מִשׁוּם נְבִיָּלָה דְּלֹא חֲזִייל עַל אִיסוּר דש"ה, וְא"כ אִין בְּחָלָב דש"ה מִשׁוּם נְבִיָּלָה, וְאָף מֵעַכ"ת הו"ל לְמַנְקֻט קוֹשְׁיָתוֹ הָכִי, דְּהָא בְּזַבְּחִים אֲמְרֵינוּ וְצָרִיכָא אִי פְּתַב נְבִיָּלָה וְכו' הָרִי לֹוּלִי פְּרָכָא הֵינּוּ לְמִיָּדִים דְּכְמוֹ דְּחָל עַל חָלָב אִיסוּר נְבִיָּלָה ה"נ אִיסוּר טְרִיפָה, וְא"כ ש"ה גִּילָף מְנִבְיָלָה וְטְרִיפָה דְּיְחוּל אַחְלָב, וְאָף לְדַעַת ר"ת דש"ה לֹא נְאָסֵר מְחִיִּים, וְא"כ יֵשׁ פְּרָכָא דְּנִבְיָלָה חֲמִיר דְּמִשׁוּם אִיסוּר נְבִיָּלָה מְטָמָא, אֲבָל מִשׁוּם אִיסוּר דש"ה אִינוּ מְטָמָא, וְטְרִיפָה חֲמִיר דְּחֲזִייל מְחִיִּים, מ"מ נְלַעוּד מְבִינִיָּהוּ מְנִבְיָלָה וְטְרִיפָה, וְיֵשׁ לְדַחֲוֹת: אוּלָם בְּאַמַּת לְדַעַתִּי אִין הַתְּחִלָּה לְדַבְרֵי הַגָּאוֹן נב"י ו"ל דָּאָף אַם אִיסוּר דש"ה לֹא חָל אַחְלָב, הֵינּוּ דְּאִיסוּרוֹ דְּאֲכִילָה דש"ה לֹא חֲזִייל, אֲבָל מ"מ אִיסוּר הַנְּאָה דל"ש בְּזָה אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, דְּהָא מִשׁוּם נְבִיָּלָה לֹא הֵיָּה אִיסוּר בְּהַנְּאָה, א"כ עֲדִינּוּ חָלָב דש"ה יֵשׁ בּוֹ פְּרַת עַל אֲכִילָתוֹ, וְאִיסוּר בְּהַנְּאָה, גַּם בִּיסוּד דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ו"ל אָף אַחְרֵי יִשׁוּבוֹ דְּבָרֵי עֲצָמוֹ בְּחִידוּשֵׁי לְפִסְחִים, עֲדִינּוּ לֹא הוֹעִיל, דמ"מ מנ"ל דר"י ס"ל דְּאִיסוּר כּוֹלָל חֲזִייל, הָא י"ל דְּהֶלְמוּד מְהוּמָתָא דא"ב וְעַנּוּשׁ פְּרַת וְיִשְׁנוֹ בְּכָל תּוֹתִירוֹ, וְכִּנְזָה לִיפָא יוֹכִיחַ דָּא"ת הָבָא עַל הַסַּפְק דְּאִינוּ בְּכָרֵת וְחָלָב דש"ה אִינוּ בב"ת, גַּם עֲדִינּוּ יְקָשָׁה עַל הַרַע"ב דְּסִינִים

דַּרְבָּנוּ ס"ל דַּחֲלָב ש"ה יוֹכִיחַ, הָא לְדִידְהוּ דס"ל א"ת הַבָּא עה"ס דְּבִשְׁרִיפָה יֵשׁ לְלַמּוּד מְנוּחָתָא בְּמָה מְצִינוּ דִּישְׁנוּ בב"ת, וּמְוַכְרְחִים לְדַבְרֵי תוּס' דַּרְבָּנוּ ס"ל דְּהַנּוֹתָר הָוֵי מִיעוּט דַּאִין אַחַר בְּשִׁרְיָפָה וּא"כ ל"צ לְיוֹכִיחַ דַּחֲלָב ש"ה, וְלָזָה לְדַעְתֵּי דַבְרֵי הַגָּאוֹן ז"ל בְּמִקּוּמוֹ מְנוּחָתָא אִין מְקוּם לְדַבְרֵי וּמְצַד הַתְּמִיּה עַל הַרַע"ב בְּמִקּוּמוֹ עוֹמֵד כְּדִרְשׁוּם אֲצִלֵּי כְּבָר בְּגִלְיוֹן הַמְּשֻׁנְיוֹת: מ"ש מַעַכ"ת לְהַקְשׁוֹת בְּבִיצָה (דָּף ל"ט) לֹא הִי צָרִיךְ לְאַרְיִכוֹת דְּהַקְשָׁא בְּפִשְׁטוֹ פִּינּוּ דְּבַהֲךָ מַתְנִי קַתְנִי וְאַסוּרִים בְּבַהֲכ"נ וּבְמַרְחָץ, וְהִינּוּ כַל"ק דַּרְבָּב"י, וּס"ל דַּאִין בְּרִירָה כְּדַאִיתָא בַּב"ק, א"כ אִיךָ מְנוּחָתָא לְשִׁתּוֹת פִּינּוּ דַּאִין בְּרִירָה, וְאַנִּי הוֹרְגֵלְתִי לְיִשְׁבַּב לִי, דְּהַרִי מְבַעֵי בְּנִדְרִים אִם בְּנִדְרוֹ דְּנִקָּא וּמִשׁוּם קְנָסָא, אֲבָל לֹא בְּהַדִּירוֹ דְּאַנּוּסִים הֵם, וְעַי' בְּהַר"ן שֵׁם דְּסוּגְיָא דַּבְּ"ק דְּפִלְגִי בְּבִירָה הִינּוּ לְפִי הַצַּד דְּבַהֲדִירוֹ פְּלִיגִי, א"כ י"ל הָא דְּמִשְׁנֵי לְחַלְקָא בֵּין לְרַחֲוִי בֵּין לְשִׁתּוֹת, יְהִי בְּאַמַּת מְוַכְרַח דַּס"ל לַר"נ כְּפִי הַצַּד דְּדוּקָא בְּנִדְרוֹ פְּלִיגִי, א"כ גַּם הַת"ק ס"ל דִּישׁ בְּרִירָה אֲלֵא דְּבִנְדְרוֹ קְנָסוּ, וּבְזָה יֵשׁ מְקוּם לְחַלְקָא לְעַנְנֵי הַקְּנָס דְּדוּקָא בְּלְרַחֲוִי דְּלֹא נָטַל זָה חַלְקוֹ לְגַמְרֵי אֲלֵא דְּבָאנוּ לְדוֹן דַּאוֹתוֹ שְׁעָה הוּא הַמְּבֹרָךְ דְּמַרְחָץ שְׁלוֹ, אֲבָל מ"מ נְתַתְּיָם הַמַּרְחָץ לְשִׁנְיָהֶם, וּבְאוֹתוֹ מְקוּם עֲצָמוֹ שְׁזָהוּ רֹחֲץ וְרַחֲץ גַּם הַשְּׁנֵי אַח"כ וְאַיְנוּ נִיכָר דְּרוּחֲץ בְּשְׁלוֹ בְּזָה קְנָסוּ, אֲבָל בְּלְשִׁתּוֹת פִּינּוּ דִּי"ב וְאַמְרִינוּ דְּדִילִי קַמְמָלָא נְסַתְּלַק נְכוּתוֹ דְּהִיאָךְ לְעוֹלָם בְּאַלּוֹ הַמִּים שְׁמִילָא זָה לְחַלְקוֹ, וְלֹא מְחִזִי כְּנִהְנָה מְחַבְּרֵי וְלֹא קְנָסוּ, וְאַף דְּהַרְא"ש כְּתַב בְּנִדְרִים בְּלִישְׁנָא דְּבִנְדְרוֹ קְנָסוּ שְׁלֵא לְסַמְוֵךְ עַל בְּרִירָה, דְּמִשְׁמַע דְּמַחְמִירִים בִּיָּה לְדוֹן דִּין דַּאִין בְּרִירָה, מ"מ אִינוּ מְוַכְרַח כ"כ, דִּי"ל דְּהַקְּנָס רַק פִּינּוּ דְּמִים אֵלּוּ שְׁרוּחֲץ בְּהֵם זָה יְרַחֲץ ג"כ חַבְּרֵי מְקַרִי הַפֶּל בְּשֵׁם שְׁוֹתְפוֹת וּק"ל: תְּשׁוּבָה קַכָּג לִידִידֵי הַרְבַּ ר' הִירֶשׁ נ"י בַּק"ק לְאַבְשִׁין.

מ"ש מַעַכ"ת לְהַקְשׁוֹת עַל תוּס' פ"ק דַּבְּ"מ דְּרַצוֹ לֹמַר דִּידְעִינוּ דַּכ"ה פְּטוּר מְשַׁבּוּעָה מְדַאֲצְטָרִיךְ קְרָא דַּע"א מְחַיֵּיב שְׁבֻעָה, הָא י"ל דְּאֲצְטָרִיךְ קְרָא לְדִינָא דְּנִסְכָּא דִּיהִנְיָה הָעַד כַּב' וְלָדוֹן בּוֹ מְחַוֵּיב שְׁבֻעָה וּא"י לְיִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם: אִין בְּזָה סָרַךְ קוֹשְׁיָא, פִּינּוּ דַּתוּס' ס"ל בְּהַחֲלִט לְדִינָא דַּתּוֹבַע עַפ"י עַד חַיֵּיב שְׁבֻעָה מְמִילָא דְּחוּ יוֹתֵר בְּפִשְׁטוֹ בְּדָרְךָ סְלוּלָה דְּאֲצְטָרִיךְ לְתוֹבַעוֹ עַפ"י הָעַד, מַה דְּהָוֵי אֲלִיבָא דַּכ"ע וּפְשׁוּט: אַעפ"כ אֲשִׁיב לְרו"מ דְּרַךְ פֶּלְפוּל, דְּהָא בְּלֹא"ה קָשָׁה אַמְאִי לֹא דְּחוּ בְּפִשְׁיטוֹת דְּאֲצְטָרִיךְ קְרָא לְתוֹבַע בְּפַחוֹת מַב' פְּסָף, וְע"כ צ"ל דְּאֲזִיל לְשִׁיטְתִי בְּכַתּוּבוֹת פ"ז דְּשְׁמוּאֵל אָמַר כֵּן רַק לְשִׁיטְתוֹ אֲבָל לְרַב בַּע"א בַּע"א ב"כ, וְרַצוֹ לְדַחּוֹת, גַּם לְרַב, וְלְרַב דְּלֹא ס"ל לְדַנְסָפָא, דְּנִסְכָּא הוֹצְרָכוֹ לְדַחּוֹת בְּעָא: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב מַה דְּשִׁמְעֵתִי לְהַקְשׁוֹת דְּהִיאָךְ דְּחוּ תוּס' דְּמִיּוֹרֵי קְרָא בְּתַבְּעוֹ ע"פ עַד, הָא אִם גִּימָא דְּכוּפָר הַפֶּל חַיֵּיב שְׁבֻעָה מְמִילָא בְּתַבְּעוֹ עַפ"י עַד יְכוּל לְהַתְּחַכֵּם וּלְשַׁלֵּם לוֹ בְּאַמַּת, וְאַח"כ יַחְזוֹר וְיִתְבַּע אוֹתוֹ שְׁנַתָּן לוֹ מְכָר, וְהַמְּעוֹת אֵלּוּ בְּהַלְוָה עָלֵיו, וְכִינּוּ דְּהוּא א"י הו"ל מְחַוֵּיב שְׁבֻעָה וְאַנ"ל, וּבְאַמַּת לִיתָא לְקוֹשְׁיָא זֹ, דְּכִינּוּ דְּתַבְּעוֹ עַפ"י הָעַד כְּבָר נַעֲשֶׂה הָעַד כְּשִׁנְיָם בְּעוֹד שְׁלֵא נִשְׁבַּע כְּנִגְדּוֹ, וְאַם יִפְרַע לוֹ א"י לְחַזוֹר וּלְתַבְּעוֹ דְּכָבָר הָעִידוֹ ב' עֲדִים שְׁהִנְיָה חַיֵּיב לוֹ כְּפִי תְּבִיעָתוֹ, וְעוֹד יִשְׁנוּ תְּפִירוּצִים הַרְבֵּה ע"ז, וְלְפִי הַנ"ל בְּלֹא"ה נִיחָא דְּלִמָּאן דַּס"ל מְחַוֵּיב שְׁבֻעָה וְאַנ"ל, בְּלֹא"ה צָרִיךְ קְרָא לְדִינָא דְּנִסְכָּא, אֲלֵא דְּרַצוֹ לְדַחּוֹת אִף לִמָּאן דְּלֹא ס"ל מְחַוֵּיב שְׁבֻעָה וְאַנ"ל, וּבְזָה שְׁפִיר דְּחוּ דְּמִיּוֹרֵי בְּתַבְּעוֹ עַפ"י עַד, וּק"ל: תְּשׁוּבָה קַכָּד לִידִידֵי הַרְבַּ ר' הִירֶשׁ בַּק"ק לְאַבְעִשִׁין.

אֲשֶׁר פָּתַח לְהַקְשׁוֹת עַל מ"ש הַנ"י פ"ק דְּמַצִּיעָא דְאֵם הוּא חָב לְחַבְרֵירוּ מְלִנְהּ וּמְסַר פְּקֻדוֹן לְמְלִנְהּ וְטַעַן לְהֶדְדָּם דִּיכּוֹל לְהַחְזִיקוּ לְעַצְמוֹ הַמְלִנְהּ דְכָל הָאֵמֶר לְהֶדְדָּם פְּאוּמֵר לֹא נֶאֱנָסָה דְמִי, א"כ הִיכִי פְּרַכְיֵנוּ, שְׁבוּעַת הַשׁוֹמְרִים דְּחַיִּיב רַחֲמֵנָא הִיכִי מִשְׁפַּחְתָּ, מְגוּ דְאִי בְּעֵי אֵמֶר לְהֶדְדָּם, דְּלִמָּא יֵשׁ לּוֹ מְלִנְהּ אֶצְלוּ, וְאֵם יִטְעֹנוּ לְהֶדְדָּם יַחְזִיק בְּמִמוֹנוּ וְלֹא יִפְרַע לּוֹ: זֶהוּ בְּלֵא"ה קִשְׁיָה בְּלֵא דְבְרֵי הַנ"י, דְּאֵף אֵם נִימָא דֵּא"י לְהַחְזִיק לּוֹ הַמְלִנְהּ וְצָרִיף לְבֵא לְהַב"ד לְטַעוֹן פְּצוּרְתּוֹ, מ"מ פְּשִׁיטָא דְאֵם בְּא לְב"ד וְאֵמֶר אֲנִי חַיִּיב לְפְלוּנִי אֲבָל מְסַרְתִּי לּוֹ פְּקֻדוֹן וְטַעַן לְהֶדְדָּם דְּמַהֲמִינֵנוּ לִי בְּמִגּוּ דְלֹא הוּדְהָ הַהֲלִנְאָה, וְא"כ יִקְשָׁה דְמֵאֵי מְגוּ אִיפֵּא דְלְהֶדְדָּם, דְּלִמָּא יֵשׁ לּוֹ מְלִנְהּ אֶצְל הַבְּעָלִים וְיִטְעֵנוּ בְּב"ד וְיַהֲמֵנוּ בְּמִגּוּ: וְלִזְהָ נ"ל דְּנֻדְאֵי אִינוּ קְוִשְׁיָא, דְּבְכָל פְּעַם נִיחּוּשׁ דִּישׁ לּוֹ מְלִנְהּ וְלִיפֵּא מְגִי, דְּמ"מ יִקְשָׁה אֵם הַשׁוֹמֵר יוֹדַע בְּעַצְמוֹ שְׂאִין לּוֹ מְלִנְהּ בְּיַד הַבְּעָלִים לֹא יִצְטָרְכוּ לִישְׁבַע, וּבְיָדָם לְהַפְקִיעַ עַצְמָם מִשְׁבוּעָה לּוֹמֵר תְּחִילָה אֲנִי מוֹחֵל לָהּ כָּל מָה שְׂאֵתָה חַיִּיב וְנִצְטָרְף לְהֵאֱמִין לּוֹ נֶאֱנָסָה בְּמִגּוּ דְלְהֶדְדָּם, וְאֵם נִיקוּט הַקְוִשְׁיָא דְלִמָּא הַקְרָא מִיִּירֵי בְּאֵמֶת בְּיַשׁ לּוֹ מְלִנְהּ וְאִינוּ רוֹצֵה לְמַחֲוֹל חוּבוֹ, שׁוֹב אִין הַקְוִשְׁיָא חֲמוּרָה כ"כ, פִּינּוּ דְצָרִיכִים לְאֶקוּמֵי קְרָא בְּגוּנֵי מוּקִי קְרָא בְּשִׁטְר, דְּהָא ג"כ אוּקִימְתָא רְוּיָחָא, וְק"ל: תּוֹ הַקְשָׁה מֵעַכ"ת בְּדְבְרֵי הַרְמְב"ן בְּסוּגֵיָא דְשִׁטְר פִּיס הֵינְצָא עַל הֵיתוּמִים, דְּבִתְחִילָה הַקְשָׁה קְוִשְׁיַת תּוֹס' דְּנִימָא מִשׁוּאֵי"ל מְשַׁלֵּם, וְתִירֵץ כְּדִתִּירְצוֹ תּוֹס' דְּהָא בְּיִוִרְשִׁים לֹא אֲמַרִּינוּ מְחַוִּיב שְׁבוּעָה וְאִי"ל מְשַׁלֵּם, וְאֵח"פ בְּאוֹתוֹ דְּיַבּוּר הַקְשָׁה אֲמֵאֵי לֹא טַעֲנִינוּ לְהוּ נֶאֱנָסָה, וְתִירֵץ דְּמִיִּירֵי בְּטוּעֵנִים שְׁהַחְזִיר אֲבִיהֶם עֵי"ש, א"כ א"כ אִין הַתְּחִלָּה לְקוִשְׁיָא הַרְאֵשׁוּנָה פִּינּוּ דְטוּעֵנִים בְּרִי שְׁהַחְזִיר אֲבִיהֶם אִיף שְׁנִינּוּ דְכ"ע אִית לְהוּ דְר"ח וְטַעֲמָא דְדִיִּינֵי גוּלָה דְמִימֵר הוּי אֵמֶר, וְאִיף שְׁיִיף זֶה, הָא הֵיתוּמִים טוּעֵנִים בְּרִי דְהַחְזִיר אֲבִיהֶם בְּפִנְיָהֶם, אוּ שְׂאֵמֶר לְהֶם כּוֹ, א"כ הִיאֵף שְׁיִיף דְהִיָּה לּוֹ לְצוּוֹת, הָא בְּאֵמֶת צוּהָ לְהֶם כּוֹ, אוּ דִיִּדַע שְׁיִוְדַעִים כּוֹ, וְלִזְהָ צ"ל כּוֹ, דְלִס"ד דְּלֹא יִדַע מְסַבְרָא דְמְפַקֵּד הוּי פְּקִיד, וְלֹא הִיָּה לְנוּ טַעַם אַחַר בְּדִיִּינֵי גוּלָה אֶלָּא דִּס"ל דְּלֹא מְהִימֵן הַחְזוּרְתִי בְּמִגּוּ דְנֶאֱכֻסָּה, א"כ מִפְּחַ קוִשְׁיָא דְנִטְעוֹן נֶאֱנָסָה הִיָּה מוֹכְרָח דְּמִיִּירֵי בְּטוּעֵנִים בְּרִי שְׁהַחְזִיר אֲבִיהֶם, אֲבָל הַתְּרַצוֹן מְשַׁנֵּי דְבְּאֵמֶת אֲפִילוּ הַחְזוּרְתִי טוּעֵנִים, אֶלָּא דְּמִיִּירֵי דְאִין טוּעֵנִים בְּבְרִי כְּלוּם, וְאֲמַרִּינוּ בֵּין עַל טַעֲנַת נֶאֱנָסָה בֵּין עַל טַעֲנַת הַחְזוּרְתִי דְמְפַקֵּד הוּי פְּקִיד, וְזֶה בְּרוּר.

וְכִינּוּ שְׁכּוֹן יִקְשָׁה הַקְוִשְׁיָא עַכ"פ עַל הַמְסַקְנָא דְּמִיִּירֵי ע"כ דְאִין טוּעֵנִים בְּרִי, א"כ מ"ט דְּדִיִּינֵי א"י, הָא הוּי מִשׁוּאֵי"ל, וְלִזְהָ הוּכְרַח הַרְמְב"ן לְתִירֵץ דְּבִיּוֹרְשִׁים לֹא אֲמַרִּינוּ כּוֹ וְנִכּוֹז, כּוֹ נִרְאָה לְעַנ"ד: תְּשׁוּבָה קַכָּה לְכַבּוֹד חֲתָנֵי חַבִּיבֵי הָרַב ר' הִירֵשׁ נ"י בְּק"ק ווִילְעָהוּ.

מָה דְהַקְשָׁה מֵעַכ"ת עַל הַב"י א"ח ס' תִּרְע"א וְנִרְאָה שְׁהַעוֹלָם נוֹהֲגִים וְכוּ', דְּדַעְתָּם כְּדַעַת תּוֹס', הָא דְבָר פְּשׁוּט שְׁכּוֹן הוּא, שְׁזָה מְמַשׁ דַּעַת תּוֹס': נִרְאָה בְּפִשׁוּטוֹ דְּלַדַּעַת תּוֹס' הָא דְקָרִי לְהוּ מְהַדְרִים מִן הַמְהַדְרִים אֵף דְּלֹא יוֹכְלוּ לְעַשׂוֹת הַיְדוּר דְּנִיר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְסוּף סוּף אֵינָם עוֹשִׂים רַק הַיְדוּר אֶחָד, וְהִינְנוּ דְהָא הַיְדוּר דְּמוֹסִיף וְהוּלָף עָדִיף, וְלְהַרְמְב"ם כְּפִשׁוּטוֹ דְּעוֹשִׂים הָא וְהָא, א"כ הִיָּה נִרְאָה דְטַעַם הַנוֹהֲגִים שְׁלֹא קִבְלוּ עַלִּיהוּ לְהִיּוֹת מְהַדְרִים מִן הַמְהַדְרִים, וְדִי לְהֶם בְּהַיְדוּר אֶחָד וּבְחֲרוּ בְּזָה דְּמוֹסִיף וְהוּלָף, וְכַנְרָאָה מְהַרְמְב"ם דְּכַתְבַתְּחִילָה פִּיצַד יַעֲשֶׂה וְכוּ' מְנַהֵג הַסְפָּרְדִים וְכוּ', וְהָא וְדֵאֵי דוֹחֵק לּוֹמֵר דִּס"ל לְהַרְמְב"ם דְּטַעֲמָנָא דְּמְנַהֵג סְפָרְד דִּס"ל כְּתוֹס', דְּהִירֵי לֹא הִבִּיא הַרְמְב"ם כְּלָל דַּעַת חוּלְקִים, א"ו הַכּוֹנֵה בְּפִשׁוּטוֹ דְּבִסְפָרְד עוֹשִׂים רַק הַיְדוּר דְּמוֹסִיף, א"כ אֵם אֶחָד רוֹצֵה לְעַשׂוֹת מוֹבָחָר יוֹתֵר לְמִנְקֻט תְּרַוּוּיָהּ בְּיָדוּ מְשׁוּבָחָ יוֹתֵר, לְזָה בְּא הַב"י לּוֹמֵר נְהִי

דְּהַרְמָב"ם ה' ס"ל פֶּן בְּדַעַת מְנַהֵג סְפָרְד, פִּינּוֹן דְּהַרְמָב"ם פְּשִׁיטָא לִיה פְּפִירוּשׁוֹ דְּמְהַדְרִים מִן הַמְהַדְרִים עוֹשִׂים תְּרַנּוּיָהוּ וְלֹא הִי לֹו צַד אַחַר אֲבָל אֲנִן דְּלִפְנֵינֵנוּ שִׁיטַת תּוֹס' טוֹב יוֹתֵר לּוֹמֵר דְּטַעַם הַמְנַהֵג דְּסוּבְרִים פְּתוּס' מִמָּה דְנִימָא דְלֹא רְצוּ לַעֲשׂוֹת הַמְּנַבְחָר יוֹתֵר וְא"כ אֵין רְשׁוּת בְּמָקוֹם הַהוּא לַעֲשׂוֹת שְׁנִיָּהֶם: וּמָה דְהַקְשָׁה חֲתָנִי מַעַכ"ת אַחְרֵי דְהַטוּר פְּתַב פְּהַתוּס' דָּאֵם הַחֲצָר לִפְנֵי בֵּית מְדַלִּיקִים עַל פְּתַח הַחֲצָר, א"כ אֲמַאי שְׁנֵי הַטוּר לְלִשׁוֹן הַגַּמ', הָא לְשִׁיטַת תּוֹס' הַפְּשׁוּט כַּמ"ש תּוֹס' דְּעוֹלָה לֵב' בְּנֵי אָדָם פְּמִשְׁמַעוּ, בְּפִשׁוּטוֹ לִק"מ, דְּנֻדַּאי אֵין פְּנוּנַת הַטוּר לְפָרֵשׁ בְּכּוֹנְנַת הַסּוּגְיָא, דְּהָא לְהַדְיָא אֵיתָא לְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם אֲלֵא דְהַטוּר ס"ל בְּפִשְׁט הַסּוּגְיָא פְּתוּס', אֲלֵא דִי"ל לְפִי הַמְנַהֵג דְּהַשְׁתָּא דְהַפְּל עוֹשִׂים פְּמְהַדְרִים מִן הַמְהַדְרִים, דְּמוֹסִיף וְהוֹלֵף וּמְמִילָא לֹא יַדְלִיק יוֹתֵר מֵאִישׁ וּבֵיתוֹ פְּדַכְתַּב הַטוּר מְקוֹדֵם וּכְשִׁיטַת תּוֹס', וְס"ל לְהַטוּר מַה"ט גַּם בְּב' בְּתִים פְּתוּחִים לְחֲצָר, נְהִי דְמַדְיָא מְחַוְיָבִים לְהַדְלִיק כָּל אַחַד, מ"מ עַכ"פ רָאוּי שְׁלֹא יִהְיֶה סְמוּכִים זֶה לְזֶה מִמֶּשׁ, וְיִהְיֶה מְקוֹם מְיֻחָד לְכָל אַחַד, וְכַמ"ש מַהֲר"א לְשִׁיטַת הַרְמָב"ם דְּעוֹשִׂים ב' הִידוּרִים אֲלֵא דְהַטוּר ס"ל דַּג"ז אֵינוֹ מְסַפִּיק, וְטוֹב יוֹתֵר לְהַדְלִיק רַק גַּר אִישׁ וּבֵיתוֹ, אֲבָל מ"מ הִיכָא דְלֹא אֲפָשָׁר כְּמוֹ בְּב' בְּתִים הַפְּתוּחִים לְחֲצָר קִינִימָא סְבַרַת מַהֲר"א דְלֹא יִהְיֶה מְקוֹם א', א"כ גַּר שְׁיֵשׁ לוֹ ב' פִּיּוֹת וְנֻדַּאי הָווּ סְמוּכִים, לְזֶה נִקַּט הַטוּר דְּעוֹלָה לֵב' גְּרוּת בְּלִיל ב': מ"ש חֲתָנִי נ"י בְּדַבְרֵיו וְכ"כ ה"ה, אֵין זֶה שִׁיטַת תּוֹס' אֲלֵא דְמַדְלִיק בְּב' פְּתַחִים בְּתִים הַסְּמוּכִים וְהוּי בְּאַמַּת לֹא מִשְׁמַאל וּבְדִיעֵבַד יֵצֵא, וְכ"כ הַלַּח"מ: וְכַמ"ש חֲתָנִי נ"י לְהַקְשׁוֹת עַל הַמַּג"א סַק"ז דְּלֵאִיזָה מְכּוּוֹן הַבֵּיא דְבָרֵי הַיִּש"ש דְּמַאי נ"מ בְּזֶה: זֶהוּ רַק דְּקָדוּק עַל גְּדוּל הָאֲחֲרוּנִים דְּכַפְּשׁוּטוֹ בָּא לּוֹמֵר דְּרַף קוֹשְׁיָא עַל לִשׁוֹן הַש"ע דְּהַדְלָקָה עוֹשָׂה מְצוּה, מִשְׁמַע דְּתַלְיָא בְּזֶה, וְע"ז פְּתַב דְּלֵא תַלְיָא בְּזֶה, דְּלִכ"ע לֹא יֵצֵא דְהַרְוָאָה, וּמָה דְהַבֵּיא זֶה בְּשֵׁם הַיִּש"ש אַף דְּהֵם דְּבָרֵי תּוֹס' מְפֻרְשִׁים רִישׁ עֲרוּבִין וְרִישׁ סוּפָה, הֵינּוּ דִי"ל דְּכַתַּב רַק לְמ"ד הַנְּחָה עוֹשָׂה מְצוּה, הַטַּעַם דְּהַרְוָאָה אוֹמֵר וְכו', כְּמוֹ בְּהַדְלִיק בְּפָנִים וְהוֹצִיא לַחוּץ, אֲבָל לְמ"ד הַדְלָקָה עוֹשָׂה מְצוּה לֹא אֲמַרִּינוּ כָּלֵל סְבָרָא זו, וְהַטַּעַם בְּזֶה וּבְזֶה רַק מִטַּעַם דְּהַדְלָקָה בְּמְקוּמָה בַּעִי וְאִף דְּבַהֲלֵי תְּפּוּס וְעוֹמֵד צ"ל לְטַעְמָא דְּהַרְוָאָה, מ"מ י"ל דְּבַהֲנָה ל"ש כ"כ דְּהַרְוָאָה יֹאמֵר, וְכַמ"ש הַט"ז סִי תַרְע"ה לְזֶה הַבֵּיא דְּבָרֵי הַיִּש"ש דְּכַתַּב פֶּן לְקוּשְׁטָא דְּמַלְתָּא, דְּלַעֲנִין הָךְ סְבָרָא לֹא מְצִינוּ פְּלוּגָתָא, וּבְאַמַּת הָא הַמְחַבֵּר ג"כ ס"ל פֶּן, דְּהָרִי בְּסִי תַרְע"ה פְּתַב בְּהַדְלָקָה בְּפָנִים הַטַּעַם דְּהַרְוָאָה יֹאמֵר, הָרִי דְס"ל אַף דְּמוּכַח פֶּן רַק לְמ"ד הַנְּחָה עוֹשָׂה מְצוּה, מ"מ גַּם לֵאדָּךְ מ"ד דְּהַדְלָקָה עוֹשָׂה מְצוּה אֲמַרִּינוּ הָכִי, א"כ ה"נ גְּבִי הַדְלָקָה לְמַעְלָה מְד' הו"ל לְהַש"ע לְמַנְקַט טַעְמָא דְּהוּא אֲלִיבָא דְכ"ע, וּבְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּכּוֹנְנַת הַמַּג"א לְדִינָא, דְּהָרִי בְּסִי תַרְע"ה סַק"ב סוֹתֵר לְדַבְרֵיו בְּסִי רַס"ג ס"ק כ"ג, דְּכַתַּב לְדִינִיק מְדַנְקַט הַדְלִיק בְּפָנִים וְלֹא הַדְלִיק בַּחוּץ, מוּכַח דְּבַחוּץ מְמָקוֹם לְמָקוֹם שְׁרִי, וְהָרִי דִיּוּק זֶה מְנוֹכַח אַף לְמ"ד דְּהַנְּחָה עוֹשָׂה מְצוּה דְּהַטַּעַם מִשׁוּם דְּהַרְוָאִים, מְדָלָא נִקְנַט יוֹתֵר הַדְלִיק בַּחוּץ וְהֵינִי מְמָקוֹם לְמָקוֹם, מוּכַח דְּהַטַּעַם דְּהַרְוָאָה רַק ע"י שְׁהַרְוָאָה יִרְאֶה שְׁאֵינוֹ מְדַלִּיק בְּמָקוֹם הַדְלָקָה יֹאמֵר דְּלִצְרָכּוֹ הוּא דְּאֲדַלִּיק וְכּוֹן מַה דְּדִינִיק שָׁם נַהִישׁ ש"ש דְּמִשְׁמַע בְּהַדְלִיק תוֹף ד' וְהֵינִי לְמַטָּה יֵצֵא, א"כ מְמִילָא לְדִידוֹן דְּבְּפָנִים מְקוֹם שְׁמַדְלִיקִים יְהִי דִיּוּצָא, וְלִיכָּא טַעְמָא דְּהַרְוָאִים וְצ"ע: מ"ש חֲתָנִי מַעַכ"ת נ"י לְיִנְשֵׁב בְּהַקְדָּם, דְּקָשָׁה עַל הָרָא"ש דְּבַהֲדְלָקָה מְבַפְּנִים לְמַאי כְּתַב הַטַּעַם דְּהַרְוָאָה, וְע"כ דְּס"ל דְּלְמַסְקָנָא מִשׁוּם טַעַם הַרְוָאִים, לֹא מִטַּעְמָא דְּהַדְלָקָה בְּמַקְב"ע דְּבְּפָנִים מְקַרִי ג"כ מִשׁוּם הַדְלָקָה כְּמוֹ לְדִידוֹן, א"כ

י"ל דהיש"ש ס"ל דגם בלמעלה מך' ל"ש טעם דהדלקה במקב"ע: הנה יסוד הקושץ' על
הרא"ש, פבר עמדו בזה האחרונים הב"ח והט"ז והפר"ח, מ"ש מעכ"ת דבפנים מקרי
מקום הדלקה, בזה מגרע דבריו בשובו על היש"ש, פיון דמפורש בתוס' ריש ערובין
וריש סנפה דגבי למעלה מך' ל"ד הדלקה עושה מצנה בנדאי פסול איך שייך
דהמהרש"ל חלק מדעתו ובסברא על תוס' ויותר טוב הנה לחתני נ"י לומר כמ"ש הב"ח
והט"ז, דלמסקנא דחינו לגמרי סברת דהדלקה במקב"ע, וא"כ ראה היש"ש דהרי"ף
והרא"ש מדכתבו בהדליק מבפנים לטעמא דהרואה, מוכח דפליגי על תוס' וס"ל דל"א
פלל הדלקה במקב"ע, ונחית היש"ש בתרנוניהו: ובההיא עניינא בדברי הט"ז ס"ל תרע"ה
סק"ב מ"ש לדייק מלשון ה"נ הרואה אומר דמשמע דיותר מסתבר גבי תפוס בידו סברא
זו ממה די"ל פן גבי הדלקה בפנים, והוא דקדוק קלוש, דכיון דכבר שני ליה פן שייך
שפיר ה"נ פדמצינו זה פעמים הרבה והנה נראה להמתיק הדבר, פיון דהתראצן אמר
לעולם דהנחה עושה מצנה, וטעמא משום הרואה ולדידיה גבי תפוס נ"ח ועומד מדינא
לא יצא ולא מטעם הרואה יאמר, וא"כ איך שייך ה"נ, הא להך מ"ד רק בזה הטעם
משום הרואה, וביותר דלכאורה המקשן השני דפריה מדרבא דהדליקה בפנים לא ידע
ממימרא דרבא דהי' תפוס ומהפלפול הקדום, דאל"כ הא פשהכריח לומר לטעמא
דהרואה, א"כ מאי חזית דטעמא דרבא בהי' תפוס משום הרואה, ובהדליקה בפנים משום
דהדלקה עושה מצנה, דלמא בהיפוף דהנחה עושה מצנה, ובהדליקה בפנים מדינא לא
יצא, ובהי' תפוס משום הרואה, אע"כ דהוא מקשן אחר, א"כ ל"ש לישנא דהתראצן ה"נ
הרואה, פיון דהמקשן לא ידע מפלפול הקודם, ולנה הוכיח הט"ז דהכא לא מסתבר כ"כ
לטעמא דהרואים, א"כ המקשן ידע איך מימרא דרבא, אלא דס"ל דבהדליק בפנים
ל"ש סברת הרואה, והוכיח מזה דהדלקה במקב"ע, ובהי' תפוס באמת הטעם משום
דהרואה, והתראצן השיב דמ"מ ה"נ וכו' היינו בדרך ולטעמא, דלדבריה דהדלקה ע"מ
מודית דטעמא דהי' תפוס משום הרואה, ה"נ י"ל דהנחה ע"מ, והכא בהדליקה בפנים
משום הרואה דגם בזה י"ל דטעו הרואים, פך הנה נראה לענ"ד: אולם עכ"ז איני מבין
מה ביקש הט"ז בהקדמה זו, דבזה מגרע גרע דאם היינו אומרים דטעמא דהרואים שייך
בזה כמו בזה, הנה נייח יותר לומר פיון דבתפוס ממילא הטעם רואים, ממילא מה"ת
להמציא סברא דהדלקה במקב"ע וקניימין גם בהדלקה מבפנים מטעם דהרואה יאמר,
אבל להקדמת הט"ז דל"ש הכא כ"כ טעמא דהרואים א"כ חזינו דלמקשן מסתבר יותר
להמציא הסברא דהדלקה במקב"ע ממה דנימא בזה טעמא דהרואים, א"כ אף דהש"ס
דחי דליכא קושץ' למ"ד הנחה עושה מצנה, די"ל דגם בזה שייך מפני הרואים, מ"מ
לדין דקיי"ל דהע"ר ראו לקיים על הסברא פשוטה פהמקשן, ואמאי ניקו לומר בהיפוף
דיותר מסתבר גם בזה טעמא דהרואים, מטעם דהדלקה במקב"ע, גם בזה הנה ראו
לדחות גם תירוץ ב' דהב"ח שהובא במג"א דנ"מ לדין דבפנים מקום חיובא, היא גופא
קשיא, פיון דהמקשן ידע סברת הרואה, אלא דס"ל דגבי הדלקה בפנים ל"ש פן, מנ"ל
לדין להמציא סברא זו ולא כפשוטו מטעם דהבמ"ב, אבל רואים ל"ש בזה, ולדין
דבפנים מקום הדלקה באמת יצא, ואיני עומד היטב על ענין פנונת הט"ז בזה: וראיתי
להפר"ח ס"ל תרע"ה מדמי למ"ש הר"ן דבחצר שבו ב' פתחים מב' רוחות דמדליק
בשניהן מתמת מראית העין דאינו מברך, ה"נ לטעמא דהרואה אומר לצורכו אדליק

מדליק בלא ברכה, וא"כ לא הו"ל להרי"ף להשמיט טעמא דהדלקה במק"ע ונהניח בקושטא, ואינו מהדומה, דזהו משורש מצנת הדלקה לעשות בענין שיהיה היפרא דהוא משום מצנה ולא יטעו הרואים במקום שיש לתלות דלצרכו וליפא היפרא לא קניי פלל המצנה, ושאיני בתצור שיש לו ב' בתים מב' רוחות דהתם הדלקה ברוח אחד פדינו, אלא דהרואים יחשדוהו שפושע ואינו מקניי מצנת הדלקה, בזה הוי רק חשדא ואינו מברר, אבל בהרואה אומר דלצרכו אדליק אין הפוננה דיחשדוהו דמבטל מצנת חנופה אלא דהחסרון בעצמות המצנה, דכך הוא המצנה שיהיה בענין דמעשיו מוכיחים עלה, דעושה משום מצנה וזה הפרסום: תשובה קכו עוד לו ומה דתמה חתני נ"י בדברי המהר"ם שיף בב"מ (דף י"ז) בתוס' ד"ה לא אמר כלום דהא אם הפתובה בידה יהיה נאמן במגו דלא גרשתי, היינו דהגט בידי עיי"ש, והא גם מגו דאין את אשתי ליפא כיון דמפורש בגט שמו ושמה ידע שהוא אשתו: האומנם איני אחראי למשכונני נפשי על דברי מפורש מהאחרונים, ודי לנו להעמיק בדברי הראשונים, אף למען אהבתי לחתני רומ"פ ולמלאות רצונו הטוב להשיב על כל דבריו לא אמנע להשיבו גם על זה בנחיצה, ולתרוץ דברי המהר"ם שיף, עפ"י שפתבו הראשונים ריש גיטין בשליח המביא גט ואמר בפ"נ כיון דהאמינוהו רבנו משום עיגונא ואי אתי הבעל ומערער לא משגיחין ביה ממילא גובית פתובה מדין מדרש פתובה לכשתנשאי לאחר, אבל בא"י ולא אמר בפ"נ אף דמתירים אותה להנשא, מ"מ אי יבא הבעל ויערער משגיחין ביה, טענינו עתה בבאה לגבות שלא בפניו או מלקוחות דהבעל יערער ויאמר מזונייך ולא תהיה מותרת להנשא, מש"ה א"י לגבות הפתובה, [ומדי דברי אודיע לחתני נ"י מ"ש הפ"י ריש גיטין בתוס' ד"ה אם יש עליו עוררים, דהנ"מ בין אם מזונייך ללקוחות או לא דנ"מ בשליח שמביא גט בא"י ולא אמר בפ"נ דאם טענינו מזונייך א"י לגבות פתובה עיי"ש, ולכאורה הדברים תמוהים דהא גם אם לא טענינו מזונייך בטעון פרוע, דהבעל נאמן במגו דמזונייך, אבל באמת ניחא, דהא התוס' ס"פ הפותב הקשו על מגו דלא גרשתי, הא יתחייב שאר פסות ועונה, ותימצו דהוי טענו חייטים והודה בשעורים, וזה שייך בהיא טוענת ברי גירשתני דמודית או דמוחלת שאין לה מזונות, אבל בזה דהשליח מביא לה הגט דהיא טוענת עפ"י עד שהיא עושה ותובעת פתובה אם הבעל יטעון מזונייך, יצטרף ליתן מזונות, דהיא לא הודית פלל, ולא מחלה רק שתבעה עפ"י העד, ואם הבעל אומר דהעד משקר בזה לא פקע זכותה מחיוב מזונות, א"כ אין הבעל נאמן פרוע במגו דמזונייך] א"כ שפיר יש פסידא להבעל ע"י פתובה שנשאר בידה, דבמה שהגט בידה שמה לא תמצא עידי קיום על הגט, ותמצא עידי קיום על הפתובה, והיא תביא עידי מסירה של הגט שהשליח אמר בפניהם בפ"נ, דתו ליפא מגו דלא גרשתי, דהא השליח נאמן אף לענין פתובה מפסח מדרש פתובה, גם הא בזה ליפא מגו דלא גרשתי דיתחייב ליתן מזונות בתובעת רק ע"י דיבורו של השליח, אבל אם לא תהי הפתובה בידה יהיה נאמן במגו דאין את אשתי, דאף דבגט נזכר שמו ושמה, מ"מ יאמר דהגט מזונייך ולענין זה אין השליח נאמן באמירתו בפ"נ דל"ש בזה מדרש פתובה, דהא אומרשאינה אשתו מעולם, אם פן שייכים דברי תוספות שפיר דהבעל יכול לטעון שלחתי לה הגט ע"י שליח, ולזה אני מפסיד ע"י שישאר בידה הפתובה: ובעיקר דברי המהר"ם שיף מ"ש על המהר"ש"א דבחזם נדחק, איני יודע מה זה דחשק, דהא דברי המהר"ש"א נכונים דיפסיד אם תבא לגבות בעידי

מיתה, ודברי תוס' פתובות תמוהים, דאמאי נדו מזה, וביותר דהא בלא"ה צ"ל פן דכיון דמוציאה הגט מינה ממילא אף אם הפתובה בינה ולא יהי' לו מגו לא יצטרף לפרוע בעידי גט, דיאמר תן לי גיטי בכדי שיהי' לו מגו דלא גרשתיה, דהא למ"ד אין פותבין שובר לא גבי מידי בעידי גט, אע"כ דמפסיד במה דהפתיבה בינה דתגבה בעידי מיתה, אם פן שפיר שיהי' מגו דאין את אשתי: תשובה קכו לכבוד חתני הרב רבי הירש נ"י בק"ק ווילעהן.

מ"ש חתני רומפכ"ת ליישב קושיותי בש"ע יו"ד סי' קמ"ז בהגה"ה, וה"ה אפפא, שמלנה לו תחילה ואח"כ יצטק בו וכו', דזה סותר לכאורה לפסקא דהרמ"א חוה"מ סי' ק"ך ראובן שהי' חייב לשמעון, וכשהגיע זמן הפרעון א"ל שמעון להתעסק בהם וכו', הרי דממלנה לא נעשה פקדון בדיבור בעלמא, וע"ז פתב חתני נ"י לחלק דשאני הכא דהתנה תיקף בתחילת הלואה שאח"כ יהי' עסקא: בנדאי לא נעלם זה ממני, אבל אצלי הסברא מוקשה ואינו מוכן, כיון דבהגיע זמן פרעון א"י לשון' לעסקא, וע"כ משום כיון דהוי מעותיו דמלנה לא יצאו מרשותו בדיבור בעלמא, ובמה נכנסו לרשות המלנה לדונם כאלו פרעו ונחזר והפקידו אצלו, וא"כ מה בכך דהתנה מתחילה, הא מ"מ נעשו מעותיו דהלנה רק שהוא בע"ח לו ובמה נעשו המעות של לנה עתה לעסקא ע"י התנאי דבתחילה וצ"ע: תשובה קכח לכבוד ידידי הרב רבי משה אב"ד דק"ק שאנלאנק.

מ"ש רומעכ"ת להקשות בש"ע חוה"מ סי' ל' דאמאי תלי' דטעו בעבורא דירחא הא בסנהדרין מנכחים מזה דאזלי' בתר רוב בדיני נפשות, וא"כ בממון דלא אזלינן בתר רובא לא אמרינן הכי: לא קשה מידי דהתינת באם זה העיד לא לנה כ"א בב' בחודש, וז"א לא לנה כ"א בג' בחודש י"ל דלא תלינן דטעו בעיבורא דירחא והוי הכחשה ואין לנו ב' עדים על מנה, אבל בההיא דש"ע דמעידים בסתם ולדידן בפני הב"ד הם מעידים על ב' הלואות ואין כאן הכחשה כלל, אלא דבאנו לדון כיון דתובע רק מנה הוי הודאת בע"ד דאחד מהעדים פסול, בזה אמרינן דוקא אם כפי דבריו אחד מהן פסול, משא"כ כיון דאפשר דטעו בעיבורא דירחא, דאף אלו לפי הודאתו שניהם עדים פשרים, דאף אלו לא אזלינן בתר רובא, היינו לענין לדון ע"ז העדות, דשמא העדות מוכחשת, אבל מ"מ פשיטא דכשרים להצטרף לעדות אחרת, כיון דאפשר דטעו אין נפסלים מספק, וא"כ דגם לפי התובע תרנונייהו עדים פשרים לעדות אחרת, וכיון דלפנינו הב"ד יש לנו עדים מעליא על מנה מש"ה מהני, ודו"ק: אח"כ ראיתי דהאורים ותומים בבסוף קת"ב עמד בקושיא זו, והוכיח מזה דקיי"ל לעיקר כמ"ש תוס' ריש סנהדרין דברוב גמור מוציאין ממון, אבל באמת מדברי הש"ע סי' רצ"ב והוא מתה"ד מבואר דאפילו ברובא דאיתא קמן אין מוציאין ממון, וכן באה"ע סי' ד' גבי אסופי, מבואר דבנגח תורא דידן לדידיה אף ברוב ישראל אינו משלם, הרי ג"כ דאפילו ברובא דאיתא קמן אין מוציאין ממון, לענ"ד נראה עוד ליישב, דלכאורה קשה במה דאיתא בש"ע שם דאם אחד אומר בב' ואחד אומר בד' דנשבע הלנה להכחיש העד, הא לפנינו יש ב' עדים על הלואה, כדן הלואה אחר הלואה, אלא דהתובע הודה דאחד מהם משקר, אבל לענין איסור שבועת שקר מה מהני הודאתו, ואיך מניחים אותו ליטבע בשקר, וכמ"ש פועין זה הה"מ פ"ו ה"ג מהל' טוען, וחילוקו של המ"ל בין תובע לנתבע קשה מאד, גם מ"מ כיון דאם ישבע פסול אח"כ לעדות הוי כמו חשוד ויהי' בו דין מחוייב שבועה ואי"ל, לזה צ"ל דאמרינן

פינון דהעדים מעידים על ב' הלואות, מסתמא שניהם אמת ומה דהתובע תובע רק מנה
הוי פמוחל לו מנה אחד, וממילא יכול לשבע על אידך להכחיש הע"א, וכיון שפן י"ל
דבאחד אומר בג' ואחד אומר בד' פינון דהתובע תובע רק ק' אמרינו דטעו בעיבורא
דינררא, ולא אמרינו דמחל, והוי לנו עדים על הלואה אחת, וא"כ נהי דאין מוציאין ממון
ברוב, מ"מ לגבי זה דנין אותם לטעו בעיבורא דינררא: מ"ש מעכ"ת להוכיח דפגימת
כ"ש בספין פסול רק מדרבנן מדלא משנינו בחולין (דף י"ד) בההיא דאר"ה מנינו
לבדיקת הספין, היינו ללמוד דפגימה כ"ש פוסל, לענ"ד הא זה עדיין לא מתניישב, דאמאי
משני ל"נ אלא לבדיקת חכם וקרא אסמכתא לוקמי לענין פגימת כ"ש, וקרא אסמכתא,
וביותר דבזה לא היינו צריכים לומר דהוי אסמכתא, די"ל דבימי הנביאים בימי שמואל,
כבר הי' חומרא זו לאסור פגימת כ"ש, וכדמצינו בתוס' קדושין (דף ל"ח) דגזרינו פזית
ראשון אטו פזית שני, הרי דבימי יהושע הי' כבר גזירה זו, [ובתיו"ט פ"ח דכלאים מ"ב
למד מזה לענין פלאים טמאה עם טמאה ואינו מהדומה, דנהי דאפשר שהי' החומרא בימי
הנביאים מ"מ מאן מפיס להירושלמי להקשות, דלמא לא הי' אז החומרא זו דכלאים,
וכדמצינו במ"ל פ"ז מהל' בית הבחירה,] ודוקא לענין בדיקה לחכם דליכא רק איסור,
רק משום כבודו הוצרכו לומר דהוי אסמכתא, אבל לענין פגימת כ"ש י"ל דהוי לימוד
גמור, דגם בימי שמואל הי' חומרא, אבל באמת לק"מ דלשון מנין לבדיקת ספין מדלא
אמר מנין לפגימת כ"ש דאסור, משמע דבא ללמוד חיוב הבדיקה, ולזה שפיר פרכינו
פשיטא דאם בא ללמוד דין פגימת כ"ש, הו"ל לומר מנין לפגימת כ"ש, וממילא נאמר
דצריף לבדוק, ואדרבא קצת ראיה בהיפוח, דאם הוי רק דרבנן י"ל דהוי מצי לאוקמי
לענין פגימת כ"ש, והיינו דאף אם הספין בדוק מפגימה גמורה צריף בדיקה משום כ"ש,
והחידוש אף דהוא דרבנן מ"מ צריף לחוש לספיקו, ומ"מ גם זה יש לדחות בקל: ומה
דהקשה רומעכ"ת על תוס' נדה (דף ג' ע"ב) ד"ה איכא בינייהו למרמא וכו', דא"כ יקשה
בסוגיא דקדושין דמאי פריף לשמואל, ממקנה, הא מפת רומיא דמקנה על נגע באחד
בלילה מוכח דאם בעלמא ספק הוי במקנה ודאי, א"כ גם לשמואל ליכא קושיא: לא
קשיא מידי, דכף סברת תוס' דבנגעו דהוי ספק, היינו דאיכא חזקת חי, ולעומת זה הרי
מת לפניף, מש"ה הוי ספק, מש"ה במקנה כשאנו דנין רק על המקנה, הוי ג"כ ספק, דנגד
חזקת מקנה איכא חסר לפניף, וממילא שוב אזלינן בתר חזקת טמא והוי ודאי, משא"כ
בההיא דשמואל פרכינו שפיר פינון דביומא דמשלם שית ליכא חזקה דנערות, ואעפ"כ
הוי רק ספק מפת דבגרה לפניף, א"כ ממילא במקנה אף בלי חזקת שלימות הוי בגדר
ספק, א"כ אף דאיכא לגברא חזקת טומאה נגד זה איכא חזקת שלימות, ויהי' רק ספק
וק"ל: ובסגנון זה ישבתי היטב קושיות תוס' העצומה בקדושין שם ד"ה ושמואל מ"ש
ממקנה, והיינו דלרב ליכא קושיא, פינון דחזינו היכי דליכא חזקה דמעיקרא כגון ביומא
דמשלם שית אזלינן בתר חזקה דהשתא, הרי דחזקה דהשתא מקרי חזקה אלא היכא
דאיכא חזקה דנערות אלים מכח חזקה דהשתא ממילא במקנה אמרינו דהוי חזקת טומאה
נגד חזקת מקנה, והוי ספק השקול, שוב אזלינן בתר חזקה דהשתא, משא"כ לשמואל
דלא ס"ל פלל לחזקה דהשתא, שפיר פרכינו ממקנה ודו"ק: ומ"ש מעכ"ת הרב נ"י
להשיג על הכו"פ דבשכח הל' שחיטה דהוי ס"ס, דספק אחד מתיר יותר מחבירו לענין
הבהמה דשחט רבע שעה מקודם דל"ש לשמא עתה שכת, אבל אידך ספק שמא מ"מ

שכח שפיר מהני גם בבהמה זו, והקשה מעכ"ת דא"כ גם בספין נימא הכי, דהספק שמה עתה נפגם שייך ג"כ בספין קטן שאין בו פמלא צננאר חוץ לצנאר משא"כ איך ספק דשלא במקום פגימה שחט ל"ש בספין זה זהו טעות, דבספין דשחט עתה בספין ארון, דהא בקטן ליכא ס"ס, וא"כ איך שייך לומר דמתיר יותר אלו הי' הספין קטן והא ס"ס שעתה ששחט בספין גדול אין צד אחד מתיר מחבירו ובההיא דהכו"פ דמסתמא שחט בתמידות ושחט זמן רב, וגם מזמן קרוב, והספק על כל הבהמות בזה שייך סברת הכו"פ הנ"ל: אולם עכ"ז סברת הכו"פ אינו מחונן, דהתייבא אם הי' כל השחיטות שונים דאם אני אומר דשחט שפיר אף שאינו בקי שחט פולם שפיר הי' שייך כן, אבל אחרי דאינו כן, ואפשר דפעם שחט שפיר ופעם לא, ואנו דנין על כל הבהמה ובהמה בייחוד, א"כ כשאנו דנין הס"ס על הבהמה ששחט מזמן הרבה איך שייך לומר דהך ספק שמה מ"מ שחט שפיר מתיר גם הבהמה ששחט מזמן קרוב, הא אף אם אותה הבהמה שחט שפיר, מ"מ לא ניתרת זאת הבהמה דשמה זאת לא שחט שפיר, הגע עצמה בההיא דפ"פ מצאתי דכתבו תוס' דשם אונס חד הוא, אטו באם הי' דבב' נשים שנמצאו פ"פ ובאחת ידוע שהיתה משונמת ולא נבעלה מקודם בימי קטנותה דנתיר האחרת מס"ס דאחד מתיר יותר מחבירו, דספק קטנה לא שייך בזאת האשה וספק באונס שייך גם בה, א"ו דהא בורכא פינו דהם ב' מעשים ואין אחד תלוי באיך, דאף לצד שמה באונס עדיין אין ניתרת האחרת דשמה היא ברצון, וה"נ בשוחט, וברור: ודרך גררא אנפיר לרו"מ מה דראיתי מלתא דתימא בכו"פ שם סק"ו ד"ה ובחידושי וכו', דטבל הני ישל"מ, ובמחכ"ת שגג בזה, דלענין ספק ל"ש לדונו כדבר שיל"מ, דאנו אמרינו שמה כפר הפריש ואם יפריש שנית הוא מפסיד בהפרשותו, ודוקא לענין ביטול אמרינו פינו דיכול להפריש במקום אחר על המעורב ואינו מפסיד כלום ע"י התערובות מאלו הי' בעין, מש"ה אמרינו לדונו כבעין ולא לבטל, והכי מוכח, דהרי כמה פוסקים בנכרי המביא בצים לשוק ב"ט דלא אזלינו בתר רוב דנולדים מקודם דהוי דבר שיל"מ, א"כ יהי' דמאי אסור מדינא דנהי דרוב ע"ה מעשרין, הוי דבר שיל"מ, א"ו כנ"ל, פינו דראוי לדון שפבר הופרש אם נחייב להפריש שנית הוי הפסד, וק"ל: וביסוד הדין בנ"ד נראה לענ"ד דלית דין צריך בושש דהפלים שנתבשל בהם משחינות ר"ה משעה שנמצא אחריו פגימות דאסורים, אבל מה שנתבשל בהם מקודם, נראה לענ"ד לסמוך להתיר בכלים שאינם ב"י כן נראה לענ"ד: תשובה קכט לכבוד ידידי הרב רבי פייבל תאומים בק"ק חאדזיטש.

על קושיותו בסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) אלא למ"ד חנק חמור מא"ל, הא אם נפרש דמה אביו היינו דקטלינו? קשה איך נדון אותו בחנק דחמור דשמה לאו אביו הוא, ואי דאזלינו בתר רובא הא גם אם לאו אביו הוא חייב מיתה בסייף, והוי כן מיתה דלא אזלינו בתר רוב כמ"ש תוס' חולין (דף י"א) גבי נסקלין בנשרפין: נ"ל ליישב בכמה אופנים, א), מ"ש תוס' בין מיתה למיתה דלא אזלינו בתר רובא לא דיש איזה לימוד או קבלה לזה, אלא פינו דליכא לימוד לענין זה דניזיל בתר רובא גם בין מיתה, מש"ה לא אזלינו ביה בתר רובא, אבל בנדאי אלו הי' לנו לימוד דגם בין מיתה למיתה אזלינו בתר רובא, לא הי' על זה ענין סתירה או קושיא, וכינון שפיר פרכינו.

דלמא מפה אביו היינו דקטלינו, ויהי' באמת מוכח מהאי קרא דגם בין מיתה למיתה אזלינו בתר רובא, בא) למה דקיי"ל מותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר קל, ונהיא

דנסקלין בנשרפין מוקמינו לה בסנהדרין (דף פ"א ע"ב) דמיירי בהתרו בו סתם, א"כ י"ל דמפה אביו היינו דקטלינו, ונהעדים התרו בו במפורש בכתב, דבזה באמת דנין אותו בכתב מפת הרוב, דאם נזחוש דלאו אביו הוא פטור לגמרי, פינן דלא התרו בו על סינף, ולא הוי בין מיתה למיתה, ג), דוקא בנסקלין בנשרפין, דמה דאנו רוצים ליזל בטר הרוב, היינו להך מלתא עצמו דיתחייב בתמורה בזה אמרינו דבין מיתה למיתה לא אזלינו בטר רובא, משא"כ במפה אביו, דתיכף פשונו לד דיינינו מפת הרוב דהוא אביו לכמה ענינים, וממילא בקטלא דהוא בכתב, פינן דכבר היינו דנין מפת הרוב דהוא אביו, ונהרי סברא זו מוכרחת, דאיה משפחת דאם חייב לפדות בנו בכור דלמא לאו אביו הוא, ובממון אין הולכין אחר הרוב, או דלמא הבן הוא טריפה אע"כ פינן דהרוב הי' לענן אחר וכבר הספמנו מפת הרוב דזה אביו ושהו אינו טריפה, אף שעתה נוגע זה לענן ממון, מ"מ מהני הרוב, וה"נ לענן מיתה, פינן דהרוב חל מקודם להחזיק זה לאביו, ממילא חייב הוא מיתת חנק [ובאמת קשה לי מדברי תוס' חולין (דף י"א) ד"ה מנה"מ וכו' ולמאי דמפרש רבינו חיים וכו' ולפי ה"ל ליכא ראיה מפרה אדומה, דהתם כבר היינו דנין על הפרה עצמה שאינה טריפה מפת הרוב, וממילא אף דעכשיו מסתעף מיניה לטהר הטמא ולהוציא מחזקת טומאה, מ"מ אזלינו בטר רוב כמו דאזלינו כה"ג בטר רוב נגד חזקת ממון וכנ"ל, אבל בעלמא היכי דהרוב אתי מתחילה להוציא מחזקה עדיין לא שמענו די"ל דרובא לא מפקא מחזקה, כמו דלא מפקא מחזקת ממון וכי היכי דמחלקין לענן חזקת ממון דלמא מחלקין בהכי נגד כל החזקות, וצ"ע] ד), יש ליישב דרף פלפול, היינו די"ל דהפלל זה דבין מיתה למיתה לא אזלינו בטר רובא, תינינו היכי דל"צ פלל בהך מלתא למיזל בטר הרוב כגון הנסקלין בנשרפין דמיירי בעובד ע"ז ומחלל שבת וכדומה, דבזה ל"צ לדון עלה מדין רוב פלל, דאף אם ניזל בטר מיעוטא חייב מיתה, ואי דניחוש דלמא העובר עבירה הוא טריפה, י"ל הא שורש הדין דטריפה שעבר עבירה דפטור ממיתה, היינו משום דהוי עדות שא"א יכול להזימה, וזה שייך בידיענו ביה שהיא טריפה, אבל היכי דלא ידעינו שהיא טריפה אף אם קמי שמיא גליא שהיא טריפה מ"מ חייב מיתה, דהא אם יוזמו העדים יעשו בהם דין הזמה מפת הרוב דנידון דלא הוי טריפה ממילא הוי יכול להזימו, ואף אם קמי שמיא גליא שהיא טריפה, מ"מ פינן דאנו לא ידעינו ויקוניים בעדים דין הזמה מקרי יכול להזימה, ומחוייב באמת מיתה: ונ"ל דזהו פוננת תוס' שם בחולין ד"ה וכו' דבדקין ליה וכו' ועוד נ"ל דטעמא דטריפה שהרג וכו' ואי קטלינו וכו' ולכאורה דבריהם אלו ואי קטלינו וכו' מחוסר הבנה דיספיק בקיצור, פינן דהטעם משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, ממילא אין להוכיח אלא במה דקטלינו וכו', וגם יסוד תירוץ אינו מחנור כ"כ, דמ"מ פינן דהדין דטריפה שהרג דפטור יהי מאיזה טעם שיהיה ממילא מוכח דאזלינו בטר רובא, מדלא חיישינו דהרוצח טריפה, ומה בכך דהטעם משום דהוי עדות שא"ל, מ"מ אין זה נוגע להחזקה השניה ממה דקטלינו לעדים ול"ח שמא טריפה הוא דזהו הוכחה על העדים ונהחזקה הראשונה הי' על הרוצח, ולזה נראה ברור דכוננת תוס' כפי ה"ל דליכא ראיה פלל דדלמא הרוצח טריפה, דהא טעמא דרוצח טריפה דפטור דהוי עדות שא"א יכול להזימה, ואלו משפחת דקטלינו לעדים, היינו דעושים בהם הזמה שפיר קטלינו להרוצח טריפה, דהא הוי יכול להזימה, [ותיבת לא, הוא ט"ס בתוס' או שהוא דרף בתמי' וכי לא שפיר קטלינו

להרוצח, פּינּוֹן דְקַטְלִינּוֹן לַעֲדִים הָיָה יָכוֹל לְהַזְמִיחַ] וּא"כ מִמִּילָא לִיפָא רְאֵיהּ, דְלוּ יְהֵא דְקַמֵּי שְׂמִיָּא גְלִיָּא שְׁהוּא טְרִיפָה, מ"מ פּינּוֹן דְאַנּוֹן לָא יַדְעִינּוּ, וְאִם יוֹזְמוּ קְטְלִינּוֹן לַהֲעֲדִים מִמִּילָא אַף הָרוֹצֵחַ שְׁפִיר קְטְלִינּוֹן וְאִין עֲנֵן טְרִיפָתוֹ בְּסִתְרָא פְּטַרְתּוֹ מִמִּיתָה, וְנִצְטְרָף לְדוֹן הֵיא גּוֹפָא טַעֲמָא מֵאֵי דְקַטְלִינּוֹן לַהֲעֲדִים גִּיחוּשׁ דְלָמָא טְרִיפָה הָיָה, א"כ אִין לְהוֹכִיחַ רַק מִפְּחַס הַקְּוִשְׂיָא דְקַטְלִינּוֹן לַעֲדִים, וְזֵהוּ בְּאַמְתַּת רְאֵיָת ר"א, וּבְרוּר, וְזֵהוּ בְּעֲצָמוֹ רְאֵיהּ דְכָף פְּנוּנַת תּוּס', דַּל"כ יִקְשָׁה אַמְאֵי לָא תִיֶרְצוּ בְּהִכִּי דְהֵיא סְבָרָא גְבוּנָה וְחֻזְקָה, וְאוּלָּם מְזַה קְשָׁה לִי עַל דְבְרֵי תּוּס' שְׁם ד"ה וְדָלָמָא הָךְ דְאַסְהִידוּ בִּי וְכוּ' וְעוֹד נ"ל דְאֵי אִין הוֹרְגִים לַעֲדִים וְכוּ' דַּע"כ פְּנוּנַתָּם ג"כ פְּפִי הַנְּ"ל וְהִינּוּ דָאִם יְהִיָּה הַדִּין דְאִין הוֹרְגִים לַעֲדִים פְּשְׁהוּזְמוּ אֱלָא אַחַר יב"ח, מִמִּילָא בְּלֵא הוּזְמוּ אוֹתוֹ שְׁמַעֲיָדִים עָלָיו דְאִין לְהוֹרְגוֹ עַד אַחַר יב"ח, וְהִינּוּ דְגִיחוּשׁ דְקַמֵּי שְׂמִיָּא גְלִיָּא שְׁהִיא טְרִיפָה, וְאַף אֲנּוֹן לָא יַדְעִינּוּ לִי וּמְקַרֵּי יָכוֹל לְהַזְמִיחַ וְכַנ"ל, הָא פּינּוֹן דְאִין הַעֲדִים נְהַרְגִים פְּשְׁהוּזְמוּ עַד אַחַר יב"ח, מִמִּילָא אִם קַמֵּי שְׂמִיָּא גְלִיָּא דְאוֹתוֹ שְׁהַעֲיָדוּ עָלָיו הוּא טְרִיפָה א"א שְׁיִקְיָם בְּעֲדוֹת זוּ דִין הַזְמָה, דְהָא אִם יוֹזְמוּ צְרִיכִים לְהַמְתִּין עַד אֲשֶׁר יַחֲלִי יב"ח, וְכִינּוֹן שְׁבָאַמְתַּת הוּא טְרִיפָה בְּנֻדְאֵי לָא יַחֲלִי יב"ח וְלֵא יִתְקַנֵּים הַזְמָה, וְא"כ הַעֲדוֹת בְּטִלָּה, פּינּוֹן דְבָאַמְתַּת לָא יִתְקַנֵּים הַזְמָה, וּמִש"ה בְּלֵא הוּזְמוּ אִין לְהוֹרְגוֹ עַד אַחַר יב"ח וְכִינּוֹן שְׁפִין קְשָׁה לִי מָה הוּעִילוּ בְּתִירוּצָם, הָא מִשְׁפַּחַת הַזְמָה דְחוּבְשִׁים אוֹתוֹ כַּד"ח, דִּיִּדְעִינּוּ דְבַסוּף יב"ח הִי גְבָרָא שְׁלָם, וְאִם לָא הָיָה גִיחוּשִׁים הָיָה הַב"ד הוֹרְגִים גְּבָרָא שְׁלָם, וְעַתָּה שְׁהוּזְמוּ מְקַנֵּים בְּהֵם הַזְמָה, וְאֵי דַא"כ גַּם בְּלֵא הוּזְמוּ, גַּם אוֹתוֹ שְׁמַעֲיָדִין אוֹתוֹ צְרִיכִים לְהַמְתִּין כַּד"ח, וְא"כ מִמִּילָא בָּאוּ לְחִיבּוּ מִיָּתָה אַחַר כַּד"ח, דְתַמִּיד הַפְּלָל כְּמוֹ שְׁצְרִיכִים לְהַמְתִּין פְּשְׁהוּזְמוּ ה"נ צְרִיכִים לְהַמְתִּין פְּשְׁלֵא הוּזְמוּ לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ שְׁמַעֲיָדִים עָלָיו דַּז"א, דְאֵיִף תְּלִיָּא זֵה בְּזֵה דְבִשְׁלָמָא יב"ח צְרִיכִים לְהַמְתִּין מִטַּעַם הַנְּ"ל דְלָמָא הוּא טְרִיפָה וְקַמֵּי שְׂמִיָּא גְלִיָּא דְטְרִיפָה וּמִמִּילָא לָא יַחֲלִי יב"ח וְא"א שְׁיִתְקַנֵּים הַזְמָה, אֲבָל מ"מ סְגִי בִיב"ח אַף אִם הַדִּין דְכְּשְׁהוּזְמוּ צְרִיכִים לְהַמְתִּין כַּד"ח, מ"מ בְּלֵא הוּזְמוּ סְגִי בִיב"ח, פּינּוֹן דְבִשְׁעָה שְׁהַעֲיָדוּ לָא הִי טְרִיפָה מ"מ נְתַקְנֵים הַעֲדוֹת דִּיכוֹל לְהַזְמִיחַ פּינּוֹן שְׁהוּא גְבָרָא שְׁלָם עוֹמֵד שְׁיַחֲלִי זְמַן רַב, וּמִמִּילָא אִלוּ יוֹזְמוּ יַעֲשֶׂה בְּהֵם הַזְמָה, עַד אַחַר כַּד"ח, וּמָה בְּכָף אִם בְּאַמְתַּת אַח"פ נְטְרָף וְלֵא חֲזִיהַ כַּד"ח, מ"מ בְּשַׁעַת הַעֲדוֹת עוֹמֵד שְׁיַחֲלִי וּמְקַרֵּי יָכוֹל לְהַזְמִיחַ, וְכִינּוֹן שְׁפִין י"ל דְבִלֵּא הוּזְמוּ מִמְתִּינִים יב"ח, וּבְהוּזְמוּ מִמְתִּינִין כַּד"ח וְצ"ע: וְא"כ כ"ז בְּנִסְקָלִין בְּנִשְׁרָפִים אֲבָל בְּמַפְּהָ אֲבִיו אִם לָא גִיזַל בְּתַר רַבָּא מִמִּילָא יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא אֲבִיו הִי טְרִיפָה וּפְטוֹר לְגַמְרֵי, וְא"כ צְרִיכִים לְבֹא עָלָיו מִדִּין רַב, מִמִּילָא אֲזַלִּינּוּ בְּכוּלָּהּ מְלִתָּא בְּתַר רַב וְאַמְרִינּוּ דְאֲבִיו הוּא וְחִיבּוּ חֻזְקָה, פּינּוֹן דָּאִם לָא תְּרַבָּה גִיזַל בְּתַר רַב יְהִי מְקוּם לְפְטוֹר לְגַמְרֵי, דְשְׂמָא אֲבִיו טְרִיפָה הָיָה וְק"ל: תְּשׁוּבָה קַל לִידִידֵי הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל נ"י בַּק"ק שׁוּבִין.

מַה דְהַקְשָׁה רומ"פ לר"ח דס"ל ב"ב (דף ל"ג) גְּבִי זֵה אוֹמֵר שְׁל אֲבוּתֵי דְנֶאֱמָן בְּמַגּוֹ, הָרִי דס"ל דְאַמְרִינּוּ מַגּוֹ בְּמַקּוּם עֲדִים, אֵיִף מְצִינּוּ יַדִּינוּ וְנִגְלִינּוּ בְּמַתְנֵי דְשְׁבוּעוֹת מְנָה לִי בְּיַדְךָ א"ל הֵן לְמַחַר אֲמַר נְתַתִּים לְךָ פְטוֹר לְהַדָּ"ם חֲטִיב, וְנֶאֱמִין לוֹ לְהַדָּ"ם שְׁלֵא הוּדָה נִגְדַּע עֵינֵי הַהוּדָה בְּמַגּוֹ דְפְרַעְתִּי: נִרְאָה דְלִק"מ, דִּי"ל דְמַתְנֵי מִיַּרְי בְּהוּדָה בְּפִנֵּי ב"ד וְדַנִּין עַל רְאֵיָתוֹ וְל"ש לְהַאֲמִינוּ בְּמַגּוֹ בְּמָה דִּיִּדְעוּ הַב"ד דְמִשְׁקַר, וְאַף דְתוּס' גִּיטִין (דף ה') הַבִּיאוּ רְאֵיהּ מִמַּתְנֵי הַנְּ"ל דְבְּמוּדָה בְּפִנֵּי עֲדִים א"י לּוֹמֵר טְעִיתִי בְּמַגּוֹ דְפְרַעְתִּי, הָרִי דְלָא גִיחוּשׁ לְהוּ לְאוּקְמֵי בְּהוּדָה בְּפִנֵּי ב"ד, דַּא"כ אִין רְאֵיהּ מְשֻׁם, דְדָלָמָא דְוָקָא בַּב"ד דִּיִּיק יוֹתֵר,

משא"כ בעדים, עי' ש"ף חוה"מ סי' פ"א, היינו דמלישנא דהש"ס שבועות (דף מ"א) והא קא דתבעי' בעדים וכו' משמע דמוקי בהודה בעדים, והינו באמת לפי ההלכה דקיי"ל דמגו במק"ע לא אמרינן, אבל ר"ח י"ל דמוקי לה בהודה בפני ב"ד: וביותר נ"ל דתוס' ס"ל דכ"ע סברי דמגו במק"ע לא אמרינן אלא דטעמא דר"ח דמפרשינן דבריו של אבותי דסמיה עלי פדאבקהתי, וראיה לזה, דהרי תוס' ב"ב (דף ל"א ע"ב) ד"ה וזו באה וכו', תימא בין לר"ה בין לר"ח נהימניה לבתראי במגו וכו', ונ"ל דמגו במק"ע ל"א וכו', הרי דתירצו גם אליבא דר"ח דמגו במק"ע ל"א, ע"כ דטעמא דר"ח דמפרשינן דבריו דסמיה עלי פדאבקהתי: עוד ראיה דהרי תוס' ריש בב"מ הוכיחו ממתני' דמגו להוציא ל"א, וכתבו דאפילו רבה לא סבר רק מגו דאי בעי שתיק, אבל מגו להוציא ל"א, הרי דמוכח ממתני' דמגו להוציא ל"א, א"כ חזינן דעדים עדיפא ממגו, דהא בעדים מוציאים ובמגו אין מוציאים, א"כ איך אפשר לומר דלר"ח אמרינן מגו במק"ע, א"כ מכ"ש דאמרינן מגו להוציא, וישאר קושיות תוס' לר"ח דיהא נאמן ליטול חציו במגו דכולה שלי, אף דיש שם תירוצים אחרים על קושיות תוס', מ"מ לתוס' דהוכיחו מזה דגם רבה ס"ל מגו להוציא ל"א, א"כ יקשה פנ"ל, גם הא עכ"פ פתבו מפרש דרבה מודה דל"א מגו להוציא ויקשה מההיא דב"ב (דף ל"א ע"א) זה אומר של אבותי וכו', דהעלו תוס' דגרסינן רבה, הרי דרבה ס"ל דאמרינן מגו במק"ע, ואי דהתם אמרינן טעמא דרבה דמפרשין דבריו דשל אבותי יום א' דלקחה מאבותיה, אבל בההיא דדף ל"ג, מייירי בעדים דשל אבהתי עד יום מותם דפריש רש"י, ומוכח דר"ח ס"ל דאמרינן מגו במק"ע, ז"א, דא"כ אין הכרח דגרסי' רבה ולא רבא, וכדכתב באמת המהרש"א (דף ל"ג ע"ב) לשיטת רשפ"ם אע"כ דתוס' ס"ל דהנה' ב' עובדי בחד גוונא, וכיין דהוכחנו דרבה לא ס"ל דאמרינן מגו במק"ע אלא דמתרצים דבורי' דסמיה עלי, ה"נ אמרינן כן לר"ח, וברור: ונ"ל דגם הרשפ"ם אף דכתב בלשונו ההנה' ד"ה אר"ח מה לי לשקר וכו' אע"ג דמכחיש להו לעדים מהימן עכ"ל היינו ג"כ אע"ג דנראה דמכחיש לעדים, מ"מ מהימן דמתרצים דיבורי', וראיה לזה ממ"ש הרשפ"ם ב"ב (דף ע' ע"א) ד"ה ולטעמי' אי א"ל נאנסה וכו', והא התם מרא דשמעתא הוא ר"ח, ולדידיה לו יהא דדמי למה לי לשקר במק"ע מ"מ מהני מגו, אע"כ פנ"ל, וזה יש לדחות, די"ל דהרשפ"ם בא ליתן טעם ההלכה דקיי"ל התם כר"ח דנאמן במגו דנאנסה, ואף דאנן קיי"ל דמגו במק"ע ל"א, ומ"מ העיקר פנ"ל: והנה לכאורה סתירה לדברינו בזה דהוכחנו פיון דבעדים מוציאים ממון ובמגו אין מוציאים הרי דעדים עדיפא, וממילא הדין דמגו במק"ע לא מהני, דא"כ יקשה בזה איך מפעיל' לן אי אמרינן מגו במקום חזקה, הא בחזקה דאין אדם פורע תוף זמנו מוציאים ממון ובמגו אין מוציאים, הרי דחזקה עדיפא ממגו, אמנם בזה י"ל דהאי בעי' דדלמא חזקה עדיף ממגו לחוד, וכן מחזקת ממון לחוד, אבל מגו בהדי חזקת ממון אפשר דאליים כמו החזקה, אמנם לפ"ז יקשה, מאי הקשו תוס' ב"ב (דף ה' ע"ב) מההיא דיבמה אמרה לא נבעלתי, הא התם הני רק מגו לחוד, זה לא מהני נגד החזקה וכנ"ל: אח"ז הראו לי דכוננתי בזה שיהיא כן בשיטה מקונצת ב"ב בשם הגליון בראיה זו ממש מדלא אמרינן מגו להוציא ע"כ דהאיבעי רק אם מגו בצירוף חזקת ממון מהני, ומתירין בזה הקושיא מההיא, דיבמה הנ"ל, והכאני: תו הקשה מעכ"ת, דלר"ח דאמרינן מגו במק"ע ישאר קושיות תוס' רפ"ב דכתובות להמני' אלמנה נשאתיה במגו דפרעתי, מלבד

דלפי הנ"ל ממילא לק"מ, גם בפשוטו ליכא קושיא, דדלקא ס"ל ר"ח כמ"ד הטוען אחר מעב"ד לא אמר פלום, וליכא מגו דפרעתי וק"ל: תו הקשה מעכ"ת על שיטת ר"י בטור סי' פ"ט דבשכרו שלא בעדים וטוען פרעתי קצת דא"נ במגו דלא שכרתי דהוי מגו דהענה, אמאי לא נאמן במגו דשכרתי בכה וכה, בפשוטו י"ל פיון דידוע מסתמא שיווי המלאכה, אינו רוצה לומר ששכרו במעט נגד דרך העולם, דנראה פמשקר אלא דמ"מ עדיין קשה, דנאמן לו במגו דלא שכרתי, אף דהוי מגו דהענה, הא מסוגיא מדפרכינן משבועות שומרים מוכח דשורש מגו דלא שכרתי הוי מגו דהענה, וכמ"ש תוס', דכשטוען פרעתי וקשוב השכיר דמחמת טרדה שכח, א"כ פי היכי דלדינא נאמן לומר פרעתי כולו במגו דלא שכרתי אף דהוי מגו דהענה, וע"כ דלגבי תקנת שכיר אקילו, דבמגו כל דהו אוקמי אדינא א"כ גם במודה במקצת ניקום אדינא דהי נאמן הבעה"ב בשבועה במגו דלא שכרתי, ואולי י"ל פיון דחזינו דפרכינן משבועות שומרים ולא מפל מודה במקצת דעלמא, היינו כמ"ש תוס' דמהודאה לכפירה הוי הענה יותר וא"כ מדמי הש"ס מגו דהענה מכפירה לכפירה, דהיינו שבועת שומרים להיא דשכיר, ולמסקנא אמרינן בשכיר מגו דהענה, פיון דרק משום תקנה הוא במגו כ"ד אוקמי אדינא, ומ"מ מצינו רק במגו דהענה עכפירה לכפירה, אבל במגו דהענה מהודאה לכפירה זה יותר גרוע ולא אמרי' אין פאן מקום להארי' יותר וראיה לזה דאל"כ יקשה היאך אר"י עד שתהא שם מקצת הודאה, הא פיון דכופר בכל לא עשו תקנת שכיר ונאמן הבעה"ב, ממילא במודה במקצת נאמן במגו דכפר הפל, אלא ע"כ דמהודאה לכפירה לא אמרינן מגו אף לענין תקנת שכיר, ומה"ט תמוה לי דברי תוס' ב"ב (דף מ"ו) ד"ה אלא לאו וכו', ועוד הכא ליכא האי מגו פיון דמודה במקצת וכו' הא פשיטא שפן הוא, דהא לר"י כל מודה במקצת בשכיר יש לו מגו דכופר הפל, ומה הקשו בתירוץ הא', וצע"ג: תשובה קלא להרב רבי נח נ"י בק"ק לאבשין.

מה דתמה רומ"פ על הרע"ב סוף פ"ה דגיטין דמפרש לאשת ע"ה החשודה על המעשרות, ונהו כאב"י, ואלו בסיפא אבל משתטיל את המים פ"ה הרע"ב לפי שמגלגלה הוטבלה לחלה, דנהו רק לרבא, דמפרש במתני' בע"ה דר"מ, א"כ ע"כ מייירי דאיכא חשש טומאה דהיינו דהוקשרה, דמ"מ מותרת לסייעה, א"כ דמשתטיל למים היינו ע"כ גלגול עיסה כמפורש להדיא בסוגיון, אבל לאב"י משמע דמפרשינן למתני' בפשטא דמשתטיל למים היינו דהוקשר, ורישא מייירי בלא הוקשר, וכדמשמע להדיא בתוס' בשמעתין וא"כ הרע"ב ארכבי על ב' רבזי: נ"ל דלק"מ, דאף לס"ד דמקשה דפרי' והא מדקתני סיפא מבואר דהי' ס"ל דלאב"י ניקח, דרישא לאו בטומאה וטהרה, ומשתטיל למים היינו דהוקשר, מ"מ לפי מה דמשני לרבא דרישה בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה, דבטומאת חולין מותרת לסייע לא מצינו דיחלוק בזה אב"י, די"ל דגם לאב"י מותרת, אלא דלאב"י חידושא דרישא הו' מחמת חשש מעשרות הו' מחמת חשש טומאה דחולין מותרת דאב"י ס"ל דע"ה סתם קתני משמע אף בחשודה, אבל מ"מ מודה דגם משום טומאת חולין מותרת לסייעה, וגם בתוס' לא מצאתי כ"כ מפני, דמה דכתבו ד"ה רבא אמר וכו' אב"י מיקל טפי י"ל פוןנתם לפי הס"ד אליבא דאב"י הוי סברא הפוכה ממה שהו' במסקנא במפורש אליבא דרבא, וכן במה שהקשו בתוס' ד"ה רישא וכו' מההיא דפ"ק דנדה עד שלא גלגל עיסה וכו' היינו ג"כ דלס"ד דהש"ס דלאב"י אסורה לסייע

בטומאת חולין, איך יפרנס ה' מתני' דעד שלא גלגלה אף מ"מ יותר נראה בפשטות דברי תוס' דס"ל הכי לקושטא דמלתא, דלאבני הוא ההיפוך מרבא, דבחשודה על המעשרות מותרת לסייע ובחשש טומאת חולין אסור לסייע, וראיה לזה מדהנך רכו לדחוק בד"ה אמר אבני וכו' דאליבא דרבא משני, ואי נימא דלמסקנא גם אבני ס"ל בזה רבא, דבטומאת חולין מותר לסייע, א"כ גם אליבא דנפשיה הנצרך אבני לאוקמי בכהו קשוד לאכול תרומה בטומאה, אף מ"מ אין בזה תפיסה על הרע"ב, דאדרבא מהו גופא שלא נדחוק דאבני אליבא דרבא משני, וגם לדחוק דאבני ורבא פליגי בסברות הפוכות יותר י"ל באמת דלמסקנא לא פליגי אבני בזה על רבא דבטומאת חולין דקיי"ל מותר לסייע ופליגי רק במעשר, דלאבני גם בזה מותר לסייע, ולרבא אסורה לסייע, ומה דאפשר למעט בפלוגתא עדיף, ודברי הרע"ב בפשטן, ואדרבא כמעט צ"ע על התוס' דמיאנו בזה: תו הקשה רומ"פ על הרע"ב הנ"ל אמאי לא פירש פולה מתני' רבא, זהו באמת לכאורה קשה מאד, ולא על הרע"ב התלונה כ"א גם על הרמב"ם בהלכותיו פ"ח מהל' בפורים הלכה י"ג אשת חבר מרקדת עם אשת ע"ה, מבואר דבסתם ע"ה שרי, והוא תמוה, דהא קיי"ל בכל דוכתין דאבני ורבא הלכה רבא, וחיזוק שלא עמד בזה שום אחד מנושאי פליו: והנראה לענ"ד די"ל דשורש פלוגתא אבני ורבא דלשיטתייהו אזלי, ויעניין בסוגיא דבב"מ (דף נ"ה) אמר רבא קשיא ליה לר"א וכו' רבא אמר שפיר משני ליה שם מיתה בעולם, מבואר דרבא ס"ל כפשוטא דלר"מ בדמאי עשו חיזוק לדבריהם כשם תורה, וגם נראה דרבא ס"ל דר"ש שפיר קמותיב דמה דאמר אבני קאמרי אינהו מיתה ומותיב ר"ש לאו זה ליתא לרבא דס"ל יבמות (דף קי"ט ע"א) מה לי פרת מה לי לאו, ואף דמפירש"י שם דרק במקום ספק אין חיזוק, אבל בהתחקה יש חיזוק, מ"מ פבר תמה ע"ז בתה"ד סי' ר"ן מסוגיא דיבמות (דף פ"ב ע"א) ומוכרחים לתירוץ דפדיון לא עשו חיזוק פשינויא דרב יוסף, ונהיגו דדוקא במקום שנעשה עבירה עשו חיזוק, אבל לא בפדיון דלא נעשה עבירה עיי"ש בתוספות, א"כ י"ל דמש"ה ס"ל לרבא ה"א דבסתם ע"ה אסור לסייע פיון דסתמא דמתני' בב"מ ס"ל דבדמאי עשו חיזוק, דהא בשל תורה בחשודה במעשרות אסור לסייע ובדמאי היקילו, לזה מוכרח רבא לומר דמירי בע"ה דר"מ, ואבני לשיטתיה דאמר שפיר קשיא ליה ושמואל שפיר משני דלמא שאני מיתת ב"ד וכו', הרי דס"ל דדוקא במיתת ב"ד עשו חיזוק אבל לא בעלמא, ונהיא מתני' דבב"מ צריך לומר על קושית ר"א פדמשני בירושלמי, שאם לא יתחייב חומש זולזלו בה עיי"ש, מש"ה ס"ל לאבני ה"א בדמאי היקילו ומותרת לסייע, וכינון שפון להרמב"ם והרע"ב לשיטתיה דנקטו בהיא, דבב"מ לטעמא דהירושלמי הנ"ל, ועי' תיו"ט סוף פ"ד דבב"מ דס"ל הכי לעיקר פי הכי דתיקום מתני' דבב"מ ככ"ע וכהלקתא א"כ שפיר פסקו ה"א פאבני, דרבא אמר פון רק לשיטתו אבל לפי ההלכה בב"מ שם פטעמא דהירושלמי הנ"ל, ממילא קיימא הדין ה"א פאבני, גם אף לרבא י"ל דהדין פון, דרק בפירושא דמתני' פיון דסתם מתני' בב"מ ס"ל דעשו חיזוק, ס"ל לרבא יותר לפירש דגם סתם מתני' דה"א יסבור פון, ומירי בע"ה דר"מ, אבל לפי ההלכה דלא קיי"ל פמתני' בב"מ דה"א לרבא דמוקי מתני' דבב"מ כר"מ דלא אמר בפ"נ הנלד ממזר, וכינון דלא קיי"ל בה"א כר"מ, ממילא לא קיי"ל פמתני' בב"מ, א"כ גם לרבא לדינא בסתם ע"ה מותר לסייע, אלא דבפירושא דמתני' מחולק עם אבני, ולפי פירוש הרע"ב פמתני'

דבב"מ פטעמא דהירושלמי, ממילא שפיר פ' למתני' דהכא פאבני נכון: תו הקשה רומ"פ בפסגיא דגיטין (דף נ"ג ע"ב) משום חומרא דע"ז מבדיל בדילי מיניה, הא למא דקיי"ל בחולין דאמרי' לצעוריה מכונן, ומיירי במומר, איך שנייה מבדיל בדילי מיניה: לק"מ די"ל דלפי ההלכה ממילא ליתא לפרכת הש"ס דבמומר אינו חייב על מעשה גוסוף, דתיקף פשנגע אסר להיין משום מגע, וא"כ במה דניסוף לא מידי עביד, וכיין דעיקר חיוב התשלומין על המגע ליכא איסור דאורייתא למקנס שוגג אטו מזיד, אלא דפרכת הש"ס לר"י דהא מרא דשמעתא דהיזק שאינו ניפר ל"ש היזק, ולר"י לשיטתיה דס"ל בחולין דלא אמרינו לצעוריה ולא מוקי במומר, וחייב על מעשה גוסוף, מש"ה פרכינן וקא מנסוף דאורייתא, וביותר י"ל דפרכת הש"ס גם להלכה, והיינו דמה דמוקמינן במומר לכאורה תמיה, איך שנייה לאוקמי סתמא, דמנסוף בגווי רחיקא במומר, א"ו דכף אמרי' דמתני' קתני רק הדין היכי דהיין נאסר משום גוסוף בשוגג פטור ובמזיד חייב, וממילא ל"ש פן רק במומר, דאלו בישראל לא נאסר היין, א"כ כ"ז במזיד אבל בשוגג דגם בישראל נאסר היין, דל"ש ביה לצעוריה, דהא פל עיקר סברא דצעורי משום דחזקה בישראל לא עביד ע"ז, וזהו ל"ש בשוגג וא"כ מתני' דקתני המנסוף, היינו היכי דנעשה נסוף ונכלל אי במזיד במומר אי בשוגג בישראל, א"כ דינא דשגג חייב היינו אף בישראל, ולזה פרכינן כיין דקנסו חז"ל על פל היזק שאינו ניפר במזיד דלשלם א"כ במנסוף בשוגג בישראל כיין דהיין נאסר ועביד איסורא לקנסי' גם בשוגג, אף דבהך גווי ל"ש הקנס במזיד, היינו משום דבמזיד לא נאסר היין ולא הפסיד לחבירו אבל בשוגג דהפסידו לקנסיה כמו דקנסו במומר במזיד, ולזה משני דמבדיל בדילי, והיינו בממנ"פ, דבישראל מבדיל בדילי ובמומר דעיקר החיוב על המגע וליכא איסור דאורי', וכנ"ל: תו הקשה מעכ"ת בתוס' פ"ק דב"ב (דף ה') ד"ה ובא בזמנו וכו' דעדיין קשה לפי גירסתם דנבא בזמנו, א"כ יקשה בהיפוף דנפשט האיבעי' מדנקט דוקא ובא בזמנו ולא נקט דבא לאחר זמנו מוכח דאמרינו מגו במק"ח: לק"מ די"ל דר"ל בא להשמיענו תרתי דתוף זמנו א"נ לומר פרעתי, וגם דביומא דמשלם זמני עבד איניש דפרע ונאמן לומר פרעתי, מש"ה נקט ובא בזמנו דמיני' נשמע הך דינא מדקאמר ואמר פרעתי ת"ז, משמע דאלו אמר פרעתי סתם ה' נאמן, אף דבא בזמנו, ומוכח דעביד דפרע ביומא דמשלם זמניה, ואי דגם אלו נקט בא לאחר"ז ואמר פרעתי ת"ז הנה נשמע פן מדלא נקט ואמר פרעתי בזמנו, ז"א, די"ל דאין זה דיוק כ"כ, כיין דעכ"פ לא הו"מ למנקט ואמר פרעתי סתם אין חילוק בין זה לזה, די"ל דמשלם זמניה ות"ז שוים, גם אף אם נידון מזה דבאמר פרעתי בזמנו נאמן, י"ל עדיין דהא דנאמן היינו משום מגו דפרעתי אחר זמנו, דדוקא באמר פרעתי ת"ז דהוי חזקה אלימתא לא מהני המגו, אבל באמר פרעתי בזמנו ליכא כ"כ חזקה ונאמן במגו, אבל בלא מגו י"ל דא"נ, מש"ה נקט ר"ל דבא בזמנו ואפ"ה אמר פרעתי סתם נאמן דמוכח דעביד דפרע ביומא דמשלם זמניה ונאמן בלא מגו, וק"ל: תשובה קלב לכבוד ידידי הרב רבי יוסף נ"י בברגי.

מה דהקשה מעכ"ת נ"י בהא דאמרינו חולין (דף י"א) אתיא מפסח דרחמנא אמר ועצם לא תשברו בו, ודלמא ניקב קרום של מוח, הא בפסחים פ"ה דרשינן לקרא דועצם ל"ת בפסח שני דהוא מיותר לאתויי ד"א עצם שיש בו מוח, דלא נימא דעשה דאכילת פסח דוחה לל"ת, א"כ אז הוצרך קרא שלא לומר דאתיא עשה ודחי ל"ת, א"כ דלמא באמת

מותר לשבור עצם הגולגולת לבדוק קרום המוח, דהא הקרא לא מיירי בכל גונו, דהא ס"ד דעצם שיש בו מוח מותר לשבור עכ"ל: במחכ"ת אין בזה סרה קושיא, דנודאי סתם עצם, היינו בכל עצמות דהלאו קאי על פולם, דהא לא אמרינו דס"ד דמשום מצות דאכילת פסח ס"ד לאוקמי קרא בדמוסתבר לעצם שאין בו מוח, אלא דהלאו קאי על כל עצמות אלא דמ"מ מותר לשבר עצם שיש בו מוח, דאתי עשה ודחי ל"ת דגם בעצם זה יש בו ל"ת, אלא דנדחה מפני העשה, ויש אפילו נ"מ באפשר לקיים שניהם דאפשר לשבור ע"י נכרי וקטן, וכיון דהשמיענו מיתורא דקרא דאין עשה דוחה לל"ת זו בשבירת עצם, ממילא אסור לשבר ג"כ עצם הקוליות בשביל בדיקת המוח לקיים עשה דאכילת פסח: אולם זכורני שאנכי הקשיתי באופן זה, דלכאורה קשה למאי צריך קרא לעצם שיש בו מוח, הא אפשר לקיים שניהם ע"י נכרי וקטן, וצ"ל דקרא אשמעינו להיכא דליפא נכרי וקטן, וכעין מ"ש תוס' שבועות (דף ג') ד"ה ועל הזקן, [ובדברי תוס' שם תמוה לי במ"ש דהומ"ל א"ב דאמר לנכרי וקטן אקפי לי גדול, הא בכה"ג ממילא אין שליחות לנכרי וקטן, וכן מ"ש במצורע אמאי דחי עשה דמצורע ללאו דהקפה, הא אפשר לקיים שניהם ע"י נכרי וקטן, והא כיון דאין שליחות לנכרי וקטן לא קיים העשה דוגלח, ובזה יש לעיין ג"כ בהא דאמרינו מילה בנכרי פשיעה, ועיין] ולזה קשה איך מוכרח מפסח דאזלינו בתר רוב, הא י"ל באמת באיפא נכרי וקטן דיכול לשבר הגולגולת שפיר, ואי דא"כ למה איצטרך קרא מותר ועצם ל"ת, דלא נימא דעשה דחי ל"ת, הא ממילא לא משפחת פסח רק ביש נכרי וקטן, א"כ אפשר לקיים שניהם, זהו ליתא, דהא ס"ד בליפא נכרי וקטן יכול לעשות ג"כ פסח דשרי לשבר עצם הגולגולת, וכן שארי עצמות של מוח דאתי עשה ודחי ל"ת, לזה צריך קרא מותר דאין עשה דוחה ללאו זו, ומשום זה באמת מצות פסח רק ביש נכרי וקטן: גם קשה לי מאי ראיה מפסח הא י"ל דמביא עוד ב' גולגולת של חולין בירושלים ויערב בהן עצם הגולגולת דפסח ומבטל לה ברוב ושרי לשבר כל הגולגולתין ולבדוק המוח, והא דבאמת לא אמרינו דמשום מצות עשה דאכילת פסח יהא מחוייב לבטל עצם הגולגולת בפסח וכן שארי עצמות דמוח בשארי דחולין ולשברם, די"ל כיון דבטל פקע שם פסח מיניה ואינו מקיים עשה באכילתו, [אלא דקשה לי, במה דאמרינו פסחים (דף פ"ח ע"ב) ניתי כל חד פסח ונתני, כיון דבה פסחים אלו ד' שלמים ואחד פסח ולא מנכר אותו דפסח, בטל באינך מה"ת והוי כולן שלמים, ולא מקיים אכילת פסח וע"כ דמ"מ כיון דאכל לדפסח יוצא בזה, א"כ בכל פעם יתחייב מה"ת לבטל העצמות שיש בהן מוח ולשברם] הא בלא"ה א"י לאכול המוח משום ש"ע, וצ"ע: תשובה קלג עוד לו ואגב אנפיר לרומעכ"ת מה דנראה בסוגיא זו, דבחולין דחי דלמא ע"י גומרתא, והא בפסחים (דף פ"ד ע"ב) מבואר דאף בגומרתא אסור לאפיי משום פקע, ולרבא משום פסידא דקדשים, [ואף דבלא"ה א"א לאכול המוח, צ"ל דמ"מ אסור להפסיד הקדשים בידיים לשורפו].

[ונ"ל דהא ה"מ כתב רש"י משום פקע שפא מחמת הגחלת יפקע, משמע דהוי רק ספק שפא יפקע, וכן בההיא דרבא משום פסידא דקדשים אמרינו שם דלמא אכיל נורא ממח דידיה, משמע ג"כ דהוי רק ספק, א"כ כל כמה דלא ידעינו דאזלינו בתר רובא שפיר י"ל דבדיק ע"י גומרתא דהוי ס"ס, ספק שלא יפקע ולא אכיל נורא ממח, ספק שפא הוא טריפה ואין בו משום ש"ע ולא משום פסידא דקדשים: גם עמדתו בדברי תוס' פסחים

(דף פ"ה ע"א) ד"ה פשהוא אומר, דלרְבָא שפירש לעיל בגוורתא ניקח, ע' מהרש"א הא דלאב"י ניקח, כיון דאינו בודאי דפקע אפשר לקיים שניהם מקרי שבירה ודאי עכ"ל, ולענ"ד אין מספיק, דמ"מ הי' הדין עכ"פ דמותר בגומרתא דאם יפקע לא עבר, דעשה דחי לל"ת ואשמעי' קרא דעשה לא דחי ללאו זו ויאסור גם ע"י גומרתא דשמא פקע: ולענ"ד הי' גראה, דלכאורה קשה לאב"י דאמר משום פקע הא כיון דהוי רק ספק, ממילא אף אם יפקע ליכא איסור למאי דקיי"ל כר"ש דבכל התורה דבר שאינו מתכונן מותר היכי דליכא פסיק רישא, ועי' תוס' פיר' דאב"י ס"ל כר"ש, ולזה צ"ל דמדרבנן גומרתא אסור, דשמא ניח גומרתא הרפה בענין דיהי' פ"ר, [וכעין זה כתב המהרש"א ספי"ד דשבת, ועי' בספר תוספת שבת סי' ש"ה סק"ל], א"כ לאב"י שפיר קשה למ"ל קרא וצמם ל"ת, הא אפשר לקיים שניהם ע"י גומרתא לצמצם שלא יהי' פ"ר ונכון.

ידידו דו"ש עקיבא גינז מא"ש. תשובה קלד תו הקשה רומעכ"ת נ"י בסנהדרין (דף נ"ה ע"א) מה אילנות אמרה תורה השחת שרונה וכלה, הא בע"ז (דף נ"ג ע"ב) דעשו בשליחותי' דישראל עיי"ש: נלענ"ד מה דאמרינן שם שליחותא דישראל הוא לאו מדין שליחות הוא, דהא אין שליחות לנכרי, וגם אין שליח לדבר עבירה דהא הנכרי ג"כ מחוייב בדבר הוא, אלא דלגבי הדין דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אמרינן כיון דישראל זקף לבינה להשתחוות וגלי דעתיה דניחא ליה ל"ש בזה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, דהא רצונו דהבעלים בכה, אבל מ"מ הישראלי לא עבד ע"ז מפת השליחות וליכא בזה משום קלון: מ"ש עוד ידידי רומעכ"ת נ"י במה דאמרינן בסנהדרין כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא אלא דרחמנא חס עלה מזה ראיה לפסקא דהרב"ם, דלא אמרינן פיתוי קטנה אונס להתירה לבעלה, דהרי חזינו בסוגיא זו דבשוגג לא מקרי תקלה וקטנה מקרי קלון, וכיון דזינתה בשוגג אסורה לבעלה כמ"ש מהרי"ק, כ"ש קטנה שזינתה: לענ"ד זה אינו, דמה דאסרינן זינתה בשוגג, היינו דלא פתיב ומעלה מעל בד' אלא ומעלה מעל באישה, והו' שוגגת, לגבי השם היא שוגגת דלא ידעה דאסורה לזנות, אבל מ"מ מעלה בבעלה במזיד, אבל קטנה דגם לבעלה הוי מעשה קטנות דאינה שלימה כ"כ בדעיה וליכא מעל גמור בבעלה, י"ל דשריא, גם אם נעריה בזה יקשה, הא אם רואים דירצה אחד לאכילה או לעשות מלאכה בשבת בשוגג החיוב להודיע לאפרושי מאיסורא, דגם שוגג שם איסור עלה, ואמאי בקטן אין מצוים להפרישו, הא הקטן מקרי מזיד יותר אלא דחס רחמנא עליו שלא לענוש אותו, אבל מ"מ יהי' החיוב להפרישו, אע"כ דחס רחמנא עליה היינו דתורה חסה עליו ולא רמי עליו מצות וחיובים, ואם רואים שהקטן רוצה לעבוד ע"ז, אין מחוייבים להפרישו, דלא אזהר רחמנא פלל לקטן, וע"כ הא דאמרינן תקלה איכא, היינו מ"מ כיון דעושה בשאט נפשו ענין שבגדלותו יהיה עבירה מקרי תקלה, ולענין זה דוקא מקרי קטן יותר תקלה מגדול בשוגג בלא עשה בכוננה אבל מ"מ אמת דגדול בשוגג נעשה איסור, דאשרקפתא דגברא חל האיסור, ועל קטן ליכא איסור פלל, וא"כ לענין זינתה י"ל ג"כ הכי, אלא דבזה היה מקום לרומעכ"ת נ"י לפקפק, כיון דאמרינן בלשון פיתוי קטנה אונס ולא נקט דקטנה אינה מוזהרת, משמע דלענין דתיאסר לבעלה לא תליא במוזהרת אלא דמוזהרת דהוי אנוסה, ובזה יצא מעכ"ת לדון דהיא מזידה יותר מגדולה בשוגג, אבל באמת כמ"ש בתחילה, ונהרי באמת הא דבלאו פיתוי קטנה אונס הוא אסורה לבעלה אף דאינה מוזהרת על הזנות ולא עברה

פלוס, זהו הכל מהטעם דהאיסור לבעלה לא מפח מעל בד' אלא מפח מעל באישה, וא"כ י"ל דשוגגת מקרי יותר מזיד מקטנה, דהא לגבי מעל באישה שוגגת מזידה גמורה, כן נראה לענ"ד: תשובה קלה לכבוד ב"א הרב ר' משה בק"ק ווילעהן.

מה דהקשה ב"א רומ"פ על תירוצו דהרמב"ן במלחמות בגיטין (דף פ"ו) ד"ה פתב הרי"ף צרור וזרקו במ"ש ועוד יש ללמד עליהן זכות וכו' דעדיין יקשה למה פריה מדיוקא דהא נערה ולא פריה בפשוטו דכי מטא גיטא ליגדה נמי לא תתגרש: אינו בזה סדרה קושא, דנהי דתלי זה בזה, דאם נערה לא משוי שליח, דכחצר אביה דמיא, ממילא בקטנה אביה ולא היא, מ"מ הא ר"נ לא מייירי מדין קטנה, והוי צריה למפרה בדרה דמיון, פניו דמטא גיטא ליגדה אגרשה מוכח דכיד אביה דמיא, וה"נ נערה משוי שליח, מש"ה פריה בפשיטות יותר על גופא דדינא דר"נ בנערה, ולדידי בהיפוף הוא, אלו היה פריה כן מדין קטנה לנערה, הייתי מקשה אמאי לא פריה יותר על נערה עצמה מדיוקא, דהא נערה הר"ז גט: ולרונחא דמלתא לתרץ לו עוד, עיין גיטין (דף ס"ד ע"ב) צרור וזרקו, ובתוס' שם ד"ה שתופי מבואות ובהר"ן שם, תמצית דברי הם דס"ל לר"א דבכל מקלי דאיחא בדנפשיה גם קטן יכול להיות שליח, ואנן קיי"ל כשמואל דבכל ענין אין קטן יכול להיות שליח עיי"ש, וצ"ל לר"א הא דקתני במתני' קטנה שאמרה התקבל וכו', היינו דכמו דקטנה א"י למכור וליתן ה"נ א"י להשוות שליח במידי דלחובתה, אבל היא נעשה שליח לאחרים, וזההיא מתני' דספ"ב דגיטין הפל פשרים להביא את הגט חוץ מחשו"ו, צ"ל הטעם דקטן ליתא בדנפשיה, דהא קטן לאו בר גיטין הוא, ובאמת קטן דוקא, ולא קטנה דהיא יכולה להביא גט דבת גיטין היא, או דמייירי בח"ל ומטעם דקטן לאו בר עדות לומר בפ"נ וכדמוקי שם ר"י ה"ה דסומא, וכיון שפן דלר"א אין גריעותא בשליחות קטן, ממילא כמו דנערה היא מקבלת הגט דכחצר אביה דמיא, וע"כ דמקרי איתא בדנפשיה פניו דבת גירושין היא ויש לה יד לקבלת הגט אלו היא יתומה, אלא דיך אביה מעכב עליה, עכ"פ יהיה מאיזה טעם שיהיה פניו דנערה נעשית שליח דאביה ה"נ קטנה, דלענין אי מקרי איתא בדנפשיה אין חילוק בזה בין קטנה לנערה, אלא לדין דקיי"ל כשמואל דבכ"ע קטנה א"י להיות שליח, מש"ה פסק הרי"ף דקטנה אביה ולא היא ואף דמשמעות הרי"ף פ"ו דגיטין דשמואל ס"ל דאפ"י מדרבנן אינה זוכה לאחרים, א"כ אין הכרח ליסוד של תוס' ה"נ"ל, די"ל רק מדרבנן זוכה לאחרים, מ"מ בלא הכרח י"ל כן דהא ס"ל דאפילו מדאורייתא זוכה לאחרים, ולשמואל אפ"י מדרבנן אינו זוכה וכיון שפן ממילא ליפא קושא דלא בעי למפרה מהא דכי מטא גיטא לידן' אגרשה, דדלמא ר"נ ס"ל כר"א, מש"ה אף אם פתצר אביה דמי הדין דמקבלת גיטה ודו"ק: שבת דף י"ח ע"ב תוס' ד"ה גזירה שפא יחתה וכו' שאין דבר מפסיק בינו לגתלים, לכאורה תמוה דמ"מ תקשי מתני' דריש פירא דחמים ותבשיל אסורים להשהות בלא גרופה וקטומה, אף דחמין ל"ש בלי הפסק פלי, וצ"ל דהמקשן היה סבר דמתני' להחזיר תנו, אבל לשהות משחינו, אף דמבואר לקמן ריש פירא דאי אמרינו להחזיר תנו אבל לשהות משחינו, היינו בנתבשל כמאכל כן דרוסאי משום דאתני' פתוס' י"ל דזהו לפי המסקנא דהכא דגם בהפסק פלי חיישינו שפא יחתה אבל לס"ד דהכא באמת נימא דהדיוק אבל לשהות משחינו בכל ענין דבהפסיק פלי ל"ח לשפא יחתה נעדיין צריכים לבאר, הא מ"מ עלה קתני ומה הו משחינה חמין ולא תבשיל דברי ב"ש, הרי דלב"ש בתבשיל דמצטמק ויפה לו אפילו

בְּהֶפְסֵק פְּלִי דְּוִמְיָא דְחַמִּין אָסוּר, א"כ אִיךְ פְּסִיקָא לִיהּ לְהַמְקָשֵׁן דְּהֵכָא מְסַתְּבָרָא דְּבְּהֶפְסֵק פְּלִי ל"ש שְׁמָא יְחַתָּה, הָא חֲזִינָן דְּב"ש חֲזִינָשִׁי לָהּ, א"כ דְּלָמָא גַם ב"ה חֲזִינָשִׁי לָהּ, וְצ"ל לָא דְּפְסִיקָא לִיהּ לְהַמְקָשֵׁן כֵּן מְסַתְּבָרָא אֲלָא דְּהוֹכִיחַ כֵּן מִפְּתֵי אִידָךְ קוֹשְׁיָא דְּמוֹגְמָר וְגַפְרִית גְּמִי נִיחּוּשׁ לְשָׂמָא יְחַתָּה, אַע"כ מוֹכַח דְּלִב"ה לָא חֲזִינָשִׁינָן בְּהֶפְסֵק פְּלִי שְׁמָא יְחַתָּה וְאַף דְּלִר"י דְּמוֹקֵי לְהַךְ פְּרִינְיָתָא מְשׁוּם שְׁבִיתַת פְּלִים וְאַתְנָ' כִּב"ש וַא"כ גַּם לִס"ד יִקְשָׁה מְוֹגְמָר וְגַפְרִית נְהִי דְּמִנְחָא אַאֲרָעָא, מ"מ נִיחּוּשׁ שְׁמָא יְחַתָּה, דְּהָא לִב"ש גַּם בְּהֶפְסֵק פְּלִי חֲזִינָשִׁינָן שְׁמָא יְחַתָּה, בְּזָה י"ל דְּאַף דְּהַפְּרִינְיָתָא ס"ל בְּזָה כִּר"ש לְעִנְיָן שְׁבִיתַת פְּלִים, אֲבָל לְעִנְיָן חֲזִיתוּי ס"ל כִּב"ה דְּבְּהֶפְסֵק פְּלִי ל"ח שְׁמָא יְחַתָּה, כִּי הִיזָה ס"ל לְהַמְקָשֵׁן, וּמִש"ה שְׁפִיר קָאָמַר דַּע"כ הָךְ דַּעֲסָסִיּוֹת וְתוֹרְמָסִין דְּלָא כִּב"ה, דְּלִב"ה מוֹכַח דְּבְּהֶפְסֵק פְּלִי ל"ח, מְדַשְׁרִינָן מְוֹגְמָר וְגַפְרִית, וּבְאַמַּת יְהִיזָה מוֹכַח דְּמִתְנִי' דְּכִירָה לְהַחֲזִיר תְּנֻן, אֲבָל לְשִׁהוּת מְשִׁהִין אַף בְּפַחּוֹת מְמַאֲכַל ב"ד, וְע"ז מְשִׁנֵי אַפ"ת ב"ה וּמְשׁוּם שְׁמָא יְחַתָּה, דְּגַם לִב"ה חֲזִינָשִׁינָן בְּהֶפְסֵק פְּלִי מְשׁוּם חֲזִיתוּי, וּמְוֹגְמָר וְגַפְרִית שְׁאֲנִי דְּאִי מַחֲתִי סְלִיק קוֹטְרָא וְקוֹשְׁיָא לָהּ: אֲמָנָם עֲדִינָן אִינוּ מִינְשָׁב כֵּל צָרְכֵן, דְּמִשְׁמַעוֹת הַסּוֹגְיָא לִימָא ב"ש הִיא, הִינְנוּ מְדִין שְׁבִיתַת פְּלִים, וּלְפִי הַנְּ"ל לִב"ש גַּם בְּלֵא שְׁבִיתַת פְּלִים נִיחָא מְשׁוּם חֲזִיתוּי, דְּהָא לִב"ש בְּוֹדָאֵי גַם בְּהֶפְסֵק פְּלִי חֲזִינָשִׁינָן כְּדִמְוֹכַח מִמִּתְנִי' דְּכִירָה, וְהַתְּמִיָּה עֲצוּמָה לְכַאוּרָה: וְהַנְּלַעֲנָ' דִּי"ל דְּהַמְקָשֵׁן ס"ל דְּמְשׁוּם גְּזִירַת חֲזִיתוּי לֹא שְׁיִיךְ לְמַקְנָסִיָּה אַפִּי' דִּיעֵבַד, וְלֵאָסוּר אֲפִילוּ בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וְעִינָן בְּמַהֲרָ'ם לְוַפְלִין דְּהַקְשָׁה בְּאַמַּת כֵּן, וְלָזָה הוֹכִיחַ דַּע"כ ב"ש וּמְשׁוּם שְׁבִיתַת פְּלִים דְּהִנְי דְּאוּרְיָתָא, וּמָה דְּהַקְשׁוּ תוּס' דְּתַקְשִׁי לִיהּ מִתְנִי' דְּבִשְׁרָ בְּצַל וּבִיצָה, וְלֹא תִירְצוּ דִּידַע מְשׁוּם גְּזִירַת חֲזִיתוּי, אֲלָא דְּבִדִּיעֵבַד אִין לֵאָסוּר מַה"ט, הִינְנוּ מְמָה דְּפִרְיָךְ בְּתַר הֵכִי א"ה אֲפִילוּ מְוֹגְמָר וְגַפְרִית גְּמִי נְגִזוּר, הִרִי דְּבִל"ז נִיחָא, דְּל"ח כְּלָל לְחֲזִיתוּי אֲפִילוּ לְכַתְּחִילָה הִרִי דְּמַעֲיָקְרָא לֹא יָדַע כְּלָל מִחֲזִיתוּי אֲפִילוּ לְכַתְּחִילָה א"כ יִקְשָׁה מַהִּיא דְּבִשְׁרָ וּבְצַל, וְע"ז תִּירְצוּ דִּל"ס דִּי"ל דְּבְּהֶפְסֵק פְּלִי ל"ג שְׁמָא יְחַתָּה, וְהִינְנוּ דְּב"ה ס"ל כֵּן, וּמִתְנִי' דְּכִירָה לְהַחֲזִיר תְּנֻן, אֲבָל לְשִׁהוּת מְשִׁהִין בְּכָל גְּוֹנֵי, אֲבָל ב"ש ס"ל בְּוֹדָאֵי אֲפִילוּ בְּהֶפְסֵק פְּלִי חֲזִינָשִׁינָן, וּמ"מ צְרִיכִים לְטַעֲמָא דַּעֲסָסִיּוֹת וְתוֹרְמָסִין, גַּם לְדִין שְׁבִיתַת פְּלִים, דְּאֵלוּ מְאִידָךְ דְּב"ש דְּחֲזִינָשִׁינָן לְחֲזִיתוּי אִין לֵאָסוּר בְּדִיעֵבַד, וְהַתְּרַצֵּן מְשִׁנֵי דְּאַתְיָא כִּב"ה וּמְשׁוּם שְׁמָא יְחַתָּה, בְּזָה חִידוּשׁ לוֹ תַרְתִּי, א' דְּמְשׁוּם חֲזִיתוּי אָסוּר אֲפִילוּ דִּיעֵבַד בְּכ"ש, וְגַם חִידוּשׁ דְּאַפִּילוּ לִב"ה חֲזִינָשִׁינָן בְּהֶפְסֵק פְּלִי לְחֲזִיתוּי, מִש"ה פְּרִיָּךְ א"ה הִינְנוּ דְּמוֹכְרַח דְּגַם ב"ה ס"ל לְחֲזִיתוּי בְּהֶפְסֵק פְּלִי מְוֹגְמָר וְגַפְרִית גְּמִי נְגִזוּר וְדו"ק: וּבְזָה מִינְשָׁב קוֹשְׁיַת הַרְשָׁבָ"א, דְּאִיךְ אֲמַרִּין נִינָא ב"ש הִיא הָא גַם לִב"ש לִיכָא מְשׁוּם שְׁבִיתַת פְּלִים דְּאַפְקוּרִי מְפָקִיר לָהּ, כְּמִי בְּגִיגִית וְנָר וּקְדִירָה, וְהִינְנוּ לְפִימ"ש הַרְשָׁבָ"א דְּאַפְקוּרִי מְפָקִיר לָהּ, הִינְנוּ דְּלִב"ה מִתְנָה וּב"ד הוּא דְּאַפְקוּרִיָּה, וּלְפ"ז י"ל דְּהֵכִי אֲמַרִּין לִימָא ב"ש הִיא, הִינְנוּ דְּב"ש דִּס"ל דְּאַפִּילוּ בְּהֶפְסֵק פְּלִי חֲזִינָשִׁינָן לְחֲזִיתוּי וְכִנ"ל אֲלָא דְּמְשׁוּם גְּזִירָה אִין לֵאָסוּר בְּדִיעֵבַד, בְּזָה אֲמַרִּין דְּמְשׁוּם שְׁבִיתַת פְּלִי אָסוּר אֲפִילוּ דִּיעֵבַד דְּל"ש אֲפְקוּרִי מְפָקִיר דְּלִב"ה מִתְנָה אֲמַרִּין רַק בְּמָה דְּעוֹשָׂה בְּמִצּוֹת דְּרַבְּנָן כְּמוֹ נָר וּקְדִירָה דְּעוֹשָׂה בְּהִיתָר, אֲבָל בְּקְדִירָה וּמְסָסִיּוֹת בְּלֹא גְרִיפָה וּקְטִימָה דְּלֹא נִיחָא לְהוּ לְחַתְּמִים שְׁיַעֲשָׂה כֵּן, דְּהָא אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מְשׁוּם חֲזִיתוּי, וְכִינָן דְּעֵבַר עַל דְּבְרִיָּהֶם לֹא עֲשׂוּ לוֹ תַקְנָה לְהַפְקִיר, וּמְמִילָא אִיכָא מְשׁוּם שְׁבִיתַת פְּלִים וְהִנְי דְּאוּרְיָתָא וְנִכּוּן: וּבְזָה מִינְשָׁב קוֹשְׁיַת תוּס' בְּסוֹגְיָין דְּכִירָה (דָּף ל"ח ע"א) ד"ה אֲבָל הָאֵי וְכו' דְּאָמַר בְּפ"ק לֹא תִמְלָא וְכו' וְהִינְנוּ דִּי"ל

דמוקי להך פרייתא כב"ש דעבר אדאורייתא משום שבינת פלים, מש"ה דמי למבשל
ואסור אפילו דיעבד, אבל משום גזירת חיתוי לחוד מותר בדיעבד, אבל מפרייתא דשכח
קדירה וכו' שפיר פריה דהא ר"י אוסר אפילו בבישל כל צרפו, דבזה ליפא לאוקמי
משום שבינת פלים, דהא הכלי אינו עושה איסור בישול, דאין בישול אחר בישול,
אע"כ דמשום חיתוי לחוד אסרינו דיעבד, ופריה שפיר ודו"ק: תשובה קלו לידידי הרב
ר' יהודא נ"י אב"ד דק"ק סאמטער.

אשר כתב ר"מ ששעבר עליו איש עובר אורח והגיד לו דבר חדש ונכבד בישוב קושנית
תוס' חולין (דף ק"ג ע"א) תוס' ד"ה ומ"ס לאו לאברים, וקושניתם בדיבור הקודם ד"ה
מ"ס דהא ס"ל לר"י כולל ומכ"ש מוסיף: דברים אלו טובים הם אבל לא חדשים, פי כן
כתב השעה"מ בספרו הנכבד, והיינו דבעלמא ס"ל לר"י ור"ל כולל ומוסיף, אבל הקא
גלי קרא דכל שבשרה מותר דלא לחול על טמאה, ואמרינו דטעמא דקרא דאין איסור
חל על איסור וגלי קרא דהקא לא לחול באיסור מוסיף, אבל מ"מ מוקמינו קרא רק
למעט הפחות דהיינו איסור מוסיף אבל לא באיסור ב"א לא חנייל דאמעוט מקרא דכל
שבשרו מותר: אמנם עדיין צריכים ביאור דאיהו אפשר דטעמא דקרא דאין אמ"ה נוהג
בטמאים משום דאין איסור הע"א הא מסתמא קאמר אף באבר שיש בו פזית בשור גידים
ועצמות דלגבי טמאה הוי רק חצי שיעור דאיסור לא חלה עליו, ולזה צ"ל דג"ז בכלל
גזה"כ דאמ"ה לא חל על ח"ש, וביותר יש להמתיק למ"ש בחידושי גלאנטי להר"ן הא
דאיסור לא חל על חצי שיעור דהוי כמו חמור על קל, וא"כ הקא הוי גזה"כ דלא ליחול,
לא חמור ולא מוסיף, אבל מ"מ היכי דהוי איסור ב"א חנייל: אולם אעפ"כ דברי השער
המלך תמוהים דהא לר"ל דחצי שיעור ממותר מה"ת ולית פאן פלל איסור טמאה בדבר
שיש בו רק פזית בשור גידים ועצמות, וא"כ ע"כ גזה"כ הוא דכיון שבשרו אסור לית
פאן איסור אמ"ה, ואין הטעם משום דאין איסור חל על איסור, ולפ"ז נראה בעיני ליישב
היטב קושנית מהרש"א על התוס' הנ"ל ד"ה ומ"ס לאו לאברים אמאי לא הקשו פן על
ר"י עיי"ש, די"ל דעל ר"י לא הו"מ להקשות דהי יכול לומר פנ"ל, דטעמא דקרא
בטמאה דאין איסור חל על איסור, אבל היכי דהוי איסור ב"א חנייל, אבל לר"ל לשיטתו
דס"ל ח"ש מותר מה"ת, א"כ ע"כ אין זה טעמא דקרא רק גזה"כ דבעינו בשורו מותר,
א"כ גם בב"א לא חנייל, ומה דהקשו בד"ה מ"ס אצא ס"ל לר"י איסור מוסיף אף דלר"י
שפיר י"ל פנ"ל, היינו כיון דבאמת מוכח מפזת קושניתם השניה על ר"ל דצ"ל פתירוץ
דדרשינו פל שבשרו מותר, והיינו דפסיקא ליה לתלמודא פן בפשיטות דאלו הנה ס"ל
לר"ל דהוי ב"א הנה חנייל דדרשינו פל מי שבשרו מותר א"כ אין ראיה מטמאה לטריפה,
מש"ה שפיר הקשו: תשובה קלו לכבוד הרב ר' הירש נ"י בק"ק וואלטש.

מה דנתקשה מעכ"ת בגיטין (דף ה' ע"א) תוס' ד"ה יכול נמי וכו' ולעיל אמרינו דאתויה
בי תרי ובאותה מדינא וכו' דאמאי לא פירשו כפשוטו דפרכת הש"ס על טעמא דקאמר
רבה לפי שאין בקיאות לשמה, הא מתני' דמייירי לאחר שלמדו לא שייך טעם זה: לא
קשה מידי דהא רבא נייך מטעמא דרבא משום דבפני נכתב למ"ל וס"ל דהיכרא דהקא
בפני התם ידעינו מספיקשלא לחוש לאחלופי, ולזה קאמר דעיקר תקנת בפ"נ הנה קודם
שלמדו משום דאין בקיאות לשמה, ומש"ה אף אחר שלמדו נשאר התקנה משום חשש
אחלופי ולא סמכינו על היכר דהקא בפני, וכמ"ש תוס' להדיא בסוף דיבור זה, מש"ה

הנוצרכו לפרש הפרכא דהש"ס על הא דאמרין לעיל א"ב דאתינה בי תרי א"נ באותה מדינה ופשוט: ואולם מתפלא אנכי על רומ"פ איך לא הרגיש במ"ש ובתחילה כתב רש"י בכתב ידו דהו פרכא איירי למה דס"ד מעיקרא דרבה לית ליה דרבא וכו', ויקשה איך אפשר לומר פן, דא"כ זהו עדיין לא יתיישב לשונויא דהש"ס, דהא בפקח ונתחרש דלא גזרו שפא יארע לקלקלה לא לבעי פלום, ואמאי קתני יתקיים בחותמיו, הא לרבה א"צ לקיום פלל, ויש ליישב קצת: תו קשה לי בסוגיא זו בתוס' ד"ה בי תרי וכו' מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו בפנינו דוקא, לא זכיתי להבין דהא בי תרי ל"צ לומר פלום לא בפני ולא ידענו פניו דאמרי דהבעל שלחם אין לה קיום גדול מזה כמו לרבא, ובאמת להו לישנא ע"כ מתני' דהתם מייירי באין הגט יוצא מתחת יד שניהם, אלא דא' שליח והאחרים אין שלוחים, וכמבואר להדיא בסוגיא דשם, וא"כ ממילא בפנינו דוקא משום לשמה וצע"ג: גיטין דף ט' פמאן כר"ש דאמר פלגינן דיבוריה, בפירש"י דהראיה מדאר"ש לעולם הוא בנ"ח שמעינן ל"ש היכי דקנה שאר נכסים עמו, פגון שפירש חוץ ממקרקע פלוני, ל"ש היכא דל"ק שאר נכסים פגון דלא הזכיר שם המקרקע ששייר אלא כתב חוץ מקרקע בית כור דהשתא לא קנה שום קרקע דעל פל אחד י"ל זהו ששייר, אלמא פלגינן דיבוריה דהא פל נכסי קא"ל, ולא קכה אלא העבד, וכתב הרא"ש עלה וצ"ל דמייירי דאין לו שום מטלטלין, נראה ביאור פנונת הרא"ש דאין הפירוש דבשייר לו קרקע פלוני פניו דכל מה דנקלל בלשון פל נכסי, דהיינו פל נכסיו מלבד השייר קרקע פלוני קנה הפל בזה ל"צ לפלגינן דיבוריה, אבל באומר חוץ מקרקע בית כור, פניו דאר המקרקעות של יתר מבית כור ל"ק ונתבטל מקצת מן פל נכסי, דהא הוא רוצה להקנות לו הפל מלבד בית כור, ואעפ"כ לא קנה שום קרקע, בזה הנה ראוי שיתבטל פל הקנין דכל נכסי וצריכי לפלגי' דיבורי' זהו לא ס"ל להרא"ש אלא דגם בכה"ג אף דל"ק שום קרקע, מ"מ היכי דקונה מקצת נכסים עם העבד דכיון דמתקיים שפיר לשון פל נכסי על העבד ושאר נכסים עמו ל"צ לפלוגי דיבוריה אלא דוקא היכי דלא קנה רק העבד דע"ז אינו שייך לשון פל נכסי בזה צריכים לפלוגי דיבוריה וכדדייק לשון רש"י, דהא פל נכסי קא"ל, ול"ק אלא העבד, ומש"ה הוצרך הרא"ש לבאר דהוכחת הש"ס דסתמא קאמר, אף דאין לו מטלטלין, דאלו ביש לו מטלטלין פניו דקנה עם העבד גם המטלטלים מתקיים שפיר לשון פל נכסי ול"צ לפלוגי דיבוריה ומה דכתב הרא"ש הכי על פירש"י ולא על פי' תוס', היינו דלפי' תוס' דראיית הש"ס מדקאמר לעולם משמע באין לו אלא אותו העיר ששייר, בזה וממילא נכלל שאין לו פלום אלא אותו העיר, דהיינו לא קרקע ולא מטלטלין, אבל לפירש"י דלא מייירי מזה באין לו, בזה הוצרך הרא"ש לדחוק, דמ"מ משמע גם באין לו מטלטלים, פן נראה לענ"ד: אולם תמוה לי למאי הוצרך הרא"ש לזה הא בלא"ה אף ביש לו מטלטלין לא קנה רק העבד, דהא מטלטלים אין נקנים בשטר, וצע"ג: ומזה קשה לי גם על דעת הי"א שבמרדכי והוא בהגהת ש"ע חוה"מ סי' ר"ג דבהחליף מעות ומטלטלים יחד פניו דמעות אין נקנה בחליפים לא קנה פלום, א"כ מתני' דכותב פל נכסיו, דבכלל נכסיו גם מטלטלים ושטרות פדאי'תא ב"ב (דף גימא פניו דהקנה לו המטלטלים והקרקעות והעבד הפל בקנין שטר זה ובטל הקנין על המטלטלין דבטל בכולו, ודחוק לומר דמייירי דוקא באין לו מטלטלין ושטרות דהא בסוגיא דב"ב אמרינן דשייר קרקע כ"ש לאו דוקא אלא ה"ה בשייר

מטלטלים כ"ש, הרי דמייירי גם ביש לו מטלטלים אלא דשייר כ"ש: ולכאורה י"ל דמייירי דכל המטלטלים שלו היו צבורים על איזה קרקע וס"ל להך שיטה דבצבורים לא בעי' אגב פשיטת הרמב"ם וסייעתו, א"כ נקנה המטלטלים אג"ק ומייירי בלית ליה שטרות או פהסוכרים דגם שטרות ניקננים באגב ולהסוכרים דצבורים בלא אגב לא מהני, יסברו באמת פדעת החולקים במרדכי דהחליף מעות ומטלטלים ביחד דקנה המטלטלים, ואף דעדיין יקשה דמ"מ לשיטה הנ"ל איך יתורץ למ"ד בב"ב קני את ותמור דלא קנה פלום, א"כ ה"א בכותב כל נכסיו דל"ק מטלטלים לא לקני פלום, די"ל דוקא בתמור דלאו בר קנין פלל הוא, וכו' בההיא דקדושין (דף נ' ע"ב) אחריות לאו בנות קדושין גינהו, אבל ה"א דמטלטליו בר קנין הם, אלא דלא נקנו בקנין זה בכה"ג לא אמרינן דל"ק פלל: אמנם עדיין אף אם נדחוק דמייירי דוקא בהכי, עדיין יקשה על מה דאר"ש לעולם הוא בנ"ח עד שיאמר וכו' דמשמע דלעולם בכל ענין הוא בן חורין והא באין צבורין דל"ק המטלטליו אינו בנ"ח דבטל כל הקנין, ואף די"ל דלעולם דקאמר ר"ש לאו פסיקא הוא אלא דלעולם קאי על מה דקאמר ת"ק שייר קרקע כ"ש, ע"ז קאי לעולם, היינו בכל ענייני שיור ל"ש פירש הקרקע ל"ש לא פירש הקרקע ששייר, אבל מייירי ג"כ בגווי דת"ק דהמטלטלים צבורים, הא מ"מ בשייר קרקע סתם ולא פירש איזה קרקע, לא מפע"ל לפירש"י דלא קנה פלל קרקע ממילא לא מהני צבורים, אלא אפילו לדעת תוס' והרא"ש דקנה קרקע אלא דנותן לו הגרוע, הא מ"מ פיון דיכול לדחותו מאותו קרקע שצבורים בו המטלטלים, ממילא ל"ק המטלטלים דהאי לגבי קרקע אחרת דאין צבורים בו לא קנה עמה המטלטלים, וביותר דהא לשיטת תוס' ע"כ הפירוש בפסג' דדייק דר"ש דקאמר לעולם היינו אפילו אין לו אלא אותה העיר, וא"כ בזה בנדאי קשה דבכה"ג באין לו אלא קרקע ששייר ויש לו מטלטליו, נימא פיון דבטל קנין שטר על המטלטליו בטל בכולה כמו החליף מעות ומטלטלי' ביחד וצע"ג: תשובה קלח לכבוד ידידי הרב ר' יעקב נ"י חד מבני ישיבה בק"ק פוזנא.

מ"ש מעכ"ת נ"י ליישב קושיותי בתוס' ספ"ו דשבועות [שנדפס בשמי בשו"ת בגדי פהונה חלק חוה"מ סי' ח'] בהקדמ דברי תוס' ר"ה (דף כ"ח) לחלק בין תקיעותיו עלי לשיבת סוכה עלי, דבסוכה בלא המצוה יש לו הנאה בשיבתו, ולכאורה תמוה, דא"כ איך פריד רבא על אפיי בהנאת סוכה עלי מצות לאו להנות ניתנו הא יש לו הנאה מהשיבה, אע"כ דבסתם הנאת סוכה עלי אין פונוה רק על הנאה גמורה, משא"כ הנאת ישיבה דהוי מלתא זוטרתא, אבל בפירש קונם ישיבת סוכה עלי אסר על עצמו הנאת ישיבתה, וא"כ קושיות תוס' דבקונם תקיעותיו עלי פיון דאיכא הנאה מכח פרוטה דר"י לתסר כמו בשיבת סוכה עלי עכ"ד: לענ"ד איך שייד דתוס' יעשו מזה קושיא בהקדמה דרבא מייירי באומר תקיעותיו עלי, דלמא באמות רבא מייירי באומר סתם הנאת שופר עלי, ול"ש בזה לומר דרבא סתמא קאמר, דהרי לשון המודר הנאה משופר משמע בפשוטו באוסר סתם הנאת שופר, וקונם תקיעותיו מאן דכר שמייה, ובפרט דתוס' בשבועות העמידו קושיותם על מימרא קמא דרבא, המודר הנאה מחבירו דמשמע ודאי בפשוטו דאוסר עליו סתם הנאתו, ותוס' בר"ה, באו רק לדון לדינא אם יש לדמות תקיעותיו עלי לשיבת סוכה עלי, או דיש לחלק אבל מה"ת לעשות קושיא מזה: ובעיקר היסוד בכוננת תוס' דר"ה יהיה נראה לי בפשוטו דרבא הקשה לאפיי, דבמנ"פ אם

נָאָסֶר מִפֶּחַ הַנָּאֵת יְשִׁיבָה גַם בְּשֵׁלָא אַהֲנָה לִיתְסָר, וְאִי מְשׁוּם הַנָּאֵת מְצֻוָּה גַם בְּהַנָּאֵת סוֹפָה
עָלֵי הָא מְצֻוָּה לֹא לְהַנּוֹת נִיתְנָה, וְלָזָה מוּקִי בְּשֵׁלָא אָשֵׁב וְשִׁפִּיר י"ל דְּאִיכָּ' הַנָּאָה בִּישִׁיבַת'
וְהָא רָבָא דְשֵׁלָא אָשֵׁב מוֹתָר, הֵינּוּ דְלֹא הִזְפִּיר כָּלֵל מִהַנָּאֵתוּ רַק שֵׁלָא אָשֵׁב דְּבָזָה מוֹשְׁבַע
וְעוּמָד, אֲבָל בְּמָקוֹם יְשִׁיבַתָּה דְסִתָּם קוֹנָם הֵינּוּ מִהַנָּאֵתוּ וְהַנָּאֵת יְשִׁיבָה בְּכָלֵל, וּבְאָמֵר
בְּפִירוּשׁ שֵׁלָא אַהֲנָה י"ל דְּאָסוּר: אָמְנָם לַעֲנִיד א"א לֹמֵר כֵּן, דֹּא"כ תִּקְשָׁה לְמָה דְמוּקִי
רָבָא בִישִׁיבַת סוֹפָה עָלֵי, לְמֵאִי צָרִיכִים קָרָא דְבִנְדָרָה חַל עַל דְּבֵר מְצֻוָּה, הָא בַכּה"ג בְּלֹא"ה
אָסוּר מִפֶּחַ הַנָּאָה דִישִׁיבַתָּה, אַע"כ דְּגַם הַנָּאֵת יְשִׁיבָה בְּכָלֵל הַמְצֻוָּה דְחִשְׁבּוּ כְּעִין תְּדוּרוּ
כְּתִיב הֵינּוּ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְטִיּוּל, וְהַפֵּל בְּכָלֵל הַמְצֻוָּה, וְא"כ עֲדִינָן קִשְׁיָה מֵאִי פְרִיזָה רָבָא
לְאַבְיֵי דְלָמָא בְּשֵׁלָא אַהֲנָה מוֹתָר, דְּגַם עַל הַנָּאֵת הַישִׁיבָה לֹא חֲנִייל דְנִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֵת
הַמְצֻוָּה, אֲבָל בְּהַנָּאֵת סוֹפָה עָלֵי אָסוּר מְשׁוּם הַנָּאֵת הַישִׁיבָה: וְלָזָה נ"ל בְּדָרְךָ אַחֵר, דְּלֹאבְיֵי
דְאָמֵר שֵׁלָא אַהֲנָה, ע"כ לֹא דְאָמֵר בְּסִתָּם שֵׁלָא אַהֲנָה, דֹּא"כ מְשֻׁמַּע בְּכָלֵל זֶה כָּל הַהַנָּאוֹת
אַף שִׁמּוּשׁ בְּגַג הַסּוֹפָה וְכְדוּמָה, וְא"כ לִיחְזוּל הַשְּׁבוּעָה בְּכּוֹלֵל, דְּבִנְשַׁבַּע לְבַטֵּל הַמְצֻוָּה חַל
בְּכּוֹלֵל כְּמוֹ בְּקוֹנָם דְּלֹא אוֹכַל מְצָה כַּמ"ש תּוֹס' שְׁבוּעוֹת, אַע"כ דְּמִיירִי בְּפִירוּשׁ שֵׁלָא אַהֲנָה
דְּהֵינּוּ הַנָּאֵת הַמְצֻוָּה, וְלָזָה הַקִּשְׁיָה רָבָא דְמְצוֹת לֹאוּ לְהַנּוֹת, וּמוּקִי רָבָא בְּאָמֵת דְּמִיירִי
בְּפִירוּשׁ, אֲבָל לֹא בְּפִירוּשׁ הַנָּאֵת מְצֻוָּה, אֲלֵא דְאָמֵר יְשִׁיבַת סוֹפָה עָלֵי, דְּהֵינּוּ גַם הַנָּאֵת
הַישִׁיבָה וְדו"ק: וּמָה דְּהַקִּשְׁיָה בְּסִפְרָא פְּפוֹת תְּמָרִים עַל תּוֹס' דְּמָה בְּכַף דְּאִין הַנָּאָה בְּתַקִּיעָה,
הָא גַם בְּקוֹכָה לְוֵלֵב שְׁאֲנִי נוֹטֵל אָסוּר וְכֵן בְּקוֹנָם זְרִיקַת צְרוּר עָלֵי לַק"מ, דְּנִדְאִי ס"ל
לְתוֹס' ג"כ דְּיִכּוֹל לְאַסּוֹר עַל עֲצָמוֹ כָּל מִיִּלִּי, אֲבָל ס"ל דְּסִתָּם קוֹנָם מְשֻׁמַּע הַנָּאָה וּבְקוֹנָם
תְּקִיעוֹתָיו עָלֵי כִּינּוּ דִישׁ שְׁיִיכּוֹת לְהַנָּאֵת תְּקִיעַת דְּהֵינּוּ בְּמַכּוּוֹן לְשִׁיר אֲמֵרִינוּ דְּלֹא אָסֵר
רַק הַהַנָּאָה, אֲבָל לֹא תְּקִיעָה בְּלֹא הַנָּאָה, וְכֵן בִּישִׁיבַת סוֹפָה עָלֵי אָסֵר רַק הַהַנָּאָה אֲלֵא
דְּאָסוּר לְיִשְׁבַּע מְשׁוּם הַנָּאֵת הַישִׁיבָה, אֲבָל בְּלוּב דְּלִיכָא כָּלֵל הַנָּאָה בְּנִטְיִלְתּוּ חֲזִינוּ דְּאָסֵר
עָלֵי הַנְּטִילָה בְּלֹא הַנָּאָה: תּוֹ פְּתַב מַעֲכ"ת נ"י לְיִשְׁבַּע קוֹשְׁיִיתִי, דְּרָבָא דַּס"ל דְּאִינוּ מְזָה
עַל זֶה בִּימּוֹת הַחֲמָה כִּינּוּ דַּס"ל דְּגַם הַנָּאָה מוּעֲטָת אָסוּר לִיתְסָר מְשׁוּם פְּרָדְרִי, אִינוּ
מְסַפִּיק, דֹּא"כ עֲדִינָן לֹא תִירְצוּ תּוֹס' מִיִּדֵי דְּגַבֵּי מַחְזִיר אֲבִינְדָתוּ לִיתְסָר מְשׁוּם הַנָּאָה מוּעֲטָת
דְּפִרוּטָה דַּר"י, וְאִי דַּס"ל דְּמַחְזִיר אֲבִינְדָתוּ מִיִּירִי רַק בְּנִכְסֵי מַחְזִיר אָסוּרִים עַל בַּעַל אֲבִינְדָה
דְּלֹא פְּהִלְכְתָא, נִימָא יוֹתֵר דְּלֹא ס"ל כָּלֵל לְפִרוּטָה דַּר"י, וְס"ל כְּרַבָּה דְּהַלְלָה כֵּן: מ"ש
מַעֲכ"ת נ"י לְהַקְשׁוֹת בְּמַתְנִי דִישְׁבַּע הַמְלָנָה כְּמָה הִיָּה שְׁוָה דְּלִהִימָן בְּמַגּוֹ דְּנִאֲנָסָה דְּלֹא
הִיָּה צְרִיף לְיִשְׁבַּע לְשִׁטַּת הַרְמַב"ם דְּשְׁבוּעַת שׁוּמְרִים עֵיקָר הַשְּׁבוּעָה דְּאִינוּ בְּרִשׁוֹתוּ
וְהַשְּׂאָר גְּלָגוּל, וְהָא דְּמִיירִי בְּמֵאֲמִינוּ עַל שְׂאִינָה בְּרִשׁוֹתוּ א"צ לְיִשְׁבַּע, וְהוֹכִיחַ מְזָה
מַעֲכ"ת דְּמַגּוֹ לְאַפְטוּרִי מְשֻׁבַּע ל"א, וְהַרְמַב"ם אֲזִיל בְּזָה לְשִׁטְתָּיָה, וְלִהְרָא"ש דַּס"ל
דְּמַגּוֹ לְאַפְטוּרִי מְשֻׁבַּע אֲזִיל לְשִׁטְתָּיָה דְּנִאֲנָסָה הֵוִי עֵיקָר הַשְּׁבוּעָה: אִין זֶה מְסַפִּיק
לִהְרָא"ש, כִּינּוּ דְּמֵאֲמִינוּ עַל אִינוּ בְּרִשׁוֹתוּ מְמִילָא מֵאֲמִינוּ עַל נִאֲנָסָה כְּדְּפָרְכִינוּ וְלִהִימְכִיָּה
ג"כ כְּמָה הִיָּה שְׁוָה וּמְשֻׁבַּע לֹא קִים לִי בְּגוּוֹן' וְזֶה ל"ש לְגַבֵּי נִאֲנָסָה, אֲבָל בְּאָמֵת מַעֲקָרָא
לַק"מ, דְּמָה דְּמוּקִי בְּמֵאֲמִינוּ לֹא שְׁפָרָה הֵאֲמִינוּ מְקוֹדָם, אֲלֵא דְעֵתָה אַחֲרֵי טַעֲנוֹתָיָהם
מֵאֲמִינוּ וְהָכִי מוֹכַח מִמ"ש תּוֹס' דְּבַכְּמָה דְּאֲמֵרִינוּ מִי נִשְׁבַּע תְּחִילָה לֹא מִיִּירִי בְּמֵאֲמִינוּ,
דְּאִינוּ רוּצָה לְהֵאֲמִינוּ שְׁיִצְטָרֵף עִי"ז לְשֵׁלָם לוּ, וְלָזָה ל"ש בְּהִימְנִיָּה מַעֲקָרָא וְכִינּוּ שְׁכּוֹן
ל"ש לְהִימְנִיָּה לְמַלְנָה בְּמַגּוֹ דְּאוּלֵי לֹא יִרְצָה הַלְנָה לְהֵאֲמִינוּ וְיִצְטָרֵף לְיִשְׁבַּע עַל נִאֲנָסָה,
וְאַף אִם נִימָא דַּמ"מ כָּל כַּח שְׁיִישׁ לוּ בְּנִאֲנָסָה יֵשׁ לוּ ג"כ בְּכְמָה הִיָּה שְׁוָה דְּהֵרִי אִינוּ מְעַדְף

פחו בטענה דכף הי' שנה יותר מבטענת נאנסה, דאם מתנירא מן השבועה, הא גם על טענה זו דכמה הי' שנה יצטרף לישבע, וא"כ כל שמרויח בטענת נאנסה לענון אם יאמין לו הלנה אח"כ בטענתו דאינה ברשותו, דלא יצטרף לישבע נאנסה, ירויח ג"כ בטענה דכף הי' שנה שלא יצטרף לישבע אם מאמין לו הלנה באינה ברשותו, מ"מ י"ל דלא קשה מידי, דהרי בלא"ה צריכים להבין מה דמשני במאמינו, הא מ"מ יהא ביד הלנה להשביעו כמה הי' שנה, במגו דלא הי' מאמינו והי' יכול להשביעו בגלגול, וצ"ל כמו דלא אמרינו מגו להוציא ממון, ה"נ לא אמרינו מגו להוציא שבועה, ומה דפליגי הפוסקים במגו לחייב שבועה, היינו רק בטוען נגד השטר פרעתיך תוך זמנו, אם יכול לומר אשתבע לי במגו דהי' טוען אשתבע לי דלא פרעתיך אחר זמנו, דבזה רוצה להחזיק בממונו מבלי לשלם עד שישבע לו ולא הוי להוציא, עי' ב"ש אה"ע סי' צ"ו, וכינון שפן י"ל דא"א להאמינו למלנה כמה הי' שנה במגו דנאנסה, דנגד זה יש ג"כ ללנה מגו דלא הימניה ולא מקרי מגו להוציא דבא רק לסלק מגו דהמלנה שיהי' מגו נגד מגו, וממילא לא נתקיים חיוב השבועה על המלנה פדין כל מודה במקצת: ובעיקר הדין דמגו לחייב שבועה נ"ל ראי' ברורה, מהא דפסק הרמ"א חוה"מ (סי' פ"ב סי"א) פדעת הרמב"ן דבשטר שיש בו נאמנות יכול לטעון אשתבע לי דלא מחלת לי, ולכאורה קשה, הא פסק הרמ"א סי' ע' ס"א, דמחילה טענה גרוע ולא מהימן רק במגו דפרוע, ומקורו מהמרדכי ריש ב"ב דהוכיח פן מדאינו נאמן לומר פרעתיך ת"ז במגו דמחלת, אע"כ דמחילה טענה גרוע וא"כ אלא במגו דפרוע וא"כ בשטר שיש בו נאמנות דא"נ לטעון פרעתיך למה נאמן לטעון מחלת, וצ"ל דוקא להאמינו לגמרי א"נ אלא במגו דפרוע, אבל מ"מ יכול להטיל עליו שבועה לומר אשתבע לי דלא מחלת, וכינון שפן קשה היאך פסקינו בפרעתיך תוך זמנו דגובה בלא שבועה להימן ללנה לומר פרעתיך ת"ז להטיל שבועה על המלנה במגו דמחלת, וכקונשיית המרדכי הנ"ל, דהא לגבי שבועה מהימן מחלת בלא מגו, וכינון דיכול לטעון נגד שטר אשתבע לי דלא מחלת, מכ"ש דעל חוב בע"פ דיכול לטעון אשתבע לי דלא מחלת, אע"כ מוכח דמגו לחייבו שבועה לא אמרינו: ונדיין קשה לי, להרמב"ן הנ"ל אמאי גובה מיתמי ת"ז בלא שבועה נטעון להם דאלו אפוהנו קיים הי' טוען אשתבע לי דלא מחלת להרמב"ן לשיטתו דטענינו כל מילי ליתמי אף מלתא דלא שכיחא, ואולי י"ל למ"ש תו' פתובו' דתקנת חז"ל דהבא לפרע מנכסי תומים לא יפרע אלא בשבועה לא משום דמה דאיהו מצוי למטען דאפילו בהימניה לגבי עצמו דל"ש פן צריף לישבע דכף תיקני לטובת יתמי צריף לישבע, א"כ י"ל דמה דאמרינו נאפילו מיתמי, ואע"ג דאמרו רבנו הבא לפרע, היינו היכי דל"ש לומר מה דאיהו מצוי למטען פגון דהימניה על פל עניני שטר, דגם מחלת בכלל, ובאנו לדון רק מדין הבא לפרע, דבזה א"צ לישבע דלא מחל, דעל זה לא תקנו חז"ל, להשביע פינו דאינו עומד לקח, ודווקא דמנ"ל לחלק בין התקנות דתקנת הבא לפרע מנכסי תומים לא הי' רק על הפרעון ולח על מחילה, ותקנת אשתבע לי דלא פרעתיך הי' גם על המחילה וצ"ע: גם י"ל על קונשיית רומפכ"ת, דאף דנאנסה אינו מפיר בשקרו מ"מ הוי העצה לכפור לו הפל, ומודה במקצת במגו דכופר הפל הוי בכל פעם העצה, וכמן דנראה דס"ל לר"ת הכי בכתובות (דף י"ח ע"ב) ד"ה חזקה אין אדם מעיז: תשובה קלט לכבוד אחי הגאון מה' בונים נ"י האב"ד בק"ק ואטרסדארף במדינת אוונגארין.

מ"ש אחי רומפכ"ת שְהַצִיעַ קוֹשְׁיָתִי לִפְנֵי חֲתָנִי הַגָּאוֹן מוהר"ם נ"י אב"ד דק"ק פֶּרְעֶשְׁבוֹרְגַּ מַה שְׁשִׁמְעֶת מִמֶּנִּי בְּרַש"י ב"מ (דף צ"ו ע"א ד"ה עֶבֶד לָאוּ בַר מִצְוָה וכו') דְּבַעֲיָ דוֹמֵיָא דְּמִשְׁלַח וכו' דְּמִבְּנֵי דְּהַ סְבָרָא דְּבַעֲיָ דְּהִי הַשְּׁלִיחַ שְׁיִיךְ בְּאוֹתוֹ דְּבַר יִלְפִינּוּ מִגַּם אַתָּם, א"כ הִיכִי פֶּרְכִינּוּ קְדוּשֵׁין (דף מ"א) הָא לִמ"ל קָרָא מִדְּר"ח ב"א א"ר נִפְקָא, הָא גּוֹפָא יִלְפִינּוּ לָהּ מִהָא קָרָא דְּגַם אַתָּם, וְחֲתָנִי הַגָּנִי הַעֲלָה לְתַרְזַן לְמַה דְּהִקְשׁוּ הָרַאשׁוֹנִים עַל רַש"י הַגָּנִי דְּהָא גַם הָעֶבֶד שְׁיִיךְ בְּדִינֵי שְׁאֵלָה לְעִנּוּ דִּיתְחַזִּיב לְשַׁלֵּם כְּשִׁישְׁחָרָר, וְלִזְהָ י"ל דְּמַה"ט פִּינּוּ דְּמִקְרִי אִיתָא בְּהָא מְלִתָּא לִיהָ הַוָּצְרָה רַש"י לְהַסְבִיר דְּמ"מ פִּינּוּ דְּאִינוּ מִמֶּשׁ כְּמוֹ הַמְשַׁלַּח, דְּהָא מ"מ עֲתָה א"צ לְשַׁלֵּם מִהָעֲטִינּוּ מִמַּה אַתָּם, אָבֵל בְּעִלְמָא הִיכִי דְּלִכְפָּא כָּלל בְּדִנְפִשְׁיָה יִדְעִינוּ מִסְבָּרָא דְּאִינוּ בַר שְׁלִיחוֹת, וְכַבּוּדָּהּ הַגְּדוּלָּה הַסְּפִים לְזָה, וְאִנִּי לֹא יִדְעִיתִי עַד מַה, דְּהִתְיַחַח אִם הִי מְקַשָּׁה הַש"ס בְּקְדוּשֵׁין מִסְבָּרָא דְּלִמ"ל קָרָא הָא לִיתָא בְּדִנְפִשְׁיָה, הִי אֶפְשָׁר לֹאמַר פֶּן דִּס"ל לְהַש"ס כְּזָה מִסְבָּרָא, אָבֵל מְדַפְרִיךְ וְרַחב"א אר"י נִפְקָא וְלֹא מִסְבָּרָא, א"כ מנ"ל דְּרַחב"א אָמַר פֶּן מִסְבָּרָא דְּלִמָּא יִלְיָה זֶה מִהָא קָרָא דְּגַם אַתָּם, פִּינּוּ דְּחֻזִּינוּ לְפִירַש"י דְּרַאוי לְדְרוּשׁ הָא דְּרַשָּׁה מִהָא קָרָא דְּגַם אַתָּם וצ"ע: וּמ"ש אַחִי רומעכ"ת עַל דְּבָרֵי הַפְּנִים מְאִירוֹת רפ"ב דְּקְדוּשֵׁין מַה דְּהִקְשָׁה עַל תוֹס' שָׁם ד"ה וְדִלְמָא ש"ה וכו' דְּהָא תַּנּוּ הָרִי שֶׁא"ל רַבּוּ וכו' הָא י"ל דְּשִׁאֲנִי עֶבֶדָּא דְּכַגּוּפוֹ, וּע"ז פְּתַב אַחִי דְּבִמְיָדֵי דְּמִצְוָה ל"א פֶּן רַק בְּמִיָּלֵי דְּמִמוֹנָא: אַעֲתִיק לָהּ מַה דְּכַתְּבִתִּי בְּגִלְיוֹן הַפְּנִים מְאִירוֹת בְּמ"ש שָׁם, וּע"כ צְרִיכִים אָנוּ לֹאמַר וכו', וְזֶה לְשׁוֹנֵי, לִפ"ז לְבַתֵּר דְּקִי"ל שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, מִמִּילָא יֵד עֶבֶדוֹ כִּיז רַבּוּ, אָף בְּמִקּוּם דְּלֹא מְהַנִּי שְׁלִיחַ, וְזֶה מִהִתְיַמָּא דְּהָא פְּשִׁיטָא דְּבָכָל מִצְוָה דְּאִין עֶבֶד מוֹצִיא אַחֲרֵים כְּמוֹ שׁוֹפֵר וְכַדוּמָה אָף אֵת רַבּוּ אִינוּ מוֹצִיא, וְכֵן בְּנִדְרִים דְּקִי"ל דִּא"י לְהַפֵּר ע"י שְׁלוּחוֹ לֹא מִשְׁתַּמֵּיט חַד מִהַפּוֹסְקִים לֹאמַר דִּיכּוֹל לְהַפֵּר ע"י עֶבֶדוֹ, אַע"כ בְּרוּר דְּלֹא מְהַנִּי הָא סְבָרָא דִּיז עֶבֶד כִּיז רַבּוּ רַק לְעִנּוּן מְמוֹן דְּהוּי שְׁאֵילָה בְּבַעֲלִים, אָבֵל לֹא בְּמִצְוָה וְאִסּוּרָא דְּאוֹרֵייתָא, אַח"כ מִצְּאִתִּי בְּשִׁיטָה מְקוֹנְבָצָת ב"מ (דף צ"ו) הִבִּיא פֶּן בְּשֵׁם הַרְּאָב"ד, א"כ דְּבָרֵי תוֹס' כְּפִשְׁטוֹן עכ"ל, וְבִבְּאֵמַת נִרְאָה לְכַאוּרָה רֵאִי לְהַפְּמ"א מְסוּגֵיָא דְּגִיטִין ספ"ב מִתְקִיף לָהּ ר"א טַעֲמָא בְּמִלְתָּא דְּלִיתָא וכו' מַה אַתָּם יִשְׂרָאֵל וכו' וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ אִיךְ סְבַר ר"א דְּעֶבֶד פְּסוּל לְשְׁלִיחוֹת, אִיךְ יִפְרִגְס מִתְּנִי דְּפְסָחִים הָאוּמֵר לְעֶבְדוֹ, ע"כ מוֹכַח מִשׁוּם דְּעֶבֶד דִּידְזִיהָ עֲדִיף, דְּכִיז רַבּוּ דְּמִי, וְאֶפְשָׁר לְדַחוֹת, דִּלְס"ד דְּר"א בְּאֵמַת הִי מוֹכַח פֶּן, אָבֵל לְמִסְקָנָא ל"א הִכִּי, רַק בְּמִמוֹן: אֲמַנָּם מַה דְּקִשָּׁה לִי בְּמ"ש הָרִי"ף ב"מ, דְּמִדְּקָאֵמַר יֵד עֶבֶד כִּיז רַבּוּ, מוֹכַח דְּשְׁלִיחַת א"י לְהַפֵּר, וְהוּא תְּמוּהָ, דְּלִמָּא אִיזְצִטְרָף לְאִפּוֹקִי מַה דְּמִסְתַּפֵּק רַב עֵילֶשׁ דְּעֶבֶד גֵּרַע דְּלָאוּ בַר מִצְוָה, וְהַרְּמַב"ן הוֹבָא בְּשִׁיטָה מְקוֹנְבָצָת תִּירַץ דִּס"ל מַה דְּאָמְרִי עֶבֶד לָאוּ בַר מִצְוָה, אִין פִּירוּשׁוֹ כְּפִירַש"י דְּלִיתָא בְּדִנְפִשְׁיָה, דְּהָא אִיתָא בְּדִינֵי שְׁאֵלָה, וְיִשְׁלַם לְכְּשִׁישְׁחָרָר, אֲלֵא דְּמַה דְּאָמְרִי לָאוּ בַר מִצְוָה הִינּוּ כִּס"ד דְּר"א בְּגִיטִין דְּעֶבֶד פְּסוּל לְשְׁלִיחוֹת, דְּדִרְשִׁינוּ מַה אַתָּם בְּנֵי בְּרִית, וְכִינוּן שְׁפֵן לְמַה דְּפְסָקִינוּ בְּגִיטִין דְּדִרְשִׁינוּ מַה אַתָּם בְּנֵי בְּרִית מִמִּילָא עֶבֶד כְּשֶׁר לְשְׁלִיחוֹת, א"כ מַה דְּהַשִּׁיב רַבָּא דִּיז עֶבֶד כִּיז רַבּוּ דְּמִי, ע"כ מִשׁוּם דְּגַם שְׁלִיחַ דְּעִלְמָא א"י לְהַפֵּר עכ"ד, וְזֶהוּ לְכַאוּרָה יִשׁוּב נִפְלָא, אָבֵל עֶפְרָא אֲנִי תַחַת כְּפוֹת רְגְלֵי הַרְּמַב"ן, וְתְּמוּהָ לִי אִיךְ צִינְד רַב עֵילֶשׁ דִּיעֶבֶד אֶפְּלוּ עֶבֶד דִּידְזִיהָ לָאוּ בַר שְׁלִיחוֹת הוּא, אִיךְ יִפְרִגְס מִתְּנִי דְּפְסָחִים הָאוּמֵר לְעֶבְדוֹ דְּמוֹכַח עכ"פ דְּעֶבֶד דִּידְזִיהָ הוּי שְׁלוּחוֹ וצ"ע: ג: תו פְּתַב אַחִי רומפכ"ת בְּשֵׁם חֲתָנִי הַגָּאוֹן רַבִּי מִשָּׁה נ"י יִשׁוּב עַל הַמְהַרְשֵׁ"א

גיטין (דף מ"א ע"ב תוס' ד"ה לא לתהו וכו') דדוקא רבו שרי למסור לעבדו העברי ש"כ שלו, אבל בשפחה אחרת שאינה לרבו אסור בה, וזה תמוה מסוגיא דתמורה (דף ל"א) דפרכינו שפחה בעבד משרי שרי, הרי להדיא דמותר בשפחה אחרת, וע"ז אמר חתני נ"י אף דדברי המהרש"א מגומגמים, מ"מ יש לקיים הדין ולהסתייע מרש"י תמורה שם במ"ש שפחה לעבד דמי דכתיב פי משנה שכר שכיר וכו') וזה תמוה דאמאי לא הביא קרא המוקדם אם אדוניו יתן לו אשה, ע"כ דמההיא קרא ה"י נשמע רק דמותר ליתן לו שפחתו אבל לא שפחה אחרת ולזה נקט רש"י הך קרא דכי משנה שכר שכיר דאייתר דכבר נפקא מואם אדוניו, אע"כ דבא לאורויי ד יכול למסור שפחה אחרת להרויח בזה שכר ביאה וכדומה, א"כ זהו רק למ"ד דמוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה פנענית, וקרא דאם אדוניו יתן לו דריש לו אפילו בע"כ, וא"כ אייתר קרא דכי משנה שכר שכיר, וע"כ דאתיא להתיר שפחה אחרת, אבל למאי דקיי"ל דמוכר עצמו אין רבו מוסר לו ש"כ ודרשינו לו ולא למ"ע, א"כ אצטריף קרא דכי משנה שכר שכיר לאורויי דמוסר לו אפילו בע"כ, וליכא לימוד.

להתיר שפחה אחרת עכ"ד: ולענ"ד זהו נסתר מסוגיא דקדושין, ואידך אי מהתם הו"א מדעתיה, ולא קאמר בפשוטו דאלו לא כתיב לו בע"כ לא הי' מותר פי משנה ש"ש דאתי' לבע"כ ולא היינו.

למדים להתיר שפחה אחרת, מש"ה כתיב לו ואפילו לבע"כ, כפי שנלמד להתיר שפחה אחרת, אע"כ דלא תליא בזה פלל והנראה לענ"ד בכוננת רש"י, למ"ש רש"י שם דבע"כ של עבד דגזה"כ וכו', ולכאורה אין זה שייכות לסוגיא זו, וצ"ל דס"ל לרש"י דאלו לא ביז רבו למסור לו בע"כ בפשוטו משפחת אתנו היכי דאין העבד מתרצה וכדמוכח לומר לדעת הריטב"א בקדושין דהא דאין לו אשה ובגים אין רבו מוסר לו ש"כ היינו בע"כ, אבל מדעתיה שרי, מ"מ בע"כ הוי אתנו, ועי' במ"ל פ"ג הי"ד מהל' עבדים, ולפ"ז י"ל דבא רש"י לפרש בזה דערכינו שפחה בעבד שרי, והיינו ע"כ אפילו בע"כ וכו', ולזה הביא רש"י הקרא דכי משנה ש"ש דפשטא דקרא משמע אפילו בע"כ, דהכתוב קורא עבדה, היינו שהוצרך לעובדו בליה, ולא נקט רש"י דרשא דלו ואפילו בע"כ דזהו דרף דרש, מש"ה נקט רש"י יותר דרשה הפשוטה, ובמ"ש רש"י אח"כ בברייתא דיש לו אשה ובגים בע"כ של עבד דכתיב ואם בעל אשה וכו' ואם אדוניו יתן לו, אין פוננת רש"י דלו ואפילו בע"כ, אלא דלהך תנא בפשוטו נשמע דאפילו בע"כ דהא גם באין לו אשה ובגים מותר בשפחה, וכמ"ש הרשב"א הנ"ל, א"כ מה דנקט הקרא אם בעל אשה היינו דאפי' בע"כ, אבל למקשן דפריף שפחה בעבד שרי דהיינו אפילו באין לו או"ב, א"כ ליכא הוכחה דאפילו בע"כ, והוצרך רש"י להביא דרשא דכי משנה ש"ש וק"ל: ומ"ש אחי רומעכ"ת נ"י בדברי תוס' שבועות (דף ד' ע"א ד"ה אכל אוכל וכו') דברי תוס' אלו לא זכיתי להבין, במ"ש ומיהו הא נמי חשיב התראת ספק למ"ד בטלו וכו', דלגבי בטלו שפיר הווי התראת ספק, דאלו לא אתרו ביה בעת שעבר הלאו שלקח האם, והתרו ביה רק בשעת ביטול העשה דשחט להאם א"א לחיבי מלקות דההתראה בעינו בשעת עבירת הלאו ולא בשעת עקירת העשה, מש"ה פינו דההתראה דשעת עבירת הלאו הוי התראת ספק ולא הוי התראה הוי פלא התרו בו פלל, וההתראה דאח"כ בשעת עקירת העשה לא מהני, אבל הכא דעתה עדיין הלאו ומתרין אותו שייקיים שבועתו

שיאכל ולא ישליף לים, דבנה עובר הלאו, י"ל דהוי התראת נדאי דהא השתא הוא עיקר ההתראה וצע"ג: תשובה קמ לכבוד חתני הרב רבי הירש נ"י בק"ק ווילעהן.

מה דהקשה חתני רומפכ"ת בסוגיא דקציצה למ"ש תוס' דהא דפרכינן א"ה אפילו קצין גמי, אף דהוי א"י אם נתחייבתי מ"מ הוי כמו נ' ידענא ונ' לא ידענא, דמחוייב שבועה וא"י לשבע, א"כ היאך אמרינן שם שלחו מתם מבי רב לשמואל ללמדנו רבינו אומן אומר ב' קצפת וכו' קציצה מדכר דכיר, הא שמואל לא ס"ל דמשוא"ל משלם, וא"כ בלאו טעמא דמדכר דכיר ג"כ פטור: יפה הקשה, וגם אנחנו עמדנו בזה, בלימוד חב"ריא הבחורים יחיו, ובאופן זה אף אם ניקום ונתרץ דשמואל אמר פן לרונחא דמלתא לומר דלכ"ע אף לתנאי דס"ל משוא"ל משלם, מ"מ פטור דמדכר דכירי, ומה דשלחו מבי רב לשמואל ללמדנו רבינו, אף דפשיטא דשמואל ידין בזה דישבע בעה"ב, דהא שמואל ס"ל דל"א משוא"ל"מ, גם מה יהי מספקים להו לדינא, הא רב ג"כ ס"ל דל"א משוא"ל"מ, ועי' תוס' שבת (דף מ"ג) דבהרבה מקומות פרכינן מבי רב על רב, עיי"ש, ובנה י"ל דהיו מסופקים דלמא יספור שמואל דברי ושמא פרי עדיף, וכדס"ד דהש"ס בסוגיא דמשארסתי נאנסתי, אלא דמסקינן שם דגם שמואל יכול לסבור דלא אמרינן פרי עדיף, מ"מ י"ל דבי רב היו מסופקים בזה ושמואל השיב לרונחא דמלתא, אף לתנאי דס"ל משוא"ל"מ, מ"מ קציצה מדכר דכיר, אף עכ"ז קשה, אחרי דמצינו דר' יהודא ס"ל דגם בקציצה תקנו תקנת שכיר דל"א מדכר דכיר, א"כ מנ"ל לשמואל להמציא פלוגתא דתנאי בזה מפח הברייתא דרבה ב"ש, דלמא הו ברייתא ס"ל פהו תנא דל"א משוא"ל"מ, וכינן דבלא"ה איכא תנאי בזה אי אמרינן מחוייב שבועה ואיל"מ, מה"ת לן להמציא פלוגתא חדשה לעגנן אם קציצה מדכר דכיר, זהו תנרף קושיותינו: והגלענ"ד מתוך הכרח גודל הקושיא, לומר דבר חדש, דשורש פלוגתייהו בדינא דמשוא"ל"מ בנ' ידענא ונ' לא ידענא וכן בנסכא, היינו אם מה"ת מחשוא"ל"מ ממילא הדין דנוטל התובע בלא שבועה, אף דבמודה מקצת חשוד שפגדו צריף לשבע, מ"מ בעלמא ל"א הכי, וכמ"ש תוס' פ"ק דבב"מ לחלק בזה, אבל מאן דס"ל דמה"ת לא אמרינן מחוייב שבועה וא"י לשבע משלם ופטור לגמרי, מ"מ אחרי שתקנו חז"ל דמודה במקצת חשוד שפגדו נשבע ונוטל, אף דמה"ת פטור לגמרי, מ"מ ה"ת תקנת חז"ל היכי דיש שבועה דאורייתא על הנתבע ואינו יכול לשבע הפכו על התובע השבועה ותקנו דישבע ויטול, ממילא בכלל הזה גם נ' ידענו ונ' ל"י וכן נסכא דהפלל כל שאין הנתבע יכול נשבע שבועה דאורייתא המנוטל עליו, תקנו שזה ישבע ויטול, א"כ עיקר פלוגתייהו אם מה"ת משוא"ל"מ או לא, ונ"מ אם התובע נוטל בלא שבועה או דצריף לשבע, א"כ בקציצה אי לאו דמדכר דכיר והוי פאמר נ' ידענא ונ' ל"י, ה"ת מהראוי דהשפיר ישבע ויטול ונכון: ומה דחתני רומ"פ הקשה על זה מתוס' רפ"ה דבב"ק שכתבו ומיהו שמואל לית ליה האי סברא, ועדיין יקשה, דמ"מ יהי התובע נוטל בשבועה: אין מזה סתירה, דבאמת צריכים לעמוד על פונות תוס', דהא הדבר פשוט כמ"ש בתירוץ השני דבקנס פיון דאפילו מודה מפטר אין פאן חיוב שבועה, ולמאי דחקו בתירוץ אחרים, ודוחק לומר דבעי לאסוקי אף למ"ד פ"נ ממונא, פיון דקיי"ל פלגא נזקא קנסא, א"כ מאי דוחק יש בזה אם דברי שמואל אפילו נזק אומר פרי אתיא פההלקה דפ"נ קנסא: ולזה נראה לענ"ד דאין זה ברור כ"כ, די"ל פיון דקיי"ל משוא"ל"מ, א"כ התורה אמרה או השבע או שלם, והיכי דא"י לשבע

משלם, א"כ ההודאה במקצת גורם על הנשאר דמחוייב לשלם כ"ז דלא נשבע, א"כ י"ל גם בקנס פשעדים דשור נגח הפרה וא"י אם נגח להנלד, תיכף פשענעשה ההודאה על הפרה היי על הנלד מחוייב בממון כ"ז דלא נשבע, א"כ י"ל דגם במודה על הנלד חייב דלא מקרי מודה בקנס רק היכי דאנו באים לחייבו מפח הודאתו לדון בו הודאת בע"ד, אבל הכא אנו מחייבין מפח העדאת עדים על הפרה מחוייב בממון על הנלד כ"ז דלא נשבע, וכיון דמודה ואינו נשבע מתחייב בממון בממילא, אף דהי יכול לפטור א"ע בשבועה, מ"מ לא פטר מדין מודה בקנס, דמ"מ כ"ז שלא נשבע הוא מחוייב ממון, וזה נראה פנונת תוס' בב"ק (דף מ"א ד"ה מודה בקנס וכו') דאין ס' לומר שלא יחשוב מרשיע א"ע פשמודה ואינו רוצה לשבע וכו', הרי דהי מקום לומר דלא מקרי מרשיע א"ע במה דאינו רוצה לשבע, והיינו ג"כ מטעם הנ"ל דמיד שהעד מעיד הוי כב' אלא דאפשר להכחישו בשבועה, אבל כ"ז דלא נשבע עדותו קיים ומחוייב ממון עפ"י עדותו, אלא דתוס' הכריעו דמ"מ לא מסתבר לומר פן אלא דמקרי מרשיע עצמו, והיינו באמת פתירוצם הב' פאן בעדים על המקצת והוא מודה השאר דמקרי מרשיע א"ע, א"כ י"ל דתוס' בתירוצם הראשון היו סבורים דזה לא מקרי מרשיע א"ע, במה דאינו רוצה לשבע, ואף כ"ז למאן דס"ל מחוייב שבועה וא"י לשבע דכ"ז דלא נשבע מחוייב ממון הוא, אבל למ"ד דל"א מתשואיל"מ בנדאי מקרי מודה בקנס ולא תקנו בזה דכנגדו נשבע, פיון דאף במודה הי' פטור אין עליו חייב שבועה, וא"כ כף הם שטחיות דברי תוס' דבתחילה פתבו דשמואל לית ליה הך סברא היינו פיון דמה"ת לא אמרינו איל"מ, ממילא בהודאה על השאר מקרי מודה בקנס, וליכא פאן חייב שבועה, ואח"כ ועוד י"ל היינו דבלא"ה אף לדין דקיי"ל משואיל"ל, מ"מ מקרי מרשיע את עצמו, והיינו כפי הכרעתו בדברי תוס' הנ"ל דמ"א, ומדוקדק לשון תוס' במ"ש ועי"ל דלמ"ד פ"נ קנסא הו"ל לומר ועי"ל דקאי למ"ד פ"נ קנסא, ולפי הנ"ל דגם תירוצם קמא קאי ר"ה להך מ"ד פ"נ קנסא, דלמ"ד ממונא הדין דכשפנגדו נשבע ונוטל, ומש"ה פתבו ועי"ל דלמ"ד פ"נ קנסא, היינו פיון דע"כ קאי להך מ"ד פ"נ קנסא, ממילא הוי מרשיע א"ע אף לדין דאמרינו א"י לשבע משלם, ובאמת קשה לי על דברי תוס' בב"ק (דף מ"א הנ"ל) אמאי הכריעו פן רק מסברא והלא לכאורה ראיה מוכרחת ממתני' דבב"ק (דף ע"ה ע"ב) גנב ע"פ שנים וטבח ומכר עפ"י ע"א משלם כפל ואינו משלם ד' וה', ונהרי פיון דב' עדים שגנב נעשה חשוד וא"י לשבע להכחיש את העד שמעיד שטבח ומכר ונימא ביה משואיל"מ ויהי' הדין דשפנגדו נשבע ונוטל, אע"כ דאינו מחוייב שבועה כלל, דאם מודה הוא מפטר וצלע"ג: תשובה קמא לידידי מחותני הרב רבי זנוויל נ"י אב"ד בק"ק וואלשטיין.

מה שהרבה מעכ"ת לתמונה בגיטין (דף ל"א ע"ב) חלוקים עליו חביריו דתנו מקנה שנמדד, והרמב"ם דפסק לההיא דמקנה שנמדד, ובפ"ז ה"ד מהל' מעשר פסק מצאן שאבדו הר"ז חושש לכל שהפריש ואינו מעשר נדאי, ואמאי לא הוי נדאי כמו במקנה ואם יש מקום לחלק ביניהם, אמאי אמרינו חלוקים עליו חביריו עכ"ד: אין בזה סרף קושיא, דהרי בסוגיא ריש גדה פרכינו חביות אמקנה, דבמקנה הוי נדאי ובחביות הוי ספיקא, ואמרי' מאן תנא חביות ר"ש, ותמה הרשב"א שם על פסקי הרמב"ם דפסק לההיא דמקנה וגם ההיא דחביות, ועי' במ"ל סוף הלכות מקנאות שהאריף ליישב דסוגיא הנ"ל קאי לל"ק דשם, אבל הרמב"ם פסק כלישנא בתרא, וללישנא בתרא אתיא חביות

גם כת"ק, דרך בטמאה אַמרינו דְהוי נדאי, אַבל לא בְעֵלְמָא עיי"ש, וא"כ הא דאמרינו
הָא בְּגִיטִין דְחִלּוּקִים עָלְיוּ חֲבִירֵי דְתַנְי' מְקוּנָה שְׁנַמְדַּד הֵינּוּ אִי לל"ק דְהַפְלִי דוּמָה לְמִקְנָה
יְהִי הָא וְדַאי טַבֵּל לְמַפְרַע, וְאִי לל"ב, עכ"פ הָוֵי לְמַפְרַע סָפֵק פְּהֵיָא דְחֲבִיּוֹת, וְא"ל
הָא תוֹלִין מֵעַל"ע, וּמוֹכַח דְחִלּוּקִים עָלְיוּ חֲבִירֵי, וְא"כ לְהִלְכָה דַס"ל לְהַרְמַב"ם
דְּחֲבִיּוֹת הָוֵי סָפֵק, ה"נ הָוֵי ס' לְמַפְרַע וְאִין תוֹלִין מֵעַל"ע, וְאִין מְקוּם לְקוֹשְׁוֹת מֵעַכ"ת
נ"י דְלִפִּי דְפִסְק הַרְמַב"ם הֵיָא דְחֲבִיּוֹת שְׁפִיר פִּסְק הָא דְכָל מָה שֶׁהַפְּרִישׁ הָוֵי סָפֵק טַבֵּל,
וְעִיקַר הַקּוֹשְׁיָא רַק עַל הַרְמַב"ם הֵיָא דְחֲבִיּוֹת דַמ"ש מִמְקוּנָה, וְזֵה כְּבָר הַקּוֹשֶׁה הַרְשָׁב"א
הַנְּ"ל וְהַמ"ל יִישָׁבוּ: וְאַזְכִּיר גְּרָגִיר אֶחָד בְּהֵיָא עֲנִינָא וְהוּא מְרַגְנִיתָא טַבָּא לַעַנ"ד
הַקְּלוּשָׁה, וְהוּא, בִּירוּשְׁלַמִּי סַפ"ג דְּגִיטִין אֵהֵיָא מִתְנִי' דְּמַנִּיחַ חֲבִיּוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עָלֵיהּ
תְּרוּמָה, תַּמָּן תְּנִינָן הַלּוֹקֵחַ זֵין מִן הַפּוֹתִים וְכו' ר"י ור"ש אוֹסְרִים שְׁמָא יִבְקַע הַנּוֹד, א"ר
זְעִירָא תַּמָּן לְמַפְרַע נִתְקַלְקַלָּה בְּרַם הָא מִסָּן וְאִילָף נִתְקַלְקַל הֵינּוּ, וּבְקַרְבֵּן עֵדָה נִדְחַק
בְּזֵה דְהֵתָם הַפֵּל מְקוֹלְקַל לְמַפְרַע וְהָא בְּחוּמָן אִין לְחוּשׁ אֵלָא מֵעַל"ע, וְזֵה תְּמוּנָה דְּנִיחּוּשׁ
ג"כ הָא שְׁיִבְקַע הַחֲבִיּוֹת וְיֵהֵי' מְקוֹלְקַל לְמַפְרַע לְגַמְרִי, כְּמוֹ בְּלוֹקֵחַ זֵין מִבֵּין הַפּוֹתִים, גַּם
גּוֹף הַחִילּוּק אִינוּ מוּבָן, וְלַעַנ"ד הַפְּרִיּוּשׁ דְּמַבְּנָאָר בְּסוּגְיָא דְּגִיטִין (דָּף כ"ב ע"א) דְּשְׁמָא
מֵת לָא חֲיִישִׁין וְשְׁמָא יָמוּת חֲיִישִׁין, דַּהֲר"ז גִּיטָף שְׁעָה אַחַת קוֹדֵם מִיתְתִי אֲסוּרָה לְאַכּוֹל
מִיָּד שְׁמָא יָמוּת תוֹף שְׁעָה, וְיַעֲנִינָן קְדוּשִׁין (דָּף מ"ה ע"ב) תוֹס' ד"ה בְּפִירוּשׁ אֲמַר מַר,
דַּהֲר"ר מְנַחֵם מוּוִינָא דִן לְאַסּוֹר לִישָׂא קְטַנָּה שְׁאַבִּיהַּ בַּמִּדֵּה"י דְּחֲיִישִׁין שְׁמָא יִקְדַּשׁ אָבִיהַּ
כְּמוֹ דְּחֲיִישִׁין לְשְׁמָא יָמוּת, וְר"ת פֶּתַח דְּדוּקָא שְׁמָא יָמוּת דִּיהֵי' הַאֲסוּר לְמַפְרַע שְׁעָה
אַחַת מְקוֹדֵם, אַבְּל בְּהֵיָא דְקַטְנָה אַמְרִינוּ בְּכָל בִּיאָה וּבִיאָה שְׁיָבֵא עָלֵיהַּ דְּשְׁמָא קִידַשׁ לָא
חֲיִישִׁין דְּהָא קְדוּשִׁין דְּאַבִּיהַּ אִינוּ גּוֹרֵם אֲסוּר לְמַפְרַע רַק מְשַׁעַת קְדוּשִׁין, וּבְכָל פַּעַם
אַמְרִינוּ דְּקִידַשׁ לָא חֲיִישִׁין עיי"ש, וְהוּן הוּן דְּבִרֵי הַירוּשְׁלַמִּי דְּהִנֵּה פִי הֵיכִי דְּהֵתָם חֲיִישִׁין
שְׁמָא יִבְקַע ה"נ הָא בְּמַפְרִישׁ חֲבִיּוֹת לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ נִיחּוּשׁ לְכַף, וּמִשְׁנֵי תַּמָּן לְמַפְרַע
נִתְקַלְקַלָּה, הֵינּוּ דָאם יִתְקַלְקַל שְׁתָּה לְמַפְרַע טַבֵּל, וְזֵה מְקָרִי שְׁמָא יִתְקַלְקַל, וּכְהֵיָא
דְּחֲיִישִׁין בְּגַט שְׁעָה אַחַת קוֹדֵם מִיתָה לְשְׁמָא הֵכִי, בְּרַם הָא מִסָּן וְאִילָף נִתְקַלְקַל הֵינּוּ
דָאם יִנְפֹסֵד הַחֲבִיּוֹת לִיכָּא קְלָקוּל לְמַפְרַע אֵלָא מְפָאן וְלִהָבֵא מָה שְׁיַפְרִישׁ אַח"כ, מַש"ה
מִוִּתֵּר לְסַמּוֹךְ לְהַפְרִישׁ עַל הַחֲבִיּוֹת, דְּבְכָל הַפְּרִישָׁה וְהַפְּרִישָׁה אַמְרִינוּ שְׁמָא נִתְקַלְקַל לָא
חֲיִישִׁין וְזֵה רְאִיָּה לְשִׁיטַת ר"ת הַנְּ"ל כֵּן נִרְאָה לַעַנ"ד בְּרוּר: תְּשׁוּבָה קַמֵּב עוֹד לּוֹ מ"ש
מֵעַכ"ת בְּקוֹשְׁיָא בְּכוּנוֹת תוֹס' ב"מ (דָּף כ"ו ע"ב ד"ה אִינוּ עוֹבֵר וְכו') הֵלָא בְּכוּבֵשׁ שְׂכַר
שְׂכִיר אִיכָּא לָאו, כְּדָאָר בְּפָרָק א"נ וּמֵאִי צְרִיף לְרְאִיָּה מְפָרָק א"נ, הָא מְקָרָא מְלֵא לָא
תַעֲשׂוּן שְׂכַר עֲנִי, אֵלָא דְבֵא"נ אַמְרִינוּ דְּלֵא תַגְזוּל מִיָּרִי ג"כ בְּכוּבֵשׁ שְׂכַר וְלַעֲבֹר
עָלְיוּ ב' לָאוֹי, וּמָה צְוֹרֵף הַקְּדָמָה זֵו לְקוֹשְׁיָתָם: נִרְאָה לַעַנ"ד, דְּמַכּוּבֵשׁ שְׂכַר שְׂכִיר
לְכַאוּרָה לִיכָּא קוֹשְׁיָא, דִּי"ל דְּשְׁאֲנֵי הֵתָם דְּטָרַח, וּכְדַאיָתָא בְּסוּגְיָא דְּב"מ (דָּף קי"א ע"ב)
וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ גְזִילָה דְּלֵא טָרַח בְּהַ, אַבְּל עוֹנֶשְׁקוּ דְּטָרַח בְּהַ, הַרִי דְּעוֹנֶשְׁקוּ חִמּוּר יוֹתֵר, וְלִזְה
מְבִיאִים רְאִיָּה מְפָרָק א"נ, דַּע"כ מוֹנַח דְּבִהֲיִתִּירָא אֲתִיָּא לִידְוִיהַּ אִינוּ מְעַלְיוּתָא פֶּלֶל, דְּהוּא
ג"כ בְּכָלֵל גְּזֵל, אֵלָא דְּעוֹנֶשְׁקוּ לִיכָּא לְמִשְׁמַע מַגְזֵל דְּקִיל בְּחַד צַד, דְּלֵא אֲתִי לִידְוִיהַּ, כְּדָאָר אִינוּ
בְּסוּגְיָא דְּב"מ הַנְּ"ל, וְהֵינּוּ דְּלֵא אֲתִי מִחֲבִרָה פֶּלֶל, אַבְּל בְּאַתִּיָּא לִידְוִיהַּ מִחֲבִרָה אִינוּ
בְּהִיִּתִּירָא בְּתוֹרַת פְּקוּדוֹן וְגוֹזְלוֹ אִין בְּזֵה צַד, וְהֵינּוּ דָאם אִיתָא בְּבֵא לִידְוִי' בְּהִיִּתִּירָא אִין
בְּזֵה גְזִילָה, הִיא גּוֹפָא קְשָׁה מִנְּ"ל דְּלֵא תַגְזוּל דְּאִיִּתְרָא קָאִי לְעוֹשֶׁק שְׂכַר שְׂכִיר וְל'ב'

לאונן, דלמא אָתי לבא בְּיָדוֹ בְּהִיתִירָא בְּפִקְדוֹן וּגְזוּלוֹ, דְּרַחֲמָנָא אֲזַהֵר גַּם בְּזָה, וּלְזָה לִיכָא לְלַמּוּד מְרִיבִית וְהוֹנָאָה, דְּהֵתָם בְּאִיסוּרָא אָתִי לִידְנָי וְאִי דְלִשׁוֹן לֹא תִגְזוּל מִשְׁמַע רַק בְּבֹא בְּאִיסוּרָא לִידְנָה דְּוֹמְיָא וְיִגְזוּל אֶת הַחֲנִית, לְזָה הִבִּיאוּ רְאָיָה, דְּהָא בְּאַמַּת מוֹקְמִינָן לָהּ לְכוּבֵשׁ שְׂכִיר דְּלֹא הוּי דְּוֹמְיָא וְיִגְזוּל הַחֲנִית, וְא"כ יוֹתֵר הוּי לְאוֹקְמִי בְּכוּבֵשׁ פִּקְדוֹן, אַע"כ דְּגַם זֶה יִלְפִי מְרִיבִית וְהוֹנָאָה, דְּאִין חִילוּק בֵּין בְּהִיתִירָא אָתִי לִידְנָה אוּ לֹא, וּבִיּוֹתֵר נִרְאָה דְּכּוֹנוּנְתָם דְּמ"מ אַף בְּהִיתִירָא יֵשׁ לְלַמּוּד מְבִינְיָהוּ מְרִיבִית וְהוֹנָאָה וְעוֹשֵׁק שְׂכִיר, דְּכִי פְּרַכְיָנָן מַה לְרִיבִית וְאוֹנָאָה דְּבְּאִיסוּרָא אָתִי לִידְנָה עוֹשֵׁק יוֹכִיחַ, וְאִי דְמַה לְעוֹשֵׁק דְּטַרַח בְּהַ, רִיבִית וְאוֹנָאָה יוֹכִיחַ, וְלְזָה רְמִזוּ פְּדָאֲמֵרִינָן פ' א"נ, וְהִינְנוּ פִי הִיכָא דְּאָמְרִינָן שָׁם דִּישׁ לְלַמּוּד מְבִינְיָהוּ, ה"נ יֵשׁ לְלַמּוּד בְּהִיתִירָא מְבִינְיָהוּ דְּעוֹשֵׁק רִיבִית וְאוֹנָאָה: וּבְעַמְדֵי בְּעֵנָן זֶה קֶשֶׁה לִי בְּתוֹס' ב"מ (דָּף ס"א ד"ה לְעַבְרוּר עֲלִיו) וְא"ת וְהִיכִי ס"ד לְמִימֵר גְּזוּל גּוֹי, וְעִי' מְהֵרָשׁ"א דְּכַתֵּב לְתַרְזֵן קוֹשְׁיָתָא תוֹס' דְּאִי לֹא רַעְדָּה הוּי מוֹקְמִינָן לֹא תִגְזוּל לְגְזוּל מִמֶּשׁ, וְלֹאֲסוּר גְּזוּל נְכָרִי דְּלֹא נִפְקָא מְרִיבִית וְאוֹנָאָה עֵי"ש, וְלִדְיָדִי קֶשֶׁה אַף עַתָּה דְּכַתִּיב רַעְדָּה דְּלִמָּא לֹא תִגְזוּל בְּגְזוּל מִמֶּשׁ לְגוֹזֵל גֵּר תוֹשֵׁב דְּלֹא מְמַעֵט מְרִיבִית, פְּדָאִיתָא בְּסוּגְיָא דְּהַמְקַבֵּל וְזֶה א"א לְלַמּוּד מְרִיבִית, דְּהָא בְּגֵר תוֹשֵׁב לִיכָא אִיסוּר רִיבִית, פְּדָאִיתָא ב"מ (דָּף ע"א ע"א) וְצ"ע, וְיַעֲוִינָן בְּהַרְמַב"ם רִישׁ הַלְכוֹת גְּזוּלָה, אִינָה גְזוּל וְכו' אִינָה עוֹשֵׁק וְכו', וְתַמָּהוּ הָאֲחֵרוֹנִים, דְּהָא ב"ר פ' א"נ מְסַקִּינָן דְּלֹא תִגְזוּל מִיָּרִי ג"כ בְּעוֹשֵׁק וְלְעַבְרוּר ב"ב לְאוֹנָן, וְלַעֲנֵ"ד דְּלְכְאוּרָה קֶשֶׁה לְמַה דְּאָמַר רַב פְּהֵנָא ב"מ (דָּף נ"ב) דְּאִין אוֹנָאָה לְפְרוּטוֹת, א"כ בְּפַחוֹת מְאִיֶּסֶר לִיכָא לְלַמּוּד גְּזוּל מְרִיבִית וְאוֹנָאָה, דְּהָא לִיכָא אוֹנָאָה בְּפַחוֹת מְאִיֶּסֶר, ע"כ צ"ל דְּרָבָא ס"ל פְּלוּי דִּישׁ אוֹנָאָה לְפְרוּטוֹת, א"כ לְפִי הַהֲלָכָה דְּפִסְק הַרְמַב"ם פ"ב מַה"ל מְכִירָה דְּאִין אוֹנָאָה לְפְרוּטוֹת אִיצְטְרַךְ קָרָא לְגוֹפָא לְגְזוּל פְּרוּטָה, כּוֹ נִרְאָה לַעֲנֵ"ד: תְּשׁוּבָה קַמַּג לְכַבוֹד הָרַב רַבִּי שְׁכָנָא נ"י ב"ק אַרְנַסוּוֹאֵלֵד.

מַה דְּהַקְשָׁה מַעֲכ"ת עַל דְּעַת ר"ת הוּבָא בְּמַג"א (ס' תמ"ו) דְּעַשָׂה דְּרַבִּים דְּחִי ל"ת אַף שְׂאִינּוּ בְּעֵידָנָא, מְסוּגְיָא דְּשַׁבָּת (דָּף קל"ב) הִיכִי אָמְרִינָן דְּעַשָׂה דוֹחָה ל"ת פְּגוֹן מִיְלָה בְּצַרְעַת, דְּבְּעֵידָנָא, וְהָא בְּקַרְבָּנוֹת צְבוּר דְּהוּי עַשָׂה דְּצִיבוּר לְדְּחִי לְצַרְעַת: הִנֵּה כְּזֶה יִקְשָׁה עַל תוֹס' פְּסָחִים (דָּף נ"ט) דְּעַשָׂה דְּפִסַּח חֲמוּר דִּישׁ בּוֹ פְּרַת דְּחִי לְעַשָׂה אַף דְּאִינוּ בְּעֵידָנָא, א"כ בְּצַרְעַת בְּמָקוֹם בְּיִטוּל קְרַבֵּן פִּסַּח לְדְּחִי, אַף בְּזֶה י"ל דְּנוֹקָא לְעַשָׂה דוֹחָה, אָבָל ל"ת לֹא, אַף דְּעַשָׂה דוֹחָה ל"ת מ"מ ל"ת חֲמִיר, פְּדָאִיתָא יְבָמוֹת (דָּף ז') וְכוֹן דִּיִּיקָא לִישְׁנָא דְּתוֹס' דְּכַתְּבוּ דְּנוֹקָא ל"ת חֲמִיר, מִשְׁמַע דְּתַרְנוּיָהוּ בְּעֵינָן, דְּהַנְדָּחָה עַשָׂה וְהַמְדָּחָה הוּא עַשָׂה חֲמִיר, [וּמ"מ יֵשׁ לְדוֹן בְּק"ו, פִּינּוֹן דְּעַשָׂה חֲמִיר דְּחִי לְעַשָׂה הַקַּל, מְכ"ש דְּלְדְּחִי לֹא דְּנִדְּחָה תְּמִיד מְפָנִי עַשָׂה הַקַּל]: וּבְעַיְקָר קוֹשְׁיָתוֹ לְק"מ, דְּלְכְאוּרָה קֶשֶׁה אַמְאִי לֹא אָמְרִינָן בְּקִיצוּר, דְּעַבְדוּדָה אִינוּ דוֹחָה לְצַרְעַת הִיא עַשָׂה וְל"ת, וְצ"ל דְּמ"מ הִיא מוֹכַח דְּצַרְעַת חֲמִיר מְשַׁבָּת, דְּהָרִי עַבְדוּדָה דוֹחָה שַׁבָּת, אַף דְּהוּא עַשָׂה וְל"ת וְאִינוּ דוֹחָה צַרְעַת מִש"ה קְאָמַר דְּאִינוּ רְאָיָה דִּי"ל דְּשַׁבָּת נִדְּחָה דְּהוּא בְּעֵידָנָא מִשְׁא"כ צַרְעַת, א"כ י"ל בְּנוֹדָאִי שְׁנַרְשׁ הַטַּעַם דְּהוּי עַשָׂה וְל"ת, אֲלֵא דְּמַחְלֵק דְּעַבְדוּדָה אַף חֲמִיר כ"כ דְּדוֹחָה עַשָׂה וְל"ת דְּשַׁבָּת, הִינְנוּ פִּינּוֹן דְּהוּי גַּם בְּעֵידָנָא, אָבָל צַרְעַת פִּינּוֹן דְּהוּי עַשָׂה וְל"ת גַּם אִינוּ בְּעֵידָנָא לֹא דְּחִי.

וּבְהֵיא עֲנִינָא נְתַקְשִׁיתִי בְּתוֹס' שַׁבָּת שָׁם, הָא דְּלֹא יִלְפִינָן מְעִילָה בְּצַרְעַת דְּבַכ"מ עַשָׂה דוֹחָה ל"ת וְעַשָׂה, הִינְנוּ דִּי"ל חֲמִיר מִיְלָה דְּנִכְרְתוּ עָלֶיהָ י"ג בְּרִיתוֹת, וְקֶשֶׁה לִי, א"כ

איה אַמרינו שם (דף קל"ב) ר"א אָמר דְטעמא דאין מילה שלא בזמנו דוחה יו"ט דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, גילף ממילה שלא בזמנו דדחיל צרעת אף דהוי עשה ול"ת, ה"נ לדחי יו"ט, וצ"ע, אח"ז ראיתי שהמהרש"א הקשה פו:תשובה קמד לידידוי הרב רבי מנחם נ"י.

מה דהקשה מעלתו בתוס' חולין (דף ל"ה ע"ב ד"ה וְאם אָמר וכו') וי"ל דע"י ברייה וכו', הָא לפימ"ש תוס' בדיבור אח"ז דחיישינו שפא נמן קודש בְחביות, ובכה"ג דהי האיסור מבןרר תחילה ונפל להיתר ל"ש ברייה כמ"ש תוס' תמורה: לא קשה מידי, דאין פוננת תוס' דהכּהן המקבל מע"ה שותה קשה אי א קשה ע"י ברייה, דמה שמפריש הוא הקודש, שְהרי מה שאני עתיד להפריש יהיה קודש משמע, דבזה קורא שם קודש עליו וגם הו"ל יותר לומר מה שאני מפריש עתה ושותה הןברר שזהו חולין, ולזה נראה פשוט דכוננתם דהע"ה אָמר בלשון הזה מה שאני עתיד להפריש יהיה קודש ולא הנה האיסור בפ"ע מעולם, ומ"ש תוס' דחיישינו שפא נמן קודש בְחביות אחר שנתן התרומה, היינו דחיישינו שפא אחר שהי' תרומה ולא שמה תחילה על טהרת קודש אָמר מה שאני עתיד להפריש יהיה קודש, דזה מקרי נמן קודש אח"כ, ומה דלא חיישינו באמת שפא עירב בזה קודש ממש אח"כ, די"ל דמהימנינו ליה בזה שאמר מה שאני עתיד להפריש פיון דנותנו לכהן לשמות ולא חשש שהכהן ישמה קודש, ונאמן בזה ואינו חשוד להכשיל להכהן בזה, ורק חיישינו דשפא אָמר פו אחר שהיה התרומה בְחבית וק"ל: תו הקשה מעכ"ת במ"ש ה"ר"ן ריש פתובות להוכיח מההיא שפרסה נדה דאינו מעלה לה מזונות, דחופה היינו יחוד מש"ה א"א לְכונסה, הָא י"ל דהטעם דאסור לְכונסה, דשפא יבא עליה שלא בליל חמישי ויתקַרר דעתו, דהָא אחרי שנשאת מותר לבא עליה בכל עת כמ"ש ה"ר"ן גבי אתפסויה מטלטלין: הנה למ"ש מהרש"א בסוגיין דהָא דאמרינו שקדו ג"י ולא סגי בְשקדו יום א', דהָא בלא"ה א"י לְכעול בב' וג' משום טענת בתולים, היינו משום דט"ב צריך להעלות לה מזונות, דהיא אומרת יודע אני שבתולה אני עיי"ש, ממילא ניחא דאם יכול לְכנסה נדה והעיקוב רק מחמת ט"ב הנה מחייב להעלות לה מזונות: אָמנם דברי מהרש"א סתורים ממ"ש רש"י בסוגיא לפיכך רב יוסף מסיים לה משמה דנפשיה, והיינו דאם איתא דשמואל מסיים לה, אייך שייך דלמד פו מתוך דברי עצמו שהמציא דמשום שקדו אינו מעלה מזונות, אע"כ דרב יוסף למד פו מדברי שמואל, ואם איתא לדברי מהרש"א, י"ל כפשוטו דשמואל הביא ברייתא דלקמן דקתני ותנשא בא' בשבת ומשני שקדו ג"י, מזה מוכח מדנקט שקדו ג"י ולא סגי ביום א', ע"כ דהנ"מ דמשום ט"ב מעלה מזונות, ומוכח שפיר דמשום שקדו אינו מעלה מזונות, וע"ז אָמר שמואל ולמד לפיכך חלה וכו' אע"כ דלא פהמהרש"א, ובעיקר קושיות מהרש"א י"ל בפשוטו דנקט האמת דשקדו ג"י, ונ"מ היכא דבתי דינים קבועים בכל יום דנישאת בכל יום, דמ"מ בעינן ג"י א"כ יש מקום לקושיות מעכ"ת, דדלמא ההיא דפרסה נדה מייירי באמת היכי דאין ב"ד קבועים בכל יום ואסורה להנשא משום ט"ב: אָמנם מעיקרא לק"מ, דהמשמעות דפרסה נדה אינו מעלה מזונות עד שתטהר, הָא היכי דחזינו דכבר פסקה איזה ימים מלראות ועומדת בספירתה ז"נ ועת טבילתה יהיה בליל ב' או בליל ה' יהיה מותרת להנשא בימי נדתה, דמה"ת גיחוש שפא תחזור ותראה ותתקלקל ויגיע ליל טבילתה בלילה אחרת ובפרט למ"ש הב"י יו"ד סי' קצ"ו דאין דרך נשים לראות יותר

מן ד' ימים עיי"ש: תשובה קמה להרב ר' נטע נ"י אבדק"ק זאנדמישל מ"ש מעכ"ת להקשות ב"רש"י שבת (דף ק"ב) יש אוכל אכילה אחת פזית, הא גבי יוהכ"פ בעינו פותחת, ומה"ט מסקינן באמת בכריתות דמייירי דאכל פוליא בתלבה: וכו' לענ"ד לק"מ דהרי בכריתות שם פתב רש"י ד"ה גגון שאכל פוליא וכו' אכלה קתני היינו פזית עכ"ל, המכונן דמ"ה לא נקט הפנא דהיה הפוליא נותר, והתלב פיגול דאיירי רק היכי דכל החיובים מתקבצים ובאים על זית אחד היינו אף משום יוה"כ חל החיוב על אותו פזית ע"י שמשלים בזה להכוליא שיעור פותחת, וזהו פוננת רש"י בשבת במ"ש פזית היינו לא שאכל רק פזית, אלא דהחיובים פולם מתקבצים וחלים על אכילה אחת, דהיינו על פזית אחד, וברור: תשובה קמו שבת דף פ"א ע"ב תוס' ד"ה והאר"י הלכה וכו' והקא סתם בנזיר ופלוגתא פ"ק דביצה וכו', לא זכיתי להבין דהא פ"ב דביצה ליפא פלוגתא וסתמא דהתם דדבר שאינו מתכוון אסור, פדקתני ואינה נגדרת אלא ע"ג פלים, דדייקינן דע"ג קרקע לא, דמני ר"י דאמר דדשא"מ אסור, ור"י דפליג דעגלה נגדרת, היינו משום דלא עבדא חריץ, א"כ הני סתם בביצה ולא יספיק תירוץ פאן, ועיין עירובין (דף צ"ג תוס' ד"ה ל"ת דנקטו הקושיא דהני סתם בביצה, ודבריהם פאן צ"ע: ומה דתירצו בעירובין דפרכת הש"ס מפח מאי אולמא האי סתמא וכו' קשה לי דמ"מ עכ"פ מספק צריכים להחמיר דאסור לקנח בחרס ואף דבחולין (דף מ"ג) במה דפרכינן והאר"י הלכה פסתם מתני', פתבו תוס' ג"כ דפרכת הש"ס בדרף מאי אולמא האי סתמא, היינו דהתם דר"י קבע להלכה, ואמר הלכה פדברי האומר פזית, דמשמע דהני הלכה פסוקה ולא מספיקא, ובזה פריף הש"ס שפיר מאי אולמא, וביותר דאף על לשון הלכה אין להקשות פו, דא"כ תקשי בסוף שבת דאמרינן ואף ר"י אמר הלכה וכו' ר"י סתמא אחרניא אשפח עיי"ש, וקשה ג"כ דמ"א האי סתמא מהאי וצ"ל דהני ספק, וכינן דמוקצה דרבנן ספיקו לקולא [ואף דהני דבר שיל"מ דבספיקא דדינא גם ביש לו מתירין ספיקו לקולא, כמ"ש בפר"ח א"ח סי' תצ"ח ובשו"ת שאגת אריה ואף למה שכ' תוס' ריש ביצה דמוקצה חמור פצין דאורייתא וספיקו לחומרא, י"ל זהו אם הדין ודאי דמוקצה אסור ואנן מספקינן עתה אם נולדה בשבת או בחול אבל כל שאנו דנין על עיקר הדין אם מוקצה אסור הני בכלל ספיקא דרבנן ולקולא], וע"כ צ"ל דפרכת הש"ס בחולין היינו דלישא דהלכה פזית משמע דנדאי פו ואפילו לקולא לפטור מפסווי הדם, מש"ה פריף שפיר מאי אולמא: גם י"ל במה דמשני בשבת ר"י סתמא אחרניא אשפח ליפא לאקשוני מאי אולמא האי סתמא, די"ל דב"ה עדיף מסתם, וקיי"ל כב"ה נגד סתם משנה, ועיין בשירי כנה"ג בכללי התלמוד סי' י"ד, ונראה דכינן לזה בשער המלך הל' גירושין פ"ג ה"ד דף ע"ח ד"ה אף ק"ל, ומה דפרכינן ריש שבועות דף ד' ע"א) מקדי האי סתמא וכו', אף דמ"מ מספיקא שפיר הדין דאינו לוקה, מ"מ י"ל מלשון אין לוקין דאר"י משמע ודאי אינו לוקה, ונ"מ אם נתגרשה אשה בעדים פאלו שנסבע שאוכל ולא אכל אם הוא ספק חיוב ספק מלקות היא רק מגורשת מספק דהעדים פסולים, אבל אי בנדאי אינו לוקה העדים פסולים רק מדרבנן, מגורשת ודאי מה"ת, ואם בא עליה אחר הן אחר מיתת הבעל הוא לוקה, א"כ הקא בסוגיין קשה מאי פריף הש"ס ממתני' דנזיר חופף ובדרף מאי אולמא, הא שפיר פסק ר"י מספק דאסור לקנח בחרס: ומזה נראה ראיה ברורה למ"ש תוס' שבת (דף מ"א ד"ה מיחם שפינוהו וכו') דגם לר"י אינו אסור דבר שא"מ בשבת רק

מדרבנן, וכ"כ רש"י שבת (דף קכ"א ד"ה דלמא) ושפיר פריה הש"ס דמספק יהא מותר לקנח בחרס דהוי ספק דרבנן, פן נראה לענ"ד: דנדע דבדינא דשא"מ מצינו עוד סתמות חלוקות, דבכלאים סתם מתני' מוכרי פסות מוכרין פדרפן וכו' והיינו כר"ש ובשבת (דף נ"ד) במתני' ובלבד שלא יכרוה דמסקינו בסנגיין שם דמשום פלאים דתכלים פירש"י דאתיא כר"י דדבר שאינו מתפונן אסור ועיין, ועיין בהר"ש פ"ט מ"ב דכלאים וקא דאר"י וכו' ולא משני סתמא אחרנא אשפח וכו' דבתרייתא היא וכו', ומיהו איפא עוד סתמא בפרק פירה וכו', ועוד תנן בפרק במה בהמה וכו', ותמוה לי, הא גם על זה יש לתרץ דהא איפא סתמא (דף קמ"א ע"א) אבל נוטל בכברה ופירש"י דבר שאינו מתפונן מותר, והיא בתרייתא וצע"ג: תשובה קמז לדידי הרב ר' חיים בק"ק זלאוווי.

מ"ש רומפכ"ת בש"ע או"ח סי' תמ"ב, ובנה יסודו על קושיות פר"ח שהק' לשיטת רש"י דמפרש טעמו ולא ממשו, היינו חלב נזמוח דהוי רק טעם פניו דאין ממשו קנים ואסור מדרבנן וטעמו וממשו היינו שממשו קנים ונזמוח טעם ג"כ בזה, אם הוא פזית בכדי א"פ לוקין, א"כ מאי פריה הש"ס אי פזית בכדי א"פ ד"ת אמאי פליגי רבנן הא בכוחה אין ממש קנים, רק נזמוח מדכתב רש"י דרבנן דר"א ל"ל טעם פעיקר דאורייתא, וכיון דתלי לה בכללא דטע"כע, א"כ אין ממשו קנים, ול"ש ביה איסור דכזית בכא"פ, ועל קושיא זו בנה מעלתו יסודו: באמת קושיות הפר"ח לא קשה מידי, והיינו דרש"י ס"ל דטע"כע מהפך גם ההיתר לאיסור ולוקין כשאוכל פזית ממנו פדעת ר"ת, ומבואר פן ממ"ש רש"י בהא דרע"ק דנזיר ששרה פתו בנין ואכל פזית ממנו ומפת חייב דרבנן פליגי עלה, דס"ל דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור, ואלו פשט היין בכל הפת לא פליגי רבנן עלה, דהא אית להו טעם פעיקר, ואיתעביד ליה פת גופא איסור ובהא מיהו פליגי עלה דרע"ק דהיתר מצטרף לאיסור, אם לא נשרית כל הפת בנין, מצטרף היתר לאיסור לחיובא עיי"ש, ומבואר להדיא דפת גופא נעשה יין ובאוקל פזית מכולם חייב, א"כ שפיר י"ל דכוחת הפרורים בעין ולא נזמוח, ומש"ה רבנן מודו דחייב באוכל פזית בכא"פ, ומ"ש רש"י דרבנן לא ס"ל טכ"ע דאורייתא דא"א דס"ל דאורייתא, ממילא מהכוחת גופא נעשה פת, דהא פרורים נזמוח טעם בהם, ולמה יגרע במה שפרורים נזמוח תיפוק ליה דמחמת הטעם אף בנימוח מהפך הכוחת לפת, ולחייב באוקל פזית ממנו, אע"כ דלא ס"ל טכ"ע ולא מהפך להו, ואינו חייב אלא באוכל פזית בכא"פ, והפרורים בעין והוי טעמו וממשו, ולק"מ קושיות הפר"ח, וכיון שנפל היסוד ממילא נפל הבגין שכתב רומעכ"ת נ"י: ומה דנסתפק ידידי רומ"פ באיסורי הנאה דנפקא לן מא יאכל ולא תאכל בכמה שיעוריה, אי תליא בהנאת פרוטה או פניו דאפיק בלשון אכילה שיעורו בכזית, הנה זה שנים רבות רציתי להביא ראיה דשיעורו בפרוטה מסוגיא דבב"ק (דף מ"א) א"כ נכתוב רחמנא לא ינה וכו' עיי"ש, ואי נימא שיעורו בכזית, דלמא מש"ה אפיק בלשון אכילה להורות דשיעורו בכזית, אע"כ דבכל ענין שיעורו בפרוטה, ובזה יש ליישב קושיות הרב המגיה במ"ל פי"ג מהל' שגגות ד"ה אמנם וכו', דהקשה על קוש' תוס' פסחים (דף כ"ב) דלר"א יהא נהנה מחמץ בפסח בכרת וכו', דמאי קושיא הא א"א לומר פן, דא"כ תקשי למ"ל נפש לרבות השותה חמץ בכרת, כדאיתא חולין (דף ק"כ) תיפוק ליה דחייב דלא גרע מהנאה עיי"ש, ולדברינו לק"מ דמחמת הנאה אינו חייב רק בפרוטה ולזה רבי

רחמנא דשומה חייב פאןכל וחיוב בשיעור שתיה אף דבהנאתו ליפא ש"פ וק"ל: תשובה קמח לכבוד ידידי הרב ר' משה נ"י אבדק"ק ראגאזני.

מ"ש מעכ"ת בשוב קושניית הלח"מ פ"ח מהל' נזקי ממונ, דכיון דמפסיד ג"כ לעצמו לא קנסוהו, אף דכתב מעכ"ת נ"י פן בשם התנאים סי' קי"ז, אינו מוכן, דאם שור שנה ק' הזיק לשור שנה ר' דכל השור המזיק מגיע להניזוק בעד פלגא דידיה בזה מה שמפחיתו בשחיטה אינו מזיק לעצמו: ובדרך חידוד יש לחזק דברי התנאים, דלכאורה דבריו אינם מספיקים, דיקשה בהיפוך מנ"ל להש"ס למיזק דהמזיק שעבודו פטור, הא י"ל דבעלמא חייב ושאני בזה כיון דלעצמו מפסיד לא קנסוהו, לזה י"ל דהברייתא דאתיא כר"י כדקתני אם מכרו מכור, ולדידיה אף דהוול בהמה, מ"מ כל מה דאפשר לגבות מגופו גובים, כדאיתא בב"ק (דף ל"ד) דלרע"ק פירוש בשעת העמדה בדין, אבל לר"י אין ההפסד לניזוק כפי ערוך, א"כ לא משפחת שיהא פחת השחיטה לניזוק, אלא שהמזיק הי' כולו שנה רק כמו חצי נזקו או בפחות וע"י פחת השחיטה מפסיד הניזוק דמשתלם בפחות, א"כ ליפא פסידא למזיק, ומוכח שפיר דמזיק שעבודו פטור, [דדוןחק לאוקמי דקודם שחיטה הי' שנה מעט יותר מפלגא נזקו, ואחרי הפחת שנה בפחות מפלגא דשניהם מפסידים] אבל לדין דקיי"ל כרע"ק שפיר משפחת הדין אף אם שור המזיק שנה הרבה יותר מפלגא נזקו, דע"י פחת שחיטה מפסיד הניזוק כפי ערכו דשלו הוול, ושפיר אמרינן ס' הנ"ל דמפסיד לעצמו: וכל זה דרך פלפול, ולקושטא לא נ"ל דברי התנאים, דמלבד דיש לגמגם על דברינו, דהא להרמב"ם הברייתא אתיא כר"ע דמכרו מכור לרדא, עיין בה"מ, קשה ג"כ דמ"מ אמאי לא נקט הרמב"ם דמשלם פחת השחיטה היכי דהמזיק כולו לא היה שנה יותר מפלגא נזקו, דבזה אינו מפסיד לעצמו, גם בעיקר הסברא דהתנאים יש לפקפק, דהרי באמת יש לעיין בסברת תוס' בב"ק (דף ק') דכיון דמפסיד לעצמו ל"ש שלא יהא, דלכאורה זהו נסתר מסוגיא דחולין (דף ע') דמוקי מנסה באית לי שנותפות בגונו, ועיין תוס' שם אף דהוי מערב, מ"מ אשמעינן דלא אמרינן קלב"מ, ודרי למאי דקיי"ל כר"י דהיזק שא"נ ל"ש היזק, והפל מקנסא שלא יהא, ודא במנסה דמזירי בשנותפות ל"ש שלא יהא וכו', ובשלמא על דברי הפ"י בב"ק דף צ"ח תוס' ד"ה דא קמ"ל) שכתב ג"כ גבי העושה מלאכה בפרת חטאת, כיון דלא משפחת אלא בשנותפות ל"ש חששא שלא יהא דמפסיד גם לעצמו, לק"מ מסוגיא דמנסה הנ"ל, די"ל דבוכסא כיון דמחייב על חלק חבירו מדין מערב וזהו שייך בלא שנותפות, מש"ה אף דעתה עירבו ע"י שנותפות לא פליגי רבנן בתקנתם משא"כ בפרת חטאת דלא משפחת אלא ע"י שנותפות בזה לא קנסו, אבל על תוס' הנ"ל במספר דמחייב על שעירב גפן בתבואות חבירו, דזהו משפחת בלא שנותפות, דמערב גפן חבירו בתבואת חבירו כמ"ש הר"ש פלאים בשם הירושלמי, דגם בכה"ג נאסרו, א"כ אף דעתה עירב גפן שלו, מ"מ נימא דלא פלוג, ובכל ענין קנסו כמו במנסה וצ"ל דוקא במנסה דהחייב על חלק חבירו הוא מצד שמעירב י"נ בתוכו, וענין התערובות אינו גורם הפסד לעצמו רק מעשה הניסוף גורם הפסד בשלו, ומה שמחייב ע"י שמפחו מתערב יינו האסור בשל חבירו, בזה אינו מפסיד לעצמו, משא"כ במנסה, דהתערובות עצמו זה בזה הוא הגורם ומפסיד את שלו, ולפ"ז בפחת שחיטה יש לדון לכאן ולכאן ואין להאריך: תו הקשה מעכ"ת נ"י דלמאי דקיי"ל כרע"ק, בלא"ה יקשה דהוי מזיק ממש, יפה כתב וגם אנכי הרצשתי בזה, ובגליון

הש"ך סי' ת"ז כתבתי דהרמב"ן במלחמות רפ"ד כתב דלרע"ק הוי מזיק ממש ולא מזיק
שעבודו: מה שכתב מעלת כבוד תורתו דלדין דקניימא לן כשמואל דאין הולכין בממון
אחר הרוב א"צ לשלם פחת שחיטה דשמואל גם הוא לשחיטה בעי לה, זה אינו, דנדאי פל
המשנה ועושה מעשה בממון חבירו כל מה שנפחת ממה שהיה ראוי למכור צריף לשלם,
ושמין הפל על דמי מכירה, וגדולה מזו כתב המ"ל פט"ז ה"ז מהלכות מעה"ק דצריף
לשלם לו דמי אחרוג מןבחר, דיכול הנגזל לומר אנא הוי זביניה בידים יקרים ע"ש: תו
כתב מעכ"ת לתמונה במ"ש הה"מ פ"ק כ"ג מהל' מכירה במוכר עבדו לקנס הוי ב' מי
ימר, דדלמא מודה ומפטר הא הרמב"ם פסק פ"ג מהל' גניבה היכי דאינו מתחייב בבאו
עדים אח"כ, לפום רהיטא י"ל דהה"מ ס"ל פדעת רש"ל פ"ז דבב"ק ביש"ש, דדוקא
בקנס דטביחה איתא להאי פלגא, אבל לא בקנסות דעלמא, והוכיח פן מסוגיא דמשביע
עידי קנס שהוקשה ג"כ להמ"ל עיי"ש, אבל זה אינו, דהה"מ עצמו כתב פ"ט מהל' נזקי
ממון דבכל קנסות הדין פו, ועיין בלח"מ פ"ד ה"ח שם דהקשה דהשמיט הרמב"ם
אוקימתא דתפס, ויקשה פרקת הש"ס לימא אי מהדרנא מדינא ומפטר עיי"ש: ובמחכ"ת
הא פרקת הש"ס רק למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור כמ"ש תוס' ולדין דקיי"ל
דבאו עדים אח"כ בכה"ג דליפא חיוב קרן דבהודאתו חייב ליפא טענה דמודינא ומפטר,
ושלא יהיה דברי הה"מ בתמי' מתקיימת נ"ל עפי"ג דכתב הרמב"ם דבספר הזכות סי' כ"ו
להסתפק בתופס קנס שלא בעדים ואח"כ הודה אם המגו בעדים דמי או לא, והרמב"ן
הכריע דמהני המגו, פינן דאין הב"ד פוסקים על הודאתו רק על נאמנותו של זה במגו
לא הוי בכלל פרט למרשיע א"ע, וכתב עוד וגדולה מזו אמרו דאם מודה מתמת ביעתותא
דעדים לא הוי מודה בקנס כ"ש הקא דמודה רק להנאותו, פינן דתפס זה שלא בעדים
עיי"ש, ונ"מ בין ב' הסברות דלסברא א' אף בהודה ואח"כ תפס שלא בעדים היכי דהדין
דבאו עדים אח"כ חייב, ה"נ בתופס במגו דאח"כ, אבל לסברא ב' לא מהני תפיסתו רק
בתופס קודם שהודה, א"כ י"ל דהה"מ ס"ל דמגו לא הוי בעדים, מ"מ תפיסתו קודם
הודאה מהני מסברא ב' הנ"ל דמודה מתמת ביעתותא, א"כ י"ל אם א"א לזכות רק ע"י
עדים מקרי ג"כ בכלל מי ימר, דדלמא לא יבואו עדים, ובפרט בקנס דבעי דרישה
ונחירה מי ימר דיכוננו עדותם אלא היכי דאיפא הרבה צדדים לזכות דהיינו ע"י עדים,
וע"י תפיסתו בלא עדים מדין מגו, וזהו מקרי עבידא דאתי מש"ה אמרי' דלמא קדים
ומודה ומפטר לענין זה דתפיסתו שלא בעדים אח"כ לא מהני, וא"א לזכות אלא ע"י
עדים ומי ימר דיבואו עדים: תו כתב רומעכ"ת למ"ש הרמ"א סי' ר"ט דמקנה דבשלב"ל
עם דבר שב"ל דמי לקני את נחמור, א"כ מאי הקשו תוס' בסוגיא דשבח דלפשוטו
שמואל דאקני משתעבד, הא י"ל דשמואל סבר כמ"ד קני את נחמור קנה פולה, וה"נ
בשבחא פינן דמשעבד לו גם הקרקע דבא לעולם משתעבד גם השבח: גם אנכי עמדתי
ביסוד הדבר דשבח הוי כמו את נחמור, אבל לא לעשות מזה קושיא על תוס', דהרי במה
דפשיט הש"ס ב"ב מברייתא דשבח היינו עפ"י דאוקמינן בב"מ תריץ בבע"ח, וכמ"ש
הרשב"ם שם וכמבואר ג"כ בתוס' בב"מ, א"כ הפשיטות רק אליבא דשואל דס"ל שבח
אין לו ומצריכינן לומר תריץ בבע"ח, ואם איתא דשמואל סבר כמ"ד קני את נחמור קנה
פולה ליפא למפשט מברייתא דשבח, ולדין דקיי"ל קנה פלגא הא לא מצריכינן פלל
לומר תריץ בבע"ח, אע"כ דהש"ס לאסוקי דשמואל סבר ג"כ קנה פלגא, ולהכי דחי הא

ר"מ היא, ולזה שפיר הקשו דמ"מ אם בעית לאסוקי דשמואל ס"ל קנה פלגא לפשוט מדשמואל גופא, כן נראה לענ"ד: ולקושטא דמלתא נ"ל פוננת הרמ"א דלמ"ד קנה את נחמור דקנה פולה ה"נ קנה גם הדבר שלב"ל, דשני ושני, דבקני את נחמור הוא קנה הפל דבר אקנוני הוא, אבל ל"ש לומר דיקנה גם דבר שלב"ל דלאו בר קנין הוא, אלא דכוננת הרמ"א דקנה עכ"פ דבר שב"ל, כמו דקיי"ל בקני את נחמור דקנה מתצה: ומה דהקשה מעכ"ת בפסקי הרמב"ם בקנה חמץ נימא אי עביד לא מהני להסוכרים בדעת רבינו דקיי"ל פרבא, זכורני שרציתי לחלק, דכל היסוד אי עביד לא מהני, היינו כמו לאו דתמורה, דלולי דכתב ואם המר ימיר היינו אומרים בפירוש דלא ימיר, דהתורה נטלה הפח ממנו שא"א לו לעבור ולהמיר, וכן פיוצא בזה משא"כ בקנה חמץ דא"א לומר דהתורה נטלה הפח שא"א לו להיות החמץ ברשותו, דהא בחמצו לעיסתו יש לו חמץ ברשותו ועובר בב"י, וכיון דבידו לעבור הלאו באיזה ענין שיהי' ממילא גם בעובר ע"י קנין ל"ש לומר: אולם תוס' לא ס"ל כן, ממה דהקשו דלמא א"ב בנשבע שלא יגרש, ולדברינו לק"מ, דהא אין הלאו שלא יגרש דנימא דהתורה נטלה פחו מלעבור ולגרש, אלא דהלאו לא יחל, ובזה בנדאי פחו יפה לעבור ע"ז בכמה ענינים בנשבע שלא יאכל ואכל, ובכה"ג גם לרבא מהני, אבל מ"מ י"ל דהרמב"ם ס"ל הכי.

ומינשב בזה גם בקונה קנין בשבת, אף דחז"ל אמרו אין קונים, מ"מ שורש הענין דהוא בכלל איסורי שבת שלא לחלל שבת במלאכה וחז"ל הוסיפו מלאכות דרבנן כמו קנין וכדומה, וכיון דשורש הלאו דל"ת מלאכה, בנדאי יש בכחו לעבור לבשל וכדומה, ובזה גם רבא מודה דמהני, ומינשב גם מתני' דהשוחט בשבת, וממתני' זו בלא"ה לק"מ דהעבירה אינו השחיטה אלא הנטילת נשמה, דאף אם לא מהני שחיטתו והוי פנוח, מ"מ הוי נטילת נשמה ומתקן להוציא מידי אמ"ה דהרי מתה לפניה ומהני מעשיו, ומש"ה שחיטתו פשיעה, וכתבנו מזה בארנפה במקום אחר: ומה דהקשה מעכ"ת נ"י למ"ש תוס' חולין דבין מיתה למיתה לא אולינו בטר רובא, מסוגיא דר"פ הנחנקין דפרכינו אימא עד דקטל מקטל, הא בזה יקשה דלמא לאו אביו דליפא למיזל בטר רובא, פיון דגם אם לאו אביו הוא חייב מיתת סיני: לא קשה מידי, דהעדים יכולים להתרות בו מיתת חנק, ובזה יהיה הדין אש"כ דהב"ד דנין אותו בחנק, פיון דלא התרו בו מיתת סיני, רק מיתת חנק, ממילא אם לאו אביו הוא פטור מפלוס, למה דמסקינן (דף פ') דמותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר קל, או דפרכת הש"ס בדרף ותפשוט דכ"ז שלא התרו בו סיני אם אין דנין אותו בחנק הוא פטור מפלוס: גם י"ל דמ"ש תוס' דבין מיתה למיתה לא אולינו בטר רובא, היינו דלענין זה ליפא לימוד, וממילא אין ראיה דאולינו בטר רובא, וא"כ פרכת הש"ס עד דקטל מקטל, ויהיה באמת לימוד מזה דבין מיתה למיתה אולינו בטר רובא: ומלבד כ"ז לק"מ, דדוקא בנסקליו בשריפה מה דאנו דנין בטר רובא, רק לדבר זה אם לדונו בסקילה או בשריפה, אבל במכה אביו, דנ"מ לכמה דברים אם הוא אביו ומצד הרוב החלטנו דהוא אביו ממילא גם על ההפאה חייב מדין מפה אביו, וכעין זה צ"ל בכמה ענינים, לענין דאין הולכין במזון אחר הרוב, וא"כ בבכור שמת אחר ל' נחיוש דלמא טריפה הנה ואיך נוציא ממון מהרוב, וכמו כן לר"ש דס"ל שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה בטבח ומכר, נימא דלמא במקום נקב שחט, והוי שחיטה שא"ר, ואף דאפשר לדחוק פיון דאנו מותרים לאכול מזה מחמת הרוב מקרי שחיטה ראויה, מ"מ

להסוברים וכדקיי"ל בש"ע דנקובת הושט הוי גבילה ועדיף משחיטה שא"ר דלכ"ע פטור שאין שם שחיטה עלה אלא נחירה א"כ נחישו שמא במקום נקב שחט, ולא נעשה פלל מעשה שחיטה, אע"כ פיון דאנו דנין בעניינים אחרים על הרוב דאינו טריפה ממילא טייב ממון וה"נ בנ"ד וק"ל: תשובה קמט לידידי הרב ר' איצק נ"י אבדק"ק מעזיחאד.

מ"ש מעכ"ת בתוס' מגילה (דף ט' ד"ה פאן וכו') דהך ברייתא פמאן מתוקמא וכו', דברי תוס' אלו צריכים ביאור, דלכאורה תמוהים, איך באו להוכיח מקושיותם דלרבנן מגילה בכל לשון פשר, הא באמת מבואר להדיא דלרבנן דוקא גפטיית לגפטים וכו' פשר, א"כ תיקשו לפי המסקנא ממתני' דהכא אמאי לא תני מגילה גבי תפילין ומזוזות, גם קשה איך מסקינן דאתיא פרש"ג וגם יננית פסול משום דכתיב פכתבם וכלשונם קשה בממנ"פ, פיון דדרשינן לרש"ג מיעוטא דככתבם וכלשונם א"כ ה"נ לרבנן יש למעט בהך דאין פשר בכל לשון: ונ"ל ביאור דבריהם, דבסוגיא פ"ב אינו מבואר להדיא אם לרש"ג פשר גפטיית לגפטים או לא, ובאמת יש מקום לומר דוקא לרבנן פיון דמדינא בכל לשון פשר, רק דבמגילה מיעוטו הפתוב מקרא דככתבם וכלשונם, לזה מוקמי המיעוט במסתבר, דוקא למי שאינו מבין הלשון, אבל לרש"ג דמדינא בכ"מ אינו פשר בכל לשון, א"כ מנ"ל להקל במגילה בגפטיית לגפטים, וכעין זה מצאתי בהר"ן פ"ב שכתב דלרבנן דרק משום גזה"כ דקרא פכתבם וכלשונם ממעטינן שאר לשונות, ממילא קיימינן אם מבין הלשון, אף דמבין גם בלה"ק מותר, אבל לרש"ג דמדינא בכ"מ פסול, וע"כ הא דמשמע דגם לרש"ג פשר גפטיית לגפטים, היינו מסברא דהוי פרום גס, מש"ה פל שמבין בלה"ק אסור עיי"ש, הרי דיש חילוק בין לרש"ג לרבנן בשאר לשונות, אלא דסברא להו להר"ן דלרש"ג פשר עכ"פ פשאינו מבין בלה"ק, אבל באמת גם זה אינו מוכרח, די"ל פסול בכל ענין, וכמ"ש גם הר"ן רק דמשמע פן, ומעתה נ"ל דתוס' דהכא חולקים על דבריהם בסוגיין ד"ה עד שיכתוב, ולא ניחא להו בסברתם שם, דכיון דאינו פשר רק גפטיית לגפטים אינו מטמא את הידים, דמה בכך הא מ"מ ניתן לכתוב לזה ס"ל הך דבאמת פיון דמוקמי המתני' דידיה מוכח דפסול פלל לקרות בתוכו, לזה הקשו דע"כ פרבנן לא אתיא, דאם איתא דרבנן פסלי בכל ענין, הו"ל למנקט בהדי תפילין ומזוזות, אע"כ דמכשרי מגפטיית לגפטים, ומש"ה לא פללו גבי תפילין ומזוזות, דהתם בכל ענין פסול, [ובאמת הו"מ להקשות מסוגיא דפ"ב דמבואר להדיא בבריית' דגפטיית לגפטים פשר] לזה הוכיחו דאתיא פרש"ג, והיינו דלרבנן באמת גפטיית לגפטים פשר ומטמא את הידים, אלא מתני' דידיה אתיא פרש"ג, ולדידיה בכל ענין פסול כמ"ש לעיל, ומש"ה הוכיחו דלהך שינויא ס"ל לרש"ג גם יננית פסול במגילה ודלא פרב ושמואל, ואף דעדיין יש לפקפק דמ"מ לרש"ג דמעטי מקרא דככתבם וכלשונם ראוי שיהי' פשר יננית לינונים, דהו"ל לאוקמי המיעוט במסתבר באינו מבין וכמו לרבנן, וא"כ עדיין קשה דיוננית תטמא את הידים, בזה י"ל דהמיעוט הוי רק גלוי מלתא דיוננית דינו פשאר לשונות, וממילא פסול בכל ענין, פן נראה לענ"ד: תשובה קג ביצה דף כ"ד ע"ב, אר"פ הלכתא נכרי שהביא דורן לישראל וכו', בסוגיא זו קשה, א) קושיות הר"ן על רש"י דנקט הטעם דאסורים משום מוקצה דמחופר, הא בלא"ה אסור משום גזירה שלא יהנה ממלאכת יו"ט, דמה"ט אסורי' לערב, ב) קושיות תוס' ריש מכילתין (דף ג') דשם איתא דפירות הנושרים אסור משום גזירה שמא יעלה

ויתלן, ונהכי משמע דמשום מוקצה הוא, ותרתי טעמי למה, ג) מנ"ל לרש"י דמוקצה דמחנך אפילו ר"ש מודה דאסור, דלמא ר"פ ס"ל כר"י דגם בעלמא אמרינן מגו דאתקצאי לבה"ש, אבל לר"ש גם מוקצה דמחנך שריא: ונלענ"ד דעל קושנית הר"ן הנ"ל נראה ליישב דהנה הפוסקי נחלקו במלאכת תלישה וטחינה וצידה ביו"ט אם הוא דאורייתא, דאף דמלאכת אכל נפש מותר הני גריעי כדהביאו תוס' בשם הירושלמי דדרשינן מלישה ואילה וכו' ע"ש בפסק ג' או דהך דרשא אסמכתא בעלמא, ומה"ת כל מלאכות הותר לצורף א"נ, אלא חו"ל אסרו להנה מלאכות מטעם דדרף לעשותו לימים הרבה, ורוב הפוסקים ס"ל דהוי דרבנן, וכן פסק בש"ע או"ח סי' תצ"ה ס"ב, ועיין ב"ר"ן ר"פ אין צדין דמשמע דס"ל בדעת רש"י דצידה דהוי דרבנן ומשמע ה"ה לקצירה וטחינה דלא מצינו חילוק בין מלאכות אלו, ומלישנא דרש"י דג' ויתלן דהוי איסורא דאורייתא דהיינו קוצר שהוא אב מלאכה, אין לדייק דס"ל דאסור ביום טוב מדאורייתא, דהרי באמת להפוסקים דהוי דרבנן צ"ל הא דגזרו שמה יעלה ויתלן, היינו דגזרו שמה יתלן הרבה לצורף חול, או בפשוטו יותר דגזרו פירות הנושרים ביו"ט אטו שבת, ובשבת אסורים דשמה יעלה ויתלן, וכזה ממש מצינו (דף י"ח ע"א) גבי טבילת פלים, וכן בשבת (דף כ"ג) עיי"ש בתוס' א"כ שפיר דרש"י ס"ל תלישה ביו"ט אסור רק מדרבנן, ופירות הנושרים היינו אטו שבת, ובשבת הוי תלישא דאורי' ורש"י בא לפרש רק דתלישה בעצמותו הוי מלאכה, דהא מלאכת קוצר שהוא מאבות מלאכות, א"כ י"ל דהי קשה לרש"י דמ"ש בתחומין דמותר לישאל אחר, והיינו דבמלאכה דרבנן לא אסרו לאחרים כמ"ש רש"י, הא ה"נ במינו במחנך נעשה רק מלאכה דרבנן, דהא תלישה ביו"ט רק דרבנן, ולזה הוצרך רש"י לומר דביומו אסור לכ"ע משום מוקצה, א"כ ממילא לבתר דאסור מדרבנן משום מוקצה בנדאי לא יאכלם שום אדם, וליכא צורף א"נ, והוי התלישה איסור דאורייתא, מש"ה לערב אף דאסור רק משום שלא יהנה אסור לישאל אחר, כיון דנהנה ממלאכה דאורייתא, דהתלישה ליכא ביה א"נ, דהא אסור לאכול ג"כ משום מוקצה, וק"ל: אף עדיין קשה קושנית תוס' דלמ"ל מטעם מוקצה הא בלא"ה אסור משום שמה יעלה ויתלן וממילא לא הוי א"נ, ונעשה מלאכה דאורייתא, ולזה נראה ליישב קושנית הר"ן בדרף אחר, ויתיישב ג"כ קושניא זו, והיינו דהרמב"ן במלחמות בשבת פ' שואל כתב הא ביש במינו במחנך אף דהוי ספק דרבנן דשמה הביא הנכרי מתלוש היינו דהוי ישל"מ וספיקו אסור: אמנם כפר פתבנו במק"א בארנפה דדברי הרמב"ן תמוהים, דהא מסוגיא פ"ק דביצה (דף ג') ר"פ אמר האי תנא דליטרה קציעות וכו', ר"א אומר לעולם ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיל"מ וכו', מבואר דר"פ דמוקי בספק טריפות י"ל דספק דרבנן ביש לו מתירין מותר, א"כ ר"מ דהוא מרא דשמעתא דנכרי שהביא דורן יקשה לשתרי מטעם ספק דרבנן, ומפח קושניא זו כתב רש"י דהוי מוקצה, והיינו דבמוקצה ספיקו אסור, דבמוקצה תמיר כמ"ש תוס' ישנים (דף ג' ע"ב) והא דלערב אסור בכ"ש ואינו מותר מטעם ספק דרבנן, י"ל כיון דביומו הוי בכלל ספק דאורייתא וגם הדין לחומרא דהביא ממחנך הוי כמו נדאי, וממילא אף דלערב נעשה דרבנן, מ"מ אסור כיון דבתחילה הנה הספק בדאורי' ויש לדמותו למ"ש הש"ף בשם מהרי"ל דספק טריפה שנתערב ברוב או שנעשה אינו בן יומו, אף דמה"ת מותר מטעם

ביטול ברוב, ומדרבנן פועל ס' אטו מינו, או באינו ב"י מותר מה"ת והוי ספק דרבנן מ"מ אסור פנין דהספק טריפה.

קודם שנתערב וקודם שנעשה אב"י ה"ה הספק בדאורייתא, ובאמת אינו דומה ממש להתם דהתם האיסור הבלוע והתערובות הוא האיסור טריפות, ואותו ספק פבר ה"ה לחומרא לדונו כטריפה ונשאר האיסור טריפות במקומו ולא הותר ע"י ביטול ברוב או אב"י כמו פל איסורי ודאי, אבל האיסור דלערב הוי משום שלא יקנה, ואותו איסור לא הי' בשום פעם אסור מספק דאורייתא אלא דביומו אסור משום ספק מוקצה דאינו מצד שנעשה מלאכה, דאף בנשרו מעצמם אסור משום מוקצה, והיינו דנין להחמיר רק לדונם שהיו מחנפריים בה"ש אבל לא דהנכרי תלשן בשביל ישראל, ואותו איסור דאסורנו מספק דהיינו מוקצה זה פקע מבערב, והוי רק איסור אחר שלא יקנה דמשום אותו איסור לא היינו דנין ביומו לאסרו מספק, והחילוק נכון] ואף מ"מ אף דליכא ראיה ומקריב"ל, מ"מ י"ל דרש"י ס"ל פן מסבא, פנין דהיינו דנין ביומו מפח ספיקא דאורייתא דהוי בה"ש מחנפריים וממילא מסתמא לא נפלו מעצמן וניכר דנכרי תלשן מש"ה אסורים לערב בכ"ש, גם י"ל בסגנון זה דרש"י בא לתרץ לפי הצד שכתב רש"י שבת (דף קנ"א) דגרסי' תנא פנותי דשמואל דספיקו מותר לערב גבי חלילים וגבי מרחץ, והיינו אף דבאמת קיי"ל כר"א דישל"מ ספיקו אסור, צ"ל דבאיסור כ"ש קיל מאד ולא גזרו חכמים בספק, ויקשה אמאי הקא בהביא דורן מספק אסור לערב ודוחק לומר דר"פ ס"ל פבר שם בשבת פנין דההלכה כשמואל, לזה כתב רש"י לתרץ דהקא גרע פנין דביום היינו דנין לחומרא מחמת ספק מוקצה ממילא גם לערב אסור, ושאני התם גבי חלילין ומרחץ דביומו ליכא למידן עלה דהפסד ל"ש בשבת, וכן רחיצת חמין בשבת אסור, ואנו דנין רק לענין לערב בכ"ש, בזה לא גזרינו בספק ונכון: לפי"ז נראה ליישב קושיות תוס' הנ"ל דלמ"ל ב' טעמים, והיינו למ"ש רש"י ביצה (דף ל"א) גבי בית ששפחת, דמוקצה מחמת איסור דרבנן לא אמרינו מגו דאתקצאי עיי"ש, והנה אם נידן דרש"י ס"ל תלישה ביו"ט מדאורייתא שרי דהוי מלאכת אונקל נפש, וקשה איך כתב רש"י דאסורים משום מוקצה דמחנפריים הא הוי מוקצה מחמת איסור דרבנן דלא אמרי' מגו דאתקצאי, ולזה י"ל דחז"ל אסרו הפירות שנתלשו ביו"ט משום שפא יעלה ויתלוש, וכיון דאסורים לאכול ממילא לא הוי מלאכת א"נ והוי התלישה מלאכה דאורייתא, וממילא אסורים ג"כ באיסור מוקצה, ולפ"ז ניחא דצריף ב' טעמים, דאלו משום מוקצה לחוד יקשה אמאי הוי מוקצה הא הוי מוקצה מחמת איסור דרבנן ויהי' מותר לאכילה, והי' התלישה רק איסור דרבנן, לזה צריף לטעמא מחמת שפא יעלה ויתלוש, אף מה"ט לבד דשפא יעלה ויתלוש ה"ה הדין בנכרי שהביא דורן דלשפרי מטעם דהוי ספק דרבנן לזה צריכים לטעם מוקצה, והיינו לבתר דאסרו משום שפא יעלה ויתלוש, ממילא אם הי' בה"ש מחנפרי אסורים משום מוקצה, דהא התלישה מלאכה דאורייתא, ואמרינו מגו דאתקצאי, מש"ה בנכרי שהביא דורן אסור פנין דאלו ידענו דתלשן נכרי היום היו אסורים משום מוקצה, ממילא בספק הוי ספק מוקצה דחמיר פועל דאורייתא וכנ"ל ודו"ק: ולקוש' ג' הנ"ל נראה לענ"ד למ"ש תוס' סופה (דף י' ע"ב) דהקשו דבב' יו"ט של גליות דנולדה בזה מותרת בזה נימא מגו דאתקצאי [והיינו דשפא היום יו"ט, ומ"מ הי' אסור לאכול ביום הא' מספק דשפא הוא יו"ט] ותירצו דמוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינו, ולפ"ז י"ל דהא קשה

לרש"י, דהא לערב בודאי הוא לערב יו"ט הראשון, דלערב יו"ט ב' ליפא טעם לאסור, ויקשה אמאי מותר ביום שני נימא מגו דאתקצאי, דהא זהו לא מקרי מוקצה מחמת יום שעבר, דהא גם בליילה אסור בכשיעור פדי שיעשו, ועי' במאור דכתב פו דהוי מוקצה מגו דאתקצאי בה"ש, ואף דרש"י לשיטתיה דמוקצה מחמת אסור דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי, היינו דהאסור דרבנן מבחוזן כמו בית שגפחת וכן בטבל בעבר ותקנו דמשפחת לו היתר אכילה אם יעבור על אסור דרבנן ויפחת הבית ויתקן הטבל דיהי' האכילה בהיתר בה"ש, אבל הכא בפירות אלו להם היתר אכילה בתוך פדי שיעשו, ואף דאם יאכלם עובר רק אסור דרבנן, מ"מ לא משפחת בהם היתר אכילה כלל, בזה בודאי אמרינן מגו דאתקצאי, מזה הוכיח רש"י דר"פ לא ס"ל כר"י ולא אמרינן מגו דאתקצאי רק במוקצה דמחוזן בזה גם לר"ש אסור וק"ל: ובהיה עניינא תמוה לי בסוגיא דשבת (דף קנ"א ע"א) לרש"י דס"ל שם דמה דקתני לא יספוד בהם היינו לעולם דבמת החמירו לאסור אף אחר כד"ש, א"כ איך אמרינן עלה ת"כ דרב מרחץ, דלמא במרחץ אסור מספק דהוי ישל"מ דהא לאחר שיעורו בכדי שיעשו יהי שרי, אבל בחלילים דהאסור הוא לעולם י"ל כשמואל דספיקו מותר, פיון דלא הוי ישל"מ, וצ"ע: וכעין זה ק"ל בעירובין (דף ל"ב ע"א) אר"נ מנא אמין לה דקתני טעמא, מנ"ל דלא סמכינן כלל בדאורייתא, דלמא חזקה זה אינו בירור גמור רק דרף רוב, ובחדש דהוי דבר שיל"מ לא סמכינן עלה להפוסקים דבדבר שיל"מ לא אמרינן מרובא פריש ולל"ק הרצ"ה דמוכח דעדף מרוב וכמו אנו סהדי, אבל בהיפוף מנ"ל לר"נ למידק דלא סמכינן כלל על חזקה זו, דלמא רק בישל"מ לא סמכינן, וכה"ג יש לעיין חולין דף פ"ו ע"א) מ"ש רישא ומ"ש סיפא, וע' בתוס' שם, דברישא באמת סמכי' על הרוב דמעשיהם קלקולא אבל בסיפא לענין או"ב הוי דבר שיל"מ ולא סמכינן על הרוב וצ"ע: תשובה קנא לידדי הרב רבי שכנא בק"ק ארנסוואלד.

מה דהקשה ידדי רומעכ"ת במ"ש המג"א (סי' ק"א ס"ב) להוכיח דאין יוצאים ידי תפילה בהרהור, דאל"כ הו"ל לתמן דבעל קרי הרהור התפילה דבע"ק רשאי להרהר, דלאו כד"ד, ע"כ דאינו יוצא ידי תפילה, ולדבריו עדיין קשה לרבינא דסבר הרהור פדיבור א"כ יצא ידי תפילה בהרהור, דאפילו ידי ק"ש יצא, א"כ הו"ל לתמן דיהרהר בתפילה, דגם לרבינא אין אסור לבע"ק בהרהור פדאמרין פדאשפחון בסיני כמ"ש תוס' שם: הקושיא מתחלקת לב' פנים, הא' בלישנא דהמג"א דבע"ק רשאי להרהר, דלאו כד"ד, דזהו שפת יתר, דאף למ"ד הרהור כד"ד מותר להרהר פדאמרין פדאשפחון בסיני, הב' דבאמת הקושיא במקומה עומדת לרבינא יתקנו דבע"ק הרהור דכדיבור דמי, ולזה נראה דבקושיא הא' י"ל דהמג"א מאלם עדיין אינו מפורש כ"כ דבע"ק מותר בהרהור, די"ל הא דאמרין פדאשפחון בסיני, היינו אף דלא העמידו דבריהם במקום מצוה דאורייתא, והתירו לקרות שמע בהרהור, מ"מ לא רצו להתיר גם הדבור אף דהרהור פדיבור, מ"מ פיון דאשפחון בסיני שהי' ע"י דיבור לא רצו להתיר מה דמפורש באסור בסיני, אוילם עדיין אינו מיושב, דעכ"פ למה דמשמע מתוס' להדיא פדאשפחון בסיני, היינו דאסור קרי הוא רק פדיבור לא בהרהור, א"כ יקשה דבע"ק הרהור בתפילה, ולזה נ"ל דאף דרבינא ס"ל הרהור כד"ד, היינו מדאורייתא יוצא בזה ידי בהמ"ז וק"ש, אבל מ"מ מצד תקנת חז"ל צריך להוציא בשפתיו ואינו יוצא בהרהור,

ומש"ה בק"ש ובהמ"ז מהרהר פדי שיצא עכ"פ ידי חיוב דאורייתא אבל בתפילה דעיקרו דרבנן, וכיון דמצד תקנת חז"ל המצנה רק להוציא בשפתיו, ההרהור כמאן דליתא, דהא מ"מ אינו יוצא בזה חיובו מדרבנן, ומרונחנא בזה מה דהקשה בטורי אבן במגילה דלרבנא קשה מתני' הכל פשרים לקריאת המגילה חוץ חש"ו, הא פיון דשומע ממילא יוצא מדין הרהור, וכן בהיה דסנפה מי שהי' אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריו וכו', ולדברינו ניחא, דמכל מקום מדרבנן אינו יוצא בהרהור: אולם עדיין קשה לי בהא דאמרינן ברכות (דף כ' ע"ב) א"ל רבינא לרבא נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן, נ"מ לאפוקי רבים יד"ח, הא רבינא לשיטתיה דהרהור כד"ד, אף אם אשה בבהמ"ז דרבנן, מ"מ מדאורייתא יוצאים האנשים בברכתה להם, דעכ"פ הוא בכלל הרהור, אלא דמדרבנן אינו יוצאים ולגבי דרבנן נימא אתי דרבנן ומפיק דרבנן ויהי' יוצא מדין שומע פעולה, ואפשר לדחוק, דבאמת רבינא לא אמר הנ"מ לענין להוציא אחרים יד"ח, אלא דנ"מ לענין אם ספק בירכו בהמ"ז, וכמו דהקשה בשו"ת שער אפרים, אלא דסתמא דהש"ס קאמר דנ"מ לאפוקי רבים יד"ח, פיון דהפשיטות מההיא דאשה מברכת לבעלה הוא בדרך זה, והנ"מ זו והפשיטות אלא לפי ההלכה דקיי"ל הרהור לאו כד"ד, כמ"ש רבינו יונה, ועדיין צ"ע [אאב"ה שמעתי מפורד אאמ"ו הגאון נ"י שעמד בקושיא בענין זה בדברי תוס' ברכות (דף כ"א ד"ה ונהרי תפילה) וא"ת ואמאי שבק וכו' ותירוצם דחוק, ואין התחלה לקושיתם, למ"ש תוס' שם ד"ה בע"ק וכו' פי' אפילו בהרהור כדמשמע בגמ', ביאור דבריהם, הא דלא הוכיחו בפשיטות דאי איתא דמהרהר, א"כ אין חילוק בין ק"ש לברכותיה, וצ"ל דהי' אפשר לומר דמתני' ה"ק מהרהר ואינו מברך לפניה ולאחריה, ומיירי הכל בברכות, ולא נזכר דין דק"ש במתני' וכדאיתא הכי בירושלמי לזה כתב שאין הפירוש פן כדמשמע בגמ', והיינו דהא דמשנינן שאני תפילה דלית בה מ"ש, הרי מברך דבברכות הרהור אסור כמו תפילה, וע"כ הא דקתני מהרהר קאי אק"ש, ומה דקתני ואינו מברך, היינו דאינו מהרהר, ולפ"ז ממילא ליתא לקושית תוס', דלא הו"מ להקשות ממתני' די"ל דלמא באמת קאי אברכות דמהרהר ולזה הקשה דמ"ש מתפילה, ותימצו דק"ש דאית בה מ"ש, ומוכח באמת דמהרהר קאי אק"ש]: תשובה קנב לדידי הרב רבי ליפמן נ"י.

מה דהקשה מעכ"ת בדברי הש"ך (סי' ל"ג סכ"א) דרכי תמיד לדחוק דכוננת הש"ך לחוש על קרום שלא חזינו דניקב במקצתו זה ל"ח אם יש לו בדיקה, מש"ה אלו הי' לנשט בדיקה מבחוח הי' מהני פיון דעתה פל הקרום שלם בניקב חצי עור הפנימי בזה חיישינן דאותו עור שניקב מקצתו נתפא, וממילא יש חשש דהחיצון עדיין נקוב אלא דאין לו בדיקה: מה דהוקשה לרו"מ בדברי הרא"ש דא"כ אמאי נקט רבה ונשט אין לו בדיקה מבחוח, הא גם בפנימי לחוד אין לו בדיקה לק"מ, דבפנימי לחוד פשיטא דאין לו בדיקה דלמא הארס עדיין מבחוח, אבל בעור החיצון הי' ס"ד דסגי הבדיקה, פיון דבעור החיצון אין רואים רישם ארס אין עוד חשש וא"צ לבדוק הפנימי, לזה אשמעינן פיון שהוא אדם אפשר דרושם בעלמא אין ניכר, וצריף לבדוק גם בפנימי: ומה דקשה לי בדברי הרא"ש בסי' ג' ועוד אי לא עטרפי וכו', למה יבדקנו, מלבד דאינו קושיא כ"כ דמ"מ צ"ל הדין למי שירצה לבחון יותר לבדוק החיצון דאולי לא ימצא ארס ולא יצטרף לטרוח לבדוק הפנימי, ביותר תמוה, הא הרא"ש לשיטתו דס"ל דהיה דמסקי קולע'

דמי מייגרי לענגן דרוסה, ומוכח דלענגן ארס ג"כ אמרינו במקום ארס קשחית ובהמה אין לה תקנה, א"כ בבהמה דא"א לבדוק בפנימי דשמא במקום ארס קשחית, וירצה לבדוק קודם השחיטה עור החיצון, על זה אמר רבה דנשט אין לו בדיקה מבחוץ אלא היכי דיכול לבדוק הפנימי דהיינו בעוף דשוחט קנה לבדו, אבל בבהמה אין לו תקנה וצ"ע ובהיה עניינא תמהתי על הפר"ח, דבסי' קי"ד פתב דהעיקר פתרוץ הר"ן דאפילו האדים החיצון אין סופו לירד לפנימי, דסימנים קשים הם אצל דרוסה, ותמוה, דהא מ"מ באותו עור דשלט הארס סופו להתקלקל כדחזינו דבקה אם יש בו טיפת ארס טריפה, דזהירא מקלי קלי, א"כ אף אין סופו לירד בפנים, מ"מ סופו להתקלקל החיצון, וממילא טריפה ור"ן לשיטתו אגיל דס"ל בשניהם אדומים או לבנים פשר, אבל הפר"ח בסקי"ב דטריפה פינו דעור אחד פולו לקוי אינו מתקיים בעור השני, א"כ אדא לתירוץ דהר"ן הנ"ל: מה דהקשה מעכ"ת בחולין (דף ק' ע"א) על דברי התוס' שם, מה פרכינו בע"ז תנינא לה, הא אשמעינו דאף בב"ח דל"ש ליתן לאורחים נכרים לא בטל בפשוטו י"ל, או דבאמת ס"ל לסוגיא לקושטא דמלתא דאורחים נכרים לא חשיבי וממילא גם חתיכה נבילה הוי הטעם משום דדייגני על אחר הביטול, ויהי' באמת נפשט ספיקא דבעל פרי מגדים בפתיחה להלכת תערוכות, בחתיכה בב"ח דנתערב בב' חתיכות נבילה אי בטל לענגו פינו דגם לאחר הביטול לא חזי רק לנכרים, לא מקרי חהר"ל, ותוס' רצו לומר דהוי חהר"ל, אבל לפי האמת לא הוי חהר"ל, או די"ל דזה פשיטא ליה להש"ס מסברא דעיקרון דדברים חשובים לא בטלו הפל דנין אותם פלאחר הביטול, וזהו העיקר גם בנבילה ואין בזה חידוש, אבל באמת לדון ולומר רק על אחר הביטול, זהו נסתר מהא דקיי"ל בא"ח סי' תרע"ג בנר חנופה דלא בטל, דהוי דבר שבמנין עיי"ש, אף דאחר הביטול ויהיו פגרות אחרות לא יהיה דבר שבמנין מ"מ אנו דנין ג"כ על קודם הביטול, ומה שבמקור הדין, בתה"ד מביא ראיה מתוס' חולין, והט"ז הקשה דהוא ראיה לסתור, דהא פתבו דאנו דנין על אחר הביטול, לענ"ד כף פוננת התה"ד, דזהו ס"ל מסברא, דכמו אם אחר הביטול הוי חהר"ל ולא בטל, ה"נ אם קודם הביטול הוא חשוב לא בטל רק דהוצרך לראיה מתוס' דלא נימא דחהר"ל ודבר שבמנין אין אנו דנין פלל על הך חתיכה, אלא על חתיכה דעלמא פיוצא בזה, וא"כ בנר חנופה דהנר בעצמותו בעלמא אינו חשוב, אלא דהנר המיוחד לנר חנופה חשיבא, אוילי לא מקרי דבר חשוב, לזה הביא ראיה פינו דחזינו דחטאת בטילה, דכהנים אין מחזיקין טובה וכו' אף דחתיכות אחרות כזה חשיבי, מ"מ הך חתיכה אינה חשובה, וכינו דאפילו לקולא אזלינן בטר חתיכה זו, מכ"ש לחומרא, ומדוקדק היטב בלשון התה"ד עיי"ש, וזהו ביאור תוס' בקושנייתם דהקשו אמאי חטאת בטל הא הוי חהר"ל וכו' תשאני וכו' דהא חתיכות בב"ח וכו', ולכאורה תמוה, דבלא"ה מי ניחא אמאי הוי בב"ח ראוי להתכבד, הא אסור לפל, ולדברינו ניחא דבל"ז י"ל דאזלינן בטר חתיכה דעלמא, ושפיר הוי בב"ח חהר"ל, דחתיכה דעלמא פיוצא בזה הוי ר"ל, לזה הקשו פינו דחטאת בטל, ע"כ דאזלינן בטר חתיכה זו, א"כ אמאי בב"ח לא בטל, ותיקצו דאם יתבטל יהיה חהר"ל, וא"כ מסקנתם דאזלינן בטר חתיכה זו, וזהו ראית התה"ד: עכ"פ חזינו דמשום קודם ביטול מקרי ג"כ חהר"ל, מ"מ י"ל דפסיקא להש"ס דאין לחלק בין קודם הביטול או לאחר הביטול, ואין בידינו לדון אם יש בזה חידוש, די"ל דפסיקא לחז"ל דזהו מלתא דפשיטא, וא"צ לאשמעינו: תו

הקשה רומ"פ בתוס' תולין (דף ק' ד"ה פיון שנתן טעם) וזה אין לומר פשטין ב"י מגעילין
הא מ"מ פשיגעיילו כשאב"י מוכח דנטל"פ אסור, ממילא יקשה ג"כ דהמים נ"נ: בנדאי
דברי תוס' מחסורים הבנה, ובלימודינו אמרתי למה דמבואר בע"ז (דף ס"ז) דלר"מ
דסבר נטל"פ אסור, הא דנבילה שא"ר לגר אינו קרוי נבילה מוקי בסרויח מעיקרא לפ"ז
י"ל דכוננת תוס' דדלמא מגעילו וכו' והיינו דנותן טעם לפגם אסור ובעינו ס' לבטלו,
ומ"מ אם אין בו ס' אף דאסור לאכלו משום דמרגיש טעם האיסור דאסור, מ"מ המים
בעצמותם לא נעשו נבילה, פיון דהם פגומים, והווי כסרויח מעיקרא ורק הבליעה אסור
פיון דהיא איסור בעודו משופח ונכון: מה דהקשה בדברי הר"ן פ"ק ב' דפסחים גבי בית
שאור, דלתירוץ הראשון יקשה גם בנשתמש בו חמץ בצונן, אמאי משתמש בו מצה
בצונן, נראה די"ל אף דבלע צונן, מ"מ פיון דבליעת צונן מהני הכשר הגעלה, או עירו
ג"י, דהא הר"ן מדמי ליה ליי"נ, והתם גם לכ"ח יש תקנה, וכמו דפסק המחבר סי' תנ"א
סכ"א, דאף בבלע ע"י כבישה יש תקנה לכ"ח ע"י הגעלה, ומש"ה מותר להשתמש
בצונן, אבל בבלע ע"י בית שאור, י"ל דהוי כמו בליעה בחמין, ולא מהני הגעלה, וכמו
דדייק הר"ן בלשונו הזהב, דכל פלי חרס שנסתמש בו חמץ בחמין פיון שאין לו תקנה
רק שבירה, הרי דדייק שנסתמש בחמץ פיון דבליעתו מרובה, אבל בבלע בצונן י"ל
דמהני הגעלה, א"כ י"ל דשימש בו חמץ הוי בליעתו בצונן, ובית שאור הוי פשימש בו
בחמין, וכמ"ש הר"ן דהרמב"ן מצא בירושלמי גם לענין הכשר פלים לדמותו ליי"נ,
והיינו פנ"ל פיון דבליעתו בצונן, פן נראה לענ"ד: תשובה קנג רמב"ם פ"א ה"א מהל'
חגיגה ונשים חייבות במצוה זו, והראב"ד בהשגות דראוי לפסוק פאפיי דאשה בעלה
משמח': והנלע"ד בהקדם דברי תוס' קדושין ל"ה ע"א ד"ה משום דהוי שמחה וכו' וי"ל
דמוקי קדוש היום וכו' והנה על תירוץ יש לפקפק דא"כ אמאי משני הש"ס משום
שמחה דאינו לכ"ע הו"ל למנקט ק"ה דהוא אליבא דכ"ע, ולזה נראה ליישב קושיותם
בפשיטות דהא מה דאמרי ור"י דאמר וכו' ותפלין מ"ע שלהז"ג, והיינו כמו שפירש"י
דכף מבואר בסוגיא דערובין דצ"ו דאמרי שם ע"כ לא פליגי וכו' אבל באשה לא פליגי
ש"מ מ"ע שלהז"ג היא, ובתוס' שם הקשו דלמא משום דהוי מלבוש לאיש וכו' וי"ל
דהיינו דוק לאיש וכו', והנה בסוגיא דשבת דס"ב איתיבי אבבי וכו' הרי דאבבי לא ס"ל
דנשים עם בפ"ע ודייק לה מהך דתפלין א"כ לאבבי לשיטתה דבאמה סבר ר"י דתפלין
הוי מ"ע שהז"ג ממילא ליתא לפירכת הש"ס וק"ל: ועדיין אינו מיושב כל צרכו דאמאי
לא נקט הש"ס קדוש היום, ולע"ד בהקדם סוגיא דגיטין דמ"ג ע"א אבעי להו מי שחציו
עבד וכו' אמר רבא ראוי ליטול ואין לו, ועיין בחידושי הרשב"א דהוכיח דקיי"ל להלכה
דקדושיו קדושין, ומה דקאמר רבא ראוי ליטול וא"ל דחויי הוא דקדחי עיי"ש, ולכאורה
דחוק מאד דהו"ל לומר דלמא ראוי ליטול וא"ל פיון דהוי רק דרף דחוי, והנה נ"ל לומר
למה דמבואר בקדושין דף נ"א פלוגתא דאבבי ורבא דס"ל לרבא במקדש ב' אחרות
ואמר אחת מהם מקודשת לי דאינה מקודשת דקדושין שא"מ לביאה לא הוי קדושין,
ויעניין בתוס' שם אף דקדושין תופסים בח"ל היינו דבלאו קדושין ג"כ א"ר לביאה אבל
לא היכי דקדושין גורמים איסור הביאה, והנה נדאי אף באומר לב' אחרות ממזרות א'
מהם מקודשת לי דמ"מ אינה מקודשת אף דבלאו קדושין ג"כ אין מסורים לביאה, הא
מ"מ עתה ע"י הקדושין ניתוסף איסור חדש דהיינו איסור אחרות אשה (ואף דאין איסור

חל על איסור ולא חל איסור אַחות אַשתו על איסור ממזרות דאין פאן לא כולל ולא מוסיף מ"מ האיסור אַחות אַשה יש פאן אלא דלא מחייב תרתי וכדאמרי' ביבמות נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים), וכינן שפן י"ל דרבא לשיטתו' בנדאי בתציו עבד וקציו ב"ח לא תפסי קדושין דע"י קדושין א"ר לביאה דאמי צד עבד ומשתמש בא"א אף דמקודם הנה ג"כ אסור בה משום איסור עבדות מ"מ עתה ניתוסף איסור קדש איסור א"א מש"ה שפיר קאמר בהקולט ראוי ליטול וא"ל אכל לדין דקיי"ל כדאבני ביעלקג"ם דקדושין שאמ"ל הוי קדושי' שפיר גם הדין דקדושיו קדושין: אמנם עדיין יש לפקפק קצת דהנה יש מקום ספק לר"י דס"ל בב"ק דפ"ז דסומא פטור מן המצות אם פטור גם ממצות ל"ת או דפטור רק ממ"ע, והי' נלע"ד ראי' מדברי תוס' ר"ה דל"ג במ"ש דהא דסומא יכול לברך משום דמדרבנן חייב במצות, ונהרי מ"מ איה יכול לברך וצונו דהיינו מלאו דלא תסור ונהרי על הך גופא אינו מוזהר וא"כ באינה פח הנוטל עליו החיוב דרבנן אע"כ דעובר על מל"ת, וכן מצאתי שכתב בספר פסא דהרסנא, ונלע"ד עוד ראיה ברורה לזה מסוגיא דיבמות דף ע"ח א"ר יוחנן אי לאו דאר"י הכתוב תלאן בלידה וכו' דאי דאיסורא כתב דאי להיתירא לא כתב, ונהרי מ"מ לר' יהודא לשיטתו' דס"ל פטור מן המצות משפחת לה בהיתרה כגון דהמצרי שני הוא סומא ונשא לישראלית סומא דאינו מוזהר על לאו דמצרי נאדומי לא יבא, אע"כ דמ"מ מצוונים על ל"ת: ולפ"ז עדיין קשה דמנ"ל לרבא למדחק ראוי ליטול ואין לו הא משפחת דיש לו יורשים והיינו דלמא ברייתא אתיא כר"י דסומא פטור מן המצות וי"ל דמירי בתציו עבד שהיא סומא ואינו מוזהר על אשת איש אלא דבן קנין וקדושין וגיטין תופסים ונהי קדושי' מסורים לביאה, ומ"מ יש לדחות דלא ניחא ליה לרבא לאוקמי ברייתא כר"י דנקא ניחא ליה יותר למדחק דראוי ליטול ואין לו וק"ל: ולפ"ז ניחא הא דלא נקט הש"ס ק"ה, היינו דלר"י לשיטתו' ליכא יתור בק"ה די"ל דזכור ושמור לא אתי לנשים רק לחייב סומא פיון דישנו בשמירה דהא מחוייב הוא במצות ל"ת איתא בזכירה וא"כ מצה וקד"ה תרנוייהו צריכי ולא איתר רק שמחה ונהי רק ב"כ דמלמדי' מש"ה צריף למנקט שמחה, ולפ"ז ניחא מה דפסק הרמב"ם דלא פאבני דאשה בעלה משמחה והיינו פיון דברנו דצריכים לבא דהוי ג' כתובים משום שמחה, וא"כ התייבח לאבני מצי סבר דאשה בעלה משמחה דלדידה ס"ל לר"י דתפלין הוי מעשה"ג ממילא ליתא לפירכת הש"ס אכל לדין דקיי"ל לנשים עם בפ"ע, ומוכח דלר"י הוי תפלין מעשה"ג א"כ מפח פירכת הש"ס מוכרחין לומר דהוי מצה ושמחה ג' כתובים א"כ מוכח דנשים חייבות בשמחה ודו"ק: